

Uniwersytet
Wrocławski

Jerzy Korczak, Piotr Lisowski, Adam Ostapski

**Ustrój
samorządu
terytorialnego
w Polsce**

Wydanie pierwsze

KONSTYTUCJA RP

Wrocław 2020

**USTRÓJ
SAMORZĄDU
TERYTORIALNEGO
W POLSCE**

Wydanie pierwsze

Jerzy Korczak

Uniwersytet Wrocławski
ORCID: 0000-0003-1104-4837

Piotr Lisowski

Uniwersytet Wrocławski
ORCID: 0000-0002-8154-3167

Adam Ostapski

Uniwersytet Wrocławski
ORCID: 0000-0002-9365-9415

**USTRÓJ
SAMORZĄDU
TERYTORYALNEGO
W POLSCE**

Wydanie pierwsze

Wrocław 2020

Kolegium Redakcyjne

prof. dr hab. Leonard Górnicki – przewodniczący

dr Julian Jezioro – zastępca przewodniczącego

mgr Aleksandra Dorywała – sekretarz

mgr Bożena Górna – członek

mgr Tadeusz Juchniewicz – członek

Recenzenci

dr hab. Joanna Jagoda, prof. UŚ

dr hab. Barbara Jaworska-Dębska prof. UŁ

© Copyright by Jerzy Korczak, Piotr Lisowski, Adam Ostapski

Projekt i wykonanie okładki:

Karolina Drozd

Skład i opracowanie techniczne:

Aleksandra Kumaszka, Tomasz Kalota eBooki.com.pl

Wydawca:

E-Wydawnictwo. Prawnicza i Ekonomiczna Biblioteka Cyfrowa

Wydział Prawa, Administracji i Ekonomii Uniwersytetu Wrocławskiego

ISBN 978-83-66066-98-4 (druk)

ISBN 978-83-66066-99-1 (online)

SPIS TREŚCI

Słowo wstępne	15
Wykaz skrótów	19
Rozdział I. Układ tematyczny zajęć i pytania egzaminacyjne	23
1. Treści merytoryczne wykładu i ćwiczeń	23
2. Pytania egzaminacyjne	25
Rozdział II. Podstawowe pojęcia	31
1. Podstawowe pojęcia w ujęciu doktrynalnym	31
2. Podstawowe pojęcia w ujęciu normatywnym.....	83
3. Podstawowe pojęcia w ujęciu jurydycznym.....	162
Rozdział III. Tabele, schematy	219
Tabela 1. Zestawienie jednostek podziału terytorialnego – stan na 1 stycznia 2020 r.	219
Tabela 2. Zakres działania jednostek samorządu terytorialnego (zarys systemu).....	220
Tabela 3. Zadania własne gminy wprost określone przez ustawodawcę jako obowiązkowe	223
Tabela 4. Przedmiot referendum lokalnego	225
Tabela 5. Konsultacje z mieszkańcami jednostki samorządu terytorialnego... ..	226
Tabela 6. Organy jednostek samorządu terytorialnego, organy związków jednostek samorządu terytorialnego oraz organy związku metropolitalnego w województwie śląskim	228
Tabela 7. Dane statystyczne dotyczące wyborów do organów stanowiących i kontrolnych jednostek samorządu terytorialnego oraz organów wykonawczych gmin, zarządzonych na dzień 21 października 2018 r. (na podstawie danych zamieszczonych na stronie <i>www.pkw.gov.pl</i>).....	230
Tabela 8. Nazewnictwo organów stanowiących i kontrolnych oraz wykonawczych gmin w świetle regulacji samorządowych ustaw ustrojowych	231
Tabela 9. Liczba radnych organów stanowiących i kontrolnych jednostek samorządu terytorialnego.....	232
Tabela 10. Uprawnienia i obowiązki radnego	233
Tabela 11. Diety radnych organów stanowiących i kontrolnych jednostek samorządu terytorialnego oraz zwrot kosztów podróży radnym	234
Tabela 12. Ograniczenia typu <i>incompatibilitas</i> dotyczące radnego w świetle przepisów samorządowych ustaw ustrojowych.....	237
Tabela 13. Zakazy łączenia zatrudnienia lub funkcji z mandatem radnego wynikające z przepisów szczególnych – wyliczenie przykładowe	239

Tabela 14. Przypadki, w których wygasa mandat radnego i wójta (burmistrza, prezydenta miasta).....	240
Tabela 15. Statystyki wygaśnięcia mandatów wójtów, burmistrzów, prezydentów miasta – kadencja 2014-2018	241
Tabela 16. Zakres właściwości przewodniczącego organu stanowiącego i kontrolnego jednostki samorządu terytorialnego	242
Tabela 17. Komisje organu stanowiącego i kontrolnego jednostki samorządu terytorialnego.....	243
Tabela 18. Zakres podmiotowy kontroli sprawowanej przez organ stanowiący i kontrolny jednostki samorządu terytorialnego	246
Tabela 19. Klub radnych	247
Tabela 20. Sesja organu stanowiącego i kontrolnego jednostki samorządu terytorialnego	249
Tabela 21. Organy wykonawcze jednostek samorządu terytorialnego w rozumieniu samorządowych ustaw ustrojowych – informacje podstawowe....	253
Tabela 22. Postępowanie w sprawie wyboru zarządu jednostki samorządu terytorialnego po upływie kadencji rady powiatu (sejmiku województwa).	256
Tabela 23. Postępowanie w sprawie wyboru zarządu jednostki samorządu terytorialnego przez radę powiatu (sejmik województwa) wybraną/-y w wyborach przedterminowych przeprowadzonych z powodu uchybienia terminowi wyboru zarządu jednostki samorządu terytorialnego.....	258
Tabela 24. Skutki niewybrania zarządu jednostki samorządu terytorialnego przez radę powiatu (sejmik województwa) wybraną/-y w wyborach przedterminowych	260
Tabela 25. Postępowanie w sprawie wyboru zarządu jednostki samorządu terytorialnego w związku z jego odwołaniem.....	261
Tabela 26. Postępowanie w sprawie wyboru zarządu jednostki samorządu terytorialnego w związku z rezygnacją starosty (marszałka województwa)	262
Tabela 27. Postępowanie w sprawie wyboru zarządu jednostki samorządu terytorialnego w związku z jego rozwiązaniem przez Prezesa Rady Ministrów	263
Tabela 28. Postępowanie w sprawie wyboru zarządu jednostki samorządu terytorialnego w związku z jego rozwiązaniem stanowiącym automatyczną konsekwencję rozwiązania organu stanowiącego i kontrolnego jednostki samorządu terytorialnego	264
Tabela 29. Postępowanie w sprawie wyboru zarządu jednostki samorządu terytorialnego w związku z odwołaniem organu stanowiącego i kontrolnego jednostki samorządu terytorialnego w drodze referendum lokalnego..	265
Tabela 30. Terminy ograniczające odwoływanie organów jednostek samorządu terytorialnego przez władze jednostek samorządu terytorialnego.....	266
Tabela 31. Tryby podejmowania uchwał przez organy jednostek samorządu terytorialnego, rady dzielnic m.st. Warszawy, a także organy związków	

międzygminnych, związków powiatów, związków powiatowo-gminnych i związku metropolitalnego w województwie śląskim w świetle regulacji rangi ustawy.....	267
Tabela 32. Organy zastępcze organu/-ów jednostek samorządu terytorialnego ..	270
Tabela 33. Samorządowe akty prawa miejscowego	271
Tabela 34. Stanowienie aktów prawa miejscowego przez organy jednostek samorządu terytorialnego i organy ich związków	272
Tabela 35. Materia (obligatoryjna) statutów jednostek samorządu terytorialnego i statutów związków jednostek samorządu terytorialnego	274
Tabela 36. Organy jednostek pomocniczych gminy.....	277
Tabela 37. Skład organów związków jednostek samorządu terytorialnego	278
Tabela 38. Porozumienia z udziałem jednostek samorządu terytorialnego, ich związków oraz związku metropolitalnego w województwie śląskim znajdujące umocowanie w przepisach samorządowych ustaw ustrojowych i ustawie o związku metropolitalnym w województwie śląskim.....	279
Tabela 39. Przepisy szczególne dotyczące zawierania porozumień z udziałem jednostek samorządu terytorialnego i ich związków – wybrane przykłady	281
Tabela 40. Pomoc udzielana przez jednostki samorządu terytorialnego i jednostkom samorządu terytorialnego na podstawie przepisów samorządowych ustaw ustrojowych i ustawy o związku metropolitalnym w województwie śląskim	284
Tabela 41. Środki nadzoru i o charakterze nadzorczym oraz środki kontroli sądowej nad działalnością jednostek samorządu terytorialnego (zarys systemu).....	285
Tabela 42. Klasyfikacja środków nadzoru, środków o charakterze nadzorczym oraz środków kontroli sądowej nad działalnością jednostek samorządu terytorialnego.....	287
Tabela 43. Terminy związane ze sprawowaniem nadzoru (stosowaniem środków o charakterze nadzorczym) nad działalnością jednostek samorządu terytorialnego.....	295
Tabela 44. Zarządzenia i uchwały organów jednostek samorządu terytorialnego podlegające nadzorowi regionalnych izb obrachunkowych.....	298
Tabela 45. Środki prawne kwestionowania naruszenia interesu prawnego lub uprawnienia przez uchwałę organu jednostki samorządu terytorialnego lub zarządzenie organu wykonawczego gminy	299
Tabela 46. Powiatowa administracja zespolona	300
Tabela 47. Rejestry w sprawach samorządowych	306
Schemat 1. Historia samorządu terytorialnego w latach 1990-1998	312
Schemat 2. Ustrój samorządu terytorialnego w latach 1990-1992	313
Schemat 3. Ustrój samorządu terytorialnego w latach 1992-1994	314
Schemat 4. Ustrój samorządu terytorialnego w latach 1994-1998	315
Schemat 5. Ustrój samorządu w latach 1999-2002	316

Schemat 6. Ustrój samorządu po 2002 r.	317
Schemat 7. Ustrój miasta stołecznego Warszawy w latach 1990-1994.....	318
Schemat 8. Ustrój miasta stołecznego Warszawy w latach 1994-2002.....	319
Schemat 9. Ustrój miasta stołecznego Warszawy po 2002 r.....	320
Schemat 10. Rodzaje podziałów terytorialnych państwa	321
Schemat 11. Samorządowe osoby prawne.....	322
Schemat 12. Związki samorządowe	323
Schemat 13. Instytucjonalne aspekty terytorialnej korporacji prawa publicz- nego/terytorialnej korporacji publicznej	324
Schemat 14. Koncepcja samotności (separacji) ustrojowej jednostek samo- rządu terytorialnego	325
Schemat 15. Samodzielność i rodzaje władztwa jednostek samorządu teryto- rialnego.....	326
Schemat 16. Zadania własne i zadania zlecone – cechy wspólne i różnice	338
Schemat 17. Procedura wprowadzenia wspólnej obsługi administracyjnej, fi- nansowej i organizacyjnej samorządowych jednostek organizacyjnych, w tym samorządowych osób prawnych zaliczonych do sektora finansów publicznych.....	339
Schemat 18. Organy wewnętrzne organów stanowiących i kontrolnych jed- nostek samorządu terytorialnego.....	345
Schemat 19. Procedura uchwałodawcza organu stanowiącego i kontrolnego jednostki samorządu terytorialnego.....	346
Schemat 20. Pozycja prawna wójta, burmistrza i prezydenta miasta	347
Schemat 21. Pozycja prawna starosty/marszałka województwa	348
Schemat 22. Urząd (aparatus pomocniczy) organów jednostki samorządu tery- torialnego.....	349
Schemat 23. Organy wyższego stopnia w stosunku do organów jednostek samorządu terytorialnego w znaczeniu procesowym	350
Schemat 24. Stanowienie samorządowych przepisów porządkowych w przy- padku niecierpiącym zwłoki.....	351
Schemat 25. Kompetencje organu stanowiącego i kontrolnego miasta na pra- wach powiatu.....	352
Schemat 26. Kompetencje organu wykonawczego miasta na prawach powiatu	353
Schemat 27. Procedura absolutoryjna w jednostkach samorządu terytorialnego	354
Schemat 28. Procedura w sprawie rozpatrywania raportu o stanie jednostki samorządu terytorialnego i udzielenia wotum zaufania	355
Schemat 29. Procedura utworzenia związku międzygminnego	356
Schemat 30. Procedura utworzenia związku powiatów	357
Schemat 31. Czynności (akty) prawne organów jednostek samorządu teryto- rialnego, starosty i marszałka województwa nadzorowane weryfikacyjnie przez wojewodę i regionalną izbę obrachunkową.....	358

Schemat 32. Postępowanie nadzorcze przed wojewodą w sprawie stwierdzenia nieważności uchwały (zarządzenia) organu jednostki samorządu terytorialnego (prowadzone przez wojewodę na podstawie samorządowych ustaw ustrojowych).....	359
Schemat 33. Postępowanie nadzorcze w sprawie stwierdzenia nieważności uchwały budżetowej	360
Schemat 34. Przyczyny stwierdzenia nieważności uchwały/zarządzenia organu jednostki samorządu terytorialnego w świetle orzecznictwa sądów administracyjnych	361
Schemat 35. Zarządzenia zastępcze wojewody wydawane na podstawie regulacji samorządowych ustaw ustrojowych	362
Schemat 36. Zarządzenia zastępcze wojewody wydawane na podstawie regulacji prawa administracyjnego materialnego zastępujące uchwały organów stanowiących i kontrolnych jednostek samorządu terytorialnego	363
Schemat 37. Zaskarżenie uchwały organu stanowiącego i kontrolnego jednostki samorządu terytorialnego na podstawie art. 101 u.s.g., art. 87 u.s.p., art. 90 u.s.w.	364
Schemat 38. Związek metropolitalny w województwie śląskim – informacje podstawowe	365
Schemat 39. Utworzenie samorządowej instytucji kultury	366
Schemat 40. Likwidacja samorządowej instytucji kultury	367
Schemat 41. Zakazy obowiązujące osoby będące piastunami urzędów organów wykonawczych gmin albo członkami zarządów powiatów/zarządów województwa, o których mowa w ustawie z dnia 21 sierpnia 1997 r. o ograniczeniu prowadzenia działalności gospodarczej przez osoby pełniące funkcje publiczne	368
Rozdział IV. Prawne formy działania.....	369
1. Uchwała Nr XLVIII.391.2014 Rady Gminy Zielona Góra z dnia 10 kwietnia 2014 r. w sprawie przeprowadzenia referendum gminnego w sprawie połączenia dwóch jednostek samorządu terytorialnego – Gminy Zielona Góra i Miasta Zielona Góra – na prawach powiatu, w wyniku czego powstanie jedna jednostka samorządu terytorialnego – Miasto Zielona Góra – na prawach powiatu, obejmujące swym zasięgiem granice administracyjne obu połączonych jednostek samorządu terytorialnego (wyciąg).....	369
2. Zarządzenie Nr S/46/07 Osoby pełniące funkcję organów samorządu województwa – Sejmiku Województwa Podlaskiego z dnia 13 kwietnia 2007 r. o przeprowadzeniu referendum wojewódzkiego w sprawie przebiegu obwodnicy Augustowa (wyciąg)	372
3. Postanowienie Nr 32/12 Komisarza Wyborczego we Wrocławiu z dnia 6 listopada 2012 r o przeprowadzeniu referendum gminnego w sprawie odwołania Burmistrza Gminy Milicz przed upływem kadencji (wyciąg)..	375

4. Obwieszczenie Rady Miasta Krakowa z dnia 25 września 2019 r. w sprawie ogłoszenia tekstu jednolitego uchwały Nr XLVIII/435/96 Rady Miasta Krakowa w sprawie Statutu Miasta Krakowa (wyciąg).....	376
5. Uchwała Nr XI/41/11 Rady Miejskiej w Miliczu z dnia 14 lipca 2011 r. w sprawie zasad i trybu przeprowadzania konsultacji z mieszkańcami Gminy Milicz (wyciąg)	404
6. Porozumienie Nr 42 pomiędzy Wojewodą Dolnośląskim a Gminą Oleśnica zawarte w dniu 5 maja 2009 r. w sprawie powierzenia Gminie Oleśnica obowiązku utrzymania grobu wojennego, położonego na terenie Gminy Oleśnica (wyciąg).....	408
7. Porozumienie Nr 1 Powiatu Mrągowskiego z dnia 30 września 2016 r. w sprawie powierzenia Gminie Miasto Mrągowo zadań w zakresie prowadzenia powiatowej biblioteki publicznej (wyciąg).....	413
8. Uchwała Nr XXV/575/19 Rady Miasta Krakowa z dnia 25 września 2019 r. w sprawie ustalenia kierunków działania dla Prezydenta Miasta Krakowa dotyczących stworzenia pilotażowego programu udzielania wsparcia dla tworzenia zielonych dachów na terenie Krakowa (wyciąg)..	416
9. Uchwała Nr XXXI/1063/09 Rady Miejskiej Wrocławia z dnia 19 lutego 2009 r. w sprawie nadania nazwy ulicy na terenie Wrocławia (wyciąg)....	417
10. Uchwała Nr XXXV/413/17 Rady Miejskiej Orzesze z dnia 4 lipca 2017 r. w sprawie nazwy ulicy 22 Lipca (wyciąg)	417
11. Uchwała Nr I/1/18 Rady Miejskiej Wrocławia z dnia 19 listopada 2018 r. w sprawie wyboru Przewodniczącego Rady Miejskiej Wrocławia (wyciąg)	418
12. Uchwała Nr XX/581/08 Rady Miejskiej Wrocławia z dnia 17 kwietnia 2008 r. w sprawie ustalenia zasad przyznawania oraz wysokości diet dla radnych Rady Miejskiej Wrocławia (wyciąg)	419
13. Uchwała Nr XVII/339/2011 Rady Miasta Stołecznego Warszawy z dnia 16 czerwca 2011 r. w sprawie diet oraz kosztów podróży radnych m.st. Warszawy (wyciąg)	422
14. Zarządzenie Nr 1812/2018 Prezydenta Miasta Stołecznego Warszawy z dnia 23 listopada 2018 r. w sprawie określenia liczby i powołania zastępców Prezydenta m.st. Warszawy (wyciąg).....	426
15. Uchwała Nr XXV/198/2016 Rady Miasta i Gminy Wiązów z dnia 8 czerwca 2016 r. w sprawie nadania Statutu Sołectwa Janowo (wyciąg)	427
16. Uchwała Nr LV/323/2010 Rady Miasta Lubań z dnia 26 października 2010 r. w sprawie określenia przepisów porządkowych związanych z przewozem osób i bagażu taksówkami osobowymi (wyciąg).....	434
17. Uchwała Nr LIV/3242/06 Rady Miejskiej Wrocławia z dnia 6 lipca 2006 r. w sprawie przyjęcia zasad i trybu udzielania dotacji celowej na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków położonym na terenie Gminy Wrocław (wyciąg)	439

18. Uchwała Nr XXXIX/199/2013 Rady Miejskiej w Miliczu z dnia 29 kwietnia 2013 r. w sprawie regulaminu korzystania z placów zabaw zlokalizowanych na terenie Gminy Milicz (wyciąg)	442
19. Uchwała Nr XXI/196/05 Rady Miejskiej w Witkowie z dnia 29 kwietnia 2005 r. w sprawie zakazu biwakowania (wyciąg).....	444
20. Uchwała Nr L/458/2005 Rady Miejskiej w Żywcu z dnia 1 lipca 2005 r. w sprawie: ograniczeń w używaniu i handlu materiałami pirotechnicznymi na terenie miasta Żywca (wyciąg).....	445
21. Zarządzenie porządkowe Nr 5/2006 Wójta Gminy Gdów z dnia 30 stycznia 2006 r. w sprawie nakazu usuwania śniegu i lodu z dachów obiektów budowlanych (wyciąg)	446
22. Rozporządzenie Porządkowe Nr 6/06 Wojewody Małopolskiego z dnia 29 stycznia 2006 r. w sprawie nakazu usuwania śniegu i lodu z dachów obiektów budowlanych (wyciąg).....	447
23. Uchwała Rady Miasta Oleśnicy z dnia 30 czerwca 2005 r. w sprawie zatwierdzenia zarządzenia nr 121/IV/2005 Burmistrza Miasta Oleśnicy z dnia 31 maja 2005 r. w sprawie zakazu wstępu do parków położonych na terenie miasta Oleśnicy (wyciąg)	448
24. Uchwała Nr XVII/75/13 Zgromadzenia Związku Gmin Zagłębia Miedziowego z dnia 6 czerwca 2013 r. w sprawie dokonania wyboru metody ustalenia opłaty za gospodarowanie odpadami komunalnymi oraz ustalenia stawki takiej opłaty (wyciąg).....	449
25. Uchwała Nr LXII/1464/18 Rady Miejskiej Wrocławia z dnia 13 września 2018 r. w sprawie szczegółowych zasad wnoszenia inicjatyw obywatelskich, tworzenia komitetów tych inicjatyw, wymogów formalnych, jakim muszą odpowiadać składane projekty oraz zasad ich promocji (wyciąg) ..	450
26. Porozumienie Nr OKS.4424.14.4.2016.VI z dnia 16 września 2016 r. w sprawie organizowania, prowadzenia i finansowania nauki religii dla uczniów w pozaszkolnym punkcie katechetycznym przy Parafii Prawosławnej Zmartwychwstania Pańskiego w Legnicy (wyciąg).....	454
27. Rozstrzygnięcie nadzorcze Wojewody Dolnośląskiego z dnia 15 maja 2012 r. (wyciąg).....	457
28. Rozstrzygnięcie nadzorcze Wojewody Dolnośląskiego z dnia 8 listopada 2001 r. (wyciąg).....	460
29. Uchwała Nr 7.93.2014 Kolegium Regionalnej Izby Obrachunkowej w Warszawie z dnia 25 lutego 2014 roku dotycząca wszczęcia postępowania w sprawie uznania za nieważną w części uchwały Nr XL/5/2014 Rady Gminy w Gielniowie z dnia 31 stycznia 2014 roku w sprawie uchwały budżetowej na rok 2014 (wyciąg)	461
30. Uchwała Nr 23.281.2012 Kolegium Regionalnej Izby Obrachunkowej w Warszawie z dnia 13 listopada 2012 roku w sprawie umorzenia postępowania nadzorczego wszczętego uchwałą Nr 21.260.2012 Kolegium Re-	

gionalnej Izby Obrachunkowej w Warszawie z dnia 16 października 2012 roku w sprawie uznania za nieważną uchwały Nr XXV/189/12 Rady Miasta Błonie z dnia 17 września 2012 roku zmieniającej uchwałę budżetową Gminy Błonie na 2012 rok (wyciąg)	462
31. Uchwała Nr 76/2012 Kolegium Regionalnej Izby Obrachunkowej we Wrocławiu z dnia 5 grudnia 2012 r. (wyciąg)	464
32. Zarządzenie zastępcze Wojewody Zachodniopomorskiego z dnia 30 października 2018 r. (wyciąg)	466
33. Zarządzenie zastępcze Nr 63/2013 Wojewody Kujawsko-Pomorskiego z dnia 29 maja 2013 r. w sprawie wzoru deklaracji o wysokości opłat za gospodarowanie odpadami komunalnymi na obszarze Gminy Miejskiej Nieszawa (wyciąg)	470
34. Uchwała Nr XI/93/2011 Rady Powiatu Głogowskiego z dnia 8 listopada 2011 r. w sprawie zasad używania herbu, flagi, bannera i pieczęci Powiatu Głogowskiego (wyciąg).....	471
35. Uchwała Nr XII/84/2011 Rady Powiatu Golubsko-Dobrzyńskiego z dnia 29 września 2011 r. w sprawie zasad reprezentacji Powiatu Golubsko-Dobrzyńskiego w Związku Powiatów Województwa Kujawsko-Pomorskiego (wyciąg).....	473
36. Rozstrzygnięcie nadzorcze Wojewody Dolnośląskiego z dnia 4 stycznia 2019 r. (wyciąg).....	473
37. Uchwała Sejmiku Województwa Dolnośląskiego z dnia 18 lutego 2010 r. w sprawie przyjęcia Statutu Województwa Dolnośląskiego (wyciąg).....	480
38. Uchwała Nr XXV/787/16 Sejmiku Województwa Dolnośląskiego z dnia 29 września 2016 r. w sprawie zawarcia porozumienia z Województwem Opolskim dotyczącego powierzenia zadania publicznego w zakresie planowania gospodarki odpadami komunalnymi oraz przyjęcia od Województwa Opolskiego powierzonego zadania publicznego w zakresie planowania gospodarki odpadami komunalnymi (wyciąg).....	521
39. Uchwała Nr IX/216/19 Sejmiku Województwa Dolnośląskiego z dnia 19 czerwca 2019 r. w sprawie udzielenia z budżetu Województwa Dolnośląskiego w 2019 roku pomocy finansowej w formie dotacji celowej gminom na realizację projektów wyłonionych w ramach konkursu pn. „Poprawa bezpieczeństwa w Województwie Dolnośląskim w roku 2019” (wyciąg).....	522
40. Uchwała Nr I/11/18 Sejmiku Województwa Dolnośląskiego z dnia 19 listopada 2018 r. w sprawie ustalenia wynagrodzenia dla Marszałka Województwa Dolnośląskiego (wyciąg).....	523
41. Porozumienie Nr DS-E/1794/12 z dnia 21 czerwca 2012 r. zawarte pomiędzy Województwem Dolnośląskim a Powiatem Lubińskim w sprawie założenia i prowadzenia przez Samorząd Województwa Dolnośląskiego na	

terenie Powiatu Lubińskiego typu szkoły ponadgimnazjalnej, której prowadzenie należy do zadań własnych powiatu (wyciąg)	524
42. Uchwała Nr XVIII/387/11 Sejmiku Województwa Dolnośląskiego z dnia 28 grudnia 2011 r. w sprawie przyjęcia Regulaminu używania insygniów Województwa Dolnośląskiego (wyciąg)	525
43. Uchwała Nr XLVII/811/09 Sejmiku Województwa Dolnośląskiego z dnia 17 grudnia 2009 r. w sprawie podjęcia rezolucji o ustanowieniu Święta Województwa Dolnośląskiego (wyciąg)	528
44. Uchwała Nr XLVI/1529/14 Sejmiku Województwa Dolnośląskiego z dnia 12 lutego 2014 r. w sprawie wyrażenia opinii w przedmiocie zmiany granic gminy Węgliniec (wyciąg)	529
45. Uchwała Nr XLVI/1612/14 Sejmiku Województwa Dolnośląskiego z dnia 12 lutego 2014 r. w sprawie przyjęcia rezygnacji [...] z funkcji Marszałka Województwa Dolnośląskiego (wyciąg)	530
46. Uchwała Nr XLVII/1615/14 Sejmiku Województwa Dolnośląskiego z dnia 13 lutego 2014 r. w sprawie przyjęcia rezygnacji Zarządu Województwa Dolnośląskiego (wyciąg).....	530
47. Uchwała Nr LII/1872/18 Sejmiku Województwa Dolnośląskiego z dnia 25 października 2018 r. w sprawie sposobu konsultowania projektów aktów prawa miejscowego dotyczących działalności pożytku publicznego i wolontariatu (wyciąg).....	531
48. Akt Prezesa Rady Ministrów z dnia 21 lutego 2007 r. w sprawie wyznaczenia osoby pełniącej funkcje organów województwa samorządowego (wyciąg).....	533
Rozdział V. Wykazy	535
1. Wykaz źródeł prawa.....	535
2. Wybrana literatura przedmiotu	542
3. Wykaz czasopism specjalizujących się w tematyce samorządu terytorialnego	552
4. Adresy wybranych stron internetowych	552
5. Propozycje tematów prac dyplomowych dotyczących zagadnień z zakresu samorządu terytorialnego	553

Słowo wstępne

Autorzy publikacji w jej tytule podkreślają, że podręcznik odnosi się wyłącznie do regulacji prawa kształtujących ustroj samorządu terytorialnego w Polsce, choć w toku prowadzonych zajęć dydaktycznych z przedmiotów dotyczących ustroju i zakresu działania jednostek samorządu terytorialnego wykorzystują dorobek wrocławskiej szkoły administratywistycznej w zakresie stosowania badań prawnoporównawczych nad samorządami terytorialnymi innych państw, głównie europejskich. Publikacja jest zatem nową, gdy idzie o jej tytuł i układ treści, a także jej zawartość, zarazem kontynuuje tradycje wydawanych od 2006 r. podręczników do nauczania przedmiotu – początkowo nazwanego *Ustrój i zadania samorządu terytorialnego*, od 2010 r. *Ustrój samorządu terytorialnego* – na kierunku *Administracja*, a w latach 2012-2016 także przedmiotu *Prawo samorządu terytorialnego* na kierunku *Prawo*. Dokonany przez Autorów w 2013 r. wybór formy e-podręcznika podyktowany był coraz silniejszą preferencją dla elektronicznych nośników wszelkich dzieł, w tym dzieł naukowych i dydaktycznych, a przy tym większą jej dostępnością dla studentów korzystających z urządzeń elektronicznej komunikacji i przechowywania zbiorów, a także większą swobodą w projektowaniu układu treści podręcznika, w którym większą rolę odgrywają proponowane przez Autorów prezentacje o charakterze analitycznym w formie wykazów, tabel i schematów graficznych, mające ułatwić zrozumienie zasad ustroju samorządowego oraz przyswajanie wiedzy.

Najnowsza publikacja z tego nurtu jest wynikiem pracy zespołowej pracowników Instytutu Nauk Administracyjnych Uniwersytetu Wrocławskiego. Stanowi ona nawiązanie do wcześniej wydawanych pozycji z zakresu ustroju jednostek samorządu terytorialnego. Poprzedzają ją prace zbiorowe: *Studia nad samorządem terytorialnym* pod red. Adama Błasia, Kolonia Ltd 2001 oraz *Powiat* pod red. Jana Bocia, Kolonia Ltd 2000, które miały charakter rozważań doktrynalnych, podczas gdy niniejsza ma służyć przede wszystkim pomocą w prowadzeniu wykładów, seminariów i ćwiczeń.

Autorzy, będąc wykładowcami przedmiotów traktujących o ustroju i zakresie działania jednostek samorządu terytorialnego w Polsce i krajach europejskich, od lat dostrzegali potrzebę opracowania wspólnej publikacji, która – w odróżnieniu od wielu pozycji znajdujących się na rynku księgarskim – odpowiadałaby bardziej programowi przedmiotu wykładanego na kierunku *Administracja* na Wydziale Prawa, Administracji i Ekonomii Uniwersytetu Wrocławskiego. Oznacza to, przede wszystkim, zawarcie w jednej pozycji całości zagadnień, bez konieczności odsyłania do szeregu innych prac, czego oczywiście Autorzy nie wykluczają, ale na zasadzie osobistych zainteresowań

Czytelnika i chęci poszerzenia swojej wiedzy czy też zwłaszcza przy pisaniu prac dyplomowych z tego zakresu.

Autorzy przyjęli konwencję prezentacji dorobku doktryny prawa administracyjnego w zakresie pojęć podstawowych, które następnie przedstawiają w płaszczyźnie regulacji zawartych w źródłach prawa, a także wykładni orzeczniczej. Problematyka przedmiotu przesądziła o koncentrowaniu uwagi na regulacjach samorządowego prawa ustrojowego. Co warto podkreślić, towarzyszy im bogaty zestaw form działania administracji (w szczególności samorządowej), wspierany dodatkowo dorobkiem judykatury.

W tym kontekście należy podkreślić, iż zarówno zakres przedmiotowej problematyki, jak i różnorodność towarzyszącej jej praktyki, nie pozwalają na ich wyczerpujące przedstawienie w publikacji o charakterze akademickim. Stąd nieuchronne ograniczenia, czego potwierdzeniem jest także układ tematyczny zajęć (jak i skorelowany z nim zestaw pytań egzaminacyjnych z przedmiotu *Ustrój samorządu terytorialnego*). Wydaje się jednak, że niniejsze opracowanie stwarza możliwość zdobycia dojrzałej i zaawansowanej wiedzy zarówno na temat doktrynalnych i normatywnych determinantów ustroju i zakresu działania jednostek polskiego samorządu terytorialnego, jak i praktyki funkcjonowania tej części administracji publicznej. Tym bardziej, że przy dokonywaniu selekcji materiałów źródłowych nie unikano rozwiązań kontrowersyjnych, nietypowych czy wręcz wadliwych. W odróżnieniu od poprzednio wydanych podręczników niniejszy nie zawiera części testowej, pozostawiając tym samym prowadzącym ćwiczenia większą swobodę w wyborze formy sprawdzania i oceny postępów w przyswajaniu wiedzy z zakresu samorządowego prawa ustrojowego i kształtowaniu umiejętności jego interpretacji.

Kompleksowe podejście, a także pierwotna motywacja opracowania przesądziły też o zamieszczeniu propozycji tematów prac dyplomowych: licencjackich i magisterskich. Całość dopełniają wykazy oraz tabele i schematy (nie tylko poddane niezbędnym aktualizacjom, ale i wzbogacone o nowe pozycje), których przydatność wykracza poza przeznaczenie dydaktyczne. To kluczowa część podręcznika, stwarzająca największe możliwości dla wielopłaszczyznowych analiz i interpretacji w sferze problematyki polskiego samorządu terytorialnego. Co warto podkreślić, reagująca na nowe zjawiska z zakresu ustroju polskiej administracji samorządowej (np. na wejście w życie ustawy o związku metropolitalnym w województwie śląskim czy też wprowadzenie instytucji samorządowego wotum zaufania). W tym kontekście warto przede wszystkim zwrócić uwagę na znaczny wzrost liczby schematów.

Niniejsza praca adresowana jest głównie do studentów kierunku *Administracja* na studiach licencjackich i uzupełniających magisterskich w trybie stacjonarnym i niestacjonarnym. Ponadto, jest skierowana do teoretyków i dydaktyków prawa samorządowego i prawa administracyjnego, a także studentów kierunków prawniczych i administracyjnych

studiów uniwersyteckich i licencjackich oraz słuchaczy studiów podyplomowych o tematyce samorządowej, stanowiąc materiał do prowadzenia zarówno rozważań dogmatycznych, jak i zajęć dydaktycznych. Zarazem jednak może stanowić ona materiał pomocniczy dla osób, które zawodowo zajmują się kwestiami związanymi z samorządem terytorialnym. Umożliwi ona im rozwiązywanie problemów praktycznego funkcjonowania instytucji samorządowych, a w szczególności kompetencyjnych, czy projektowania struktur organizacyjnych jednostek organizacyjnych gmin, powiatów i województw samorządowych, włącznie z wyznaczaniem zakresów czynności dla poszczególnych stanowisk pracy w tych strukturach.

Przygotowany e-podręcznik uwzględnia zmiany w obowiązujących przepisach prawa ustrojowego i materialnego. Przy jego opracowywaniu wykorzystano uwagi przedstawicieli doktryny z ośrodków akademickich z całego kraju, którzy dzielili się nimi z Autorami w różnej formie. Wykorzystano również uwagi i opinie studentów korzystających z dotychczasowych wydań podręczników w przygotowaniach do zajęć z przedmiotu *Ustrój samorządu terytorialnego* przedstawiane w trakcie zajęć, oraz na forach dyskusyjnych. Autorzy wyrażają nadzieję, że niniejsze wydanie e-podręcznika spełni dzięki temu swój główny cel dydaktyczny w stopniu wyższym niż poprzednie.

W podręczniku przyjęto stan prawny obowiązujący na dzień 1 stycznia 2020 r.

Wrocław, 31 stycznia 2020 r.

Wykaz skrótów

1. Źródła prawa

- EKSL – umowa międzynarodowa Europejska Karta Samorządu Lokalnego sporządzona w Strasburgu dnia 15 października 1985 r.
(Dz.U. z 1994 r. Nr 124, poz. 607 z późn. zm.)
- K.p.a. – ustawa z dnia 14 czerwca 1960 r. - Kodeks postępowania administracyjnego
(Dz.U. z 2018 r. poz. 2096 z późn. zm.)
- K.wyb. – ustawa z dnia 5 stycznia 2011 r. - Kodeks wyborczy
(Dz.U. z 2019 r. poz. 684 z późn. zm.)
- u.d.i.p. – ustawa z dnia 6 września 2001 r. o dostępie do informacji publicznej
(Dz.U. z 2019 r. poz. 1429)
- u.d.j.s.t. – ustawa z dnia 13 listopada 2003 r. o dochodach jednostek samorządu terytorialnego
(Dz.U. z 2018 r. poz. 1530 z późn. zm.)
- u.f.p. – ustawa z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych
(Dz.U. z 2019 r. poz. 869 z późn. zm.)
- u.g.n. – ustawa z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami
(Dz.U. z 2018 r. poz. 2204 z późn. zm.)
- u.m.st.W. – ustawa z dnia 15 marca 2002 r. o ustroju miasta stołecznego Warszawy
(Dz.U. z 2018 r. poz. 1817)
- u.o.z.o.z. – ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami
(Dz.U. z 2018 r. poz. 2067 z późn. zm.)
- u.P.g.g. – ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. - Prawo geologiczne i górnicze
(Dz.U. z 2019 r. poz. 868)
- u.P.o. – ustawa z dnia 14 grudnia 2016 r. - Prawo oświatowe
(Dz.U. z 2019 r. poz. 1148)
- u.P.p.s.a. – ustawa z dnia 30 sierpnia 2002 r. - Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi
(Dz.U. z 2019 r. poz. 2325)

Wykaz skrótów

- u.p.s. – ustawa z dnia 21 listopada 2008 r. o pracownikach samorządowych
(Dz.U. z 2019 r. poz. 1282)
- u.P.u.s.p. – ustawa z dnia 27 lipca 2001 r. - Prawo o ustroju sądów powszechnych
(Dz.U. z 2019 r. poz. 52 z późn. zm.)
- u.P.z. – ustawa z dnia z dnia 24 lipca 2015 r. - Prawo o zgromadzeniach
(Dz.U. z 2019 r. poz. 631)
- u.p.z.p. – ustawa z dnia 23 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym
(Dz.U. z 2018 r. poz. 1945 z późn. zm.)
- u.r. – ustawa z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości
(Dz.U. z 2019 r. poz. 351)
- u.r.i.o. – ustawa z dnia 7 października 1992 r. o regionalnych izbach obrachunkowych
(Dz.U. z 2019 r. poz. 2137)
- u.r.l. – ustawa z dnia 15 września 2000 r. o referendum lokalnym
(Dz.U. z 2019 r. poz. 741)
- u.s.g. – ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym
(Dz.U. z 2019 r. poz. 506 z późn. zm.)
- u.s.k.ż. – ustawa z dnia 18 kwietnia 2002 r. o stanie kłęski żywiołowej
(Dz.U. z 2017 r. poz. 1897)
- u.s.p. – ustawa z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym
(Dz.U. z 2019 r. poz. 511 z późn. zm.)
- u.s.w. – ustawa z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie województwa
(Dz.U. z 2019 r. poz. 512 z późn. zm.)
- u.st.woj. – ustawa z dnia 29 sierpnia 2002 r. o stanie wojennym oraz o kompetencjach Naczelnego Dowódcy Sił Zbrojnych i zasadach jego podległości konstytucyjnym organom Rzeczypospolitej Polskiej
(Dz.U. z 2017 r. poz. 1932)
- u.st.wyj. – ustawa z dnia 21 czerwca 2002 r. o stanie wyjątkowym
(Dz.U. z 2017 r. poz. 1928)
- u.w.a.rz.w. – ustawa z dnia 23 stycznia 2009 r. o wojewodzie i administracji rządowej w województwie
(Dz.U. z 2019 r. poz. 1464)

- u.z.m. – ustawa z dnia 9 marca 2017 r. o związku metropolitalnym w województwie śląskim
(Dz.U. poz. 730)
- u.z.p.k. – ustawa z dnia 1 kwietnia 2016 r. o zakazie propagowania komunizmu lub innego ustroju totalitarnego przez nazwy jednostek organizacyjnych, jednostek pomocniczych gmin, budowli, obiektów i urządzeń użyteczności publicznej oraz pomników
(Dz.U. z 2018 r. poz. 1103)

2. Organy

- NSA – Naczelny Sąd Administracyjny
- RIO – regionalna izba obrachunkowa
- RM – Rada Ministrów
- SKO – samorządowe kolegium odwoławcze
- SN – Sąd Najwyższy
- TK – Trybunał Konstytucyjny
- WSA – wojewódzki sąd administracyjny

3. Dzienniki urzędowe

- Dz.U. – Dziennik Ustaw
- M.P. – Dziennik Urzędowy Rzeczypospolitej Polskiej „Monitor Polski”
- Dz. Urz. Woj. Dolnośląskiego – Dziennik Urzędowy Województwa Dolnośląskiego
- Dz. Urz. Woj. Kujawsko-Pomorskiego – Dziennik Urzędowy Województwa Kujawsko-Pomorskiego
- Dz. Urz. Woj. Lubuskiego – Dziennik Urzędowy Województwa Lubuskiego
- Dz. Urz. Woj. Małopolskiego – Dziennik Urzędowy Województwa Małopolskiego
- Dz. Urz. Woj. Mazowieckiego – Dziennik Urzędowy Województwa Mazowieckiego

Dz. Urz. Woj. Podlaskiego	– Dziennik Urzędowy Województwa Podlaskiego
Dz. Urz. Woj. Śląskiego	– Dziennik Urzędowy Województwa Śląskiego
Dz. Urz. Woj. Warmińsko-Mazurskiego	– Dziennik Urzędowy Województwa Warmińsko-Mazurskiego
Dz. Urz. Woj. Wielkopolskiego	– Dziennik Urzędowy Województwa Wielkopolskiego
Dz. Urz. Woj. Zachodniopomorskiego	– Dziennik Urzędowy Województwa Zachodniopomorskiego

4. Pozostałe skróty

CUW	– centrum usług wspólnych
JST	– jednostka samorządu terytorialnego
OSiKJST	– organ stanowiący i kontrolny jednostki samorządu terytorialnego
OWJST	– organ wykonawczy jednostki samorządu terytorialnego
OWW przez WOW	– ogłoszenie wyników wyborów przez właściwy organ wyborczy
RP	– Rzeczpospolita Polska
ZIT	– Zintegrowane Inwestycje Terytorialne

Rozdział I

UKŁAD TEMATYCZNY ZAJĘĆ I PYTANIA EGZAMINACYJNE

1. Treści merytoryczne wykładu i ćwiczeń

- I. Podstawowe pojęcia i źródła prawa samorządu terytorialnego (podstawowe pojęcia prawne i prawnicze w znaczeniu doktrynalnym, normatywnym i jurydycznym; klasyfikacja źródeł prawa z punktu widzenia przepisów rozdziału III Konstytucji RP; statut: jednostki samorządu terytorialnego/związku metropolitalnego w województwie śląskim/związku jednostek samorządu terytorialnego/jednostki pomocniczej gminy). [w/ć]
- II. Istota i struktura samorządu terytorialnego (samorząd terytorialny jako szczególna forma decentralizacji; aspekty podmiotowe w samorządzie terytorialnym; koncepcja samorządu terytorialnego jako determinanta relacji w administracji publicznej – w tym w ramach jednostki samorządu terytorialnego; koncepcja samotności/separacji ustrojowej jednostek samorządu terytorialnego). [w]
- III. Zakres działania: jednostek samorządu terytorialnego, związku metropolitalnego w województwie śląskim, związków jednostek samorządu terytorialnego (typy zadań z zakresu działania jednostek samorządu terytorialnego; porozumienia z udziałem jednostek samorządu terytorialnego, związku metropolitalnego w województwie śląskim, związków jednostek samorządu terytorialnego). [w/ć]
- IV. Współdziałanie jednostek samorządu terytorialnego (instytucjonalne a funkcjonalne formy współdziałania jednostek samorządu terytorialnego). Wspólna obsługa administracyjna, organizacyjna i finansowa w ramach administracji samorządowej. Wzajemna pomoc w ramach administracji samorządowej. [w/ć]
- V. Wspólnota samorządowa jako władza jednostki samorządu terytorialnego (samorządowe formy demokracji bezpośredniej: wybory samorządowe, referendum lokalne, konsultacje z mieszkańcami jednostki samorządu terytorialnego, w tym budżet obywatelski). [w/ć]

- VI. Organy stanowiące i kontrolne jednostek samorządu terytorialnego (pozycja w strukturze władz jednostki samorządu terytorialnego; właściwość organów stanowiących i kontrolnych; konstrukcja mandatu radnego; sytuacja prawna radnego; struktura wewnętrzna organów stanowiących: przewodniczący, komisje; kluby; organizacja i przebieg sesji; prawomocność uchwał; perspektywa organów zastępczych organu/-ów jednostki samorządu terytorialnego). [w/ć]
- VII. Organy wykonawcze jednostek samorządu terytorialnego (pozycja w strukturze władz jednostki samorządu terytorialnego; właściwość organów wykonawczych; bezpośrednie wybory wójtów, burmistrzów i prezydentów miast/pośrednie wybory wójtów, burmistrzów i prezydentów miast; procedura wyłaniania składu osobowego zarządu powiatu i zarządu województwa; dopuszczalność zmian w składzie osobowym kolegialnych i jednoosobowych organów wykonawczych; pozycja prawna przewodniczącego zarządu powiatu i zarządu województwa; pozycja prawna jednoosobowego organu wykonawczego gminy; perspektywa organów zastępczych organu/-ów jednostki samorządu terytorialnego). [w/ć]
- VIII. Gminy o szczególnym statusie prawnym (miasta na prawach powiatu; m.st. Warszawa; gminy uzdrowiskowe; gminy, w których może być używany język mniejszości; gminy górnicze); jednostki pomocnicze gminy (jednostki pomocnicze w świetle przepisów ustawy o samorządzie gminnym; stołeczne dzielnice); związek metropolitalny w województwie śląskim. [w/ć]
- IX. Nadzór i kontrola nad działalnością jednostek samorządu terytorialnego – sądowa ochrona samodzielności jednostek samorządu terytorialnego (zasady sprawowania nadzoru i kontroli nad działalnością jednostek samorządu terytorialnego; podmiotowe aspekty sprawowania nadzoru i kontroli nad działalnością jednostek samorządu terytorialnego; środki kontroli, środki nadzoru i o charakterze nadzorczym nad działalnością jednostek samorządu terytorialnego i ich związków; zasięg i tryb sądowej ochrony samodzielności jednostek samorządu terytorialnego). [w/ć]
- X. Specyfika nadzoru i kontroli nad działalnością: jednostek pomocniczych gmin, związku metropolitalnego w województwie śląskim, związków jednostek samorządu terytorialnego. [ć]
- XI. Samorządowe akty prawa miejscowego (stanowienie aktów prawa przez organy jednostek samorządu terytorialnego i ich związków oraz organ stanowiący i kontrolny związku metropolitalnego w województwie śląskim: organy, forma, charakter norm, podstawa prawna, publikacja; rodzaje samorządowych aktów prawa miejscowego; sądowa kontrola bezpośrednia samorządowych aktów prawa miejscowego). [ć]

XII. Samorządowe jednostki organizacyjne (samorządowe osoby prawne; samorządowe jednostki organizacyjne nieposiadające osobowości prawnej). [ć]

XIII. Jawność działania administracji samorządowej (podstawy prawne; zasady i tryb). [ć]

2. Pytania egzaminacyjne

1. Teorie samorządu terytorialnego.
2. Samorząd terytorialny w koncepcjach T. Bigi i J. Panejki.
3. Reaktywacja samorządu terytorialnego w roku 1990.
4. Ustrój samorządu terytorialnego w latach 1990-1998.
5. Reformy administracji publicznej z lat 1990-1997.
6. Reforma administracji publicznej z roku 1998.
7. Reforma ustroju gminy w roku 2002.
8. Konstytucyjne podstawy funkcjonowania jednostek samorządu terytorialnego.
9. Podstawy prawne funkcjonowania jednostek samorządu terytorialnego w EKSL.
10. Samodzielność jednostki samorządu terytorialnego – podstawy, zakres i granice.
11. Aspekty podmiotowe w samorządzie terytorialnym – pojęcie wspólnoty samorządowej; ustawowa definicja gminy, powiatu i województwa samorządowego.
12. Samorząd terytorialny a jednostka samorządu terytorialnego – w ujęciu prawnym i prawniczym.
13. Koncepcja samorządu terytorialnego w sferze *ad extra* – jednostki samorządu terytorialnego a państwo.
14. Koncepcja samorządu terytorialnego w sferze *ad intra* – podmiot samorządu terytorialnego jako wspólnota samorządowa oraz jako władza jednostki samorządu terytorialnego.
15. Członkostwo wspólnoty samorządowej a zakres podmiotowy samorządowych form demokracji bezpośredniej.
16. Koncepcja samotności/separacji ustrojowej jednostek samorządu terytorialnego.
17. Władztwo terytorialne jednostki samorządu terytorialnego. Zasady ustalania granic jednostek samorządu terytorialnego.
18. Tworzenie, łączenie i znoszenie jednostek samorządu terytorialnego.
19. Ustalanie nazw i siedzib władz jednostek samorządu terytorialnego. Typy gmin.
20. Władztwo zadaniowe jednostki samorządu terytorialnego. Wyjątki od zasady władztwa zadaniowego.
21. Zakres działania jednostek samorządu terytorialnego – ustalenia systemowe.
22. Zadania własne jednostek samorządu terytorialnego.
23. Klauzule kompetencyjne gmin, powiatów i województw samorządowych.
24. Zadania z zakresu administracji rządowej – ustalenia systemowe.

25. Zadania zlecone jednostkom samorządu terytorialnego.
26. Zadania powierzone jednostkom samorządu terytorialnego.
27. Powierzenie jednostce samorządu terytorialnego prowadzenia spraw w imieniu wojewody.
28. Klauzule kompetencyjne organów jednostki samorządu terytorialnego.
29. Zakres działania związków jednostek samorządu terytorialnego.
30. Władztwo majątkowe. Pojęcie mienia jednostki samorządu terytorialnego i zasady nabycia oraz dysponowania mieniem.
31. Władztwo organizacyjne jednostki samorządu terytorialnego.
32. Regulamin organizacyjny urzędu gminy, starostwa powiatowego oraz urzędu marszałkowskiego i metropolitalnego.
33. Władztwo administracyjne jednostki samorządu terytorialnego.
34. Prawne formy działania organów jednostek samorządu terytorialnego.
35. Tryb podejmowania uchwał przez organy jednostek samorządu terytorialnego i ich związków.
36. Obywatelska inicjatywa uchwałodawcza.
37. Samorządowe akty prawa miejscowego – ustalenia systemowe.
38. Samorządowe akty prawa miejscowego wykonawcze *sensu stricto*.
39. Samorządowe akty prawa miejscowego wykonawcze w sprawach porządkowych.
40. Statutowe akty prawa miejscowego.
41. Samorządowe przepisy porządkowe.
42. Statuty jako samorządowe akty prawa miejscowego.
43. Sądowa kontrola bezpośrednia samorządowych aktów prawa miejscowego.
44. Władztwo finansowe jednostki samorządu terytorialnego.
45. Procedura budżetowa. Charakter prawny budżetu.
46. Władztwo personalne jednostki samorządu terytorialnego.
47. Typy porozumień z udziałem jednostek samorządu terytorialnego.
48. Instytucjonalne a funkcjonalne formy współdziałania jednostek samorządu terytorialnego.
49. Postępowanie w sprawie zawarcia porozumienia jako formy współdziałania jednostek samorządu terytorialnego.
50. Postępowanie w sprawie utworzenia związku jednostek samorządu terytorialnego.
51. Organizacja i funkcjonowanie związków jednostek samorządu terytorialnego.
52. Wspólna obsługa administracyjna, organizacyjna i finansowa w ramach administracji samorządowej.
53. Wzajemna pomoc w ramach administracji samorządowej.
54. Stowarzyszenia jednostek samorządu terytorialnego.

55. Konstrukcja prawna instytucji nadzoru nad działalnością jednostek samorządu terytorialnego.
56. Kryteria klasyfikacji środków nadzoru nad działalnością jednostek samorządu terytorialnego.
57. Organy nadzoru nad działalnością jednostek samorządu terytorialnego.
58. Środki nadzoru *ad meritum* nad działalnością jednostek samorządu terytorialnego – ustalenia systemowe.
59. Środki nadzoru i środki o charakterze nadzorczym *ad personam* związane z działalnością jednostek samorządu terytorialnego – ustalenia systemowe.
60. Środki nadzoru Prezesa RM nad działalnością jednostek samorządu terytorialnego.
61. Prawne i faktyczne środki nadzoru wojewody nad działalnością jednostek samorządu terytorialnego.
62. Nadzór i kontrola sprawowana nad działalnością jednostek samorządu terytorialnego przez RIO.
63. Sądowa kontrola działalności organów jednostki samorządu terytorialnego.
64. Sądowa ochrona samodzielności jednostek samorządu terytorialnego.
65. Kontrola działalności organów jednostki samorządu terytorialnego sprawowana przez NIK.
66. Zasady i tryb postępowania w sprawie w sprawie naruszenia interesu prawnego/uprawnienia przez uchwałę/zarządzenie organu jednostki samorządu terytorialnego.
67. Nadzór nad działalnością jednostek samorządu terytorialnego sprawowany przez organy pozakonstytucyjne.
68. Opiniowanie, uzgadnianie i zatwierdzanie aktów organów jednostek samorządu terytorialnego.
69. Wstrzymanie wykonania uchwały lub zarządzenia organu jednostki samorządu terytorialnego.
70. Naruszenie prawa a niezgodność z prawem aktu organu jednostki samorządu terytorialnego.
71. Postępowanie w sprawie stwierdzenie nieważności aktu organu jednostki samorządu terytorialnego.
72. Zarządzenie zastępcze jako środek nadzoru nad działalnością jednostek samorządu terytorialnego.
73. Skargi na akty organów jednostek samorządu terytorialnego.
74. Skargi na działania organów i jednostek organizacyjnych samorządu terytorialnego.
75. Podstawy prawne jawności działania administracji samorządowej.
76. Rejestry w sprawach samorządowych.
77. Gminy o szczególnym statusie prawnym.

78. Pojęcie mniejszości i prawa mniejszości w jednostkach samorządu terytorialnego.
79. Miasto na prawach powiatu.
80. Ustrój m.st. Warszawy.
81. Jednostka pomocnicza gminy.
82. Związek metropolitalny w województwie śląskim jako szczególny typ związku samorządowego.
83. Tryb tworzenia, ustalania granic oraz zmiany obszaru i granic związku metropolitalnego w województwie śląskim.
84. Zakres działania związku metropolitalnego w województwie śląskim.
85. Ustrój i funkcjonowanie związku metropolitalnego w województwie śląskim.
86. Zakres przedmiotowy i podmiotowy referendum lokalnego.
87. Referendum lokalne przeprowadzane z inicjatywy organu stanowiącego i kontrolnego jednostki samorządu terytorialnego.
88. Referendum lokalne przeprowadzane na wniosek mieszkańców w sprawach innych niż odwołanie organu.
89. Referendum lokalne przeprowadzane na wniosek mieszkańców w sprawie odwołania organu.
90. Referendum gminne przeprowadzane z inicjatywy rady gminy w sprawie odwołania wójta.
91. Warunki ważności referendum lokalnego. Referendum rozstrzygające.
92. Podawanie do publicznej wiadomości wyników referendum lokalnego i skutki prawne ogłoszenia wyniku rozstrzygającego.
93. Sądowa kontrola nad referendum lokalnym.
94. Konsultacje z mieszkańcami jednostki samorządu terytorialnego. Budżet obywatelski.
95. Kadencyjność organów jednostki samorządu terytorialnego. Wybory przedterminowe i uzupełniające.
96. Bierne i czynne prawo wyborcze do organów jednostki samorządu terytorialnego.
97. Konstrukcja prawna mandatu radnego.
98. Ochrona prawna radnego jako funkcjonariusza publicznego.
99. Diety radnych i zasady zwracania kosztów podróży służbowych.
100. Przepisy antykorupcyjne dotyczące funkcjonariuszy publicznych w administracji samorządowej.
101. Wygaśnięcie mandatu radnego.
102. Komisje organu stanowiącego i kontrolnego jednostki samorządu terytorialnego.
103. Procedura rozpatrywania raportu o stanie jednostki samorządu terytorialnego i w sprawie udzielenia wotum zaufania.

104. Procedura absolutoryjna, warunki i skutki prawne nieudzielenia absolutorium samorządowego.
105. Przewodniczący organu stanowiącego i kontrolnego jednostki samorządu terytorialnego.
106. Zasady zwoływania sesji organu stanowiącego i kontrolnego jednostki samorządu terytorialnego.
107. Zasady zwoływania posiedzeń komisji organu stanowiącego i kontrolnego jednostki samorządu terytorialnego.
108. Kluby radnych.
109. Zawieszenie organów jednostki samorządu terytorialnego.
110. Rozwiązanie organu stanowiącego i kontrolnego jednostki samorządu terytorialnego z mocy prawa.
111. Rozwiązanie przez Sejm organu stanowiącego i kontrolnego jednostki samorządu terytorialnego.
112. Odwołanie organu stanowiącego i kontrolnego jednostki samorządu terytorialnego.
113. Wybór bezpośredni i pośredni wójta, burmistrza, prezydenta miasta.
114. Wygaśnięcie mandatu wójta.
115. Zastępca wójta.
116. Przemijająca przeszkoda w wykonywaniu zadań i kompetencji wójta.
117. Procedura wyboru zarządu powiatu.
118. Procedura wyboru zarządu województwa.
119. Warunki i procedura odwołania zarządu powiatu.
120. Procedura odwołania starosty.
121. Warunki i procedura odwołania zarządu województwa.
122. Procedura odwołania marszałka województwa.
123. Warunki i procedura odwołania członka zarządu w powiecie i województwie.
124. Rezygnacja z członkostwa w zarządzie powiatu i województwa.
125. Rozwiązanie i odwołanie organu wykonawczego jednostki samorządu terytorialnego w trybie nadzoru.
126. Organy zastępcze organu/-ów jednostki samorządu terytorialnego.
127. Pozycja prawna wójta.
128. Pozycja prawna starosty.
129. Pozycja prawna marszałka województwa.
130. Pozycja prezydenta miasta na prawach powiatu.
131. Sekretarz i skarbnik jednostki samorządu terytorialnego.
132. Powiatowa administracja zespolona.
133. Powiatowa komisja bezpieczeństwa i porządku.

134. Funkcjonowanie jednostek samorządu terytorialnego w stanach nadzwyczajnych.
135. Zasady przystępowania jednostek samorządu terytorialnego do międzynarodowych zrzeszeń społeczności lokalnych i regionalnych.
136. Podstawy prawne współpracy transgranicznej jednostek samorządu terytorialnego.

Rozdział II

PODSTAWOWE POJĘCIA

1. Podstawowe pojęcia w ujęciu doktrynalnym

[1868] O. Gierke, *Das deutsche Genossenschaftsrecht*, I, 1868,

[s. 862 i n.] „[...] działalność gmin jest podobna do działalności państwa, tylko jest ograniczona terytorialnie i indywidualnie, dlatego gmina ma swój własny zakres działania, poruczony jest w ogóle sprzeczny z pojęciem gminy”.

[1883] H. Rossin, *Souveränität. Staat, Gemeinde, Selbstverwaltung*, [w:] *Hirths Annalen des deutschen Reichs*, 1883,

[s. 292 i n.] „[...] gmina posiada własne niezależne od państwa prawo oraz własną władzę zwierzchniczą i spełnia cele lokalne, natomiast państwo posiada cele narodowe, państwowe; gdy państwo pociąga gminę do załatwiania spraw państwowych wtedy zachodzi zakres poruczony. Główna idea sprowadzała się do konsekwentnego głoszenia odrębności gminy i państwa”.

[1924] W. Kumaniecki, *Centralizm i decentralizacja. Ankieta o konstytucji*, Kraków 1924,

[s. 158] „[...] ustroj decentralistyczny. Przewodnia jego myśl polega na tem, aby przedewszystkiem zarząd zaspokajania potrzeb lokalnych oddać w ręce organów samorządowych”.

[1926] J. Panejko, *Geneza i podstawy samorządu europejskiego*, Paryż 1926 (Wilno 1934),

[s. 9-10] „[...] Jakkolwiek zaczątki samorządu istniały bezwątpienia we wszystkich epokach życia państwowego, to jednak samorząd, jako pojęcie prawne dopiero wtedy powstał, gdy stosunek panującego w państwie absolutnem do poddanych ze stosunku władzy począł zmieniać się w stosunek prawny, gdy jednostka fizyczna poza prawami prywatnymi począła nabywać prawa publiczne, gdy w szczególności państwo konstytucyjne i praworządne na mocy swej ustawodawczej władzy zorganizowało związki gminne dla swych celów i włączyło je jako jednostki publicznoprawne w swój organizm. Ta

chwila jest chwilą powstania instytucji samorządu w znaczeniu nowożytnym, a temsamem chwilą powstania nauki o samorządzie oraz w ogóle nauki prawa administracyjnego, jako prawa normującego stosunek państwa do jego poddanych, które to pojęcie państwu absolutnemu było zupełnie obce. [...]

[s. 22] [...] Teoria o *pouvoir municipal*, wedle której gmina posiada samoistne (naturalne) prawo bytu, a w związku z tym także prawo zupełnej swobody w oznaczonym zakresie działania, została sformułowana przez Marquis d'Argenson, który wskazywał tu przede wszystkim prawo wyboru własnych organów, pobierania podatków gminnych oraz sprawowania administracji lokalnej (policji miejscowej) i sądownictwa [M. d'Argenson, *Considération sur le Gouvenement ancien et présent de la France*, Amsterdam 1764] [...]

[s. 42-43] [...] w czasie panowania państwa policyjnego gminy traktowano na równi z osobami fizycznymi; stały one do państwa w stosunku poddanych, na których państwo mogło nałożyć odpowiednie ciężary. [...] Prywatno-prawnemu romanistycznemu pojęciu odpowiadało też panujące wówczas zapatrywanie o odpowiedzialności obywateli gminy za zobowiązania prywatne gminy.

[s. 44-45] [...] Równocześnie z rozwojem *pouvoir municipal* w Belgii we Francji powstaje reakcja przeciw napoleońskiemu systemowi administracyjnemu. Teoria, nazywana »*décentralisation*«, [...] żądała podziału spraw administracyjnych gminy na takie, które wypływają z *pouvoir municipal* i sprawy państwowe. [...] Teoria [...] przechodzi do Niemiec, gdzie przedstawiciele politycznego liberalizmu (J.Ch. v. Aretin oraz C. v. Rotteck) głoszą naukę o wolności gmin, wyprowadzając ją z «naturalnego prawa» gminy. [...] gmina jest starszą od państwa, które jest właściwie federacją gmin, wobec czego nie gminy od państwa, ale państwo od gminy wywodzić może swe prawa. Gminy są instytucją równą państwu; państwo nie może stworzyć prawdziwej gminy, która musi posiadać swą własną sferę samodzielnego rozwoju. Państwo istnieje dla gmin, a nie gminy dla państwa. [...] konstrukcja opierała się na założeniu o istnieniu odrębnej osobowości gminnej, stojącej poza państwowym porządkiem prawnym oraz na pojęciu, iż istota samorządu polega materialnie na załatwianiu spraw [...] wynikających z natury jednostki samorządowej. Sprawy te stanowić miały własny, nienaruszalny dla państwa zakres działania [...] Celem zabezpieczenia nietykalności «własnych» spraw gminy doktryna [...] żądała ustanowienia pewnych gwarancyj w formie wyższych terytorjalnych związków samorządowych, niezależnych od państwa i przyznawała im prawo nadzoru [...]. Rządowi mogło być pozostawione prawo do wkraczania w powyższą sferę tylko w razie wyraźnego naruszenia przepisów ustawy.

[s. 57-61] [...] Teoretycy, którzy traktują samorząd z punktu widzenia politycznego, widzą w urządzeniach prawnych samorządowych nie tyle skryształizowanie jakiegoś

prawnego zagadnienia, ile pewnej myśli politycznej [...] Gneista, któremu można nadać miano ojca politycznych teorii samorządowych [...] Pojęcie samorządu oparł na zapatrywaniach, wpływających z jego abstrakcyjnej państwowo-społecznej filozofii [...] uważa Gneist państwo i społeczeństwo jako trwałe, ścierające się ze sobą sprzeczności [...]. Państwo musi przeciwstawić się dążeniom społeczeństwa i stworzyć party na pozytywnym ustawodawstwie organizm państwowy [...] *Selfgovernment*. [...] Istotę pojęcia *selfgovernmentu* obejmującego wszystkie sprawy państwowe wewnętrznej lokalnej administracji widział Gneist w działalności honorowych urzędników [...] szereg innych zwolenników teorii politycznej samorządu, chce dopatrywać się w samorządzie skryzystalizowania idei dopuszczenia pewnych elementów społecznych do udziału w administracji publicznej. [...]

[s. 65-69] [...] w literaturze prawniczej [...] administrację samorządową przeciwstawia się administracji państwowej. [...] Laband wyprowadza pojęcie samorządu najpierw z brzmienia wyrazu. *Selbstverwaltung* jest przeciwieństwem do *Verwaltetwerden*; w twierdzeniu, iż pewna korporacja sama się rządzi, dopatrywać się można milcząco istnienia wyższej władzy, która mogłaby także taką korporacją rządzić. [...] Samorząd polega na samoograniczeniu się państwa [...] i ma zastosowanie wszędzie tam, gdzie władza wykonuje przynależne jej prawa zwierzchnie nie bezpośrednio, za pomocą aparatu stojącego do jej wyłącznej dyspozycji, lecz ogranicza się ona tylko do ustalenia normy dla wykonywania tych praw zwierzchniczych i do nadzoru nad ich wykonywaniem, podczas gdy samo wykonywanie porucza podwładnym jej, lecz w swym zakresie samodzielnie korporacjom lub pojedynczym osobom. [...] Laband [...] w samoograniczeniu się państwa widzi podział publicznych spraw administracyjnych między suwerenne państwo, a nie-suwerenne podmioty samorządowe [...] na mocy specjalnego prawa podmiotowego [...] Konstrukcji samoograniczenia się państwa wobec jednostek samorządowych nie tylko brak, jak wykazał Duguit, logicznego uzasadnienia, ale wydaje się ona także zbędna [...] Nie w samoograniczeniu się państwa należy szukać źródła praw publicznych, wykonywanych przez jednostkę samorządową, lecz w owej woli państwa, czyli w nakazie ustawy [...]

[s. 97] [...] Samorząd jest zatem opartą na przepisach ustawy zdecentralizowaną administracją państwową wykonywaną przez lokalne organy, niepodległe hierarchicznie innym organom i samodzielnie w granicach ustawy i ogólnego porządku prawnego. [...]

[s. 104-105] [...] Regularnym i zwykłym nadzorem w państwach kontynentalnych jest nadzór administracyjny. Nadzór sądowy ma odmienny charakter [...], gdyż celem jego jest zwykle tylko formalne zbadanie legalności zarządzenia organu samorządowego. Celowość jest rzadko przedmiotem badania sądowego. Zarządzenie organu samorządowego nie zawsze jest bezpośrednim przedmiotem badań sądowych. Zależy to od organizacji

sądownictwa administracyjnego i od przepisów prawa pozytywnego [...] Czasem nadzór nad jednostkami samorządowymi wykonują także organy ustawodawcze. Czynność tych organów może być uznana za nadzór administracyjny, o ile one występują jako najwyższe instancje rekursowe [...]. Prawo nadzoru rządowego, które można przedstawiać się jako mieszanie się w sprawy samorządu, opiera się teoretycznie na tej prawnej podstawie, że prawo do samorządu jest prawem, pochodzącym z władzy państwowej i że skutki złej administracji organów samorządowych spadają pośrednio zawsze na państwo”.

[1927] J. Hubert, *Zasady samorządu województwa*, „Ruch Samorządowy” 1927,

[s. 231] „[...] samorząd w znaczeniu prawnym oznacza prawną zdolność grupy społecznej, mniejszej od państwa, do sprawowania administracji publicznej, jako podmiot różny od państwa [...]”.

[1928] T. Bigo, *Związki publiczno-prawne w świetle ustawodawstwa polskiego*, Warszawa 1928,

[s. 120-123] „[...] Centralizacja oznacza taki układ przedmiotów, w którym istnieje tylko jeden ośrodek, jedno centrum, jako źródło siły wiążącej przedmioty, należące do układu, w jedną całość. Decentralizacja zaś ma miejsce, gdy takich źródeł jest więcej. [...] Granicznym wypadkiem prawnej centralizacji będzie system autokratyczny – gdy władca jest jedynym źródłem norm ogólnych i rozkazów (zakazów) indywidualnych. Biegunowym przeciwieństwem będzie system, w którym istnieje większa ilość centrów, tworzących normy obok jednego, najwyższego, wszechogarniającego źródła norm wspólnych – podtrzymujących jedność systemu – np. państwo związkowe. [...] decentralizacja prawno-administracyjna. Oznacza taki system – w którym istnieje większa ilość ośrodków administracji publicznej. [...] W systemie dekoncentracji zwanym o tej samej samodzielności nie może być mowy. Urzędy niższe są podporządkowane wyższym wzgl. najwyższym (tj. rządowi) w tym sensie, że akty ich nie są ani ostateczne ani samodzielne. To podporządkowanie wyraża się w ustroju ciała samorządowego – mianowicie w podziale na stopnie. Taką budowę nazywamy hierarchią. Otóż dekoncentracja nie uchyla hierarchicznego podporządkowania, decentralizacja zaś jego negacją; polega na zniesieniu tego podporządkowania. [...] W systemie decentralistycznym – władza nadzorcza nie wpływa na treść aktów władzy nadzorczej, ani nie może zmieniać ex post z własnej inicjatywy, poza nielicznymi wypadkami, przewidzianymi w ustawach. W prawno-administracyjnym znaczeniu – decentralizacja to taki system administracji, przy którym podmioty administrujące mają samodzielność w stosunku do centralnej władzy. [...] Decentralizacja nie ma nic wspólnego z wyobrażeniami treści działalności administracyjnej; [...] opiera się ona na momentach strukturalnych; moment treści jest zgoła

nieistotny, bo nie chodzi o to, co jest podmiotem zdecentralizowanej administracji, tylko o to; kto (podmiot) i jak (w sposób samodzielny) administruje. [...]

[s. 140-141] [...] a) – samorząd jest jednym typem decentralizacji administracji;

b) – przedmiot samorządowej administracji nie różni się od przedmiotu administracji rządowej; z tego punktu widzenia nie można przeciwstawić administracji samorządowej – administracji państwowej, bo samorząd jest tylko odmienną formą organizacyjną administracji państwowej;

c) – takie przeciwstawienie jest natomiast dopuszczalne z punktu widzenia podmiotów administracji, bo podmiotem administracji samorządowej nie jest państwo, ale odrębne podmioty, odrębne osoby prawne [...]

d) – jednostki samorządowe jako osoby prawne wyróżniają się tem, że posiadają obowiązki i prawa (publiczne), zapewniające im stanowisko równorzędne z władzami rządowymi tj. władztwo administracyjne [...]

[s. 152] [...] samorząd jest decentralizacją administracji publicznej, której samodzielnymi podmiotami są korporacje, powołane do tego przez ustawę. [...] samorząd jest decentralizacją, a więc oznaczeniem strukturalnej formy administracji, a nie – podmiotu, ani – przedmiotu administracji. [...]

[s. 154] [...] Związki publiczno-prawne posiadają władztwo administracyjne, a zatem – są one (albo raczej ich działalność) częścią administracji publicznej. Samorząd zaś jest zdecentralizowaną administracją wykonywaną przez samodzielne związki. Zatem związki publiczno-prawne są związkami samorządowymi. Związki publiczno-prawne i związki samorządowe – to dwa synonimy: zakresy tych nazw pokrywają się. Samorząd jest oznaczeniem formy administracji, wyraża stosunek osób administrujących do państwa, określa tylko jedną relację podmiotu administracji. Związek publiczno-prawny jest oznaczeniem samego podmiotu administracji. [...]

[s. 189] [...] Szczególne ukształtowanie stosunku do państwa pochodzi stąd, że podmiotem samorządu są związki, a więc odrębne od państwa osoby prawne.”

[1928] B. Wasiutyński, *Udział czynnika obywatelskiego w administracji państwowej*, „Themis Polska” zesz. IV, 1928/1929,

[s. 3] samorząd jest „[...] wykonywaniem części administracji państwowej przez organizacje, obdarzone osobowością prawną, działające we własnym imieniu z mocy przyznanego jej prawa pod określonym ustawowo nadzorem państwa”.

[1930] T. Hilarowicz, *Zarys nauki administracji*, Warszawa 1930,

[s. 25] „[...] przez decentralizację rozumiemy w ścisłym języku przekazywanie części kompetencji administracji rządowej związkom samorządowym, natomiast przez

dekoncentrację rozumiemy przekazywanie kompetencji władz administracyjnych wyższych niższym władzom administracyjnym [...]

[s. 28] [...] Przez «komunalizację» administracji [...] rozumiemy stopniowe przekazywanie funkcji administracji państwowej – władzom samorządu terytorjalnego”.

[1931] J. Staryszak, *Prawo nadzoru nad administracją samorządową w Polsce (Rozprawa doktorska przyjęta przez Radę Wydziału Prawa Uniwersytetu Warszawskiego)*, Prace Seminarjum Prawa Administracyjnego Uniwersytetu Warszawskiego Nr. 1, Warszawa 1931,

[s. 11-18] „[...] konstytucja belgijska przekształciła polityczną instytucję *pouvoir municipal* w prawną *pouvoir provincial et communal*, ogłaszając ją czwartą władzą w państwie, równorzędną obok ustawodawczej, wykonawczej i sądowej, mającą swe źródła we własnej i odrębnej od państwa egzystencji gminy. Gmina przez to stała się organem naczelnym władzy państwowej, osobą prawa publicznego z podmiotowym prawem publicznym do samodzielnego regulowania swych własnych spraw, przy czym – jak wyjaśnił później Hatschek [Die Selbstverwaltung in politischer und juristischer Bedeutung, 1898, s. 63] – określenie belgijskie «*les intérêts exclusivement communaux*» odpowiadało pod względem zakresu zadań gmin francuskiemu «*propres au pouvoir municipal*»”.

[1932] A. Kroński, *Teoria samorządu terytorialnego*, Warszawa 1932,

[s. 5] „[...] Prawo komunalne zawiera normy, wynikające z sąsiedztwa [...]

[s. 22-24] [...] Samorząd terytorialny jest wynikiem instynktu samozachowawczego, przy pewnym rozwoju którego człowiek chce stanowić o sobie, a o kwestiach dotyczących jego i sąsiadów, wraz z tymi ostatnimi. Zadośćuczynienie temu popędowi, w granicach ekonomicznej i kulturalnej ewolucji społecznej i nadanie powstałemu na tym gruncie związkowi imperjum, leży w interesie państwa. Potęguje bowiem poczucie łączności obywatela z państwem i, co za tem idzie, stanowi czynnik twórczo-państwowy. Nie jest słuszna teoria naturalistyczna, w myśl której samorząd przeciwstawia się państwu jako czynnik od niego niezależny. Chociażby bowiem gmina istniała, jako mikrokosm w ciśniejszem lub szerszem znaczeniu, przed powstaniem państwa, jednak nie otrzymuje imperium, stając się związkiem prawa publicznego, podporządkowanym państwu. Nie jest również słuszna teoria państwowa, w myśl której samorząd jest tylko formą decentralizacji, jednym z ramion administracji państwowej. Gdyby tak było, to [...] samorząd byłby tylko etapem zespolenia jednostki ze zbiorowością państwową i zniknąłby jednocześnie z rozwojem demokracji. [...] Jeżeli Jellinek nazywa samorząd administracją państwową, wykonywaną przez zainteresowanych [...], a nie przez urzędników państwowych, to należy to rozumieć w tym sensie, że państwo powstrzymuje się od działania

w sferze interesów miejscowych, zarezerwowanej dla inicjatywy bezpośrednio zainteresowanych. [...] Błąd teorii państwowej samorządu polega na tym, że ona nie uwzględnia momentu psychologicznego i dlatego skutek bierze za przyczynę. Samorząd bowiem nie jest tylko formą decentralizacji, a wywołuje się przez powstrzymanie się państwa od wkraczania w sferę pewnych spraw miejscowych i pozostawienie tej sfery organom, obranym przez ludność miejscową i działającym pod nadzorem państwa. [...] samorząd jest prawem do stanowienia o wynikających z sąsiedztwa sprawach miejscowych i wykonywaniem ten sposób części zarządu państwowego, jest więc prawem, którego domagają się obywatele państwa, to ostatnie zaś prawo to uznaje w interesie własnego bytu. [...]

[s. 25] [...] Niemal wszystkie istniejące ustawy samorządowe dzielą zakres {działania gminy} na własny i zlecony. W doktrynie jednak przeważa zdanie, że podział taki nie ma podstawy prawnej z tego względu, że do obowiązków państwa należą wszystkie czynności, jakie w tak zwanym własnym zakresie wykonuje gmina, że samorząd, będąc tylko formą decentralizacji, jednym z ramion administracji państwowej, nie może mieć jakiegos własnego zakresu działania, w przeciwieństwie do zakresu zleconego [...]

[s. 33] [...] nadzór [...] może być wykonywany nie tylko w formie aktów administracyjnych, lecz i orzeczeń sądowych. I to nie tylko w wypadkach, kiedy idzie o nielegalność działania samorządowego, lecz i wtedy kiedy nadzór wykonuje się w płaszczyźnie celowości. Oczywiście, sąd administracyjny stałby się wtedy jakby organem zarządu państwowego [...]

[s. 36-37] [...] o zakresie działania gminy, organach samorządowych, nadzorze nad ich działalnością i prawie wyborczym można wyprowadzić w związku z teorią naturalistyczno-państwową wnioski następujące:

1) Podział zakresu działania na własny i zlecony wynika z istoty gminy, jako związku passywno-aktywnego.

2) Budowa i stosunek wzajemny organów gminy zależą od ewolucji ekonomicznej i kulturalnej ludności miejscowej; w miarę tej ewolucji zwiększa się przewaga czynnika obywatelskiego nad zawodowym, a co zatem idzie, organ stanowiący uniezależnia się od organu wykonawczego.

3) Napięcie nadzoru państwowego jest zależne od ideologii decydujących sił społecznych. Stopień tego napięcia znajduje się w odwrotnym stosunku do wydajności samorządu terytorialnego i jego roli państwowo-twórczej.

4) Nie jest wskazana jednolita ustawa samorządowa w państwach o ludności, różniącej się terytorjalnie pod względem ekonomicznego i kulturalnego rozwoju.

5) Prawo wyborcze winno być tajne, bezpośrednie, równe i oparte na zasadach ponoszenia bezpośrednich świadczeń na rzecz gminy, cenzusu wiekowego i dłuższego

okresu stałego zamieszkania przy jednoczesnym osłabieniu czynnika politycznego. System zatwierdzania wyborów, jako wprowadzający czynnik polityczny, nie ma dostatecznego, w teorii uzasadnienia”.

[1934] K. Krzeczkowski, *O własnym i niewłasnym zakresie działalności gminnej*, „Samorząd Terytorialny” 1934, t. I,

[s. 26] „[...] samorząd nie posiada jednolitego oblicza i nigdy go nie posiadał. Historia wskazuje na różnorodność źródeł powstania i rozwoju tych instytucji w różnych krajach. Nie zrodziła go żadna specjalna doktryna polityczna (np. liberalizm) owszem istniał i powstawał przy istnieniu różnych klimatów politycznych, a w rozwoju swoim przechodził historię od największego ograniczania we władzy do najszerszej swobody”.

[1934] M. Jaroszyński, *Współpraca z Rządem w samorządzie*, „Gazeta Polska” nr 144 z 1934 r.,

„[...] między rządem i samorządem nie ma żadnych »naturalnych« przeciwieństw, albowiem i rząd i samorząd – to tylko dwa różne organa jednego i tego samego państwa, dwa odmienne skonstruowane narzędzia, którymi się posługuje zorganizowana społeczność w realizowaniu celów dobra powszechnego”.

[1936] M. Jaroszyński, *Rozważania ideologiczne i programowe na temat samorządu*, Warszawa 1936,

[s. 7] „[...] Poza państwem nie ma miejsca na samorząd, bo poza państwem nie ma zadań publicznych. Natomiast w państwie samem, w obrębie jego organizacji, jest dla samorządu miejsce i to bardzo poczesne. Toteż samorząd musiał się stać i stał się rzeczywiście organem państwa (oczywiście nie rządu!). [...] samorząd jest tą odmianą administracji publicznej (a więc państwowej), przez którą w państwie [...] urzeczywistnia się najlepiej i najskuteczniej idea decentralizacji. Dwie jego zasadnicze cechy posiadają znaczenie rozstrzygające: samorząd polega na uniezależnieniu (oczywiście w określonych prawem granicach) czynników lokalnych od organów centralnych, przez co przeciwdziała nadmiernej centralizacji; powtóre – samorząd w swojej organizacji uwzględnia w najszerszej mierze czynnik obywatelski, powołując go do decydowania o sprawach publicznych, co jest najlepszym hamulcem nadmiernego biurokratyzmu. [...]”

[s. 15] „[...] Wola miejscowej społeczności, reprezentowana w samorządzie, zmieścić się oczywiście musi w pewnych z góry oznaczonych szrankach. Żyjemy bowiem w zorganizowanym państwie, a samorząd jest w tej organizacji tylko jedną z podstawowych komórek. Wszystkie muszą być scharmonizowane w jedną całość. Stąd wynikają konieczne ograniczenia. W szczególności ogranicza samorząd istniejący porządek prawny, który specjalnie w zastosowaniu do samorządu nakłada nań pewne obowiązki, określając jakie zadania ma samorząd spełnić, często nawet w jaki sposób ma działać i pozostawiając mu

do dyspozycji określone środki materialne lub przynajmniej określone źródła onych środków. Powtóre ogranicza samorząd nadzór państwowy, polegający na pewnej ingerencji organów rządowych w sprawach samorządu, a istniejące gwoi scharmonizowania samorządu z całością organizacji państwa pod względem funkcjonalnym. [...]

[s. 18] „[...] samorząd ma na celu podnoszenie materialnej i duchowej kultury ludności [...]”.

[1952] M. Jaroszyński (red.), *Prawo administracyjne, część I, Warszawa 1952,*

[s. 76] „[...] 1. Jednostka samorządu jest przymusowym związkiem osób, tzn. z mocy samej ustawy, która organizuje dany rodzaj jednostek samorządu, określone kategorie osób są członkami związku.

2. Jednostka samorządu jest zorganizowana korporacyjnie, tj. w skład jej wchodzi organy wyłonione w zasadzie przez związek, czyli przez członków z reguły drogą wyborów i za pośrednictwem tych organów wypełnia swoje zadania.

3. Jednostka samorządu ma osobowość prawną, tzn. jest odrębnym podmiotem prawnym. [...] osobowość dotyczy nie tylko sfery majątkowej, ale także sfery władzy publicznej, którą jej organa wykonują, tzn. że jednostka samorządu jest nie tylko osobą prawa cywilnego, ale ma osobowość «publiczno-prawną».

4. Jednostka samorządu jest powołana do wykonywania za pośrednictwem swoich organów administracji publicznej, tj. władzy państwowej, w zakresie ustalonym przez prawo obowiązujące w danym państwie.

5. Organa jednostki samorządu powołane do wykonywania władzy państwowej w imieniu związku samorządowego działając na zasadzie pewnej niezależności od organów rządowych. Stopień tej formalnej niezależności bywa różny, zależnie od obowiązującego w danym państwie prawa. Sprawę tę można też postawić odwrotnie: organa rządowe mogą wkraczać w działalność organów samorządowych należącą do «własnego» zakresu działania [...] tylko o tyle, o ile je do tego upoważnia obowiązujące prawo. Poza tą granicą upoważnienie organów rządowych samorząd działa niezależnie i niezależność ta jest gwarantowana przepisami prawa. Na tym właśnie opiera się [...] koncepcja «decentralizacji ściślejszej», czyli «właściwej» [...]

[s. 80-81] [...] Linia podziału zakresu administracji pomiędzy organami rządowymi z jednej a samorządowymi z drugiej strony przebiega w ten sposób, że nie całe dziedziny administracji są przydzielone samorządowi lecz tylko pewne funkcje w obrębie tych dziedzin [...] i rzecz charakterystyczna, samorządowi przypadają przeważnie funkcje obsługi gospodarczej natomiast funkcje władzy w tych samych dziedzinach – organom rządowym [...] jednak linia demarkacyjna między samorządem i organami rządowymi była tak przeprowadzona, że wszelkie uprawnienia istotne z punktu widzenia politycznego na wszelki wypadek były zastrzeżone dla organów rządowych”.

[1959] J. Starościk, E. Iserzon, *Prawo administracyjne w zarysie*, Warszawa 1959,

[s. 40-41] „[...] Samorząd można krótko określić jako zdecentralizowaną administrację państwową wykonywaną przez zrzeszenie albo przez osoby powołane przez te zrzeszenie. Z usytuowania samorządu i jego organów wśród całości organów administracji państwowej wynika, że każda organizacja samorządowa przedstawia typ administracji zdecentralizowanej i zdekoncentrowanej, ale nie każdy zdekoncentrowany lub nawet zdecentralizowany organ administracji państwowej można uznać za organ samorządu. [...] samorząd jest wykonywaniem określonych funkcji administracji państwowej. [...] Stwierdzenie, że organy samorządu są częścią administracji państwowej, oznacza zatem, że za organy samorządu można uznać tylko te organy, które są upoważnione do działania w formach właściwych administracji państwowej. [...] Zdecentralizowana administracja została [...] sprowadzona do prawnie gwarantowanej samodzielności i niezawisłości wykonywania pewnych funkcji. [...] administracja jest wykonywana przez organizację mającą cechy zrzeszenia obywateli. Zrzeszenie może wykonywać funkcje administracji bądź to bezpośrednio [...], bądź też za pośrednictwem obsadzanych przez siebie organów. [...]

[s. 43-44] [...] Samodzielność organów zdecentralizowanych w żadnym państwie nie może być rozumiana jako samodzielność i niezależność absolutna. Zawsze jest to niezależność i samodzielność względna. Względność tej samodzielności i niezależności wypływa, po pierwsze, z ustalenia w wydawanych przez państwo przepisach zakresu działalności organów administracji zdecentralizowanej i, po drugie, z ustalenia w prawie warunków tej działalności. Do strzeżenia granic i warunków tej działalności powołane są organy nadzorcze. Nadzór nad organami administracji zdecentralizowanej jest zatem zawsze niezbędnym ograniczeniem ich samodzielności i niezależności. Ma on zapewnić działalność tych organów w kierunku zgodnym z ustalonymi dla tej samodzielności ramami działalności. Jest więc w każdym państwie koniecznością, jakkolwiek w państwach różnego typu różna jest jego rola polityczna. [...]

[s. 46-47] [...] Szczególnym sposobem pogłębienia samodzielności organizacji samorządnych [...] jest przyznanie tym organizacjom osobowości prawnej. Posiadanie osobowości prawnej [...] nie pociąga za sobą żadnych innych konsekwencji jak tylko te, które wynikają z prawa cywilnego, a więc możliwość uczestniczenia we własnym imieniu w obrocie cywilnoprawnym. Takie ujęcie zagadnienia osobowości prawnej organizacji czy ich organów nie neguje istotnego znaczenia tej konstrukcji dla oceny pozycji prawnej określonego organu państwowego. Możliwość bowiem uczestniczenia przez ten organ w obrocie cywilnoprawnym we własnym imieniu wydatnie pogłębia jego samodzielność, zwłaszcza w dziedzinie gospodarczej”.

[1968] E. Iserzon, *Prawo administracyjne. Podstawowe instytucje*, Warszawa 1968,

[s. 96] „Stan naszej doktryny w kwestii istoty samorządu jest wysoce niezadowolający. Termin «samorząd» rozumie się wielorako i dlatego nie ma zgody co do istoty tej instytucji. Samorząd można rozumieć dwojako: w znaczeniu politycznym i w znaczeniu prawnym. W znaczeniu politycznym samorząd jest zgodny z pojęciem samorządności. [...] Jest realizacją zasady udziału obywatela w załatwianiu przez administrację jego spraw, jest urzeczywistnieniem udziału obywateli lub ich przedstawicieli w załatwianiu przez administrację zadań państwowych. W tym znaczeniu samorząd jest kategorią polityczną. Nie jest zjawiskiem z góry określonym pod względem swej struktury i nie może być jednoznacznie zdefiniowany.

Natomiast prawnicze znaczenie pojęcia samorządu jest jednoznaczne. Jest to wykonywanie zadań państwowych, ściślej – administracji państwowej, przez organizacje mające odrębną od państwa osobowość prawną, a więc nie przez organy aparatu państwowego. Dlatego samorząd jest administracją pośrednią, tj. administracją wykonywaną za pośrednictwem organów odmiennych od państwa organizacji. A ponieważ administracja pośrednia jest wykonywana na zasadach decentralizacji, samorząd jest administracją zdecentralizowaną. [...]”

[s. 98-99] „[...] pojęcie pośredniej (zdecentralizowanej) administracji państwowej było zgodne z pojęciem samorządu. Różnica między nimi sprowadzała się do tego, że w pojęciu samorządu położony jest akcent na samodzielność organów administracji państwowej, a w pojęciu administracji zdecentralizowanej (pośredniej) zwraca się uwagę na stosunek kompetencji państwa do kompetencji organów terenowych.

W Polsce międzywojennej istniała administracja terenowa zdecentralizowana (samorządowa) obok scentralizowanej (zdekoncentrowanej). Ludność jednostek terytorialnych [...] tworzyła terytorialne związki samorządowe. Te związki stanowiły odrębne od państwa osoby prawne. Miały one pewną kompetencję w zakresie administracji terenowej [...]. Reszta spraw administracyjnych należała do zakresu administracji rządowej (wojewodów, starostów, burmistrzów, prezydentów, wójtów). w zakresie ubogiej kompetencji «własnej» (komunalnej) organy samorządu (rady, zarządy) były usamodzielnione (zdecentralizowane), nie podlegały hierarchicznie wyższym organom. Organy państwowe (rządowe) wykonywały tylko nadzór, ale nie hierarchiczny, tylko zdecentralizowany. Organ nadzorczy nie mógł wykonywać kompetencji samorządowej (komunalnej). Nadzór zdecentralizowany organów rządowych nad organami międzywojennego samorządu terytorialnego polegał na tym, że: 1) niektóre uchwały rady gminnej lub zarządu gminnego wymagały do swojej ważności zatwierdzenia przez organ nadzorczy (rządowy),

2) w niektórych wypadkach uchwały organów samorządowych mogły być zawieszane przez rządowy organ nadzorczy.

Poza tym zakresem «własnym» spraw administracyjnych organy międzywojennego samorządu terytorialnego miały sprawy poruczone. Organy samorządowe wykonywały te sprawy nie w charakterze organów samorządu terytorialnego (organów zdecentralizowanych), tylko jako organy rządowe, podporządkowane hierarchicznie organom rządowym i obowiązane, względem nich do posłuszeństwa. W zakresie tych spraw nie «własnych», lecz «poruczonych» (rządowych) organy rządowe wykonywały nad organami samorządowymi nadzór hierarchiczny”.

[1970] J. Homplewicz, *Zarządzenia administracyjne. Studium z zakresu nauki prawa administracyjnego*, Kraków 1970,

[s. 30-31] „[...] W myśl [...] koncepcji samorządowi wyposażonemu zwykle we własne władztwo («eine selbständige Verbandsgewalt») przyznawano w tych ramach również generalną kompetencję podejmowania własnych przepisów prawnych («Selbstgesetzungsrecht»), kompetencję stanowiącą o istocie autonomii. Prowadziło to do zdecydowanego rozróżnienia terenowych przepisów organów administracji państwowej («Territorialverwaltungsverordnungen, Territorialadministrativevorschriften») od przepisów podejmowanych przez terenowe organy samorządowe («Satzungen, autonome Satzungen»). Podstawą rozróżnienia pomiędzy tymi aktami, tzn. rozporządzeniami administracyjnymi – «Staatsverordnung» a przepisem autonomicznym – «Satzung», był w świetle klasycznej nauki niemieckiej sam tytuł podejmowania tych aktów, różny dla każdej z tych kategorii. Najdobitniej wyrażała to zasada, w myśl której: «die Satzung fließt aus einer vom Staate anerkannten eigenem Rechtssetzungsgewalt des Verbandes [...], die Verordnung, dagegen empfängt ihre Kraft von einem Auftrage des staatlichen Gesetzgebers, sie ist delegierte Rechtssetzung». [...] Prawo do wydawania owych przepisów autonomicznych było pomyślane jako podmiotowe prawo organu samorządowego, podczas gdy podejmowanie rozporządzeń administracyjnych nigdy nie było ujmowane [...] jako uprawnienie własne, czy też prawo podmiotowe danego organu aparatu administracji państwowej. Jest to jedynie jego uprawnienie wypływające z upoważnienia.”

[1977] T. Rabska, *Podstawowe pojęcia organizacji administracji*, [w:] *System prawa administracyjnego*, Ossolineum 1977, t. I,

[s. 349-350] „[...] na pojęcie samorządu składają się następujące elementy:

– wyodrębniona grupa społeczna, określona przez prawo, której członkostwo powstaje z mocy prawa,

– powołana do wykonywania zadań administracji państwowej, w granicach przez prawo określonych, w sposób samodzielny, w formach właściwych dla administracji państwowej,

– posiadająca własną organizację, ustaloną w przepisach prawnych, o charakterze przedstawicielskim, pozostającą pod kontrolą tej grupy społecznej, która ją wybrała,

– organizacja samorządu zbudowana jest na zasadzie decentralizacji; działając na podstawie prawa pozostaje tylko pod nadzorem organów państwowych,

– organy samorządu, nie będąc organami administracji państwowej, wchodząc jednakże w skład jednolitego aparatu administracyjnego jako całości”.

[1980] W. Kawalec, *Systemy władz lokalnych w dwóch państwach niemieckich*, Warszawa 1980,

[s. 147] „[...] im bardziej rozwinięta jest technika, im wyższy poziom świadomości obywatelskiej, większe przywileje polityczne – tym większe prawa, a nawet przywileje, powinien mieć samorząd gminny. Waga i znaczenie tej jednostki polegają również na tym, że każdy kawałek ziemi należy do jakiejś gminy i że każdy człowiek stale przez całe swoje życie związany jest z gminą.

[s. 148] [...] W RFN wszystkie gminy mają jednakowe prawa i obowiązki i są podstawową formą administracji i samorządu. Rozwój techniki, komunikacji, konieczność lepszej obsługi obywatela, większej elastyczności i szerszych możliwości szybszego reagowania na potrzeby życia, a także konieczność zwiększenia budżetów spowodowały, że liczba gmin znacznie zmalała [...] znaczenie gminy można rozpatrywać z różnych punktów widzenia [...] mieszkaniec ma w gminie swój dom, swą rodzinę, chce mieć swój urząd, który mu pomoże, doradzi, ułatwi załatwienie sprawy, oraz środowisko, w którym żyje i pracuje, gdzie – jak oczekuje – również jego zainteresowania społeczne zostaną zaspokojone. Likwidacja dużej liczby gmin zaciera te elementy na korzyść elementów ekonomicznych czy organizacyjnych. Polityczna gmina [...] zanika pod względem wagi i znaczenia [...] wyłaniają się trzy zasadnicze znaczenia gminy:

– jako najmniejszej jednostki podziału administracyjnego;

– jako przykład działania państwa czy rządu w oczach obywatela;

– jako miejsca, w którym obywatel chce i może oddziaływać na swój rząd i na pracę organów, gdzie może realizować swoje idee i pomysły [...]

gmina jest też jedyną jednostką społeczno-polityczną, w której łączą się zarówno wszystkie problemy związane z życiem człowieka, jak i instytucji działających na jej obszarze, np. kościołów, partii politycznych, stowarzyszeń socjalnych i kulturalnych, organizacji zawodowych.

[s. 149] [...] w gminie wytwarzają się różne więzi między ludźmi: osobiste, kulturalne, zawodowe. Ostatnio poważnym ogniwem łączącym stał się sport. Gmina jest też

i może być poważnym czynnikiem patriotyzmu w dobrym tego słowa znaczeniu. Z tych wszystkich powodów samodzielność gmin powinna być duża i stale rozszerzana. [...] niektórzy badacze twierdzą, że rozwój techniki, motoryzacji, integracji państwa wpłynie na ograniczenie zakresu gmin, a w konsekwencji na jej zanik. Jest to pogląd nieuzasadniony. Wręcz przeciwnie – nastąpić powinien wzrost znaczenia gminy, gdyż władze centralne nie będą mogły same rozwiązywać narastających lawinowo zadań”.

[1982] W. Dawidowicz, *Jeszcze jedna reforma rad narodowych czy przywrócenie samorządu terytorialnego?*, „Państwo i Prawo” 3-4/1982,

[s. 106] „[...] istota samorządu terytorialnego polega nie na istnieniu organów państwowych wybieranych przez ludność, lecz na tym, że istnieje jednostka tego samorządu jako osoba prawna i jako podmiot odrębnych kompetencji administracyjnych, i że jednostka ta działa przez wyłonione przez siebie organy, które wówczas są istotnie organami samorządowymi bez względu na swoją strukturę oraz tryb powoływania”.

[1983] M. Wyrzykowski, *Wykonywanie administracji publicznej przez organy s.t.*, [w:] *Model władzy lokalnej w systemie reformy gospodarczej (2)*, june 1983,

[s. 34] „[...] zdaniem Herrnritta samorząd to udział w administracji publicznej, który posiadają jako własne prawo grupy społeczne zorganizowane jako osoby prawne za zgodą władzy państwowej dla lepszego strzeżenia interesów przez te grupy reprezentowanych [R.H. Herrnritt, *Grundlehren des Verwaltungsrechtes*, 1921]”.

[1984] Z. Rybicki, S. Piątek, *Zarys prawa administracyjnego i nauki administracji*, Warszawa 1984,

[s. 445] „[...] Samorząd traktowany jako instytucja prawa administracyjnego, polega na powoływaniu przepisami prawa określonej grupy społecznej, działającej bezpośrednio lub z pośrednictwem wyłonionej przez siebie reprezentacji (organów samorządu) do wykonywania zadań organizatorskich przy pomocy środków prawnych o charakterze administracyjnym. Zadania samorządu realizowane są w ramach kompetencji o charakterze stanowiącym, opiniodawczym i kontrolnym. [...] Działalność samorządu opiera się na przepisach prawa administracyjnego. [...] Samorząd podlega [...] stosunkowo szerokiej ustawowej regulacji prawnej, określającej krąg uczestników samorządu, cele działania, organizację wewnętrzną, kompetencje oraz prawne formy działania organów samorządu. [...] Członkostwo [...] samorządów powstaje [...] z mocy prawa przez sam fakt przynależności do określonej grupy społecznej wyznaczonej np. miejscem zamieszkania [...] Podstawą działania samorządu jest [...] określona prawem sfera zadań i kompetencji. Polegają one z reguły na samodzielnym zarządzaniu sprawami społeczności zorganizowanej w samorząd. Wykonywanie zadań w ramach posiadanych kompetencji jest obowiązkiem organów samorządu”.

[1986] K. Skotnicki, *Pojęcie autonomii w teorii prawa państwowego*, „*Studia Prawno-Ekonomiczne*” 1986, t. XXXVI,

[s. 86] „Autonomia jest to forma ustroju państwowego zagwarantowana w aktach prawnych władzy centralnej i oznacza, że terytorium bądź terytoria wyróżniające się od pozostałych części państwa przynajmniej jedną cechą specyficzną i z uwagi na nią posiadają ustanowiony przez tę władzę zakres praw szerszy od tego, którym władają jednostki administracyjno-terytorialnego podziału państwa”.

[1986] W. Góralczyk jr, *Zasada kompetencyjności w prawie administracyjnym*, Warszawa 1986,

[s. 102] „[...] samorząd, czyli sprawowania administracji (przy użyciu władczych kompetencji) przez całą zainteresowaną społeczność specjalnie w tym celu wyodrębnioną lub uznaną i wyposażoną w kompetencje. W powyższym ujęciu samorząd jawi się jako jedną z możliwych form uspołecznienia administracji. [...] Próby określenia były podejmowane w polskiej literaturze prawniczej sprzed drugiej wojny światowej. [...] Autorzy ci proponowali różne definicje, kładąc nacisk na takie czynniki, jak samodzielność, związek z decentralizacją administracji, korporacyjność, osobowość prawną (publiczno-prawną) itd. [...]

[s. 104] [...] Terminologia dotycząca tej zbiorowości jest wysoce zróżnicowana. Określa się ją jako «społeczność», «wspólnotę», «związek publiczno-prawny», «korporację», «grupę społeczną», «instytucję» itd. Dla scharakteryzowania zjawisk samorządu nazwa zbiorowości nie jest sprawą najistotniejszą. Ważny jest natomiast charakter więzi łączących członków zbiorowości między sobą i ze zbiorowością jako całością. [...]

[s. 104] [...] Warunkiem koniecznym do istnienia samorządnej społeczności – jak zresztą dla każdego podmiotu kompetencji – jest wyodrębnienie organizacyjne. Rozstrzygają o tym przepisy prawa, powołanie bowiem podmiotu kompetencji oraz ustanowienie samych kompetencji może odbywać się tylko w drodze przepisów. Przepis ma zatem dla samorządnej społeczności znaczenie konstytutywne. Samorząd nie powstaje na mocy swobodnego aktu członków-założycieli (jak np. spółka, czy stowarzyszenie) i nie może rozwiązać się aktem woli swych członków. W ten sposób jego byt jest uzależniony od woli ustawodawcy. [...] Przynależność do społeczności samorządnej nie zależy od aktu przystąpienia. Powstaje z mocy samego prawa, na skutek nabycia przez osobę fizyczną określonej cechy. Tą cechą może być [...] zamieszkanie na terenie gminy (w kraju, w którym istnieje samorząd) [...]

[s. 107] [...] Podmiotem samorządu jest społeczność. Z reguły nie może ona we wszystkich sprawach działać in pleno i w związku z tym posługuje się organami, które w jej imieniu sprawują powierzone jej kompetencje. Społeczność jako całość powinna jednak zachować przynajmniej kompetencję do powoływania swych podstawowych

organów, a więc do pośredniego oddziaływania na sposób sprawowania przez nie kompetencji. [...]

[s. 108-109] [...] Teoretycznie sposoby oddziaływania organu przedstawicielskiego na organ wykonawczy mogą być różnorodne. Wydaje się, iż poważną rolę mogą wśród nich odgrywać instytucje odpowiedzialności organu wykonawczego przed przedstawicielskim. [...] Samorząd jest tworzony w celu sprawowania – wyznaczonym zakresie – administracji państwowej. A zatem ma spełniać zadania organizatorskie za pomocą kompetencji oraz innych środków prawnie dopuszczonych. [...] Mówiąc o zadaniach samorządu mamy na myśli konkretyzację dobra wspólnego samorządnej społeczności, a więc takie potrzeby społeczne, jakie w ramach społeczności mogą być zaspokajane. W pojęciu zadań samorządu nie mieszczą się zadania szczegółowe zlecane incydentalnie przez nadrzędne organy administrujące (np. zadania związane ze zwalczaniem klęski żywiołowej). Do pojęcia zadań samorządu nie wchodzi również stałe zadania «obce» przerastające ramy społeczności. Zadania takie, w dawniejszych koncepcjach samorządu, określano mianem «zadań poruczonych», w przeciwieństwie do «zadań własnych» samorządnej społeczności”.

[1989] Z. Niewiadomski, *Samorząd terytorialny w warunkach współczesnego państwa kapitalistycznego (na przykładzie: Francji, Republiki Federalnej Niemiec i Szwajcarii)*, Warszawa 1989,

[s. 9] „[...] instytucja samorządu terytorialnego ukształtowana została w połowie ubiegłego wieku i bez większych zmian przetrwała w poszczególnych państwach zachodnich po dzień dzisiejszy. W rezultacie dziewiętnastowieczna konstrukcja prawna leży u podstaw organizacji współczesnego społeczeństwa przemysłowego i postindustrialnego. [...]

[s. 10] [...] Samorząd terytorialny jest instytucją złożoną, tworzoną przez przepisy prawa pozytywnego poszczególnych państw i w związku z tym zróżnicowaną. Jeżeli do tego dodamy, że podobnie jak inne instytucje państwowo-prawne samorząd jest instytucją dynamicznej natury oraz – co znacznie ważniejsze – skupiającą podstawowe konstrukcje teoretyczne, co do istoty których nie zawsze został wypracowany wspólny pogląd (decentralizacja, osobowość prawna, funkcje zleczone itp.), to wówczas obraz badanego zjawiska jawi się jako wyjątkowo skomplikowany. [...]

[s. 26] [...] Współczesne związki samorządu terytorialnego mają rację bytu tylko wówczas, gdy państwo wkłada na nie obowiązek realizacji określonych zadań. Istoty samorządności tych związków nie można upatrywać, jak to czyniono jeszcze w ubiegłym stuleciu, w przeciwstawianiu interesów państwa interesom lokalnego społeczeństwa. Samorząd nie ma i nie może mieć własnych suwerennych praw (zadań). Jedynym

suwerenem jest państwo. I ono tylko może przekazać i przekazuje określone zadania tworzonemu przez siebie związkowi terytorialnemu. [...]

[s. 31] [...] Przedmiotem samorządu terytorialnego jest administracja państwowa. Państwo nakłada na terytorialne związki samorządowe obowiązek (jest to zarazem uprawnienie) wykonywania administracji państwowej. To, że samorząd terytorialny wykonuje administrację państwową nie budzi już żadnych wątpliwości. Zadania z zakresu tej administracji wykonywane są przez administrację rządową i samorząd terytorialny. Działalność rządu i samorządu jest w swej materialnej treści jednorodząca i nosi państwowy charakter. Co prawda wraca się do podziału zadań na własne i poruczone, wprowadzając własny zakres działania gminy z przysługującego jej prawa podmiotowego (już nie z prawa naturalnego), ale nawet w tym przypadku nie kwestionuje się państwowego charakteru zadań wynikających z tego zakresu działania. [...]

[s. 70] [...] Własne zadania gminy nie wypływają z natury gminy, lecz z woli państwowej władzy ustawodawczej. Mają charakter zadań państwowych. Nie mogą być przyrównywane – tak, jak to czyniono we wcześniejszej niemieckiej literaturze przedmiotu – do zadań różnego rodzaju związków (korporacji) prywatnych. [...] Jakkolwiek państwowy charakter zadań samorządu uznaje się powszechnie, to w dalszym ciągu mamy do czynienia – zwłaszcza w literaturze niemieckiej i szwajcarskiej – z podziałem zadań na własne i poruczone, z tym, że zadań własnych nie wyprowadza się z prawa naturalnego lecz z przysługującego jej prawa podmiotowego, prawa do wykonywania administracji państwowej w sposób względnie samodzielny. [...]

[s. 71] [...] Podstawę do podziału zadań na własne i poruczone tworzy sposób ich przekazywania przez państwo. Te, które gmina otrzymuje na zasadzie decentralizacji, zaliczyć można do jej zadań własnych, zaś te, które otrzymuje na zasadzie dekoncentracji – do zadań poruczonych. [...] Zaprezentowane kryterium nie ma jednak większego znaczenia praktycznego. Ustawodawcy nie precyzują bowiem na jakiej zasadzie gmina realizuje powierzone jej zadania [...] jedni dokonują podziału zadań gminy na własne i poruczone na podstawie charakteru realizowanych zadań. [...] do zadań własnych [...] zaliczają te zadania, które mają «lokalny charakter»; zadania, które takiego charakteru nie posiadają, zaliczają do zadań poruczonych. Inni z kolei, istoty zadań własnych upatrują w sposobie ich finansowania. [...] Stwierdzenie, że do zadań własnych gminy należą zadania o charakterze lokalnym nie wyjaśnia istoty problemu. Rzecz w tym, żeby określić jakie zadania takiego charakteru posiadają. [...] Niezależnie od tego, które z w/w kryteriów podziału zadań gminy przyjmujemy jest oczywiste, że zakres zadań ustala ustawodawca. [...] gminy dysponują większym zakresem samodzielności podejmując i realizując zadania własne, a mniejszym – podejmując i realizując zadania poruczone. [...]

gmina spełniając zadania, niezależnie od tego, czy zaliczymy je do własnego, czy też do poruczonego zakresu działania, nie może naruszać obowiązującego prawa. [...]

[s. 73] [...] Obok tak rozumianych zadań własnych gmina realizuje zadania poruczone jej przez organy rządowe. Zadania te gmina otrzymuje do wykonania w drodze ustawy. Mają one charakter zadań obligatoryjnych. W celu ich realizacji gmina otrzymuje odpowiedni zespół środków finansowo-rzeczowych. Do zadań poruczonych zalicza się w szczególności prowadzenie wyborów krajowych, prowadzenie spraw stanu cywilnego, wymiar i pobór podatków kantonalnych, prowadzenie ksiąg hipotecznych. [...]

[s. 74] [...] Jeszcze do niedawna powszechnie uważano, że gmina jest samodzielna – czy jak się to określało np. w szwajcarskiej literaturze [...] – autonomiczna, tylko w sferze zadań własnych. W sferze zadań poruczonych gmina [...] była tej samodzielności pozbawiona [...]

[s. 76] [...] Znajdująca odbicie w praktyce doktryna francuska akcentowała związek samorządu z władzami rządowymi; doktryny niemiecka i szwajcarska eksponowały odrębność organizacyjną i funkcjonalną samorządu. Mimo tych różnic, zakres działania samorządu terytorialnego ówczesnych państw pozostawał podobny. [...]

[s. 119] [...] Dwie krańcowo różne koncepcje modelu gminy z okresu Rewolucji Francuskiej: jedna z gminą kształtowaną na wzór praw naturalnych jednostki oraz druga z gminą całkowicie podporządkowaną państwu wespół z pruskimi reformami ministra von Steina włączającymi mieszczaństwo – znaczącą wówczas siłę społeczną – w proces wykonywania administracji państwowej wywierają istotny wpływ na rozwiązania prawne poszczególnych krajów europejskich”.

[1989] M. Stahl, *Poszukiwanie modelu władzy i administracji lokalnej w Polsce*, Łódź 1989,

[s. 19] „[...] samorząd terytorialny w klasycznym rozumieniu [...] to forma decentralizacji administracji publicznej, jako zjawisko prawno-ustrojowe powiązany jest z zasadą podziału władz, w szczególności jest właśnie formą decentralizacji władzy wykonawczej (administracyjnej) lub bywa traktowany jako «czwarta władza» [...] samorząd terytorialny nie jest oczywiście rozumiany jednolicie i jednoznacznie w ustawodawstwie różnych państw w ciągu dwóch ostatnich wieków ani w polityce czy doktrynach ustrojowych i prawnych, m.in. uważa się, że «prawo do samorządu» ma charakter naturalny albo wywodzi się je tylko z ustawodawstwa pozytywnego; optuje się za «państwowym» albo też za «niepaństwowym» (ale publicznym) charakterem instytucji samorządowych; widzi się zakres działania i rolę samorządu jako zjawisko znaczące lub drugorzędne w państwie; zakres działania opiera się na klauzuli generalnej albo na enumeracji; rozdziela się samorząd wyraźnie od władzy rządowej lub splata się organizacyjnie oba te elementy zarządu publicznego”.

[1991] F.E. Schnapp, *Samorząd jako element polityki porządku państwowego*, „Samorząd Terytorialny” 1991, nr 7-8,

[s. 4] „samorząd w sensie politycznym wskazuje na «wolność do państwa» (Freiheit zum Staat), a samorząd w sensie prawniczym wskazuje na «wolność od państwa» (Freiheit vom Staat)

[s. 7-8] Tworzenie instytucji samorządowych wraz z określeniem ich własnego zakresu zadań zmusza do zastanowienia się nad odpowiedzialnością na pytanie: czy i w jakim zakresie państwo powinno zastrzec dla siebie prawną możliwość podejmowania określonych działań wobec instytucji samorządowej w celu stworzenia gwarancji, że działania samorządu mieścić się będą w ramach państwowego porządku prawnego. Klasyczną instytucją służącą temu celowi jest «nadzór państwowy» (*Staatsaufsicht*), który (w każdym razie na gruncie niemieckiej nauki prawa) postrzegany jest jako aprioryczny korelat samorządu mniej więcej według motta: «nie ma samorządu bez nadzoru państwowego» (*keine Selbstverwaltung ohne Staatsaufsicht*)”.

[1991] J. Stępień, *Samorząd a państwo*, „Samorząd Terytorialny” 1991, nr 11-12,

[s. 91] „Samorząd nie jest »czwartą władzą« w państwie. Pozostaje wmontowaną w struktury państwa formą decydowania w sprawach publicznych o znaczeniu lokalnym, nie jest przeciwstawiony [...] także administracji rządowej, ale na podstawie ustaw komplementarnie uczestniczy wraz z nią w sprawowaniu administracji publicznej”.

[1994] M. Stahl, E. Olejniczak-Szałowska, *Samorząd terytorialny. Podstawowe zagadnienia*, Warszawa 1994,

[s. 25] „[...] samorząd terytorialny jest powoływany do wykonywania istotnej części zadań publicznych, we własnym imieniu i na własną odpowiedzialność. Wykonywanie zadań publicznych na rzecz społeczności lokalnej i w jej interesie wymaga stosowania szczególnych środków określanych mianem «władztwa publicznego» czy «władztwa administracyjnego». [...] Jeśli państwo powołuje samorząd terytorialny i przekazuje mu do wykonywania część zadań publicznych, tym samym decyduje się na samoograniczenie swojej władzy i zakresu przysługującego mu władztwa. [...]

[s. 26] [...] odrębność gminy od organów państwowych bliżej charakteryzują następujące cechy:

- wykonywanie zadań publicznych, przy czym ma to być część «istotna» co służy podkreśleniu wysokiej pozycji ustrojowej samorządu w strukturze organizacyjnej państwa;
- nastawienie działalności na zaspokajanie potrzeb zbiorowych społeczności lokalnej.

«Publiczność» zadań samorządu terytorialnego wskazuje zarazem na charakter zadań samorządu (dotyczących zbiorowych potrzeb zbiorowości lokalnej), jak i na formy w jakich te zadania mogą być realizowane. [...]

[s. 27] [...] jako podmiot władzy wykonawczej w państwie samorząd odróżnia od państwa działanie w imieniu wyodrębnionych terytorialnie wspólnot lokalnych i w ich interesie oraz wykonywanie zadań, którymi właśnie te wspólnoty są najbardziej zainteresowane. [...] Głównym celem polityki gmin jest zaspokajanie potrzeb lokalnych i obrona interesów wspólnoty przed interesami ogólniejszymi, choćby to miało nawet prowadzić niekiedy do konfliktów z racjami wyższego rzędu. [...] Konsekwencją powołania władzy samorządowej jest istnienie w terenie wielu samodzielnych ośrodków władzy publicznej, różnorodność ich sposobów działania, metod i hierarchii zaspokajania potrzeb. [...] Dopiero model władzy lokalnej opartej na samorządzie terytorialnym stwarza przesłanki do ujawniania potrzeb lokalnych i zabezpieczenia interesów poszczególnych gmin”.

[1994] J. Szreniawski, *Prawo administracyjne. Część ogólna*, Lublin 1994,

[s. 132] „[...] Samorząd terytorialny ujmowany jest jako powstały z mocy prawa i wyodrębniony w strukturze państwa związek lokalnego społeczeństwa, powołany do samodzielnego wykonywania administracji publicznej, wyposażony w środki materialne umożliwiające realizację nałożonych zadań i przyznaných uprawnień. Wiąże się to ściśle z względną niezależnością organów samorządowych, możliwością wyborów organów przedstawicielskich, stosowaniem władztwa administracyjnego oraz podległości nadzorowi państwa obejmującej legalność i celowość”.

[1998] A. Piekara, Z. Niewiadomski (red.), *Samorząd terytorialny. Zagadnienia prawne i administracyjne*, Warszawa 1998,

[s. 15] „[...] Wspólnota oznacza, że „jakaś zbiorowość ludzka weszła w wyższe stadium rozwoju – właśnie wspólnotę [...] charakteryzującą się istotnym stopniem zintegrowania społecznego, zdolnością do samoorganizacji w imię wspólnych celów oraz istnienia stosunkowo rozległych wątków wspólnej świadomości społecznej, zdeterminowanej warunkami lokalnymi. Dzięki temu częstokroć powstają i funkcjonują w życiu społeczności lokalnej, czyli wspólnoty tak cenne wartości, jak lokalny patriotyzm wraz z solidarnością i zaradnością grupową mieszkańców”.

[1999] Z. Zgud, *Zasada subsydiarności w prawie europejskim*, Zakamycze 1999,

[s. 20] „[...] Jednym z podstawowych formalnych założeń systemu opartego na zasadzie subsydiarności jest samodzielność i podmiotowość jednostek oraz poszanowanie ich praw. [...] Ze względu na powagę zasady subsydiarności i jej wpływ na kształtowanie i treść ustawodawstwa, przejawów jej obowiązywania i przestrzegania

należy zwłaszcza szukać w trzech płaszczyznach obowiązywania prawa międzynarodowego i wewnętrznego, a mianowicie:

- 1) filozoficznej – jako idea pozwalająca na analizę współczesnych społeczeństw;
- 2) prawnoustrojowej – jako zasada konstytucyjna stanowiąca odwołanie do pozaprawnych systemów normatywnych oraz dyrektywę dla ustawodawcy co do sposobu konstrukcji systemu prawno-instytucjonalnego i redystrybucji kompetencji;
- 3) merytorycznej – jako kryterium oceniające zakres kompetencji poszczególnych ośrodków decyzyjnych i sposobów realizacji tych kompetencji”.

[1999] H. Izdebski, M. Kulesza, *Administracja publiczna. Zagadnienia ogólne*, Warszawa 1999,

[s. 176-177] „[...] Regułą jest, że samorząd terytorialny występuje na co najmniej dwóch szczeblach podziału terytorialno-administracyjnego – zawsze w gminie, a do tego jeszcze co najmniej w jednostce następnego szczebla, na ogół odpowiadającej naszemu powiatowi jako drugiej jednostce samorządu lokalnego. [...] Ponadto [...], w wielu krajach europejskich, zwłaszcza dużych i ludnych, istnieje również trzeci, regionalny (krajowy, prowincjonalny itp.) szczebel obieralny władz terytorialnych. [...] kolejne szczeble samorządu uważa się nie za hierarchicznie «wyższe», ale za powołane do załatwiania spraw innych, tzn. takich, które dotyczą społeczności danego (większego) obszaru. Zasada «komplementarna» (uzupełnienia) wchodzi wtedy w miejsce dawniejszej zasady «hierarchicznej» (podporządkowania)”.

[2000] A. Błaś, *Niekonstytucyjne koncepcje samorządu terytorialnego*, [w:] S. Dolata (red.), *Prawne i finansowe aspekty funkcjonowania samorządu terytorialnego. Tom I, Prawo samorządowe i administracyjne*, Opole 2000,

[47-48] „W świetle koncepcji ekonomicznych samorząd terytorialny to usługodawca świadczący usługi publiczne klientom. Centralną postacią w samorządzie terytorialnym jest klient, z myślą o którym należy podnosić jakość usług. [...] klient to pojęcie szerokie, obejmuje osoby, które bezpośrednio lub pośrednio korzystają z usług świadczonych przez samorząd terytorialny, także osoby, które czerpią korzyści z działań podejmowanych przez samorząd terytorialny, ponoszą straty wskutek działań podejmowanych przez samorząd terytorialny oraz wskutek działań zaniechanych przez samorząd terytorialny, a także osoby nie korzystające z usług świadczonych przez samorząd terytorialny, lecz zainteresowane świadczonymi usługami z tego powodu, że płacą podatki lokalne.

[...] Rozsądna koncepcja samorządu terytorialnego zakłada, że członek wspólnoty samorządowej, będący klientem usług świadczonych przez samorząd terytorialny, zachowuje się na rynku usług samorządowych aktywnie, dokonuje indywidualnego

wyboru, a zadaniem samorządu terytorialnego w tej sytuacji jest troska o jakość świadczonych usług. Reorganizacja działań samorządu terytorialnego w tym zakresie jest głównym zadaniem gminy. Wymaga to przejrzenia obowiązujących dotychczas procedur i zmian w kulturze organizacyjnej, także zmian w mentalności członka wspólnoty samorządowej, który powinien wejść w rolę klienta usług oferowanych mu przez gminę.

[...] koncepcje samorządu terytorialnego formułowane ze stanowiska nauk politycznych. W świetle tych koncepcji samorząd terytorialny to instrument służący do sprawowania władzy politycznej i umacniania tej władzy. W koncepcjach tych podkreśla się, że polityka bez samorządu terytorialnego to utopia, zaś samorząd terytorialny staje się zasadniczym ogniwem sprawowania władzy politycznej. [...]

Z koncepcji politologicznych, [...], wypływają jako naturalne konsekwencje dwa zjawiska: pierwsze polega na realizowaniu przez samorządy terytorialne programów partii politycznych, które wygrały wybory samorządowe. Drugie zjawisko polega na tworzeniu, rozbudowywaniu struktur organizacyjnych samorządu terytorialnego dla potrzeb umocnienia władzy politycznej tych partii politycznych, które wygrały wybory komunalne. [...]

[s. 49] [...] w pracach naukowych z zakresu teorii organizacji i zarządzania. Samorząd terytorialny jest w tych pracach ujmowany z punktu widzenia zasad sprawności organizacyjnej i obniżania kosztów jego funkcjonowania. Teoretycy organizacji i zarządzania ujmują samorząd terytorialny jako organizację, którą powinno się usprawniać wedle uniwersalnych reguł sprawności organizacyjnej. Struktura jednostek samorządu terytorialnego powinna być optymalizowana. Członkowie wspólnoty samorządowej to uczestnicy organizacji, których zachowania można optymalizować. Optymalizacja struktur samorządowych polega na ich redukcji. Optymalizacja zachowań członków wspólnot samorządowych polega na stymulowaniu zachowań racjonalnych i eliminowaniu zachowań nieracjonalnych. [...] W niektórych koncepcjach widoczna jest także tendencja do traktowania członków wspólnoty samorządowej jako tak zwanego otoczenia organizacji. [...] W ten sposób – [...] – dokonuje się instrumentalizacja wspólnoty samorządowej. [...]

[s. 50] [...] Problematyka samorządu terytorialnego jest także dziedziną badań psychologii politycznej. W niektórych koncepcjach psychologii politycznej samorząd terytorialny traktowany jest jako «arena gry politycznej», mieszkańcy wspólnot samorządowych i przedstawiciele organów samorządu terytorialnego postrzegani są jako «aktorzy sceny politycznej». Samorząd terytorialny jawi się w niektórych koncepcjach psychologii politycznej jako naturalny obszar jawnych lub ukrytych konfliktów społecznych. Są to konflikty między członkami wspólnoty samorządowej, a także między różnymi grupami społecznymi w obrębie wspólnot. Psychologia społeczna marginalizuje rolę prawa w rozwiązywaniu konfliktów społecznych. Koncepcje psychologii

politycznej przenoszą problem tak zwanego konfliktu społecznego z płaszczyzny prawa na płaszczyznę faktu społecznego. [...] W tej sytuacji psychologia polityczna postuluje zastąpienie praw i prawnych procedur rozwiązywania konfliktów społecznych rozmaitymi taktykami negocjacji, technikami wypracowania kompromisu, formami jednostronnych ustępstw. [...]”

[2001] Z. Leoński, *Samorząd terytorialny w RP*, Warszawa 2001,

[s. 6] „[...] 1) przepisy prawa powinny zagwarantować określonym grupom społecznym i wyłonionym przez nie organom prawo do zarządzania «swoimi» sprawami (korporacyjny, czy zrzeszeniowy charakter samorządu),

2) grupy te uczestniczą w wykonywaniu samorządu obligatoryjnie z mocy ustawy (członkiem samorządu staje się z mocy ustawy, a nie dobrowolnie z mocy własnego oświadczenia woli),

3) grupy te i ich organy wykonują zadania należące do administracji publicznej,

4) owo zarządzanie odbywa się na zasadach samodzielności (decentralizacji);

wkraczanie w formie nadzoru w działalność samorządu możliwe jest wyłącznie w formach przewidzianych ustawą i nie naruszających owej samodzielności”

[2002] A. Błaś, *Studia nad samorządem terytorialnym*, Kolonia Limited 2001,

[s. 21] „[...] Jednostki samorządu terytorialnego nie są odrębnymi od państwa podmiotami prawa także wówczas, gdy korzystają z innych, przyznanych im konstytucyjnie (także ustawowo) praw podmiotowych. Wszystkie swe prawa podmiotowe, jednostki samorządu terytorialnego zarówno jako osoby prawa publicznego jak również osoby prawa prywatnego, realizują na zasadach określonych w Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej. Oznacza to przykładowo, że organy [...] mogą podejmować działania jedynie na podstawie prawa i w granicach prawa (art. 7 Konstytucji [...]), że samodzielność działania jednostek [...] podlegająca ochronie sądowej (art. 165 ust. 2 Konstytucji [...]) nie może być interpretowana jako wolność podejmowania wszystkich działań, które nie są wyraźnie zakazane przepisami prawa powszechnie obowiązującego. [...] Mówiąc prościej, organy samorządu terytorialnego muszą przestrzegać wszystkich zasad i wartości państwa prawa, określonych w Konstytucji [...]

[s. 22] [...] W doktrynie nie ma dziś sporów o to, czy jednostka samorządu terytorialnego może kierować swe prawo podmiotowe przeciw państwu. Jednostki samorządu terytorialnego, których prawa podmiotowe zostały naruszone, kierują swe roszczenia wyrastające z odnośnych praw podmiotowych przeciw wszystkim podmiotom prawa naruszającym te prawa podmiotowe, w tym także przeciw Skarbowi Państwa reprezentowanemu przez ministrów i wojewodów. [...]

[s. 33] [...] Do współczesnych koncepcji samorządu terytorialnego formułowanych głównie ze stanowiska nauk ekonomicznych i nauk politycznych dołączają także koncepcje formułowane ze stanowiska teorii organizacji i zarządzania oraz psychologii politycznej. W koncepcjach [...] formułowanych ze stanowiska teorii organizacji i zarządzania dominuje kryterium sprawności i obniżania kosztów funkcjonowania jednostek samorządu terytorialnego”.

[2002] E. Olejniczak-Szałowska, *Referendum lokalne w świetle ustawodawstwa polskiego*, Warszawa 2002,

[s. 17-19] „[...] Referendum chociaż powszechnie uznawane za formę najważniejszą nie wyczerpuje form demokracji bezpośredniej. Instytucjami demokracji bezpośredniej zbliżonymi do referendum są inicjatywa ludowa (narodowa) oraz plebiscyt, częstokroć utożsamiany z referendum. Ponadto bliskie referendum instytucje demokracji bezpośredniej to konsultacja społeczna (ludowa) oraz zgromadzenie ludowe. Inicjatywa ludowa (narodowa) jest charakterystyczna dla Szwajcarii, ale znajduje zastosowanie także w innych państwach. Z reguły przybiera postać inicjatywy ustawodawczej lub konstytucyjnej [...] istotą jest prawo określonej liczby obywateli do przedkładania parlamentowi projektów ustaw bądź [...] zmiany konstytucji [...] wniosków [...] w przedmiocie rozwiązania konkretnych spraw. [...] plebiscyt służy do zajęcia stanowiska w kwestii zaufania do rządów, do określonych osób pełniących funkcje publiczne oraz w kwestii granic (przynależności państwowej danego terytorium). Konsultacja społeczna (ludowa) oznacza wyrażenie przez członków zbiorowości, w drodze głosowania, opinii w przedstawionej sprawie. W odróżnieniu od referendum wyniki konsultacji nie są wiążące dla organów władzy publicznej [...] Zgromadzenie ludowe polega na zebraniu ogółu uprawnionych do podjęcia decyzji w sprawach publicznych w jednym miejscu i czasie. Decyzja podejmowana jest po debacie przez głosowanie [...] istotą referendum jest bezpośrednio decydowanie przez osoby uprawnione (lud, naród, obywatele) w drodze głosowania o ważnych sprawach kraju lub części jego terytorium ze skutkiem określonym w akcie prawnym stanowiącym podstawę głosowania. [...] Konstrukcja prawna referendum obejmuje kilka podstawowych elementów: 1) podmiot referendum, 2) przedmiot referendum, 3) formę i charakter wyrażenia woli, 4) tryb jego przeprowadzenia, 5) skutki prawne. [...] Ustrój współczesnych państw demokratycznych jest w istocie oparty na formule określanej w doktrynie zachodniej, głównie francuskiej, jako *la démocratie semi-directe* (demokracja pół-bezpośrednia) [...] polega na koegzystencji organów przedstawicielskich z metodami bezpośredniego zabierania głosu przez naród [...] jest więc kombinacją demokracji bezpośredniej i demokracji przedstawicielskiej [...]”.

[2002] A. Wiktorowska, *Prawne determinanty samodzielności gminy. Zagadnienia administracyjnoprawne*, Warszawa 2002,

[s. 243-245] „[...] Prawne wyodrębnienie i uznanie kategorii interesu lokalnego za samoistną wartość jest podstawą do wyodrębnienia tzw. zadań własnych gminy. Natomiast w koncepcji zadań zleconych gminie ma odzwierciedlić się i zrealizować kategoria interesu państwowego. [...] Władza gminna jako zdecentralizowana musi cieszyć się przymiotem samodzielności, skoro atrybutem decentralizacji jest samodzielność prawna. [...] Samodzielność gminy jest samodzielnością prawną, a nie faktyczną [...] nie jest bezwzględna ani absolutna [...] jako podstawowy element samorządu terytorialnego – jest odniesiona do administracji rządowej, a nie do państwa. [...] Należy tu wyraźnie odróżnić decentralizację od autonomii. Decentralizacja nie jest tożsama z autonomią. Stąd też prawna samodzielność gminy nie oznacza jej autonomii, bowiem gmina podlega państwu stworzonemu przez uprawnione organy państwowe”.

[2003] J. Boć (red.), *Administracja publiczna, Kolonia Limited 2003,*

[s. 58] „[...] Rozwój samorządu terytorialnego w każdym kraju jest bardzo ściśle związany z jego historią. Inaczej było w Anglii, gdzie stare hrabstwa dawały wzór samorządowi, inaczej we Francji, gdzie gminy zostały umocnione przez rewolucję, ale początkowo mało skutecznie, inaczej jeszcze w Niemczech i też w Belgii. Ponieważ jednak władza centralna w Europie Zachodniej w wieku XVIII i jeszcze w wieku XIX dotknięta była pewnym rodzajem pasywności, prawie całość obciążeń społecznych w tym zakresie spoczęła na gminach, które miały w swoich rękach większość kompetencji publicznych [...]

[s. 59] [...] Administracja samorządu terytorialnego różni się od administracji państwowej, w tym rządowej, wyłącznie tym, że jest sprawowana przez chronione przez sąd samodzielne i niezależne (zdecentralizowane) organy jednostek samorządu terytorialnego, i że zadania poruczone jej ustawami są zadaniami publicznymi służącymi zaspokajaniu potrzeb ludzi zamieszkujących obszar danej jednostki samorządu zwanych w Konstytucji i ustawach wspólnotą samorządową; choć jednocześnie administracja samorządowa może być obciążona innymi zadaniami publicznymi jako zadaniami zleconymi”.

[2005] Z. Bukowski, T. Jędrzejewski, P. Rączka, *Ustrój samorządu terytorialnego*, Toruń 2005,

[s. 61-62] „[...] na pojęcie gminy, powiatu i województwa jako jednostek samorządowych składają się cztery niezbędne, istotne elementy:

- 1) terytorium,
- 2) mieszkańcy tworzący wspólnotę terytorialną,

3) zadania i kompetencje z zakresu administracji publicznej, do których wykonywania zostały one powołane,

4) oraz możliwości korzystania z władztwa administracyjnego, dzięki któremu mogą one skutecznie wykonywać przekazane zadania”

[2005] S. Fundowicz, *Decentralizacja administracji publicznej w Polsce*, Lublin 2005,

[s. 93-94] „[...] Samorząd terytorialny nie jest [...] jakąś całością składającą się z jednostek, ale słowo «jednostka» odnosi się do podziału państwa, a termin «samorząd terytorialny» do szczególnej pozycji ustrojowej. Całość, tj. «jednostka samorządu terytorialnego», oznacza samodzielny podmiot administracji publicznej, niezależny od żadnego innego podmiotu. Pojęcie «samorząd» pojawiło się po raz pierwszy w 1799 r., w pracy Johanna Augusta Schlettweina w odniesieniu do gospodarki państwowej jako przeciwstawienie w stosunku do merkantylistycznej formy gospodarowania. W tym samym czasie pojawiło się pojęcie *pouvoir municipal*, które miało podkreślać samodzielność gmin wobec państwa. To właśnie pojęcie zostało wprowadzone do konstytucji belgijskiej z 1830 r. i stało się prototypem nowoczesnego rozumienia samorządu terytorialnego. [...]

[s. 97] [...] Zasadniczy podział terytorialny dokonywany jest dla potrzeb samorządu terytorialnego oraz organów rządowej administracji zespolonej. Przeprowadza się go ze względu na konieczność wykonywania na określonym obszarze zadań publicznych o istotnym znaczeniu z punktu widzenia podstawowych celów państwa i zasad jego funkcjonowania. Pomocniczy podział terytorialny pełni rolę uzupełniającą w stosunku do podziału zasadniczego. Jest tworzony w celu wykonywania zadań należących do podstawowych organów terenowych. Przykładem podziału pomocniczego są jednostki pomocnicze w gminie [...]. Podział dla celów specjalnych jest dokonywany na podstawie prawa, jest odrębny od podziału zasadniczego i ma charakter względnie trwały. Jest tworzony dla wyspecjalizowanych działów administracji państwowej, a jego organizacja jest dostosowana do specyfiki zadań wykonywanych przez te organy”.

[2006] B. Dolnicki, *Samorząd terytorialny*, Zakamycze 2006,

[s. 17-18] „[...] Samorząd w znaczeniu prawnym (korporacyjnym) – rozumiany jako wykonywanie zadań administracji publicznej w sposób zdecydowany i na własną odpowiedzialność przez odrębne w stosunku do państwa podmioty, które nie są w zakresie wykonywania swoich zadań poddane żadnej ingerencji państwowej. [...] Drugie ujęcie samorządu w znaczeniu politycznym oznacza honorowe uczestnictwo osób fizycznych w wykonywaniu określonych zadań państwowych, chodzi tu zatem o samorządność personalną [...]

[s. 19-22] [...] Podmiot samorządu tworzy społeczność lokalna zamieszkała na danym terenie, zorganizowana w terytorialny związek samorządowy (gminę). [...] «Upodmiotowienie» społeczności lokalnej rozumiane jest tu zatem nie socjologicznie czy politycznie, lecz przede wszystkim prawnie, przy czym «upodmiotowienie» to dokonywane jest przez państwo w celu realizacji jego zadań. [...] Niezmiernie istotnym elementem składającym się na pojęcie podmiotu samorządu jest przyznawana terytorialnym związkom samorządowym przez prawo osobowość prawna. [...] Przy czym osobowość tę dzielimy na publiczną i prywatną (cywilnoprawną). Osobowość publicznoprawna daje jednostkom samorządowym możliwość nawiązywania stosunków prawnych z organami państwa. [...] Podmiotowość prawna samorządu to nie tylko sprawa kompetencji administracyjnoprawnych, ale również majątkowych, cywilnoprawnych. Przyznawanie takich kompetencji pociąga za sobą konieczność uzyskania przez samorząd swobody dysponowania mieniem we własnym imieniu. Temu celowi ma służyć nadawanie jednostkom samorządu terytorialnego osobowości cywilnoprawnej. [...] Podsumowując powyższe rozważania nad określeniem podmiotu samorządu terytorialnego można przyjąć, iż jest nim jednostka o charakterze korporacyjnym wyposażona w osobowość prawną o charakterze publicznym i prywatnym, wypełniająca poprzez wyłonione w drodze wyborów organy zadania administracji publicznej na zasadach niezależności określonej prawnie i podlegającej przy tym nadzorowi państwowemu [...]

[s. 22-30] [...] wykonywanie administracji publicznej należy uznać za przedmiot samorządu. [...] Niejako naturalnym przeciwieństwem subsydiarności jest decentralizacja. Zakłada ona bowiem podział kompetencji przez jednostkę wyższą w strukturze kraju pomiędzy jednostki niższe. Jest to jednak przeciwieństwo tylko metodologiczne, funkcjonalne, bowiem efekt materialny, w postaci podziału władzy, przynoszą oba typy działań. [...] W literaturze fachowej dotyczącej zagadnienia władzy lokalnej często pojawiają się równoległe terminy «samorząd» i «autonomia». [...] Powszechnie pojęcie autonomii lokalnej rozumiane jest jednak jako stan względnej samodzielności gmin wobec władz państwowych. Autonomia ta zabezpieczona jest poprzez powiązanie z prawem państwowym. Gminy nie są zatem państwami w państwie, lecz samodzielnymi częściami ogólnego systemu. [...] Prawo do autonomii lokalnej zabezpieczone jest «w ramach prawa», tzn. gwarantowane jest normami państwowymi. Istotą autonomii jest zatem swoista «wolność od wytycznych» wydawanych przez organy państwowe i scentralizowaną administrację państwową. [...] Samodzielna gmina nie jest jednostką autonomiczną w znaczeniu, jakie nadaje się pojęciu «autonomia» w doktrynie prawa państwowego. Jest natomiast jednostką «samorządną». W ramach owej samorządności mieści się prawo do wydawania przepisów miejscowych, władztwo finansowe, osobowe (w znaczeniu samodzielnej polityki personalnej), organizacyjne oraz planowe. Ponadto

samorządność musi być powiązana z odpowiedzialnością własną gminy za samodzielne wykonywane zadania. Samorząd zatem nie jest i nie może być organizacją autonomiczną”.

[2007] I. Skrzydło-Niżnik, *Model ustroju samorządu terytorialnego w Polsce na tle zagadnień ustrojowego prawa administracyjnego*, Kraków 2007,

[s. 669] „[...] Uznając za wiodącą cechę ustroju podmiotów samorządu terytorialnego ich ustrojową odrębność, «osobność» twierdzę, że jednorodne podmioty samorządu terytorialnego tworzą układy organizacyjne (układ gmin, układ powiatów, układ samorządów województwa), wyodrębnione ze względu na stopień administracji publicznej, któremu przypisano określone terytorium, cele, zadania i kompetencje z zakresu administracji publicznej. Jednorodne podmioty samorządu terytorialnego ujęte całościowo nie stanowią systemu czy podsystemu, gdyż ich byt prawny (a także rzeczywisty) nie jest uzależniony od wzajemnego oddziaływania na siebie. Podmioty te ujęte całościowo, sumarycznie stanowią układ samodzielnych podmiotów, stanowiący element składowy aparatu administracji publicznej (układ systemu). Są uporządkowane w pewną całość przez obligatoryjne stosunki administracyjnoprawne (ograniczonego prawem nadzoru) występujące pomiędzy nimi a organami administracji rządowej, które nad każdym podmiotem samorządu terytorialnego sprawują ograniczony nadzór”.

[2009] P. Lisowski, *Samorząd terytorialny a jednostka samorządu terytorialnego – rozważania semantyczne*, [w:] pod redakcją J. Supernata, *Między tradycją a przyszłością w nauce prawa administracyjnego. Księga jubileuszowa dedykowana Profesorowi Janowi Bociowi*, Wrocław 2009,

[s. 447-448] „[...] Ustalenie zdaje się więc oczywiste: podmiotem administracji publicznej jest w analizowanym przypadku jednostka samorządu terytorialnego (termin wynikający z aktualnego stanu prawnego). Na taką kwalifikację nie zasługuje już natomiast samorząd terytorialny. W tym bowiem zakresie termin nie służy do oznaczania podmiotu administracji, a «jedynie» jego sposobu «wpięcia» w system administracji publicznej. [...] Wskazane wydaje się jednak suplementowanie powyższej konkluzji. Ma to związek z sygnalizowanymi już silnymi antecedencjami podmiotowymi, ujawniającymi się także przy identyfikowaniu samorządu terytorialnego jako specyficznej relacji między administrującymi. W istocie bliskość takiego kontekstu jest nieuchronna, zważywszy na to, że decentralizacja samorządowa, bazując na atrybutach korporacyjności, czyni z osób fizycznych nie tylko współadministrujących (*in concreto* grupując ich do tego celu według kryterium miejsca zamieszkania odpowiedniego terytorium), ale i zasadniczy element konstrukcyjny podmiotu administracji publicznej (na jednostkę samorządu terytorialnego składają się przecież członkowie odpowiedniej wspólnoty samorządowej oraz odpowiednie terytorium. [...] Zatem nie dość, że warunkiem *sine qua non*

organizowania części administracji publicznej na zasadach właściwych dla samorządu terytorialnego jest kreowanie nowego podmiotu administracji publicznej (*nota bene* legitymującego się nie tylko podmiotowością w sferze prawa publicznego, ale i osobowością cywilnoprawną), to jeszcze towarzyszy temu wymóg upodmiotowienia grupy społecznej dla potrzeb administrowania. [...] Zatem jednostka samorządu terytorialnego jest podmiotem konstruowanym na bazie osobowej (mieszkańcy) i przedmiotowej (odpowiednie terytorium), funkcjonującym w warunkach zwiększonej samodzielności (zarówno w administrowaniu jak i organizowaniu się do administrowania), chronionej sędow. Co jednak szczególnie istotne, jest to administrujący w randze *Verwaltungsträger* wchodzący w skład administracji publicznej na zasadach determinowanych uwarunkowaniami (wskazanymi już wyżej) o ewidentnie podmiotowej proveniencji. Przebieg ustrojowych relacji zachodzących między jednostką samorządu terytorialnego (a także reprezentującymi ją podmiotami administrującymi) a innymi podmiotami administracji publicznej (w szczególności państwem) i ich podmiotami administrującymi, w istocie nieustająco o tym przypomina. Tym należy więc tłumaczyć zdarzające się w języku prawnym i prawniczym przypadki nadawania terminowi «samorząd terytorialny» (czy też ogólnie samorządowi) statusu podmiotu. «Jednostka samorządu terytorialnego» jest bowiem podmiotem administracji publicznej, a samorząd terytorialny – określa zarówno relacje między tym podmiotem a państwem, jak i służy oznaczeniu korporacyjnych właściwości konstrukcyjnych tego administrującego”.

[2010] J. Boć (red.), Prawo administracyjne, Kolonia Limited 2010,

[s. 184] „[...] Poglądy na samorząd terytorialny reprezentowane w nauce prawa są odzwierciedleniem warunków życia politycznego i społecznego oraz rozwiązań prawnych przyjętych w różnych państwach. W okresie międzywojennym w Polsce funkcjonował w administracji terenowej system dualizmu władz – obok administracji rządowej występowała administracja samorządowa. Dlatego też poglądy reprezentowane w polskiej nauce prawa administracyjnego w tym okresie nawiązywały go poglądów głoszonych na zachodzie Europy, szczególnie we Francji i w Niemczech, gdzie funkcjonował podobny system administracji terenowej. Do reprezentatywnych w tym okresie należałoby zaliczyć poglądy Panejki, Wasiutyńskiego, Krońskiego i Bigi. [...]

[s. 187] [...] Stosując kryterium zadań – wyróżniamy model unitarny i model dualistyczny. W modelu unitarnym samorząd terytorialny wykonuje wyłącznie własne zadania. W modelu dualistycznym obok własnych zadań samorząd wykonuje także zadania poruczone (zlecone). Zadania poruczone mogą być określane generalnie w ustawach, albo też mogą być zlecane przez organy państwowe. [...]

[s. 195] [...] Wzorcem i punktem wyjścia dla wszystkich rozwiązań samorządowych jest gmina, uważana początkowo za pierwotną wspólnotę o charakterze państwowym,

opierającą swój byt na naturalnym prawie lokalnych zbiorowości ludzkich do decydowania o własnych sprawach. Takie pojęcie [...] traciło stopniowo na znaczeniu w miarę modyfikacji oraz odchodzenia od doktryny i praktyki państwa liberalnego. Zakwestionowano je ostatecznie w okresie międzywojennym, kiedy w wielu państwach europejskich samorząd został ograniczony w wyniku autorytarnych przekształceń ustrojowych. Zniesiono wówczas zasady podziału władzy państwowej charakterystyczne dla państwa liberalnego. Skrajne rozwiązanie wybrały ustrojowo jednolite państwa realnego socjalizmu, w których zlikwidowano *de facto* wszystkie formy samorządu, a samorząd terytorialny zastąpiono systemem rad narodowych. [...] Gmina [...] załatwia w formach działania charakterystycznych dla państwa, korzystając z sankcji państwowej, ustawowo sprecyzowany zakres zadań publicznych, należących uprzednio, na etapie «przedsamorządowym» do administracji rządowej. [...]

[s. 196] [...] Gmina jest zatem prawnie zorganizowanym terytorialnym związkiem osób określonym w ustawie jako wspólnota samorządowa. [...]

[s. 197] [...] Gmina jest adresatem norm prawnych sytuujących ją jako wyodrębniony podmiot prawa w strukturze organizacyjnej państwa. Za punkt wyjścia tej regulacji można uznać normę konstytucyjną, gwarantującą samorządowi terytorialnemu a więc również gminie jako podmiotowi tego samorządu, udział w sprawowaniu władzy publicznej. Jest to udział w sprawowaniu władzy wykonawczej, a ściślej rzecz ujmując – administracji publicznej. [...] Poprzez powołanie do życia samorządu t. ustawodawca dokonał poziomego podziału władzy wykonawczej tworząc w miejsce dotychczas jednolitej organizacyjnie administracji państwowej administrację rządową i administrację samorządową. [...] Idea samorządu nie polega na tym, by rządzić w ogóle, lecz na tym, by w rządzeniu nie były realizowane przede wszystkim (a miejscami wyłącznie) interesy państwa, a by były realizowane przede wszystkim (a miejscami wyłącznie) interesy obywateli, którzy tworzą zbiorowość nazwaną w ustawie wspólnotą i którzy wybierają jej podstawowy organ. Ponieważ całość zadań w dziedzinie administracji publicznej jest zbliżona do jednej lub drugiej opcji, istnieje możliwość ich odpowiedniego przyporządkowania.

Przyporządkowanie zadań (i kompetencji) bądź administracji rządowej bądź samorządowej kształtowało się historycznie, lecz w żadnym z wysoko rozwiniętych państw kapitalistycznych nie doszło do całkowitego wyeliminowania którejś z tych administracji. Oznacza to że w państwach tych widzi się potrzebę zachowania obydwu organizacji, choć z różnym nasileniem ich znaczenia i z różnym rozkładem uprawnień. Oczywiście administracja może mieć odpowiednio duży zasięg zadań i kompetencji. (W RFN gdzie znaczenie administracji samorządowej jest poważne, zakres ten przekracza 60% całości

zadań i kompetencji publicznych). Niemniej zasięg ten winien być ustalony w oparciu o trwałe, zrozumiałe i niekontrowersyjne kryteria”.

[2012] J. Korczak, *Konstytucyjne podstawy struktur i funkcji samorządu terytorialnego*, [w:] R. Hauser, Z. Niewiadomski, A. Wróbel (red.), *System Prawa Administracyjnego. Tom 2 Konstytucyjne podstawy funkcjonowania administracji publicznej*, Warszawa 2012, rozdział V,

[s. 162] „[...] W doktrynie podkreśla się, że to dopiero państwo konstytucyjne, uznając podmiotowość prawną obywateli, przekazało ich korporacjom prawo i obowiązek wykonywania administracji publicznej, tym samym samorząd terytorialny stał się trwałym elementem ustrojowym i wśród państw opierających swoje ustroje na zasadach demokratycznych nie ma takich, w których jednocześnie nie występowałyby samorząd terytorialny. [...]

[s. 179] [...] W nauce administracji zasadniczo zasadę pomocniczości powiązano z problematyką samorządu terytorialnego w następstwie przyjęcia, iż wpisanie jej do zasad ustrojowych państwa oznacza założenie, że obok państwa jako najwyższej wspólnoty istnieje wiele wspólnot pomniejszych, a wśród nich wspólnoty samorządowe. [...]

[s. 181] [...] W doktrynie zasadę subsydiarności odnosi się do samorządu terytorialnego w sposób różnorodny. Dla wielu autorów jest ona wręcz synonimem decentralizacji państwa i wywodzi się z zasady subsydiarności potrzebę wyodrębnienia samorządu oraz poszczególnych jego jednostek na zasadzie decentralizacji władzy publicznej. Równie częste jest przeprowadzanie w rozważaniach doktrynalnych delimitacji zadań państwa i samorządu terytorialnego w oparciu o zasadę subsydiarności zwłaszcza wówczas, gdy trudno jest ustalić jednoznacznie genetykę zadania pozwalającą przypisać je samorządowi. Zasada subsydiarności jest szczególnie przydatna dla konstruowania klauzul kompetencyjnych w ramach ustroju samorządowego wieloszczeblowego (gdy między jednostkami samorządu zachodzą relacje organizacyjno-ustrojowe), jak i wielopodmiotowego (jak w Polsce, gdy między gminą, powiatem i województwem nie zachodzą żadne zależności), gdy konieczne jest ustalenie właściwości danej jednostki i gdy z reguły z zasady subsydiarności wywodzi się domniemanie kompetencyjne gminy jako jednostki podstawowej w krajach kontynentalnej Europy. [...]

[s. 195] [...] W doktrynie panuje na ogół zgodny pogląd, iż podstawowym przejawem decentralizacji jest samorząd terytorialny, chociaż zastrzega się, że nie można zamykać pojęcia decentralizacji jedynie do tegoż samorządu, bowiem zarówno art. 17 Konstytucji, jak i przywołana w preambule zasada pomocniczości uzasadniają odniesienie zasady decentralizacji władzy publicznej z art. 15 Konstytucji do szeregu innych podmiotów: korporacji, zwłaszcza samorządów specjalnych (zawodowych, gospodarczych, rzemieślniczego i rolniczego), ale też korporacji prawa publicznego, szeregu zakładów

publicznych oraz kościołów i związków wyznaniowych, szkół wyższych i banku centralnego. [...]

[s. 197] [...] Odnoszenie zasady podziału władz z art. 10 Konstytucji zwłaszcza z uwagi na treść ust. 2, do samorządu terytorialnego pozostaje bez żadnego związku z umiejscowieniem go w ustroju władz publicznych i zasadą decentralizacji, o ile bowiem podział władz odbywa się horyzontalnie na poziomie organów naczelných, o tyle wyodrębnienie samorządu dokonuje się wertykalnie w ramach wydzielonej już władzy wykonawczej. Samorząd terytorialny jest wyodrębnionym w strukturze państwa, powstałym z mocy prawa, związkiem lokalnego społeczeństwa, powołanym do samodzielnego wykonania administracji publicznej. [...]

[s. 199] [...] Ustrojodawca opowiedział się jednoznacznie za ideą subsydiarności i zasadą decentralizacji władzy państwowej w art. 16 ust. 2 zdanie drugie Konstytucji zawierającym zasadę przysługiwania samorządowi istotnej części zadań publicznych. [...]

Rozwinięcie tej zasady następuje w art. 163 Konstytucji, gdzie ustrojodawcy doprecyzował zakres znaczeniowy sformułowania «istotna część zadań publicznych» przez konstrukcję domniemania kompetencyjnego samorządu w zakresie zadań publicznych niezastrzeżonych przez Konstytucję lub ustawy dla organów innych władz publicznych. Pozwala to przyjąć – mimo braku teoretycznego i praktycznego modelu formuły zadaniowej samorządu terytorialnego, innymi słowy nie jest jednoznacznie ustalone, jakiego typu zadania bez wątplenia przynależą samorządowi – iż samorząd terytorialny odgrywa rolę nie uzupełniającą, ale właśnie istotną (może wręcz dominującą) w wykonywaniu owych zadań. [...]

[s. 201] [...] Przepis art. 163 Konstytucji wprowadza generalne domniemanie zadań w zakresie zadań publicznych na rzecz samorządu terytorialnego bez przesądzania, na które jego jednostki i na jakiej zasadzie oraz w jakim zakresie. Można wręcz powiedzieć, że ta generalność jest jego zaletą, bez względu bowiem na obecny i przyszły kształt ustrojowy samorządu terytorialnego jego jednostki będą beneficjentami tej zasady. [...]

[s. 202] [...] Konstytucja chroni zasadę domniemania kompetencyjnego przez wyraźne zastrzeżenie, że jej ograniczenie przez wskazania właściwości innego organu władzy publicznej niż samorządowy może nastąpić tylko w niej samej lub ustawie. [...]

[s. 204] [...] W art. 16 ust. 1 Konstytucji ustrojodawca wprowadza do terminologii języka przepisów konstytucyjnych termin «wspólnota samorządowa», co istotne, ustrojodawca formułuje definicję tego terminu: jest to ogół mieszkańców jednostki zasadniczego podziału zasadniczego. Jak zauważa się w literaturze przedmiotu w ustawowych definicjach gminy, powiatu i województwa wspólnota jest podstawowym obok terytorium jednostki, na którym wspólnota zamieszkuje (wspólnotą są mieszkańcy), elementem

konstrukcyjnym. Słusznie być może zatem podnosi się, że ustrojodawca podobnie jak ustawodawca ucieka się do terminu niejednoznacznego zamiast użyć tradycyjnych, utrwalonych w literaturze przedmiotu i języku prawa terminów «związek publiczno-prawny» lub «korporacja publicznoprawna», tym bardziej, że EKSL podobnie jak ustawodawstwo innych państw posługuje się terminem «społeczności lokalne». [...]

[s. 205-206] [...] W Konstytucji dochodzi do wielokrotnej niespójności terminologicznej, które utrudniają ustalenie kwestii podmiotowości adresata jej postanowień. Oto Preambuła Konstytucji deklarując jako zasadę ustrojową państwa zasadę pomocniczości umacniającej uprawnienia obywateli i ich wspólnot, a następnie w art. 166 ust. 1 reguluje sposób zaspokajania potrzeb wspólnoty samorządowej, zaś członkom wspólnot samorządowych przyznaje prawo do bezpośredniego decydowania o sprawach dotyczących tej wspólnoty (art. 170), ale to jednostkom samorządu terytorialnego przyznaje osobowość prawną (art. 165 ust. 1) i chroni ich samodzielność (art. 165 ust. 2), a ich działalność poddaje nadzorowi (art. 171 ust. 2). Nie są od nich wolne ustawy zwykłe, co prowadzi niekiedy do wniosku, że w żadnym z przepisów prawa pozytywnego nie wskazuje się na wspólnotę jako podmiot władzy samorządowej, czemu próbuje się w doktrynie zaradzić propozycjami np. poszerzonego modelu dogmatyczno-prawniczego samorządu terytorialnego, w którym wspólnota samorządowa jest pomiotem wyposażonym w osobowość prawną. [...]

Podmiotem samorządu terytorialnego w Polsce jest społeczność zamieszkała na danym obszarze zorganizowana w związek samorządowy, który powołany jest przez państwo w celu realizacji jego zadań. Związek mieszkańca z określoną jednostką samorządu terytorialnego oparty jest na stałym zamieszkaniu na jej terenie. Mieszkańcem więc nie jest tylko obywatel polski, ale także cudzoziemcy i bezpaństwowi, choć nie wszyscy mają oni prawa wyborcze. [...]

[s. 210-211] [...] w art. 169 ust. 1 Konstytucja ustala dychotomiczny podział organów jednostek samorządu terytorialnego na stanowiące i wykonawcze, wykorzystując go następnie w tych przepisach, gdzie reguluje pozycję prawną organu stanowiącego jednostki samorządu terytorialnego, zarówno w ust. 2 ustalając, iż konstytucyjnie jest to organ pochodzący wyłącznie z bezpośrednich wyborów, w ust. 3 określając konstytucyjne uprawnienie organu stanowiącego do określenia ustroju wewnętrznego jednostki samorządu terytorialnego, jak i w art. 171 ust. 3 wskazując, że tylko ten organ może ulec rozwiązaniu w drodze uchwały sejmowej, czy też przyznając tylko im prawo występowania z wnioskami do TK o przeprowadzenie kontroli zgodności w systemie obowiązującego prawa (art. 191 ust. 1 pkt 3). W art. 169 ust. 3 Konstytucji odesłano kwestię wyboru organu wykonawczego już do ustawy zwykłej, stąd też bezpośrednie wybory organu wykonawczego gminy wynikają tylko z ustawy, mogą ulegać zmianie,

podczas gdy wybór bezpośredni organu stanowiącego jest nienaruszalny. Poza tym przepisem Konstytucja o organie wykonawczym więcej nie wspomina. Na marginesie zwraca jednak uwagę określenie formy kreacji organu wykonawczego jako wybór, a nie np. powołanie, czy innej, tak więc bez względu na to czy organ jest kolegialny czy monokratycznym oraz czy wybór jest pośredni, czy bezpośredni, wybór organu wykonawczego jest także konstytucyjnie oznaczony. [...]

[s. 214] [...] Tak zatem osobowość prawna podmiotu samorządu dzieli się na publiczną i prywatną. Osobowość publicznoprawna umożliwia samorządowi nawiązywanie stosunków prawnych z organami Państwa a osobowość cywilnoprawna – swobodne dysponowanie mieniem we własnym imieniu, jako uczestnikowi obrotu gospodarczego. Jeśli w przepisach prawa mowa jest o samodzielności jednostek samorządu terytorialnego to właśnie osobowość prawna publiczno- i cywilnoprawna są jej źródłem i podstawą, a zarazem, jeśli jest w nich mowa o ochronie samodzielności na drodze sądowej, to oczywiście realizuje się ona dzięki posiadanej osobowości prawnej. [...]

[s. 215] [...] Konsekwencje podziału zadań na własne i zlecone są różnorodne. Rzutuje na sposób ustalania właściwości jednostek samorządowych, [...], bowiem w odniesieniu do zadań zleconych ustalenie właściwości następuje w ustawowym zleceniu. Rzutuje na zasady finansowania wykonywania zadań, bowiem dochody ze źródeł własnych przeznaczane winny być wyłącznie na pokrywanie kosztów realizacji zadań własnych, zaś na wykonywanie zadań zleconych jednostki otrzymują z budżetu dotacje, sytuacje zaś dofinansowywania wykonywania zadań zleconych środkami pochodzącymi z dochodów własnych są traktowane jako naruszenie zasad finansów publicznych. W początkowym okresie funkcjonowania gminy podział przekładał się na drogę instancyjną w postępowaniu administracyjnym, bowiem w sprawach zleconych organem odwoławczym był wojewoda, a nie SKO, co dzisiaj jest już absolutnym wyjątkiem. [...]

[s. 217] [...] Chociaż Konstytucja [...] wymienia jedyne zadania zlecone w drodze ustawowej, to już ustawy zwykłe wprowadzają kategorię zadań z zakresu administracji rządowej powierzonych organom jednostek samorządowych w drodze porozumienia zawartego z organem administracji rządowej. Sytuacja pierwsza dotyczy zadania zleconego o charakterze obowiązkowym, które jednostka samorządowa jest zobligowana wykonywać, będąc związana przepisem prawa. Sytuacja druga dotyczy zadania powierzonego o charakterze dobrowolnym, bowiem organ administracji rządowej nie może narzucić jednostce samorządowej wykonywania swoich zadań. [...]

[s. 219] [...] Władztwo majątkowe polega na dysponowaniu składnikami mienia komunalnego przez poszczególne jednostki samorządu terytorialnego za pośrednictwem ich organów i utworzonych w tym celu jednostek organizacyjnych.

[...] w literaturze przedmiotu mówi się o samodzielności finansowej o charakterze mieszanym dochodowo-wydatkowej, co wiąże się z władztwem budżetowym, bowiem samodzielność jest najbardziej widoczna w uchwalaniu budżetu jednostki samorządu terytorialnego, gdy organ stanowiący samodzielnie określa wysokość dochodów ze źródeł przewidzianych przepisami prawa i samodzielnie określa wysokość wydatków. Władztwo budżetowe rozciąga się na samodzielne wykonywanie budżetu w zakresie tak pozyskiwania przewidzianych w nim dochodów, jak i dokonywania przewidzianych w nim wydatków. [...]

[s. 220] [...] Władztwo [wydatkowe] w doktrynie jest wywodzone wprost z władztwa budżetowego na tej zasadzie, iż jednostka samorządu terytorialnego wykonując obowiązujący ją budżet jest uprawniona do dokonywania wydatków budżetowych w nim przewidzianych. Jedynie zatem zakwestionowanie budżetu w trybie nadzoru mogłoby prowadzić do ograniczenia samodzielności tej jednostki w dokonywaniu wydatków, czyli samodzielnym dysponowaniu swoimi dochodami. [...]

[s. 222] [...] Na pytanie o treść władztwa podatkowego można odpowiedzieć wymieniając kompetencje organów jednostek samorządu terytorialnego w zakresie dochodów finansów publicznych pochodzących z podatków:

1) kompetencje prawotwórcze obejmujące uprawnienia do stanowienia przepisów prawnych wprowadzających podatki lub też kształtujących elementy ich konstrukcji (np. stawki);

2) kompetencje poboru wpływów z poszczególnych podatków;

3) kompetencje do administrowania w zakresie poszczególnych podatków.

Różnica między władztwem podatkowym suwerena – państwa – a władztwem podatkowym jego jednostek samorządu terytorialnego polega przede wszystkim na tym, iż jednostki samorządu terytorialnego nie posiadają samoistnych kompetencji w zakresie prawodawstwa podatkowego. [...]

[s. 224] [...] Dla wykonywania władztwa kompetencyjnego jednostki samorządu terytorialnego wyposażono we władztwo organizacyjne i personalne. Władztwo personalne w literaturze przedmiotu jest rozumiane jako samodzielne kreowanie członków organów kolegialnych i piastunów organów monokratycznych, ale też w zakresie wyborów składów osobowych wewnątrz tych organów, a wreszcie w zakresie zatrudniania w urzędach stanowiących ich aparat pomocniczy i innych jednostkach organizacyjnych jednostek samorządu terytorialnego. [...]

[s. 227-228] [...] Pojęcie władztwa administracyjnego wypływa z osobowości publicznoprawnej jednostek samorządu terytorialnego, które choć nieformułowane *explicit* w przepisach art. 165 ust. 1 Konstytucji i ustrojowych ustaw samorządowych, jest w doktrynie i orzecznictwie przyjęte w sposób dorozumiany, a jego potwierdzeniem jest

wyposażenie jednostek samorządu terytorialnego we władztwo ustrojowe z art. 169 ust. 4 Konstytucji i władztwo w zakresie stanowienia aktów prawa miejscowego z art. 94 w zw. z art. 87 ust. 2 Konstytucji. W ramach władztwa ustrojowego mieści się również władztwo organizacyjne, polegające na samodzielności w zakresie wyboru formy organizacyjnoprawnej dla wykonywania zadań jednostki samorządu terytorialnego.

Na osobną uwagę zasługuje ujęcie władztwa administracyjnego w wąskim znaczeniu, jako samodzielności organów jednostek samorządu terytorialnego w zakresie załatwiania indywidualnych spraw z zakresu administracji publicznej w drodze decyzji administracyjnych (stosowania prawa). Konstytucja nie odnosi się do tego zagadnienia, ale powierzając jednostkom samorządu terytorialnego istotną część zadań publicznych w art. 16 ust. 2 w związku z konstytucyjną zasadą decentralizacji władzy publicznej, a zwłaszcza wykonywania jako zadania własne zadań publicznych służących zaspokajaniu potrzeb wspólnoty samorządowej, tym samym pozostawia te wspólnoty, ale też każdy podmiot związany miejscem swego działania z terytorium danej jednostki, pod władztwem administracyjnym organów tych jednostek. [...]

Pojęcie władztwa ustrojowego wypływa z osobowości publicznoprawnej jednostek samorządu terytorialnego potwierdzonej w art. 169 ust. 4 Konstytucji, bowiem jednym z podstawowych przejawów samodzielności jednostek samorządu terytorialnego jako wspólnot samorządowych ich mieszkańców jest prawo stanowienia aktów prawa miejscowego, a wśród nich w szczególności statutów jednostek samorządu terytorialnego. [...]

[s. 229] [...] Istota władztwa statutowego sprowadza się do zakresu swobody ustalania treści regulacyjnych w statucie [...]

[s. 233] [...] dla wykonywania władztwa kompetencyjnego z art. 167 Konstytucji jednostki samorządu terytorialnego wyposażono we władztwo organizacyjne i personalne. Władztwo organizacyjne zostało wyrażone nie bezpośrednio w Konstytucji, ale w ustawach ustrojowych jako, po pierwsze, prawo wyboru formy organizacyjnoprawnej i, po drugie, prawo wyboru między bezpośrednim wykonywaniem zadań lub zlecaniem ich wykonania innym podmiotom w drodze zawieranych z nimi umów (nie dotyczy to jedynie zadań zleconych jednostce samorządu terytorialnego z zakresu administracji rządowej). [...]

[s. 243] [...] konstrukcja nadzoru jest również przejawem samodzielności samorządu terytorialnego gwarantowanego art. 165 w związku z art. 16 ust. 2 Konstytucji względem państwa, jako że samodzielność ta gwarantowana jest jedynie w granicach obowiązującego prawa i właśnie instytucja nadzoru granice te wyznacza a zarazem potwierdza. Jeżeli osoba prawna podejmuje działania mieszczące się w tych granicach ma gwarantowaną ochronę swojego działania, jeżeli je przekracza lub winny sposób

postępuje niezgodne z prawnymi determinantami spotyka się z ingerencją organu stojącego na straży przestrzegania prawa. [...]

Nadzór jest zatem stosunkiem prawnym łączącym dwa podmioty nie powiązane ze sobą hierarchiczną nadrzędnością i podporządkowaniem, należące do dwóch odrębnych ustrojowo systemów organizacyjnych. W ramach tego stosunku organ sprawujący nadzór ma prawo stosować wobec organu nadzorowanego jedynie środki o charakterze prawnym, które bez względu na ich ostateczną postać i formę, nazywane są aktami nadzoru. Prawny charakter stosunku nadzoru polega na tym, iż akty nadzoru mogą być stosowane jedynie w sytuacjach dopuszczonych prawem, z zastosowaniem procedury, która uwzględnia prawo organu nadzorowanego do ochrony jego samodzielności przed nieuzasadnioną ingerencją. Przepis prawa oznacza organ nadzoru, określa przynależne mu środki nadzoru, a także kryteria oceny działania organu nadzorowanego, których spełnienie uzasadnia użycie danego środka nadzoru. [...]

[s. 247-248] [...] Stosując trzy kryteria podziału środków nadzoru: podmiotowe (wg podmiotu sprawującego nadzór), momentu czasowego zastosowania środka nadzoru (dzielące na środki prewencyjne i weryfikacyjne) oraz kryterium przedmiotu środka nadzoru (czy skierowany jest działanie organu nadzorowanego – *ad meritum* – czy skierowany na organ nadzorowany – *ad personam*) otrzymujemy macierz korelacji organów nadzoru i środków im przypisanych. Prezesowi Rady Ministrów przysługują środki nadzoru prewencyjnego *ad meritum* w postaci uzgadniania projektów statutów wielkich miast i województw, innych środków *ad meritum* nie posiada. Natomiast dysponuje istotnymi środkami nadzoru weryfikacyjnego *ad personam* w postaci rozwiązania obu zarządów oraz odwołania organu wykonawczego gminy, a także wspomnianego już zawieszania organów jednostek samorządu terytorialnego z ustanowieniem zarządu komisarycznego. Wojewoda dysponuje wyłącznie środkami nadzoru weryfikacyjnego *ad meritum*, podobnie RIO posiada również wyłącznie środki nadzoru weryfikacyjnego *ad meritum*. Wszystkie organy nadzoru dysponują tzw. technicznymi środkami nadzoru polegającymi na prawie żądania informacji i danych dotyczących organizacji i funkcjonowania jednostki samorządu terytorialnego, niezbędnych do wykonania, przysługujących im uprawnień nadzorczych. W doktrynie nazywane są one też środkami informacyjno-doradczymi, aczkolwiek w polskim systemie prawnym jedynymi organami nadzoru, które prowadzą działalność informacyjną, instruktażową oraz szkoleniową są RIO, przy czym może być ona działalnością odpłatną (art. 1 ust. 4 uRIO). [...]

[s. 260] [...] Zwrócić należy uwagę, że w ciągu 30 lat sądownictwo administracyjne ukształtowało się w ustawodawstwie głównie w kierunku modelu kasacyjnego, jako że sąd bada i orzeka o legalności zaskarżonej czynności lub aktu administracyjnego, a pojawienie się 1995 r. orzecznictwa merytorycznego w zaskarżeniu milczenia administracji

dotyczy jedynie stwierdzenia obowiązku podjęcia czynności, nie zaś jej treści i skutku, czyli aspektu celowościowego. Inaczej rzecz się przedstawia w przypadku kontroli dokonywanej przez sądy powszechne, tu bowiem zawsze dochodzi do merytorycznego załatwienia sprawy w postępowaniu sądowym, można stwierdzić, że kontrola administracji publicznej nie jest celem głównym sądu powszechnego, to cel wtórny, niejako przy okazji rozstrzygnięcia o żądaniu powoda, które zaspokajane jest częściowo czynnością administracyjnoprawną. [...]

[...] Wszędzie tam, gdzie samorząd dysponuje swoim mieniem i wchodzi w stosunki cywilnoprawne z różnymi podmiotami, tam podlega sądownictwu powszechnemu. Sfera imperium pozostaje pod kontrolą sądownoadministracyjną z uwagi na stosowane administracyjne formy działania.

[s. 268] [...] W sferze cywilnoprawnej podkreśla się przede wszystkim następstwo osobowości prawnej potwierdzonej konstytucyjnie w art. 165 ust. 1, a zatem przysługiwanie praw własności i praw majątkowych. Tym samym jednostki samorządu mogą pozywać do sądów w sytuacji naruszenia ich sfery dominium każdy podmiot zdolny do ponoszenia odpowiedzialności z tego tytułu.

W sferze publicznoprawnej ochrona dotyczy przede wszystkim ochrony przed nieuzasadnioną lub nadmierną ingerencją organu nadzoru. [...]

[s. 270] [...] W kategoriach ochrony samodzielności samorządu terytorialnego należy potraktować przyznanie organom jednostek samorządu terytorialnego prawa występowania z wnioskami do TK w art. 191 ust. 1 pkt 3 Konstytucji”.

[2013] P. Lisowski, *Relacje strukturalne w polskim samorządzie terytorialnym*, Kolonia Limited 2013,

[s. 163-164] „Centralizacja stanowi typ układu relacji strukturalnych najbardziej podobny do układu wewnętrznego. W istocie, układ scentralizowany stanowi najbliższe ewolucyjnie stadium modyfikacji układu dla kierownictwa wewnętrznego. W warunkach statocentrycznej kultury politycznej i administracyjnej ten typ układu relacji strukturalnych rozpoczął proces przekraczania ram mikrosystemu. Centralizacja bazuje zatem na hierarchicznym podporządkowaniu, preferując zestaw form i sposobów oddziaływania sprzyjających wypracowaniu równie zaawansowanego zwierzchnictwa, zarówno w płaszczyźnie merytorycznej, jak i personalnej. Przede wszystkim występuje w relacjach wewnętrznych *sensu largo*. Może też znaleźć zastosowanie w relacjach mikrozwewnętrznych. Wiąże więc organy administrujące, odgrywając szczególną rolę dla poddanych takim relacjom organów administracji publicznej.

Podsumowując, centralizacja to klasyczny układ organizacyjnych relacji strukturalnych, w którym więzi występujące już między organami administrującymi umożliwiają sprawowanie nadzoru możliwego do sprawowania nad hierarchicznie podporządkowanymi. Nadzór,

jako sposób oddziaływania charakterystyczny dla relacji strukturalnych, przyjmuje zatem w tym przypadku najbardziej intensywną odmianę nadzoru organizacyjnego – nadzoru hierarchicznego. Ten zaś z założenia nie podlega kompleksowej normatywizacji. Nie formułuje się przy tym kazuistycznych wymogów ani co do poziomu jego normowania, ani co do kryteriów jego sprawowania. Co do zasady nie przyznaje się w tym kontekście prawa do sądowej ochrony przed ingerencją nadzorczą. Konsekwencją zastosowania układu scentralizowanego jest więc brak samodzielności organu administrującego poddanego takiemu oddziaływaniu. Należy jeszcze dodać, że i w centralizacji mogą dawać o sobie znać okoliczności sprzyjające zwiększaniu intensywności oddziaływania, tj. wzmożeniu ingerencji w ramach nadzoru hierarchicznego (por. np. intensywność nadzoru hierarchicznego w ramach struktur organizacyjnych hybrydowych podmiotów administracji publicznej z podobnymi oddziaływaniami zachodzącymi w relacji Prezes Rady Ministrów – wojewoda).

[s. 164-165] Więzi charakterystyczne dla decentralizacji nie wynikają już z hierarchicznego podporządkowania, zatem układ zdecentralizowany nie legitymuje form i sposobów oddziaływania właściwych dla zwierzchnictwa służbowego czy osobowego. Respektowaniu takiego założenia sprzyja objęcie materią ustawową zasad i trybu sprawowania nadzoru weryfikacyjnego. W tym względzie daje się zauważyć tendencję do ograniczania kryteriów jego sprawowania do legalności. W niektórych przypadkach dochodzi jeszcze prawo do sądowej ochrony przed nielegalną ingerencją nadzorczą. Każdorazowo zaś celem układu zdecentralizowanego jest stworzenie warunków do samodzielnego prawnie funkcjonowania organu administrującego, a w warunkach decentralizacji w formie autonomii – aż do niezależnego administrowania (wyjaśnienia różnicowania stopnia swobody w wykonywaniu administracji publicznej – poniżej). Charakterystyczny dla organizacyjnych układów relacji strukturalnych stopień petryfikacji ich przebiegu, zyskuje więc szczególne wsparcie ze strony prawodawcy, w niektórych kwestiach – z zauważalnym udziałem ustrojodawcy. Co warte podkreślenia, polega to też na konstytucyjnym gwarantowaniu wykorzystywania decentralizacji.

[s. 173-174] **Korporacja jest więc jednostką organizacyjną nie tylko powstającą jako związek osób, ale czyniącą z tego założenia konstrukcyjnego dyrektywę wyznaczającą jej podmiotowy skład. Innymi słowy, osobowa proveniencja stanowi zasadniczy paradygmat organizacyjno-funkcjonalny korporacji, implikując konieczność totalnego uwzględniania i respektowania wymogu i konsekwencji upodmiotowienia danej grupy społecznej, poprzez nadanie jej – docelowo – statusu jednostki organizacyjnej legitymującej się zdolnością prawną. Co więcej, korporacja *ex definitione* i w istocie *de nomine* zakłada kreację jednostki organizacyjnej zmierzającej do samodecydowania związku osób o pewnej grupie spraw, z założenia dla**

nich wspólnych, jakoś ich jednoczących, a przynajmniej skłaniających do ustanowienia struktury zorganizowanej i funkcjonującej w sposób właściwy dla korporacji.

[s. 175] Zarząd publicznoprawny nadaje korporacjom (publicznym) następujące cechy w randze *differentia specifica*: legitymowanie się statusem podmiotu administracji publicznej zaliczanego do organizacji administracji publicznej *sensu stricto* (a więc zaprogramowanego na realizację imperatywu misji administracyjnej), wykonywanie co najmniej jednego zadania publicznego, dostęp do władztwa administracyjnego (w niektórych przypadkach ograniczony do relacji wewnątrz korporacyjnych), obligatoryjność istnienia, przy zastrzeżeniu gestii w tym zakresie do zakresu działania państwa, przymusowa przynależność dla zrzeszanych w nim osób, wspólnotę interesów znajdującą potwierdzenie w zakresie działania i (w miarę możliwości) w realizowanych celach, egalitarny wymiar ustrojowych praw i obowiązków członków danej korporacji, niezależność istnienia od zmian w składzie osobowym.

[s. 196-197] Samorząd (w tym – terytorialny) nie tylko więc *ex definitione*, ale i *de nomine* stanowi przykład układu relacji strukturalnych, dla których warunkiem *sine qua non* zastosowania jest wyznaczanie podstaw do samodzielnego wykonywania administracji publicznej poprzez uzupełnianie braku hierarchicznego podporządkowania, umożliwieniem administrowania w imieniu i na odpowiedzialność innego podstawowego publicznego podmiotu administracji publicznej – *in concreto* terytorialnie rekrutowanego związku osób o statusie korporacji. Należy również pokreślić kwalifikowanie samorządu terytorialnego jako układu relacji strukturalnych, a nie jako instytucjonalnego (podmiotowego) zjawiska organizacyjnego. Bezsporne, w takim przypadku, bazowanie na podmiotowej (międypodmiotowej) formie decentralizacji i zarazem zmierzanie do tak kwalifikowanego zjawiska organizacyjnego nie czyni bowiem z niego podmiotu administracji publicznej.

[s. 206-207] Zatem – wbrew pozorom i w opozycji do przyzwyczajień – rzeczownik «samorząd» nie powinien być identyfikowany w płaszczyźnie podmiotowej (choć, niewątpliwie, z takim kontekstem mocno jest kojarzony), lecz w ujęciu funkcjonalnym. W istocie bliżej temu pojęciu do czasownika «samozarządzanie» (samoadministrowanie), jednak tradycja zaaprobowała w tym względzie «podejście rzeczownikowe», z którego petryfikacją trudno dziś polemizować. **Mimo to samorząd terytorialny to termin, dla którego właściwe pojęcie oznacza zewnętrzne i wewnętrzne aspekty zorganizowania niektórych publicznych podstawowych podmiotów administracji publicznej.**

[s. 228] Sygnalizowano już dwa strukturalno-podmiotowe zastosowania dla zrzeszenia osób tworzących daną korporację prawa publicznego. Oto bowiem takie ich

wykorzystanie prowadzi do dwojakich rezultatów o podmiotowym statusie. Po pierwsze, dana grupa wyznacza «osobową zawartość» danego podmiotu zbiorowego. Inaczej rzecz ujmując, wyznacza się w ten sposób grupę społeczną upodmiotowianą dla potrzeb administrowania. To w jej imieniu oraz celem reprezentowania i zaspokajania jej interesów a także potrzeb kreuje się dany publiczny podmiot administracji publicznej. Mamy więc w tym zakresie do czynienia z **korporacją utożsamianą z publicznym podmiotem administracji publicznej** (można zaproponować określenie «**korporacja jako podmiot administracji**»). To ujęcie preferuje systemowy punkt widzenia, akcentując moment strukturalnego wpięcia w system organizacji prawnej administracji publicznej. Zmianę przynosi druga z zapowiedzianych płaszczyzn ujawniania podmiotowych atrybutów korporacji. Oto bowiem ww. grupa społeczna stanowi (w całości lub w części) także najwyższy poziom władzy danej korporacji. W tym ujęciu chodzi już bardziej o koncentrowanie się na przebiegu rozwinięcia strukturalnego w ramach podmiotu administracji publicznej – dominuje więc nastawienie na eksponowanie cech korporacyjności w sferze *ad intra* (w poprzednim przypadku, odwrotnie, *ad extra*). W tym zakresie opowiedzieć się można także za określeniem «**władza korporacji**». Z drugiej jednak strony wcześniejsza propozycja («podmiot władzy korporacyjnej», ewentualnie «**podmiot władzy korporacji**») wyraźniej zaznacza, że władzą jest w tym przypadku także podmiot administracji publicznej. Ponadto podkreśla także aspekty polityczno-socjologicznego zaawansowania podmiotowości w korporacji – w istocie: podmiotowości korporacji.

[s. 459-461] Związki jednostek samorządu terytorialnego są podmiotami administracji publicznej, wykazują się bowiem atrybutami właściwymi dla form organizacyjnych administracji publicznej lokowanych na tym poziomie rankingu strukturalnego. Stanowią przy tym instytucjonalną (strukturalną) formę współdziałania: gmin i powiatów. Mimo niewątpliwego podobieństwa upodmiotowienia oraz podmiotowości (administracyjnoprawnej i cywilnoprawnej) celowych związków samorządowych do analogicznych atrybutów lokalnych jednostek samorządu terytorialnego, trudno je po prostu zaliczyć do kategorii podstawowych podmiotów administracji publicznej. Nie tylko z powodu fakultatywności ich istnienia i funkcjonowania. Zwraca też uwagę ich swoiście [...] pochodny status względem współdziałających w ten sposób jednostek samorządu terytorialnego: nie są przecież jednostkami samorządu terytorialnego, ale mogą wykonywać ich zadania we własnym imieniu i na własną odpowiedzialność; w znacznym stopniu odwzorowują sposób organizacji i funkcjonowania członków takich związków (w zakresie wskazywanym przez przepisy samorządowych ustaw ustrojowych), w ich skład nie wchodzi jednak bezpośrednio wspólnoty samorządowe

i odpowiednie terytoria (nie są więc, bezpośrednio, związkami wspólnot samorządowych/korporacji terytorialnych)”.

[2016] J. Jagoda, *Prawne przesłanki samodzielności samorządu terytorialnego*, [w:] *Administracja publiczna pod rządami prawa. Księga pamiątkowa z okazji 70-lecia urodzin prof. zw. dra hab. Adama Błasia*, pod redakcją J. Korczaka, Wrocław 2016,

[s. 142] „[...] Wydaje się, że osobowość prawna, o której mowa w art. 165 ust. 1 Konstytucji RP, jest wyłącznie osobowością prawną w sferze prawa cywilnego, co jednak nie oznacza, że jednostki samorządu terytorialnego pozbawione są podmiotowości prawnej w sferze prawa administracyjnego. Co prawda, oba te pojęcia – «osobowość prawna» i «podmiotowość prawna» – używane są zamiennie [...], niemniej jednak konieczne wydaje się ich rozróżnienie ze względu na różne znaczenie w prawie cywilnym i prawie administracyjnym. Otóż w nauce prawa cywilnego podmiotowość prawna oznacza posiadanie statusu podmiotu wszelkich praw i obowiązków cywilnoprawnych, z wyjątkiem tych, które zostały wyraźnie wyłączone. Podmioty prawa cywilnego posiadają zatem pełną podmiotowość prawną, która oznacza się pojęciem osobowości prawnej. W prawie cywilnym pojęcia «osobowość prawna» i «podmiotowość prawna» są zatem tożsame. [...] Podmiotowość administracyjnoprawną posiada każdy podmiot, któremu normy prawa administracyjnego wyznaczają obowiązki lub przyznają określone prawa [...]. Nie powinno budzić wątpliwości, iż jednostki samorządu terytorialnego stanowią odrębne od państwa podmioty prawa administracyjnego, mają zatem podmiotowość administracyjnoprawną”.

[2016] R. Marchaj, *Samorządowe konsultacje społeczne*, Warszawa 2016,

[s. 137] „[...] Zgodnie z art. 5a ust. 2 u.s.g. legitymację czynną do udziału w konsultacjach społecznych mają tylko mieszkańcy gminy, która je przeprowadza. Oznacza to, że każda osoba posiadająca status mieszkańca bez dalszych ograniczeń może uczestniczyć w konsultacjach społecznych. [...]

[s. 139] [...] Mieszkańcem jest także osoba fizyczna nieposiadająca pełnej zdolności do czynności prawnych. Oznacza to, że zarówno osoby, które nie ukończyły 18. roku życia, jak i osoby ubezwłasnowolnione całkowicie, posiadają status mieszkańca i mogą uczestniczyć w konsultacjach społecznych. Posiadanie stałego miejsca pobytu nie jest uzależnione od zdolności do czynności prawnych. [...] Inaczej została uregulowana legitymacja czynna do udziału w referendum lokalnym oraz w wyborach. Zarówno ustawa o referendum lokalnym, jak i ustawa – Kodeks wyborczy uzależniają możliwość udziału w tej formie demokracji od posiadania przez osobę czynnego prawa wyborczego w wyborach do organu stanowiącego jednostki samorządu terytorialnego. [...]

[s. 141-142] [...] Treść przepisów w ustrojowych ustawach samorządowych powoduje, że osoby niebędące członkami wspólnoty samorządowej nie mogą uczestniczyć w konsultacjach społecznych. Dotyczy to nawet osób, które pracują lub w inny sposób koncentrują swoją aktywność życiową na terenie jednostki prowadzącej konsultacje. [...]

[...] uważam za nieuzasadnione rozszerzanie zakresu podmiotowego konsultacji społecznych przeprowadzanych na podstawie art. 5a u.s.g. i jego odpowiedników w ustawie powiatowej i wojewódzkiej poprzez dopuszczenie szerszego kręgu uczestników niż mieszkańcy”.

[2016] P. Lisowski, *Samodzielność jednostek samorządu terytorialnego (kluczowe aspekty terminologiczno-pojęciowe i konstrukcyjne)*, [w:] *Prawne problemy samorządu terytorialnego z perspektywy 25-lecia jego funkcjonowania*, redakcja B. Jaworska-Dębska, R. Budzisz, Warszawa 2016,

[s. 20-21] „[...] samodzielność jednostek samorządu terytorialnego stanowi atrybut wtórny w stosunku do samorządności tych podmiotów administracji publicznej. Samorządność (samoadministrowanie, a dokładniej – samokreowanie administrowania), polegając na upodmiotowieniu grupy społecznej dla potrzeb administrowania, oznacza zarazem mechanizm kreowania woli podmiotu administracji publicznej o osobowej proveniencji. W tej perspektywie akcent położony jest więc na samodecydowanie, czyli taki stan i zarazem mechanizm, w ramach których bazuje się na korporacyjnie konstruowanym upodmiotowieniu [...]. Samodzielność stanowi zaś niezbędną konsekwencję i zarazem konieczny warunek prawidłowej realizacji powyższego paradygmatu organizacyjno-funkcjonalnego. Poza tym, samorządność (samodecydowanie w ramach wykonywania administracji publicznej) jest pojęciem, które, nie ignorując otoczenia podmiotu administracji publicznej, eksponuje atrybuty lokowane w jego sferze wewnętrznej. Samodzielność, zachodząc w warunkach samorządowego administrowania, wydaje się zaś być pojęciem bardziej nastawionym na kontekst *ad extra* niż *ad intra*. W tym bowiem przypadku chodzi już bardziej o zdolność oświadczenia woli i wiedzy w warunkach zakładających swobodę wyboru, przy czym w tym kontekście akcentuje się, że chodzi o tego rodzaju emancypację, w stosunku do form i sposobów oddziaływania oraz układów relacji strukturalnych [...] pochodzących od innych podmiotów administracji publicznej niż dana jednostka samorządu terytorialnego. Wynika więc z tego, że samodzielność jest konsumowana w ramach samorządności (jest przy tym swego rodzaju jej kontynuacją), z kolei samorządność konstytuuje samodzielność, w znacznym stopniu determinując jej przebieg. [...]

[s. 25-26] [...] Jak już sygnalizowano, jednostki samorządu terytorialnego legitymują się upodmiotowieniem i korzystają z podmiotowości w dwóch typach: publicznoprawnym i cywilnoprawnym, przy czym kolejność ich wymienienia nie jest przypadkowa.

Uznać bowiem należy, że upodmiotowienie «zaczyna się» w tym przypadku od ustanowienia podmiotów administracji publicznej. Nie ulega zaś wątpliwości, że są to konstrukcje o ustrojowej proveniencji, bazujące na szczególnym statusie strukturalno-organizacyjnym, wyznaczanym przez konfigurację odpowiednio dobranych atrybutów znajdujących zastosowanie w ramach organizacji prawnej administracji publicznej. Bezsprzecznie więc geneza upodmiotowienia jednostek samorządu terytorialnego wykazuje, że pierwotne znaczenie w tym zakresie odgrywa płaszczyzna administracyjnoprawna [...].

Niezbędny i niemalże jednoczesny punkt odniesienia dla upodmiotowienia publicznoprawnego (i podmiotowości publicznoprawnej) stanowi sfera prywatno-prawna. Podkreślić jednak należy, że legitymowanie się statusem osoby prawnej wraz z uzyskaniem dostępu do atrybutów charakterystycznych dla tego typu osobowości (podmiotowości), nie stanowi cechy pierwotnie konstytuującej podmioty administracji publicznej. Do ich ustanowienia wystarcza bowiem sfera administracyjnoprawna. Ewidentnie natomiast osobowość prawna stanowi warunek *sine qua non* urealnienia samodzielnego administrowania. Stanowi zatem fundamentalny warunek rzeczywistego samoadministrowania, co nie zmienia jednak faktu, że tego rodzaju znaczenie ciągle nie czyni z upodmiotowienia cywilnoprawnego elementu pierwotnie konstruującego podmiot administracji publicznej.

Warto również zaznaczyć, że dla powyższych ustaleń nie ma znaczenia fakt literalnego ignorowania przez prawo pozytywne publicznoprawnego upodmiotowienia i podmiotowości publicznoprawnej. Brak tego rodzaju terminów prawnych nie zmienia bowiem faktu znajdowania zastosowania – w świetle obowiązujących przepisów ustrojowego prawa administracyjnego – konstrukcji podmiotów administracji publicznej (co szczególnie daje o sobie znać w zdecentralizowanej części administracji publicznej). Wypada jednak żałować, że w Konstytucji RP – w szczególności w rozdziale VII, monograficznie podejmującym problematykę kluczowych instytucji samorządu terytorialnego – nie wskazano *explicite* na istnienie podmiotowości publicznoprawnej. W art. 165 ust. 1 zd. 1 [...] ustrojodawca poprzestał bowiem na przesądzeniu, że «jednostki samorządu terytorialnego posiadają osobowość prawną».

[2017] P. Lisowski, *Nowe typy związków samorządowych w Polsce na przykładzie związków powiatowo-gminnych*, [w:] *Sposoby realizacji zadań publicznych, redakcja naukowa B. Dolnicki*, Warszawa 2017,

[s. 422] „[...] Tego rodzaju związki jednostek samorządu terytorialnego mogą więc powstawać na dwa sposoby: od razu jako związki powiatowo-gminne (art. 72a ust. 1 u.s.p.) lub jako tego rodzaju związki celowe, dla których punktem wyjścia był związek międzygminny lub związek powiatów, do którego następnie przystąpił powiat/przystąpiła gmina,

co doprowadziło do przekształcenia – związku międzygminnego/związku powiatów – w związek powiatowo-gminny [...]. Z chronologicznego punktu widzenia można więc dokonać podziału związków powiatowo-gminnych na związki o proveniencji:

- powiatowo-gminnej (czy też gminno-powiatowej),
- międzygminno-powiatowej,
- międzypowiatowo-gminnej.

W pierwszym przypadku mamy do czynienia ze związkiem jednostek samorządu terytorialnego utworzonym jako związek powiatowo-gminny, w dwóch pozostałych – z podmiotami administracji publicznej uzyskującymi taki status później – w wyniku przekształcenia związku uprzednio funkcjonującego w celu wspólnego wykonywania zadań publicznych w układzie horyzontalnym (pierwotnie ograniczonym do współdziałania między gminami lub między powiatami). Podkreślić jednak należy, że zróżnicowanie pod względem podmiotowym typów związków jednostek samorządu terytorialnego nie przekłada się na istotne odrębności w sposobie ich zorganizowania i funkcjonowania. [...]

[s. 432] [...] W tym kontekście warto się przyjrzeć uwarunkowaniom determinującym wyznaczanie zadań związków powiatowo-gminnych. Co warto podkreślić, chociaż mechanizm z art. 64 ust. 5 u.s.g. nie znajduje zastosowania do tego nowego typu związków celowych, to i w tym przypadku nie obowiązuje wymóg współdziałania w przedmiocie (uprzednio) wspólnych zadań [...] Trudno żeby było inaczej, skoro chodzi o współdziałanie podmiotów o *ex definitione* różnych zakresach działania. Z założenia nie mają więc to być zadania tego samego rodzaju [...]. W konsekwencji, wspólne wykonywanie zadań publicznych może polegać «jedynie» na wspólnym (na zasadach właściwych dla celowego związku samorządowego) wykonywaniu niewspólnych (w kontekście klasycznego wymogu) zadań publicznych. Czy jednak mogą być one zupełnie dowolne w tym znaczeniu, że wystarczy, iż będą wchodziły w zakres działania danego powiatu i danej gminy – bez konieczności zachodzenia między tymi zadaniami więzi funkcjonalnych (np. związek powołany do prowadzenia szkół podstawowych i domów pomocy społecznej o zasięgu ponadgminnym)? Wspólne wykonywanie zadań publicznych powinno mieć jednak racjonalne podstawy. Może należy więc opowiedzieć się za interpretacją poszukującą nie tyle wspólnych zadań (w klasycznym ujęciu), co nadających się do racjonalnego wspólnego wykonywania [...]. Pojawia się jednak i opcja, według której zadania takiego związku mogłyby się ograniczać do zakresu działania współdziałającej gminy lub współdziałającego powiatu (np. do prowadzenia gimnazjów lub do prowadzenia ośrodków interwencji kryzysowej)? Ten kierunek interpretacji zyskuje na znaczeniu w sytuacji, w której wspólne wykonywanie zadań publicznych poprzez związek powiatowo-gminny miałyby polegać na wydawaniu decyzji w indywidualnych sprawach

z zakresu administracji publicznej. Mając bowiem na uwadze treść art. 19 K.p.a. [...], nie można wymagać, by gminy i powiaty (w istocie – wójtowie/burmistrzowie/prezydenci miast i starostowie) legitymowali się tą samą właściwością rzeczową.

Trudno o jednoznaczne stanowisko w powyższej kwestii. Wydaje się, że można pozostawić ją otwartą, w tym – także w opcji aprobującej praktykę wykorzystującą każdy z ww. wariantów [...]. Przemawiają za tym zarówno zróżnicowane możliwości interpretacyjne stwarzane przez użycie sformułowania «w celu wspólnego wykonywania zadań publicznych», jak i konsekwencje nieuchronnych różnic w zakresach działania gmin i powiatów”.

[2017] A. Ostapski, *Status ustrojowoprawny organu zastępczego organu (organów) jednostki samorządu terytorialnego*, „Samorząd Terytorialny” 2017, nr 7-8,

[s. 84-87] „[...] organy zastępcze organu (organów) jednostki samorządu terytorialnego są administrującymi, których możliwość funkcjonowania przewidują przepisy prawa powszechnie obowiązującego (rangi ustawy), ale ich cechą charakterystyczną jest to, że do momentu zastąpienia organu jednostki samorządu terytorialnego, istnieją one «potencjalnie», gdyż dopóki działają w jednostce samorządu terytorialnego organy funkcjonujące – można by powiedzieć «co do zasady» – organy zastępcze są jedynie konstrukcjami, które mogą, ale nie muszą *in concreto* znaleźć zastosowania. Wprowadzenie tego rodzaju organu – poprzez obsadzenie tej funkcji przez właściwy organ albo z mocy prawa – w strukturę władz danej jednostki samorządu terytorialnego skutkuje tym, że kompetencje organu zastąpionego są nadal realizowane. Dzięki temu zapewniona jest płynność i ciągłość realizacji kompetencji. Istnieje w tym przypadku swego rodzaju następstwo wywołujące skutki w sferze ustrojowej poprzez zmianę organu wykonującego zadania jednostki samorządu terytorialnego. Zastępstwo to nie jest zależne od woli organów zastępowanych, tzn. oświadczenie woli organu jednostki samorządu terytorialnego, który ma być zastąpiony, nie ma w tej kwestii żadnego znaczenia prawnego. Organy zastępcze nie działają w strukturach administracji publicznej w sposób ciągły, jak np. wojewoda. «Uaktywnienie» takiego podmiotu administrującego (i obsadzenie takiego urzędu) następuje wyłącznie w określonych przez prawo przypadkach i zasadniczo nie jest możliwe, jeśli dana jednostka samorządu terytorialnego [czytaj: organ (organy) tej jednostki] działa w sposób prawidłowy; dzieje się to zwykle w sytuacjach zagrożenia dla funkcjonowania jednostki samorządu terytorialnego (np. w razie braku skuteczności w sprawowaniu władztwa administracyjnego czy nieprawidłowego administrowania). Nieobsadzenie funkcji organu zastępczego jest swoiste dla konstrukcji tych organów. Cechą tych organów jest również tymczasowe funkcjonowanie w strukturze władz jednostki samorządu terytorialnego (tymczasowość jest wpisana w ich naturę). Innymi słowy, funkcjonowanie organu zastępczego w danej jednostce samorządu

terytorialnego jest zawsze stanem przejściowym. Dlatego też użyto określenia «zastępczy», wskazującego na to, że organ zastępczy jest administrującym, działającym w jednostce samorządu terytorialnego (i w jej imieniu) wyjątkowo, zamiast organu terytorialnego związku samorządowego, poniekąd eliminującym z władz danej jednostki samorządu terytorialnego na pewien okres jej organ. Oczywiście, aby dany organ mógł być zaliczony do kategorii organów zastępczych, musi zastępować jedynie organ (organy) jednostki samorządu terytorialnego, tj. radę gminy, wójta, radę powiatu, zarząd powiatu, sejmik województwa oraz zarząd województwa. Do grupy organów zastępowanych zaliczeni zostali również starosta i marszałek województwa [...] Powyższe pozwala [...] na wskazanie administrujących, których można określić mianem «organu zastępczego organu (organów) jednostki samorządu terytorialnego», zastrzegając, że występują między nimi różnice (nie jest to grupa jednorodna). Do tej kategorii administrujących należy zaliczyć zatem: 1) komisarza rządowego; 2) osobę pełniącą funkcję (funkcje) organu (organów) jednostki samorządu terytorialnego, tj. osobę pełniącą funkcje organów gminy/organów powiatu/organów województwa, osobę pełniącą funkcję organów powiatu/organów województwa, osobę, która wykonuje zadania i kompetencje rady gminy do czasu wyboru nowej rady, osobę pełniącą funkcję rady gminy, osobę pełniącą funkcję wójta, osobę wyznaczoną do pełnienia funkcji wójta, osobę przejmującą wykonywanie zadań i kompetencji wójta, osobę pełniącą funkcję zarządu powiatu, osobę pełniącą funkcję zarządu województwa i osobę wykonującą zadania i kompetencje organu stanowiącego i kontrolnego jednostki samorządu terytorialnego; 3) zastępcę wójta w przypadku, o którym mowa w art. 28g u.s.g. (w gminach, w których powołano więcej niż jednego zastępcę – pierwszego zastępcę wójta); 4) pełnomocnika, który – z dniem połączenia gmin albo powiatów – przejmuje wykonywanie zadań i kompetencji organów gminy/powiatu – art. 4e ust. 3 u.s.g./art. 3ca ust. 3 u.s.p.; 5) pełnomocnika wyznaczonego na podstawie ustawy z 18.04.2002 r. o stanie kłęski żywiołowej. [...] Organ zastępczy zastępuje organ (organy) jednostki samorządu terytorialnego; aktualnie organ zastępczy nie może być ustanowiony dla określonej liczby radnych czy członków zarządu, nawet jeśli to ich działania w efekcie spowodowały obsadzenie urzędu organu zastępczego. Organ zastępczy nie może zastępować organów więcej niż jednej jednostki samorządu terytorialnego. Możliwa jest sytuacja, w której w tym samym czasie w danej jednostce samorządu terytorialnego będą działać dwa odrębne organy zastępcze (wyznaczone na podstawie różnych regulacji). Co ważne, zastępowanie przez jeden organ zastępczy więcej niż jednego organu jednostki samorządu terytorialnego skutkuje zaniem relacji pomiędzy organem stanowiącym i kontrolnym a organem wykonawczym [...] Zastępstwo sprawowane przez organ zastępczy w zasadzie wyklucza równoległe funkcjonowanie organu jednostki samorządu terytorialnego (czasami też i – tu i teraz

– jego istnienie), bowiem obsadzenie tej funkcji w większości przypadków oznacza albo zakończenie bytu organu jednostki samorządu terytorialnego, albo tymczasową niemożność realizowania przez organ (organy) takiej jednostki przysługujących jemu (im) kompetencji, np. w razie zawieszenia, i realizację kompetencji przysługujących «normalnie» organowi (organom) jednostki samorządu terytorialnego przez organ zastępczy. Wprowadzenie do struktury władz jednostki samorządu terytorialnego organu zastępczego oznacza tymczasowe przejście kompetencji organu (organów) jednostki samorządu terytorialnego. Organ zastępczy – w okresie swego urzędowania – posiada własne kompetencje, aczkolwiek na pewno nieco «inaczej» własne niż jest to udziałem innych organów administracji publicznej. Wprowadzenie tego rodzaju administrującego prowadzi do przejścia kompetencji organu jednostki samorządu terytorialnego wyłącznie na określony czas.

[s. 88 i 90] Co istotne, kompetencje organu zastępczego do momentu przejścia – w wyniku obsadzenia urzędu organu zastępczego (wskazania piastuna) – są kompetencjami organu zastępowanego. Kompetencje organu zastępczego są więc pierwotnie przypisane normatywnie organowi jednostki samorządu terytorialnego. Należy w tym miejscu podkreślić, że organ zastępczy nie działa w imieniu organu zastępowanego; zastępstwo owo nie przybiera formy bezpośredniej, a – jak podniesiono w literaturze prawniczej – postać pośrednią. [...] W ramach zastępstwa organ zastępczy ma taki sam zakres kompetencji jak organ (organy) zastępowany (zastępowane), np. może wydawać akty prawa miejscowego czy decyzje administracyjne. Zauważyć jednak należy, że zastępowanie więcej niż jednego organu jednostki samorządu terytorialnego skutkuje niekiedy modyfikacją sposobu wykonania przepisu prawa przez organ zastępczy lub niemożnością jego zastosowania (przykład: procedura w przedmiocie udzielenia absolutorium wójtowi czy niemożność odwołania przez radę powiatu organu zastępczego zastępującego organ wykonawczy powiatu i starostę). Zakres ten może być ograniczony do części kompetencji organu zastępowanego, ale musi to wprost wynikać z ustawy – przypadek pełnomocnika wyznaczanego w oparciu o regulacje ustawy o stanie kłęski żywiłowej.

[s. 91-93] Organ zastępczy funkcjonuje w ramach struktur jednostki samorządu terytorialnego. Specyfika przyjętych – w przypadku tych organów – rozwiązań prawnych pozwala na stwierdzenie, iż funkcjonują one z pewnością w strukturze administracji samorządowej. Jest tworem wyodrębnionym organizacyjnie – posiada określoną przez prawo formę organizacyjną, która czyni z niego pewną organizacyjną jedność; jest *sui generis* organem jednostki samorządu terytorialnego. Działania podejmowane przez organ zastępczy w obrocie prawnym są działaniami jednostki samorządu terytorialnego i to ona ponosi ich koszty, a tym samym organ (organy) jednostki samorządu terytorialnego,

które nastąpią po organie zastępczym, są właściwe uchylać lub zmienić – w odpowiedniej procedurze – czynności podjęte przez te organy. O organach zastępczych możemy powiedzieć, że są to organy administracji publicznej działające w imieniu jednostki samorządu terytorialnego – pochodnego podmiotu administracji, aczkolwiek działanie to ma szczególną postać. Wpływa na to w większości przypadków sposób wskazania piastuna, który przybiera formę aktu stosowania prawa organu administracji rządowej, działającego bezpośrednio w imieniu państwa. Akt ten czyni organ zastępczy zdolnym do działania. Bezspornie «przebieg» decentralizacji w tych przypadkach nie odpowiada w pełni modelowi klasycznie ujmowanej decentralizacji samorządowej. [...] Organy zastępcze są – zasadniczo – tak samo samodzielne jak organy, które zastępują w sferze wykonywanych kompetencji. Jednakże z uwagi na nieokreślenie przez ustawodawcę kryteriów stanowiących podstawę do ich odwołania, mimo że taka czynność bezpośrednio nie dotyczy działań podejmowanych przez tego rodzaju administrujących, zastosowane mogą być w tym zakresie przesłanki inne niż zgodność z prawem, toteż ich byt nie jest tak stabilny jak organów zastępowanych i w tym kontekście można mówić o pewnych ograniczeniach, a to prowadzi do wniosku, że organy te są zdecentralizowane, ale ułomnie czy też są zdecentralizowane nie w pełni samorządowo. W tej sytuacji uzasadnione jest stwierdzenie: organy zastępcze na pewno nie są typowymi organami zdecentralizowanymi, niemniej jednak ich ustrój i funkcjonowanie ukształtowane zostały z uwzględnieniem rozwiązań właściwych dla tej grupy organów. Organy te, realizując kompetencje, wyposażone są wobec organów administracji rządowej we względną niezależność. Umocowanie organów administracji rządowej do kształtowania obsady personalnej organów zastępczych może stanowić podstawę do doszukiwania się u tych organów cech właściwych organom administracji rządowej, jednak konstatacja, że z tego powodu są to organy administracji rządowej czy też organy scentralizowane, jest zbyt daleko idąca. Podstawą do takiego wniosku nie może być również fakt, że w niektórych przypadkach w nazwie takiego organu występuje określenie «rządowy». Zwrot ten powinien być interpretowany raczej w kategoriach wskazania źródła pochodzenia gestii co do wskazania jego piastuna, tzn. organu kompetentnego do jego powołania i odwołania. [...] Przydanie danemu organowi kompetencji do wyznaczania piastuna innego organu nie przesądza jeszcze o relacjach ustrojowych między nimi. Ponadto umocowanie organów zastępczych do skarżenia aktów nadzoru, czego przedstawiciele nauki prawa administracyjnego i sądy administracyjne nie podważają, a tym samym występowania w imieniu jednostki samorządu terytorialnego przeciwko organowi nadzoru, stanowi kolejny argument za przydaniem tym organom statusu zdecentralizowanych, choć nie w pełni, czy inaczej patrząc na tę kwestię – niedziałających bezpośrednio w imieniu państwa. Organy zastępcze opierają swą działalność na mieniu i zasobach finansowych jednostek samorządu terytorialnego,

a nie państwa, co odróżnia je od organów administracji rządowej. Organy zastępcze różnią się od organów administracji rządowej również tym, że – wykonując kompetencje – realizują zadania, za które odpowiedzialności nie ponosi Rada Ministrów. Nie są poza tym poddane kierownictwu Rady Ministrów, co nie sprzyja jednolitości działań, która jest cechą centralizacji. Byt organów zastępczych, mimo że w większości sytuacji są one powoływane (wyznaczone) przez Prezesa Rady Ministrów, nie jest powiązany ze zmianami Rady Ministrów [...] Środki nadzoru *ad meritum* nad działalnością jednostek samorządu terytorialnego mają zastosowanie do działań podejmowanych przez organy zastępcze, zaś kryterium ich stosowania będzie jedynie zgodność z prawem. Nie znajdują natomiast zastosowania wobec tego rodzaju organów środki nadzoru *ad personam* i środek o charakterze nadzorczym o takiej płaszczyźnie oddziaływania.

[s. 94] Obowiązujące regulacje nie dopuszczają możliwości wydawania organowi zastępczemu wiążących poleceń przez organ go wyznaczający czy też inny organ administracji rządowej; nie są to podmioty pozostające względem siebie w stosunku hierarchicznego podporządkowania. [...] Kontrola instancyjna i nadzór pozainstancyjny nad aktami administracyjnymi wydanymi przez organy zastępcze odbywa się na tych samych zasadach i w tym samym trybie co aktów wydanych przez wójta, starostę, zarząd powiatu, marszałka województwa czy zarząd województwa, co oznacza, że organem właściwym w tym zakresie jest – co do zasady – samorządowe kolegium odwoławcze. Zmiana organu wydającego decyzję administracyjną w tym przypadku nie wpływa na zmianę właściwości instancyjnej, którą określa się zgodnie z przepisami ustaw. [...] Reprezentują wspólnoty samorządowe w takim samym zakresie jak organy, które zastępują. Są zatem przeznaczone do urzeczywistniania ich woli, mimo że nie pochodzą z wyborów bezpośrednich ani nie są wybierane w wyborach pośrednich przez organy stanowiące jednostek samorządu terytorialnego, wobec czego można stwierdzić, że owo tymczasowe reprezentowanie jest niejako «narzucone» członkom danej wspólnoty samorządowej. Członkowie wspólnoty samorządowej nie mogą odwołać organu zastępczego w drodze referendum lokalnego, gdyż organ ten nie pochodzi z wyborów bezpośrednich [...]

[s. 97] Należy dodać, że akt wyznaczający (powołujący) daną osobę na urząd organu zastępczego nie jest aktem nadzoru nad działalnością jednostek samorządu terytorialnego (nawet wtedy, gdy dokonanie tej czynności jest skutkiem wcześniejszego wydania rozstrzygnięcia nadzorczego – zob. np. art. 98 ust. 1 u.s.g.). Co równie ważne, przedwczesne wyznaczenie piastuna organu zastępczego skutkować będzie tym, że wszelkie działania podjęte przez taki «organ zastępczy» będą nieskuteczne albo dotknięte wadą kwalifikowaną. Trzeba jeszcze zaznaczyć, że jedna osoba nie powinna sprawować więcej niż jednej funkcji organu zastępczego w tym samym czasie, choć spostrzeżenie owo nie zyskuje niestety obecnie wyraźnego normatywnego potwierdzenia”.

[2019] Irena Lipowicz, *Samorząd terytorialny XXI wieku*, Wolters Kluwer, Warszawa 2019

[137] „W nauce prawa administracyjnego rozróżnia się czasem pojęcie zasady subsydiarności odnoszone do prawa Unii Europejskiej i zasady pomocniczości odnoszonej do prawa krajowego. Zasada pomocniczości wynosi kwestię samorządu terytorialnego ponad poziom realizacji zadań administracyjnych i podział kompetencji. [...] Głębsze rozumienie zasady pomocniczości otwiera rozważania na sprawowanie władzy państwowej w sposób samodzielny, nie tylko z woli ustawodawcy, lecz także ze względu na zachowany element prawnonaturalny, dlatego że realizuje się w ten sposób podstawowe prawo społeczności lokalnej.

[137-138] Zasada pomocniczości i zasada decentralizacji znakomicie się uzupełniają, nie chodzi bowiem o samodzielność, która łączy obie zasady – chodzi o sposób postrzegania sprawowania władzy jako wyrastającej ze wspólnoty podstawowej z dołu do góry, nie tylko stanowiącej ogólne rozproszenie władzy wolą ustawodawcy, nawet jeśli jest to ustrojodawca konstytucyjny. Rdzeniem zasady pomocniczości jest zatem ten rodzaj wolności, którą jednostka może zrealizować tylko we wspólnocie terytorialnej, ale nie w ustrojach i autorytarnych i totalitarnych. [...] Każdy powód może okazać się dobry do ograniczania samodzielności wspólnoty podstawowej, zwłaszcza że łatwo zaopatrzyć się w przykłady czynienia niewłaściwego użytku z samodzielności wśród tysięcy gmin i setek powiatów”.

[144] „[...] na przykładzie zadłużonej gminy: gmina ta nadal zdolna jest do realizacji podstawowych zadań i jej «niegodni» przedstawiciele, którzy doprowadzili do nadmiernego zadłużenia, mogą zostać w majestacie prawa usunięci. Ustawa przewiduje wystarczająco dużo możliwości [...]. Znacznie wcześniej istniała w sytuacji wielkich zadłużeń możliwość wprowadzenia zarządu komisarycznego. Organy nadzorcze zaniebdały więc swoje obowiązki, które miały doprowadzić do przywrócenia stanu zgodnego z prawem i zdolności faktycznej realizacji zadań publicznych. Wśród aktów nadzoru nigdzie nie znajdziemy likwidacji całej jednostki i jej «rozbioru» – rozdzielenia terytorium między jednostki sąsiednie – jest to więc sankcja pozakonstytucyjna. Zniesienie gminy jest możliwe, ale nie jako «kara» za zadłużenie, Może ono wynikać z racjonalnego podziału kraju; inne są wtedy procedury”.

[145] „Ustawa z 5.07.2018 r. o szczególnych rozwiązaniach dotyczących gminy Ostrowice [...] jest aktem prawnym jednego przypadku, bardzo negatywnie ocenianym przez teorię prawa – ustawa taka powinna być absolutnym wyjątkiem [...]”.

[146] „Należy zwrócić uwagę na podstawowe ryzyko takiego rozwiązania. Przed wszystkim likwidacja gminy w takim przypadku jest motywowana nadmiernym

zadłużeniem, nie ma jednak jasnej granicy takiego zadłużenia, co może rodzić niebezpieczeństwo manipulacji w przyszłości”.

[147] „Ustawa jednego przypadku jest rozwiązaniem, które nie może być określone jako efektywne udzielenie pomocy, skoro wiąże się z likwidacją podmiotu, któremu mamy pomagać, a więc leczeniem przez «uśmiercenie pacjenta».

[...] Zwłaszcza aspekt negatywny [zasady pomocniczości] [...] jest niedoceniany. Jest to zakaz ingerencji dla organów władzy publicznej, które nie powinny przeszkadzać [...]. Jeśli więc samorząd jest w stanie zarządzać wodami, przestrzonią, inicjować inwestycje, powinien móc to czynić bez przeszkód, lub we współpracy z innymi podmiotami. W aspekcie pozytywnym zasady pomocniczości wyróżniamy – często pomijane następujące cechy: «pobudzanie, podtrzymywanie i wspomaganie» samorządu. Należy więc badać, czy władza zwierzchnia w państwie, sądy i organy nadzorcze rzeczywiście «pobudzają i podtrzymują», czy raczej tylko surowo nadzorują lub wręcz utrudniają działania samorządu”.

[156] „Zasada pomocniczości dopuszcza udzielanie pomocy, gdy zadania przerażają siły jednostek niższego szczebla, ale pomoc następuje zwykle na wniosek, prośbę zainteresowanych. «Niechciana pomoc» może być ukrytym «wrogim przejęciem» kompetencji i tak staje się nie tylko przy recentralizacji, lecz także przy przesuwaniu zadań w ramach samorządu”.

[270] „Ustawa o samorządzie gminnym w art. 1 stanowi, że mieszkańcy gminy tworzą z mocy prawa wspólnotę samorządową. Oznacza to przesądzenie dwóch konstytutywnych cech samorządu terytorialnego: faktu, że «substratem osobowym» są mieszkańcy, a więc osoby związane z terytorium gminy, oraz że trwale koncentrują one swoje interesy życiowe na terytorium gminy. W taki sposób, jak uściśliło to orzecznictwo, mieszkańiec to zawsze osoba fizyczna – w tym przejawia się korporacyjny charakter gminy jako podmiotu prawa publicznego i to odróżnia gminę od innych osób prawnych, takich jak spółki i stowarzyszenia, do których mogą przynależeć także osoby prawne”.

[271] „[...] przymusowy charakter przynależności do wspólnoty. Każdy, kto jest gdzieś zamieszkały, przynależy do gminy. [...] Z gminy nie można «wystąpić» ani zastrzec pozostawania poza nią, mimo zamieszkiwania na jej terenie. Gmina nie może również wykluczyć żadnego członka wspólnoty, np. skazane za zbrodnie. Związek powstający z mocy prawa jest obustronny [...]”.

[279] „Rola mieszkańców gminy w podejmowaniu tak doniosłego rozstrzygnięcia, jak utworzenie nowej gminy, jej likwidacja (zniesienie) lub połączenie z inną gminą, jest relatywnie niewielka [...]”.

[280] „Od rozstrzygnięcia Rady Ministrów powinna przysługiwać gminie «komunalna skarga konstytucyjna» do Trybunału Konstytucyjnego”.

2. Podstawowe pojęcia w ujęciu normatywnym

KONSTYTUCJA RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

z dnia 2 kwietnia 1997 r.

[...]

Art. 16.

[Definicja wspólnoty samorządowej] 1. Ogół mieszkańców jednostek zasadniczego podziału terytorialnego stanowi z mocy prawa wspólnotę samorządową.

[Zasada uczestniczenia samorządu terytorialnego/JST w sprawowaniu władzy publicznej; zasada przysługiwania samorządowi terytorialnemu istotnej części zadań publicznych; zasada samodzielności samorządu terytorialnego/JST] 2. Samorząd terytorialny uczestniczy w sprawowaniu władzy publicznej. Przysługującą mu w ramach ustaw istotną część zadań publicznych samorząd wykonuje w imieniu własnym i na własną odpowiedzialność.

[...]

Art. 61. [Zasada jawności działania organów władzy publicznej]

1. Obywatel ma prawo do uzyskiwania informacji o działalności organów władzy publicznej oraz osób pełniących funkcje publiczne. Prawo to obejmuje również uzyskiwanie informacji o działalności organów samorządu gospodarczego i zawodowego, a także innych osób oraz jednostek organizacyjnych w zakresie, w jakim wykonują one zadania władzy publicznej i gospodarują mieniem komunalnym lub majątkiem Skarbu Państwa.

2. Prawo do uzyskiwania informacji obejmuje dostęp do dokumentów oraz wstęp na posiedzenia kolegialnych organów władzy publicznej pochodzących z powszechnych wyborów, z możliwością rejestracji dźwięku lub obrazu.

3. Ograniczenie prawa, o którym mowa w ust. 1 i 2, może nastąpić wyłącznie ze względu na określone w ustawach ochronę wolności i praw innych osób i podmiotów gospodarczych oraz ochronę porządku publicznego, bezpieczeństwa lub ważnego interesu gospodarczego państwa.

4. Tryb udzielania informacji, o których mowa w ust. 1 i 2, określają ustawy, a w odniesieniu do Sejmu i Senatu ich regulaminy.

Art. 62. [Formy demokracji bezpośredniej]

1. Obywatel polski ma prawo udziału w referendum oraz prawo wybierania Prezydenta Rzeczypospolitej, posłów, senatorów i przedstawicieli do organów samorządu terytorialnego, jeżeli najpóźniej w dniu głosowania kończy 18 lat.

2. Prawo udziału w referendum oraz prawo wybierania nie przysługuje osobom, które prawomocnym orzeczeniem sądowym są ubezwłasnowolnione lub pozbawione praw publicznych albo wyborczych.

[...]

Art. 87. [System źródeł prawa]

1. Źródłami powszechnie obowiązującego prawa Rzeczypospolitej Polskiej są: Konstytucja, ustawy, ratyfikowane umowy międzynarodowe oraz rozporządzenia.

2. Źródłami powszechnie obowiązującego prawa Rzeczypospolitej Polskiej są na obszarze działania organów, które je ustanowiły, akty prawa miejscowego.

[...]

Art. 94. [Właściwość wydawania aktów prawa miejscowego]

Organy samorządu terytorialnego oraz terenowe organy administracji rządowej, na podstawie i w granicach upoważnień zawartych w ustawie, ustanawiają akty prawa miejscowego obowiązujące na obszarze działania tych organów. Zasady i tryb wydawania aktów prawa miejscowego określa ustawa.

[...]

Art. 148. [Konstytucyjny organ nadzoru]

Prezes Rady Ministrów:

[...]

6) sprawuje nadzór nad samorządem terytorialnym w granicach i formach określonych w Konstytucji i ustawach,

[...]

Art. 163. [Zasada domniemania kompetencyjnego JST]

Samorząd terytorialny wykonuje zadania publiczne nie zastrzeżone przez Konstytucję lub ustawy dla organów innych władz publicznych.

Art. 164.

[Konstytucyjna gwarancja pozycji ustrojowej gminy] 1. Podstawową jednostką samorządu terytorialnego jest gmina.

2. Inne jednostki samorządu regionalnego albo lokalnego i regionalnego określa ustawa.

[Zasada domniemania kompetencyjnego na rzecz gminy] 3. Gmina wykonuje wszystkie zadania samorządu terytorialnego nie zastrzeżone dla innych jednostek samorządu terytorialnego.

Art. 165.

[Osobowość prawna JST] 1. Jednostki samorządu terytorialnego mają osobowość prawną. Przysługują im prawo własności i inne prawa majątkowe.

[Sądowa ochrona samodzielności JST] 2. Samodzielność jednostek samorządu terytorialnego podlega ochronie sądowej.

Art. 166.

[Definicja zadań własnych JST] 1. Zadania publiczne służące zaspokajaniu potrzeb wspólnoty samorządowej są wykonywane przez jednostkę samorządu terytorialnego jako zadania własne.

[Pojęcie zadań zleconych] 2. Jeżeli wynika to z uzasadnionych potrzeb państwa, ustawa może zlecić jednostkom samorządu terytorialnego wykonywanie innych zadań publicznych. Ustawa określa tryb przekazywania i sposób wykonywania zadań zleconych.

[...]

Art. 169.

[Ustrój JST] 1. Jednostki samorządu terytorialnego wykonują swoje zadania za pośrednictwem organów stanowiących i wykonawczych.

[Władztwo personalne] 2. Wybory do organów stanowiących są powszechne, równe, bezpośrednie i odbywają się w głosowaniu tajnym. Zasady i tryb zgłaszania kandydatów i przeprowadzania wyborów oraz warunki ważności wyborów określa ustawa.

[Władztwo personalne] 3. Zasady i tryb wyborów oraz odwoływania organów wykonawczych jednostek samorządu terytorialnego określa ustawa.

[Władztwo ustrojowe] 4. Ustrój wewnętrzny jednostek samorządu terytorialnego określają, w granicach ustaw, ich organy stanowiące.

Art. 170. [Forma demokracji bezpośredniej wspólnoty samorządowej]

Członkowie wspólnoty samorządowej mogą decydować, w drodze referendum, o sprawach dotyczących tej wspólnoty, w tym o odwołaniu pochodzącego z wyborów bezpośrednich organu samorządu terytorialnego. Zasady i tryb przeprowadzania referendum lokalnego określa ustawa.

Art. 171.

[Kryterium nadzoru] 1. Działalność samorządu terytorialnego podlega nadzorowi z punktu widzenia legalności.

[Konstytucyjne organy nadzoru] 2. Organami nadzoru nad działalnością jednostek samorządu terytorialnego są Prezes Rady Ministrów i wojewodowie, a w zakresie spraw finansowych regionalne izby obrachunkowe.

[Stosowanie przez Sejm środka o charakterze nadzorczym] 3. Sejm, na wniosek Prezesa Rady Ministrów, może rozwiązać organ stanowiący samorządu terytorialnego, jeżeli organ ten rażąco narusza Konstytucję lub ustawy.

Art. 172. [Prawo zrzeszania się JST]

1. Jednostki samorządu terytorialnego mają prawo zrzeszania się.
2. Jednostka samorządu terytorialnego ma prawo przystępowania do międzynarodowych zrzeszeń społeczności lokalnych i regionalnych oraz współpracy ze społecznościami lokalnymi i regionalnymi innych państw.
3. Zasady, na jakich jednostki samorządu terytorialnego mogą korzystać z praw, o których mowa w ust. 1 i 2, określa ustawa.

[...]

Art. 184. [Sądowa kontrola działalności administracji publicznej]

Naczelnny Sąd Administracyjny oraz inne sądy administracyjne sprawują, w zakresie określonym w ustawie, kontrolę działalności administracji publicznej. Kontrola ta obejmuje również orzekanie o zgodności z ustawami uchwał organów samorządu terytorialnego i aktów normatywnych terenowych organów administracji rządowej.

[...]

Art. 203.

[...]

[Kontrola działalności JST] 2. Najwyższa Izba Kontroli może kontrolować działalność organów samorządu terytorialnego, komunalnych osób prawnych i innych komunalnych jednostek organizacyjnych z punktu widzenia legalności, gospodarności i rzetelności.

[...]

**UMOWA MIĘDZYNARODOWA
EUROPEJSKA KARTA SAMORZĄDU LOKALNEGO,
sporządzona w Strasburgu dnia 15 października 1985 r.**

[...]

**Artykuł 3
Koncepcja samorządu lokalnego**

1. Samorząd lokalny oznacza prawo i zdolność społeczności lokalnych, w granicach określonych prawem, do kierowania i zarządzania zasadniczą częścią spraw publicznych na ich własną odpowiedzialność i w interesie ich mieszkańców.

2. Prawo to jest realizowane przez rady lub zgromadzenia, w których skład wchodzi członkowie wybierani w wyborach wolnych, tajnych, równych, bezpośrednich i powszechnych i które mogą dysponować organami wykonawczymi im podlegającymi. Przepis ten nie wyklucza możliwości odwołania się do zgromadzeń obywateli, referendum lub każdej innej formy bezpośredniego uczestnictwa obywateli, jeśli ustawa dopuszcza takie rozwiązanie.

[...]

**Artykuł 8
Kontrola administracyjna działalności społeczności lokalnych**

1. Wszelka kontrola administracyjna społeczności lokalnych może być dokonywana wyłącznie w sposób oraz w przypadkach przewidzianych w Konstytucji lub w ustawie.

2. Wszelka kontrola administracyjna działalności społeczności lokalnych powinna w zasadzie mieć na celu jedynie zapewnienie przestrzegania prawa i zasad konstytucyjnych. Kontrola administracyjna może jednakże obejmować kontrolę celowości realizowaną przez organ wyższego szczebla w odniesieniu do zadań, których wykonanie zostało społecznościom lokalnym delegowane.

3. Kontrola administracyjna społeczności lokalnych powinna być sprawowana z zachowaniem proporcji między zakresem interwencji ze strony organu kontroli a znaczeniem interesów, które ma on chronić.

[...]

**Artykuł 11
Prawna ochrona samorządu lokalnego**

Spółeczności lokalne mają prawo do odwołania na drodze sądowej w celu zapewnienia swobodnego wykonywania uprawnień oraz poszanowania zasad samorządności lokalnej, przewidzianych w Konstytucji lub w prawie wewnętrznym.

[...]

**UMOWA MIĘDZYNARODOWA
EUROPEJSKA KONWENCJA RAMOWA
O WSPÓŁPRACY TRANSGRANICZNEJ MIĘDZY
WSPÓLNOTAMI I WŁADZAMI TERYTORIALNYMI**
sporządzona w Madrycie dnia 21 maja 1980 r.

[...]

Artykuł 1

Każda z Umawiających się Stron zobowiązuje się ułatwiać i wspierać współpracę transgraniczną wspólnot i władz terytorialnych podlegających jej właściwości ze wspólnotami i władzami terytorialnymi podlegającymi właściwości innej Umawiającej się Strony. Będzie ona czyniła starania na rzecz zawarcia porozumień i przyjęcia uzgodnień niezbędnych w tym celu, z poszanowaniem odrębnych postanowień konstytucyjnych każdej ze Stron.

Artykuł 2

1. Za współpracę transgraniczną uważa się w myśl niniejszej konwencji każde wspólnie podjęte działanie mające na celu umocnienie i dalszy rozwój sąsiedzkich kontaktów między wspólnotami i władzami terytorialnymi dwóch lub większej liczby Umawiających się Stron, jak również zawarcie porozumień i przyjęcie uzgodnień koniecznych do realizacji takich zamierzeń. Współpraca transgraniczna ograniczona jest ramami właściwości wspólnot i władz terytorialnych, w sposób określony przez prawo wewnętrzne. Niniejsza konwencja nie narusza zakresu i rodzaju tej właściwości.

2. W myśl niniejszej konwencji wyrażenie „wspólnoty i władze terytorialne” odnosi się do jednostek, urzędów i organów realizujących zadania lokalne i regionalne oraz uważanych za takie przez prawo wewnętrzne każdego państwa. Każda z Umawiających się Stron może jednak w momencie podpisywania niniejszej konwencji lub w formie późniejszego powiadomienia Sekretarza Generalnego Rady Europy określić jednostki, urzędy i organy, jak również przedmiot i formy działania, co do których zamierza ograniczyć zakres stosowania niniejszej konwencji bądź które zamierza wyłączyć z zakresu jej stosowania.

[...]

**ROZPORZĄDZENIE (WE) NR 1082/2006
PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO I RADY
z dnia 5 lipca 2006 r.
w sprawie europejskiego ugrupowania
współpracy terytorialnej (EUWT)**

[...]

**Artykuł 1
Charakter EUWT**

1. Europejskie ugrupowanie współpracy terytorialnej, zwane dalej „EUWT”, może zostać utworzone na terytorium Wspólnoty na warunkach i z zastrzeżeniem ustaleń przewidzianych niniejszym rozporządzeniem.

2. Celem EUWT jest ułatwianie i upowszechnianie współpracy transgranicznej, transnarodowej lub międzyregionalnej, zwanych dalej „współpracą terytorialną”, między jej członkami określonymi w art. 3 ust. 1, wyłącznie w celu wzmocnienia spójności ekonomicznej i społecznej.

3. EUWT posiada osobowość prawną.

4. W każdym z państw członkowskich EUWT posiada zdolność prawną i zdolność do czynności prawnych o najszerszym zakresie przyznawanym osobom prawnym na mocy prawa krajowego tego państwa członkowskiego. Może ono, w szczególności, nabywać lub zbywać mienie ruchome i nieruchome oraz zatrudniać pracowników i występować jako strona w postępowaniu sądowym.

[...]

USTAWA

**z dnia 24 lipca 1998 r.
o wprowadzeniu zasadniczego trójstopniowego
podziału terytorialnego państwa**

Art. 1. [Termin wprowadzenia trójstopniowego podziału terytorialnego państwa] 1. Z dniem 1 stycznia 1999 r. wprowadza się zasadniczy trójstopniowy podział terytorialny państwa.

2. **[Typy jednostek zasadniczego podziału]** Jednostkami zasadniczego trójstopniowego podziału terytorialnego państwa są: gminy, powiaty i województwa.

[...]

USTAWA

z dnia 5 stycznia 2011 r.

Kodeks wyborczy

DZIAŁ I Przepisy wstępne

Rozdział 1

Prawa wyborcze

[...]

Art. 2. [Zasady prawa wyborczego] W wyborach głosować można tylko osobiście, chyba że kodeks stanowi inaczej.

Art. 3. [Zasady prawa wyborczego] W tych samych wyborach głosować można tylko jeden raz.

[...]

Art. 10. [Czynne prawo wyborcze] § 1. Prawo wybierania (czynne prawo wyborcze) ma:

[...]

3) w wyborach do organów stanowiących jednostek samorządu terytorialnego:
a) rady gminy – obywatel polski oraz obywatel Unii Europejskiej niebędący obywatelem polskim, który najpóźniej w dniu głosowania kończy 18 lat, oraz stale zamieszkuje na obszarze tej gminy,

b) rady powiatu i sejmiku województwa – obywatel polski, który najpóźniej w dniu głosowania kończy 18 lat, oraz stale zamieszkuje na obszarze, odpowiednio, tego powiatu i województwa;

4) w wyborach wójta w danej gminie – osoba mająca prawo wybierania do rady tej gminy.

§ 2. Nie ma prawa wybierania osoba:

1) pozbawiona praw publicznych prawomocnym orzeczeniem sądu;

2) pozbawiona praw wyborczych prawomocnym orzeczeniem Trybunału Stanu;

3) ubezwłasnowolniona prawomocnym orzeczeniem sądu.

Art. 11. [Bierne prawo wyborcze] § 1. Prawo wybieralności (bierne prawo wyborcze) ma: [...]

5) w wyborach do organów stanowiących jednostek samorządu terytorialnego – osoba mająca prawo wybierania tych organów;

6) w wyborach wójta – obywatel polski mający prawo wybierania w tych wyborach,

który najpóźniej w dniu głosowania kończy 25 lat, z tym że kandydat nie musi stale zamieszkiwać na obszarze gminy, w której kandyduje.

§ 2. Nie ma prawa wybieralności w wyborach osoba:

1) skazana prawomocnym wyrokiem na karę pozbawienia wolności za przestępstwo umyślne ścigane z oskarżenia publicznego lub umyślne przestępstwo skarbowe, z tym że w przypadku wyborów, o których mowa w § 1 pkt 6, skazana prawomocnym wyrokiem sądu za umyślne przestępstwo ścigane z oskarżenia publicznego lub umyślne przestępstwo skarbowe;

2) wobec której wydano prawomocne orzeczenie sądu stwierdzające utratę prawa wybieralności, o którym mowa w art. 21a ust. 2a ustawy z dnia 18 października 2006 r. o ujawnianiu informacji o dokumentach organów bezpieczeństwa państwa z lat 1944–1990 oraz treści tych dokumentów [...].

§ 3. Prawa wybieralności nie ma obywatel Unii Europejskiej niebędący obywatelem polskim, pozbawiony prawa wybieralności w państwie członkowskim Unii Europejskiej, którego jest obywatelem.

§ 4. Nie ma prawa wybieralności w wyborach wójta w danej gminie osoba, która została uprzednio dwukrotnie wybrana na wójta w tej gminie w wyborach wójta zarządzonych na podstawie art. 474 § 1. [...]

Rozdział 6

Przepisy wspólne dla głosowania

Art. 38. [Zasady prawa wyborczego] § 1. Głosować można osobiście, z zastrzeżeniem przepisów rozdziału 7.

§ 2. Głosowaniem osobistym jest również głosowanie korespondencyjne przez wyborców niepełnosprawnych.

[...]

Rozdział 6a

Głosowanie korespondencyjne

Art. 53a. [Zasady prawa wyborczego] § 1. Wyborca niepełnosprawny o znacznym lub umiarkowanym stopniu niepełnosprawności w rozumieniu ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych może głosować korespondencyjnie. [...]

Rozdział 7

Głosowanie przez pełnomocnika

Art. 54. [Zasady prawa wyborczego] § 1. Wyborca niepełnosprawny o znacznym lub umiarkowanym stopniu niepełnosprawności w rozumieniu ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych

może udzielić pełnomocnictwa do głosowania w jego imieniu w wyborach, zwanego dalej „pełnomocnictwem do głosowania”. [...]

§ 3. Przepis § 1 stosuje się również do wyborcy, który najpóźniej w dniu głosowania kończy 75 lat.

[...]

DZIAŁ VII

Wybory do organów stanowiących jednostek samorządu terytorialnego

Rozdział 1

Zasady ogólne

Art. 369. [Zasady prawa wyborczego] Wybory do rad są powszechne, równe, bezpośrednie i odbywają się w głosowaniu tajnym.

Art. 370. [Zasada niepołączalności mandatów samorządowych] § 1. Można być radnym tylko jednego organu stanowiącego jednostki samorządu terytorialnego.

§ 2. Można kandydować jednocześnie tylko do jednego z organów wymienionych w art. 5 pkt 3.

§ 3. Przepis § 2 stosuje się w przypadku uzupełnienia rady lub wyboru danej rady przed upływem kadencji rad.

[...]

Rozdział 4

Wygaśnięcie mandatu radnego. Wybory uzupełniające i przedterminowe

Art. 383. [Przesłanki wygaśnięcia mandatu radnego. Stwierdzenie wygaśnięcia mandatu] § 1. Wygaśnięcie mandatu radnego następuje w przypadku:

- 1) śmierci;
- 2) utraty prawa wybieralności lub nieposiadania go w dniu wyborów;
- 3) odmowy złożenia ślubowania;
- 4) pisemnego zrzeczenia się mandatu;
- 5) naruszenia ustawowego zakazu łączenia mandatu radnego z wykonywaniem określonych w odrębnych przepisach funkcji lub działalności;
- 6) wyboru na wójta, posła na Sejm, senatora albo posła do Parlamentu Europejskiego;
- 7) niezłożenia w terminach określonych w odrębnych przepisach oświadczenia o swoim stanie majątkowym.

§ 2. Wygaśnięcie mandatu radnego z przyczyn, o których mowa w § 1 pkt 2 – z wyjątkiem powodów wskazanych w art. 10 § 2 i art. 11 § 2, oraz pkt 3, 5 i 7, stwierdza rada,

w drodze uchwały, w terminie miesiąca od dnia wystąpienia przyczyny wygaśnięcia mandatu.

§ 2a. Wygaśnięcie mandatu radnego z dniem wystąpienie przyczyny, o której mowa w § 1 pkt 1, 4 i 6, stwierdza komisarz wyborczy, w drodze postanowienia, w terminie 14 dni od dnia wystąpienia przyczyny wygaśnięcia mandatu. Postanowienie komisarza wyborczego ogłasza się w wojewódzkim dzienniku urzędowym oraz podaje do publicznej wiadomości w Biuletynie Informacji Publicznej. Przepisów art. 247 § 3, art. 279 § 3 oraz art. 364 § 2 nie stosuje się.

§ 3. W przypadkach określonych w § 1 pkt 2, 3, 5 i 7 przed podjęciem uchwały o wygaśnięciu mandatu należy umożliwić radnemu złożenie wyjaśnień.

§ 4. Uchwałę rady o wygaśnięciu mandatu radnego doręcza się niezwłocznie zainteresowanemu i przesyła wojewodzie oraz komisarzowi wyborczemu.

§ 4a. Postanowienie komisarza wyborczego o wygaśnięciu mandatu radnego doręcza się niezwłocznie zainteresowanemu i przesyła wojewodzie oraz przewodniczącemu rady.

§ 5. Jeżeli radny przed dniem wyboru wykonywał funkcję lub prowadził działalność, o której mowa w § 1 pkt 5, obowiązany jest do zrzeczenia się funkcji lub zaprzestania prowadzenia działalności w ciągu 3 miesięcy od dnia złożenia ślubowania.

§ 6. W przypadku niezrzeczenia się funkcji lub niezaprzestania prowadzenia działalności przez radnego w terminie, o którym mowa w § 5, rada stwierdza wygaśnięcie mandatu radnego, w drodze uchwały, w ciągu miesiąca od upływu tego terminu.

Art. 383a [Informowanie o utracie prawa wyborczego] § 1. Sąd przesyła komisarzowi wyborczemu, wojewodzie oraz przewodniczącemu rady gminy odpis prawomocnych orzeczeń, o których mowa w art. 10 § 2 i art. 11 § 2, niezwłocznie po ich uprawomocnieniu się. W odpisie umieszcza się datę uprawomocnienia się orzeczenia.

§ 2. O wygaśnięciu mandatu radnego z przyczyny, o której mowa w art. 383 § 1 pkt 2 – w zakresie powodów wskazanych w art. 10 § 2 i art. 11 § 2, informuje komisarz wyborczy, w drodze obwieszczenia, w terminie 14 dni od dnia doręczenia odpisu, o którym mowa w § 1. Informację komisarza wyborczego ogłasza się w wojewódzkim dzienniku urzędowym oraz podaje do publicznej wiadomości w Biuletynie Informacji Publicznej.

Art. 384. [Skarga od uchwały o wygaśnięciu mandatu. Termin rozpatrzenia skargi. Właściwość sądu i skutki prawne orzeczenia] § 1. Od uchwały rady i postanowienia komisarza wyborczego o wygaśnięciu mandatu radnego z przyczyn, o których mowa w art. 383 § 1 pkt 2 – z wyjątkiem powodów wskazanych w art. 10 § 2 i art. 11 § 2, oraz pkt 3-5 i 7, zainteresowanemu przysługuje skarga do sądu administracyjnego

w terminie 7 dni od dnia doręczenia uchwały albo postanowienia. Skargę wnosi się za pośrednictwem organu, który stwierdził wygaśnięcie mandatu.

§ 2. Sąd administracyjny rozpatruje skargę, o której mowa w § 1, w terminie 14 dni od dnia jej wniesienia. Skargę kasacyjną wnosi się w terminie 14 dni.

§ 3. Wygaśnięcie mandatu radnego następuje z dniem uprawomocnienia się wyroku sądu administracyjnego oddalającego skargę, o której mowa w § 1.

[...]

Rozdział 10

Przepisy szczególne dotyczące wyborów do rad gmin

[...]

Art. 414. [Zasady wyboru radnych rady gminy w okręgach wyborczych]

Radni są wybierani w okręgach wyborczych bezpośrednio spośród zgłoszonych kandydatów.

Art. 415. [System wyborów większościowych do rad gmin] W gminie liczącej do 20 000 mieszkańców o wyborze na radnego rozstrzyga liczba ważnie oddanych głosów na poszczególnych kandydatów.

Art. 416. [System wyborów proporcjonalnych do rad gmin] § 1. W gminach liczących powyżej 20 000 mieszkańców podziału mandatów pomiędzy listy kandydatów dokonuje się proporcjonalnie do łącznej liczby ważnie oddanych głosów odpowiednio na kandydatów danej listy.

§ 2. W podziale mandatów, o którym mowa w § 1, uczestniczą listy kandydatów tych komitetów wyborczych, na których listy w skali gminy oddano co najmniej 5% ważnie oddanych głosów.

§ 3. Przepisy § 1 i 2 stosuje się także do dzielnic miasta stołecznego Warszawy.

[...]

Art. 418. [Liczba mandatów w okręgach wyborczych tworzonych dla wyboru rady gminy] § 1. W każdym okręgu wyborczym tworzonym dla wyboru rady w gminie liczącej do 20 000 mieszkańców wybiera się 1 radnego.

§ 2. Dla wyboru rady w gminie liczącej powyżej 20 000 mieszkańców tworzy się okręgi wyborcze, w których wybiera się od 5 do 10 radnych.

[...]

Art. 443. [Ustalanie wyników wyborów do rad gmin – w systemie większościowym] § 1. W wyborach do rady w gminie liczącej do 20 000 mieszkańców za

wybranego w danym okręgu wyborczym uważa się tego kandydata, który otrzymał największą liczbę ważnie oddanych głosów.

§ 2. Jeżeli dwóch lub więcej kandydatów otrzyma równą liczbę głosów uprawniającą do uzyskania mandatu, o wyborze decyduje większa liczba obwodów, w których kandydaci otrzymali największą liczbę głosów, a gdyby i liczby obwodów były równe – rozstrzyga losowanie przeprowadzone przez komisję.

§ 3. Tryb przeprowadzenia losowania, o którym mowa w § 2, określa Państwowa Komisja Wyborcza.

Art. 444. [Ustalanie wyników wyborów do rad gmin – w systemie proporcjonalnym]¹ § 1. W wyborach do rady w gminie liczącej powyżej 20 000 mieszkańców gminna komisja wyborcza, na podstawie zestawienia, o którym mowa w art. 442, dokonuje podziału mandatów w każdym okręgu wyborczym pomiędzy listy kandydatów w sposób następujący:

1) liczbę głosów ważnie oddanych na każdą z list w okręgu wyborczym dzieli się kolejno przez 1; 2; 3; 4 i dalsze kolejne liczby, aż do chwili, gdy z otrzymanych w ten sposób ilorazów da się uszeregować tyle kolejno największych liczb, ile wynosi liczba mandatów do rozdzielenia między listy;

2) każdej liście przyznaje się tyle mandatów, ile spośród ustalonego w powyższy sposób szeregu ilorazów przypada jej liczb kolejno największych.

§ 2. Jeżeli kilka list uzyskało ilorazy równe ostatniej liczbie z liczb uszeregowanych w podany wyżej sposób, a tych list jest więcej niż mandatów do rozdzielenia, pierwszeństwo mają listy w kolejności ogólnej liczby oddanych na nie głosów. Gdyby na dwie lub więcej list oddano równą liczbę głosów, o pierwszeństwie rozstrzyga liczba obwodów głosowania, w których na daną listę oddano większą liczbę głosów. Jeżeli i te liczby byłyby równe, wówczas o pierwszeństwie rozstrzyga losowanie przeprowadzone przez komisję. Tryb przeprowadzenia losowania określa Państwowa Komisja Wyborcza.

§ 3. Mandaty przypadające danej liście kandydatów uzyskują kandydaci w kolejności wynikającej z otrzymanej liczby głosów w ramach listy. Przy równej liczbie głosów stosuje się odpowiednio art. 233.

[...]

---

¹ Na mocy odesłań z art. 450 i art. 459 K.wyb., system wyborów proporcjonalnych właściwy dla OSiKJST w gminie liczącej powyżej 20 000 mieszkańców znajduje zastosowanie także w stosunku do wyborów do rad powiatu i do sejmików województw.

DZIAŁ VIII

Wybory wójta, burmistrza i prezydenta miasta

Rozdział 1 Przepisy ogólne

Art. 470. [Zasada odpowiedniego stosowania przepisów szczególnych dotyczących wyborów do rad gmin] Do wyborów wójta w zakresie nieuregulowanym stosuje się odpowiednio przepisy rozdziału 10 działu VII, chyba że przepisy niniejszego działu stanowią inaczej.

Art. 471. [Ustawowa zasada bezpośredniego wyboru wójta przez mieszkańców] Wybory wójta są powszechne, równe, bezpośrednie oraz odbywają się w głosowaniu tajnym.

Art. 472. [Zasada wyłączności kandydowania] § 1. Kandydat na wójta nie może jednocześnie kandydować na wójta w innej gminie.

§ 2. Kandydat na wójta nie może jednocześnie kandydować do rady powiatu i do sejmiku województwa. Kandydat na wójta może kandydować do rady gminy tylko na obszarze gminy, w której kandyduje na wójta.

Art. 473. [Ustalanie wyniku wyboru] § 1. Za wybranego na wójta uważa się tego kandydata, który w głosowaniu otrzymał więcej niż połowę ważnie oddanych głosów.

§ 2. Jeżeli żaden z kandydatów nie otrzymał określonej w § 1 liczby ważnie oddanych głosów, czternastego dnia po pierwszym głosowaniu przeprowadza się ponowne głosowanie.

§ 3. W ponownym głosowaniu wyboru dokonuje się spośród dwóch kandydatów, którzy w pierwszym głosowaniu otrzymali największą liczbę ważnie oddanych głosów. W przypadku gdy więcej niż dwóch kandydatów otrzyma liczbę głosów uprawniającą do udziału w ponownym głosowaniu, o dopuszczeniu kandydata do wyborów w ponownym głosowaniu rozstrzyga większa liczba obwodów głosowania, w których jeden z kandydatów otrzymał większą liczbę głosów, a jeżeli liczba tych obwodów byłaby równa – rozstrzyga losowanie przeprowadzone przez gminną komisję wyborczą. W losowaniu mają prawo uczestniczenia wszyscy kandydaci lub pełnomocnicy wyborczy ich komitetów wyborczych.

§ 4. Jeżeli którykolwiek z dwóch kandydatów, o których mowa w § 3, wycofa zgodę na kandydowanie, utraci prawo wyborcze albo umrze, w ponownym głosowaniu bierze udział jeden kandydat.

§ 5. Za wybranego w ponownym głosowaniu uważa się tego kandydata, który otrzymał większą liczbę ważnie oddanych głosów.

§ 6. W przypadku, o którym mowa w § 2, gminna komisja wyborcza niezwłocznie informuje, w drodze uchwały, o konieczności i przyczynach przeprowadzenia ponownego głosowania oraz podaje datę ponownego głosowania, a także nazwiska i imiona kandydatów kandydujących w ponownym głosowaniu. Jeden egzemplarz uchwały przekazuje się niezwłocznie komisarzowi wyborczemu.

§ 7. W przypadku gdy obaj kandydaci w ponownym głosowaniu otrzymają tę samą liczbę głosów, za wybranego uważa się tego kandydata, który w większej liczbie obwodów głosowania otrzymał więcej głosów niż drugi kandydat. Jeżeli liczby obwodów, o których mowa w zdaniu poprzednim, byłyby równe, o wyborze wójta rozstrzyga losowanie przeprowadzone przez gminną komisję wyborczą. W losowaniu mają prawo uczestniczenia obaj kandydaci lub pełnomocnicy wyborczy ich komitetów wyborczych.

§ 8. Tryb przeprowadzania losowania, o którym mowa w § 3 i 7, określa Państwowa Komisja Wyborcza.

[...]

Rozdział 2

Zgłaszanie kandydatów na wójta

[...]

Art. 482. [Wyłączenie ustawowego trybu wyboru bezpośredniego na rzecz wyboru pośredniego przez radę gminy] § 1. Jeżeli w terminie, o którym mowa w art. 478 § 3, nie zgłoszono żadnego kandydata lub zgłoszono tylko jednego kandydata, gminna komisja wyborcza niezwłocznie wzywa, przez rozplakatowanie obwieszczeń, do dokonania dodatkowych zgłoszeń. W takim przypadku termin zgłaszania kandydatów ulega przedłużeniu o 5 dni, licząc od dnia rozplakatowania obwieszczeń.

§ 2. Jeżeli mimo postępowania, o którym mowa w § 1, nie zostanie zarejestrowany żaden kandydat, wyboru wójta dokonuje rada gminy bezwzględną większością głosów ustawowego składu rady w głosowaniu tajnym.

§ 3. Jeżeli mimo postępowania, o którym mowa w § 1, zostanie zarejestrowany tylko jeden kandydat, wybory przeprowadza się, z tym że tego kandydata uważa się za wybranego, jeżeli w głosowaniu uzyskał więcej niż połowę ważnie oddanych głosów.

§ 4. W przypadku gdy kandydat, o którym mowa w § 3, nie uzyskał więcej niż połowy ważnie oddanych głosów, wyboru wójta dokonuje rada gminy bezwzględną większością głosów ustawowego składu rady w głosowaniu tajnym.

§ 5. Jeżeli w wyborach ma być przeprowadzone głosowanie tylko na jednego kandydata, gminna komisja wyborcza stwierdza ten fakt w drodze uchwały, podanej do publicznej wiadomości.

§ 6. Przepis § 5 stosuje się odpowiednio w przypadku braku kandydatów.

§ 7. Wyboru wójta w trybie określonym w § 2 i 4 dokonuje się według następujących zasad:

- 1) prawo zgłoszenia kandydata na wójta przysługuje grupie radnych stanowiącej co najmniej 1/3 ustawowego składu rady,
- 2) zgłoszenie kandydata na wójta musi mieć formę pisemną,
- 3) radnemu przysługuje prawo poparcia w zgłoszeniu tylko jednego kandydata.

§ 8. Do kandydata na wójta wybieranego w trybie, o którym mowa w § 2, 4 i 7, stosuje się art. 472 oraz odpowiednio art. 479.

§ 9. Jeżeli w przypadkach, o których mowa w § 2 i 4, rada gminy nie dokona wyboru wójta w terminie dwóch miesięcy od dnia wyborów Prezes Rady Ministrów wyznacza, na wniosek ministra właściwego do spraw administracji publicznej, osobę pełniącą obowiązki wójta do końca kadencji.

[...]

Rozdział 4

Sposób głosowania, warunki ważności głosu i ustalanie wyników wyborów

Art. 486. [Zasada wyłączności głosowania na jednego kandydata] § 1. Wyborca głosuje, stawiając znak „x” (dwie przecinające się linie w obrębie kratki) w kratce z lewej strony obok nazwiska jednego z kandydatów.

[...]

Rozdział 6

Wygaśnięcie mandatu wójta

Art. 492. [Przesłanki wygaśnięcia mandatu wójta. Stwierdzenie wygaśnięcia mandatu] § 1. Wygaśnięcie mandatu wójta następuje wskutek:

- 1) odmowy złożenia ślubowania;
- 2) niezłożenia w terminach określonych w odrębnych przepisach oświadczenia o swoim stanie majątkowym;
- 3) pisemnego zrzeczenia się mandatu;
- 4) utraty prawa wybieralności lub braku tego prawa w dniu wyborów;
- 5) naruszenia ustawowych zakazów łączenia funkcji wójta z wykonywaniem funkcji lub prowadzenia działalności gospodarczej, określonych w odrębnych przepisach;
  - 5a) wyboru na posła do Sejmu, senatora albo posła do Parlamentu Europejskiego;
  - 6) orzeczenia niezdolności do pracy lub niezdolności do samodzielnej egzystencji w trybie określonym w przepisach o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych na okres co najmniej do końca kadencji;
  - 7) śmierci;

8) odwołania w drodze referendum;

9) odwołania wójta w trybie art. 96 ust. 2 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym [...];

10) zmian w podziale terytorialnym, o których mowa w art. 390 § 1 pkt 3.

§ 2. Wygaśnięcie mandatu wójta z przyczyn, o których mowa w § 1 pkt 1, 2 i 5 – z wyjątkiem powodów wskazanych w art. 27 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym, stwierdza rada gminy, w drodze uchwały, w terminie miesiąca od dnia wystąpienia przyczyny wygaśnięcia mandatu. Przed podjęciem uchwały o wygaśnięciu mandatu należy umożliwić wójtowi złożenie wyjaśnień.

§ 2a. Wygaśnięcie mandatu wójta z przyczyn, o których mowa w § 1 pkt 3, 4 i 5 – w zakresie powodów wskazanych w art. 27 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym, oraz pkt 5a-7, stwierdza komisarz wyborczy, w drodze postanowienia, w terminie 14 dni od dnia wystąpienia przyczyny wygaśnięcia mandatu. Postanowienie komisarza wyborczego ogłasza się w wojewódzkim dzienniku urzędowym oraz podaje do publicznej wiadomości w Biuletynie Informacji Publicznej. Przepisów art. 247 § 3, art. 279 § 3 oraz art. 364 § 2 nie stosuje się.

§ 3. Uchwałę rady o wygaśnięciu mandatu wójta doręcza się niezwłocznie zainteresowanemu i przesyła wojewodzie oraz komisarzowi wyborczemu.

§ 3a. Postanowienie komisarza wyborczego o wygaśnięciu mandatu wójta doręcza się niezwłocznie zainteresowanemu i przesyła wojewodzie oraz przewodniczącemu rady gminy.

§ 4. Jeżeli wójt przed dniem wyboru wykonywał funkcję lub prowadził działalność gospodarczą, o których mowa w § 1 pkt 5, obowiązany jest do zrzeczenia się funkcji lub zaprzestania prowadzenia działalności gospodarczej w terminie 3 miesięcy od dnia złożenia ślubowania.

§ 5. W przypadku niezrzeczenia się funkcji lub niezaprzestania prowadzenia działalności gospodarczej przez wójta w terminie, o którym mowa w § 4, rada gminy stwierdza wygaśnięcie mandatu wójta, w drodze uchwały, w terminie miesiąca od upływu tego terminu.

Art. 492a [Informowanie o utracie prawa wyborczego] § 1. Sąd przesyła komisarzowi wyborczemu, wojewodzie oraz przewodniczącemu rady gminy odpis prawomocnych orzeczeń, o których mowa w art. 10 § 2 i art. 11 § 2, niezwłocznie po ich uprawomocnieniu się. W odpisie umieszcza się datę uprawomocnienia się orzeczenia.

§ 2. O wygaśnięciu mandatu wójta z przyczyny, o której mowa w art. 492 § 1 pkt 4, informuje komisarz wyborczy, w drodze obwieszczenia, w terminie 14 dni od dnia doręczenia odpisu, o którym mowa w § 1. Informację komisarza wyborczego ogłasza się

w wojewódzkim dzienniku urzędowym oraz podaje do publicznej wiadomości w Biuletynie Informacji Publicznej.

Art. 493. [Skarga od uchwały o wygaśnięciu mandatu. Termin rozpatrzenia skargi. Właściwość sądu i skutki prawne orzeczenia] § 1. Od uchwały rady gminy albo postanowienia komisarza wyborczego o wygaśnięciu mandatu wójta z przyczyn, o których mowa w art. 492 § 1 pkt 1-3 oraz pkt 5 i 6, zainteresowanemu przysługuje skarga do sądu administracyjnego w terminie 7 dni od dnia doręczenia uchwały albo postanowienia. Skargę wnosi się za pośrednictwem organu, który stwierdził wygaśnięcie mandatu.

§ 2. Sąd administracyjny rozpatruje skargę, o której mowa w § 1, w terminie 14 dni od dnia jej wniesienia. Skargę kasacyjną wnosi się w terminie 14 dni.

§ 3. Wygaśnięcie mandatu wójta następuje z dniem uprawomocnienia się wyroku sądu administracyjnego oddalającego skargę, o której mowa w § 1.

[..]

USTAWA

z dnia 15 września 2000 r.

o referendum lokalnym

[..]

Art. 2. [Zakres podmiotowo-przedmiotowy referendum lokalnego] 1. W referendum lokalnym, zwanym dalej „referendum”, mieszkańcy jednostki samorządu terytorialnego jako członkowie wspólnoty samorządowej wyrażają w drodze głosowania swoją wolę:

- 1) w sprawie odwołania organu stanowiącego tej jednostki;
- 2) co do sposobu rozstrzygnięcia sprawy dotyczącej tej wspólnoty, mieszczącej się w zakresie zadań i kompetencji organów danej jednostki;
- 3) w innych istotnych sprawach, dotyczących społecznych, gospodarczych lub kulturowych więzi łączących tę wspólnotę.

2. Przedmiotem referendum gminnego może być również:

- 1) odwołanie wójta (burmistrza, prezydenta miasta);
- 2) samoopodatkowanie się mieszkańców na cele publiczne mieszczące się w zakresie zadań i kompetencji organów gminy.

3. Referendum polega na udzieleniu na urzędowej karcie do głosowania pozytywnej lub negatywnej odpowiedzi na postawione pytanie lub pytania w zakresie spraw określonych w ust. 1 i 2 albo na dokonaniu wyboru pomiędzy zaproponowanymi wariantami.

Art. 3. [Bierne prawo referendalne] W referendum mają prawo brać udział osoby stale zamieszkujące na obszarze danej jednostki samorządu terytorialnego, posiadające czynne prawo wyborcze do organu stanowiącego tej jednostki.

[...]

Art. 11. [Inicjator referendum] 1. Z inicjatywą przeprowadzenia referendum na wniosek mieszkańców jednostki samorządu terytorialnego wystąpić może:

1) grupa co najmniej 15 obywateli, którym przysługuje prawo wybierania do organu stanowiącego danej jednostki samorządu terytorialnego, a w odniesieniu do referendum gminnego – także pięciu obywateli, którym przysługuje prawo wybierania do rady gminy,

2) statutowa struktura terenowa partii politycznej działająca w danej jednostce samorządu terytorialnego,

3) organizacja społeczna posiadająca osobowość prawną, której statutowym terenem działania jest co najmniej obszar danej jednostki samorządu terytorialnego.

1a. Z inicjatywą przeprowadzenia referendum na wniosek mieszkańców gminy w sprawie utworzenia, połączenia, podziału i zniesienia gminy oraz ustalenia granic gminy wystąpić może jedynie grupa co najmniej 15 obywateli, którym przysługuje prawo wybierania do rady gminy.

2. Podmioty, o których mowa w ust. 1, zwane są dalej „inicjatorami referendum”.

[...]

Art. 55. [Ważność referendum – wymóg frekwencji] 1. Referendum jest ważne, jeżeli wzięło w nim udział co najmniej 30% uprawnionych do głosowania, z zastrzeżeniem ust. 2.

2. Referendum w sprawie odwołania organu jednostki samorządu terytorialnego pochodzącego z wyborów bezpośrednich jest ważne w przypadku, gdy udział w nim wzięło nie mniej niż $\frac{3}{5}$ liczby biorących udział w wyborze odwoływanego organu.

Art. 56. [Rozstrzygający wynik referendum] 1. Wynik referendum jest rozstrzygający, jeżeli za jednym z rozwiązań w sprawie poddanej pod referendum oddano więcej niż połowę ważnych głosów.

2. Wynik referendum gminnego w sprawie samoopodatkowania się mieszkańców na cele publiczne jest rozstrzygający, jeżeli za samoopodatkowaniem oddano co najmniej $\frac{2}{3}$ ważnych głosów.

[...]

USTAWA

z dnia 8 marca 1990 r.

o samorządzie gminnym

Art. 1. [Definicja gminnej wspólnoty samorządowej i gminy] 1. Mieszkańcy gminy tworzą z mocy prawa wspólnotę samorządową.

2. Ilekroć w ustawie jest mowa o gminie, należy przez to rozumieć wspólnotę samorządową oraz odpowiednie terytorium.

Art. 2. [Ustawowe gwarancje ochrony samodzielności gminy] 1. Gmina wykonuje zadania publiczne w imieniu własnym i na własną odpowiedzialność.

2. Gmina posiada osobowość prawną.

3. Samodzielność gminy podlega ochronie sądowej.

[..]

Art. 4c. [Referendum gminne – *lex specialis*] 1. W sprawie utworzenia, połączenia, podziału i zniesienia gminy oraz ustalenia granic gminy może być przeprowadzone referendum lokalne z inicjatywy mieszkańców.

2. Z inicjatywą przeprowadzenia referendum, o którym mowa w ust. 1, wystąpić może jedynie grupa co najmniej 15 obywateli, o której mowa w art. 11 ust. 1a ustawy z dnia 15 września 2000 r. o referendum lokalnym [..].

3. Referendum, o którym mowa w ust. 1, nie przeprowadza się, jeżeli z analizy przeprowadzonej przed referendum wynika, iż na skutek podziału lub ustalenia nowych granic gminy:

1) dochody podatkowe na mieszkańca gminy w zmienionych granicach lub gminy utworzonej byłyby niższe od najniższych dochodów podatkowych na mieszkańca ustalonych dla poszczególnych gmin zgodnie z ustawą z dnia 13 listopada 2003 r. o dochodach jednostek samorządu terytorialnego [..];

2) gmina w zmienionych granicach lub gmina utworzona byłaby mniejsza od najmniejszej pod względem liczby mieszkańców gminy w Polsce według stanu na dzień 31 grudnia roku poprzedzającego ogłoszenie rozporządzenia, o którym mowa w art. 4.

4. Analizy, o której mowa w ust. 3, dokonuje właściwy wojewoda.

5. W przypadku przeprowadzania z inicjatywy mieszkańców referendum, o którym mowa w ust. 1, pytanie zawarte we wniosku, o którym mowa w art. 15 ust. 2 ustawy z dnia 15 września 2000 r. o referendum lokalnym, powinno określać szczegółowo proponowane zmiany w podziale terytorialnym państwa.

6. Wojewoda przekazuje ministrowi właściwemu do spraw administracji publicznej informację o publikacji w wojewódzkim dzienniku urzędowym protokołu wyniku referendum, o którym mowa w ust. 1.

[...]

Art. 5. [Jednostki pomocnicze] 1. Gmina może tworzyć jednostki pomocnicze: sołectwa oraz dzielnice, osiedla i inne. Jednostką pomocniczą może być również położone na terenie gminy miasto.

2. Jednostkę pomocniczą tworzy rada gminy, w drodze uchwały, po przeprowadzeniu konsultacji z mieszkańcami lub z ich inicjatywy.

3. Zasady tworzenia, łączenia, podziału oraz znoszenia jednostki pomocniczej określa statut gminy.

[...]

Art. 5a. [Konsultacje z mieszkańcami gminy. Budżet obywatelski] 1. W wypadkach przewidzianych ustawą oraz w innych sprawach ważnych dla gminy mogą być przeprowadzane na jej terytorium konsultacje z mieszkańcami gminy.

2. Zasady i tryb przeprowadzania konsultacji z mieszkańcami gminy określa uchwała rady gminy.

3. Szczególną formą konsultacji społecznych jest budżet obywatelski.

4. W ramach budżetu obywatelskiego mieszkańcy w bezpośrednim głosowaniu decydują corocznie o części wydatków budżetu gminy. Zadania wybrane w ramach budżetu obywatelskiego zostają uwzględnione w uchwale budżetowej gminy. Rada gminy w toku prac nad projektem uchwały budżetowej nie może usuwać lub zmieniać w stopniu istotnym zadań wybranych w ramach budżetu obywatelskiego.

5. W gminach będących miastami na prawach powiatu utworzenie budżetu obywatelskiego jest obowiązkowe, z tym że wysokość budżetu obywatelskiego wynosi co najmniej 0,5% wydatków gminy zawartych w ostatnim przedłożonym sprawozdaniu z wykonania budżetu. [...]

7. Rada gminy określa w drodze uchwały wymagania, jakie powinien spełniać projekt budżetu obywatelskiego, a w szczególności:

1) wymogi formalne, jakim powinny odpowiadać zgłaszane projekty z uwzględnieniem – o ile to jest możliwe – uniwersalnego projektowania, o którym mowa w art. 2 pkt 4 ustawy z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnieniu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami [...];

2) wymaganą liczbę podpisów mieszkańców popierających projekt, przy czym nie może być ona większa niż 0,1% mieszkańców terenu objętego pulą budżetu obywatelskiego, w którym zgłaszany jest projekt;

3) zasady oceny zgłoszonych projektów, co do ich zgodności z prawem, wykonalności technicznej, spełniania przez nie wymogów formalnych oraz trybu odwołania od decyzji o niedopuszczeniu projektu do głosowania;

4) zasady przeprowadzania głosowania, ustalania wyników i podawania ich do publicznej wiadomości, biorąc pod uwagę, że zasady przeprowadzania głosowania muszą zapewniać równość i bezpośredniość głosowania.

[...]

Art. 6. [Władztwo zadaniowe gminy. Zasada domniemania właściwości organów gminy] 1. Do zakresu działania gminy należą wszystkie sprawy publiczne o znaczeniu lokalnym, niezastrzeżone ustawami na rzecz innych podmiotów.

2. Jeżeli ustawy nie stanowią inaczej, rozstrzyganie w sprawach, o których mowa w ust. 1, należy do gminy.

Art. 7. [Zadania własne gminy] 1. Zaspokajanie zbiorowych potrzeb wspólnoty należy do zadań własnych gminy. W szczególności zadania własne obejmują sprawy:

1) ładu przestrzennego, gospodarki nieruchomościami, ochrony środowiska i przyrody oraz gospodarki wodnej;

2) gminnych dróg, ulic, mostów, placów oraz organizacji ruchu drogowego;

3) wodociągów i zaopatrzenia w wodę, kanalizacji, usuwania i oczyszczania ścieków komunalnych, utrzymania czystości i porządku oraz urządzeń sanitarnych, wysypisk i unieszkodliwiania odpadów komunalnych, zaopatrzenia w energię elektryczną i ciepłą oraz gaz;

3a) działalności w zakresie telekomunikacji;

4) lokalnego transportu zbiorowego;

5) ochrony zdrowia;

6) pomocy społecznej, w tym ośrodków i zakładów opiekuńczych;

6a) wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej;

7) gminnego budownictwa mieszkaniowego;

8) edukacji publicznej;

9) kultury, w tym bibliotek gminnych i innych instytucji kultury oraz ochrony zabytków i opieki nad zabytkami;

10) kultury fizycznej i turystyki, w tym terenów rekreacyjnych i urządzeń sportowych;

11) targowisk i hal targowych;

12) zieleni gminnej i zadrzewień;

13) cmentarzy gminnych;

14) porządku publicznego i bezpieczeństwa obywateli oraz ochrony przeciwpożarowej i przeciwpowodziowej, w tym wyposażenia i utrzymania gminnego magazynu przeciwpowodziowego;

15) utrzymania gminnych obiektów i urzędzeń użyteczności publicznej oraz obiektów administracyjnych;

16) polityki prorodzinnej, w tym zapewnienia kobietom w ciąży opieki socjalnej, medycznej i prawnej;

17) wspierania i upowszechniania idei samorządowej, w tym tworzenia warunków do działania i rozwoju jednostek pomocniczych i wdrażania programów pobudzania aktywności obywatelskiej;

18) promocji gminy;

19) współpracy i działalności na rzecz organizacji pozarządowych oraz podmiotów wymienionych w art. 3 ust. 3 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie [...];

20) współpracy ze społecznościami lokalnymi i regionalnymi innych państw.

2. Ustawy określają, które zadania własne gminy mają charakter obowiązkowy.

3. Przekazanie gminie, w drodze ustawy, nowych zadań własnych wymaga zapewnienia koniecznych środków finansowych na ich realizację w postaci zwiększenia dochodów własnych gminy lub subwencji. Przepis art. 8 ust. 4 i 5 stosuje się odpowiednio.

Art. 8. [Zadania zlecone gminie i przejmowane w drodze porozumień] 1. Ustawy mogą nakładać na gminę obowiązek wykonywania zadań zleconych z zakresu administracji rządowej, a także z zakresu organizacji przygotowań i przeprowadzenia wyborów powszechnych oraz referendum.

2. Zadania z zakresu administracji rządowej gmina może wykonywać również na podstawie porozumienia z organami tej administracji.

2a. Gmina może wykonywać zadania z zakresu właściwości powiatu oraz zadania z zakresu właściwości województwa na podstawie porozumień z tymi jednostkami samorządu terytorialnego.

[...]

Art. 9a. [Monitoring] 1. Gmina w celu zapewnienia porządku publicznego i bezpieczeństwa obywateli oraz ochrony przeciwpożarowej i przeciwpowodziowej może stosować środki techniczne umożliwiające rejestrację obrazu (monitoring) w obszarze przestrzeni publicznej, za zgodą zarządzającego tym obszarem lub podmiotu posiadającego tytuł prawny do tego obszaru lub na terenie nieruchomości i w obiektach budowlanych stanowiących mienie gminy lub jednostek organizacyjnych gminy, a także na terenie wokół takich nieruchomości i obiektów budowlanych, jeżeli jest to konieczne do zapewnienia porządku publicznego i bezpieczeństwa obywateli lub ochrony przeciwpożarowej i przeciwpowodziowej. [...]

Art. 10a. [Wspólna obsługa administracyjna, finansowa i organizacyjna gmin]

Gmina może zapewnić wspólną obsługę, w szczególności administracyjną, finansową i organizacyjną:

- 1) jednostkom organizacyjnym gminy zaliczanym do sektora finansów publicznych,
- 2) gminnym instytucjom kultury,
- 3) innym zaliczanym do sektora finansów publicznych gminnym osobom prawnym utworzonym na podstawie odrębnych ustaw w celu wykonywania zadań publicznych, z wyłączeniem przedsiębiorstw, instytutów badawczych, banków i spółek prawa handlowego

– zwanym dalej „jednostkami obsługiwanymi”.

Art. 10b. [Zasady wspólnej obsługi] 1. Wspólną obsługę mogą prowadzić urząd gminy, inna jednostka organizacyjna gminy, jednostka organizacyjna związku międzygminnego albo jednostka organizacyjna związku powiatowo-gminnego, zwane dalej „jednostkami obsługującymi”.

2. Rada gminy w odniesieniu do jednostek obsługiwanymi, o których mowa w art. 10a pkt 1, określa, w drodze uchwały, w szczególności:

- 1) jednostki obsługujące;
- 2) jednostki obsługiwane;
- 3) zakres obowiązków powierzonych jednostkom obsługującym w ramach wspólnej obsługi.

Art. 11. [Formy sprawowania władzy przez mieszkańców gminy] 1. Mieszkańcy gminy podejmują rozstrzygnięcia w głosowaniu powszechnym (poprzez wybory i referendum) lub za pośrednictwem organów gminy.

Art. 11a. [Organy gminy] 1. Organami gminy są:

- 1) rada gminy;
- 2) wójt (burmistrz, prezydent miasta).

2. Zasady i tryb przeprowadzania wyborów do rady gminy oraz wyboru wójta (burmistrza, prezydenta miasta) określają odrębne ustawy.

3. Ilekroć w ustawie jest mowa o wójcie, należy przez to rozumieć także burmistrza oraz prezydenta miasta.

[...]

Art. 14. [Tryb podejmowanie uchwał przez radę gminy] 1. Uchwały rady gminy zapadają zwykłą większością głosów w obecności co najmniej połowy ustawowego składu rady, w głosowaniu jawnym, chyba że ustawa stanowi inaczej.

2. Głosowania jawne na sesjach rady odbywają się za pomocą urządzeń umożliwiających sporządzenie i utrwalenie imiennego wykazu głosowań radnych.

3. W przypadku gdy przeprowadzenie głosowania w sposób określony w ust. 2 nie jest możliwe z przyczyn technicznych przeprowadza się głosowanie imienne.

4. Imienne wykazy głosowań radnych podaje się niezwłocznie do publicznej wiadomości w Biuletynie Informacji Publicznej i na stronie internetowej gminy oraz w inny sposób zwyczajowo przyjęty na obszarze gminy.

Art. 15. [Ustawowa pozycja rady gminy] 1. Z zastrzeżeniem art. 12 organem stanowiącym i kontrolnym w gminie jest rada gminy.

2. Jeżeli siedziba rady gminy znajduje się w mieście położonym na terytorium tej gminy, rada nosi nazwę rady miejskiej.

Art. 16. [Kadencja rady] Kadencja rady gminy trwa 5 lat licząc od dnia wyboru.
[...]

Art. 18. 1. [Zasada ogólnego domniemania kompetencji] Do właściwości rady gminy należą wszystkie sprawy pozostające w zakresie działania gminy, o ile ustawy nie stanowią inaczej.

2. **[Zasada wyłączności kompetencyjnej rady gminy]** Do wyłącznej właściwości rady gminy należy:

- 1) uchwalanie statutu gminy;
- 2) ustalanie wynagrodzenia wójta, stanowienie o kierunkach jego działania oraz przyjmowanie sprawozdań z jego działalności;
- 3) powoływanie i odwoływanie skarbnika gminy, który jest głównym księgowym budżetu – na wniosek wójta;
- 4) uchwalanie budżetu gminy, rozpatrywanie sprawozdania z wykonania budżetu oraz podejmowanie uchwały w sprawie udzielenia lub nieudzielenia absolutorium z tego tytułu;
  - 4a) rozpatrywanie raportu o stanie gminy oraz podejmowanie uchwały w sprawie udzielenie lub nieudzielenia wotum zaufania z tego tytułu;
- 5) uchwalanie studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy oraz miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego;
- 6) uchwalanie programów gospodarczych;
- 6a) przyjmowanie programów rozwoju w trybie określonym w przepisach o zasadach prowadzenia polityki rozwoju;
- 7) ustalanie zakresu działania jednostek pomocniczych, zasad przekazywania im składników mienia do korzystania oraz zasad przekazywania środków budżetowych na realizację zadań przez te jednostki;

8) podejmowanie uchwał w sprawach podatków i opłat w granicach określonych w odrębnych ustawach;

9) podejmowanie uchwał w sprawach majątkowych gminy, przekraczających zakres zwykłego zarządu, dotyczących:

a) zasad nabywania, zbywania i obciążania nieruchomości oraz ich wydzierżawiania lub wynajmowania na czas oznaczony dłuższy niż 3 lata lub na czas nieoznaczony, o ile ustawy szczególne nie stanowią inaczej; uchwała rady gminy jest wymagana również w przypadku, gdy po umowie zawartej na czas oznaczony do 3 lat strony zawierają kolejne umowy, których przedmiotem jest ta sama nieruchomość; do czasu określenia zasad wójt może dokonywać tych czynności wyłącznie za zgodą rady gminy,

b) emitowania obligacji oraz określania zasad ich zbywania, nabywania i wykupu przez wójta,

c) zaciągania długoterminowych zobowiązań zaliczanych do tytułu dłużnego, o którym mowa w art. 72 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych [...],

d) ustalania maksymalnej wysokości pożyczek i kredytów krótkoterminowych zaciąganych przez wójta w roku budżetowym,

e) zobowiązań w zakresie podejmowania inwestycji i remontów o wartości przekraczającej granicę ustalaną corocznie przez radę gminy,

f) tworzenia i przystępowania do spółek i spółdzielni oraz rozwiązywania i występowania z nich,

g) określania zasad wnoszenia, cofania i zbywania udziałów i akcji przez wójta,

h) tworzenia, likwidacji i reorganizacji przedsiębiorstw, zakładów i innych gminnych jednostek organizacyjnych oraz wyposażania ich w majątek,

i) ustalania maksymalnej wysokości pożyczek i poręczeń udzielanych przez wójta w roku budżetowym;

j) wyrażanie zgody na zawarcie umowy, o której mowa w art. 50a ust. 1;

10) określanie wysokości sumy, do której wójt może samodzielnie zaciągać zobowiązania;

11) podejmowanie uchwał w sprawie przyjęcia zadań, o których mowa w art. 8 ust. 2 i 2a;

12) podejmowanie uchwał w sprawach współdziałania z innymi gminami oraz wydzielanie na ten cel odpowiedniego majątku;

12a) podejmowanie uchwał w sprawach współpracy ze społecznościami lokalnymi i regionalnymi innych państw oraz przystępowania do międzynarodowych zrzeszeń społeczności lokalnych i regionalnych;

13) podejmowanie uchwał w sprawach herbu gminy, nazw ulic i placów będących drogami publicznymi lub nazw dróg wewnętrznych w rozumieniu ustawy z dnia 21 marca 1985 r. o drogach publicznych [...], a także wznoszenia pomników;

14) nadawanie honorowego obywatelstwa gminy;

14a) podejmowanie uchwał w sprawie zasad udzielania stypendiów dla uczniów i studentów;

15) stanowanie w innych sprawach zastrzeżonych ustawami do kompetencji rady gminy.

[...]

Art. 20 [Transmisja i utrwalanie obrad rady gminy] [...] 1b. Obrady rady gminy są transmitowane i utrwalane za pomocą urządzeń rejestrujących obraz i dźwięk. Nagrania obrad są udostępniane w Biuletynie Informacji Publicznej i na stronie internetowej gminy oraz w inny sposób zwyczajowo przyjęty. [...]

6. **[Pozycja klubu radnych]** Na wniosek klubu radnych przewodniczący rady gminy jest obowiązany wprowadzić do porządku obrad najbliższej sesji rady gminy projekt uchwały, zgłoszony przez klub radnych, jeżeli wpłynął on do rady gminy co najmniej 7 dni przed dniem rozpoczęcia sesji rady. W trybie, o którym mowa w zdaniu pierwszym, każdy klub radnych może zgłosić nie więcej niż jeden projekt uchwały na każdą kolejną sesję rady gminy.

[...]

Art. 21a. [Polecenia służbowe wydawane przez przewodniczącego rady gminy] Przewodniczący rady gminy w związku z realizacją swoich obowiązków może wydawać polecenia służbowe pracownikom urzędu gminy wykonującym zadania organizacyjne, prawne oraz inne zadania związane z funkcjonowaniem rady gminy, komisji i radnych. W tym przypadku przewodniczący rady gminy wykonuje uprawnienia zwierzchnika służbowego w stosunku do pracowników, o których mowa w zdaniu pierwszym.

[...]

Art. 23. [Kluby radnych] [...] 2. Radni mogą tworzyć kluby radnych.

3. Klub radnych tworzy co najmniej 3 radnych.

4. Zasady działania klubów radnych określa statut gminy.

Art. 24. [Indywidualne uprawnienia kontrolne radnego] [...] 2. W wykonywaniu mandatu radnego radny ma prawo, jeżeli nie narusza to dóbr osobistych innych osób, do uzyskiwania informacji i materiałów, wstępu do pomieszczeń, w których znajdują się te informacje i materiały, oraz wglądu w działalność urzędu gminy, a także

spółek z udziałem gminy, spółek handlowych z udziałem gminnych osób prawnych, gminnych osób prawnych, oraz zakładów, przedsiębiorstw i innych gminnych jednostek organizacyjnych, z zachowaniem przepisów o tajemnicy prawnie chronionej.

3. W sprawach dotyczących gminy radni mogą kierować interpelacje i zapytania do wójta.

4. Interpelacja dotyczy spraw o istotnym znaczeniu dla gminy. Interpelacja powinna zawierać krótkie przedstawienie stanu faktycznego będącego jej przedmiotem oraz wynikające z niej pytania.

5. Zapytania składa się w sprawach aktualnych problemów gminy, a także w celu uzyskania informacji o konkretnym stanie faktycznym. Przepis ust. 4 zdanie drugie stosuje się odpowiednio.

6. Interpelacje i zapytania składane są na piśmie do przewodniczącego rady, który przekazuje je niezwłocznie wójtowi. Wójt, lub osoba przez niego wyznaczona, jest zobowiązana udzielić odpowiedzi na piśmie nie później niż w terminie 14 dni od dnia otrzymania interpelacji lub zapytania.

7. Treść interpelacji i zapytań oraz udzielonych odpowiedzi podawana jest do publicznej wiadomości poprzez niezwłoczną publikację w Biuletynie Informacji Publicznej i na stronie internetowej gminy, oraz w inny sposób zwyczajowo przyjęty.

[...]

Art. 26. [Organ wykonawczy] 1. Organem wykonawczym gminy jest wójt.

2. Kadencja wójta rozpoczyna się w dniu rozpoczęcia kadencji rady gminy lub wyboru go przez radę gminy i upływa z dniem upływu kadencji rady gminy.

2a. Wójtem (burmistrzem, prezydentem miasta) nie może być osoba, która nie jest obywatelem polskim.

3. Burmistrz jest organem wykonawczym w gminie, w której siedziba władz znajduje się w mieście położonym na terytorium tej gminy.

4. W miastach powyżej 100.000 mieszkańców organem wykonawczym jest prezydent miasta. Dotyczy to również miast, w których do dnia wejścia w życie niniejszej ustawy prezydent miasta był organem wykonawczo-zarządzającym.

[...].

Art. 26a. [Zastępca wójta] 1. Wójt, w drodze zarządzenia, powołuje oraz odwołuje swojego zastępcę lub zastępców i określa ich liczbę.

2. Liczba zastępców wójta nie może być większa niż:

- 1) jeden w gminach do 20.000 mieszkańców;
- 2) dwóch w gminach do 100.000 mieszkańców;
- 3) trzech w gminach do 200.000 mieszkańców;

4) czterech w gminach powyżej 200.000 mieszkańców.

3. W przypadku gdy określona przez wójta liczba jego zastępców jest większa niż jeden, w zarządzeniu, o którym mowa w ust. 1, wójt wskazuje imiennie pierwszego i kolejnych zastępców.

[...]

Art. 28aa. [Raport o stanie gminy. Wotum zaufania] 1. Wójt co roku do dnia 31 maja przedstawia radzie gminy raport o stanie gminy.

2. Raport obejmuje podsumowanie działalności wójta w roku poprzednim, w szczególności realizację polityk, programów i strategii, uchwał rady gminy i budżetu obywatelskiego.

3. Rada gminy może określić w drodze uchwały szczegółowe wymogi dotyczące raportu.

4. Rada gminy rozpatruje raport, o którym mowa w ust. 1, podczas sesji, na której podejmowana jest uchwała rady gminy w sprawie udzielenia lub nieudzielenia absolutorium wójtowi. Raport rozpatrywany jest w pierwszej kolejności. Nad przedstawionym raportem o stanie gminy przeprowadza się debatę. [...]

9. Po zakończeniu debaty nad raportem o stanie gminy rada gminy przeprowadza głosowanie nad udzieleniem wójtowi wotum zaufania. Uchwałę o udzieleniu wójtowi wotum zaufania rada gminy podejmuje bezwzględną większością głosów ustawowego składu rady gminy. Niepodjęcie uchwały o udzieleniu wójtowi wotum zaufania jest równoznaczne z podjęciem uchwały o nieudzieleniu wójtowi wotum zaufania.

10. W przypadku nieudzielenia wójtowi wotum zaufania w dwóch kolejnych latach rada gminy może podjąć uchwałę o przeprowadzeniu referendum w sprawie odwołania wójta. Przepisy art. 28a ust. 3 i 5 stosuje się odpowiednio

[...]

Art. 29. [Zasada ciągłości funkcji organu wykonawczego] 1. Po upływie kadencji wójta pełni on swoją funkcję do czasu objęcia obowiązków przez nowo wybranego wójta albo osobę, którą Prezes Rady Ministrów wyznaczył do pełnienia funkcji wójta.

2. Po upływie kadencji wójta, zastępca wójta pełni swoje obowiązki do czasu objęcia obowiązków przez nowo powołanego zastępcę wójta.

[...]

Art. 30. [Zasada domniemania kompetencji i wyłączności kompetencji wójta]

1. Wójt wykonuje uchwały rady gminy i zadania gminy określone przepisami prawa.

2. Do zadań wójta należy w szczególności:

1) przygotowywanie projektów uchwał rady gminy;

1a) opracowywanie programów rozwoju w trybie określonym w przepisach o zasadach prowadzenia polityki rozwoju;

2) określanie sposobu wykonywania uchwał;

3) gospodarowanie mieniem komunalnym;

4) wykonywanie budżetu;

5) zatrudnianie i zwalnianie kierowników gminnych jednostek organizacyjnych.

[...]

3. W realizacji zadań własnych gminy wójt podlega wyłącznie radzie gminy.

[...]

Art. 43. [Definicja mienia komunalnego] Mieniem komunalnym jest własność i inne prawa majątkowe należące do poszczególnych gmin i ich związków oraz mienie innych gminnych osób prawnych, w tym przedsiębiorstw.

[...]

Art. 65. [Ustawowe gwarancje ochrony samodzielności związku międzygminnego] 1. Związek wykonuje zadania publiczne w imieniu własnym i na własną odpowiedzialność.

2. Związek posiada osobowość prawną.

[...]

Art. 69. [Organ stanowiący i kontrolny związku] 1. Organem stanowiącym i kontrolnym związku jest zgromadzenie związku, zwane dalej zgromadzeniem.

2. W zakresie zadań zleconych związkowi zgromadzenie wykonuje kompetencje przysługujące radzie gminy.

3. Do zgromadzenia związku stosuje się odpowiednio przepisy dotyczące rady gminy.

[...]

Art. 73. [Organ wykonawczy związku] 1. Organem wykonawczym związku jest zarząd.

2. Zarząd związku jest powoływany i odwoływany przez zgromadzenie spośród jego członków.

3. O ile statut tak stanowi, dopuszczalny jest wybór członków zarządu spoza członków zgromadzenia w liczbie nieprzekraczającej $\frac{1}{3}$ składu zarządu związku.

[...]

Art. 73b. [Związek powiatowo-gminny – przystąpienie powiatu do związku międzygminnego] 1. Do związku międzygminnego może przystąpić powiat. W takim

przypadku następuje przekształcenie związku międzygminnego w związek powiatowo-gminny, o którym mowa w art. 72a ust. 1 ustawy [...] o samorządzie powiatowym [...].

[...]

Art. 74. [Porozumienia międzygminne] 1. Gminy mogą zawierać porozumienia międzygminne w sprawie powierzenia jednej z nich określonych przez nie zadań publicznych.

2. Gmina wykonująca zadania publiczne objęte porozumieniem przejmuje prawa i obowiązki pozostałych gmin, związane z powierzonymi jej zadaniami, a gminy te mają obowiązek udziału w kosztach realizacji powierzonego zadania.

[...]

Art. 84. [Stowarzyszenia z udziałem gmin] 1. W celu wspierania idei samorządu terytorialnego oraz obrony wspólnych interesów, gminy mogą tworzyć stowarzyszenia, w tym również z powiatami i województwami.

2. Organizację, zadania oraz tryb pracy stowarzyszenia określa jego statut.

3. Do stowarzyszeń gmin stosuje się odpowiednio przepisy Prawa o stowarzyszeniach, z tym że dla założenia stowarzyszenia wymaganych jest co najmniej 3 założycieli.

Art. 84a. [Międzynarodowe zrzeszenia społeczności lokalnych i regionalnych] Zasady przystępowania gminy do międzynarodowych zrzeszeń społeczności lokalnych i regionalnych określają odrębne przepisy.

[...]

Art. 85. [Kryterium sprawowania nadzoru]² Nadzór nad działalnością gminną sprawowany jest na podstawie kryterium zgodności z prawem.

Art. 86. [Organy nadzoru] Organami nadzoru są Prezes Rady Ministrów i wojewoda, a w zakresie spraw finansowych – regionalna izba obrachunkowa.

[...]

Art. 89. [Środki nadzoru prewencyjnego oraz uzgodnienia, zatwierdzenia i opinie między jednostkami samorządu terytorialnego]³ 1. Jeżeli prawo uzależnia ważność rozstrzygnięcia organu gminy od jego zatwierdzenia, uzgodnienia lub zaopiniowania przez inny organ, zajęcie stanowiska przez ten organ powinno nastąpić nie

---

² Kryterium sprawowania nadzoru z art. 85 u.s.g. przewiduje art. 77 u.s.p. i 79 u.s.w.

³ Środki nadzoru prewencyjnego oraz uzgodnienia, zatwierdzenia i opinie między JST przewidują odpowiednio art. 77b u.s.p. i art. 80a u.s.w.

później niż w ciągu 14 dni od dnia doręczenia tego rozstrzygnięcia lub jego projektu, z zastrzeżeniem ust. 1a.

1a. Termin, o którym mowa w ust. 1, wynosi 30 dni, jeżeli zatwierdzenie, uzgodnienie lub zaopiniowanie wymagane jest od organu stanowiącego jednostki samorządu terytorialnego.

2. Jeżeli organ, o którym mowa w ust. 1 lub 1a, nie zajmie stanowiska w sprawie, rozstrzygnięcie uważa się za przyjęte w brzmieniu przedłożonym przez gminę, z upływem terminu określonego w ust. 1 lub 1a.

3. Do zatwierdzania, uzgadniania lub opiniowania przez organy gminy rozstrzygnięć innych organów przepisy ust. 1, 1a i 2 stosuje się odpowiednio.

[...]

Art. 91.⁴ 1. [Stwierdzenia nieważności uchwały lub zarządzenia] Uchwała lub zarządzenie organu gminy sprzeczne z prawem są nieważne. O nieważności uchwały lub zarządzenia w całości lub w części orzeka organ nadzoru w terminie nie dłuższym niż 30 dni od dnia doręczenia uchwały lub zarządzenia, w trybie określonym w art. 90.

[...]

4. [Wskazanie wydania uchwały lub zarządzenia z naruszeniem prawa] W przypadku nieistotnego naruszenia prawa organ nadzoru nie stwierdza nieważności uchwały lub zarządzenia, ograniczając się do wskazania, iż uchwałę lub zarządzenie wydano z naruszeniem prawa.

[...]

Art. 92. [Wstrzymanie wykonania uchwały lub zarządzenia]⁵ 1. Stwierdzenie przez organ nadzoru nieważności uchwały lub zarządzenia organu gminy wstrzymuje ich wykonanie z mocy prawa w zakresie objętym stwierdzeniem nieważności, z dniem doręczenia rozstrzygnięcia nadzorczego.

2. Przepisu ust. 1 nie stosuje się do uchwały lub zarządzenia o zaskarżeniu rozstrzygnięcia nadzorczego do sądu administracyjnego.

[...]

Art. 94. [Zasada trwałości uchwał i zarządzeń i wyjątki od niej. Orzeczenie o niezgodności z prawem]⁶ 1. Nie stwierdza się nieważności uchwały lub zarządzenia

---

⁴ Zastosowanie obu środków nadzoru wobec uchwał organów powiatu przewiduje art. 79 u.s.p., a wobec uchwał organów województwa art. 82 u.s.w.

⁵ Instytucja wstrzymania wykonania z art. 92 u.s.g. jest zastosowana odpowiednio do uchwał organów powiatu (art. 80 u.s.p.) i organów województwa (art. 82a u.s.w.).

⁶ Zasadę trwałości uchwał oraz orzekania o ich niezgodności z prawem przewidują odpowiednio art. 82 u.s.p. i art. 83 u.s.w.

organu gminy po upływie jednego roku od dnia ich podjęcia, chyba że uchybiono obowiązki przedłożenia uchwały lub zarządzenia w terminie określonym w art. 90 ust. 1, albo jeżeli są one aktem prawa miejscowego.

2. Jeżeli nie stwierdzono nieważności uchwały lub zarządzenia z powodu upływu terminu określonego w ust. 1, a istnieją przesłanki stwierdzenia nieważności, sąd administracyjny orzeka o ich niezgodności z prawem. Uchwała lub zarządzenie tracą moc prawną z dniem orzeczenia o ich niezgodności z prawem. Przepisy Kodeksu postępowania administracyjnego co do skutków takiego orzeczenia stosuje się odpowiednio.

[...]

Art. 96. 1. [Środek o charakterze nadzorczym stosowany przez Sejm]⁷ W razie powtarzającego się naruszenia przez radę gminy Konstytucji lub ustaw, Sejm, na wniosek Prezesa Rady Ministrów, może w drodze uchwały rozwiązać radę gminy. W przypadku rozwiązania rady gminy Prezes Rady Ministrów, na wniosek ministra właściwego do spraw administracji publicznej, wyznacza osobę, która do czasu wyboru rady gminy pełni jej funkcję.

2. **[Środki nadzoru weryfikacyjnego *ad personam* – odwołanie wójta]** Jeżeli powtarzającego się naruszenia Konstytucji lub ustaw dopuszcza się wójt, wojewoda wzywa wójta do zaprzestania naruszeń, a jeżeli wezwanie to nie odnosi skutku – występuje z wnioskiem do Prezesa Rady Ministrów o odwołanie wójta. W przypadku odwołania wójta Prezes Rady Ministrów, na wniosek ministra właściwego do spraw administracji publicznej, wyznacza osobę, która do czasu wyboru wójta pełni jego funkcję.

Art. 97. [Środki nadzoru weryfikacyjnego *ad personam* – zawieszenie organów gminy, zarząd komisaryczny]⁸ 1. W razie nierokującego nadziei na szybką poprawę i przedłużającego się braku skuteczności w wykonywaniu zadań publicznych przez organy gminy, Prezes Rady Ministrów, na wniosek ministra właściwego do spraw administracji publicznej, może zawiesić organy gminy i ustanowić zarząd komisaryczny na okres do dwóch lat, nie dłużej jednak niż do wyboru rady oraz wójta na kolejną kadencję.

2. Ustanowienie zarządu komisarycznego może nastąpić po uprzednim przedstawieniu zarzutów organom gminy i wezwaniu ich do niezwłocznego przedłożenia programu poprawy sytuacji gminy.

3. Komisarza rządowego powołuje Prezes Rady Ministrów na wniosek wojewody, zgłoszony za pośrednictwem ministra właściwego do spraw administracji publicznej.

---

⁷ Zastosowanie środka o charakterze nadzorczym przez Sejm względem rady powiatu przewiduje art. 83 ust. 1 u.s.p., a względem sejmiku województwa art. 84 ust. 1 u.s.w.

⁸ Zastosowanie środka weryfikacyjnego *ad personam* względem organów powiatu przewiduje art. 83 u.s.p. a względem organów województwa art. 85 u.s.w.

4. Komisarz rządowy przejmuje wykonywanie zadań i kompetencji organów gminy z dniem powołania.

Art. 98. [Sądowa ochrona samodzielności gminy – zaskarżanie aktów nadzoru, prawomocność rozstrzygnięcia nadzorczego]⁹ 1. Rozstrzygnięcia organu nadzorczego dotyczące gminy, w tym rozstrzygnięcia, o których mowa w art. 96 ust. 2 i art. 97 ust. 1, a także stanowisko zajęte w trybie art. 89, podlegają zaskarżeniu do sądu administracyjnego z powodu niezgodności z prawem w terminie 30 dni od dnia ich doręczenia.

2. Przepis ust. 1 stosuje się odpowiednio do rozstrzygnięć dotyczących organów związków i porozumień międzygminnych.

3. Do złożenia skargi uprawniona jest gmina lub związek międzygminny, których interes prawny, uprawnienie albo kompetencja zostały naruszone. Podstawą do wniesienia skargi jest uchwała lub zarządzenie organu, który podjął uchwałę lub zarządzenie albo którego dotyczy rozstrzygnięcie nadzorcze.

3a. Do złożenia skargi na rozstrzygnięcie organu nadzorczego, dotyczące uchwały rady gminy, doręczone po upływie kadencji rady, uprawniona jest rada gminy następnej kadencji w terminie 30 dni od dnia wyboru przewodniczącego rady.

4. Do postępowania w sprawach, o których mowa w ust. 1 i 2, stosuje się odpowiednio przepisy o zaskarżaniu do sądu administracyjnego decyzji w indywidualnych sprawach z zakresu administracji publicznej.

5. Rozstrzygnięcia nadzorcze stają się prawomocne z upływem terminu do wniesienia skargi bądź z datą oddalenia lub odrzucenia skargi przez sąd.

Art. 98a. [Zarządzenie zastępcze]¹⁰ 1. Jeżeli właściwy organ gminy, wbrew obowiązki wynikającemu z przepisów art. 383 § 2 i 6 oraz art. 492 § 2 i 5 ustawy, o której mowa w art. 24b ust. 6¹¹, oraz art. 5 ust. 2 i 3 ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. o ograniczeniu prowadzenia działalności gospodarczej przez osoby pełniące funkcje publiczne, w zakresie dotyczącym odpowiednio wygaśnięcia mandatu radnego, obsadzenia mandatu radnego, wygaśnięcia mandatu wójta, odwołania ze stanowiska albo rozwiązania umowy o pracę z zastępcą wójta, sekretarzem gminy, skarbnikiem gminy, kierownikiem jednostki organizacyjnej gminy i osobą zarządzającą lub członkiem organu zarządzającego gminną osobą prawną, nie podejmuje uchwały, nie odwołuje ze stanowiska lub nie

---

⁹ Sądowa ochrona samodzielności JST oraz prawomocność rozstrzygnięć nadzorczych są przedmiotem regulacji art. 85 u.s.p i art. 86 u.s.w.

¹⁰ Środek nadzoru w postaci zarządzenia następczego przewidują art. 85a u.s.p. i art. 86a u.s.w. z zachowaniem odmienności ustrojowych.

¹¹ K.wyb.

rozwiązuje umowy o pracę, wojewoda wzywa organ gminy do podjęcia odpowiedniego aktu w terminie 30 dni.

2. W razie bezskutecznego upływu terminu określonego w ust. 1, wojewoda, po powiadomieniu ministra właściwego do spraw administracji publicznej, wydaje zarządzenie zastępcze.

3. Przepis art. 98 stosuje się odpowiednio, z tym że uprawniona do złożenia skargi jest również osoba, której interesu prawnego lub uprawnienia dotyczy zarządzenie zastępcze.

[..]

Art. 101. [Skarga na uchwały i zarządzenia w sprawach z zakresu administracji publicznej] 1. Każdy, czyj interes prawny lub uprawnienie zostały naruszone uchwałą lub zarządzeniem, podjętymi przez organ gminy w sprawie z zakresu administracji publicznej, może zaskarżyć uchwałę lub zarządzenie do sądu administracyjnego. [..]

USTAWA

z dnia 21 lutego 2014 r.

o funduszu soleckim

Art. 2. [Definicja funduszu soleckiego] 1. Rada gminy rozstrzyga o wyodrębnieniu w budżecie gminy środków stanowiących fundusz, podejmując uchwałę, w której wyraża zgodę albo nie wyraża zgody na wyodrębnienie funduszu.

2. Uchwała podjęta po dniu 31 marca roku poprzedzającego rok budżetowy, którego dotyczy, jest nieważna.

3. Uchwała o wyrażeniu zgody na wyodrębnienie funduszu ma zastosowanie do kolejnych lat budżetowych następujących po roku, w którym została podjęta.

4. Uchwała o niewyrażeniu zgody na wyodrębnienie funduszu ma zastosowanie wyłącznie do roku budżetowego następującego po roku, w którym została podjęta.

5. Fundusz nie jest funduszem celowym w rozumieniu ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych [..].

6. Środki funduszu przeznacza się na realizację przedsięwzięć, które zgłoszone we wniosku, o którym mowa w art. 5, są zadaniami własnymi gminy, służą poprawie warunków życia mieszkańców i są zgodne ze strategią rozwoju gminy.

7. Środki funduszu mogą być przeznaczone na pokrycie wydatków na działania zmierzające do usunięcia skutków klęski żywiołowej w rozumieniu ustawy z dnia 18 kwietnia 2002 r. o stanie klęski żywiołowej [..].

USTAWA

z dnia 15 marca 2002 r.

o ustroju miasta stołecznego Warszawy

Art. 1. [Status ustrojowy, nazwa i herb m.st. Warszawy] 1. Stolica Rzeczypospolitej Polskiej miasto stołeczne Warszawa jest gminą mającą status miasta na prawach powiatu.

2. Nazwa miasto stołeczne Warszawa może być określana skrótem „m.st. Warszawa”.

3. Herbem m.st. Warszawy jest wizerunek Syreny o wzorze określonym w statucie m.st. Warszawy.

[...]

Art. 3. [Zakres działania m.st. Warszawy] 1. Miasto stołeczne Warszawa, oprócz zadań przewidzianych przepisami dotyczącymi samorządu gminnego i samorządu powiatowego, wykonuje zadania wynikające ze stołecznego charakteru miasta, a w szczególności zapewnia warunki niezbędne do:

1) funkcjonowania w mieście naczelnych i centralnych organów państwa, obcych przedstawicielstw dyplomatycznych i urzędów konsularnych oraz organizacji międzynarodowych,

2) przyjmowania delegacji zagranicznych,

3) funkcjonowania urzędzeń publicznych o charakterze infrastrukturalnym, mających znaczenie dla stołecznych funkcji miasta.

2. Zadania, o których mowa w ust. 1, są zadaniami zleconymi z zakresu administracji rządowej.

[...]

Art. 6. [Organy dzielnicy] Organem stanowiącym i kontrolnym dzielnicy jest rada dzielnicy, a organem wykonawczym – zarząd dzielnicy.

[...]

Art. 9. [Organ stanowiący i kontrolny dzielnicy] 1. Kadencja rady dzielnicy rozpoczyna się w dniu wyborów i upływa w dniu poprzedzającym następne wybory.

2. Pierwszą sesję rady dzielnicy zwołuje Prezydent m.st. Warszawy w ciągu 7 dni po ogłoszeniu zbiorczych wyników wyborów na obszarze całego kraju.

3. Po upływie terminu określonego w ust. 2 pierwszą sesję zwołuje komisarz wyborczy w ciągu 21 dni po ogłoszeniu zbiorczych wyników wyborów na obszarze całego kraju.

4. Pracami rady dzielnicy kieruje przewodniczący rady dzielnicy.

5. W sesjach rady dzielnicy mogą brać udział z głosem doradczym radni m.st. Warszawy.

Art. 10. [Zarząd dzielnicy. Odwołanie burmistrza dzielnicy oraz pozostałych członków zarządu dzielnicy] 1. Rada dzielnicy wybiera zarząd dzielnicy w liczbie od 3 do 5 osób. W dzielnicach do 100.000 mieszkańców zarząd dzielnicy liczy 3 osoby.

2. W skład zarządu dzielnicy wchodzi burmistrz dzielnicy, jego zastępca lub zastępcy oraz pozostali członkowie zarządu, jeżeli statut dzielnicy tak stanowi.

3. Wybór burmistrza następuje w głosowaniu tajnym bezwzględną większością głosów. Pozostali członkowie zarządu wybierani są na wniosek burmistrza zwykłą większością głosów w głosowaniu tajnym.

4. Jeżeli w ciągu 30 dni od dnia pierwszego posiedzenia rady dzielnicy zarząd dzielnicy nie zostanie wybrany, Prezydent m.st. Warszawy nie później niż w ciągu 14 dni powołuje zarząd dzielnicy, w tym burmistrza dzielnicy.

5. Odwołanie burmistrza następuje na wniosek Prezydenta m.st. Warszawy lub na wniosek co najmniej $\frac{1}{4}$ ustawowego składu rady bezwzględną większością głosów w głosowaniu tajnym. Odwołanie burmistrza jest równoznaczne z odwołaniem całego zarządu.

6. Rada dzielnicy może odwołać członka zarządu na wniosek burmistrza, Prezydenta m.st. Warszawy lub na wniosek co najmniej $\frac{1}{4}$ ustawowego składu rady dzielnicy zwykłą większością głosów w głosowaniu tajnym.

7. W przypadku odwołania zarządu stosuje się odpowiednio ust. 4.

Art. 11. [Statut dzielnicy. Zakres działania dzielnicy] 1. Dzielnicą działa na podstawie statutu dzielnicy nadanego przez Radę m.st. Warszawy i innych uchwał Rady m.st. Warszawy przekazujących dzielnicy zadania i kompetencje gminne i powiatowe, zadania zlecone gminie z zakresu administracji rządowej oraz zadania realizowane na podstawie porozumień zawartych pomiędzy jednostkami samorządu terytorialnego.

2. Do zakresu działania dzielnicy należą sprawy lokalne, a w szczególności:

1) utrzymywanie i eksploatacja gminnych zasobów lokalowych,
2) utrzymywanie placówek oświaty i wychowania, kultury, pomocy społecznej, rekreacji, sportu i turystyki, w zakresie określonym przez statut miasta i inne uchwały Rady m.st. Warszawy,

3) zadania związane z ochroną zdrowia, w zakresie określonym przez statut miasta i inne uchwały Rady m.st. Warszawy,

4) utrzymanie zieleni i dróg o charakterze lokalnym, w zakresie określonym przez statut miasta i inne uchwały Rady m.st. Warszawy,

5) utrzymywanie i eksploatacja dzielnicowych obiektów administracyjnych,

6) sprawowanie nadzoru nad jednostkami niższego rzędu utworzonymi na jej obszarze,

7) podejmowanie we własnym zakresie działań na rzecz zaspokajania zbiorowych potrzeb wspólnoty mieszkańców dzielnicy.

3. W zakresie kompetencji, o których mowa w ust. 1, zarząd dzielnicy może upoważnić poszczególnych członków zarządu oraz innych pracowników Urzędu m.st. Warszawy, wykonujących pracę w danej dzielnicy, do załatwiania indywidualnych spraw z zakresu administracji publicznej w trybie przepisów o postępowaniu administracyjnym i postępowaniu podatkowym, w tym do wydawania decyzji.

[...]

USTAWA

z dnia 28 lipca 2005 r.

o lecznictwie uzdrowiskowym, uzdrowiskach i obszarach ochrony uzdrowiskowej oraz o gminach uzdrowiskowych

[...]

Art. 2. [Definicje ustawowe] Użyte w ustawie określenia oznaczają:

[...]

2) gmina uzdrowiskowa – gminę, której obszarowi lub jego części został nadany status uzdrowiska w trybie określonym w ustawie;

3) uzdrowisko – obszar, na terenie którego prowadzone jest lecznictwo uzdrowiskowe, wydzielony w celu wykorzystania i ochrony znajdujących się na jego obszarze naturalnych surowców leczniczych, spełniający warunki, o których mowa w art. 34 ust. 1, któremu został nadany status uzdrowiska;

[...]

Art. 48. [Opłaty uzdrowiskowe] Gmina uzdrowiskowa w celu realizacji zadań, o których mowa w art. 46, ma prawo do pobierania opłaty uzdrowiskowej na zasadach określonych w przepisach odrębnych.

USTAWA

z dnia 6 stycznia 2005 r.

o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz o języku regionalnym

[...]

Art. 9. [Język pomocniczy. Status gminy zamieszkałej przez mniejszość. Urzędowy Rejestr Gmin] 1. Przed organami gminy, obok języka urzędowego, może być używany, jako język pomocniczy, język mniejszości.

2. Język pomocniczy może być używany jedynie w gminach, w których liczba mieszkańców gminy należących do mniejszości, której język ma być używany jako język

pomocniczy, jest nie mniejsza niż 20% ogólnej liczby mieszkańców gminy i które zostały wpisane do Urzędowego Rejestru Gmin, w których używany jest język pomocniczy, zwanego dalej „Urzędowym Rejestrem”.

3. Możliwość używania języka pomocniczego oznacza, że osoby należące do mniejszości, z zastrzeżeniem ust. 5, mają prawo do:

1) zwracania się do organów gminy w języku pomocniczym w formie pisemnej lub ustnej;

2) uzyskiwania, na wyraźny wniosek, odpowiedzi także w języku pomocniczym w formie pisemnej lub ustnej.

4. Dopuszcza się wniesienie podania w języku pomocniczym. Wniesienie podania w języku pomocniczym nie stanowi braku powodującego pozostawienie podania bez rozpoznania.

5. Procedura odwoławcza odbywa się wyłącznie w języku urzędowym.

6. Nikt nie może uchylić się od wykonania zgodnego z prawem polecenia lub orzeczenia wydanego w języku urzędowym, jeżeli okoliczności wymagają niezwłocznego jego wykonania, aby mogło osiągnąć swój cel.

7. Wątpliwości rozstrzygane są na podstawie dokumentu sporządzonego w języku urzędowym.

[...]

Art. 12. [Nazwy dodatkowe w języku mniejszości nazw miejscowości, obiektów fizjograficznych i ulic. Rejestr gmin] 1. Dodatkowe tradycyjne nazwy w języku mniejszości mogą być używane obok:

1) urzędowych nazw miejscowości i obiektów fizjograficznych,

2) nazw ulic

– ustalonych w języku polskim na podstawie odrębnych przepisów.

2. Dodatkowe nazwy, o których mowa w ust. 1, mogą być używane jedynie na obszarze gmin wpisanych do prowadzonego przez ministra właściwego do spraw wyznań religijnych oraz mniejszości narodowych i etnicznych Rejestru gmin, na których obszarze używane są nazwy w języku mniejszości, zwanego dalej „Rejestrem gmin”. Wpisu do Rejestru gmin dokonuje minister właściwy do spraw wyznań religijnych oraz mniejszości narodowych i etnicznych na wniosek rady gminy, na której obszarze nazwy te mają być używane, z zastrzeżeniem ust. 7 i art. 13 ust. 1-7.

3. Dodatkowe nazwy, o których mowa w ust. 1, nie mogą nawiązywać do nazw z okresu 1933-1945, nadanych przez władze Trzeciej Rzeszy Niemieckiej lub Związku Socjalistycznych Republik Radzieckich.

4. Dodatkowe nazwy, o których mowa w ust. 1, mogą być wprowadzone na terenie całej gminy lub w poszczególnych miejscowościach.

5. Dodatkowe nazwy, o których mowa w ust. 1, umieszczane są po nazwie w języku polskim i nie mogą być stosowane samodzielnie.

6. Ustalenie dodatkowej nazwy w języku mniejszości następuje zgodnie z zasadami pisowni tego języka.

7. Dodatkowa nazwa miejscowości lub obiektu fizjograficznego w języku mniejszości może być ustalona na wniosek rady gminy, jeżeli:

1) liczba mieszkańców gminy należących do mniejszości jest nie mniejsza niż 20% ogólnej liczby mieszkańców tej gminy lub, w przypadku miejscowości zamieszkałej, za ustaleniem dodatkowej nazwy miejscowości w języku mniejszości opowiedziała się w konsultacjach, przeprowadzonych w trybie określonym w art. 5a ust. 2 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym [...], ponad połowa mieszkańców tej miejscowości biorących udział w konsultacjach;

2) wniosek rady gminy uzyskał pozytywną opinię Komisji Nazw Miejscowości i Obiektów Fizjograficznych, utworzonej na podstawie ustawy z dnia 29 sierpnia 2003 r. o urzędowych nazwach miejscowości i obiektów fizjograficznych [...].

USTAWA

z dnia 29 sierpnia 2003 r.

o urzędowych nazwach miejscowości i obiektów fizjograficznych

[...]

Art. 2. [Słownik terminów] Użyte w ustawie określenia oznaczają:

1) jednostka osadnicza – wyodrębniony przestrzennie obszar zabudowy mieszkaniowej wraz z obiektami infrastruktury technicznej zamieszkały przez ludzi;

2) kolonia – jednostkę osadniczą powstałą jako rezultat ekspansji miejscowości poza obszar wcześniej istniejącej zabudowy, w szczególności: kolonię miasta, kolonię wsi;

3) miasto – jednostkę osadniczą o przewadze zwartej zabudowy i funkcjach nierolniczych posiadającą prawa miejskie bądź status miasta nadany w trybie określonym odrębnymi przepisami;

4) miejscowość – jednostkę osadniczą lub inny obszar zabudowany odróżniające się od innych miejscowości odrębną nazwą, a przy jednakowej nazwie – odmiennym określeniem ich rodzaju;

5) miejscowość niezamieszkała – miejscowość, w której nie przebywa stale lub nie jest zameldowana na pobyt stały co najmniej jedna osoba;

6) miejscowość zamieszkała – miejscowość, w której stale przebywa lub jest zameldowana na pobyt stały co najmniej jedna osoba;

7) obiekt fizjograficzny – wyodrębniony składnik środowiska geograficznego, w szczególności: nizinę, wyżynę, wzgórze, pasmo górskie, górę, szczyt góry, przełęcz,

dolinę, kotlinę, jaskinię, rzekę, kanał, jezioro, zatokę, bagno, staw, sztuczny zbiornik wodny, wodospad, las, kompleks leśny, uroczysko, półwysep, wyspę;

8) osada – niewielką jednostkę osadniczą na terenie wiejskim o odmiennym (wyodróżniającym się) charakterze zabudowy albo zamieszkaną przez ludność związaną z określonym miejscem lub rodzajem pracy, w szczególności: osadę młyńską, osadę leśną, osadę rybacką, osadę kolejową, osadę po byłym państwowym gospodarstwie rolnym; osada może być samodzielna lub może stanowić część innej jednostki osadniczej;

9) osiedle – zespół mieszkaniowy stanowiący integralną część miasta lub wsi;

10) przysiółek – skupisko kilku gospodarstw położonych poza zabudową wsi stanowiące integralną część wsi;

11) rodzaj miejscowości – określenie charakteru miejscowości ukształtowanej w procesie rozwoju osadnictwa, w szczególności: miasto, osiedle, wieś, osada, kolonia, przysiółek i ich części;

12) wieś – jednostkę osadniczą o zwartej lub rozproszonej zabudowie i istniejących funkcjach rolniczych lub związanych z nimi usługowych lub turystycznych nieposiadającą praw miejskich lub statusu miasta.

[...]

USTAWA

z dnia 1 kwietnia 2016 r.

o zakazie propagowania komunizmu lub innego ustroju totalitarnego przez nazwy jednostek organizacyjnych, jednostek pomocniczych gminy, budowli, obiektów i urządzeń użyteczności publicznej oraz pomniki

Art. 1. [Zakaz nadawania jednostkom organizacyjnym i pomocniczym, budowlom oraz obiektom nazw propagujących komunizm lub inny ustrój totalitarny]

1. Nazwy jednostek organizacyjnych, jednostek pomocniczych gminy, budowli, obiektów i urządzeń użyteczności publicznej, w tym dróg, ulic, mostów i placów, nadawane przez jednostki samorządu terytorialnego nie mogą upamiętniać osób, organizacji, wydarzeń lub dat symbolizujących komunizm lub inny ustrój totalitarny, ani w inny sposób takiego ustroju propagować.

2. Za propagujące komunizm uważa się także nazwy odwołujące się do osób, organizacji, wydarzeń lub dat symbolizujących represyjny, autorytarny i niesuwerenny system władzy w Polsce w latach 1944-1989.

3. Za jednostki organizacyjne uważa się w szczególności szkoły i ich zespoły, przedszkola, szpitale, placówki opiekuńczo-wychowawcze, instytucje kultury oraz instytucje społeczne.

Art. 2. [Opinia IPN - Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu] 1. Stwierdzenie przez wojewodę nieważności uchwały nadającej nazwę jednostce organizacyjnej, jednostce pomocniczej gminy, budowli, obiektowi lub urządzeniu użyteczności publicznej, w zakresie w jakim nadaje nazwę niezgodną z art. 1, wymaga opinii Instytutu Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu potwierdzającej tę niezgodność. [...]

Art. 3. [Zarządzenie zastępcze wojewody] 1. Jeżeli w terminie 3 miesięcy od dnia uprawomocnienia się rozstrzygnięcia nadzorczego, o którym mowa w art. 2 ust. 1, nie zostanie nadana nowa nazwa, a jej nadanie jest konieczne do oznaczania adresów, wojewoda wydaje zarządzenie zastępcze, w którym nadaje nazwę zgodną z art. 1. [...]

Art. 4. [Stosowanie przepisów do nazw nadawanych przez związki jednostek samorządu terytorialnego i związki metropolitalne] Przepisy art. 1-3 stosuje się odpowiednio do nazw jednostek organizacyjnych, budowli, obiektów i urzędzeń użyteczności publicznej nadawanych przez związki jednostek samorządu terytorialnego i związki metropolitalne.

Art. 5a. [Zakaz upamiętniania w postaci pomników osób, organizacji, wydarzeń lub dat symbolizujących komunizm lub inny ustrój totalitarny] 1. Pomniki nie mogą upamiętniać osób, organizacji, wydarzeń lub dat symbolizujących komunizm lub inny ustrój totalitarny, ani w inny sposób takiego ustroju propagować. Przepis art. 1 ust. 2 stosuje się. [...]

Art. 5b. [Nakaz usunięcia pomnika] 1. Wojewoda, w drodze decyzji, nakazuje właścicielowi albo użytkownikowi wieczystemu nieruchomości, na której znajduje się pomnik, który nie spełnia warunków określonych w art. 5a ust. 1, usunięcie tego pomnika. [...]

Art. 5c. [Stwierdzenie nieważności uchwały o wzniesieniu pomnika] Do stwierdzenia przez wojewodę nieważności uchwały o wzniesieniu pomnika, który nie spełnia warunków określonych w art. 5a ust. 1, przepisy art. 2 stosuje się odpowiednio. [...]

USTAWA

z dnia 5 czerwca 1998 r.

o samorządzie powiatowym

Art. 1. [Definicja powiatowej wspólnoty samorządowej i powiatu] 1. Mieszkańcy powiatu tworzą z mocy prawa lokalną wspólnotę samorządową.

2. Ilekroć w ustawie jest mowa o powiecie, należy przez to rozumieć lokalną wspólnotę samorządową oraz odpowiednie terytorium.

Art. 2. [Ustawowe gwarancje ochrony samodzielności powiatu. Władztwo ustrojowe powiatu] 1. Powiat wykonuje określone ustawami zadania publiczne w imieniu własnym i na własną odpowiedzialność.

2. Powiat ma osobowość prawną.

3. Samodzielność powiatu podlega ochronie sądowej.

4. O ustroju powiatu stanowi jego statut.

[...]

Art. 3d. [Konsultacje z mieszkańcami powiatu] 1. W przypadkach przewidzianych ustawą oraz w innych sprawach ważnych dla powiatu mogą być przeprowadzane na jego terytorium konsultacje z mieszkańcami powiatu.

2. Zasady i tryb przeprowadzania konsultacji z mieszkańcami powiatu określa uchwała rady powiatu.

3. **[Budżet obywatelski powiatu]** Szczególną formą konsultacji społecznych jest budżet obywatelski.

4. W ramach budżetu obywatelskiego mieszkańcy w bezpośrednim głosowaniu decydują corocznie o części wydatków budżetu powiatu. Zadania wybrane w ramach budżetu obywatelskiego zostają uwzględnione w uchwale budżetowej powiatu. Rada powiatu w toku prac nad projektem uchwały budżetowej nie może usuwać lub zmieniać w stopniu istotnym zadań wybranych w ramach budżetu obywatelskiego. [...]

6. Rada powiatu określa w drodze uchwały wymagania, jakie powinien spełniać projekt budżetu obywatelskiego, w szczególności:

1) wymogi formalne, jakim powinny odpowiadać zgłaszane projekty;

2) wymaganą liczbę podpisów mieszkańców popierających projekt, przy czym nie może być ona większa niż 0,1% mieszkańców terenu objętego pulą budżetu obywatelskiego, w której zgłaszany jest projekt;

3) zasady oceny zgłoszonych projektów co do zgodności z prawem, wykonalności technicznej, spełniania przez nie wymogów formalnych oraz tryb odwołania od decyzji o niedopuszczeniu projektu do głosowania;

4) zasady przeprowadzania głosowania, ustalania wyników i podawania ich do publicznej wiadomości, biorąc pod uwagę, że zasady przeprowadzenia głosowania muszą zapewniać równość i bezpośredniość głosowania.

[...]

Art. 4. [Zadania powiatu. Zadania z zakresu administracji rządowej wykonywane przez powiat. Porozumienia służące przekazywaniu zadań z zakresu działania powiatu gminom. Zakaz naruszania zakresu działania gmin] 1. Powiat wykonuje określone ustawami zadania publiczne o charakterze ponadgminnym w zakresie:

- 1) edukacji publicznej;
- 2) promocji i ochrony zdrowia;
- 3) pomocy społecznej;
- 3a) wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej;
- 4) polityki prorodzinnej;
- 5) wspierania osób niepełnosprawnych;
- 6) transportu zbiorowego i dróg publicznych;
- 7) kultury oraz ochrony zabytków i opieki nad zabytkami;
- 8) kultury fizycznej i turystyki;
- 9) geodezji, kartografii i katastru;
- 10) gospodarki nieruchomościami,
- 11) administracji architektoniczno-budowlanej;
- 12) gospodarki wodnej;
- 13) ochrony środowiska i przyrody;
- 14) rolnictwa, leśnictwa i rybactwa śródlądowego;
- 15) porządku publicznego i bezpieczeństwa obywateli;
- 16) ochrony przeciwpowodziowej, w tym wyposażenia i utrzymania powiatowego magazynu przeciwpowodziowego, przeciwpożarowej i zapobiegania innym nadzwyczajnym zagrożeniom życia i zdrowia ludzi oraz środowiska;
- 17) przeciwdziałania bezrobociu oraz aktywizacji lokalnego rynku pracy;
- 18) ochrony praw konsumenta;
- 19) utrzymania powiatowych obiektów i urządzeń użyteczności publicznej oraz obiektów administracyjnych;
- 20) obronności;
- 21) promocji powiatu;
- 22) współpracy i działalności na rzecz organizacji pozarządowych oraz podmiotów wymienionych w art. 3 ust. 3 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie [...];
- 23) działalności w zakresie telekomunikacji.

2. Do zadań publicznych powiatu należy również zapewnienie wykonywania określonych w ustawach zadań i kompetencji kierowników powiatowych służb, inspekcji i straży.

3. Ustawy mogą określać inne zadania powiatu.

4. Ustawy mogą określać niektóre sprawy należące do zakresu działania powiatu jako zadania z zakresu administracji rządowej, wykonywane przez powiat.

5. Powiat na uzasadniony wniosek zainteresowanej gminy przekazuje jej zadania z zakresu swojej właściwości na warunkach ustalonych w porozumieniu.

6. Zadania powiatu nie mogą naruszać zakresu działania gmin.

Art. 4a. [Zadania z zakresu organizacji przygotowań i przeprowadzania referendów] Ustawy mogą nakładać na powiat obowiązek wykonywania zadań z zakresu organizacji przygotowań i przeprowadzenia wyborów powszechnych oraz referendów.

Art. 4b. [Monitoring] 1. Powiat w celu zapewnienia porządku publicznego i bezpieczeństwa obywateli oraz ochrony przeciwpożarowej i przeciwpowodziowej może stosować środki techniczne umożliwiające rejestrację obrazu (monitoring) w obszarze przestrzeni publicznej, za zgodą zarządzającego tym obszarem lub podmiotu posiadającego tytuł prawny do tego obszaru lub na terenie nieruchomości i w obiektach budowlanych stanowiących mienie powiatu lub jednostek organizacyjnych powiatu, a także na terenie wokół takich nieruchomości i obiektów budowlanych, jeżeli jest to konieczne do zapewnienia porządku publicznego i bezpieczeństwa obywateli lub ochrony przeciwpożarowej i przeciwpowodziowej. [...]

Art. 5. [Porozumienia jako forma przekazywania wykonywania oraz powierzenia prowadzenia zadań publicznych] 1. Powiat może zawierać z organami administracji rządowej porozumienia w sprawie wykonywania zadań publicznych z zakresu administracji rządowej.

2. Powiat może zawierać porozumienia w sprawie powierzenia prowadzenia zadań publicznych z jednostkami lokalnego samorządu terytorialnego, a także z województwem, na którego obszarze znajduje się terytorium powiatu.

3. Porozumienia, o których mowa w ust. 1 i 2, podlegają ogłoszeniu w wojewódzkim dzienniku urzędowym.

4. Do porozumień stosuje się odpowiednio przepisy ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym [...].

Art. 6a. [Wspólna obsługa administracyjna, finansowa i organizacyjna powiatu] Powiat może zapewnić wspólną obsługę, w szczególności administracyjną, finansową i organizacyjną:

- 1) jednostkom organizacyjnym powiatu zaliczanym do sektora finansów publicznych,
- 2) powiatowym instytucjom kultury,
- 3) innym zaliczanym do sektora finansów publicznych powiatowym osobom prawnym utworzonym na podstawie odrębnych ustaw w celu wykonywania zadań publicznych,

z wyłączeniem przedsiębiorstw, instytutów badawczych, banków i spółek prawa handlowego

– zwanym dalej „jednostkami obsługiwanymi”.

[...]

Art. 8. [Władze powiatu: mieszkańcy oraz organy powiatu] 1. Mieszkańcy powiatu podejmują rozstrzygnięcia w głosowaniu powszechnym – poprzez wybory i referendum powiatowe – lub za pośrednictwem organów powiatu.

2. Organami powiatu są:

- 1) rada powiatu;
- 2) zarząd powiatu.

Art. 9. [Ustawowa pozycja rady powiatu – kadencja, skład, wybór] 1. Rada powiatu jest organem stanowiącym i kontrolnym powiatu, z zastrzeżeniem przepisów o referendum powiatowym.

2. Kadencja rady trwa 4 lata, licząc od dnia wyborów.

3. Radni wybierani są w wyborach bezpośrednich. Zasady i tryb przeprowadzania wyborów do rady powiatu określa odrębna ustawa.

4. W skład rady powiatu wchodzi radni w liczbie piętnastu w powiatach liczących do 40.000 mieszkańców oraz po dwóch na każde kolejne rozpoczęte 20.000 mieszkańców, ale nie więcej niż dwudziestu dziewięciu radnych.

[...]

Art. 12. [Wyłączność kompetencyjna rady] Do wyłącznej właściwości rady powiatu należy:

- 1) stanowienie aktów prawa miejscowego, w tym statutu powiatu;
- 2) wybór i odwołanie zarządu oraz ustalanie wynagrodzenia jego przewodniczącego;
- 3) powoływanie i odwoływanie, na wniosek starosty, skarbnika powiatu, będącego głównym księgowym budżetu powiatu;
- 4) stanowienie o kierunkach działania zarządu powiatu oraz rozpatrywanie sprawozdań z działalności zarządu, w tym z działalności finansowej;
- 5) uchwalanie budżetu powiatu;
- 6) rozpatrywanie sprawozdania z wykonania budżetu oraz podejmowanie uchwały w sprawie udzielenia lub nieudzielenia absolutorium dla zarządu z tego tytułu;
- 6a) rozpatrywanie raportu o stanie powiatu oraz podejmowanie uchwały w sprawie udzielenia lub nieudzielenia wotum zaufania dla zarządu z tego tytułu;
- 7) podejmowanie uchwał w sprawach wysokości podatków i opłat w granicach określonych ustawami;
- 8) podejmowanie uchwał w sprawach majątkowych powiatu dotyczących:

a) zasad nabywania, zbywania i obciążania nieruchomości oraz ich wydzierżawiania lub wynajmowania na czas oznaczony dłuższy niż 3 lata lub na czas nieoznaczony, o ile ustawy szczególne nie stanowią inaczej; uchwała rady powiatu jest wymagana również w przypadku, gdy po umowie zawartej na czas oznaczony do 3 lat strony zawierają kolejne umowy, których przedmiotem jest ta sama nieruchomość; do czasu określenia zasad zarząd może dokonywać tych czynności wyłącznie za zgodą rady powiatu,

b) emitowania obligacji oraz określania zasad ich zbywania, nabywania i wykupu,

c) zaciągania długoterminowych zobowiązań zaliczanych do tytułu dłużnego, o którym mowa w art. 72 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych [...],

d) ustalania maksymalnej wysokości pożyczek i kredytów krótkoterminowych zaciąganych przez zarząd oraz maksymalnej wysokości pożyczek i poręczeń udzielanych przez zarząd w roku budżetowym,

e) zobowiązań w zakresie podejmowania inwestycji i remontów o wartości przekraczającej granicę ustaloną corocznie przez radę,

f) tworzenia i przystępowania do związków, stowarzyszeń, fundacji i spółdzielni oraz ich rozwiązywania lub występowania z nich,

g) tworzenia i przystępowania do spółek, ich rozwiązywania i występowania z nich oraz określania zasad wnoszenia wkładów oraz obejmowania, nabywania i zbywania udziałów i akcji,

h) współdziałania z innymi powiatami i z gminami, jeżeli związane jest to z koniecznością wydzielenia majątku,

i) tworzenia, przekształcania i likwidacji jednostek organizacyjnych oraz wyposażania ich w majątek;

j) wyrażenia zgody na zawarcie umowy, o której mowa w art. 50a ust. 1;

8a) podejmowanie uchwał w sprawie przyjęcia zadań z zakresu administracji rządowej oraz w sprawie powierzenia prowadzenia zadań publicznych, o których mowa w art. 5;

9) określanie wysokości sumy, do której zarząd może samodzielnie zaciągać zobowiązania;

9a) podejmowanie uchwał w sprawach współpracy ze społecznościami lokalnymi innych państw oraz przystępowania do międzynarodowych zrzeszeń społeczności lokalnych;

9b) uchwalanie powiatowego programu zapobiegania przestępczości oraz ochrony bezpieczeństwa obywateli i porządku publicznego;

9c) uchwalanie powiatowego programu przeciwdziałania bezrobociu oraz aktywizacji lokalnego rynku pracy;

9ca) przyjmowanie programów rozwoju w trybie określonym w przepisach o zasadach prowadzenia polityki rozwoju;

9d) dokonywanie oceny stanu bezpieczeństwa przeciwpożarowego i zabezpieczenia przeciwpowodziowego powiatu;

10) podejmowanie uchwał w sprawach herbu powiatu i flagi powiatu;

10a) podejmowanie uchwał w sprawie zasad udzielania stypendiów dla uczniów i studentów;

11) podejmowanie uchwał w innych sprawach zastrzeżonych ustawami do kompetencji rady powiatu.

Art. 13. [Tryb podejmowania uchwał przez radę powiatu] 1. Uchwały rady i zarządu powiatu zapadają zwykłą większością głosów w obecności co najmniej połowy ustawowego składu rady (zarządu), w głosowaniu jawnym, chyba że przepisy ustawy stanowią inaczej.

1a. Głosowania jawne na sesjach rady odbywają się za pomocą urządzeń umożliwiających sporządzenie i utrwalenie imiennego wykazu głosowań radnych.

1b. W przypadku gdy przeprowadzenie głosowania w sposób określony w ust. 1a nie jest możliwe z przyczyn technicznych przeprowadza się głosowanie imienne.

1c. Imienne wykazy głosowań radnych podaje się niezwłocznie do publicznej wiadomości w Biuletynie Informacji Publicznej i na stronie internetowej powiatu oraz w inny sposób zwyczajowo przyjęty na obszarze powiatu.

2. Odrzucenie w głosowaniu uchwały o udzieleniu absolutorium jest równoznaczne z przyjęciem uchwały o nieudzieleniu zarządowi absolutorium.

[...]

Art. 15 [Transmisja i utrwalanie obrad] 1a. Obrady rady powiatu są transmitowane i utrwalane za pomocą urządzeń rejestrujących obraz i dźwięk. Nagrania obrad są udostępniane w Biuletynie Informacji Publicznej i na stronie internetowej powiatu oraz w inny sposób zwyczajowo przyjęty. [...]

[...]

Art. 18. [Kluby radnych] 1. Radni mogą tworzyć kluby radnych.

2. Klub radnych tworzy co najmniej 3 radnych.

3. Zasady działania klubów radnych określa statut powiatu.

[...]

Art. 19a. [Polecenia służbowe wydawane przez przewodniczącego rady powiatu] Przewodniczący rady powiatu w związku z realizacją swoich obowiązków może wydawać polecenia służbowe pracownikom starostwa wykonującym zadania organizacyjne, prawne oraz inne zadania związane z funkcjonowaniem rady powiatu, komisji i radnych. W tym przypadku przewodniczący rady powiatu wykonuje uprawnienia zwierzchnika służbowego w stosunku do pracowników, o których mowa w zdaniu pierwszym.

[...]

Art. 21. [Indywidualne uprawnienia kontrolne radnego] [...] 2a. W wykonywaniu mandatu radnego radny ma prawo, jeżeli nie narusza to dóbr osobistych innych osób, do uzyskiwania informacji i materiałów, wstępu do pomieszczeń, w których znajdują się te informacje i materiały, oraz wglądu w działalność starostwa powiatowego, a także spółek z udziałem powiatu, spółek handlowych z udziałem powiatowych osób prawnych, powiatowych osób prawnych, powiatowej jednostki organizacyjnej oraz zakładów i przedsiębiorstw samorządowych, z zachowaniem przepisów o tajemnicy prawnie chronionej. [...]

9. W sprawach dotyczących powiatu radni mogą kierować interpelacje i zapytania do starosty.

10. Interpelacja dotyczy spraw o istotnym znaczeniu dla powiatu. Interpelacja powinna zawierać krótkie przedstawienie stanu faktycznego będącego jej przedmiotem oraz wynikające z niej pytania.

11. Zapytania składa się w sprawach aktualnych problemów powiatu, a także w celu uzyskania informacji o konkretnym stanie faktycznym. Przepis ust. 10 zdanie drugie stosuje się odpowiednio.

12. Interpelacje i zapytania składane są na piśmie do przewodniczącego rady, który przekazuje je niezwłocznie staroście. Starosta, lub osoba przez niego wyznaczona, jest zobowiązana udzielić odpowiedzi na piśmie nie później niż w terminie 14 dni od dnia otrzymania interpelacji lub zapytania.

13. Treść interpelacji i zapytań oraz udzielonych odpowiedzi podawana jest do publicznej wiadomości poprzez niezwłoczną publikację w Biuletynie Informacji Publicznej i na stronie internetowej powiatu, oraz w inny sposób zwyczajowo przyjęty.

[...]

Art. 26. [Zarząd powiatu jako organ wykonawczy. Ustrój zarządu] 1. Zarząd powiatu jest organem wykonawczym powiatu.

2. W skład zarządu powiatu wchodzi starosta jako jego przewodniczący, wicestarosta i pozostali członkowie.

Art. 28. [Zasada ciągłości funkcji organu wykonawczego]¹² Zarząd powiatu działa do dnia wyboru nowego zarządu, z zastrzeżeniem art. 29 ust. 5.

[..]

Art. 30a. [Raport o stanie powiatu. Wotum zaufania] 1. Zarząd powiatu co roku do dnia 31 maja przedstawia radzie powiatu raport o stanie powiatu.

2. Raport obejmuje podsumowanie działalności zarządu powiatu w roku poprzednim, w szczególności realizację polityk, programów i strategii, uchwał rady powiatu i budżetu obywatelskiego.

3. Rada powiatu może określić w drodze uchwały szczegółowe wymogi dotyczące raportu.

4. Rada powiatu rozpatruje raport, o którym mowa w ust. 1, podczas sesji, na której podejmowana jest uchwała rady powiatu w sprawie udzielenia lub nieudzielenia zarządowi absolutorium. Raport jest rozpatrywany w pierwszej kolejności. Nad przedstawionym raportem o stanie powiatu przeprowadza się debatę. [...]

9. Po zakończeniu debaty nad raportem o stanie powiatu rada powiatu przeprowadza głosowanie nad udzieleniem zarządowi powiatu wotum zaufania. Uchwałę o udzieleniu zarządowi powiatu wotum zaufania rada powiatu podejmuje bezwzględną większością głosów ustawowego składu rady powiatu. Niepodjęcie uchwały o udzieleniu zarządowi powiatu wotum zaufania jest równoznaczne z podjęciem uchwały o nieudzieleniu zarządowi powiatu wotum zaufania.

10. Nieudzielenie przez radę powiatu wotum zaufania zarządowi powiatu jest równoznaczne ze złożeniem wniosku o odwołanie zarządu.

11. Rada powiatu rozpoznaje sprawę odwołania zarządu z przyczyny, o której mowa w ust. 10, na sesji zwołanej nie wcześniej niż po upływie 14 dni od podjęcia uchwały w sprawie nieudzielenia zarządowi wotum zaufania. Rada powiatu może odwołać zarząd większością co najmniej 3/5 głosów ustawowego składu rady.

[..]

Art. 32. [Zasada wyłączności kompetencji zarządu powiatu] 1. Zarząd powiatu wykonuje uchwały rady powiatu i zadania powiatu określone przepisami prawa.

2. Do zadań zarządu powiatu należy w szczególności:

1) przygotowywanie projektów uchwał rady;

2) wykonywanie uchwał rady;

2a) opracowywanie programów rozwoju w trybie określonym w przepisach o zasadach prowadzenia polityki rozwoju;

---

¹² Zasadę tę zastosowano w stosunku do zarządu województwa w art. 42 u.s.w.

- 3) gospodarowanie mieniem powiatu;
  - 4) wykonywanie budżetu powiatu;
  - 5) zatrudnianie i zwalnianie kierowników jednostek organizacyjnych powiatu.
3. W realizacji zadań zarząd powiatu podlega wyłącznie radzie powiatu.
4. Organizację wewnętrzną oraz tryb pracy zarządu określa statut powiatu.
- [...]

Art. 33a. [Powiatowe służby, inspekcje i straże i ich kierownicy] 1. Kierownicy powiatowych służb, inspekcji i straży wykonują określone w ustawach zadania i kompetencje przy pomocy jednostek organizacyjnych – komend i inspektoratów.

2. Jednostki organizacyjne stanowiące aparat pomocniczy kierowników powiatowych służb, inspekcji i straży może tworzyć, przekształcać i likwidować wojewoda, na wniosek starosty, zaopiniowany przez właściwego kierownika zespolonej służby, inspekcji lub straży wojewódzkiej, chyba że przepisy odrębne stanowią inaczej.

3. Jednostki organizacyjne, o których mowa w ust. 2, z wyjątkiem jednostek organizacyjnych Policji, są powiatowymi jednostkami budżetowymi w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 26 listopada 1998 r. o finansach publicznych [...].

4. Szczególne warunki lub zasady powoływania, odwoływania oraz tryb zatrudniania i zwalniania kierowników i pracowników powiatowych służb, inspekcji i straży określają odrębne ustawy.

Art. 33b. [Powiatowa administracja zespolona] Powiatową administrację zespoloną stanowią:

- 1) starostwo powiatowe;
  - 2) powiatowy urząd pracy, będący jednostką organizacyjną powiatu;
  - 3) jednostki organizacyjne stanowiące aparat pomocniczy kierowników powiatowych służb, inspekcji i straży.
- [...]

Art. 46. [Definicja mienia powiatu. Powiatowe osoby prawne] 1. Mieniem powiatu jest własność i inne prawa majątkowe nabyte przez powiat lub inne powiatowe osoby prawne.

2. Powiatowymi osobami prawnymi, poza powiatem, są samorządowe jednostki organizacyjne, którym ustawy przyznają wprost taki status, oraz te osoby prawne, które mogą być tworzone na podstawie odrębnych ustaw wyłącznie przez powiat.

3. Powiat jest w stosunkach cywilnoprawnych podmiotem praw i obowiązków, które dotyczą mienia powiatu nienależącego do innych powiatowych osób prawnych.

[...]

Art. 66. [Ustawowe gwarancje ochrony samodzielności związku powiatów]

1. Związek wykonuje zadania publiczne w imieniu własnym i na własną odpowiedzialność.

2. Związek ma osobowość prawną.

[...]

Art. 69. [Organ stanowiący i kontrolny związku powiatów] 1. Organem stanowiącym i kontrolnym związku jest zgromadzenie związku, zwane dalej „zgromadzeniem”.

2. Zasady reprezentacji powiatu w związku określa rada powiatu, z tym że w skład zgromadzenia wchodzi po dwóch reprezentantów powiatów uczestniczących w związku.

[...]

Art. 71. [Organ wykonawczy związku powiatów] 1. Organem wykonawczym związku jest zarząd.

2. Zarząd związku jest powoływany i odwoływany przez zgromadzenie spośród członków zgromadzenia.

3. O ile statut tak stanowi, dopuszczalny jest wybór członków zarządu spoza członków zgromadzenia w liczbie nieprzekraczającej $\frac{1}{3}$ składu zarządu związku.

[...]

Art. 72a. [Związek powiatowo-gminny] 1. W celu wspólnego wykonywania zadań publicznych, w tym wydawania decyzji w indywidualnych sprawach z zakresu administracji publicznej, powiaty mogą tworzyć związki z gminami, tworząc związek powiatowo-gminny. Związek może być tworzony również w celu wspólnej obsługi, o której mowa w art. 6a oraz w art. 10a ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym. [...]

Art. 72c. [Związek powiatowo-gminny – przystąpienie gminy do związku powiatów] 1. Do związku powiatów może przystąpić gmina. W takim przypadku następuje przekształcenie związku powiatów w związek powiatowo-gminny.

Art. 73. [Porozumienia powiatów] 1. Powiaty mogą zawierać porozumienia w sprawie powierzenia jednemu z nich prowadzenia zadań publicznych.

2. W zakresie nieuregulowanym treścią porozumienia do porozumień, o których mowa w ust. 1, stosuje się odpowiednio przepisy dotyczące związków powiatów.

[...]

Art. 75. [Stowarzyszenia z udziałem powiatów] 1. Powiaty mogą tworzyć stowarzyszenia, w tym również z gminami i województwami.

2. Do stowarzyszeń, o których mowa w ust. 1, stosuje się odpowiednio przepisy ustawy z dnia 7 kwietnia 1989 r. – Prawo o stowarzyszeniach [...], z tym że dla założenia stowarzyszenia wymaganych jest co najmniej 3 założycieli.

Art. 75a. [Międzynarodowe zrzeszenia społeczności lokalnych i regionalnych] Zasady przystępowania powiatu do międzynarodowych zrzeszeń społeczności lokalnych i regionalnych określają odrębne przepisy.

[...]

Art. 76. [Organy i granice nadzoru] 1. Nadzór nad działalnością powiatu sprawuje Prezes Rady Ministrów oraz wojewoda, a w zakresie spraw finansowych – regionalna izba obrachunkowa.

2. Organy nadzoru mogą wkraczać w działalność powiatu tylko w przypadkach określonych ustawami.

3. Nadzór nad związkiem powiatów sprawuje wojewoda właściwy dla siedziby związku.

[...]

Art. 83. 1. [...].

2. **[Środki nadzoru weryfikacyjnego *ad personam* – rozwiązanie zarządu powiatu]**¹³ Jeżeli powtarzającego się naruszenia Konstytucji lub ustaw dopuszcza się zarząd powiatu, wojewoda wzywa radę powiatu do zastosowania niezbędnych środków, a jeżeli wezwanie to nie odnosi skutku – za pośrednictwem ministra właściwego do spraw administracji publicznej – występuje z wnioskiem do Prezesa Rady Ministrów o rozwiązanie zarządu powiatu. W razie rozwiązania zarządu, do czasu wyboru nowego zarządu, funkcję zarządu pełni osoba wyznaczona przez Prezesa Rady Ministrów.

[...]

Art. 91. [Kategorie miast, którym przysługują prawa powiatu] Prawa powiatu przysługują miastom, które w dniu 31 grudnia 1998 r. liczyły więcej niż 100.000 mieszkańców, a także miastom, które z tym dniem przestały być siedzibami wojewodów, chyba że na wniosek właściwej rady miejskiej odstąpiono od nadania miastu praw powiatu, oraz tym, którym nadano status miasta na prawach powiatu, przy dokonywaniu pierwszego podziału administracyjnego kraju na powiaty.

Art. 92. [Ustrój miasta na prawach powiatu] 1. Funkcje organów powiatu w miastach na prawach powiatu sprawuje:

1) rada miasta,

---

¹³ Zastosowanie tego środka w stosunku do zarządu województwa przewiduje art. 84 ust. 2 u.s.w.

2) prezydent miasta.

2. Miasto na prawach powiatu jest gminą wykonującą zadania powiatu na zasadach określonych w tej ustawie.

3. Ustrój i działanie organów miasta na prawach powiatu, w tym nazwę, skład, liczebność oraz ich powoływanie i odwoływanie, a także zasady sprawowania nadzoru określa ustawa o samorządzie gminnym.

[...]

USTAWA

z dnia 5 czerwca 1998 r.

o samorządzie województwa

Art. 1. [Definicja regionalnej wspólnoty samorządowej i województwa samorządowego] 1. Mieszkańcy województwa tworzą z mocy prawa regionalną wspólnotę samorządową.

2. Ilekroć w ustawie jest mowa o województwie lub samorządzie województwa, należy przez to rozumieć regionalną wspólnotę samorządową oraz odpowiednie terytorium.

Art. 2. [Warunkowe domniemanie właściwości województwa samorządowego]

1. [...]

2. Do zakresu działania samorządu województwa należy wykonywanie zadań publicznych o charakterze wojewódzkim, niezastrzeżonych ustawami na rzecz organów administracji rządowej.

[...]

Art. 4. [Zakres działania województwa samorządowego a samodzielność gminy i powiatu] 1. Zakres działania samorządu województwa nie narusza samodzielności powiatu i gminy.

2. Organy samorządu województwa nie stanowią wobec powiatu i gminy organów nadzoru lub kontroli oraz nie są organami wyższego stopnia w postępowaniu administracyjnym.

Art. 5. [Formy sprawowania władzy przez mieszkańców województwa]

1. Mieszkańcy województwa podejmują rozstrzygnięcia w głosowaniu powszechnym (w drodze wyborów i referendum) lub za pośrednictwem organów samorządu województwa.

[...]

5. Zasady i tryb przeprowadzania referendum określa odrębna ustawa.

Art. 6. [Ustawowe gwarancje ochrony samodzielności województwa samorządowego] 1. Samorząd województwa:

1) wykonuje określone ustawami zadania publiczne w imieniu własnym i na własną odpowiedzialność;

2) dysponuje mieniem wojewódzkim;

3) prowadzi samodzielnie gospodarkę finansową na podstawie budżetu.

2. Województwo ma osobowość prawną.

3. Samodzielność województwa podlega ochronie sądowej.

[...]

Art. 8. [Porozumienia jako forma powierzenia prowadzenia zadań publicznych] 1. [...]

2. Województwo może zawierać z innymi województwami oraz jednostkami lokalnego samorządu terytorialnego z obszaru województwa porozumienia w sprawie powierzenia prowadzenia zadań publicznych.

3. Do porozumień stosuje się odpowiednio przepisy ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym [...].

4. Porozumienia, o których mowa w ust. 2, podlegają ogłoszeniu w wojewódzkim dzienniku urzędowym.

[...]

Art. 8b. [Stowarzyszenia z udziałem województw samorządowych] 1. Województwa mogą tworzyć stowarzyszenia, w tym również z gminami i powiatami.

2. Do stowarzyszeń, o których mowa w ust. 1, stosuje się odpowiednio przepisy ustawy z dnia 7 kwietnia 1989 r. – Prawo o stowarzyszeniach [...], z tym że dla założenia stowarzyszenia wymaganych jest co najmniej 3 założycieli.

Art. 8c. [Wspólna obsługa administracyjna, finansowa i organizacyjna województwa] Województwo może zapewnić wspólną obsługę, w szczególności administracyjną, finansową i organizacyjną:

1) wojewódzkim samorządowym jednostkom organizacyjnym zaliczanym do sektora finansów publicznych,

2) wojewódzkim instytucjom kultury,

3) innym zaliczanym do sektora finansów publicznych wojewódzkim osobom prawnym utworzonym na podstawie odrębnych ustaw w celu wykonywania zadań publicznych, z wyłączeniem przedsiębiorstw, instytutów badawczych, banków i spółek prawa handlowego

– zwanym dalej „jednostkami obsługiwanymi”.

[...]

Art. 9. [Kompetencja do stanowienia aktów prawa miejscowego] Samorząd województwa, na podstawie upoważnień ustawowych, stanowi akty prawa miejscowego obowiązujące na obszarze województwa.

Art. 10. [Siedziby władz województw samorządowych] Odrębna ustawa określa siedziby władz samorządu województwa.

Art. 10a. [Konsultacje z mieszkańcami województwa samorządowego]

1. W przypadkach przewidzianych ustawą oraz w innych sprawach ważnych dla województwa mogą być przeprowadzane na jego terytorium konsultacje z mieszkańcami województwa.

2. Zasady i tryb przeprowadzania konsultacji z mieszkańcami województwa określa uchwała sejmiku województwa.

3. Szczególną formą konsultacji społecznych jest budżet obywatelski.

4. W ramach budżetu obywatelskiego mieszkańcy w bezpośrednim głosowaniu decydują corocznie o części wydatków budżetu województwa. Zadania wybrane w ramach budżetu obywatelskiego zostają uwzględnione w uchwale budżetowej województwa. Sejmik województwa w toku prac nad projektem uchwały budżetowej nie może usuwać lub zmieniać w stopniu istotnym zadań wybranych w ramach budżetu obywatelskiego.
[...]

Art. 11. [Strategia i polityka rozwoju województwa samorządowego] 1. Samorząd województwa określa strategię rozwoju województwa, uwzględniającą w szczególności następujące cele:

1) pielęgnowanie polskości oraz rozwój i kształtowanie świadomości narodowej, obywatelskiej i kulturowej mieszkańców, a także pielęgnowanie i rozwijanie tożsamości lokalnej;

2) pobudzanie aktywności gospodarczej;

3) podnoszenie poziomu konkurencyjności i innowacyjności gospodarki województwa;

4) zachowanie wartości środowiska kulturowego i przyrodniczego przy uwzględnieniu potrzeb przyszłych pokoleń;

5) kształtowanie i utrzymanie ładu przestrzennego.

[...]

1b. W strategii rozwoju województwa wydziela się okres niewykraczający poza okres objęty aktualnie obowiązującą średniookresową strategią rozwoju kraju.

1c. Strategia rozwoju województwa zawiera:

1) diagnozę sytuacji społeczno-gospodarczej województwa;

2) określenie celów strategicznych polityki rozwoju województwa;

3) określenie kierunków działań podejmowanych przez samorząd województwa dla osiągnięcia celów strategicznych polityki rozwoju województwa;

[...]

1d. Strategia rozwoju województwa uwzględnia cele średniookresowej strategii rozwoju kraju, krajowej strategii rozwoju regionalnego, odpowiednich strategii ponadregionalnych, a także cele i kierunki koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju.

1da. W strategii rozwoju województwa uwzględnia się obszary strategicznej interwencji państwa, o których mowa w art. 12a ust. 1 pkt 8 ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju [...],

1e. Strategia rozwoju województwa może być zaktualizowana w każdym czasie, jeżeli wymaga tego sytuacja społeczno-gospodarcza lub przestrzenna województwa. Do aktualizacji stosuje się odpowiednio ust. 1-1da, art. 12 i art. 12a oraz art. 6, art. 6a, art. 10a i art. 13 ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju.

2. Samorząd województwa prowadzi politykę rozwoju województwa, na którą składa się:

1) tworzenie warunków rozwoju gospodarczego, w tym kreowanie rynku pracy;
2) utrzymanie i rozbudowa infrastruktury społecznej i technicznej o znaczeniu wojewódzkim;

3) pozyskiwanie i łączenie środków finansowych: publicznych i prywatnych, w celu realizacji zadań z zakresu użyteczności publicznej;

4) wspieranie i prowadzenie działań na rzecz podnoszenia poziomu wykształcenia obywateli;

5) racjonalne korzystanie z zasobów przyrody oraz kształtowanie środowiska naturalnego, zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju;

6) wspieranie rozwoju nauki i współpracy między sferą nauki i gospodarki, popieranie postępu technologicznego oraz innowacji;

7) wspieranie rozwoju kultury oraz sprawowanie opieki nad dziedzictwem kulturowym i jego racjonalne wykorzystywanie;

8) promocja walorów i możliwości rozwojowych województwa;

9) wspieranie i prowadzenie działań na rzecz integracji społecznej i przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu.

3. Strategia rozwoju województwa jest realizowana przez programy wojewódzkie i regionalny program operacyjny, o których mowa w ustawie z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju [...].

4. Samorząd województwa, z własnej inicjatywy lub na wniosek samorządu gminnego lub samorządu powiatowego, może występować o dofinansowanie realizacji programów rozwoju, regionalnego programu operacyjnego oraz programu służącego

realizacji umowy partnerstwa w zakresie polityki spójności, opracowanego przez zarząd województwa, środkami budżetu państwa i środkami pochodzącymi z budżetu Unii Europejskiej oraz innymi środkami pochodzącymi ze źródeł zagranicznych, w trybie określonym w odrębnych przepisach.

4a. Samorząd województwa może wspierać działania z zakresu, o którym mowa w ust. 2, w formie dotacji lub wsparcia zwrotnego, o którym mowa w art. 5 pkt 12 ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju.

5. Wykonywanie zadań związanych z rozwojem regionalnym na obszarze województwa należy do samorządu województwa. Zasady finansowania rozwoju regionalnego oraz źródła dochodów województwa w tym zakresie określają odrębne ustawy.

[...]

Art. 14. [Zakres działania województwa samorządowego] 1. Samorząd województwa wykonuje zadania o charakterze wojewódzkim określone ustawami, w szczególności w zakresie:

- 1) edukacji publicznej, w tym szkolnictwa wyższego;
- 2) promocji i ochrony zdrowia;
- 3) kultury oraz ochrony zabytków i opieki nad zabytkami;
- 4) pomocy społecznej;
- 4a) wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej;
- 5) polityki prorodzinnej;
- 6) modernizacji terenów wiejskich;
- 7) zagospodarowania przestrzennego;
- 8) ochrony środowiska;
- 9) gospodarki wodnej, w tym ochrony przeciwpowodziowej, a w szczególności wyposażenia i utrzymania wojewódzkich magazynów przeciwpowodziowych,
- 10) transportu zbiorowego i dróg publicznych;
- 11) kultury fizycznej i turystyki;
- 12) ochrony praw konsumentów;
- 13) obronności;
- 14) bezpieczeństwa publicznego;
- 15) przeciwdziałania bezrobociu i aktywizacji lokalnego rynku pracy;
- 15a) działalności w zakresie telekomunikacji;
- 16) ochrony roszczeń pracowniczych w razie niewypłacalności pracodawcy.

2. Ustawy mogą określać sprawy należące do zakresu działania województwa jako zadania z zakresu administracji rządowej, wykonywane przez zarząd województwa.

3. Ustawy mogą nakładać na województwo obowiązek wykonywania zadań z zakresu organizacji przygotowań i przeprowadzenia wyborów powszechnych oraz referendów.

Art. 15. [Organy województwa samorządowego] Organami samorządu województwa są:

- 1) sejmik województwa;
  - 2) zarząd województwa.
- [...]

Art. 16. [Organ stanowiący i kontrolny województwa samorządowego] 1. Sejmik województwa jest organem stanowiącym i kontrolnym województwa.

2. Kadencja sejmiku województwa trwa 4 lata, licząc od dnia wyborów.

3. W skład sejmiku województwa wchodzi radni wybrani w wyborach bezpośrednich w liczbie trzydziestu w województwach liczących do 2.000.000 mieszkańców oraz po trzech radnych na każde kolejne rozpoczęte 500.000 mieszkańców.

4. Zasady i tryb przeprowadzania wyborów do sejmiku województwa określa odrębna ustawa.

[...]

Art. 18. [Wylącznieść kompetencyjna sejmiku województwa] Do wyłącznej właściwości sejmiku województwa należy:

- 1) stanowienie aktów prawa miejscowego, w szczególności:
  - a) statutu województwa,
  - b) zasad gospodarowania mieniem wojewódzkim,
  - c) zasad i trybu korzystania z wojewódzkich obiektów i urządzeń użyteczności publicznej;
- 2) uchwalanie strategii rozwoju województwa;
- 3) uchwalanie planu zagospodarowania przestrzennego;
- 4) podejmowanie uchwały w sprawie trybu prac nad projektem uchwały budżetowej;
- 5) podejmowanie uchwały w sprawie szczegółowości układu wykonawczego budżetu województwa, z zastrzeżeniem, że szczegółowość ta nie może być mniejsza niż określona w odrębnych przepisach;
- 6) uchwalanie budżetu województwa;
- 7) określanie zasad udzielania dotacji przedmiotowych i podmiotowych z budżetu województwa;
- 8) (uchylony);
- 9) rozpatrywanie sprawozdań z wykonania budżetu województwa, sprawozdań finansowych województwa oraz sprawozdań z wykonywania wieloletnich programów województwa;
- 10) podejmowanie uchwały w sprawie udzielenia lub nieudzielenia absolutorium zarządowi województwa z tytułu wykonania budżetu województwa;

10a) rozpatrywanie raportu o stanie województwa oraz podejmowanie uchwały w sprawie udzielenia lub nieudzielenia zarządowi województwa wotum zaufania z tego tytułu;

11) uchwalanie, w granicach określonych ustawami, przepisów dotyczących podatków i opłat lokalnych;

12) podejmowanie uchwał w sprawie powierzenia zadań samorządu województwa innym jednostkom samorządu terytorialnego;

13) uchwalanie „Priorytetów współpracy zagranicznej województwa”;

14) podejmowanie uchwał w sprawie uczestnictwa w międzynarodowych zrzeszeniach regionalnych i innych formach współpracy regionalnej;

15) wybór i odwołanie zarządu województwa oraz ustalanie wynagrodzenia marszałka województwa;

16) rozpatrywanie sprawozdań z działalności zarządu województwa, w tym w szczególności z działalności finansowej i realizacji programów, o których mowa w pkt 2;

17) powoływanie i odwoływanie, na wniosek marszałka województwa, skarbnika województwa, który jest głównym księgowym budżetu województwa;

18) podejmowanie uchwał w sprawie tworzenia stowarzyszeń i fundacji oraz ich rozwiązywania, a także przystępowania do nich lub występowania z nich;

19) podejmowanie uchwał w sprawach majątkowych województwa dotyczących:

a) zasad nabywania, zbywania i obciążania nieruchomości oraz ich wydzierżawiania lub wynajmowania na czas oznaczony dłuższy niż 3 lata lub na czas nieoznaczony, o ile ustawy szczególne nie stanowią inaczej; uchwała sejmiku województwa jest wymagana również w przypadku, gdy po umowie zawartej na czas oznaczony do 3 lat strony zawierają kolejne umowy, których przedmiotem jest ta sama nieruchomość; do czasu określenia zasad zarząd może dokonywać tych czynności wyłącznie za zgodą sejmiku województwa,

b) emitowania obligacji oraz określania zasad ich zbywania, nabywania i wykupu,

c) zaciągania długoterminowych zobowiązań zaliczanych do tytułu dłużnego, o którym mowa w art. 72 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych [...],

d) ustalania maksymalnej wysokości pożyczek i kredytów krótkoterminowych zaciąganych przez zarząd województwa oraz maksymalnej wysokości pożyczek i poręczeń udzielanych przez zarząd województwa w roku budżetowym,

e) tworzenia spółek prawa handlowego lub spółdzielni i przystępowania do nich oraz określania zasad wnoszenia wkładów, a także obejmowania, nabywania i zbywania udziałów i akcji,

f) tworzenia, przekształcania i likwidowania wojewódzkich samorządowych jednostek organizacyjnych oraz wyposażania ich w majątek;

g) wyrażenia zgody na zawarcie umowy, o której mowa w art. 59a ust. 1;

19a) podejmowanie uchwał w sprawie zasad udzielania stypendiów dla uczniów i studentów;

20) podejmowanie uchwał w innych sprawach zastrzeżonych ustawami i statutem województwa do kompetencji sejmiku województwa;

21) uchwalanie przepisów dotyczących organizacji wewnętrznej oraz trybu pracy organów samorządu województwa.

Art. 19. [Tryb podejmowania uchwał przez sejmik województwa] 1. Uchwały sejmiku województwa zapadają zwykłą większością głosów, w obecności co najmniej połowy ustawowego składu sejmiku, w głosowaniu jawnym lub jawnym imiennym, chyba że przepisy ustawy stanowią inaczej.

1a. Głosowania jawne na sesjach sejmiku województwa odbywają się za pomocą urządzeń umożliwiających sporządzenie i utrwalenie imiennego wykazu głosowań radnych.

1b. W przypadku gdy przeprowadzenie głosowania w sposób określony w ust. 1a nie jest możliwe z przyczyn technicznych przeprowadza się głosowanie imienne.

1c. Imienne wykazy głosowań radnych podaje się niezwłocznie do publicznej wiadomości w Biuletynie Informacji Publicznej i na stronie internetowej województwa oraz w inny sposób zwyczajowo przyjęty na obszarze województwa. [...]

[...]

Art. 21. [Transmisja i utrwalanie obrad sejmiku województwa] 1a. Obrady sejmiku województwa są transmitowane i utrwalane za pomocą urządzeń rejestrujących obraz i dźwięk. Nagrania obrad są udostępniane w Biuletynie Informacji Publicznej i na stronie internetowej samorządu województwa oraz w sposób zwyczajowo przyjęty. [...]

10. **[Pozycja klubu radnych]** Na wniosek klubu radnych przewodniczący sejmiku województwa jest obowiązany wprowadzić do porządku obrad najbliższej sesji sejmiku projekt uchwały zgłoszony przez klub radnych, jeżeli wpłynął on do sejmiku co najmniej 7 dni przed dniem rozpoczęcia sesji sejmiku. W trybie, o którym mowa w zdaniu pierwszym, każdy klub radnych może zgłosić nie więcej niż jeden projekt uchwały na każdą kolejną sesję sejmiku.

[...]

Art. 21a. [Polecenia służbowe wydawane przez przewodniczącego sejmiku województwa] Przewodniczący sejmiku województwa w związku z realizacją swoich obowiązków może wydawać polecenia służbowe pracownikom urzędu marszałkowskiego

wykonującym zadania organizacyjne, prawne oraz inne zadania związane z funkcjonowaniem sejmiku województwa, komisji i radnych. W tym przypadku przewodniczący sejmiku województwa wykonuje uprawnienia zwierzchnika służbowego w stosunku do pracowników, o których mowa w zdaniu pierwszym.

[...]

Art. 23. [Klub opozycyjny] [...] 3a. Niezwłocznie po utworzeniu klubu radnych i wyborze zarządu województwa klub przekazuje przewodniczącemu sejmiku oświadczenie o udzieleniu albo odmowie udzielenia poparcia zarządowi województwa. Informacja o oświadczeniu klubu, o którym mowa w zdaniu pierwszym, oraz o zmianie oświadczenia są podawane do publicznej wiadomości.

3b. **[Indywidualne uprawnienia kontrolne radnego]** W wykonywaniu mandatu radnego radny ma prawo, jeżeli nie narusza to dóbr osobistych innych osób, do uzyskiwania informacji i materiałów, wstępu do pomieszczeń, w których znajdują się te informacje i materiały, oraz wglądu w działalność urzędu marszałkowskiego, a także spółek z udziałem samorządu województwa, spółek handlowych z udziałem wojewódzkich osób prawnych, wojewódzkich osób prawnych, wojewódzkich samorządowych jednostek organizacyjnych oraz zakładów i przedsiębiorstw samorządowych, z zachowaniem przepisów o tajemnicy prawnie chronionej. [...]

5. W sprawach dotyczących województwa radni mogą kierować interpelacje i zapytania do marszałka województwa.

6. Interpelacja dotyczy spraw o istotnym znaczeniu dla województwa. Interpelacja powinna zawierać krótkie przedstawienie stanu faktycznego będącego jej przedmiotem oraz wynikające z niej pytania.

7. Zapytania składa się w sprawach aktualnych problemów województwa, a także w celu uzyskania informacji o konkretnym stanie faktycznym. Przepis ust. 6 zdanie drugie stosuje się odpowiednio.

8. Interpelacje i zapytania składane są na piśmie do przewodniczącego sejmiku, który przekazuje je niezwłocznie marszałkowi województwa. Marszałek, lub osoba przez niego wyznaczona, jest zobowiązana udzielić odpowiedzi na piśmie nie później niż w terminie 14 dni od dnia otrzymania interpelacji lub zapytania.

9. Treść interpelacji i zapytań oraz udzielonych odpowiedzi podawana jest do publicznej wiadomości poprzez niezwłoczną publikację w Biuletynie Informacji Publicznej i na stronie internetowej samorządu województwa oraz w inny sposób zwyczajowo przyjęty.

[...]

Art. 29. [Kluby radnych] 1. Radni mogą tworzyć kluby radnych.

2. Klub radnych tworzy co najmniej 3 radnych.

3. Zasady działania klubów radnych określa statut województwa.

[...]

Art. 31. [Organ wykonawczy województwa samorządowego. Ustrój zarządu]

1. Zarząd województwa jest organem wykonawczym województwa.

2. W skład zarządu województwa, liczącego 5 osób, wchodzi marszałek województwa jako jego przewodniczący, wicemarszałek lub 2 wicemarszałków i pozostali członkowie.

[...]

Art. 34a. [Raport o stanie województwa] 1. Zarząd województwa co roku do dnia 31 maja przedstawia sejmikowi województwa raport o stanie województwa.

2. Raport obejmuje podsumowanie działalności zarządu województwa w roku poprzednim, w szczególności realizację polityk, programów i strategii, uchwał sejmiku województwa i budżetu obywatelskiego.

3. Sejmik województwa może określić w drodze uchwały szczegółowe wymogi dotyczące raportu.

4. Sejmik województwa rozpatruje raport, o którym mowa w ust. 1, podczas sesji, na której podejmowana jest uchwała sejmiku województwa w sprawie udzielenia lub nieudzielenia zarządowi absolutorium. Raport jest rozpatrywany w pierwszej kolejności. Nad przedstawionym raportem o stanie województwa przeprowadza się debatę. [...]

9. Po zakończeniu debaty nad raportem o stanie województwa sejmik województwa przeprowadza głosowanie nad udzieleniem zarządowi województwa wotum zaufania. Uchwałę o udzieleniu zarządowi województwa wotum zaufania sejmik województwa podejmuje bezwzględną większością głosów ustawowego składu sejmiku województwa. Niepodjęcie uchwały o udzieleniu zarządowi województwa wotum zaufania jest równoznaczne z podjęciem uchwały o nieudzieleniu zarządowi województwa wotum zaufania.

10. Nieudzielenie przez sejmik województwa wotum zaufania zarządowi województwa jest równoznaczne ze złożeniem wniosku o odwołanie zarządu.

11. Sejmik województwa rozpoznaje sprawę odwołania zarządu województwa z przyczyny określonej w ust. 10 na sesji zwołanej nie wcześniej niż po upływie 14 dni od podjęcia uchwały w sprawie nieudzielenia zarządowi województwa wotum zaufania. Sejmik województwa może odwołać zarząd województwa większością co najmniej 3/5 głosów ustawowego składu sejmiku, w głosowaniu jawnym.

[...]

Art. 41. [Zasada domniemania kompetencji zarządu województwa] 1. Zarząd województwa wykonuje zadania należące do samorządu województwa, niezastrzeżone na rzecz sejmiku województwa i wojewódzkich samorządowych jednostek organizacyjnych.

2. Do zadań zarządu województwa należy w szczególności:

1) wykonywanie uchwał sejmiku województwa;
2) gospodarowanie mieniem województwa, w tym wykonywanie praw z akcji i udziałów posiadanych przez województwo;

3) przygotowywanie projektu i wykonywanie budżetu województwa;

4) przygotowywanie projektów strategii rozwoju województwa, planu zagospodarowania przestrzennego i regionalnych programów operacyjnych oraz ich wykonywanie;

4a) monitorowanie i analizowanie procesów rozwojowych w układzie przestrzennym oraz strategii rozwoju województwa, regionalnych programów operacyjnych, programów rozwoju i programów służących realizacji umowy partnerstwa w zakresie polityki spójności oraz kontraktu terytorialnego, o których mowa w ustawie z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju;

5) organizowanie współpracy ze strukturami samorządu regionalnego w innych krajach i z międzynarodowymi zrzeszeniami regionalnymi;

6) kierowanie, koordynowanie i kontrolowanie działalności wojewódzkich samorządowych jednostek organizacyjnych, w tym zatrudnianie i zwalnianie kierowników wojewódzkich samorządowych jednostek organizacyjnych;

7) uchwalanie regulaminu organizacyjnego urzędu marszałkowskiego.

3. Zasady i tryb działania zarządu województwa określa statut województwa.

[...]

Art. 47. [Definicja mienia województwa samorządowego. Wojewódzkie osoby prawne] 1. Mieniem województwa jest własność i inne prawa majątkowe nabyte przez województwo lub inne wojewódzkie osoby prawne.

2. Wojewódzkimi osobami prawnymi, poza województwem, są samorządowe jednostki organizacyjne, którym ustawy przyznają wprost taki status, oraz te osoby prawne, które mogą być tworzone na podstawie odrębnych ustaw wyłącznie przez województwo.

3. Województwo jest w stosunkach cywilnoprawnych podmiotem praw i obowiązków, które dotyczą mienia województwa nienależącego do innych wojewódzkich osób prawnych.

[...]

Art. 76. [Współpraca zagraniczna. Zasady przystępowania do międzynarodowych zrzeszeń społeczności lokalnych i regionalnych] 1. Współpraca województwa ze społecznościami regionalnymi innych państw prowadzona jest zgodnie z prawem wewnętrznym, polityką zagraniczną państwa i jego międzynarodowymi zobowiązaniami, w granicach zadań i kompetencji województwa.

2. Województwo uczestniczy w działalności międzynarodowych instytucji regionalnych oraz jest w nich reprezentowane na zasadach określonych w porozumieniu zawartym przez ogólnokrajowe organizacje zrzeszające jednostki samorządu terytorialnego.

3. Zasady przystępowania województwa do międzynarodowych zrzeszeń społeczności lokalnych i regionalnych określają odrębne przepisy.

[...].

Art. 78. [Organy nadzoru i granice nadzoru] 1. Nadzór nad działalnością samorządu województwa sprawuje Prezes Rady Ministrów i wojewoda, a w zakresie spraw finansowych – regionalna izba obrachunkowa.

2. Organy nadzoru mogą wkraczać w działalność województwa tylko w przypadkach określonych ustawami.

[...]

USTAWA

z dnia 15 września 2000 r.

o zasadach przystępowania jednostek samorządu terytorialnego do międzynarodowych zrzeszeń społeczności lokalnych i regionalnych

Art. 1. [Zakres przedmiotowy ustawy. Definicja międzynarodowego zrzeszenia] 1. Ustawa określa zasady, na jakich jednostki samorządu terytorialnego mogą przystępować do międzynarodowych zrzeszeń społeczności lokalnych i regionalnych, zwanych dalej „zrzeszeniami”.

2. Przez zrzeszenia, o których mowa w ust. 1, rozumie się organizacje, związki i stowarzyszenia powoływane przez społeczności lokalne co najmniej dwóch państw zgodnie z ich prawem wewnętrznym.

Art. 2. [Ogólne warunki przystępowania do zrzeszeń] 1. Jednostki samorządu terytorialnego mogą przystępować do zrzeszeń i uczestniczyć w nich w granicach swoich zadań i kompetencji, działając zgodnie z polskim prawem wewnętrznym, polityką zagraniczną państwa i jego międzynarodowymi zobowiązaniami.

2. Województwa przystępują do zrzeszeń zgodnie z „Priorytetami współpracy zagranicznej województwa”, uchwalonymi w trybie określonym w przepisach o samorządzie województwa.

Art. 3. [Ograniczenia w prawie przystąpienia do zrzeczenia] Przystąpienie do zrzeczenia nie może łączyć się z przekazaniem na jego rzecz lub na rzecz któregokolwiek ze zrzeczonych w nim członków wykonywania zadań publicznych przystępującej jednostki samorządu terytorialnego ani też nieruchomości lub majątkowych praw na dobrach niematerialnych przysługujących tej jednostce.

[...]

USTAWA

z dnia 6 września 2001 r.

o dostępie do informacji publicznej

Art. 1. [Zakres pojęciowy informacji publicznej, odrębności regulacyjne w zakresie dostępu do informacji publicznej] 1. Każda informacja o sprawach publicznych stanowi informację publiczną w rozumieniu ustawy i podlega udostępnieniu i ponownemu wykorzystywaniu na zasadach i w trybie określonych w niniejszej ustawie.

2. Przepisy ustawy nie naruszają przepisów innych ustaw określających odmienne zasady i tryb dostępu do informacji będących informacjami publicznymi, pod warunkiem, że nie ograniczają obowiązków przekazywania informacji publicznej do centralnego repozytorium informacji publicznej, o którym mowa w art. 9b ust. 1, zwanym dalej „centralnym repozytorium”

[...]

Art. 6. [Zakres przedmiotowy informacji publicznej] 1. Udostępnieniu podlega informacja publiczna, w szczególności o:

- 1) polityce wewnętrznej i zagranicznej, w tym o:
  - a) zamierzeniach działań władzy ustawodawczej oraz wykonawczej,
  - b) projektowaniu aktów normatywnych,
  - c) programach w zakresie realizacji zadań publicznych, sposobie ich realizacji, wykonywaniu i skutkach realizacji tych zadań;
- 2) podmiotach, o których mowa w art. 4 ust. 1, w tym o:
  - a) statusie prawnym lub formie prawnej,
  - b) organizacji,
  - c) przedmiocie działalności i kompetencjach,
  - d) organach i osobach sprawujących w nich funkcje i ich kompetencjach,
  - e) strukturze własnościowej podmiotów, o których mowa w art. 4 ust. 1 pkt 3-5,
  - f) majątku, którym dysponują;
- 3) zasadach funkcjonowania podmiotów, o których mowa w art. 4 ust. 1, w tym o:
  - a) trybie działania władz publicznych i ich jednostek organizacyjnych,

b) trybie działania państwowych osób prawnych i osób prawnych samorządu terytorialnego w zakresie wykonywania zadań publicznych i ich działalności w ramach gospodarki budżetowej i pozabudżetowej,

c) sposobach stanowienia aktów publicznoprawnych,

d) sposobach przyjmowania i załatwiania spraw,

e) stanie przyjmowanych spraw, kolejności ich załatwiania lub rozstrzygnięcia,

f) prowadzonych rejestrach, ewidencjach i archiwach oraz o sposobach i zasadach udostępniania danych w nich zawartych,

g) naborze kandydatów do zatrudnienia na wolne stanowiska, w zakresie określonym w przepisach odrębnych,

[...]

4) danych publicznych, w tym:

a) treść i postać dokumentów urzędowych, w szczególności:

– treść aktów administracyjnych i innych rozstrzygnięć,

– dokumentacja przebiegu i efektów kontroli oraz wystąpienia, stanowiska, wnioski i opinie podmiotów ją przeprowadzających,

– treść orzeczeń sądów powszechnych, Sądu Najwyższego, sądów administracyjnych, sądów wojskowych, Trybunału Konstytucyjnego i Trybunału Stanu,

b) stanowiska w sprawach publicznych zajęte przez organy władzy publicznej i przez funkcjonariuszy publicznych w rozumieniu przepisów Kodeksu karnego,

c) treść innych wystąpień i ocen dokonywanych przez organy władzy publicznej,

d) informacja o stanie państwa, samorządów i ich jednostek organizacyjnych;

5) majątku publicznym, w tym o:

[...],

c) majątku jednostek samorządu terytorialnego oraz samorządów zawodowych i gospodarczych oraz majątku osób prawnych samorządu terytorialnego, a także kas chorych,

d) majątku podmiotów, o których mowa w art. 4 ust. 1 pkt 5, pochodzącym z zadysponowania majątkiem, o którym mowa w lit. a)-c), oraz pożytkach z tego majątku i jego obciążeniach,

e) dochodach i stratach spółek handlowych, w których podmioty, o których mowa w lit. a)-c), mają pozycję dominującą w rozumieniu przepisów Kodeksu spółek handlowych, oraz dysponowaniu tymi dochodami i sposobie pokrywania strat,

f) długu publicznym,

g) pomocy publicznej,

h) ciężarach publicznych.

2. Dokumentem urzędowym w rozumieniu ustawy jest treść oświadczenia woli lub wiedzy, utrwalona i podpisana w dowolnej formie przez funkcjonariusza publicznego

w rozumieniu przepisów Kodeksu karnego, w ramach jego kompetencji, skierowana do innego podmiotu lub złożona do akt sprawy.

Art. 7. [Formy udostępniania informacji publicznej] 1. Udostępnianie informacji publicznych następuje w drodze:

1) ogłaszania informacji publicznych, w tym dokumentów urzędowych, w Biuletynie Informacji Publicznej, o którym mowa w art. 8;

2) udostępniania, o którym mowa w art. 10 i 11;

3) wstępu na posiedzenia organów, o których mowa w art. 3 ust. 1 pkt 3, i udostępniania materiałów, w tym audiowizualnych i teleinformatycznych, dokumentujących te posiedzenia;

4) umieszczania informacji publicznych w centralnym repozytorium informacji publicznych, o którym mowa w art. 9b, zwanym dalej „centralnym repozytorium”.

2. Dostęp do informacji publicznej jest bezpłatny, z zastrzeżeniem art. 15.

[...]

USTAWA

z dnia 27 sierpnia 2009 r.

o finansach publicznych

[...]

Art. 5. [...]

[Źródła dochodu publicznego] 2. Dochodami publicznymi są:

1) daniny publiczne, do których zalicza się: podatki, składki, opłaty, wpłaty z zysku przedsiębiorstw państwowych i jednoosobowych spółek Skarbu Państwa, a także inne świadczenia pieniężne, których obowiązek ponoszenia na rzecz państwa, jednostek samorządu terytorialnego, państwowych funduszy celowych oraz innych jednostek sektora finansów publicznych wynika z odrębnych ustaw;

2) inne dochody budżetu państwa, jednostek samorządu terytorialnego oraz innych jednostek sektora finansów publicznych należne na podstawie odrębnych ustaw lub umów międzynarodowych;

3) wpływy ze sprzedaży wyrobów i usług świadczonych przez jednostki sektora finansów publicznych;

4) dochody z mienia jednostek sektora finansów publicznych, do których zalicza się w szczególności:

a) wpływy z umów najmu, dzierżawy i innych umów o podobnym charakterze,

b) odsetki od środków na rachunkach bankowych,

c) odsetki od udzielonych pożyczek i od posiadanych papierów wartościowych,

d) dywidendy z tytułu posiadanych praw majątkowych;

5) spadki, zapisy i darowizny w postaci pieniężnej na rzecz jednostek sektora finansów publicznych;

6) odszkodowania należne jednostkom sektora finansów publicznych;

7) kwoty uzyskane przez jednostki sektora finansów publicznych z tytułu udzielonych poręczeń i gwarancji;

8) dochody ze sprzedaży majątku, rzeczy i praw, niestanowiące przychodów w rozumieniu ust. 1 pkt 4 lit. a i b.

[...]

Art. 6. [Zakres przeznaczenia środków publicznych] 1. Środki publiczne przeznacza się na:

1) wydatki publiczne;

2) rozchody publiczne, w tym na rozchody budżetu państwa i budżetów jednostek samorządu terytorialnego.

[...]

Art. 8. [Zasady tworzenia jednostek sektora finansów publicznych] 1. Jednostki sektora finansów publicznych są tworzone w formach określonych w niniejszym rozdziale.

2. Jednostki sektora finansów publicznych mogą być tworzone na podstawie niniejszej ustawy albo na podstawie odrębnych ustaw.

Art. 9. [Jednostki sektora finansów publicznych] Sektor finansów publicznych tworzą:

1) organy władzy publicznej, w tym organy administracji rządowej, organy kontroli państwowej i ochrony prawa oraz sądy i trybunały;

2) jednostki samorządu terytorialnego oraz ich związki;

2a) związki metropolitalne;

3) jednostki budżetowe;

4) samorządowe zakłady budżetowe;

[...]

10) samodzielne publiczne zakłady opieki zdrowotnej;

[...]

13) państwowe i samorządowe instytucje kultury oraz państwowe instytucje filmowe;

14) inne państwowe lub samorządowe osoby prawne utworzone na podstawie odrębnych ustaw w celu wykonywania zadań publicznych, z wyłączeniem przedsiębiorstw, instytutów badawczych, banków i spółek prawa handlowego.

[...]

Art. 11. [Definicja jednostki budżetowej] 1. Jednostkami budżetowymi są jednostki organizacyjne sektora finansów publicznych nieposiadające osobowości prawnej, które pokrywają swoje wydatki bezpośrednio z budżetu, a pobrane dochody odprowadzają na rachunek odpowiednio dochodów budżetu państwa albo budżetu jednostki samorządu terytorialnego.

2. Jednostka budżetowa działa na podstawie statutu określającego w szczególności jej nazwę, siedzibę i przedmiot działalności.

3. Podstawą gospodarki finansowej jednostki budżetowej jest plan dochodów i wydatków, zwany dalej „planem finansowym jednostki budżetowej”.

[..]

Art. 12. [Zasady tworzenie, łączenia i likwidacji jednostek budżetowych] 1. Jednostki budżetowe, z zastrzeżeniem odrębnych ustaw, tworzą, łączą i likwidują:

[..]

2) organy stanowiące jednostek samorządu terytorialnego – gminne, powiatowe i wojewódzkie jednostki budżetowe.

2. Tworząc jednostkę budżetową, organ, o którym mowa w ust. 1, nadaje jej statut, chyba że odrębne ustawy stanowią inaczej, oraz określa mienie przekazywane tej jednostce w zarząd.

3. Likwidując jednostkę budżetową, organ, o którym mowa w ust. 1, określa przeznaczenie mienia znajdującego się w zarządzie tej jednostki, z zastrzeżeniem ust. 7. [...]

4. Z zastrzeżeniem ust. 7, należności i zobowiązania likwidowanej:

[..]

2) gminnej, powiatowej lub wojewódzkiej jednostki budżetowej – przejmuje urząd odpowiedniej jednostki samorządu terytorialnego.

5. Przepis ust. 3 stosuje się odpowiednio do łączenia jednostek budżetowych.

6. Likwidując jednostkę budżetową, organ, o którym mowa w ust. 1, może postanowić o utworzeniu jednostki o innej formie organizacyjno-prawnej.

[..]

Art. 14. [Zakres przedmiotowy tworzenia samorządowych zakładów budżetowych] Zadania własne jednostki samorządu terytorialnego w zakresie:

1) gospodarki mieszkaniowej i gospodarowania lokalami użytkowymi,

2) dróg, ulic, mostów, placów oraz organizacji ruchu drogowego,

3) wodociągów i zaopatrzenia w wodę, kanalizacji, usuwania i oczyszczania ścieków komunalnych, utrzymania czystości i porządku oraz urządzeń sanitarnych, wysypisk i unieszkodliwiania odpadów komunalnych, zaopatrzenia w energię elektryczną i ciepłą oraz gaz,

- 4) lokalnego transportu zbiorowego,
  - 5) targowisk i hal targowych,
  - 6) zieleni gminnej i zadrzewień,
  - 7) kultury fizycznej i sportu, w tym utrzymywania terenów rekreacyjnych i urządzeń sportowych,
  - 7a) pomocy społecznej, reintegracji zawodowej i społecznej oraz rehabilitacji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych,
  - 8) utrzymywania różnych gatunków egzotycznych i krajowych zwierząt, w tym w szczególności prowadzenia hodowli zwierząt zagrożonych wyginięciem, w celu ich ochrony poza miejscem naturalnego występowania,
  - 9) cmentarzy
- mogą być wykonywane przez samorządowe zakłady budżetowe.
- [...]

Art. 16. [Zasady tworzenia, łączenia i likwidacji samorządowych zakładów budżetowych] 1. Organ stanowiący jednostki samorządu terytorialnego tworzy, łączy, przekształca w inną formę organizacyjno-prawną i likwiduje samorządowy zakład budżetowy.

2. Tworząc samorządowy zakład budżetowy, organ stanowiący jednostki samorządu terytorialnego określa:

- 1) nazwę i siedzibę zakładu;
- 2) przedmiot jego działalności;
- 3) źródła przychodów własnych zakładu;
- 4) stan wyposażenia zakładu w środki obrotowe oraz składniki majątkowe przekazane zakładowi w użytkowanie;
- 5) terminy i sposób ustalania zaliczkowych wpłat nadwyżki środków obrotowych dokonywanych przez zakład do budżetu jednostki samorządu terytorialnego oraz sposób i terminy rocznych rozliczeń i dokonywania wpłat do budżetu;
- 6) zasady ustalania i przekazywania z budżetu jednostki samorządu terytorialnego środków finansowych wynikających z rozliczenia podatku od towarów i usług, jeżeli przewiduje przekazywanie tych środków temu zakładowi.

3. Likwidując samorządowy zakład budżetowy, organ stanowiący jednostki samorządu terytorialnego określa przeznaczenie mienia znajdującego się w użytkowaniu tego zakładu.

4. Przepis ust. 3 stosuje się odpowiednio do łączenia samorządowych zakładów budżetowych.

5. Przekształcenie samorządowego zakładu budżetowego w inną formę organizacyjno-prawną wymaga uprzednio jego likwidacji.

[...]

Art. 211. [Definicja budżetu] 1. Budżet jednostki samorządu terytorialnego jest rocznym planem dochodów i wydatków oraz przychodów i rozchodów tej jednostki.

2. Budżet jednostki samorządu terytorialnego jest uchwalany na rok budżetowy.

3. Rokiem budżetowym jest rok kalendarzowy.

4. Podstawą gospodarki finansowej jednostki samorządu terytorialnego w danym roku budżetowym jest uchwała budżetowa.

5. Uchwała budżetowa składa się z:

1) budżetu jednostki samorządu terytorialnego;

2) załączników.

[...]

Art. 226. [Wieloletnia prognoza finansowa jednostki samorządu terytorialnego] 1. Wieloletnia prognoza finansowa powinna być realistyczna i określać dla każdego roku objętego prognozą co najmniej:

1) dochody bieżące oraz wydatki bieżące budżetu jednostki samorządu terytorialnego, w tym na obsługę długu, gwarancje i poręczenia;

2) dochody majątkowe, w tym dochody ze sprzedaży majątku, oraz wydatki majątkowe budżetu jednostki samorządu terytorialnego;

3) wynik budżetu jednostki samorządu terytorialnego;

4) przeznaczenie nadwyżki albo sposób sfinansowania deficytu;

5) przychody i rozchody budżetu jednostki samorządu terytorialnego, z uwzględnieniem długu zaciągniętego oraz planowanego do zaciągnięcia;

6) kwotę długu jednostki samorządu terytorialnego, w tym relację, o której mowa w art. 243, oraz sposób sfinansowania spłaty długu;

[...]

8) kwoty wydatków bieżących i majątkowych wynikających z limitów wydatków na planowane i realizowane przedsięwzięcia, o których mowa w ust. 3.

[...]

2a. Do wieloletniej prognozy finansowej dołącza się objaśnienia przyjętych wartości. W objaśnieniach mogą być zawarte także informacje uszczegóławiające dane, o których mowa w ust. 1.

3. W załączniku do uchwały w sprawie wieloletniej prognozy finansowej określa się odrębnie dla każdego przedsięwzięcia:

1) nazwę i cel;

2) jednostkę organizacyjną odpowiedzialną za realizację lub koordynującą wykonywanie przedsięwzięcia;

- 3) okres realizacji i łączne nakłady finansowe;
- 4) limity wydatków w poszczególnych latach;
- 5) limit zobowiązań.

4. Przez przedsięwzięcia, o których mowa w ust. 3, należy rozumieć wieloletnie programy, projekty lub zadania, w tym związane z:

- 1) programami finansowanymi z udziałem środków, o których mowa w art. 5 ust. 1 pkt 2 i 3;
- 2) umowami o partnerstwie publiczno-prywatnym.

Art. 227. [Okres objęty wieloletnią prognozą finansową] 1. Wieloletnia prognoza finansowa obejmuje okres roku budżetowego oraz co najmniej trzech kolejnych lat budżetowych.

2. Prognozę kwoty długu, stanowiącą część wieloletniej prognozy finansowej, sporządza się na okres, na który zaciągnięto oraz planuje się zaciągnąć zobowiązania.

[...]

Art. 230. [Procedura podejmowania uchwały w sprawie WPF] 1. Inicjatywa w sprawie sporządzenia projektu uchwały w sprawie wieloletniej prognozy finansowej i jej zmiany należy wyłącznie do zarządu jednostki samorządu terytorialnego.

2. Projekt uchwały w sprawie wieloletniej prognozy finansowej lub jej zmiany zarząd jednostki samorządu terytorialnego przedstawia wraz z projektem uchwały budżetowej:

- 1) regionalnej izbie obrachunkowej - celem zaopiniowania;
- 2) organowi stanowiącemu jednostki samorządu terytorialnego

[...]

6. Uchwałę, o której mowa w ust. 2, organ stanowiący jednostki samorządu terytorialnego podejmuje nie później niż uchwałę budżetową.

7. Organ stanowiący jednostki samorządu terytorialnego nie może uchylić obowiązującej uchwały w sprawie wieloletniej prognozy finansowej, jednocześnie nie podejmując nowej uchwały w tej sprawie.

[...]

Art. 233. [Inicjatywa w sprawie sporządzenia projektu uchwały budżetowej] Inicjatywa w sprawie sporządzenia projektu uchwały:

- 1) budżetowej,
- 2) o prowizorium budżetowym,
- 3) o zmianie uchwały budżetowej

– przysługuje wyłącznie zarządowi jednostki samorządu terytorialnego.

[...]

Art. 238. [Przedłożenie projektu uchwały budżetowej i jego uzasadnienia. Opinia RIO] 1. Zarząd jednostki samorządu terytorialnego sporządza i przedkłada projekt uchwały budżetowej:

- 1) organowi stanowiącemu jednostki samorządu terytorialnego,
  - 2) regionalnej izbie obrachunkowej – celem zaopiniowania
- do dnia 15 listopada roku poprzedzającego rok budżetowy.

Art. 239. [Termin podjęcia uchwały budżetowej przez organ stanowiący] Uchwałę budżetową organ stanowiący jednostki samorządu terytorialnego podejmuje przed rozpoczęciem roku budżetowego, a w szczególnie uzasadnionych przypadkach – nie później niż do dnia 31 stycznia roku budżetowego.

Art. 240. 1. [Prowizorium budżetowe] Do czasu podjęcia uchwały budżetowej, jednak nie później niż do dnia 31 stycznia roku budżetowego, podstawą gospodarki finansowej jest projekt uchwały budżetowej przedstawiony organowi stanowiącemu jednostki samorządu terytorialnego, o którym mowa w art. 238 ust. 1.

[...]

3. **[Budżet zastępczy]** W przypadku niepodjęcia uchwały budżetowej w terminie, o którym mowa w ust. 1, regionalna izba obrachunkowa, w terminie do końca lutego roku budżetowego, ustala budżet jednostki samorządu terytorialnego w zakresie zadań własnych oraz zadań zleconych. Do dnia ustalenia budżetu przez regionalną izbę obrachunkową podstawą gospodarki finansowej jest projekt uchwały, o której mowa w ust. 1.

USTAWA

z dnia 20 grudnia 1996 r.
o gospodarce komunalnej

Rozdział 1 Przepisy ogólne

Art. 1. [Zakres przedmiotowy ustawy. Definicja gospodarki komunalnej] 1. Ustawa określa zasady i formy gospodarki komunalnej jednostek samorządu terytorialnego, polegające na wykonywaniu przez te jednostki zadań własnych, w celu zaspokojenia zbiorowych potrzeb wspólnoty samorządowej.

2. Gospodarka komunalna obejmuje w szczególności zadania o charakterze użyteczności publicznej, których celem jest bieżące i nieprzerwane zaspokajanie zbiorowych potrzeb ludności w drodze świadczenia usług powszechnie dostępnych.

[...]

Art. 2. [Formy gospodarki komunalnej] Gospodarka komunalna może być prowadzona przez jednostki samorządu terytorialnego w szczególności w formach samorządowego zakładu budżetowego lub spółek prawa handlowego.

[...]

USTAWA

z dnia 7 października 1992 r.

o regionalnych izbach obrachunkowych

Art. 1. [Ustrojowa pozycja i własność rzeczowa RIO] 1. Regionalne izby obrachunkowe, zwane dalej „izbami”, są państwowymi organami nadzoru i kontroli gospodarki finansowej podmiotów, o których mowa w ust. 2.

2. Izby sprawują nadzór nad działalnością jednostek samorządu terytorialnego w zakresie spraw finansowych określonych w art. 11 ust. 1 oraz dokonują kontroli gospodarki finansowej i zamówień publicznych:

- 1) jednostek samorządu terytorialnego,
  - 1a) związków metropolitalnych,
  - 2) związków międzygminnych,
  - 3) stowarzyszeń gmin oraz stowarzyszeń gmin i powiatów,
  - 4) związków powiatów,
  - 4a) związków powiatowo-gminnych,
  - 5) stowarzyszeń powiatów,
  - 6) samorządowych jednostek organizacyjnych, w tym samorządowych osób prawnych,
  - 7) innych podmiotów, w zakresie wykorzystywania przez nie dotacji przyznawanych z budżetów jednostek samorządu terytorialnego.

3. Izby opracowują raporty, analizy i opinie w sprawach określonych ustawami.

4. Izby w zakresie objętym nadzorem i kontrolą prowadzą działalność informacyjną, instruktażową oraz szkoleniową. Działalność informacyjna i szkoleniowa może być prowadzona odpłatnie. Dochody z tego tytułu są dochodami budżetu państwa.

[...]

USTAWA

z dnia 9 marca 2017 r.

o związku metropolitalnym w województwie śląskim

Art. 1. [Definicja związku metropolitalnego] [...] 2. Związek metropolitalny jest zrzeszeniem gmin województwa śląskiego, charakteryzujących się istnieniem silnych

powiązań funkcjonalnych oraz zaawansowaniem procesów urbanizacyjnych, położonych na obszarze spójnym pod względem przestrzennym, który zamieszkuje co najmniej 2 000 000 mieszkańców.

3. W skład związku metropolitalnego wchodzi miasto na prawach powiatu Katowice.

[...]

Art. 2. [Ustawowe gwarancje ochrony samodzielności związku metropolitalnego] 1. Związek metropolitalny wykonuje zadania publiczne w imieniu własnym i na własną odpowiedzialność.

2. Związek metropolitalny posiada osobowość prawną.

3. Samodzielność związku metropolitalnego podlega ochronie sądowej.

Art. 3. [Władztwo ustrojowe związku metropolitalnego] 1. O ustroju związku metropolitalnego stanowi jego statut.

2. Projekt statutu związku metropolitalnego i jego zmian podlega uzgodnieniu z Prezesem Rady Ministrów na wniosek ministra właściwego do spraw administracji publicznej.

3. Statut związku metropolitalnego podlega ogłoszeniu w wojewódzkim dzienniku urzędowym.

[...]

Art. 12. [Władztwo zadaniowe związku metropolitalnego. Porozumienia jako forma przekazywania zadań na rzecz związku metropolitalnego] 1. Związek metropolitalny wykonuje zadania publiczne w zakresie:

1) kształtowania ładu przestrzennego;

2) rozwoju społecznego i gospodarczego obszaru związku metropolitalnego;

3) planowania, koordynacji, integracji oraz rozwoju publicznego transportu zbiorowego, w tym transportu drogowego, kolejowego oraz innego transportu szynowego, a także zrównoważonej mobilności miejskiej;

4) metropolitalnych przewozów pasażerskich;

5) współdziałania w ustalaniu przebiegu dróg krajowych i wojewódzkich na obszarze związku metropolitalnego;

6) promocji związku metropolitalnego i jego obszaru.

2. Związek metropolitalny może realizować zadania publiczne należące do zakresu działania gminy, powiatu lub samorządu województwa lub koordynować realizację tych zadań na podstawie porozumienia zawartego z jednostką samorządu terytorialnego lub ze związkiem jednostek samorządu terytorialnego.

3. Związek metropolitalny może realizować zadania publiczne należące do zakresu działania administracji rządowej na podstawie porozumienia zawartego z organem administracji rządowej.

[...]

Art. 14. [Władztwo organizacyjne związku metropolitalnego.] 1. W celu wykonywania zadań, o których mowa w art. 12, związek metropolitalny może:

- 1) tworzyć jednostki organizacyjne;
- 2) zawierać porozumienia z jednostkami samorządu terytorialnego, ze związkiem jednostek samorządu terytorialnego oraz organami administracji rządowej;
- 3) prowadzić działalność gospodarczą niewykraczającą poza obszar zadań o charakterze użyteczności publicznej.

4. Do organizacji i funkcjonowania jednostek organizacyjnych związku metropolitalnego stosuje się odpowiednie przepisy dotyczące wojewódzkich samorządowych jednostek organizacyjnych.

[...]

Art. 15. [Stowarzyszenia z udziałem związku metropolitalnego. Współpraca zagraniczna] 1. Związek metropolitalny może tworzyć stowarzyszenia z jednostkami samorządu terytorialnego.

[...]

3. Związek metropolitalny może nawiązywać współpracę z podmiotami o charakterze metropolitalnym z innych państw.

[...]

Art. 18. [Organy związku] Organami związku metropolitalnego są:

- 1) zgromadzenie;
- 2) zarząd związku metropolitalnego, zwane dalej „zarządem”.

[...]

Art. 20. [Organ stanowiący i kontrolny związku metropolitalnego] Zgromadzenie jest organem stanowiącym i kontrolnym związku metropolitalnego.

[...]

Art. 23. [Wyłączność kompetencyjna zgromadzenia] Do wyłącznej właściwości zgromadzenia należy:

- 1) uchwalanie strategii rozwoju związku metropolitalnego;
- 2) uchwalanie statutu związku metropolitalnego;
- 3) uchwalanie ramowego studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego związku metropolitalnego;

- 4) uchwalanie budżetu związku metropolitalnego;
- 5) rozpatrywanie sprawozdań z wykonania budżetu związku metropolitalnego oraz sprawozdań finansowych związku metropolitalnego;
- 6) wybór i odwołanie zarządu związku metropolitalnego oraz ustalanie wynagrodzenia przewodniczącego zgromadzenia;
- 7) podejmowanie uchwały w sprawie udzielenia lub nieudzielenia absolutorium zarządowi z tytułu wykonania budżetu związku metropolitalnego;
- 8) podejmowanie uchwał w sprawach majątkowych związku metropolitalnego dotyczących:
  - a) zasad nabywania, zbywania i obciążania nieruchomości oraz ich wydzierżawiania lub wynajmowania na czas oznaczony dłuższy niż 3 lata lub na czas nieoznaczony, o ile ustawy szczególne nie stanowią inaczej; uchwała zgromadzenia jest wymagana również w przypadku, gdy po umowie zawartej na czas oznaczony do 3 lat strony zawierają kolejne umowy, których przedmiotem jest ta sama nieruchomość; do czasu określenia zasad zarząd może dokonywać tych czynności wyłącznie za zgodą zgromadzenia,
  - b) emitowania obligacji oraz określania zasad ich zbywania, nabywania i wykupu,
  - c) zaciągania długoterminowych pożyczek i kredytów,
  - d) ustalania maksymalnej wysokości pożyczek i kredytów krótkoterminowych zaciąganych przez zarząd oraz maksymalnej wysokości pożyczek i poręczeń udzielanych przez zarząd w roku budżetowym,
  - e) tworzenia spółek prawa handlowego lub spółdzielni i przystępowania do nich oraz określania zasad wnoszenia wkładów, a także obejmowania, nabywania i zbywania udziałów i akcji,
  - f) tworzenia, przekształcania i likwidowania jednostek organizacyjnych związku metropolitalnego oraz wyposażania ich w majątek.

[...]

Art. 25. [Uchwała jako forma prawna działania zgromadzenia związku metropolitalnego. Większość kwalifikowana jako warunek skuteczności głosowania]

1. Uchwały zgromadzenia są podejmowane podwójną większością głosów, chyba że ustawa stanowi inaczej.

2. Warunek uzyskania podwójnej większości głosów jest spełniony, jeżeli za przyjęciem uchwały głosuje:

- 1) większość ustawowego składu zgromadzenia;
- 2) taka liczba delegatów reprezentujących gminy, że ich mieszkańcy stanowią większość ludności zamieszkałej na obszarze związku metropolitalnego.

3. Liczbę ludności, o której mowa w ust. 2 pkt 2, ustala się na podstawie danych opublikowanych przez Główny Urząd Statystyczny według stanu na dzień 30 czerwca roku poprzedzającego rok, w którym odbywa się głosowanie.

Art. 26. [Odpowiednie stosowanie przepisów dotyczących sejmiku województwa do zgromadzenia] W zakresie nieuregulowanym w ustawie do działalności i organizacji zgromadzenia stosuje się odpowiednio przepisy dotyczące sejmiku województwa.

Art. 27. [Organ wykonawczy związku metropolitalnego] 1. Zarząd jest organem wykonawczym związku metropolitalnego.

2. W skład zarządu wchodzi 5 członków w tym przewodniczący zarządu.

Art. 28. [Ograniczenia typu incomptabilitas] [...] 2. Członkostwa w zarządzie nie można łączyć z:

- 1) członkostwem w organie jednostki samorządu terytorialnego;
- 2) pełnieniem funkcji wójta, burmistrza, prezydenta miasta lub ich zastępców;
- 3) pełnieniem funkcji wojewody lub wicewojewody;
- 4) mandatem posła lub senatora.

Art. 29. [Zasady i tryb wyboru zarządu] 1. Zarząd jest wybierany przez zgromadzenie w głosowaniu tajnym.

2. W pierwszej kolejności jest wybierany przewodniczący zarządu, a następnie pozostali członkowie zarządu, na wniosek przewodniczącego zarządu.

[...]

Art. 32. [Odpowiednie stosowanie przepisów dotyczących odwołania zarządu województwa i rezygnacji jego członków do zarządu związku] Do odwołania zarządu z przyczyny innej niż określona w art. 31 i rezygnacji zarządu lub poszczególnych jego członków stosuje się odpowiednio przepisy art. 37-40 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie województwa, z tym że uchwały zgromadzenia w tych sprawach zapadają podwójną większością głosów, o której mowa w art. 25.

Art. 33. [Zasada domniemania kompetencji zarządu związku metropolitalnego] 1. Zarząd wykonuje zadania związku metropolitalnego niezastrzeżone na rzecz zgromadzenia.

2. Do zadań zarządu należy w szczególności:

- 1) wykonywanie uchwał zgromadzenia;
- 2) gospodarowanie mieniem związku metropolitalnego;
- 3) przygotowanie projektu i wykonywanie budżetu związku metropolitalnego;

4) kierowanie, koordynowanie i kontrolowanie działalności jednostek organizacyjnych związku metropolitalnego, w tym zatrudnianie i zwalnianie ich kierowników.

3. Zasady i tryb działania zarządu województwa określa statut związku metropolitalnego.

Art. 34. [Tryb podejmowania uchwał zarządu] Uchwały zarządu zapadają zwykłą większością głosów w obecności co najmniej połowy ustawowego składu zarządu w głosowaniu jawnym, chyba że ustawa stanowi inaczej.

Art. 35. [Urząd metropolitalny] 1. Zarząd wykonuje zadania przy pomocy urzędu metropolitalnego. [...]

Art. 36. [Władztwo organizacyjne związku] 1. Organizację i zasady funkcjonowania jednostek organizacyjnych związku metropolitalnego określają regulaminy organizacyjne uchwalone przez zarząd, chyba że przepisy odrębne stanowią inaczej.

Art. 37. [Skarbnik i sekretarz związku] 1. Zgromadzenie, na wniosek przewodniczącego zarządu, powołuje i odwołuje skarbnika związku metropolitalnego.

2. Sekretarz związku metropolitalnego i skarbnik związku metropolitalnego uczestniczą w pracach zarządu oraz mogą uczestniczyć w obradach zgromadzenia z głosem doradczym.

Art. 39. [Odpowiednie stosowanie przepisów dotyczących zarządu, skarbnika i sekretarza województwa do organów i funkcjonariuszy związku] W zakresie nieuregulowanym w ustawie do działalności i funkcjonowania zarządu oraz praw i obowiązków członków zarządu, skarbnika związku metropolitalnego i sekretarza związku metropolitalnego stosuje się odpowiednio przepisy dotyczące zarządu województwa, członków zarządu województwa, skarbnika województwa oraz sekretarza województwa.

3. Podstawowe pojęcia w ujęciu jurydycznym

3.1. Pojęcie JST

wyrok NSA w Krakowie, SA/Kr 991/90, z dnia 4 października 1990 r., ONSA 1990, nr 4, poz. 5

W świetle art. 4 ust. 1 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie terytorialnym (Dz. U. Nr 16, poz. 95 z późn. zm.) nazwa gminy wchodząca w skład nazwy rady gminy nie może odbiegać od nazwy samej gminy.

3.2. Pojęcie wspólnoty samorządowej

wyrok WSA we Wrocławiu, IV SA/Wr 541/07, z dnia 22 stycznia 2008 r., (Dz. Urz. Woj. Dolnośląskiego z 2009 r. Nr 49, poz. 1052)

1. Wspólnotę samorządową tworzą z mocy prawa wszyscy mieszkańcy gminy, bez względu na okres zamieszkiwania na jej terenie.

[...]

wyrok WSA w Opolu, II SA/Op 213/06, z dnia 13 marca 2006 r., (orzeczenia.nsa.gov.pl)

1. W delegacji art. 5a ust. 2 u.s.g., nie mieści się ustalanie kategorii podmiotów uprawnionych do udziału w konsultacjach. Kompetencja zawarta w tym przepisie upoważnia rady gminy jedynie do określenia zasad i trybu przeprowadzania konsultacji. Należy zgodzić się z organem nadzoru, że przez zasady należy rozumieć tezy, w których treści zawarte jest prawo rządzące jakimiś procesami, podstawa, na której coś się opiera, a z pojęciem trybu wiąże się sposób postępowania.

2. Wykładnia celowościowa wskazuje na potrzebę utożsamienia pojęcia „mieszkaniec gminy” z pojęciem „osoby stale zamieszkujące” na obszarze tej gminy. Ponieważ w zasadzie miejsce zamieszkania zależne jest od zamiaru, a więc od woli konkretnej osoby, a o charakterze pobytu decydują również okoliczności faktyczne wskazujące na zamiar rzeczywisty, przeto osoby, które spełniają wymienione przesłanki są mieszkańcami gminy, żadne inne kryteria nie powinny decydować o uznaniu danej osoby za mieszkańca gminy.

wyrok WSA w Krakowie, III SA/Kr 318/05, z dnia 19 lipca 2005 r. (orzeczenia.nsa.gov.pl)

1. Zameldowanie nie wyznacza przynależności do wspólnoty samorządowej.

2. Nie można utożsamiać ze sobą norm o zadaniach i norm określających kompetencje do działań władczych.

3. Niedopuszczalne jest odmienne regulowanie prawem miejscowym tych spraw, które już wcześniej uregulowała ustawa.

wyrok NSA, II SA/Wr 1499/00, z dnia 29 stycznia 2002 r., ONSA 2003, nr 4, poz. 126

Postanowienie statutu gminy, jaka ludność pod względem narodowościowym zamieszkuje gminę, tworząc wspólnotę samorządową, nie należy do rozwiązań ustrojowych, jakie powinny znaleźć się w tym akcie prawa miejscowego (art. 1 ust. 1 w związku z art. 3 ust. 1 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym [...]). To, jaka ludność

zamieszkuje gminę, nie pozostaje w żadnym związku przyczynowym z ustrojem gminy doprecyzowanym w jej statucie.

wyrok WSA w Poznaniu, IV SA/Po 353/18, z dnia 19 czerwca 2018 r. (orzeczenia.nsa.gov.pl)

Określenie wieku uprawniającego do uczestnictwa w radzie seniorów jest niezwykle istotne, skoro zgodnie z art. 5c ust. 4 u.s.g. jej członkiem mają być przedstawiciele osób starszych. Wypełnienie dyspozycji art. 5c u.s.g. wymaga więc od rady gminy nadania pojęciu seniora konkretnego znaczenia, albowiem brak tej regulacji w istocie uniemożliwiłaby funkcjonowanie rady seniorów i naruszałby uprawnienie organu jednostki samorządu terytorialnego do jej powołania.

3.3. Osobowość prawna JST

wyrok TK z dnia 3 listopada 2006 r., K 31/06 (OTK-A 2006, nr 10, z. 147)

Samorząd terytorialny jest jedną z głównych idei państwa demokratycznego. Oznacza samorządność społeczności lokalnych w sprawach lokalnych oraz innych przekazanych przez ustawy. Podmiotowość jednostek samorządu terytorialnego na gruncie prawa publicznego i prywatnego, gwarantowana konstytucyjnie, jest podstawą regulacji ustawowej samorządu terytorialnego.

postanowienie SN, II CRN 184/95, z dnia 12 grudnia 1995 r., „Prokuratura i Prawo” 1996, nr 4, poz. 33

Podmiotami praw cywilnych są w zasadzie tylko osoby fizyczne lub prawne. Gmina jest osobą prawną (art. 2 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie terytorialnym), wobec tego ma zdolność sądową i może być wnioskodawcą, a stosownie do art. 126 § 1 k.p.c. jej wniosek powinien zawierać zarówno nazwę strony jak i przedstawicieli oraz pełnomocników. Oznaczenie strony, a nie przedstawiciela lub pełnomocnika zamieszcza w orzeczeniu sąd orzekający (art. 325 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c.). Gmina jako osoba prawna działa przez swoje organy w sposób przewidziany w ustawie (art. 38 k.c.).

wyrok SN, II CSK 111/08, z dnia 17 lipca 2008 r., (orzeczenia.nsa.gov.pl)

1. Burmistrz gminy jest jej organem, zatem podejmowane przez niego działania w ramach piastowanej funkcji przypisywane są gminie. [...]

wyrok WSA w Warszawie, III SA/Wa 390/08, z dnia 24 czerwca 2008 r.,
(orzeczenia.nsa.gov.pl)

1. Urząd jest strukturą organizacyjną, której jedynym celem jest zapewnienie sprawnej realizacji zadań organu gminy, przez co nie może on stanowić strony postępowania.

2. Z konstrukcji przepisów u.s.g. wynika, iż to gmina posiada osobowość prawną i wykonuje zadania publiczne we własnym imieniu i na własną odpowiedzialność. Urząd gminy uczestnicząc w realizacji określonych zadań spoczywających na gminie w zakresie podatku od towarów i usług działa wyłącznie w imieniu i na rzecz gminy.

[...]

wyrok WSA w Warszawie, VII SA/Wa 175/06, z dnia 12 kwietnia 2006 r.,
(orzeczenia.nsa.gov.pl)

1. Istnienie interesu prawnego gminy mogłoby się wiązać jedynie z jej statusem jako osoby prawnej, nie zaś jako podmiotu realizującego poprzez swe organy uprawnienia władcze w wykonywaniu zadań publicznych (art. 2 ust. 1 u.s.g.). Te dwa całkowicie odmienne zakresy występowania gminy w obrocie prawnym wymagają zdecydowanego rozróżnienia i nie mogą być w żadnym wypadku wykorzystywane zamiennie.

2. Dbałość o interes publiczny nie jest tożsama z interesem prawnym na gruncie art. 28 k.p.a.

3. Gminie przysługuje w postępowaniu administracyjnym status strony tylko wówczas, gdy zakres rozstrzygnięcia obejmuje sferę jej interesu prawnego i może być wtedy stroną postępowania na takich samych zasadach, jak inna osoba prawna lub fizyczna.

4. Nie ma podstaw, by móc przyznać kompetencję do bezpośredniego składania oświadczeń woli w imieniu gminy radzie gminy.

postanowienie Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu, I ACz 200/93, z dnia 9 kwietnia 1993 r., OSA 1993, nr 11, poz. 76

Uzasadnione jest przypisywanie poszczególnym jednostkom organizacyjnym gminy funkcji *stationis municipii*. W obrocie cywilnoprawnym i w procesie działają one / wyłączając komunalne osoby prawne/ w zastępstwie gminy. Zdolność prawną i zdolność sądową posiada gmina jako osoba prawna.

W procesie należy zadbać o należyte oznaczenie strony. Jako powoda lub pozwanego należy wskazać gminę; zawsze gmina jest stroną procesu. Jeżeli dochodzone roszczenie jest związane z działalnością wyodrębnionej jednostki organizacyjnej gminy, można także – obok gminy – wskazać tę jednostkę jako *statio municipii*.

wyrok WSA w Gdańsku, III SA/Gd 18/10, z dnia 10 marca 2010 r., „Wspólnota” 2010, nr 18, s. 27

Osoba prawna, nawet jeżeli jest równocześnie osobą prawa publicznego, jest uprawniona do dysponowania swoim dobrem osobistym, w tym także do podejmowania uchwał w przedmiocie dysponowania tym dobrem i jego ochrony. Herb gminy jako symbol jest elementem jej ustroju, o którym mowa w art. 40 ust. 2 pkt 1 ustawy o samorządzie gminnym. Zasady używania herbu gminy nie są materią związaną z ustrojem samorządu terytorialnego ani też z organizacją wewnętrzną samorządu. Ewentualnej ochrony swojego herbu jednostka samorządowa może domagać się na podstawie ustawy z 30 czerwca 2000 r. Prawo własności przemysłowej, ustawy z 4 lutego 1994 r. Prawo autorskie i prawa pokrewne oraz ustawy z 16 kwietnia 1993 r. o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji.

wyrok SN, I CRN 242/95, z dnia 25 stycznia 1996 r., „Prokuratura i Prawo” 1996, nr 5, poz. 39

O cywilnoprawnej podmiotowości gmin można mówić dopiero od wejścia w życie ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie terytorialnym (...) co nastąpiło z dniem 27 maja 1990 r. (art. 1 ustawy z dnia 10 maja 1990 r. – Przepisy wprowadzające ustawę o samorządzie terytorialnym i ustawę o pracownikach samorządowych – [...]). Z tą też chwilą gminy uzyskały osobowość prawną i stały się odrębnymi od Skarbu Państwa, ale także – na płaszczyźnie prawa cywilnego – równorzędnymi z nimi podmiotami prawa (por. też art. 44 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej oraz art. 2 powołanej wyżej ustawy z dnia 8 marca 1990 r.). Jest więc jasne, że dopiero od tego momentu Gmina (...) uzyskała zdolność nabycia samoistnego posiadania przedmiotowej nieruchomości, co mogło nastąpić albo przez nabycie jej własności, albo w drodze przeniesienia samego posiadania uprawniającego do władania rzeczą „jak właściciel” (art. 336 k.c.).

wyrok WSA w Poznaniu, IV SA/Po 146/08, z dnia 12 czerwca 2008 r. (orzeczenia.nsa.gov.pl)

[...]

2. Kwestia nazw miast i miejscowości na terenie gminy jest zagadnieniem o charakterze publicznym i o znaczeniu lokalnym, jednakże nie stanowi to automatycznie prawa (kompetencji) do władczego dysponowania nimi przez radę gminy. Nazwa miasta lub miejscowości nie jest też prawem majątkowym gminy, którym może ona dysponować i wyrażać zgodę na jej używanie.

wyrok NSA, OSK 1192/04, z dnia 24 lutego 2005 r. (orzeczenia.nsa.gov.pl)

1. Gmina, mimo iż posiada osobowość prawną i w określonych sytuacjach prowadzi działalność gospodarczą w formie komunalnych zakładów budżetowych lub spółek

prawa handlowego w zakresie zadań własnych określonych w art. 7 ust. 1 u.s.g., której celem jest zaspokajanie zbiorowych potrzeb ludności w drodze świadczenia usług powszechnie dostępnych, to nie można jej uznać za przedsiębiorcę w rozumieniu ustawy z dnia 19 listopada 1999 r. Prawo działalności gospodarczej. Natomiast gmina niewątpliwie jest jednostką organizacyjną niebędącą przedsiębiorcą w rozumieniu ustawy – Prawo działalności gospodarczej.

[...]

postanowienie WSA w Gdańsku, I SA/Gd 175/10, z dnia 6 kwietnia 2010 r.
(orzeczenia.nsa.gov.pl)

Włączenie organów samorządowych do systemu organów administracji publicznej, prowadzących postępowanie w konkretnej sprawie, znacznie ogranicza zakres uprawnień procesowych tych jednostek jako osób prawnych. W zakresie, w jakim organ jednostki samorządu terytorialnego wykonuje funkcję organu administracji publicznej, nie jest on (ani też żaden z pozostałych organów danej jednostki) uprawniony do reprezentowania jej interesu prawnego, rozumianego jako interes osoby prawnej. Nie do przyjęcia jest bowiem stanowisko, że gmina może zajmować różną pozycję (raz organu wydającego decyzję, innym razem strony postępowania) w zależności od etapu załatwiania sprawy z zakresu administracji publicznej.

wyrok WSA w Krakowie, III SA/Kr 48/08, z dnia 19 maja 2008 r. (orzeczenia.nsa.gov.pl)

1. Nie podziela się poglądu jakoby treść art. 18 ust. 2 pkt 13 u.s.g. upoważniała radę gminy jedynie do ustanawiania herbu, a nie określania zasad jego używania. Uprawnienie gminy do ustanawiania własnego herbu wynika z ustawy z 1978 r. o odznakach i mundurach i dlatego ustawodawca nie miał powodu by ponownie przyznawać gminie takie uprawnienie w innej ustawie.

2. Treść art. 18 ust. 2 pkt 13 u.s.g. przyznaje radzie gminy prawo do podejmowania uchwał „w sprawach” herbu, a nie jedynie do jego ustalenia. Gdyby ustawodawca chciał by rada gminy jedynie ustalała swój herb inaczej sformułowałby treść tego przepisu. Normatywne pojęcie „sprawy” jest pojęciem zbiorczym, obejmującym wiele szczegółowych kwestii.

3. Zgoda burmistrza na używanie herbu jest oświadczeniem woli gminy-osoby prawnej prawa cywilnego, a nie decyzją w rozumieniu art. 104 k.p.a. i nie jest konieczna podstawa materialnoprawna do jej wydania.

wyrok WSA w Krakowie, III SA/Kr 49/08, z dnia 19 maja 2008 r. (orzeczenia.nsa.gov.pl)

1. Herb gminy należy traktować jako jej dobro osobiste. Na podstawie art. 24 k.c. w przypadku używania jej herbu przez inny podmiot gmina może żądać zaprzestania tego działania, usunięcia jego skutków, zadośćuczynienia pieniężnego, zapłaty odpowiedniej sumy pieniężnej na wskazany cel społeczny (art. 448 k.c.) bądź odszkodowania na zasadach ogólnych. Ponadto jednostka samorządu terytorialnego może szukać ochrony swojego herbu w oparciu o p.w.p., u.p.a.p.p., u.z.n.k.

[...]

wyrok WSA we Wrocławiu, III SA/Wr 2/08, z dnia 21 marca 2008 r. (orzeczenia.nsa.gov.pl)

1. Przepis art. 3 ustawy z 1978 r. o odznakach i mundurach jest przepisem kompetencyjnym, który zgodnie z ust. 1 tego przepisu upoważnia organ stanowiący danej jednostki samorządu terytorialnego do ustanawiania w drodze uchwały własnego herbu, flagi, emblematu oraz insygniów i innych symboli. Przepis ten jest przepisem prawa materialnego, ustanawiającym kompetencje prawodawcze w określonym tam zakresie na rzecz organów stanowiących jednostek samorządu terytorialnego, co znajduje odzwierciedlenie w przypadku gminy w art. 18 ust. 2 pkt 13 u.s.g.

2. Rada gminy posiada kompetencje do ustanawiania herbu, flagi i innych symboli gminy. Przepisy nie udzielają radzie gminy kompetencji (upoważnienia) do podejmowania uchwał w sprawie ustanawiania symboli jednostce pomocniczej gminy.

wyrok NSA, IV SA 695/96, z dnia 26 czerwca 1996 r., „Wokanda” 1996, nr 12, s. 46

1. Gmina może mieć sztandar i hejnał.

[...]

3.4. Samodzielność JST i jej prawna ochrona

wyrok NSA, III SA 534/96, z dnia 15 stycznia 1997 r., „Monitor Podatkowy” 1997, nr 12, poz. 374

Do działalności organów samorządu terytorialnego w sferze zobowiązań publicznoprawnych nie stosuje się zasady „co nie jest zakazane jest dozwolone”, lecz regułę „dozwolone jest tylko to, co prawo wyraźnie przewiduje”.

wyrok NSA, II SA/Wr 1302/97, z dnia 4 lutego 1999 r., OwSS 2000, nr 3, poz. 77

[...]

2. Samodzielność gminy oznacza, że w granicach wynikających z ustaw nie jest ona podporządkowana czyjejkolwiek woli oraz że w tych granicach podejmuje czynności prawne i faktyczne, kierując się wyłącznie własną wolą, wyrażoną przez jej organy pochodzące z wyboru. A zatem, samodzielność ta wynika z granic określonych przez ustawy, które precyzyjnie ustalają zakres przedmiotowy, w którym samodzielność ta obowiązuje. Tak więc zakres i treść tej samodzielności można ustalić dopiero za pomocą wykładni odniesionej do konkretnej sytuacji.

wyrok NSA, SA/Wr 841/91, z dnia 7 października 1991 r., ONSA 1993, nr 1, poz. 5

1. Prawna ochrona samodzielności gminy (art. 2 ust. 3 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie terytorialnym – [...]) nie obejmuje działań bezprawnych.

2. Nieważność uchwały organu gminy (art. 91 ust. 1 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie terytorialnym – [...]) nie pokrywa się z nieważnością w rozumieniu art. 156 § 1 k.p.a.

wyrok WSA w Gliwicach, IV SA/GI 49/08, z dnia 4 marca 2008 r. (orzeczenia.nsa.gov.pl)

Samodzielność jednostki samorządu terytorialnego nie wyklucza obowiązku wydawania aktów na podstawie i w granicach prawa.

wyrok NSA, II OSK 1382/11, z dnia 20 września 2011 r. (orzeczenia.nsa.gov.pl)

W sprawach skarg wnoszonych na podstawie art. 101 u.s.g. do reprezentowania gminy przed sądem administracyjnym i do udzielenia pełnomocnictw w tym zakresie, co do zasady właściwy jest wójt (burmistrz, prezydent) jako podmiot reprezentujący gminę.

wyrok NSA, II OSK 1314/10, z dnia 9 września 2010 r. (orzeczenia.nsa.gov.pl)

Skarga na rozstrzygnięcie nadzorcze służy gminie a gminę (także przed sądem) reprezentuje wójt (burmistrz, prezydent). Tym samym skargę do wojewódzkiego sądu administracyjnego a następnie skargę kasacyjną powinien wnieść prezydent miasta a nie rada gminy „działająca imieniem Prezydenta”, bo do takiego działania nie ma żadnego prawnego umocowania. Rada gminy nie ma też kompetencji do udzielenia pełnomocnictw pracownikom urzędu w sytuacji, gdy to nie ona reprezentuje gminę i nie posiada żadnych kompetencji w stosunku do pracowników urzędu.

wyrok NSA, II OSK 1562/11, z dnia 8 grudnia 2011 r. (orzeczenia.nsa.gov.pl)

Żadna ustawa nie przyznaje wojewodzie kompetencji do formułowania i przekazywania organom stanowiącym jednostek samorządu terytorialnego jakichkolwiek wytycznych. Takie działanie pozbawione jest podstaw prawnych i narusza ustrojową samodzielność jednostek samorządu, którym są przekazywane.

postanowienie NSA, II SA/Wr 2151/00, z dnia 16 kwietnia 2002 r., OwSS 2002, nr 3, poz. 74

1. Skarga gminy do Naczelnego Sądu Administracyjnego na sygnalizację organu nadzoru wskazującą na nieistotne naruszenie prawa jest niedopuszczalna.

2. Gminie nie przysługuje skarga do Naczelnego Sądu Administracyjnego na sygnalizację organu nadzoru wskazującą na nieistotne naruszenie prawa.

wyrok WSA w Warszawie, II SA/Wa 1260/06, z dnia 10 listopada 2006 r. (orzeczenia.nsa.gov.pl)

1. Do czasu uprawomocnienia się rozstrzygnięcia nadzorczego o odwołaniu wójta odwołany wójt jest uprawniony do wniesienia skargi w imieniu gminy, na podstawie art. 98 ust. 3 u.s.g. Jest to jednak zawsze skarga gminy na rozstrzygnięcie nadzorcze dotyczące gminy, a nie skarga wójta jako osoby fizycznej.

[...]

wyrok WSA w Gdańsku, III SA/Gd 125/18, z dnia 29 marca 2018 r. (orzeczenia.nsa.gov.pl)

1. Samodzielność gminy uznawana jest za podstawową, immanentną cechę samorządu gminnego i dotyczy zarówno prawnopublicznej jak i prawnoprywatnej sfery jego działalności. Jest też wartością chronioną Konstytucją RP, jako jeden z fundamentów ustroju terytorialnego Państwa. Samodzielność publicznoprawna gminy oznacza, że jest ona zdecentralizowanym podmiotem władzy publicznej, działającym na podstawie i w granicach wynikających z przepisów obowiązującego prawa. W tych granicach gmina podejmuje czynności prawne i faktyczne, kierując się wyłącznie przepisami prawa i własną wolą wyrażoną w ustawowej formie przez jej organy pochodzące z wyboru lub wolą członków wspólnoty gminnej wyrażoną w formie referendum lokalnego. Samodzielność ta poddana jest nadzorowi organów Państwa z punktu widzenia legalności i w formach przewidzianych przepisami prawa. Korelatem nadzoru nad samodzielnością samorządu gminnego jest gwarancja jej ochrony sądowej zawarta w art. 165 ust. 2 Konstytucji RP.

3.5. Jednostki pomocnicze gmin

wyrok WSA w Białymstoku, II SA/Bk 414/06, z dnia 9 listopada 2006 r., ZNSA 2007, nr 2, s. 121

Osiedle, jako jednostka pomocnicza gminy (art. 5 ust. 1 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym, [...]), nie posiada własnego interesu prawnego w postępowaniu o ustalenie lokalizacji inwestycji celu publicznego, polegającej na rozbudowie lotniska.

wyrok WSA w Krakowie, III SA/Kr 61/04, z dnia 11 maja 2004 r., „Wspólnota” 2005, nr 2, s. 55

1. Dzielnice są wyłącznie elementami składowymi gmin, nie mającymi poza tymi ramami samodzielnego bytu prawnego, nie mogącymi w stosunku do osób trzecich podejmować jakichkolwiek działań. Poza ramami organizacyjnymi gminy dzielnica nie istnieje, gdyż nie ma w żadnej mierze choćby nawet ułomnej osobowości prawnej.

2. Współpracować ze społecznościami innych państw może gmina, a nie jego dzielnica.

3. Przekazywanie przez gminę zadań na rzecz jednostki pomocniczej może następować wyłącznie w statucie jednostki pomocniczej.

postanowienie NSA, II SA/Wr 1541/03, z dnia 11 grudnia 2003 r. (www.nsa.gov.pl)

Jednostki pomocnicze i ich organy nie są organizacją społeczną, która może być na podstawie art. 31 § 1 k.p.a. dopuszczona do postępowania a przez to nie mają prawa do korzystania z praw procesowych strony.

wyrok NSA, IV SA 2841/01, z dnia 29 kwietnia 2003 r., „Wspólnota” 2004, nr 9, s. 59

1. Grupy obywateli nie mające ustawowych podstaw do samodzielnego działania i nie zarejestrowane w odpowiednim rejestrze urzędowym nie są organizacjami społecznymi.

2. Brak regulacji w u.s.g. przyznającej sołectwom, dzielnicom, osiedlom prawa do uczestnictwa w postępowaniu administracyjnym na zasadach ustalonych dla organizacji społecznych przez k.p.a., wyłącza możliwość przyznania tym jednostkom pomocniczym gminy w formie uchwały organu gminy, pozycji podmiotu na prawach strony w postępowaniu administracyjnym. Tym bardziej takiego prawa nie mogą mieć jednostki niższego rzędu w ramach jednostki pomocniczej osiedla.

3. Wspólnota mieszkaniowa, jako samorządowa grupa obywatelska jest jednostką niższego rzędu w ramach jednostki pomocniczej (osiedla), powoływanie której może

przewidywać statut rady gminy (art. 35 u.s.g.). Nie ma więc ustawowej podstawy do samodzielnego działania wspólnoty skoro tę podstawę stanowi statut gminy, a więc akt prawny niższego rzędu.

wyrok NSA, II SA 1539/00, z dnia 20 września 2001 r., (nie publ. LEX nr 53449)

[..]

2. Samorząd mieszkańców wsi jako jednostka pomocnicza gminy nie legitymuje się przymiotem strony w domaganiu się wszczęcia postępowania o stwierdzenie nieważności decyzji o zatwierdzeniu projektu zagospodarowania złoża, nawet jeśli ten projekt miałby naruszać przepisy prawa miejscowego – planu zagospodarowania przestrzennego.

wyrok NSA, II SA 1416/00, z dnia 19 września 2000 r. (nie publ. LEX nr 54147)

Zgodnie z art. 5 ust. 1 u.s.g. gmina może tworzyć jednostki pomocnicze: sołectwa oraz dzielnice, osiedla i inne. Jednostką pomocniczą może być również położone na terenie gminy miasto.

Wiąże się to w sposób oczywisty z ustalaniem ich nazw. Nie jest to tym samym co ustalanie nazw miejscowości, dokonywane w specjalnym trybie art. 4 ust. 1 u.s.g. i rozporządzenia Prezydenta RP z dnia 24 października 1934 r. o ustalaniu nazw miejscowości i obiektów fizjograficznych oraz numeracji nieruchomości (Dz. U. Nr 94, poz. 850 ze zm.).

Miejscowość zamieszkała oznacza bowiem w świetle art. 1a tego rozporządzenia samoistne osiedle odróżniające się od osiedli sąsiednich odrębną nazwą, a przy jednokowej nazwie odmiennym określeniem rodzaju np. miasto, wieś.

Sołectwo jest natomiast jednostką pomocniczą funkcjonującą w ramach miejscowości. Nie ma przeszkód prawnych aby w jednej miejscowości nie mogły funkcjonować dwa lub więcej sołectw o różnych nazwach.

wyrok NSA, II OSK 2910/13, z dnia 4 lutego 2014 r., (<http://orzeczenia.nsa.gov.pl>)

1. Nie można pojęciom o tradycyjnie i językowo ukształtowanej treści, wbrew intencjom ustawodawcy, nadawać innego znaczenia tylko dlatego, że pozwala to na „obejście” ustawy o funduszu sołeckim, adresowanej jedynie do sołectw i środowisk wiejskich a nie do wszystkich jednostek pomocniczych.

2. W określonych sytuacjach możliwe jest utworzenie (istnienie) sołectwa w mieście, ale w granicach i na podstawie prawa.

wyrok NSA, SA/Wr 2324/94, z dnia 9 marca 1995 r., OwSS 1995 nr 4, poz. 133

1. Organom gmin w postępowaniu administracyjnym, toczącym się przed nimi, nie przysługuje przymiot strony. Nie może on przysługiwać także jednostkom pomocniczym gmin, jakimi są rady osiedlowe.

2. Jeśli organy gminy niewłaściwie reprezentują interesy jej mieszkańców, przysługują im środki prawne zmierzające do zmiany tych organów władzy.

Nie mogą oni natomiast, w ramach istniejących procedur, wyrażać swego interesu w sposób przez te procedury niedopuszczalny.

wyrok WSA w Krakowie, III SA/Kr 61/04, z dnia 11 maja 2004 r., „Współnota” 2005, nr 2, s. 55

1. Dzielnice są wyłącznie elementami składowymi gmin, nie mającymi poza tymi ramami samodzielnego bytu prawnego, nie mogącymi w stosunku do osób trzecich podejmować jakichkolwiek działań. Poza ramami organizacyjnymi gminy dzielnica nie istnieje, gdyż nie ma w żadnej mierze choćby nawet ułomnej osobowości prawnej.

2. Współpracować ze społecznościami innych państw może gmina, a nie jego dzielnica.

3. Przekazywanie przez gminę zadań na rzecz jednostki pomocniczej może następować wyłącznie w statucie jednostki pomocniczej.

wyrok WSA w Lublinie, III SA/Lu 178/08, z dnia 29 maja 2008 r. (orzeczenia.nsa.gov.pl)

[...]

2. Zgodnie z art. 36 ust. 1 u.s.g. organem uchwałodawczym w sołectwie jest zebranie wiejskie, a wykonawczym – sołtys. Działalność sołtysa wspomaga rada sołecka. Nie przewidziano innych organów sołectwa, a także ich stworzenia przez zebranie wiejskie.

[...]

wyrok WSA w Opolu, II SA/Op 561/07, z dnia 4 marca 2008 r. (orzeczenia.nsa.gov.pl)

1. Statut jednostki pomocniczej gminy musi regulować wszystkie kwestie określone w art. 35 ust. 3 ustawy.

[...]

postanowienie NSA, II SA/Kr 2982/03, z dnia 9 grudnia 2003 r. (orzeczenia.nsa.gov.pl)

Uchwały zebrania wiejskiego nie mogą być przedmiotem skargi do sądu administracyjnego.

wyrok WSA w Kielcach, II SA/Ke 692/19, z dnia 30 października 2019 r. (orzeczenia.nsa.gov.pl)

Zebranie wiejskie podejmuje uchwały zasadniczo w tych sprawach, które zostały przekazane do zakresu działania sołectwa przez radę gminy. Gdyby zatem do utworzenia sołectwa nie doszło, to określone zadania pozostałyby w kompetencji rady gminy. Okoliczność ta dodatkowo dowodzi, że w obu sytuacjach czynny udział w kierowaniu sprawami wspólnoty powinien mieć ten sam krąg osób uprawnionych, z tym, że na szczeblu gminy udział ich będzie się odbywał poprzez uczestnictwo w wyborach do organów stanowiących gminy bądź poprzez głosowanie w referendum, natomiast w ramach sołectwa będzie to głosowanie na zebraniu wiejskim. Nie ma powodów, aby różnicować uprawnienia mieszkańców gminy w zależności od tego, czy w gminie są, czy też nie są utworzone sołectwa. Wszyscy mieszkańcy gminy powinni mieć stworzone na równych zasadach możliwości uczestnictwa w podejmowaniu rozstrzygnięć w sprawach publicznych. Skoro ustawodawca nie określił wprost, że w głosowaniu na zebraniu wiejskim biorą udział wszyscy mieszkańcy sołectwa, to oznacza, że pozostawił w tym zakresie radzie gminy swobodę, aczkolwiek ograniczoną całokształtem unormowań prawnych obowiązujących w sferze sprawowania władzy publicznej przez członków wspólnoty samorządowej.

wyrok Sądu Apelacyjnego w Krakowie, II AKa 258/02, z dnia 29 października 2002 r., KZS 2002, nr 12, s. 33

Sołtys wsi nie jest funkcjonariuszem państwowym (art. 115 § 13 k.k.), jednakże przysługuje mu taka sama ochrona prawnokarna, jaka przysługuje funkcjonariuszowi państwowemu (art. 36 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym [...]). Źródłem obowiązków sołtysa jest statut sołectwa.

postanowienie NSA, SA/Wr 381/91, z dnia 20 maja 1991 r., „Wspólnota” 1991, nr 29, s. 9

1. Rada sołecka nie jest organem jednostki pomocniczej gminy wyposażonym w uprawnienia do samodzielnego działania (art. 36 ust. 1 zd. drugie ustawy z 8 marca 1990 r. o samorządzie terytorialnym [...]) – w szczególności nie podejmuje uchwał o skorzystaniu ze środków prawnych przysługujących sołectwu jako ewentualnej stronie

w postępowaniu administracyjnym, nie dysponuje też kompetencją do organizowania wykonania takiej uchwały i do reprezentowania sołectwa na zewnątrz.

Radzie sołectkiej nie służy legitymacja do wniesienia skargi do Naczelnego Sądu Administracyjnego.

2. Organem właściwym do wniesienia skargi i reprezentowania sołectwa jest sołtys, działający na podstawie stosownej uchwały zebrania wiejskiego jako organu uchwałodawczego sołectwa.

wyrok WSA w Warszawie, II SA/Wa 798/08, z dnia 14 sierpnia 2008 r. (orzeczenia.nsa.gov.pl)

1. Rada m.st. Warszawy, w ramach działalności nadzorczej nad organami jednostki pomocniczej, jest podmiotem legitymowanym do stwierdzenia nieważności uchwał rad dzielnic miasta stołecznego Warszawy, gdy naruszają one prawo.

[..]

3.6. Referenda i konsultacje

wyrok NSA, II OSK 357/12, z dnia 24 kwietnia 2012 r., „Wspólnota” 2012, nr 21-22, s. 43

Komisja powołana do oceny wniosku o przeprowadzenie referendum gminnego nie może domniemywać rzeczywistych intencji inicjatora referendum ani zmieniać, odpowiednio do tych intencji, sformułowania pytania referendalnego.

wyrok NSA, IV SA 2452/98, z dnia 21 lipca 1999 r. (nie publ. LEX nr 47300)

Sprawy, które są ustawowo zastrzeżone na rzecz organów gminy nie mogą być przedmiotem referendum rozstrzygającego, a wynik referendum przeprowadzonego w takiej sprawie może być traktowany jedynie w kategoriach konsultacji społecznych.

Nie można zatem w drodze referendum zobowiązać rady gminy do uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego, a tym bardziej w kształcie będącym wynikiem referendum.

wyrok NSA, SA/Wr 1163/90, z dnia 6 lutego 1991 r., ONSA 1991 nr 1, poz. 21

Zgodnie z art. 12 ust. 2 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie terytorialnym [..] każda sprawa ważna dla gminy może być przedmiotem referendum, a niesprzeczny z prawem wniosek [..] o przeprowadzeniu referendum w sprawie publicznej o znaczeniu lokalnym należącej do zakresu działania gminy (art. 6 ustawy) zobowiązuje radę do podania danej sprawy rozstrzygnięciu mieszkańców gminy w drodze referendum.

wyrok NSA, II OSK 1371/13, z dnia 7 sierpnia 2013 r. (orzeczenia.nsa.gov.pl)

Zmianę granic gminy, w tym zmianę polegającą na likwidacji (zniesieniu) danej jednostki, zawsze muszą poprzedzać konsultacje z zainteresowaną społecznością, przeprowadzane w sposób mający zapewnić im możliwie największą reprezentatywność (powszechność), oraz może poprzedzić przeprowadzenie w tej sprawie referendum lokalnego (gminnego), które będzie traktowane jako szczególna forma konsultacji z mieszkańcami i którego wyniki będą odzwierciedlać stosunek miejscowej społeczności do projektowanej zmiany granic.

wyrok WSA w Kielcach, II SA/Ke 38/17, z dnia 13 kwietnia 2017 r. (orzeczenia.nsa.gov.pl)

1. Organ stanowiący jednostki samorządu terytorialnego posiada kompetencję dyskrecyjną w zakresie decyzji o wyborze sposobu regulowania zasad i trybu przeprowadzania konsultacji z mieszkańcami (na podstawie - odpowiednio - art. 5a ust. 1 i 2 u.s.g., art. 3d ust. 2 u.s.p., art. 10a ust. 2 u.s.w.). Ma on możliwość podjęcia jednej uchwały, na podstawie której w danej jednostce samorządu terytorialnego będą przeprowadzane wszystkie konsultacje z mieszkańcami. Możliwe jest także ustanowienie uchwały określającej zasady i elementy trybu przeprowadzania konsultacji z mieszkańcami wspólne dla wszystkich konsultacji, które będą uzupełniane regulacjami odrębnych uchwał zawierających zasady i elementy trybu swoiste tylko dla konkretnych konsultacji. Kolejną możliwością jest stanowienie zasad i trybu przeprowadzania każdej konsultacji odrębną uchwałą. [...]

wyrok WSA w Gliwicach, IV SA/Gl 804/18, z dnia 7 listopada 2018 r. (orzeczenia.nsa.gov.pl)

W przepisie art. 6 ust. 3 pkt 1 ustawy z 2017 r. o związku metropolitalnym w województwie śląskim nie ma odwołania do zasad przeprowadzania konsultacji w oparciu o przepisy u.s.g., zatem przepis ten stanowi autonomiczną podstawę dla przeprowadzenia konsultacji społecznych i w jednoznaczny sposób wskazuje na organ obowiązany do jej zarządzenia, a tym samym określenia zasad przeprowadzenia.

wyrok WSA w Rzeszowie, II SA/Rz 1185/18, z dnia 5 lutego 2019 r. (orzeczenia.nsa.gov.pl)

Interpretując przepis art. 5a u.s.g. trzeba mieć na względzie, że instytucja budżetu obywatelskiego została wprowadzona do u.s.g. w celu zwiększenia udziału obywateli w procesie wybierania, funkcjonowania i kontrolowania niektórych organów publicznych. Budżet obywatelski służy angażowaniu mieszkańców w proces podejmowania decyzji, które zadania publiczne w określonym roku budżetowym powinny zostać zrealizowane,

a co za tym idzie - sfinansowane ze środków publicznych. Decydentami w powyższym zakresie nie mogą być zatem osoby nie będące mieszkańcami gminy.

3.7. Organy JST

a) charakter prawny działania organu stanowiącego i organu wykonawczego

wyrok WSA w Gorzowie Wlkp., II SA/Go 551/19, z dnia 17 października 2019 r. (orzeczenia.nsa.gov.pl)

Wprowadzenie zasady nakazującej podejmowanie uchwał przez organy stanowiące jednostek samorządu terytorialnego w głosowaniu jawnym, wiąże się przede wszystkim z realizacją konstytucyjnej zasady - prawa obywateli do uzyskiwania informacji o działalności organów władzy publicznej oraz osób pełniących funkcje publiczne. Odstępstwa od zasady podejmowania uchwał w głosowaniu jawnym mogą nastąpić tylko na mocy ustawy.

wyrok WSA w Krakowie, III SA/Kr 285/18, z dnia 4 września 2018 r. (orzeczenia.nsa.gov.pl)

Wprowadzenie w statucie gminy odmiennych zasad imiennego głosowania stanowi rozwiązanie nieodpowiadające brzmieniu przepisów ustawowych. Skoro ustawodawca w sposób jednoznaczny uregulował w ustawie o samorządzie gminnym tryb głosowania i przypadki, w których głosowanie może być przeprowadzone imiennie, to należy uznać, że rada gminy nie jest upoważniona do wprowadzenia w statucie gminy innych reguł głosowania jawnego imiennego.

wyrok WSA w Poznaniu, IV SA/Po 290/18, z dnia 19 czerwca 2018 r. (orzeczenia.nsa.gov.pl)

Utajnienie głosowania w sytuacji, gdy przepis ustawy nie przewiduje głosowania tajnego, skutkuje wadliwością prawną uchwały i daje organowi nadzoru prawo do stwierdzenia jej nieważności.

wyrok WSA w Olsztynie, II SA/Ol 608/14, z dnia 1 lipca 2014 r. (orzeczenia.nsa.gov.pl)

Przepis art. 14 u.s.g. stanowi o obowiązku podjęcia uchwały zwykłą większością głosów w obecności co najmniej połowy ustawowego składu rady, w głosowaniu jawnym, chyba że ustawa stanowi inaczej. Określa on więc zasady podejmowania przez radę gminy rozstrzygnięć w drodze uchwał w przypadkach, w których ustawodawca przyznał radzie gminy możliwość wypowiedzenia się w kwestiach merytorycznych, to znaczy przez podjęcie określonego wiążącego rozstrzygnięcia. Nie odnosi się zatem do

wyrażania woli przez radę w formach, które nie mają charakteru uchwały (apele, rezolucje, odezwy, proklamacje, protesty, opinie, stanowiska, itp.) ani do aktów podejmowanych przez wewnętrzne organy rady (komisje) oraz przez kolegialne organy.

wyrok WSA w Poznaniu, I SA/Po 941/13, z dnia 6 lutego 2014 r. (orzeczenia.nsa.gov.pl)

1. Treść uchwał powinna być sformowana jeszcze przed samym aktem głosowania. Radni muszą wiedzieć jakiej treści uchwałę głosują. Dlatego poddana pod głosowanie uchwała powinna mieć treść pozytywną.

2. Co do zasady, głosowanie przeprowadza się „za” (czymś, kimś), a nie „przeciw”. Jedynie zatem głosowanie „w sprawie przyjęcia sprawozdania”, doprowadzi do definitywnego rozstrzygnięcia tej kwestii. Tylko poddanie pod głosowanie takiej uchwały zawsze doprowadzi do definitywnego rozstrzygnięcia kwestii sprawozdania finansowego. Oddanie większości głosów „za” uchwałą „w sprawie zatwierdzenia” prowadzi do jej akceptacji pod względem merytorycznym. Nieuzyskanie tej większości należy rozumieć jako nieudzielenie takiej akceptacji.

3. Rada gminy nie jest związana treścią wniosku komisji rewizyjnej i ma prawo do decydowania o treści uchwały.

wyrok WSA w Poznaniu, II SA/Po 188/11, z dnia 11 maja 2011 r. (orzeczenia.nsa.gov.pl)

Pojęcie „bezwzględnej większości głosów” powinno być rozumiane jako uzyskanie co najmniej o jeden głos więcej od sumy pozostałych ważnie oddanych głosów, a zatem głosów przeciwnych i wstrzymujących.

wyrok WSA w Olsztynie, II SA/Ol 550/10, z dnia 21 września 2010 r. (orzeczenia.nsa.gov.pl)

W obowiązującym stanie prawnym nie ma przepisu, który zezwalałby na ustalenie innego trybu głosowania, niż wskazany w przepisie art. 13 u.s.p.

wyrok WSA w Lublinie, III SA/Lu 418/08, z dnia 29 stycznia 2009 r. (orzeczenia.nsa.gov.pl)

[...]

2. Przepis art. 14 u.s.g. nie zawiera klasyfikacji uchwał, które może podejmować rada. Nie sposób przyjąć, że w świetle tego przepisu rada może jedynie przyjąć uchwałę, odrzucić projekt uchwały, ewentualnie zaś postanowić przesunięcie rozpatrzenia projektu na inny termin.

3. Projekt każdej uchwały wymaga przegłosowania. W braku uzyskania większości głosów lub w przypadku uzyskania równej liczby głosów „za” i „przeciw”, określona uchwała nie zostaje podjęta. Nakaz głosowania „do skutku” oznacza godzenie w prawo każdego z radnych do wyrażania własnego zdania i woli oraz przekonań, co do słuszności głosowanej materii.

wyrok WSA w Bydgoszczy, II SA/Bd 930/07, z dnia 5 maja 2008 r. (orzeczenia.nsa.gov.pl)

W tych wszystkich przypadkach, w których ustawodawca przyznał radzie gminy możliwość wypowiedzenia się w jakichkolwiek kwestiach merytorycznych będzie to miało miejsce w formie uchwały.

wyrok NSA, II GSK 194/06, z dnia 21 listopada 2006 r. (orzeczenia.nsa.gov.pl)

Mianem quorum określa się liczbę członków danego organu (tu: rady gminy), których obecność umożliwia podjęcie uchwały. Nie jest to natomiast liczba osób, które muszą uczestniczyć w akcie głosowania (tzn. głosować). Oddanie głosu jest bowiem uprawnieniem, a nie obowiązkiem członka organu. Stąd liczba radnych obecnych w trakcie głosowania i liczba oddanych głosów nie muszą się pokrywać.

wyrok NSA, I OSK 670/06, z dnia 18 lipca 2006 r. (orzeczenia.nsa.gov.pl)

Przepisy u.s.g. nie regulują skutków prawnych działania rady w składzie liczbowym przekraczającym wielkości ustalone w art. 17 u.s.g. Fakt, że przepis ten ma charakter bezwzględnie wiążący, oznacza, że w statucie gminy nie można regulować tej kwestii odmiennie. Nie oznacza to jednak, że gdy liczbowy skład rady nie odpowiada wielkością ustawowemu, to rada pozbawiona jest możliwości działania. Jeżeli liczba radnych nie odpowiada wielkości ustawowej, to fakt ten nie może rzutować na ustalanie quorum koniecznego do podjęcia uchwały przez radę gminy. Zgodnie bowiem z art. 14 u.s.g. wynosi ono połowę ustawowego składu rady gminy.

wyrok NSA, SA/Gd 423/92, z dnia 1 lipca 1992 r., ONSA 1993, nr 3, poz. 61

1. Jeżeli w art. 14 ust. 1 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie terytorialnym (...) przewidziano, że przepis szczególny może stanowić inaczej, dotyczyć to może jedynie przepisu o równorzędnej randze, czyli przepisu ustawowego.

2. Określenie w regulaminie rady miejskiej innej niż zwykła większość głosów dla podjęcia uchwały przez radę narusza art. 14 ust. 1 powyższej ustawy.

wyrok NSA, SA/Wr 849/90, z dnia 18 września 1990 r., ONSA 1990, nr 4, poz. 2

[...]

3. Wymagany przepisem prawa warunek quorum będzie dotrzymany w razie faktycznej obecności (a nie wynikającej jedynie z liczby podpisów złożonych wcześniej na liście obecności) odpowiedniej liczby członków ciała kolegialnego na sali obrad.

4. Warunek zachowania quorum należy odnosić nie do wszystkich faz procedury wyborczej, lecz przede wszystkim do samego aktu wyboru (tajnego głosowania). W przypadkach budzących wątpliwości rzeczą osoby prowadzącej obrady jest sprawdzenie quorum bezpośrednio przed tajnym głosowaniem.

[...]

wyrok WSA w Krakowie, III SA/Kr 66/19, z dnia 27 czerwca 2019 r. (orzeczenia.nsa.gov.pl)

Rozwiązania zawarte w art. 13 ust. 1 u.s.p. nie odnoszą się do innych podmiotów kolegialnych funkcjonujących w powiecie, np. do komisji rady powiatu. Z tego względu reguły podejmowania uchwał przez komisje winny być uregulowane w statucie powiatu.

b) kompetencje organów

wyrok WSA w Warszawie, II SA/Wa 1572/10, z dnia 11 maja 2011 r. (orzeczenia.nsa.gov.pl)

1. Art. 12 u.s.p. wskazuje na zakres wyłącznej właściwości rady powiatu, co oznacza, że kompetencji tych rada nie może przekazać innemu organowi. Podjęcie czynności z tego zakresu przez inny organ powiatu sprawi, iż uznane one będą przez organ nadzoru za czynności podjęte bez podstawy prawnej, a więc za czynności nieważne, nawet w przypadku, gdy rada powiatu wyrazi na to zgodę.

[...]

wyrok WSA we Wrocławiu, IV SA/Wr 21/10, z dnia 25 marca 2010 r. (orzeczenia.nsa.gov.pl)

Przepis art. 12 pkt 10a u.s.p. ma wyłącznie charakter przepisu kompetencyjnego i przesądza o tym, że jeżeli ustawy szczególne, to znaczy inne ustawy niż ustawa o samorządzie powiatowym, przekażą powiatowi określone zadania w zakresie udzielania stypendiów, to właśnie rada powiatu, a nie zarząd powiatu, czy też w odniesieniu do miast o statusie powiatu – prezydent miasta, będzie właściwa do uchwalania zasad udzielania owych stypendiów. [...]

wyrok WSA w Gliwicach, IV SA/GI 487/08, z dnia 6 października 2008 r. (orzeczenia.nsa.gov.pl)

[...]

2. Artykuł 18 ust. 1 u.s.g. zasadniczo nie stanowi samodzielnej podstawy do wydawania aktów ogólnie obowiązujących o charakterze normatywnym (władczym), te bowiem muszą znaleźć umocowanie w przepisach materialnego prawa administracyjnego. Natomiast przepis ten upoważnia radę gminy do podejmowania działań niewładczych (np. o charakterze programowym, intencyjnym), ale pozostających w granicach zadań gminy przewidzianych w przepisach prawa.

wyrok NSA, SA/Wr 1055/90, z dnia 4 stycznia 1991 r., ONSA 1991 nr 2, poz. 32

Powołując się wyłącznie na art. 7 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie terytorialnym (Dz. U. Nr 16, poz. 95), rada gminy nie może ustanawiać ogólnie obowiązujących nakazów lub zakazów ani też ustalać takich nakazów i zakazów w sprawach indywidualnych z zakresu administracji publicznej, a więc również nie może wstrzymywać wykonania decyzji administracyjnych.

wyrok WSA w Warszawie, VIII SA/Wa 504/07, z dnia 12 grudnia 2007 r. (orzeczenia.nsa.gov.pl)

Rada gminy nie może bez wyraźnego upoważnienia ustawowego podejmować działań wykonawczych przypisanych, co do zasady organowi wykonawczemu. Nie może też według własnego uznania dzielić się z nim swoimi kompetencjami stanowiącymi i kontrolnymi.

wyrok WSA w Kielcach, II SA/Ke 366/11, z dnia 4 sierpnia 2011 r. (orzeczenia.nsa.gov.pl)

Wprowadzenie zasady nakazującej podejmowanie uchwał przez organy stanowiące jednostek samorządu terytorialnego w głosowaniu jawnym, wiąże się przede wszystkim z realizacją konstytucyjnej zasady – prawa obywateli do uzyskiwania informacji o działalności organów władzy publicznej oraz osób pełniących funkcje publiczne. Odstępstwa od zasady podejmowania uchwał w głosowaniu jawnym mogą nastąpić tylko mocą ustawy. Jako przykład na potwierdzenie powyższej zasady wskazać należy art. 19 ust. 1 u.s.g., w którym jako wyjątek od zasady jawnego głosowania, ustawodawca przyzwolił na wybór oraz odwołanie przewodniczącego i wiceprzewodniczących rady gminy – w głosowaniu tajnym.

wyrok NSA, I OSK 184/07, z dnia 20 kwietnia 2007 r. (orzeczenia.nsa.gov.pl)

1. Organ wykonawczy gminy przy wydawaniu zarządzeń musi uwzględnić treść przepisów całego systemu prawa, w szczególności delegacji ustawowych dla rady gminy do wydawania aktów prawa miejscowego, gdyż tylko w ten sposób uniknie sytuacji nieuzasadnionego naruszenia kompetencji przyznanych organom gminy. Kompetencje organów gminy mają bowiem charakter rozłączny.

[..]

wyrok WSA we Wrocławiu, IV SA/Wr 656/07, z dnia 12 lutego 2008 r. (Dz. Urz. Woj. Dolnośląskiego z 2009 r. Nr 7, poz. 150)

Przepis art. 18 ust. 1 u.s.g., który stanowi, że do właściwości rady gminy należą wszystkie sprawy pozostające w zakresie działania gminy, o ile ustawy nie stanowią inaczej nie może być podstawą kreowania aktu normatywnego o powszechnie obowiązującym charakterze, bowiem z treści tego przepisu nie wynika prawo gminy do wydawania aktów prawa miejscowego. Przepis art. 18 ust. 1 tej ustawy nie zawiera bowiem szczególnej normy kompetencyjnej. W konsekwencji, domniemanie właściwości rady „we wszystkich sprawach pozostających w zakresie działania gminy” należy rozumieć w ten sposób, iż rada gminy jako organ o charakterze kolegialnym i wieloosobowym może podejmować działania związane ze stanowieniem art. 15 ust. 1 lub kontrolą (art. 18a ust. 1 u.s.g.).

wyrok NSA, I SA/Ka 1628/99, z dnia 25 października 1999 r., „Wspólnota” 2000, nr 42, s. 41

Ustanowione w art. 18 ust. 1 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (tekst jednolity Dz. U. z 1996 r. Nr 13, poz. 74 z późn. zm.) domniemanie właściwości rady „we wszystkich sprawach pozostających w zakresie działania gminy” należy rozumieć w ten sposób, iż rada gminy jako organ o charakterze kolegialnym i wieloosobowym może podejmować działania związane ze stanowieniem (art. 15 ust. 1 ustawy) lub kontrolą (art. 18 ust. 1 ustawy). Nie może natomiast podejmować czynności, które należą do sfery wykonawczej, gdyż byłoby to naruszeniem konstytucyjnej zasady podziału organów gminy na stanowiące wykonawcze (art. 169 Konstytucji RP).

wyrok WSA w Opolu, II SA/Op 254/19, z dnia 10 października 2019 r. (orzeczenia.nsa.gov.pl)

Do organu wykonawczego gminy należy bieżące gospodarowanie mieniem gminy, natomiast organ stanowiący gminy decyduje w zakresie spraw bezpośrednio przekazanych mu przez przepisy ustaw. Dlatego rada gminy nie może podejmować czynności, które

należą do sfery wykonawczej, gdyż stanowiłyby to o naruszeniu konstytucyjnej zasady podziału organów jednostek samorządu terytorialnego na wykonawcze i stanowiące.

postanowienie NSA, II GSK 263/09, z dnia 6 stycznia 2010 r. (orzeczenia.nsa.gov.pl)

1. Gmina nie może na ogólnych zasadach skarżyć do sądu administracyjnego decyzji organu odwoławczego, kwestionujących w ramach postępowania administracyjnego decyzje administracyjne wójta lub burmistrza, nawet jeżeli te decyzje dotyczą jej interesów prawnych. W postępowaniu administracyjnym wójt (burmistrz) działa w interesie państwa, jako organ państwa, a nie jako organ gminy reprezentujący jej interesy.

2. W postępowaniu administracyjnym wójt (prezydent miasta) nie występuje jako organ osoby prawnej.

3.8. OSiKJST

a) kadencyjność

uchwała TK, W 6/94, z dnia 16 marca 1994 r., OTK 1994, nr 1, poz. 19 (Dz.U. Nr 39, poz. 149)

Kadencja rad wybranych w wyborach przedterminowych zarządzonych [...] w następstwie odwołania rady w drodze referendum lub rozwiązania rady w trybie nadzoru uchwałą Sejmu, jak też wybranych w wyborach zarządzonych na podstawie art. 114 ust. 1 pkt 1 i ust. 2 tej ustawy, na skutek rozwiązania rady gminy z mocy prawa z powodu zmian w podziale terytorialnym państwa – upływa jednocześnie z końcem kadencji wszystkich rad wybranych w wyborach zarządzonych przez Prezesa Rady Ministrów w trybie art. 9 ustawy Ordynacja wyborcza do rad gmin. Do określenia kadencji tych rad nie ma zastosowania art. 16 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie terytorialnym [...].

b) sesyjny charakter działania

wyrok WSA w Szczecinie, II SA/Sz 154/11, z dnia 30 marca 2011 r. (orzeczenia.nsa.gov.pl)

Pojęcie zwołania sesji, użyte w art. 15 ust. 1 u.s.p., należy rozumieć jako należyte i wyczerpujące działania mające na celu przekazanie radnym informacji o miejscu, terminie i programie sesji. Bez wątplenia obowiązkiem przewodniczącego rady jest zawiadomienie wszystkich radnych o każdej sesji, nie ma tu znaczenia, czy jest to sesja zwołana przez przewodniczącego rady zgodnie z planem pracy tzw. sesja zwyczajna, czy na wniosek zarządu lub grupy radnych stanowiących co najmniej $\frac{1}{4}$ składu rady, tzw. sesja nadzwyczajna. Przy czym nie może być żadnych wątpliwości, co do tego, czy wszyscy radni zostali zawiadomieni.

wyrok WSA w Gliwicach, IV SA/GI 1032/16, z dnia 28 marca 2017 r. (orzeczenia.nsa.gov.pl)

Przepisy nie wymagają uzasadnienia wniosku w sprawie zwołania sesji w trybie nadzwyczajnym. Przepis art. 20 ust. 3 u.s.g. wymaga tylko, by wniosek ten spełniał wymogi określone w art. 20 ust. 1 zdanie drugie, czyli musi zawierać porządek obrad oraz muszą być do niego dołączone projekty uchwał, jakie mają być ewentualnie podjęte na sesji nadzwyczajnej.

wyrok WSA we Wrocławiu, III SA/Wr 26/04, z dnia 20 maja 2005 r., NZS 2006, nr 2, poz. 31

[..]

2. Przewodniczący rady gminy nie jest organem gminy, ale pełni funkcje organizacyjne w radzie, przy czym jego prawa i obowiązki związane z wewnętrznym funkcjonowaniem rady pozostają bez wpływu na prawa i obowiązki wywodzące się z jego mandatu radnego.

3. Zobowiązanie osób podległych służbowo wójtowi do udzielenia odpowiedzi na interpelacje – a więc de facto do złożenia wyjaśnień dotyczących wykonywanych przez gminę zadań, stanowi naruszenie kompetencji wójta.

4. Interpelacje radnych wnoszone w poszczególnych kwestiach dotycząc zadań gminy, a także funkcjonowania urzędu, w rzeczywistości zawsze dotyczą działalności wójta.

[..]

c) funkcja kontrolna OSiKJST

wyrok NSA, I OSK 657/19, z dnia 29 sierpnia 2019 r. (orzeczenia.nsa.gov.pl)

Spółki prawa handlowego, których jedynym właścicielem jest gmina, mają szczególny charakter, ponieważ podstawowym celem ich powołania (utworzenia) jest realizacja określonych zadań gminy (art. 9 ust. 1 u.s.g.), a nie przynoszenie zysku. Dlatego też przepisy ustawy o samorządzie gminnym w odniesieniu do tych spółek są przepisami szczególnymi w stosunku do przepisów kodeksu spółek handlowych. To zaś uzasadnia kompetencje kontrolne rady gminy nad tego rodzaju spółkami, ponieważ rada gminy musi posiadać kompetencje kontrolne w stosunku wszelkich jednostek organizacyjnych, za pomocą których gmina realizuje spoczywające na niej zadania. Przekazanie zadań do spółki nie może bowiem oznaczać wyjęcia ich spod kontroli rady. Z tego względu spółki, których jedynym właścicielem jest gmina, niewątpliwie mieszczą się w pojęciu „gminnych jednostek organizacyjnych”, pomimo tego, że posiadają odrębną od gminy osobowość prawną.

wyrok NSA, II GSK 521/13, z dnia 3 czerwca 2014 r. (orzeczenia.nsa.gov.pl)

W świetle postanowień u.s.p., w tym także art. 16 ust. 3 u.s.p. i art. 12 pkt 6 u.s.p. dopuszczalne jest podjęcie uchwały dotyczącej udzielenia absolutorium zarządowi powiatu, także w przypadku, gdy komisja rewizyjna wystąpiła z wnioskiem o nieudzielenie absolutorium, w następstwie którego nie podjęto uchwały w sprawie nieudzielenia absolutorium.

wyrok WSA w Poznaniu, I SA/Po 921/10, z dnia 17 lutego 2011 r. (orzeczenia.nsa.gov.pl)

1. Do wyłącznej kompetencji komisji rewizyjnej należy opiniowanie całościowego wykonania budżetu i występowanie z formalnym wnioskiem do rady w sprawie udzielenia lub nieudzielenia absolutorium a rada gminy, podejmując uchwałę w sprawie udzielenia absolutorium nie może nie wziąć pod uwagę stanowiska komisji. To jednak właśnie rada gminy ma prawo do decydowania o treści uchwały.

2. Poddana pod głosowanie uchwała powinna mieć treści pozytywną, tj. brzmienie: „w sprawie udzielenia absolutorium”. Tylko bowiem oddanie pod głosowanie takiej uchwały zawsze doprowadzi do definitywnego rozstrzygnięcia kwestii absolutorium. Oddanie bezwzględnej większości głosów „za” uchwałą „w sprawie udzielenia absolutorium” prowadzi do jego udzielenia. Nieuzyskanie tej większości należy rozumieć jako nieudzielenie absolutorium. W sytuacji poddania pod głosowanie uchwały „w sprawie nieudzielenia absolutorium” nieuzyskanie przez nią bezwzględnej większości głosów w przypadku np. „wstrzymania się” od głosu wszystkich radnych nie można zakwalifikować jako udzielenia absolutorium. Brak rozstrzygnięcia w przedmiocie absolutorium, a tym samym koniec procedury absolutorijnej, gdy w wyniku głosowania uchwały „o nieudzieleniu absolutorium” nie uzyskano bezwzględnej większości głosów mógłby pociągnąć niekorzystne następstwa dla wspólnoty samorządowej – mieszkańców gminy.

wyrok WSA w Gdańsku, I SA/Gd 782/10, z dnia 25 października 2010 r. (orzeczenia.nsa.gov.pl)

Regionalna izba obrachunkowa jest organem fachowym, sprawującym nadzór nad działalnością samorządu terytorialnego w zakresie spraw budżetowych. Jej opinia jest zatem obiektywnym stanowiskiem fachowego organu oceniającego sprawozdanie organu wykonawczego z wykonania budżetu. Z tego też względu organy nefachowe, takie jak rada miejska, czy jej organ wewnętrzny – komisja rewizyjna, powinny brać pod uwagę opinię składu orzekającego RIO w kwestii wykonania budżetu oraz opinię w sprawie wniosku komisji rewizyjnej o nieudzielenie absolutorium. Nie oznacza to, że organy te muszą w pełni dzielić wnioski zawarte w opiniach regionalnych izb obrachunkowych,

powinny jednak ustosunkować się do tych wniosków – nie mogą one przejść nad nimi do porządku dziennego.

wyrok WSA w Warszawie, III SA/Wa 2504/06, z dnia 6 października 2006 r. (orzeczenia.nsa.gov.pl)

1. Absolutorium jest jednym z ważniejszych środków kontroli rady gminy nad działalnością organów wykonujących uchwalony wcześniej budżet. W związku z tym należy przestrzegać szczegółowo określonego trybu postępowania w sprawie absolutorium oraz badać czy uchwała rady gminy, zatwierdzająca przede wszystkim granice liczbowe wydatków, została w sposób prawidłowy wykonana przez władzę wykonawczą.

2. Jeśli organ, do którego kompetencji należy udzielenie bądź nieudzielenie absolutorium, nie wykaże i nie uzasadni, iż – w związku z niewykonaniem zadań istotnych dla społeczności gminy nakreślonych w uchwale budżetowej – doszło do kwotowego naruszenie granic wydatków, i to z winy organu wykonawczego, to nie może podjąć działań skutkujących nieudzieleniem absolutorium. Wówczas, dochodzi do nieprawidłowego wykonania jednej z podstawowych funkcji rady gminy, nakreślonej w treści art. 18 ust. 2 pkt 4 u.s.g. i art. 199 ust. 3 u.f.p.

wyrok WSA w Kielcach, I SA/Ke 592/05, z dnia 31 stycznia 2006 r., OwSS 2007, nr 1, poz. 20

[...]

2. Radni głosują nie nad wnioskiem komisji rewizyjnej, ale dokonują wyboru alternatywnego za udzieleniem absolutorium i przeciw udzieleniu absolutorium. Absolutorium zostanie udzielone, gdy za jego udzieleniem głosowało więcej, niż połowa ustawowego składu rady gminy. Odwrotnie, jeżeli bezwzględna większość ustawowego składu rady gminy wypowie się przeciw, to absolutorium nie zostanie udzielone. Wyniki takiego głosowania stanowią podstawę do sporządzenia uchwały odpowiednio o udzieleniu lub nieudzieleniu absolutorium. W sytuacji gdy za żadną z tych możliwości nie padnie wymagana bezwzględna większość głosów ustawowego składu rady gminy, będziemy mieli do czynienia z wynikiem nierozstrzygującym.

3.9. OWJST

a) zasada ciągłości działania JST

wyrok NSA, SA/Łd 2686/94 z dnia 18 kwietnia 1995 r., „Wspólnota” 1996, nr 48, s. 26

Kadencyjność działania organów gminy nie znosi ani nie zmienia istoty gminy jako lokalnej wspólnoty samorządowej mieszkańców, która w imieniu własnym i na własną

odpowiedzialność wykonuje zadania publiczne (art. 1 i art. 2 ustawy z 8 marca 1990 r. o samorządzie terytorialnym...), niezbędne jest więc zapewnienie nieprzerwalności wykonywania zadań przez gminę.

Wyrazem tej zasady jest art. 29 tej ustawy.

b) organ wykonawczy gminy z uwzględnieniem prezydenta miasta na prawach powiatu

wyrok NSA, II OSK 702/10, z dnia 20 kwietnia 2011 r. (orzeczenia.nsa.gov.pl)

1. Stosownie do art. 92 ust. 1 pkt 2 i ust. 2 u.s.p. prezydent miasta na prawach powiatu posiada uprawnienia do działania jako organ powiatu, tj. starosta, zaś na podstawie art. 26 ust. 1 i 4 u.s.g. jest organem wykonawczym gminy. W konsekwencji tych rozwiązań prawnych prezydent miasta łączy w sobie uprawnienia do realizacji zadań z zakresu samorządu gminnego jak i samorządu powiatowego. Prezydent miasta na prawach powiatu jest więc jednocześnie starostą a pracownicy urzędu miasta w procesie wydawania decyzji przez starostę stają się pracownikami starostwa.

2. Przepisy p.b. nie przewidują wyłączenia prezydenta na prawach powiatu w sprawach, w których stroną stosunku materialnoprawnego, podlegającego konkretyzacji w postępowaniu w indywidualnej sprawie, jest gmina lub inna jednostka samorządu terytorialnego.

postanowienie NSA, II FW 2/07, z dnia 4 marca 2008 r. (orzeczenia.nsa.gov.pl)

1. Prezydent miasta jest organem właściwym dla określania i pobierania należności pieniężnych wynikających z mandatów karnych (kredytowych) wystawianych przez strażników straży miejskiej.

2. Straż miejska wykonuje swoje zadania w związku z upoważnieniem prezydenta.

3. Komendant straży nie jest organem w rozumieniu prawa administracyjnego.

wyrok WSA w Olsztynie, II SA/Ol 1044/07, z dnia 12 marca 2008 r. (orzeczenia.nsa.gov.pl)

1. Fakt, że wójt (burmistrz, prezydent), w trybie art. 26a u.s.g. powołał swego zastępcę, nie przenosi na tego zastępcę wszelkich kompetencji organu wykonawczego gminy. Z faktu zastępowania burmistrza przez jego zastępcę nie można wnioskować, że zastępstwo to powoduje automatyczne przejście przez zastępcę burmistrza kompetencji burmistrza, akt powołania zastępcy burmistrza nie przesądza o zakresie jego kompetencji, jeżeli w akcie tym nie wskazano zakresu powierzonych zastępcy spraw.

[...]

wyrok WSA we Wrocławiu, III SA/Wr 476/09, z dnia 3 listopada 2009 r. (Dz. Urz. Woj. Dolnośląskiego z 2010 r. Nr 21, poz. 298)

Rada gminy nie może nałożyć na burmistrza obowiązku uczestniczenia w sesjach rady.

wyrok WSA we Wrocławiu, III SA/Wr 369/09, z dnia 7 października 2009 r. (Dz. Urz. Woj. Dolnośląskiego z 2010 r. Nr 1, poz. 23)

[..]

3. Uczestniczenie w sesjach rady gminy jest jedynie uprawnieniem wójta jako organu przygotowującego projekty uchwał rad gminy, a nie jest jego obowiązkiem.

[..]

wyrok WSA w Gdańsku, III SA/Gd 482/19, z dnia 26 września 2019 r. (orzeczenia.nsa.gov.pl)

Stanowienie o kierunkach działalności wójta nie może obejmować podejmowania przez radę gminy uchwał, w których wydaje się polecenie lub nakaz „dotyczące konkretnego sposobu załatwienia danej sprawy przez wójta”.

wyrok WSA w Warszawie, V SA/Wa 3222/16, z dnia 20 grudnia 2017 r. (orzeczenia.nsa.gov.pl)

1. Skoro konieczną przesłanką korzystania z prawa do sądu w trybie art. 101 u.s.g. jest naruszenie indywidualnego interesu prawnego, to przepis ten nie może być podstawą prawną do wniesienia skargi w interesie publicznym. Przy takiej definicji interesu prawnego i legitymacji skargowej z art. 101 u.s.g. wójt (burmistrz, czy prezydent miasta) będący organem gminy nie ma legitymacji do skarżenia uchwały rady tej gminy. Prezydent miasta jako organ wykonawczy gminy nie jest więc podmiotem, którego interesu prawnego dotyczy uchwała rady gminy w przedmiocie nieudzielenia absolutorium.

2. Jeżeli można mówić o naruszeniu interesu prawnego uchwałą rady gminy, to może to odnosić się do osoby piastującej funkcję organu wykonawczego, a nie organu jako takiego. Organy gminy nie mają bowiem własnego interesu prawnego w toku wykonywania zadań gminy i wykonywania przysługujących im kompetencji. Art. 101 u.s.g. nie odnosi się do naruszenia interesu prawnego jednego organu gminy przez inny organ gminy.

3. Uchwała o nieudzieleniu absolutorium narusza interes prawny osoby piastującej funkcję wójta (burmistrza, prezydenta miasta).

wyrok NSA, II OSK 1458/08, z dnia 2 grudnia 2008 r., OwSS 2009, nr 3, poz. 55

1. Powierzenie określonych kompetencji do wykonywania oznacza dekoncentrację kompetencji. Wójt może jej dokonać w zakresie swojej właściwości w regulaminie organizacyjnym, w zakresie czynności lub odrębnym upoważnieniem. Taka dekoncentracja ma cechy trwałości, nie traci mocy obowiązującej ze zmianą lub brakiem piastuna organu.

2. Powierzenie wykonywania określonych czynności przez wójta zastępcy lub sekretarzowi gminy nie oznacza, że dochodzi do przeniesienia tych kompetencji na ten organ. Podmiot, na którego rzecz nastąpiła dekoncentracja kompetencji, nie staje się organem, działa zawsze w jego imieniu.

wyrok NSA, I OSK 1536/07, z dnia 18 listopada 2008 r. (orzeczenia.nsa.gov.pl)

Wykonywanie przez wójta (burmistrza, prezydenta miasta) czynności za pracodawcę samorządowego jest działaniem w jego imieniu i ze skutkiem prawnym dla pracodawcy samorządowego. Są to zatem czynności pracodawcy samorządowego a nie organu samorządu terytorialnego. Zatrudnianie pracowników samorządowych nie jest wykonywaniem przez organy samorządu terytorialnego zadania publicznego.

wyrok WSA w Gdańsku, I SA/Gd 24/07, z dnia 5 marca 2007 r. (orzeczenia.nsa.gov.pl)

Do czasu uprawomocnienia się rozstrzygnięcia nadzorczego wydanego na podstawie art. 96 ust. 2 u.s.g. w przedmiocie odwołania z funkcji wójta, osoba pełniąca funkcję wójta nie jest uprawniona do wydania decyzji administracyjnych.

c) zarząd powiatu/województwa

wyrok WSA w Lublinie, III SA/Lu 308/11, z dnia 22 listopada 2011 r. (orzeczenia.nsa.gov.pl)

1. W świetle przepisów u.s.w. marszałek województwa nie jest organem województwa. [...]

postanowienie Sądu Apelacyjnego w Białymstoku, I ACz 27/11, z dnia 10 lutego 2011 r., OSAB 2011, nr 1, s. 33-35

1. Nie zachodzi tożsamość pomiędzy Powiatem B., a Starostą Powiatu B., gdyż pierwszy jest osobą prawną i jednostką samorządu terytorialnego (art. 1 i 2 ustawy z 05.06.1998 r. o samorządzie powiatowym [...]), a drugi – nie posiadającym zdolności

sądowej członkiem organu wykonawczego powiatu – zarządu o określonych kompetencjach (art. 26 ust. 1 i 2, art. 34 w/w ustawy).

3.10. Zakres działania JST

a) zadania własne

wyrok WSA w Gliwicach, IV SA/GI 66/08, z dnia 3 czerwca 2008 r. (orzeczenia.nsa.gov.pl)

1. W przeciwieństwie do gminy powiat może wykonywać tylko zadania wyraźnie przypisane mu przez ustawodawstwo. Właściwość powiatu do realizacji zadań własnych dotyczyć może tylko lokalnych zadań o charakterze ponadgminnym i zadania te muszą wyraźnie wynikać z przepisów ustaw prawa materialnego.

[...]

wyrok NSA z dnia 9 lutego 2006 r., I OSK 1372/05 (orzeczenia.nsa.gov.pl)

Obowiązkowy charakter zadań własnych gminy w postaci prowadzenia szkół podstawowych i przedszkoli powoduje, że gmina nie może z wykonania zadań zrezygnować [...]. Nie można zlikwidować [...] wszystkich szkół i placówek na terenie gminy, prowadzonych przez gminę.

wyrok WSA w Gliwicach, IV SA/GI 330/10, z dnia 23 listopada 2010 r., (orzeczenia.nsa.gov.pl)

Z brzmienia art. 6 ust. 1 i art. 6 ust. 2 u.s.g. wynika domniemanie kompetencji w zakresie zaspokajania zbiorowych potrzeb społeczności lokalnej po stronie gminy. Uzupełnieniem tego domniemania jest katalog spraw należących do zadań własnych gminy zamieszczony w art. 7 ust. 1 u.s.g. Jednocześnie katalog ten posiada charakter przykładowy, co również związane jest z domniemaniem kompetencji po stronie gminy.

wyrok WSA w Białymstoku, II SA/Bk 241/09, z dnia 8 października 2009 r. (orzeczenia.nsa.gov.pl)

Organizowanie rozgrywek w sporcie kwalifikowanym, aczkolwiek mieszczącym się w szerokim pojęciu kultury fizycznej, stanowiącej zadanie własne gminy (art. 7 ust. 1 pkt 10 u.s.g.), nie będzie tożsame z wykonywaniem zadań należących do sfery zadań publicznych. Tym samym działalność polegająca na udziale klubu sportowego zorganizowanego w formie stowarzyszenia w rozgrywkach ligi zawodowej nie będzie stanowiła działalności pożytku publicznego.

wyrok WSA w Poznaniu, IV SA/Po 146/08, z dnia 12 czerwca 2008 r. (orzeczenia.nsa.gov.pl)

1. Gminny samorząd terytorialny jest upoważniony do załatwiania lokalnych spraw publicznych, które zostały ustawowo włączone do zakresu jego działania, jak również do załatwiania takich zadań i kompetencji, których ustawy nie przekazały żadnemu podmiotowi, a które mieszczą się w zakresie zadań i kompetencji samorządowych o charakterze lokalnym. Nie mogą to być jednak dowolnie wykreowane przez samorząd gminny zadania publiczne, a jedynie takie które mają charakter zobiektywizowany, to jest znajdują podstawę prawną, lecz brak wyraźnie wskazanego przez ustawodawcę podmiotu władnego do ich realizacji.

[...]

wyrok NSA, I OSK 843/12, z dnia 20 lipca 2012 r. (orzeczenia.nsa.gov.pl)

1. Każdy z zakresów spraw wymienionych w art. 7 ust. 1 u.s.g. winien być potwierdzony i uszczegółowiony w ustawie odrębnej, poświęconej tematycznie sprawom stanowiącym zadania gminy.

2. Samo powołanie niewłaściwej podstawy prawnej uchwały przez organ samorządu terytorialnego nie jest uchybieniem tej rangi, które zawsze musi prowadzić do stwierdzenia przez sąd nieważności takiej uchwały albo stwierdzenia jej niezgodności z prawem, mimo że w stanie prawnym obowiązującym w dniu wydania uchwały była podstawa prawna do wydania takiej uchwały przez organ, który ją wydał.

wyrok WSA w Kielcach, II SA/Ke 392/10, z dnia 18 sierpnia 2010 r. (orzeczenia.nsa.gov.pl)

Ogólny charakter art. 7 ust. 1 pkt 3, art. 18 ust. 1 i ust. 2 pkt 15 u.s.g. nie może zatem stanowić samodzielnej podstawy do podjęcia jakiegokolwiek uchwały przez radę gminy. Przepisy te uzupełniają jedynie szczegółowe upoważnienie, które musi wynikać z przepisu rangi ustawowej, przy czym upoważnienie to musi być wyraźne, a nie tylko pośrednio wynikające z ustawy. Ponadto powinno wskazywać organ administracji publicznej właściwy do wydania danego aktu normatywnego. Istnienia upoważnienia ustawowego do stanowienia przez jednostkę samorządu terytorialnego aktu prawa miejscowego w żadnym razie nie można domniemywać.

wyrok WSA w Gliwicach, IV SA/GI 327/09, z dnia 18 listopada 2009 r.
(orzeczenia.nsa.gov.pl)

[...]

2. Wskazanie przez ustawodawcę w art. 7 ust. 1 u.s.g. na określonego rodzaju zadanie gminy, nie jest tożsame z wyposażeniem organu stanowiącego tej gminy do określenia formy realizacji takiego zadania. Tak rozumiane zadania gminy nie mogą być utożsamiane z kompetencjami. W państwie praworządnym nie jest możliwe utożsamianie zadań i kompetencji.

wyrok WSA w Krakowie, III SA/Kr 903/07, z dnia 19 marca 2008 r. (orzeczenia.nsa.gov.pl)

[...]

2. Sprawy dróg gminnych są sprawami własnymi gminy (art. 7 ust. 1 pkt 2 u.s.g.). Jest to zadanie, które może być realizowane w formach określonych w szczegółowych przepisach prawa materialnego ustalających kompetencje organu administracyjnego. Takim przepisem nie jest art. 19 u.d.p., gdy rozdziela on jedynie sprawy zarządzania drogami publicznymi między wymienione tam organy. Jest to przepis ustrojowy, konieczny do określenia organu właściwego do wykonywania kompetencji ustalonych w prawie materialnym.

[...]

wyrok WSA w Krakowie, III SA/Kr 995/05, z dnia 17 stycznia 2006 r., NZS 2006, nr 3, poz. 52

Targowisko miejskie jest formą realizacji gminnych zadań gminy w zakresie użyteczności publicznej. W konsekwencji targowisko odpowiada definicji „urządzenia użyteczności publicznej”, gmina organizując u siebie targowisko realizuje swe zadania z zakresu użyteczności publicznej.

wyrok NSA, I SA/Lu 31/00, z dnia 17 marca 2000 r., OwSS 2001, nr 1, poz. 30

Nie można podzielić zarzutu, iż z przykładowo wymienionego katalogu zadań gminy (art. 7 ust. 1 u.s.g.) oraz odesłania (art. 7 ust. 2) do ustawowej regulacji wskazania obowiązkowych zadań gminy wynika, że gmina może przeznaczać środki finansowe na zaspokajanie zbiorowych potrzeb wspólnoty, bez związku z ustawami szczególnymi (przedmiotowymi).

W ramach gospodarki finansowej organom gminy wolno tylko tyle, ile pozwalają im ustawy.

b) zadania zlecone

wyrok WSA w Gliwicach, I SA/GI 301/09, z dnia 9 września 2009 r. (orzeczenia.nsa.gov.pl)

Na dokumentach dotyczących zadań zleconych przez państwo (zadań z zakresu administracji rządowej) może figurować tylko pieczęć z wizerunkiem orła, natomiast pieczęć z herbem dotyczy wyłącznie zadań gminy. Użycie przez organ gminy na dokumencie urzędowym (np. tytule wykonawczym w związku z egzekucją przypadających gminie należności z tytułu podatku od nieruchomości) pieczęci z herbem gminy niejako potwierdza, że dana czynność mieści się w kategorii zadań własnych gminy. Jeżeli zatem prezydent miasta, jest podmiotem realizującym imperium przysługujące danej jednostce samorządu terytorialnego – z wyjątkiem sytuacji, gdy wykonuje on zadania z zakresu administracji rządowej – jest on uprawniony do posługiwania się pieczęcią urzędową z herbem gminy (o ile taki został stworzony).

c) zadania powierzone

wyrok SN, III RN 35/02, z dnia 13 lutego 2003 r., „Wokanda” 2004, nr 4, s. 22

Decyzja wydana przez organ jednostki samorządu terytorialnego w imieniu wojewody jest decyzją wojewody. W przypadku gdy gmina wykonuje zadania z zakresu administracji rządowej na podstawie porozumienia przewidzianego w art. 8 ust. 2 ustawy o samorządzie gminnym, wówczas powierzenie w tym trybie prowadzenia spraw z zakresu administracji rządowej oznacza, że organem wyższego stopnia w rozumieniu art. 17 k.p.a. jest właściwy minister.

wyrok NSA, SA/Rz 1109/95, z dnia 5 grudnia 1995 r., „Samorząd Terytorialny” 1995, nr 12, s. 116

1. Porozumienie zawarte na podstawie art. 8 ust. 2 ustawy z 8 marca 1990 r. o samorządzie terytorialnym (Dz. U. nr 16, poz. 95 z późn. zm.), na mocy którego organ administracji rządowej przekazuje oznaczone zadania gminie, ma cechy czynności dwustronnej, objętej zakresem działania administracji publicznej. Strony porozumienia są równorzędnymi i niezależnymi podmiotami, nie powiązаныmi więzami organizacyjnymi; w szczególności żadna z nich, zwłaszcza organ administracji rządowej, nie ma pozycji dominującej. Treść porozumienia ma charakter ustrojowy (organizacyjny), co oznacza, że nie może stanowić ono samoistnej podstawy prawnej do podejmowania przez jego strony działań w formach przewidzianych w przepisach prawnych powszechnie obowiązujących.

3.11. Władztwo organizacyjne JST i zakres działalności gospodarczej

wyrok WSA w Opolu, II SA/Op 238/19, z dnia 10 października 2019 r. (orzeczenia.nsa.gov.pl)

Uchwała rady gminy w sprawie organizacji wspólnej obsługi przez urząd gminy nie jest aktem prawa miejscowego w rozumieniu art. 87 ust. 2 Konstytucji RP i art. 40 u.s.g., ale jest aktem kierownictwa wewnętrznego. Przepis art. 10a i art. 10b u.s.g. nie może stanowić podstawy do podjęcia aktu prawa miejscowego, gdyż w jego granicach nie mieści upoważnienie do podjęcia przepisów powszechnie obowiązujących, nakładających na szerszy krąg podmiotów obowiązki i prawa.

wyrok WSA w Olsztynie, I SA/Ol 458/11, z dnia 8 września 2011 r. (orzeczenia.nsa.gov.pl)

Wprowadzenie przez ustawodawcę restrykcji w zakresie prowadzenia działalności gospodarczej przez gminy, poprzez określenie w szczególności ram prawnych w jakich może się ona odbywać, jest zdeterminowane tym, że celem i sensem istnienia samorządu terytorialnego są określone względy publiczne. Prowadzenie działalności gospodarczej nie może przesłaniać celów publicznych i nadmiernie absorbować aktywności gmin, przy czym nie bez znaczenia jest fakt, że określone zadania publiczne ciążące na gminach związane są z organizowaniem i tworzeniem warunków dla działalności gospodarczej prowadzonej przez inne podmioty.

wyrok WSA w Białymstoku, I SA/Bk 564/09, z dnia 8 lutego 2010 r. (orzeczenia.nsa.gov.pl)

Urząd gminy jest wyłącznie aparatem pomocniczym gminy, jednostką zapewniającą obsługę administracyjną, organizacyjną i techniczną wójta. Jest to zorganizowana struktura, której celem jest zapewnienie sprawnej realizacji zadań gminy.

wyrok WSA w Krakowie, I SA/Kr 1078/09, z dnia 20 października 2009 r. (orzeczenia.nsa.gov.pl)

1. U.s.g. nie nadaje urzędowi gminy statusu jednostki organizacyjnej gminy w rozumieniu art. 9 tej ustawy (jednostki organizacyjnej sektora finansów publicznych, który m.in. tworzy gmina). Urząd gminy stanowi wyłącznie aparat pomocniczy gminy, jednostkę zapewniającą obsługę administracyjną, organizacyjną i techniczną wójta. Jest to struktura, której jedynym celem jest zapewnienie sprawnej realizacji zadań organu gminy. Skoro nie jest to jednostka organizacyjna gminy, gdyż urzędu gminy nie tworzy gmina, to nie ma podstaw, by przyjąć, że urząd gminy jest jednostką budżetową w rozumieniu art. 20 ust. 1 u.f.p., która winna funkcjonować w oparciu o swój statut. [...]

wyrok WSA w Bydgoszczy, II SA/Bd 878/08, z dnia 8 stycznia 2009 r. (orzeczenia.nsa.gov.pl)

1. Pojęcie „jednostka organizacyjna gminy” oznacza gminną jednostkę organizacyjną, która dodatkowo spełnia warunek bycia częścią struktury organizacyjnej gminy (np. jako zakład czy jednostka budżetowa).

2. „Gminna osoba prawna” to gminna jednostka organizacyjna, która została utworzona przez gminę i ma nadany przymiot osobowości prawnej, ponadto ma ona możliwość prowadzenia działalności gospodarczej wykraczającej poza zadania o charakterze użyteczności publicznej. Jest to podmiot wydzielony organizacyjnie, posiadający odrębne składniki majątkowe i osobowe, realizujący zadania określone odpowiednimi przepisami. Należy stwierdzić, że każda jednostka organizacyjna gminy jest gminną jednostką organizacyjną, ale nie każda gminna jednostka organizacyjna jest jednostką organizacyjną gminy.

wyrok SN, III SK 12/08, z dnia 20 listopada 2008 r., „Glosa” 2009, nr 3, s. 102

1. Pod pojęciem organizowania usług o charakterze użyteczności publicznej w rozumieniu art. 4 pkt 1 lit. a u.o.k.i.k. należy rozumieć działalność jednostek samorządu terytorialnego, która polega na tworzeniu wszelkiego rodzaju ram świadczenia takich usług przez innych przedsiębiorców, w tym określaniu za pomocą aktów prawa miejscowego normatywnych warunków ubiegania się o zezwolenie na prowadzenie działalności z zakresu usług użyteczności publicznej oraz zasad wykonywania takiej działalności.

2. Jako przedsiębiorca, jednostka samorządu terytorialnego ma obowiązek uwzględniać w swojej działalności zakazy wynikające z ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów nawet wtedy, gdy wydaje akty prawa miejscowego lub decyzje administracyjne, związane z organizowaniem usług użyteczności publicznej.

wyrok WSA w Warszawie, I SA/Wa 1823/06, z dnia 18 stycznia 2007 r. (orzeczenia.nsa.gov.pl)

1. Starostwo jest aparatem pomocniczym samego powiatu, jako jednostki samorządu terytorialnego, służącym obsłudze organów powiatu i jako takie nie ma odrębnego bytu. Starostwo to struktura pracownicza, której jedynym celem jest zapewnienie sprawnej realizacji zadań organów powiatu. Dlatego też ustawodawca uznał, że w przypadku starostwa wystarczającą podstawą jego funkcjonowania będzie regulamin organizacyjny.

2. Jednostkami budżetowymi są te jednostki organizacyjne powiatu, które pokrywają swoje wydatki bezpośrednio z budżetu, a pobrane dochody odprowadzają na rachunek odpowiednio dochodów budżetu państwa albo budżetu powiatu.

3. Skoro ustawa o samorządzie powiatowym nie nadaje starostwu powiatowemu statusu jednostki organizacyjnej powiatu (jednostki organizacyjnej sektora finansów publicznych, który m.in. tworzy powiat), a czyni je jedynie aparatem pomocniczym powiatu (organów powiatu), nie ma wobec tego podstaw, by przyjąć, że jest jednostką budżetową, która winna funkcjonować w oparciu o swój statut.

postanowienie SN, III CZ 112/99, z dnia 19 października 1999 r., OSNC 2000, nr 4, poz. 78

Działalnością gospodarczą gminy jest – prowadzona w formie komunalnych zakładów budżetowych lub spółek prawa handlowego – działalność w zakresie zadań własnych, określonych w art. 7 ust. 1 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (...), których celem jest zaspokajanie zbiorowych potrzeb ludności w drodze świadczenia usług powszechnie dostępnych, a także – w przypadkach określonych w odrębnej ustawie – działalność w zakresie wykraczającym poza te zadania.

3.12. Mienie komunalne

wyrok NSA, I SA 208/99, z dnia 12 stycznia 2000 r. (nie publ. LEX nr 55775)
[...]

Generalnie należy stwierdzić, że mienie komunalne obejmuje aktywa, a nie pasywa. Wynika to z definicji mienia zawartej w cyt. art. 44 kc, w odniesieniu do ogólnego pojęcia mienia, jak i w art. 43 ustawy o samorządzie gminnym – w odniesieniu do mienia komunalnego. Wynikałoby z tego, że mienie to „całokształt praw majątkowych przysługujących określone podmiotowi”, a nie „całokształt praw i obowiązków”.

postanowienie Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu, I ACz 200/93, z dnia 9 kwietnia 1993 r., OSA 1993, nr 11, poz. 76

Uzasadnione jest przypisywanie poszczególnym jednostkom organizacyjnym gminy funkcji *stationis municipii*. W obrocie cywilnoprawnym i w procesie działają one (wyłączając komunalne osoby prawne) w zastępstwie gminy. Zdolność prawną i zdolność sądową posiada gmina jako osoba prawna.

W procesie należy zadbać o należyte oznaczenie strony. Jako powoda lub pozwanego należy wskazać gminę; zawsze gmina jest stroną procesu. Jeżeli dochodzone roszczenie jest związane z działalnością wyodrębnionej jednostki organizacyjnej gminy, można także – obok gminy – wskazać tę jednostkę jako *statio municipii*.

3.13. Finanse komunalne

wyrok NSA, I SA/Lu 31/00, z dnia 17 marca 2000 r., OwSS 2001, nr 1, poz. 30

[...]

W ramach gospodarki finansowej organom gminy wolno tylko tyle, ile pozwalają im ustawy.

wyrok NSA, II GSK 952/09, z dnia 24 listopada 2010 r. (orzeczenia.nsa.gov.pl)

Budżet gminy jest swego rodzaju planem jej dochodów i wydatków i z tego planu nie wynikają żadne konkretne uprawnienia lub obowiązki dla osób trzecich, w tym dla mieszkańców.

wyrok Sądu Apelacyjnego w Białymstoku, I ACa 349/08, z dnia 29 października 2008 r., OSAB 2008, nr 4, s. 25-32

Umowa pozbawiona wymaganej w art. 46 ust. 3 ustawy o samorządzie gminnym kontrasygnaty skarbnika jest bezskuteczna i jako taka nie wiąże stron. Nie sanuje tego braku spełnienie świadczenia z dotkniętej taką wadliwością umowy wzajemnej przez kontrahenta gminy, czy też podjęcie się jej realizacji. Ustawa o samorządzie gminnym nie zawiera bowiem przepisu, który eliminowałby w takich przypadkach sankcję bezskuteczności.

3.14. Współdziałanie JST

wyrok WSA w Gliwicach, III SA/Gl 1583/09, z dnia 3 marca 2010 r. (orzeczenia.nsa.gov.pl)

Nie tylko jednostki samorządu terytorialnego, ale również związki międzygminne oraz stowarzyszenia gmin (powiatów, województw) mogą udzielać sobie wzajemnie pomocy bądź innym jednostkom samorządu terytorialnego. Treść art. 10 ust. 2 u.s.g. konkretyzuje współdziałanie, wskazując, iż może ono dotyczyć wzajemnego udzielania pomocy. Należy podkreślić, iż tylko jedną z form tej pomocy może być pomoc finansowa.

a) porozumienia JST

wyrok SN, V CSK 651/17, z dnia 26 kwietnia 2019 r. (sn.pl/orzecznictwo)

Porozumienia międzygminne (porozumienia komunalne), o których mowa w art. 74 u.s.g., nie są umowami prawa cywilnego, ale swoistymi formami publiczno-prawnymi - porozumieniami administracyjnymi (czynnościami prawa administracyjnego). Na mocy porozumienia nie tworzy się nowej struktury organizacyjnej, a gmina przejmująca w tym

trybie zadania publiczne realizuje je przez swoje organy i jednostki organizacyjne. Natomiast formą prawną przekazywania środków finansowych niezbędnych do realizacji zadań, będących przedmiotem zawartego porozumienia komunalnego, jest dotacja celowa, co kreuje określone rygorystyczne procedury związane z rozliczaniem i kontrolą wykorzystania środków finansowych na takie cele.

wyrok WSA w Kielcach, I SA/Ke 596/10, z dnia 22 grudnia 2010 r. (orzeczenia.nsa.gov.pl)

Porozumienie, o którym mowa w art. 8 ust. 2 u.s.g., nie jest umową prawa cywilnego, w szczególności nie jest umową zbliżoną do umowy o świadczenie usług ani umową zlecenia. Porozumienie to nie rodzi praw i obowiązków o charakterze cywilnym. Jego istotą jest przekazanie kompetencji (właściwości) do wykonywania zadań publicznych, które mocą ustaw są zastrzeżone dla właściwości konkretnego organu administracji publicznej.

wyrok NSA, I OSK 1140/09, z dnia 21 stycznia 2010 r. (orzeczenia.nsa.gov.pl)

[...]

2. Ustawa o samorządzie gminnym nie uprawnia gminy do powierzenia wykonywania należących do niej zadań publicznych powiatowi czy województwu.

wyrok WSA w Kielcach, I SA/Ke 388/09, z dnia 12 listopada 2009 r. (orzeczenia.nsa.gov.pl)

[...]

2. Porozumienie zawarte na podstawie art. 8 ust. 2 u.s.g., na mocy którego jednostka samorządu gminnego przekazuje jednostce samorządu wojewódzkiego oznaczone zadania, ma cechy czynności dwustronnej, objętej zakresem działania administracji publicznej. Strony porozumienia są równorzędnymi i niezależnymi podmiotami, nie powiązanymi więzami organizacyjnymi, w szczególności żadna z nich nie ma pozycji dominującej.

3. Treść porozumienia zawartego na podstawie art. 8 ust. 2 u.s.g. ma charakter ustrojowy (organizacyjny), co oznacza, że nie może stanowić ono samoistnej podstawy prawnej do podejmowania działań w formach przewidzianych w przepisach prawnych powszechnie obowiązujących, tj. na podstawie art. 8 ust. 1 w zw. z art. 86 ust. 1 u.p.t.u.

4. Województwo i Urząd Marszałkowski, który go obsługuje, nie są dwoma odrębnymi i niezależnymi od siebie podmiotami. Urząd Marszałkowski jest tylko jednostką organizacyjną utworzoną dla realizacji zadań Województwa jako osoby prawnej, jest on tylko aparatem pomocniczym pozbawionym istotnej z punktu widzenia podmiotowości podatkowej VAT cechy – samodzielnej wykonywania działalności gospodarczej. Tylko

Województwo posiada cechy podatnika określone w art. 15 ust. 1 u.p.t.u. Nie można więc uznać, że Urząd Marszałkowski wykonuje jakiegokolwiek czynności, które w świetle art. 15 ust. 6 u.p.t.u. czyniły by go podatnikiem VAT w rozumieniu art. 15 ust. 1.

wyrok WSA w Gliwicach, II SA/GI 275/08, z dnia 7 maja 2008 r. (orzeczenia.nsa.gov.pl)

1. Z mocy zawartych z powiatem bądź województwem porozumień zakres zadań gminy może jedynie ulec zwiększeniu, niedopuszczalnym jest natomiast ograniczenie zadań własnych gminy i wyzbycie się części z nich przez przekazanie ich w drodze porozumienia powiatowi. U.s.g. przewiduje wprawdzie możliwość przekazania innej jednostce samorządowej należącego do gminy zadania, jednak nie w drodze porozumienia z powiatem, lecz w drodze zawarcia w trybie art. 74 ust. 1 ustawy u.s.g. porozumienia międzygminnego, którego celem jest powierzenie jednej z gmin określonych w porozumieniu zadań publicznych.

[...]

wyrok WSA w Krakowie, III SA/Kr 736/07, z dnia 19 listopada 2007 r. (orzeczenia.nsa.gov.pl)

Względna swoboda jednostek samorządu terytorialnego zawierania między sobą porozumień (a co za tym idzie – swoboda podejmowania uchwał o wyrażeniu zgody na zawieranie porozumień) jest generalnie limitowana kompetencjami organów tych jednostek.

wyrok NSA, II GSK 1253/10, z dnia 24 listopada 2011 r. (orzeczenia.nsa.gov.pl)

Treść art. 10 ust. 2 u.s.g. nie stoi na przeszkodzie, aby gmina jako podmiot publicznonprawny odpowiedzialny za zaspokojenie zbiorowych potrzeb mieszkańców partycypowała w kosztach budowy i remontu chodników czy też dróg będących w zarządzie powiatu, a leżących w granicach danej gminy, na zasadzie pomocy rzeczowej. Instytucja pomocy udzielanej między jednostkami samorządu terytorialnego w praktyce oznacza bowiem nic innego jak formę współdziałania między jednostkami samorządowymi, bez konieczności tworzenia związków, stowarzyszeń lub zawierania porozumień – przeciwdziała tworzeniu niepotrzebnych formalności.

wyrok WSA w Białymstoku, II SA/Bk 715/10, z dnia 16 grudnia 2010 r. (orzeczenia.nsa.gov.pl)

Wyrażenie woli o powierzeniu wykonania zadań innej gminie w drodze porozumienia międzygminnego należy do wyłącznej właściwości rady gminy, natomiast

złożenie oświadczenia woli o zawarciu porozumienia należy do kompetencji organu uprawnionego do reprezentacji gminy na zewnątrz, czyli do wójta.

wyrok WSA w Gliwicach, II SA/Gl 168/12, z dnia 9 maja 2012 r. (orzeczenia.nsa.gov.pl)

Przepis art. 74 ust. 1 u.s.g. stanowi o możliwości zawarcia porozumienia jedynie z gminą – a nie związkiem komunalnym.

b) związki JST

wyrok WSA w Krakowie, III SA/Kr 1077/08, z dnia 22 września 2009 r., NZS 2010, nr 1, poz. 16

1. Cechą charakterystyczną związku międzygminnego jest jego celowość. Związek międzygminny jest zatem podmiotem powoływanym dla realizacji określonego w ustawie celu. W art. 64 ust. 1 u.s.g. przewidziano ogólnie, że chodzi o wspólne wykonywanie zadań publicznych. Sformułowanie to wymaga doprecyzowania, w istocie bowiem, biorąc pod uwagę charakter prawny związku a więc to, że ma on osobowość cywilnoprawną i publicznoprawną, chodzi o uzgodnione przez gminy przekazanie (powierzenie) zadań gmin, które związek będzie realizował w imieniu własnym i na własną odpowiedzialność. Związkowi mogą być przekazane wszelkie zadania publiczne gmin, zarówno te, których realizacja następuje w formach administracyjnoprawnych, jak i te, które mogą być realizowane w formach cywilnoprawnych.

[...]

postanowienie NSA, II OSK 1903/12, z dnia 11 września 2012 r. (orzeczenia.nsa.gov.pl)

1. Związek miast i gmin nie jest jednostką samorządu terytorialnego, ani jej organem i nie ma kompetencji do stanowienia aktów, o których mowa w art. 3 § 2 pkt 5 i 6 p.p.s.a., objętych kontrolą przez sądy administracyjne.

2. Organami stanowiącymi miast i gmin tworzących związek są ich rady. Rady właściwych miast i gmin wchodzących w skład związku podejmują uchwały w przedmiocie statutu związku. Statut związku jako akt prawa miejscowego, będący wynikiem działania tworzących ten związek rad miast i gmin, podlega kontroli sądowej w ramach skargi, o której mowa w art. 3 § 2 pkt 5 p.p.s.a. Jednak organem administracji publicznej, którego działanie może być przedmiotem skargi są właściwe rady miast i gmin tworzące związek, którym przysługuje przymiot strony w postępowaniu w sprawie sądowoadministracyjnej.

3. Związek międzygminny, do którego stosuje się odpowiednio przepisy o nadzorze nad gminami (art. 99 ust. 1a u.s.g.) zwolniony jest z mocy ustawy od opłat sądowych.

wyrok WSA we Wrocławiu, II SA/Wr 559/10, z dnia 7 lutego 2011 r. (orzeczenia.nsa.gov.pl)

Wszelkie prawa i obowiązki gmin uczestniczących w związku międzygminnym, związane z wykonywaniem przekazanych mu we właściwej formie zadań, przechodzą z mocy prawa na właściwe organy tego związku, z dniem ogłoszenia statutu związku, o czym stanowi art. 64 ust. 3 u.s.g. W konsekwencji związek staje się podmiotem uprawnionym i zobowiązanym do realizacji przekazanych mu zadań, a równocześnie gmina traci uprawnienie do wykonywania zadań publicznych w takim zakresie, w jakim wykonuje je związek. Biorąc pod uwagę charakter prawny związku, a więc to, że ma on osobowość cywilnoprawną i publicznoprawną, chodzi o uzgodnione przez gminy przekazanie (powierzenie) zadań gmin, które związek będzie realizował w imieniu własnym i na własną odpowiedzialność. Związkowi mogą być przekazane wszelkie zadania publiczne gmin, zarówno te, których realizacja następuje w formach administracyjnoprawnych, jak i te, które mogą być realizowane w formach cywilnoprawnych.

wyrok NSA, II OSK 1216/08, z dnia 7 listopada 2008 r. (orzeczenia.nsa.gov.pl)

1. Zgodnie z art. 64 ust. 1 u.s.g. „W celu wspólnego wykonywania zadań publicznych gminy mogą tworzyć związki międzygminne”. Z tego rozwiązania prawnego nie można wyprowadzić, że dla realizacji określonego przedmiotowego zadania gminy mogą tworzyć tylko jeden związek międzygminny.

2. To, że na związek przechodzą prawa i obowiązki nie oznacza, iż wygasają zadania gminy, co wykluczałoby przystąpienie do innego związku.

wyrok WSA we Wrocławiu, III SA/Wr 101/09, z dnia 9 lipca 2009 r. (orzeczenia.nsa.gov.pl)

Odpowiednie stosowanie do zgromadzenia związku przepisów ustawy o samorządzie gminnym dotyczących rady gminy, przewidziane w art. 69 ust. 3 u.s.g., może mieć miejsce jedynie w sytuacji, gdy określona kwestia dotycząca zgromadzenia związku nie jest uregulowana w rozdziale 7 u.s.g. „Związki i porozumienia komunalne”. Może to np. dotyczyć przyjęcia głosowania tajnego w wyborze przewodniczącego czy wiceprzewodniczącego zgromadzenia związku. W sytuacji, gdy taka regulacja istnieje, tak jak to ma miejsce np. w art. 71 u.s.g., odpowiednie stosowanie nie jest dopuszczalne, a co za tym idzie – podjęcie takiego działania jest sprzeczne z prawem.

postanowienie WSA we Wrocławiu, II SA/Wr 621/14, z dnia 7 października 2014 r. (orzeczenia.nsa.gov.pl)

[...] rolą związku międzygminnego jest wykonywanie zadań publicznych przekazanych mu przez gminy tworzące ten związek. Ustawa może wówczas organowi [...]

którym jest Zarząd Związku [...] wyznaczyć rolę organu administracji publicznej w rozumieniu art. 5 § 2 pkt 3 k.p.a.

c) stowarzyszenia JST

wyrok WSA w Rzeszowie, II SA/Rz 266/08, z dnia 5 czerwca 2008 r. (orzeczenia.nsa.gov.pl)

1. Przepis art. 84 ust. 1 u.s.g. ograniczający formę zrzeszania się gmin tylko w celu wspierania idei samorządu terytorialnego oraz obrony wspólnych interesów, wyklucza możliwość przystąpienia gminy jako członka wspierającego do stowarzyszenia działającego na podstawie ustawy – Prawo o stowarzyszeniach i nie mającego charakteru stowarzyszenia jednostek samorządu terytorialnego.

2. Prawo zrzeszania się gminy unormowane jest z mocy art. 172 Konstytucji RP w sposób szczególny i odmienny niż wskazany w ustawie Prawo o stowarzyszeniach, a regulacja zawarta w art. 84 ust. 1 u.s.g. jest regulacją wyczerpującą i w tym zakresie przepisy prawa o stowarzyszeniach nie mogą mieć zastosowania. Nie jest natomiast wykluczone „odpowiednie” stosowanie przepisów ostatnio wymienionej ustawy do stowarzyszeń gmin, w takim zakresie, w jakim nie pozostają one w sprzeczności z art. 84 ust. 1.

3. Wyczerpujący charakter regulacji z art. 84 ust. 1 u.s.g. określającej zasady korzystania z prawa do zrzeszania się gmin oznacza, że żaden inny przepis tej ustawy wymienionych kwestii nie normuje, a w związku z tym przepisy art. 18 ust. 1 w zw. z art. 7 ust. 1 pkt 1 i 3 tejże ustawy dotyczące właściwości i zadań gminy, nie mogą stanowić podstawy do podjęcia uchwały. O przystąpieniu do stowarzyszenia nie mającego charakteru stowarzyszenia jednostek samorządu terytorialnego.

wyrok WSA w Rzeszowie, II SA/Rz 524/05, z dnia 25 stycznia 2006 r., NZS 2006, nr 2, poz. 32

1. Gmina to podmiot władzy publicznej, z tej przyczyny nie można do niej stosować reguły – co nie jest zakazane, jest dozwolone, przeciwnie wobec gminy należy stosować regułę tylko takiego zachowania, które jest wyraźnie prawem dozwolone.

2. Brzmienie art. 84 ust. 1 u.s.g. ograniczające formę zrzeszania się gmin tylko w celu wspierania idei samorządu terytorialnego oraz obrony wspólnych interesów wyklucza, aby gmina mogła przystąpić jako członek wspierający do stowarzyszenia działającego na podstawie ustawy z 7 kwietnia 1989 r. prawa o stowarzyszeniach i nie mającego charakteru stowarzyszenia jednostek samorządu terytorialnego.

3.15. Nadzór nad działalnością JST

a) kryteria nadzoru

wyrok WSA w Krakowie, III SA/Kr 701/04, z dnia 19 października 2004 r., OwSS 2005, nr 4, poz. 111

Nadzór administracyjny, podobnie jak i kontrola sądowa, nie ocenia aktu prawa miejscowego na podstawie sposobu jego stosowania, lecz na podstawie treści aktu. Akt normatywny może być prawidłowy lub wadliwy, niezależnie od tego, jak jest stosowany. I odwrotnie, z wadliwego stosowania przepisów nie można wyprowadzać wniosku o wadliwość przepisów.

wyrok NSA we Wrocławiu, II SA/Wr 1459/97, z dnia 11 lutego 1998 r., OwSS 1998, nr 3, poz. 79

1. Opierając się na konstrukcji wad powodujących nieważność oraz wzruszalność decyzji administracyjnych, można wskazać rodzaje naruszeń przepisów, które trzeba zaliczyć do istotnych, skutkujących nieważnością uchwały organu gminy. Do nich należy naruszenie: przepisów wyznaczających kompetencję do podejmowania uchwał, podstawy prawnej podejmowania uchwał, przepisów prawa ustrojowego, przepisów prawa materialnego – przez wadliwą ich wykładnię – oraz przepisów regulujących procedurę podejmowania uchwał.

2. Nadzór nad działalnością komunalną sprawowany jest tylko na podstawie kryterium zgodności z prawem (art. 85 ustawy z 8 marca 1990 r. o samorządzie terytorialnym), w związku z tym tylko w przypadku istotnego naruszenia prawa w uchwale organu gminy, organ nadzoru może sięgnąć do swoich uprawnień przewidzianych w art. 91 cyt. ustawy. Ingerencję organu administracji rządowej w sytuacji braku takiego „istotnego naruszenia prawa” należy ocenić jako godzenie w konstytucyjną zasadę samodzielności jednostek samorządu terytorialnego.

wyrok WSA w Krakowie, I SA/Kr 1336/11, z dnia 4 listopada 2011 r. (orzeczenia.nsa.gov.pl)

Dokonując kontroli legalności danego aktu i dochodząc do wniosku, że zachodzą przesłanki do stwierdzenia nieważności kontrolowanego aktu, organ nadzoru winien precyzyjnie ustalić to naruszenie prawa, wskazując konkretne normy, które jego zdaniem zostały naruszone, a także dokonać oceny stopnia tego naruszenia prawa.

b) organy nadzoru

wyrok WSA w Olsztynie, II SA/Ol 1044/07, z dnia 12 marca 2008 r. (orzeczenia.nsa.gov.pl)

[...]

2. Kurator oświaty nie jest organem nadzoru nad gminą w rozumieniu, art. 171 Konstytucji.

[...]

wyrok WSA we Wrocławiu, IV SA/Wr 417/07, z dnia 22 stycznia 2008 r. (orzeczenia.nsa.gov.pl)

Każde zarządzenie organu gminy bez względu na charakter prawny podlega nadzorowi wojewody. Przepis art. 91 u.s.g. nie wprowadza podziału na zarządzenia o charakterze materialnym i zarządzenia, które takiego charakteru prawnego nie mają.

c) środki nadzoru

wyrok NSA, SA/Wr 849/90, z dnia 18 września 1990 r., ONSA 1990, nr 4, poz. 2

[...]

2. „Istotne” naruszenie prawa, powodujące nieważność uchwały organu gminy (art. 91 ust. 1 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie terytorialnym [...]) nie pokrywa się z przesłankami nieważności decyzji w rozumieniu art. 156 § 1 k.p.a.

[...]

wyrok WSA w Olsztynie, II SA/Ol 670/10, z dnia 5 października 2010 r. (orzeczenia.nsa.gov.pl)

1. Stwierdzenie nieważności uchwały przez sąd administracyjny wywiera skutki ex tunc. Po wydaniu takiego orzeczenia uchwałę należy zatem traktować tak, jakby w ogóle nie została ustanowiona, zaś rozstrzygnięcia w sprawach indywidualnych, wydane na podstawie uchwały lub aktu, którego nieważność stwierdzono, podlegają wzruszeniu w trybie określonym w postępowaniu administracyjnym albo w postępowaniu szczególnym.

[...]

wyrok WSA w Bydgoszczy, II SA/Bd 415/09, z dnia 22 lipca 2009 r. (orzeczenia.nsa.gov.pl)

Zakres czasowy obowiązywania prawa i jego stosowania nie pokrywają się ze sobą. Uchylenie aktu prawnego nie oznacza, że przestaje on kształtować stosunki prawne istniejące nadal po dacie jego uchylenia. W tym kontekście istotne są skutki, jakie

pociąga za sobą stwierdzenie nieważności. Stwierdzenie nieważności uchwały rady gminy oznacza jej wyeliminowanie ze skutkiem od chwili podjęcia uchwały (ex tunc). Innymi słowy – stwierdzenie nieważności oznacza uznanie braku skuteczności stosowania aktu od chwili jego wydania.

wyrok NSA, I OSK 2087/11, z dnia 19 stycznia 2012 r. (orzeczenia.nsa.gov.pl)
[...]

2. Opinia kuratora oświaty o połączeniu szkół i placówek oświatowych, o której mowa w art. 62 u.s.o., stanowi akt nadzoru nad działalnością organów jednostek samorządu terytorialnego i podlega zaskarżeniu do sądu administracyjnego na podstawie art. 3 § 2 pkt 7 p.p.s.a. Kurator oświaty – jako organ nadzoru pedagogicznego – wykonuje ten nadzór w imieniu wojewody, a więc organu, o którym mowa w art. 86 u.s.g.

wyrok NSA, II GSK 357/11, z dnia 3 kwietnia 2012 r. (orzeczenia.nsa.gov.pl)

Możliwość stwierdzenia nieistotnego naruszenia prawa, a w konsekwencji tego stanu rzeczy wskazanie, że uchwałą wydano z naruszeniem prawa, przysługuje tylko organowi nadzoru. Kontrolując uchwałą zaskarżoną przez organ nadzoru, sąd administracyjny ocenia tylko, czy zachodzą podstawy do stwierdzenia jej nieważności. Z tych względów art. 91 ust. 4 u.s.g. nie może być uznany za przepis wyłączający – zgodnie z art. 147 § 1 p.p.s.a. – stwierdzenie nieważności uchwał przez sąd administracyjny a pozwalający stwierdzić, że uchwały zostały wydane z naruszeniem prawa.

wyrok WSA we Wrocławiu, III SA/Wr 428/10, z dnia 23 września 2010 r. (Dz. Urz. Woj. Dolnośląskiego z 2011 r. Nr 7, poz. 82)

1. W przypadku nieistotnego naruszenia prawa organ nadzoru nie stwierdza nieważności uchwały, ograniczając się do wskazania, że uchwałą wydano z naruszeniem prawa, należy przyjąć, że każde „istotne naruszenie prawa” uchwałą organu gminy oznacza jej nieważność.

2. Nieistotne naruszenie prawa ma miejsce wówczas, gdy stwierdzone uchybienia nie mają wpływu na zgodność uchwały z prawem.

[...]

wyrok WSA w Szczecinie, II SA/Sz 500/10, z dnia 5 sierpnia 2010 r. (orzeczenia.nsa.gov.pl)

1. Prawnym skutkiem derogacji uchwały jest utrata jej mocy obowiązującej od dnia wskazanego w przepisie aktu derogacyjnego, ze skutkiem na przyszłość (ex nunc). Dopiero stwierdzenie nieważności uchwały w całości lub w części przez sąd powoduje stan

taki jakby wadliwy przepis nigdy nie wszedł do obrotu prawnego, co niweczy skutki sprzecznej z prawem uchwały od momentu jej podjęcia (skutek ex tunc).

[..]

wyrok WSA w Szczecinie, II SA/Sz 472/07, z dnia 18 lipca 2007 r. (orzeczenia.nsa.gov.pl)

Norma prawna uznana za niekonstytucyjną stanowi wadliwą podstawę prawną. Wydana na takiej podstawie prawnej uchwała organu gminy musi również zostać uznana za wadliwą. Wadliwość ta odpowiada przesłance nieważności, o której mowa w art. 91 ust. 1 u.s.g.

wyrok NSA, I OSK 191/07, z dnia 20 kwietnia 2007 r. (orzeczenia.nsa.gov.pl)

Wskazanie podstawy prawnej rozstrzygnięcia nadzorczego polega na powołaniu, przede wszystkim art. 91 ust. 1 u.s.g., oraz właściwych przepisów prawa materialnego, z którymi akt organu gminy jest niezgodny. Uzasadnienie rozstrzygnięcia zaś musi odpowiadać zarówno pod względem treściowym, jak i logicznym podstawie prawnej i sentencji rozstrzygnięcia nadzorczego. Organ obowiązany jest wskazać naruszenie prawa zawierając w uzasadnieniu prawnym wykładnię przepisu prawa i jego zastosowanie do danego rozwiązania przyjętego w uchwale organu gminy.

wyrok NSA, II OSK 447/06, z dnia 27 czerwca 2006 r. (orzeczenia.nsa.gov.pl)

Z zasady odpowiedniego stosowania przepisów k.p.a. (art. 91 ust. 5 u.s.g.) nie wynika, że rozstrzygnięcie nadzorcze jest decyzją administracyjną. Przedmiotem rozstrzygnięcia nie jest werdykt w sprawie indywidualnej z zakresu administracji, lecz orzeczenie o zgodności lub sprzeczności z prawem uchwał organów gminy. Zatem stosowanie odpowiednio przepisów k.p.a. należy rozumieć jako unormowanie pomocnicze wszędzie tam, gdzie ustawa o samorządzie terytorialnym nie normuje cech rozstrzygnięcia nadzorczego oraz zasad i trybu postępowania nadzorczego.

wyrok NSA, I SA/Wr 1446/00, z dnia 1 marca 2001 r., FK 2001, nr 3, s. 68

1. Wynikający z treści art. 91 ust. 5 u.s.g. wymóg odpowiedniego stosowania przy podejmowaniu rozstrzygnięć nadzorczych przepisów kodeksu postępowania administracyjnego, w tym art. 107 § 1, powoduje, że powinno ono być podpisane przez „osobę upoważnioną”. W przypadku organu kolegialnego, jakim jest kolegium regionalnej izby obrachunkowej, i przy braku regulacji szczególnej, wymóg ten oznacza, iż akt nadzorczy (uchwała) powinien być podpisany przez wszystkich członków kolegium, którzy brali udział w jego wydaniu. (...) Nie można (...) uznać, iż regulację szczególną, pozwalającą odstąpić od przedstawionej wyżej zasady, stanowiły przepisy rozporządzenia Prezesa

Rady Ministrów z 14 stycznia 2000 r. w sprawie siedzib i zasięgu terytorialnego regionalnych izb obrachunkowych oraz szczegółowej organizacji izb, liczby członków kolegium i trybu postępowania (...), a zwłaszcza § 4 ust. 4, który stanowi, iż „uchwały kolegium podpisuje prezes izby lub jego zastępca, jeżeli przewodniczył obradom kolegium”.

[...]

wyrok NSA, II SA 1429/99, z dnia 23 września 1999 r., (nie publ. LEX nr 46746)

1. Rozstrzygnięcie nadzorcze wojewody jest aktem administracyjnym szczególnie rodzaju, nie będącym decyzją załatwiającą sprawę indywidualną z zakresu administracji publicznej (art. 1 pkt 1 k.p.a.). Wobec tego nie mają do niego zastosowania przepisy k.p.a. regulujące wykonalność (skuteczność) decyzji administracyjnych. Przepis art. 98 ust. 4 u.s.g. nakazuje jedynie odpowiednie stosowanie do rozstrzygnięcia nadzorczego przepisów k.p.a. w kwestii zaskarżania do sądu administracyjnego decyzji w indywidualnych sprawach z zakresu administracji publicznej. To odesłanie nie obejmuje zatem regulacji k.p.a., dotyczących wykonalności decyzji administracyjnych. Wykonalność (skuteczność) rozstrzygnięcia nadzorczego wojewody należy więc łączyć z jego prawomocnością. Zgodnie z ogólnie przyjętą konwencją terminologiczną ustawodawca użył pojęcia „prawomocność” w stosunku do rozstrzygnięcia nadzorczego, mając na uwadze jego niezaskarżalność do sądu administracyjnego.

[...]

wyrok NSA, I SA 494/98, z dnia 4 grudnia 1998 r. (nie publ. LEX nr 44663)

[...]

2. Nie stanowi rozstrzygnięcia nadzorczego pismo Wojewody informujące o wyniku badania uchwał rady gminy i oceniające, iż nie jest ona niezgodna z prawem.

wyrok NSA, I SA/Wr 627/96, z dnia 26 czerwca 1996 r., „Wspólnota” 1997, nr 21, s. 26

1. Dopuszczalne jest stwierdzenie nieważności uchwały rady gminy w części [...].

[...]

wyrok NSA, SA/Łd 2363/94, z dnia 28 lutego 1995 r., „Prokuratura i Prawo” 1995, nr 9, s. 45

Z zasady odpowiedniego stosowania przepisów k.p.a. ustanowionej przez ustawę o samorządzie terytorialnym, nie wynika, że rozstrzygnięcie nadzorcze jest decyzją administracyjną.

[...]

Nie można zatem uznać, iż wojewoda może zmienić własne rozstrzygnięcia nadzorcze, zwłaszcza przez wydanie decyzji w trybie art. 154 § 1 i 2 k.p.a.

wyrok NSA, SA/Rz 58/94, z dnia 27 stycznia 1995 r., OwSS 1996, nr 3, poz. 87

Naruszenie przez uchwałę rady gminy przepisów proceduralnych będzie skutkowało ich nieważnością, jako naruszenie istotne tylko wówczas, gdy na skutek tego naruszenia zapadła uchwała o innej treści niż gdyby naruszenie nie wystąpiło.

wyrok NSA, II OSK 491/07, z dnia 17 października 2007 r., (www.nsa.gov.pl)

Skoro w przepisie art. 96 ust. 2 u.s.g. użyto liczby mnogiej, to musi dojść przynajmniej do dwóch naruszeń prawa. Wobec jasności tego uregulowania nie ma najmniejszej potrzeby do stosowania w tym względzie wykładni systemowej czy celowościowej.

wyrok NSA, II OSK 1786/09, z dnia 24 listopada 2009 r., (www.nsa.gov.pl)

1. Przedwczesne powołanie komisarza rządowego nie uzasadnia podjęcia przez niego czynności przed uprawomocnieniem się rozstrzygnięcia nadzorczego i nie czyni go stroną postępowania sądowego uruchomionego skargą gminy na rozstrzygnięcie nadzorcze.

2. Można wyróżnić sytuacje gdy rada gminy funkcjonuje i skutecznie wykonuje swoje zadania ale jednocześnie, podejmując działania nie mieszczące się w zakresie jej zadań i kompetencji lub w nieprzewidzianych przez prawo formach, narusza Konstytucję i ustawy oraz sytuacje gdy ustawowych zadań po prostu nie wykonuje bądź wykonuje je nieskutecznie a taki stan się przedłuża, czym także narusza Konstytucję i ustawy. Podstawową przesłankę podjęcia rozstrzygnięcia nadzorczego o zawieszeniu organów gminy i ustanowieniu zarządu komisarycznego stanowi brak skuteczności w wykonywaniu zadań publicznych, który jest konsekwencją naruszania prawa i płynących z niego obowiązków przez organy gminy.

postanowienie NSA, II GSK 2415/11, z dnia 12 stycznia 2012 r., (www.nsa.gov.pl)

Rozstrzygnięciem nadzorczym w rozumieniu przepisów ustawy z 1990 r. o samorządzie gminnym jest tylko takie orzeczenie organu nadzoru, które władczo ingeruje w uchwałodawczą działalność organów gminy, najczęściej stwierdzając nieważność konkretnej uchwały z powodu jej sprzeczności z prawem. Natomiast uchwała organu nadzoru, zawiadamiająca o braku podstaw prawnych do ingerencji w postaci stwierdzenia nieważności uchwały organu gminy i umarzająca to postępowanie, nie jest rozstrzygnięciem nadzorczym w rozumieniu powyższych przepisów.

d) procedura postępowania nadzorczego

wyrok WSA w Bydgoszczy, II SA/Bd 346/08, z dnia 24 czerwca 2008 r., (www.nsa.gov.pl)

Do kompetencji rady nie należy inicjowanie działań wojewody w zakresie sprawowanego przez niego nadzoru nad działalnością gminną.

uchwała 7 sędziów NSA, OPS 9/02, z dnia 21 października 2002 r., ONSA 2003/2/43

1. Postępowanie w sprawie stwierdzenia nieważności uchwały organu gminy organ nadzoru wszczyna z urzędu, o czym zawiadamia organ gminy (art. 91 ust. 5 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym – Dz. U. z 2001 r. Nr 142, poz. 1591 ze zm. w związku z art. 61 § 1 i 4 k.p.a.).

[...]

wyrok WSA w Białymstoku, II SA/Bk 37/12, z dnia 23 lutego 2012 r. (www.nsa.gov.pl)

Rozstrzygnięcie nadzorcze staje się prawomocne z chwilą bezskutecznego upływu terminu do wniesienia na nie skargi do sądu administracyjnego lub z datą oddalenia lub odrzucenia skargi przez sąd. Z tym momentem rozstrzygnięcie nadzorcze staje się co do zasady wykonalne.

wyrok NSA, I OSK 684/11, z dnia 19 lipca 2011 r. (www.nsa.gov.pl)

Wyznaczenie w art. 91 ust. 1 w związku z art. 93 ust. 1 u.s.g. terminu ustawowego do podjęcia rozstrzygnięcia nadzorczego: w terminie nie dłuższym niż 30 dni od dnia doręczenia uchwały lub zarządzenia, po upływie którego kompetencja nadzorcza wygasa, powoduje, że termin ten nie może zostać przedłużony.

wyrok WSA w Łodzi, III SA/Łd 385/11, z dnia 21 czerwca 2011 r. (www.nsa.gov.pl)

Jeżeli 30-dniowy termin określony w art. 91 ust. 1 u.s.g. upływa w dzień ustawowo wolny od pracy, to termin ten nie ulega przedłużeniu do dnia następnego.

wyrok NSA, II OSK 54/11, z dnia 5 kwietnia 2011 r. (www.nsa.gov.pl)

Termin wskazany w art. 91 ust. 1 u.s.g. ma charakter prekluzyjny i biegnie od dnia doręczenia uchwały wojewodzie. Oznacza to, że kompetencja wojewody do wydania rozstrzygnięcia nadzorczego z upływem tego terminu wygasa, co jednoznacznie wynika z treści art. 93 ust. 1 u.s.g. Tak więc, akt nadzoru stwierdzający nieważność uchwały

organu gminy wydany już po tym terminie jest rozstrzygnięciem zapadłym z naruszeniem przepisów o właściwości.

wyrok WSA w Gdańsku, I SA/Gd 394/10, z dnia 31 maja 2010 r. (www.nsa.gov.pl)

1. Jednostka samorządu ma zagwarantowane prawo uczestniczenia w posiedzeniu kolegium regionalnej izby obrachunkowej zgodnie z art. 18 ust. 3 ustawy o regionalnych izbach obrachunkowych. Z uprawnieniem tym wiąże się obowiązek skutecznego powiadomienia jednostki samorządu terytorialnego przez regionalną izbę obrachunkową o terminie planowanego posiedzenia, tak aby jej przedstawiciel mógł skutecznie wziąć w nim udział i wypowiedzieć się w przedmiocie rozpatrywanej sprawy. Powyższy przepis nie zawiera jednak unormowań dających odpowiedzi na pytanie, w jakim trybie owe powiadomienie powinno nastąpić. Przepis art. 91 ust. 5 u.s.g. daje możliwość odpowiedniego zastosowania w tej sytuacji przepisów k.p.a.

[...]

postanowienie WSA w Warszawie, I SA/Wa 470/08, z dnia 3 czerwca 2008 r. (www.nsa.gov.pl)

Wyłącznie od wojewody zależy, czy skorzysta ze swoich uprawnień nadzorczych i nikt nie może go do tego zmusić. W przypadku natomiast wykorzystania uprawnień nadzorczych przez wojewodę skargę do sądu administracyjnego może wnieść jedynie gmina lub związek międzygminny, których interes prawny, uprawnienie albo kompetencja zostały naruszone takim rozstrzygnięciem nadzorczym.

wyrok NSA, SAB/Wr 15/92, z dnia 8 kwietnia 1992 r., ONSA 1993, nr 2, poz. 39

1. Postępowanie w sprawie stwierdzenia nieważności uchwały organu gminy organ nadzoru nad działalnością komunalną prowadzi zawsze z urzędu, a nie na wniosek osób trzecich.

2. Brak reakcji organu nadzoru na pismo żądające stwierdzenia nieważności uchwały organu gminy nie jest „bezczynnością organu”, uzasadniającą dopuszczalność wniesienia skargi do Naczelnego Sądu Administracyjnego na podstawie art. 216 § 1 k.p.a.

wyrok WSA w Olsztynie, II SA/Ol 993/07, z dnia 13 grudnia 2007 r. (www.nsa.gov.pl)

[...]

2. Nieprawomocne rozstrzygnięcie nadzorcze, w którym organ nadzoru stwierdza nieważność uchwały organu gminy, wywołuje tylko takie skutki, jak postanowienie w sprawie wstrzymania wykonania uchwały. Stan wstrzymania wykonania uchwały trwa

do czasu uprawomocnienia się rozstrzygnięcia nadzorczego, bądź jego wzruszenia przez sąd administracyjny.

3.16. Kontrola sądowa nad działalnością JST

postanowienie TK z dnia 6 lutego 2001 r., Ts 139/00, OTK 2001, nr 2, poz. 40

Trybunał Konstytucyjny dostrzega możliwość uczynienia przedmiotem skargi konstytucyjnej aktów prawa miejscowego, o ile mają one charakter normatywny i mogą być zaliczone do aktów normatywnych w rozumieniu konstytucyjnym, czyli powszechnie obowiązującego prawa, zawierającego normy generalne i abstrakcyjne. Zakres przepisów podlegających zaskarżeniu (przedmiot skargi konstytucyjnej) ustala bowiem autonomicznie i wyczerpująco art. 79 ust. 1 Konstytucji RP. Wyłączenie spoza zasięgu skargi konstytucyjnej prawa miejscowego byłoby także sprzeczne z art. 188 pkt 5 Konstytucji RP, który wyraźnie wiąże kognicję Trybunału Konstytucyjnego z regulacją art. 79 ust. 1, w tym z pojęciem „innego aktu normatywnego”.

a) skarga organu nadzoru

wyrok WSA w Gliwicach, II SA/GI 693/10, z dnia 28 października 2010 r. (www.nsa.gov.pl)

[..]

3. Nieistotne naruszenie prawa w rozumieniu art. 91 ust. 4 u.s.g. nie może stanowić jedynej podstawy wniesienia przez organ nadzoru skargi do sądu administracyjnego na podstawie art. 93 ust. 1 u.s.g.

wyrok WSA w Warszawie, VII SA/Wa 1598/07, z dnia 4 lutego 2008 r. (www.nsa.gov.pl)

1. U.s.g. nie wprowadza terminu do złożenia skargi do sądu administracyjnego na uchwałę rady gminy przez organ nadzoru, co oznacza, że wojewoda może zaskarżyć uchwałę rady gminy do sądu administracyjnego w każdym terminie.

[..]

b) skargi innych organów

wyrok NSA, I OSK 1065/05, z dnia 24 listopada 2005 r. (www.nsa.gov.pl)

1. Rzecznik Praw Obywatelskich, a także prokurator zwolnieni są przed wniesieniem skargi nie tylko od wyczerpania środków zaskarżenia jakie przysługiwałyby stronie postępowania administracyjnego, ale także od zastosowania środka niejako

równorzędnego, jeżeli idzie o możliwość uruchomienia sądowej kontroli aktu administracyjnego, tj. wezwania organu do usunięcia naruszenia prawa.

2. Rzecznik Praw Obywatelskich nie jest też zobowiązany przed wniesieniem skargi do sądu administracyjnego na uchwałę organu gminy wyczerpać tryb przewidziany w art. 101 u.s.g., ponieważ uchwała nie dotyczy jego interesu prawnego czy uprawnienia.

[...]

c) skargi z zakresu ochrony interesu prawnego

– legitymacja skargowa

wyrok NSA, II OSK 925/11, z dnia 11 sierpnia 2011 r. (www.nsa.gov.pl)

[...]

3. Kryterium „interesu prawnego” ma charakter materialnoprawny i wymaga stwierdzenia związku między sferą indywidualnych praw i obowiązków skarżącego, a kwestionowanym w skardze aktem lub czynnością organu administracji. To zaś oznacza, iż przymiot strony w postępowaniu sądownoadministracyjnym toczącym się na podstawie art. 101 u.s.g. ma ten czyj interes prawny został naruszony zaskarżoną uchwałą organu gminy.

wyrok WSA w Łodzi, I SA/Łd 1127/08, z dnia 13 listopada 2008 r. (www.nsa.gov.pl)

1. Wójt gminy ma legitymację do wniesienia skargi w trybie art. 101 u.s.g. w przedmiocie nieudzielenia absolutorium.

2. Przesłanka wyczerpania środków zaskarżenia jest spełniona także w sytuacji, kiedy środek zaskarżenia został wniesiony przez którąkolwiek ze stron postępowania, niekoniecznie tą samą, która następnie wystąpiła ze skargą do sądu administracyjnego.

3. Przepisy prawa nie określają zasad dokonywania oceny prawidłowości wykonania budżetu. Oznacza to, że kwalifikowanie stwierdzonych uchybień jako istotnych bądź nieistotnych pozostawione zostało radzie. Oznacza to również, że sąd administracyjny dokonując oceny legalności uchwały o nieudzieleniu absolutorium, nie ma podstaw prawnych do zakwestionowania zastosowanych przez radę kryteriów oceny realizacji budżetu. Jeżeli spełnione zostały wymogi formalne, rada dokonała oceny wykonania budżetu, który odbiegał od zaplanowanego i z tego powodu rada nie udzieliła wójtowi absolutorium, to takie stanowisko mieści się w zakresie jej kompetencji określonych w art. 18 ust. 2 pkt 4 u.s.g. oraz art. 199 ust. 3 u.f.p.

postanowienie NSA, II OSK 2389/10, z dnia 21 grudnia 2010 r. (www.nsa.gov.pl)

Nie służy skarga do sądu administracyjnego na uchwałę organu samorządu terytorialnego podjętą w wyniku rozpatrywania skargi wniesionej w trybie działu VIII k.p.a.

wyrok WSA we Wrocławiu, III SA/Wr 20/08, z dnia 20 maja 2008 r. (www.nsa.gov.pl)

1. Skarga z art. 101 ust. 1 u.s.g. dotyczy tylko tych uchwał organów gminy, które skierowane są na zewnątrz, przy wykluczeniu dopuszczalności skargi powszechnej, na akty tzw. wewnętrzne, a więc skierowane i dotyczące tylko organów funkcjonujących w strukturze jednostki samorządu terytorialnego.

2. Uchwała dotyczy wyłonienia składu osobowego komisji stałej rady gminy, a zatem nie jest to akt skierowany na zewnątrz, rodzący po stronie skarżącego roszczenie o charakterze materialnoprawnym. Takiego rodzaju uchwały organów gminy, kontrolowane są w trybie art. 91-94 u.s.g., przez wyznaczony w tym celu organ nadzoru (wojewodę).

wyrok NSA, II OSK 569/06, z dnia 12 lipca 2006 r., „Wspólnota” 2007, nr 24, s. 31

[...]

2. Określenie zakresu podmiotowego skargi w trybie art. 101 u.s.g. „każdy, czyj interes prawny lub uprawnienie zostały naruszone” nie wyłącza prawa gminy, odrębnego podmiotu władzy publicznej, do zaskarżenia uchwały organu związku międzygminnego, która narusza jej interes prawny lub uprawnienie, niezależnie od tego czy jest ona, czy nie jest, członkiem związku.

postanowienie WSA we Wrocławiu, III SA/Wr 645/06, z dnia 28 grudnia 2006 r., NZS 2007, nr 1, poz. 12

Jedynie gminie i związkowi międzygminnemu przysługuje legitymacja do wniesienia skargi do sądu administracyjnego na zarządzenie zastępcze wojewody stwierdzające wygaśnięcie mandatu radnego.

wyrok WSA w Warszawie, IV SA/Wa 338/05, z dnia 20 września 2005 r., (www.nsa.gov.pl)

1. Uprawnienia procesowe do udziału w postępowaniach administracyjnych lub sądowych, które nie dotyczą bezpośrednio interesu prawnego lub interesu podmiotu w polskim systemie prawnym, muszą być wyrażone w sposób wyraźny.

2. Brak jest możliwości zaskarżenia przez organizację społeczną uchwały rady gminy, stanowiącej akt prawa miejscowego, która nie dotyczy bezpośrednio interesu prawnego lub obowiązków organizacji, lecz dotyczy wyłącznie problematyki pozostającej w zakresie statutowych działań organizacji.

wyrok NSA, OSK 1437/04, z dnia 1 marca 2005 r., „Wokanda” 2005, nr 7-8, s. 69

Przynależność do wspólnoty gminnej nie jest źródłem interesu prawnego, którego naruszenie uzasadnia wniesienie skargi na podstawie art. 101 ust. 1 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym.

wyrok NSA, II SA 2637/02, z dnia 18 września 2003 r. (www.nsa.gov.pl)

1. Posługiwanie się gramatyczną wykładnią art. 101 ust. 2 u.s.g. stwarza niebezpieczeństwo instrumentalnego posługiwania się nim w złej wierze przez podmiot, który nie mając legitymacji strony, mógłby zaskarżyć sprzeczną z prawem uchwałę organu gminy i wskutek oddalenia skargi uniemożliwić wniesienie skargi na tę samą uchwałę przez właściwy podmiot, którego interesy zostały nią w oczywisty sposób naruszone.

2. Interes prawny skarżącego, do którego wprost nawiązuje art. 101 ust. 1 u.s.g., musi wynikać z normy prawa materialnego kształtującej sytuację prawną wnoszącego skargę. W orzecznictwie i doktrynie eksponuje się przede wszystkim bezpośredniość, konkretność i realny charakter interesu prawnego strony kształtowanego aktem stosowania prawa materialnego. Przy takim związku należy eliminować sytuacje, w których dopiero kolejne skutki wcześniejszej konkretyzacji normy prawnej w odniesieniu do jednego podmiotu, pośrednio wpływają na sytuację prawną drugiego podmiotu, wynikającą z zastosowania w stosunku do niego innej już normy prawnej.

[...]

wyrok NSA, II SA 2503/01, z dnia 14 marca 2002 r. (www.nsa.gov.pl)

Uprawnienie wynikające z art. 101 ust. 1 u.s.g. nie ma charakteru *actio popularis*, tak więc nawet ewentualna sprzeczność uchwały z prawem nie daje legitymacji do wniesienia skargi, jeżeli uchwała ta nie narusza prawem chronionego interesu prawnego lub uprawnienia skarżącej.

wyrok NSA, II SA/Ka 2458/98, z dnia 1 lipca 1999 r., „Wokanda” 2000, nr 3, s. 37

Do wniesienia skargi na uchwałę rady gminy o wyborze przewodniczącego rady, nie legitymuje powołanie się na naruszenie interesu prawnego, polegającego na zagrożeniu dla demokracji lokalnej.

wyrok NSA, IV SA 346/93, z dnia 9 czerwca 1995 r., ONSA 1996, nr 3, poz. 125

1. Naruszenie interesu prawnego, o jakim mowa w art. 101 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie terytorialnym (Dz. U. Nr 16, poz. 95 z późn. zm.), to takie naruszenie subiektywnie pojmowanego przez skarżącego jego interesu, które obiektywnie polega na nieprzestrzeganiu przez organ norm prawnych powszechnie obowiązujących.

[..]

postanowienie NSA, SA/Wr 168/91, z dnia 21 marca 1991 r., ONSA 1991, nr 1, poz. 28

[..]

2. Niedopuszczalna jest skarga – w trybie zarówno art. 93 ust. 1, jak i art. 101 ust. 1 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie terytorialnym [...] – na uchwałę organu gminy, której nieważność orzeczono prawomocnym rozstrzygnięciem nadzorczym wojewody.

wyrok NSA, SA/Wr 952/90, z dnia 27 września 1990 r., ONSA 1990, nr 4, poz. 4

1. Interes prawny w rozumieniu art. 101 ust. 1 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie terytorialnym (Dz. U. Nr 16, poz. 95 z późn. zm.) może być naruszony także uchwałą organu gminy, która negatywnie wpływa na status skarżącego jako mieszkańca gminy. Musi on jednak wykazać, w jaki sposób doszło do naruszenia jego interesu prawnego lub uprawnienia.

[..]

– terminy

postanowienie WSA w Warszawie, VI SA/Wa 2012/05, z dnia 5 maja 2006 r. (www.nsa.gov.pl)

Termin do wniesienia skargi na uchwałę rady gminy w sprawie z zakresu administracji publicznej jest terminem ustawowym, procesowym i prekluzyjnym. Konsekwencją powyższego jest niedopuszczalność jego skrócenia lub przedłużenia przez sąd, jego wpływ sąd uwzględni z urzędu, a w razie jego uchybienia dopuszczalne jest przywrócenie go skarżącemu.

postanowienie WSA w Białymstoku, II SA/Bk 67/06, z dnia 21 kwietnia 2006 r. (www.nsa.gov.pl)

Skarga do sądu administracyjnego w trybie art. 101 ust. 3 u.s.g. może być złożona dopiero wówczas, gdy organ gminy, który podjął kwestionowaną uchwałę albo nie

wykonał czynności nakazanych prawem lub podjął określoną czynność prawną lub faktyczną, odmówi usunięcia naruszenia interesu prawnego lub uprawnienia skarżącego albo nie wypowie się w tej kwestii w terminie, jaki obowiązuje dla załatwienia sprawy w postępowaniu administracyjnym (art. 35 i 36 k.p.a. – maksymalnie terminie dwumiesięcznym).

postanowienie NSA, OSK 1634/04, z dnia 1 lipca 2005 r. (www.nsa.gov.pl)

Na podstawie art. 101 ust. 3 u.s.g. organ gminy ma obowiązek rozpoznać wnioski o usunięcie naruszenia prawa w terminie miesięcznym od dnia jego wniesienia. Po upływie tego terminu skarżący może złożyć skargę do sądu, przy czym ostatnim dniem terminu do wniesienia skargi jest upływ ostatniego z sześćdziesięciu dni od dnia wniesienia wezwania.

postanowienie NSA, OSK 1656/04, z dnia 25 stycznia 2005 r., (www.nsa.gov.pl)

1. Rozważając termin dla oceny bezskutecznego wezwania do usunięcia naruszenia prawa (art. 101 ust. 1 u.s.g.), należy przyjąć że jest to termin dwóch miesięcy od dnia doręczenia radzie gminy wezwania.

[...]

postanowienie NSA, I SA 842/92, z dnia 6 lipca 1992 r., ONSA 1992, nr 3-4, poz. 90

Termin do wniesienia skargi na uchwałę organu gminy (art. 199 § 1 k.p.a. w związku z art. 216a k.p.a.) biegnie od powiadomienia przez organ o negatywnym stanowisku wobec żądania usunięcia naruszenia bądź od upływu terminu wskazanego w art. 35-36 k.p.a. do zajęcia w tej materii stanowiska.

– procedura

postanowienie WSA w Gliwicach, I SA/Gl 872/18, z dnia 8 stycznia 2019 r. (orzeczenia.nsa.gov.pl)

Wskazana nowelizacja u.s.g. zmieniła m.in. treść art. 101 ust. 1 tej ustawy i zgodnie z jego aktualnym brzmieniem – każdy, czyj interes prawny lub uprawnienie zostały naruszone uchwałą lub zarządzeniem, podjętymi przez organ gminy w sprawie z zakresu administracji publicznej, może zaskarżyć uchwałę lub zarządzenie do sądu administracyjnego, bez obowiązku wzywania organu do usunięcia naruszenia prawa.

Należy jednak zwrócić uwagę na treść przepisów przejściowych, tj. art. 17 ust. 2 ustawy z dnia 7 kwietnia 2017 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania administracyjnego oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2017 r., poz. 935), zgodnie z którym

przepisy art. 52 i art. 53 ustawy zmienianej w art. 9, w brzmieniu nadanym ustawą nowelizującą, stosuje się do aktów i czynności organów administracji publicznej dokonanych po dniu wejścia w życie tej ustawy. Oznacza to, że nowe brzmienie przepisu art. 101 ust. 1 u.s.g. ma zastosowanie wyłącznie do aktów organów administracji publicznej dokonanych po dniu wejścia w życie ustawy zmieniającej, tj. po dniu 1 czerwca 2017 r.

Przenosząc powyższe na grunt rozpatrywanej sprawy zauważyć należy, że zaskarżona uchwała została wydana przed dniem wejścia w życie ustawy z dnia 7 kwietnia 2017 r. o zmianie ustawy - Kodeks postępowania administracyjnego oraz niektórych innych ustaw, zatem w przedmiotowej sprawie znajduje zastosowanie art. 101 ust. 1 u.s.g. w brzmieniu obowiązującym do dnia 1 czerwca 2017 r.

postanowienie NSA, IV SA 3595/01, z dnia 8 kwietnia 2002 r. (orzeczenia. nsa.gov.pl)

Jeżeli warunkiem wejścia w życie aktu prawa miejscowego jest jego ogłoszenie w wojewódzkim dzienniku urzędowym, to wezwanie do usunięcia naruszenia może być skierowane dopiero po ogłoszeniu tego aktu.

Ponadto wezwanie takie winno być skierowane w formie pisemnej. Również skierowane przez skarżących wniosku do wojewody o wstrzymanie publikacji kwestionowanej uchwały w dzienniku urzędowym nie jest wezwaniem do usunięcia naruszenia w rozumieniu art. 101 ust. 1 u.s.g. Wezwanie to winno bowiem być skierowane do organu, który podjął kwestionowaną uchwałę.

postanowienie NSA, I SA 808/96, z dnia 26 lutego 1997 r., „Prokuratura i Prawo” 1997, nr 9, s. 50

Za wezwanie do usunięcia naruszenia interesu prawnego lub uprawnienia, o jakim mowa w art. 101 ust. 1 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie terytorialnym (...), nie można uznać wystąpień wojewody o stwierdzenie nieważności uchwały na podstawie art. 91 powyższej uchwały.

postanowienie NSA, SA/Po 3025/95, z dnia 20 lutego 1996 r., „Wspólnota” 1996, nr 24, poz. 26

Wymogu dokonania wezwania do usunięcia naruszenia interesu prawnego lub uprawnienia, o którym mowa w art. 101 ust. 1 ustawy z 8 marca 1990 r. o samorządzie terytorialnym [...] nie spełnia skierowanie skargi równocześnie do sądu administracyjnego i do rady gminy.

postanowienie NSA, SA/Po 1544/91, z dnia 20 lutego 1992 r., „Samorząd Terytorialny” 1992, nr 12, s. 68

[...]

Wniesienie skargi jest możliwe po bezskutecznym wezwaniu do usunięcia naruszenia. Spełnieniem warunku dopuszczającego postępowanie przed NSA byłoby wezwanie rady do usunięcia naruszenia interesu prawnego lub uprawnienia skarżącego.

Za spełnienie tego warunku nie może być potraktowane pismo kilku radnych, skierowane do wojewody, z wnioskiem o uchylenie uchwały w trybie nadzoru.

postanowienie NSA, SA/Wr 425/91, z dnia 12 czerwca 1991 r., OSP 1993, nr 1, poz. 20

1. „Bezskuteczne wezwanie do usunięcia naruszenia”, stanowiące w myśl art. 101 ust. 1 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie terytorialnym (Dz.U. Nr 16, poz. 95 z późn. zm.) przesłankę dopuszczalności skargi do NSA, nie może być rozumiane jako wystosowanie takiego wezwania przez inną niż skarżący osobę, której interes prawny lub uprawnienie zostało również naruszone zaskarżoną uchwałą.

2. Wprawdzie przepis art. 101 ust. 3 ustawy samorządowej w sprawie wezwania do usunięcia naruszenia odsyła jedynie do stosowania przepisów o terminach załatwiania spraw w postępowaniu administracyjnym, to jednak pisemna forma takiego wezwania jest nieodzowna. Wezwanie bowiem należy wystosować do organu gminy, który wydał kwestionowaną uchwałę.

wyrok NSA, SA/Wr 952/90, z dnia 27 września 1990 r., ONSA 1990, nr 4, poz. 4

[...]

6. Skarga, o jakiej mowa w art. 101 wyżej powołanej ustawy, wniesiona do sądu administracyjnego z pominięciem warunku uprzedniego bezskutecznego wezwania do usunięcia naruszenia prawa, jest niedopuszczalna (art. 204 § 1 k.p.a.).

– skutki prawne orzeczeń sądownoadministracyjnych

wyrok NSA, SA/Wr 553/91, z dnia 29 sierpnia 1991 r., „Wspólnota” 1992, nr 18, poz. 17

[...]

3. Sąd administracyjny w przypadku stwierdzenia, że uchwała organu gminy „istotnie” narusza prawo – powinien stwierdzić jej nieważność (art. 93 ust. 1 w zw. z art. 91 ust. 1 ustawy samorządowej) lub niezgodność z prawem (art. 94 ust. 2 tej ustawy).

Rozdział III

TABELE, SCHEMATY

**Tabela 1. Zestawienie jednostek podziału terytorialnego
– stan na 1 stycznia 2020 r.**

Wyszczególnienie	Jednostki podziału terytorialnego						Miasta	
	powiaty	miasta na prawach powiatu	Gminy				ogółem	w tym w gminach miejsko-wiejskich
			ogółem	miejskie ¹⁴	wiejskie ¹⁵	miejsko- wiejskie ¹⁶		
Polska	314	66	2477	302	1533	642	944	642
dolnośląskie	26	4	169	35	78	56	91	56
kujawsko-pomorskie	19	4	144	17	92	35	52	35
lubelskie	20	4	213	20	165	28	48	28
lubuskie	12	2	82	9	39	34	43	34
łódzkie	21	3	177	18	131	28	46	28
małopolskie	19	3	182	14	120	48	62	48
mazowieckie	37	5	314	35	225	54	89	54
opolskie	11	1	71	3	35	33	36	33
podkarpackie	21	4	160	16	109	35	51	35
podlaskie	14	3	118	13	78	27	40	27
pomorskie	16	4	123	22	81	20	42	20
śląskie	17	19	167	49	96	22	71	22
świętokrzyskie	13	1	102	5	58	39	44	39
warmińsko-mazurskie	19	2	116	16	66	34	50	34
wielkopolskie	31	4	226	19	113	94	113	94
zachodniopomorskie	18	3	113	11	47	55	66	55

Źródło: www.stat.gov.pl

¹⁴ Gmina miejska – gmina o statusie miasta (§ 2 pkt 6 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 15 grudnia 1998 r. w sprawie szczegółowych zasad prowadzenia, stosowania i udostępniania krajowego rejestru urzędowego podziału terytorialnego kraju oraz związanych z tym obowiązków organów administracji rządowej i jednostek samorządu terytorialnego).

¹⁵ Gmina wiejska – gmina, na terenie której znajdują się wyłącznie wsie (§ 2 pkt 7 ww. rozporządzenia).

¹⁶ Gmina miejsko-wiejska – gmina, na terenie której jedna z miejscowości ma status miasta, a pozostały teren tej gminy stanowi jej obszar wiejski (§ 2 pkt 8 ww. rozporządzenia).

Tabela 2. Zakres działania jednostek samorządu terytorialnego (zarys systemu)

Zadania realizowane przez JST ¹⁷	JST		
	województwo samorządowe	powiat	gmina
zadania JST [art. 16 ust. 2; art. 166 ust. 1 Konstytucji RP]	zadania (własne) województwa samorządowego (samorządu województwa) [art. 14 ust. 1; art. 2 ust. 2 i art. 4 ust. 1 u.s.w.] – w zakresie zadań (własnych) danego województwa – <i>ex lege</i> ¹⁸	zadania (własne) powiatu [art. 4 ust. 1-3 ¹⁹ ; art. 4 ust. 6 u.s.p.] – w zakresie zadań (własnych) danego powiatu – <i>ex lege</i>	zadania własne gminy [art. 6 ust. 1 i 2; art. 7 ust. 1 i 2 u.s.g.] – w zakresie zadań własnych danej gminy – <i>ex lege</i>
	zadania (własne) województwa samorządowego – w zakresie zadań (własnych) innego województwa samorządowego realizowane przez województwo samorządowe na mocy porozumień ²⁰ [art. 8 ust. 2-4 u.s.w.] – porozumienie	zadania (własne) województwa samorządowego/powiatu – w zakresie zadań (własnych) innego powiatu, realizowane przez powiat na mocy porozumień ²¹ [art. 5 ust. 2-4 u.s.p.; art. 8 ust. 2-4 u.s.w.] – porozumienie	zadania (własne) województwa samorządowego/powiatu oraz zadania własne gminy – w zakresie zadań własnych innej gminy, realizowane przez gminę na mocy porozumień [art. 8 ust. 2a, art. 8 ust. 3-5 u.s.g.; art. 4 ust. 5, art. 5 ust. 2 u.s.p.; art. 8 ust. 2-4 u.s.w.] – porozumienie

¹⁷ Tabela preferuje perspektywę JST. Należy jednak pamiętać o możliwości przekazywania – w przypadku gmin i powiatów – w drodze porozumień – zadań związkowi międzygminnemu, związkowi powiatów, związkowi powiatowo-gminnemu (względem związku zrzeszającego gminy – także w drodze porozumienia – w tym zakresie przekazującym może być też województwo). Ponadto, zadania z zakresu działania gminy, powiatu oraz województwa samorządowego mogą też być realizowane – na podstawie porozumienia – przez związek metropolitalny (z uwzględnieniem uwarunkowań wynikających z u.z.m.) – zob. jeszcze tabela nr 38.

¹⁸ Tryb w tym (i w pozostałych przypadkach) opisywany jest z perspektywy JST jako adresata formy działania.

¹⁹ Warto zwrócić uwagę na art. 4 ust. 2 u.s.p., zaliczający do zadań powiatu „zapewnienie wykonywania określonych w ustawach zadań i kompetencji kierowników powiatowych służb, inspekcji i straży” – a więc uznający za zadanie powiatu zapewnienie wykonywania zadań z zakresu administracji rządowej realizowanych przez organy administracji rządowej (podlegające zwierzchnictwu starosty); więcej na ten temat – zob. tabela 46.

²⁰ Założenia systemowe niewątpliwie nie sprzyjają przekazywaniu „w górę” zadań JST. Nieprzypadkowo – zatem – taki kierunek nie jest aktualnie wprost wymieniany w żadnej z samorządowych ustaw ustrojowych (co symptomatycznie, wyraźnie się go pomija w postanowieniach u.s.g. – zob. w tym kontekście: art. 4 ust. 5 i 6 u.s.p. oraz art. 4 ust. 1 u.s.w.). Pamiętać jednak należy o obowiązującym do 31 grudnia 2010 r. art. 68 pkt 4 u.s.w.; zob. jeszcze tabela nr 39.

²¹ Jw.

Ciąg dalszy – Tabela 2. Zakres działania jednostek samorządu terytorialnego (zarys systemu)

Zadania realizowane przez JST ¹⁷		JST		
		województwo samorządowe	powiat	gmina
zadania z zakresu administracji rządowej (i inne zadania zlecone) ²² wykonywane przez JST	zadania zlecone JST ustawami [art. 166 ust. 2 Konstytucji RP]	zadania (zlecone) województwu samorządowemu [art. 14 ust. 2, art. 14 ust. 3 u.s.w.; art. 6 ust. 1 pkt 5, art. 8 ust. 1 pkt 1 u.d.j.s.t.; art. 216 ust. 2 pkt 2; art. 255 ust. 1 u.f.p.]; zadania z zakresu organizacji przygotowań i przeprowadzenia wyborów powszechnych i referendów, których obowiązek wykonywania nałożono ustawą – <i>ex lege</i>	zadania (zlecone) powiatowi [art. 4 ust. 4, art. 4a u.s.p.; art. 5 ust. 1 pkt 6; art. 8 ust. 1 pkt 1 u.d.j.s.t.; art. 216 ust. 2 pkt 2, art. 255 ust. 1 u.f.p.]; zadania z zakresu organizacji przygotowań i przeprowadzenia wyborów powszechnych i referendów, których obowiązek wykonywania nałożono ustawą – <i>ex lege</i>	zadania zlecone gminie [art. 8 ust. 1 <i>ab initio</i> i ust. 4, art. 8 ust. 3-5, art. 8 ust. 1 <i>in fine</i> u.s.g.; art. 4 ust. 1 pkt 7, art. 8 ust. 1 pkt 1 u.d.j.s.t.; art. 216 ust. 2 pkt 2, art. 255 ust. 1 u.f.p.]; zadania z zakresu organizacji przygotowań i przeprowadzenia wyborów powszechnych i referendów, których obowiązek wykonywania nałożono ustawą; <i>lex specialis</i> (np. zadania wynikające ze stołecznego charakteru miasta – tylko w Warszawie) – <i>ex lege</i>
	zadania docelowo powierzone/przekazane województwu samorządowemu, pierwotnie pozostające w zakresie działania innego województwa samorządowego ²³ [art. 8 ust. 2-4 u.s.w.] – porozumienie	zadania docelowo powierzone/przekazane powiatowi, pierwotnie pozostające w zakresie działania województwa samorządowego/innego powiatu ²⁴ [art. 4 ust. 6, art. 5 ust. 2-4 u.s.p.; art. 8 ust. 2-4 u.s.w.] – porozumienie	zadania docelowo powierzone/przekazane gminie, pierwotnie pozostające w zakresie działania województwa samorządowego/powiatu/ innej gminy ²⁵ [art. 8 ust. 2a, art. 8 ust. 3-5 u.s.g.; art. 4 ust. 5, art. 5 ust. 2 u.s.p.; art. 8 ust. 2-4 u.s.w.] – porozumienie	

²² Tego rodzaju sformułowanie nie występuje *explicite* w samorządowych ustawach ustrojowych. Znajduje jednak zastosowanie w niektórych innych regulacjach (np.: art. 4 ust. 1 pkt 7, art. 5 ust. 1 pkt 6, art. 6 ust. 1 pkt 5, art. 8 ust. 1 pkt 1 i art. 49 ust. 1 u.d.j.s.t.; art. 216 ust. 2 pkt 2 i art. 255 ust. 1 u.f.p.). Zauważyć jednak należy, że takie zadania publiczne (choć bez nazywania ich typu) są wskazywane w art. 8 ust. 1 *in fine* u.s.g., art. 4a u.s.p. i art. 14 ust. 3 u.s.w.

²³ Przepisy ustaw szczególnych mogą wykluczać możliwość przekazywania/powierzania zadań publicznych. Poza tym, założenia systemowe nie sprzyjają przekazywaniu „w górę” (po stronie samorządowej) zadań z zakresu działania JST (a więc i zaliczanych do tej kategorii zadań z zakresu administracji rządowej). Nieprzypadkowo – zatem – taki kierunek nie jest aktualnie wprost wymieniany w żadnej z samorządowych ustaw ustrojowych (co symptomatycznie, wyrażnie się go pomija w postanowieniach u.s.g. – zob. w tym kontekście: art. 4 ust. 5 i 6 u.s.p. oraz art. 4 ust. 1 u.s.w.). Pamiętać jednak należy o obowiązującym do 31 grudnia 2010 r. art. 68 pkt 4 u.s.w.

²⁴ Zob. przypis wcześniejszy.

²⁵ Przepisy ustaw szczególnych mogą wykluczać możliwość przekazywania/powierzania zadań z zakresu administracji rządowej (w tym: zadań zleconych) JST.

Ciąg dalszy – Tabela 2. Zakres działania jednostek samorządu terytorialnego (zarys systemu)

Zadania realizowane przez JST ¹⁷		JST		
		województwo samorządowe	powiat	gmina
zadania z zakresu administracji rządowej wykonywane przez JST	zadania powierzone województwu samorządowemu [art. 68 pkt 3 u.s.w. – uchylony z dniem 1 stycznia 2011 r.; np. art. 20 u.w.a.rz.w.; art. 8 ust. 1 pkt 2 u.d.j.s.t.] – porozumienie	zadania powierzone powiatowi [art. 5 ust. 1, 3 i 4, art. 12 pkt 8a <i>ab initio</i> u.s.p.; np. art. 20 u.w.a.rz.w.; art. 8 ust. 1 pkt 2 u.d.j.s.t.] – porozumienie	zadania powierzone gminie [art. 8 ust. 2 i ust. 2b, art. 8 ust. 3-5, art. 18 ust. 2 pkt 11 u.s.g.; np. art. 20 u.w.a.rz.w.; art. 8 ust. 1 pkt 2 u.d.j.s.t.] – porozumienie	
	zadania docelowo powierzone/przekazane województwu samorządowemu, pierwotnie powierzone ²⁶ innemu województwu samorządowemu ²⁷ [art. 8 ust. 2-4 u.s.w.] – porozumienie + porozumienie	zadania docelowo powierzone/przekazane powiatowi, pierwotnie powierzone ²⁸ innemu powiatowi/województwu samorządowemu ²⁹ [art. 5 ust. 2-4 u.s.p.; art. 8 ust. 2-4 u.s.w.] – porozumienie + porozumienie	zadania docelowo powierzone/przekazane gminie, pierwotnie powierzone innej jednostce samorządu terytorialnego ³⁰ [art. 8 ust. 2a, art. 8 ust. 3-5 u.s.g.; art. 4 ust. 5, art. 5 ust. 2 u.s.p.; art. 8 ust. 2-4 u.s.w.] – porozumienie + porozumienie	

²⁶ Założenia systemowe nie sprzyjają przekazywaniu „w górę” (po stronie samorządowej) zadań z zakresu działania JST (a więc i zaliczanych do tej kategorii zadań z zakresu administracji rządowej). Nieprzypadkowo – zatem – taki kierunek nie jest aktualnie wprost wymieniany w żadnej z samorządowych ustaw ustrojowych (co symptomatycznie, wyraźnie się go pomija w postanowieniach u.s.g. – zob. w tym kontekście: art. 4 ust. 5 i 6 u.s.p. oraz art. 4 ust. 1 u.s.w.). Pamiętać jednak należy o obowiązującym do 31 grudnia 2010 r. art. 68 pkt 4 u.s.w.

²⁷ Pod warunkiem, że porozumienie zawarte z organem administracji rządowej dopuszcza dalsze przekazywanie/powierzenie zadań z zakresu administracji rządowej JST.

²⁸ Założenia systemowe nie sprzyjają przekazywaniu „w górę” (po stronie samorządowej) zadań z zakresu działania JST (a więc i zaliczanych do tej kategorii zadań z zakresu administracji rządowej). Nieprzypadkowo – zatem – taki kierunek nie jest aktualnie wprost wymieniany w żadnej z samorządowych ustaw ustrojowych (co symptomatycznie, wyraźnie się go pomija w postanowieniach u.s.g. – zob. w tym kontekście: art. 4 ust. 5 i 6 u.s.p. oraz art. 4 ust. 1 u.s.w.). Pamiętać jednak należy o obowiązującym do 31 grudnia 2010 r. art. 68 pkt 4 u.s.w.

²⁹ Pod warunkiem, że porozumienie zawarte z organem administracji rządowej dopuszcza dalsze przekazywanie/powierzenie zadań z zakresu administracji rządowej JST.

³⁰ Zob. przypis wcześniejszy.

Tabela 3. Zadania własne gminy wprost określone przez ustawodawcę jako obowiązkowe

Zadania własne gminy wprost określone przez ustawodawcę jako obowiązkowe³¹
<p>Stosownie do art. 7 ust. 2 u.s.g., ustawy określają, które zadania własne gminy mają charakter obowiązkowy. „Cechą szczególną zadań własnych jest ich dychotomia, polegająca na tym, iż ustawa może określone zadanie własne określić jako obowiązkowe, co oznacza, iż jednostka jest zobligowana do jego wykonania nawet wówczas, gdy nie dysponuje odpowiednimi dochodami własnymi, a i subwencje, którymi państwo ją w tym zadaniu wspomaga, są niewystarczające” – J. Korczak, <i>Zadania własne</i>, [w:] R. Hauser (red.), Z. Niewiadomski (red.), A. Wróbel (red.), <i>Konstytucyjne podstawy funkcjonowania administracji publicznej</i>, Warszawa 2012, s. 215.</p>
<p>Art. 17 ust. 1 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej: „Art. 17. 1. Do zadań własnych gminy o charakterze obowiązkowym należą:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) opracowanie i realizacja gminnej strategii rozwiązywania problemów społecznych ze szczególnym uwzględnieniem programów pomocy społecznej, profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych i innych, których celem jest integracja osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka; 2) sporządzanie, zgodnie z art. 16a, oceny w zakresie pomocy społecznej; 3) udzielanie schronienia, zapewnienie posiłku oraz niezbędnego ubrania osobom tego pozbawionym; 4) przyznawanie i wypłacanie zasiłków okresowych; 5) przyznawanie i wypłacanie zasiłków celowych; 6) przyznawanie i wypłacanie zasiłków celowych na pokrycie wydatków powstałych w wyniku zdarzenia losowego; 7) przyznawanie i wypłacanie zasiłków celowych na pokrycie wydatków na świadczenia zdrowotne osobom bezdomnym oraz innym osobom niemającym dochodu i możliwości uzyskania świadczeń na podstawie przepisów o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych; 8) przyznawanie zasiłków celowych w formie biletu kredytowanego; 9) opłacanie składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe za osobę, która zrezygnuje z zatrudnienia w związku z koniecznością sprawowania bezpośredniej, osobistej opieki nad długotrwale lub ciężko chorym członkiem rodziny oraz wspólnie niezamieszkującymi matką, ojcem lub rodzeństwem; 10) praca socjalna; 11) organizowanie i świadczenie usług opiekuńczych, w tym specjalistycznych, w miejscu zamieszkania, z wyłączeniem specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi; 12) prowadzenie i zapewnienie miejsc w mieszkaniach chronionych; [...] 14) dożywianie dzieci; 15) sprawienie pogrzebu, w tym osobom bezdomnym;

³¹ Chociaż tylko w u.s.g. wprowadzono przepis *explicite* wskazujący na możliwość określania, „które zadania własne [...] mają charakter obowiązkowy” (art. 7 ust. 2), to – jak wynika to z praktyki normatywnej – niewprowadzenie podobnych unormowań do u.s.p. i u.s.w. nie stanowi przeszkody w określaniu w materialnym prawie administracyjnym zadań o charakterze obowiązkowym także w odniesieniu do powiatów i województw. Wprost wynika to z ww. art. 9 ust. 2 ustawy z dnia 25 października 1991 r. o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej (gdzie jest mowa o JST, a nie tylko o gminach). Tego rodzaju konstatację uzasadnia też analiza treści art. 19 ust. 2-4 ustawy z dnia 21 czerwca 1997 r. o bibliotekach, aczkolwiek w tych przypadkach poprzez przepisy wskazujące na to, że gmina/powiat/województwo organizują i prowadzą „co najmniej jedną” gminną/powiatową/wojewódzką bibliotekę publiczną. Podobną formułę użyto, np., w art. 39 ust. 4 pkt 1 u.P.o., w myśl którego obowiązkiem gminy jest zapewnienie uczniom niepełnosprawnym, których kształcenie i wychowanie odbywa się na podstawie art. 127, bezpłatnego transportu i opieki w czasie przewozu do najbliższej szkoły podstawowej, a uczniom z niepełnosprawnością ruchową, w tym z afazją, z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym – także do najbliższej szkoły ponadpodstawowej, do końca roku szkolnego w roku kalendarzowym, w którym uczeń kończy 21. rok życia. Możliwe jest jeszcze inne podejście do kwestii obligatoryjności realizacji zadań publicznych. W art. 16 ust. 1 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej wprowadzono bowiem następujący przepis: „Obowiązek zapewnienia realizacji zadań pomocy społecznej spoczywa na jednostkach samorządu terytorialnego oraz na organach administracji rządowej w zakresie ustalonym ustawą”, by w jej art. 16 ust. 2 zobowiązać gminę i powiat do wykonywania zadań (zgodnie z tą ustawą), z zastrzeżeniem, iż „nie mogą odmówić pomocy osobie potrzebującej, mimo istniejącego obowiązku osób fizycznych lub osób prawnych do zaspokajania jej niezbędnych potrzeb życiowych”.

Ciąg dalszy – Tabela 3. Zadania własne gminy wprost określone przez ustawodawcę jako obowiązkowe

Zadania własne gminy wprost określone przez ustawodawcę jako obowiązkowe³¹
<p>16) kierowanie do domu pomocy społecznej i ponoszenie odpłatności za pobyt mieszkańca gminy w tym domu;</p> <p>16a) pomoc osobom mającym trudności w przystosowaniu się do życia po zwolnieniu z zakładu karnego;</p> <p>17) sporządzanie sprawozdawczości oraz przekazywanie jej właściwemu wojewodzie, w formie dokumentu elektronicznego, z zastosowaniem systemu teleinformatycznego;</p> <p>18) utworzenie i utrzymywanie ośrodka pomocy społecznej, w tym zapewnienie środków na wynagrodzenia pracowników;</p> <p>19) przyznawanie i wypłacanie zasiłków stałych;</p> <p>20) opłacanie składek na ubezpieczenie zdrowotne określonych w przepisach o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych.</p> <p>1a. W przypadku przekształcenia ośrodka pomocy społecznej w centrum usług społecznych na podstawie przepisów ustawy z dnia 19 lipca 2019 r. o realizowaniu usług społecznych przez centrum usług społecznych, do zadań własnych gminy o charakterze obowiązkowym należy utrzymywanie i zapewnienie środków na wynagrodzenia pracowników zespołu do spraw realizacji zadań z zakresu pomocy społecznej w centrum usług społecznych”.</p>
<p>Art. 3 ust. 1 ustawy z dnia 13 września 1996 r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach: „Art. 3. 1. Utrzymanie czystości i porządku w gminach należy do obowiązkowych zadań własnych gminy”.</p>
<p>Art. 9 ust. 1-2 ustawy z dnia 25 października 1991 r. o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej: „Art. 9. 1. Jednostki samorządu terytorialnego organizują działalność kulturalną, tworząc samorządowe instytucje kultury, dla których prowadzenie takiej działalności jest podstawowym celem statutowym.   2. Prowadzenie działalności kulturalnej jest zadaniem własnym jednostek samorządu terytorialnego o charakterze obowiązkowym”.</p>
<p>Art. 104 ust. 1 i art. 105 ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty: „Art. 104. 1. Prowadzenie szkół podstawowych, z wyjątkiem szkół podstawowych specjalnych (w tym szkół przy zakładach karnych oraz zakładach poprawczych i schroniskach dla nieletnich) i artystycznych, przechodzi do obowiązkowych zadań własnych gmin z dniem 1 stycznia 1994 r., z zastrzeżeniem ust. 2. [...]   Art. 105. Zadanie własne gmin w zakresie prowadzenia przedszkoli, o którym mowa w art. 5 ust. 5, staje się zadaniem obowiązkowym z dniem 1 stycznia 1992 r.”</p>

Tabela 4. Przedmiot referendum lokalnego

Referendum lokalne		Referendum gminne	Referendum powiatowe	Referendum wojewódzkie
Referendum lokalne (podział ze względu na to, od jakiego podmiotu pochodzi inicjatywa/wniosek jego przeprowadzenia)	Referendum lokalne przeprowadzane na wniosek mieszkańców	Referendum w sprawie odwołania organu wykonawczego gminy		
		Referendum z powodu nieudzielenia absolutorium z powodu nieudzielenia wotum zaufania w dwóch kolejnych latach z innej przyczyny niż nieudzielenie absolutorium		
Referendum lokalne (podział ze względu na to, od jakiego podmiotu pochodzi inicjatywa/wniosek jego przeprowadzenia)	Referendum lokalne przeprowadzane na wniosek mieszkańców	Referendum co do sposobu rozstrzygnięcia sprawy dotyczącej wspólnoty samorządowej, mieszczącej się w zakresie zadań i kompetencji organów gminy	Referendum co do sposobu rozstrzygnięcia sprawy dotyczącej wspólnoty samorządowej, mieszczącej się w zakresie zadań i kompetencji organów powiatu	Referendum co do sposobu rozstrzygnięcia sprawy dotyczącej wspólnoty samorządowej, mieszczącej się w zakresie zadań i kompetencji organów województwa samorządowego
		Referendum w innych istotnych sprawach, dotyczących społecznych, gospodarczych lub kulturowych więzi łączących wspólnotę samorządową	Referendum w innych istotnych sprawach, dotyczących społecznych, gospodarczych lub kulturowych więzi łączących wspólnotę samorządową	Referendum w innych istotnych sprawach, dotyczących społecznych, gospodarczych lub kulturowych więzi łączących wspólnotę samorządową
		Referendum w sprawie samoopodatkowania się mieszkańców na cele publiczne mieszczące się w zakresie zadań i kompetencji organów gminy		
		Referendum w sprawie odwołania OSiK i/lub OW gminy	Referendum w sprawie odwołania OSiK powiatu	Referendum w sprawie odwołania OSiK województwa samorządowego
		Referendum co do sposobu rozstrzygnięcia sprawy dotyczącej tej wspólnoty, mieszczącej się w zakresie zadań i kompetencji organów gminy	Referendum co do sposobu rozstrzygnięcia sprawy dotyczącej tej wspólnoty, mieszczącej się w zakresie zadań i kompetencji organów powiatu	Referendum co do sposobu rozstrzygnięcia sprawy dotyczącej tej wspólnoty, mieszczącej się w zakresie zadań i kompetencji organów województwa samorządowego
		Referendum w innych istotnych sprawach, dotyczących społecznych, gospodarczych lub kulturowych więzi łączących wspólnotę samorządową	Referendum w innych istotnych sprawach, dotyczących społecznych, gospodarczych lub kulturowych więzi łączących wspólnotę samorządową	Referendum w innych istotnych sprawach, dotyczących społecznych, gospodarczych lub kulturowych więzi łączących wspólnotę samorządową
		Referendum w sprawie samoopodatkowania się mieszkańców na cele publiczne mieszczące się w zakresie zadań i kompetencji organów gminy		
		Referendum w sprawie utworzenia, połączenia, podziału i zniesienia gminy oraz ustalenia granic gminy		

Tabela 5. Konsultacje z mieszkańcami jednostki samorządu terytorialnego

Konsultacje z mieszkańcami JST
<p>I. Forma wyrażania woli przez mieszkańców JST (forma demokracji bezpośredniej). Instrument prawny włączania mieszkańców JST w procesy rozstrzygania spraw przez organy JST. Szczególną formą konsultacji społecznych jest budżet obywatelski.</p>
<p>II. Wyniki konsultacji nie są wiążące dla organów JST i to niezależnie od tego, ilu mieszkańców JST wzięło udział w konsultacjach. Wyjątkiem od tej reguły są wyniki głosowania dotyczącego zadań wybranych w ramach budżetu obywatelskiego, bowiem zadania wybrane w ramach budżetu obywatelskiego zostają uwzględnione w uchwale budżetowej JST. OSiKJST w toku prac nad projektem uchwały budżetowej nie może usuwać lub zmieniać w stopniu istotnym zadań wybranych w ramach budżetu obywatelskiego.</p>
<p>III. Konsultacje mogą zostać ograniczone do mieszkańców zamieszkujących część terytorium JST (np. zgodnie z art. 4a ust. 2 u.s.g., konsultacje z mieszkańcami w sprawach zmiany granic gmin lub granic miasta polegającej na wyłączeniu obszaru lub części obszaru jednostki pomocniczej gminy i jego włączeniu do sąsiedniej jednostki pomocniczej tej gminy lub do sąsiedniej gminy mogą zostać ograniczone do:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) mieszkańców jednostki pomocniczej gminy objętych zmianą – przez odpowiednie rady gmin, 2) mieszkańców gmin objętych zmianą naruszającą granice powiatów lub województw – przez odpowiednie rady powiatów lub sejmiki województw).
<p>IV. OSiKJST określa zasady i tryb przeprowadzania konsultacji (art. 5a ust. 2 u.s.g., art. 3d ust. 2 u.s.p., art. 10a ust. 2 u.s.w.), a także zasady przeprowadzania głosowania w ramach budżetu obywatelskiego, ustalania jego wyników i podawania ich do publicznej wiadomości (art. 5a ust. 7 u.s.g., art. 3d ust. 6 u.s.p., art. 10a ust. 6 u.s.w.). Uchwały w sprawach wskazanych w zdaniu poprzednim są aktami prawa miejscowego. Zauważyć trzeba, że konsultacje nie muszą mieć formy głosowania (poza budżetem obywatelskim). Konsultacje mogą przybrać postać: bezpośrednich spotkań z mieszkańcami, badań ankietowych, sondaży internetowych lub wyrażania opinii przez mieszkańców na forum internetowym, za pomocą komentarzy na portalach społecznościach albo przy użyciu poczty elektronicznej. Czas trwania konsultacji może być dłuższy niż jeden dzień.</p>
<p>V. Konsultacje dzieli się na obligatoryjne i fakultatywne. Obligatoryjne konsultacje przeprowadzane są w przypadkach, gdy przepis prawa taki wymóg przewiduje. Samorządowe ustawy ustrojowe stanowią, że w wypadkach przewidzianych ustawą oraz w innych sprawach ważnych dla JST (gminy, powiatu, województwa samorządowego) mogą być przeprowadzane na jej terytorium konsultacje z mieszkańcami JST (art. 5a ust. 1 u.s.g., art. 3d ust. 1 u.s.p., art. 10a ust. 1 u.s.w.). Wspomniane ustawy nie wskazują, co należy rozumieć przez „ważne sprawy”. Obligatoryjne konsultacje z mieszkańcami gminy przeprowadza się:</p> <ul style="list-style-type: none"> – w procedurze tworzenia, łączenia, dzielenia i znoszenia gmin oraz ustalania ich granic (art. 4a ust. 1 u.s.g., art. 4b ust. 1 u.s.g.); – w procedurze nadawania gminie lub miejscowości statusu miasta i ustalania jego granic (art. 4a ust. 1 u.s.g., art. 4b ust. 1 u.s.g.); – w procedurze ustalania i zmieniania nazwy gmin oraz siedziby ich władz (art. 4a ust. 1 u.s.g., art. 4b ust. 1 u.s.g.); – przed podjęciem przez radę gminy uchwały w sprawie utworzenia jednostki pomocniczej gminy (art. 5 ust. 2 u.s.g.); – przed podjęciem uchwały w sprawie utworzenia, połączenia, podzielenia i zniesienia jednostki pomocniczej m. st. Warszawy (art. 5 ust. 2 u.m.st.W.); – przed podjęciem uchwały w sprawie statutu jednostki pomocniczej gminy (art. 35 ust. 1 u.s.g.); – w procedurze ustalania, zmieniania lub znoszenia nazw urzędowych miejscowości i ich części oraz obiektów fizjograficznych (art. 8 ust. 2-3 ustawy z dnia 29 sierpnia 2003 r. o urzędowych nazwach miejscowości i obiektów fizjograficznych); – przed wystąpieniem przez radę gminy z wnioskiem o ustalenie dodatkowej nazwy miejscowości w języku mniejszości narodowej lub etnicznej (art. 13 ust. 1 ustawy z dnia 6 stycznia 2005 r. o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz o języku); – w procedurze tworzenia, łączenia, dzielenia i znoszenia powiatów oraz ustalania ich granic; muszą one poprzedzać wnioski, z jakim występuje w tej sprawie rada gminy (art. 3b u.s.p.); – w procedurze ustalania i zmieniania nazw powiatów oraz siedziby ich władz; muszą one poprzedzać wniosek, z jakim występuje w tej sprawie rada gminy (art. 3b u.s.p.).

Ciąg dalszy – Tabela 5. Konsultacje z mieszkańcami jednostki samorządu terytorialnego

Konsultacje z mieszkańcami JST
<p>W przypadku przeprowadzenia referendum lokalnego w sprawie utworzenia, połączenia, podziału i zniesienia gminy oraz ustalenia granic gminy, o którym mowa w art. 4c u.s.g., konsultacji z mieszkańcami, o których mowa w ust. 1 i 2 art. 4a u.s.g., nie przeprowadza się.</p> <p>Obligatoryjne konsultacje z mieszkańcami powiatu przeprowadza się:</p> <ul style="list-style-type: none">
– w procedurze tworzenia, łączenia, dzielenia i znoszenia powiatów oraz ustalania ich granic (art. 3a-art. 3c u.s.p.),
– w procedurze ustalania i zmieniania nazw powiatów oraz siedziby ich władz (art. 3a-art. 3c u.s.p.). <p>Obligatoryjne konsultacje społeczne z mieszkańcami wszystkich kategorii JST są przeprowadzane w przedmiocie budżetu obywatelskiego (art. 5a ust. 3- 5 u.s.g., art. 3d ust. 3-4 u.s.p., art. 10a ust. 3-4 u.s.w.).</p> <p>Uchwały w sprawie zasad i trybu przeprowadzania konsultacji z mieszkańcami JST określają niekiedy sprawy, które muszą być poddane konsultacjom – wówczas są to również konsultacje obligatoryjne.</p>

Tabela 6. Organy jednostek samorządu terytorialnego, organy związków jednostek samorządu terytorialnego oraz organy związku metropolitalnego w województwie śląskim

	Organy JST (organy związków samorządowych)		Organy związków JST oraz organy związku metropolitalnego w województwie śląskim (Górnośląsko- Zagłębiowskiej Metropolii)	
	w znaczeniu ustrojowym (w rozumieniu u.s.g., u.s.p. i u.s.w.)	w znaczeniu procesowym (w rozumieniu K.p.a.) ³²	w znaczeniu ustrojowym (w rozumieniu u.s.g., u.s.p., u.s.w. i u.z.m.)	w znaczeniu procesowym (w rozumieniu K.p.a.) ³³
Gmina	rada gminy (miejska) wójt (burmistrz, prezydent miasta)	rada gminy (miejska) ³⁴ wójt (burmistrz, prezydent miasta) ³⁵		
Miasto na prawach powiatu	rada miasta prezydent miasta	rada miasta prezydent miasta kierownicy służb, inspekcji i straży działający w imieniu prezydenta miasta ³⁶		
Powiat	rada powiatu zarząd powiatu	rada powiatu zarząd powiatu starosta kierownicy służb, inspekcji i straży działający w imie- niu starosty ³⁷		
Województwo samorządowe	sejmik województwa zarząd województwa	sejmik województwa zarząd województwa marszałek województwa kierownicy służb, inspekcji i straży działający w imieniu marszałka województwa ³⁸		

³² Nie wszystkie organy administracji publicznej wskazywane w art. 5 § 2 pkt 6 K.p.a. wchodzi w skład struktur organizacyjnych JST (w znaczeniu ustrojowym). W tym zakresie należy w szczególności zwrócić uwagę na organy administracji samorządowej właściwe dla struktur związków JST i związku metropolitalnego w województwie śląskim. Tym niemniej dla potrzeb postępowania kwalifikowane są jako organy JST (w znaczeniu procesowym). Abstrahowanie od uwarunkowań ustrojowych dotyczy też kierowników służb, inspekcji i straży wymienianych w tym przepisie oraz samorządowych kolegiów odwoławczych. Nie ulega wątpliwości, że te z organów JST (w znaczeniu procesowym), które nie wchodzi w skład struktur organizacyjnych JST (w znaczeniu ustrojowym), nie orzekają w postępowaniu administracyjnym w imieniu któregoś z JST.

³³ Ten charakter kwalifikacji dokonywanej w art. 5 § 2 pkt 6 K.p.a. pozwala jednak przekraczać ograniczenia wynikające z braku literalnego wyróżnienia – w przepisach K.p.a. – organów związków JST i organów związku metropolitalnego w województwie śląskim (w znaczeniu procesowym).

³⁴ Charakter kompetencji charakterystycznych dla organów stanowiących i kontrolnych związków samorządowych nie sprzyja wyposażaniu tych organów w funkcje orzecznicze w postępowaniu administracyjnym. Uwaga ta dotyczy wszystkich organów stanowiących i kontrolnych związków samorządowych.

³⁵ Ustawodawca w art. 5 § 2 pkt 6 K.p.a. nie objął pojęciem organów gminy wójta (burmistrza, prezydenta miasta), co stoi w sprzeczności z regulacjami u.s.g.

³⁶ We wspomnianym wyżej punkcie kodeksu zaliczono do organów JST kierowników służb, inspekcji i straży działających w imieniu wójta, burmistrza (prezydenta miasta), co teoretycznie jest możliwe tylko w przypadku miasta na prawach powiatu, bowiem **w innych gminach takich kierowników w ogóle nie ma**.

³⁷ Konstrukcja nieracjonalna i w praktyce w istocie niewystępująca.

³⁸ Kierowników służb, inspekcji i straży działających w imieniu marszałka województwa w województwie samorządowym nie ma, co po raz kolejny uzasadnia potrzebę nowelizacji art. 5 § 2 pkt 6 K.p.a.

Ciąg dalszy – Tabela 6. Organy jednostek samorządu terytorialnego, organy związków jednostek samorządu terytorialnego oraz organy związku metropolitalnego w województwie śląskim

	Organy JST (organy związków samorządowych)		Organy związków JST oraz organy związku metropolitalnego w województwie śląskim (Górnośląsko- Zagłębiowskiej Metropolii)	
	w znaczeniu ustrojowym (w rozumieniu u.s.g., u.s.p. i u.s.w.)	w znaczeniu procesowym (w rozumieniu K.p.a.)	w znaczeniu ustrojowym (w rozumieniu u.s.g., u.s.p., u.s.w. i u.z.m.)	w znaczeniu procesowym (w rozumieniu K.p.a.)
Związek międzygminny ³⁹		zgromadzenie związku międzygminnego zarząd związku międzygminnego	zgromadzenie związku międzygminnego zarząd związku międzygminnego	
Związek powiatowo-gminny ⁴⁰		zgromadzenie związku powiatowo-gminnego zarząd związku powiatowo-gminnego	zgromadzenie związku powiatowo-gminnego zarząd związku powiatowo-gminnego	
Związek powiatów		zgromadzenie związku powiatów zarząd związku powiatów	zgromadzenie związku powiatów zarząd związku powiatów	
Związek metropolitalny ⁴¹		zgromadzenie związku metropolitalnego zarząd związku metropolitalnego	zgromadzenie związku metropolitalnego zarząd związku metropolitalnego	
Inne		samorządowe kolegium odwoławcze		

³⁹ W komentowanym już powyżej punkcie szóstym prawodawca posłużył się także sformułowaniem „związków gmin”, którego to określenia nie odnajdziemy ani w u.s.g., ani w u.s.p. Nie jest to, niestety, jedyny przypadek tego rodzaju niespójności terminologicznej – zob. np. art. 96 ust. 2 u.o.z.o.z., czy art. 4 ust. 2 u.f.p. Związkiem międzygminnym jest też związek miast na prawach powiatu.

⁴⁰ Przez użyte w art. 5 § 2 pkt 6 K.p.a. określenie „związek powiatów” należy rozumieć również związek powiatowo-gminny (zob. w tym zakresie art. 72a ust. 2 u.s.p.). Związkiem powiatowo-gminnym jest też związek miasta na prawach powiatu i powiatu.

⁴¹ Przyjęcie, że organy związku metropolitalnego w województwie śląskim są organami JST (w znaczeniu procesowym) jest wynikiem zastosowania wykładni celowościowej (w art. 5 § 2 pkt 6 K.p.a. nie zareagowano na wejście w życie u.z.m.).

Tabela 7. Dane statystyczne dotyczące wyborów do organów stanowiących i kontrolnych jednostek samorządu terytorialnego oraz organów wykonawczych gmin, zarządzonych na dzień 21 października 2018 r. (na podstawie danych zamieszczonych na stronie www.pkw.gov.pl)

Wyszczególnienie	Wybory do rad			Liczba			Wybory wójtów, burmistrzów, prezydentów miast		
	rad	radnych	okręgów wyborczych	mieszkańców	wyborców	obwodów	liczba wójtów	liczba burmistrzów	liczba prezydentów
Polska – ogółem	2 825	46 747	34 920	37 039 754	30 145 816	26 983	1 544	826	107
Województwa	16	552	85	37 039 754	30 145 816	26 983			
Powiaty	314	6 244	1 329	25 357 675	20 483 102	20 413			
Gminy ogółem	2 411	37 815	33 128	25 357 675	20 483 102	20 413	1 544	826	107
w tym:									
Gminy powyżej 20 000 mieszkańców	266	5 640	953	8 551 546	6 960 699	5 596	27	198	106
Gminy do 20 000 mieszkańców	2 145	32 175	32 175	16 806 129	13 522 403	14 817	1 517	628	0
Miasta na prawach powiatu	66	1 711	301	10 029 354	8 319 012	5 788			65
Dzielnice m. st. Warszawy	18	425	77	1 652 725	1 343 702	782			

Tabela 8. Nazewnictwo organów stanowiących i kontrolnych oraz wykonawczych gmin w świetle regulacji samorządowych ustaw ustrojowych

Nazwa OSiK oraz OW	Cechy gminy determinujące nazwę OSiK oraz OW
rada gminy wójt	W gminach, w których siedziba OSiK oraz OW znajduje się w miejscowości niemającej statusu miasta będącej częścią tej gminy albo w miejscowości mającej status miasta niebędącej częścią tej gminy. W drugim przypadku na terenie gminy, której organy mają siedzibę w innej gminie, brak jest miejscowości mającej status miasta.
rada miejska burmistrz	W gminach: – jednostkowych, tzn. takich których obszar obejmuje jedynie miejscowość o statusie miasta, – zbiorowych, czyli takich, w granicach których znajduje się miasto i inne miejscowości (w praktyce - niemające statusu miasta), w sytuacji gdy siedziba OSiK oraz OW znajduje się w mieście. Brak podstaw prawnych, by OSiK gminy określać mianem „rada miasta i gminy”, choć w praktyce występują takie przypadki.
rada miejska prezydent miasta	W miastach: – powyżej 100000 mieszkańców, – w których do dnia wejścia w życie u.s.g., czyli do 27 maja 1990 r., prezydent miasta był organem wykonawczo-zarządzającym, – którym przysługiwały prawa powiatu, a wygasły one na skutek połączenia miasta z powiatem mającym siedzibę władz w tym mieście.
rada miasta prezydent miasta	W miastach na prawach powiatu, czyli takich miastach: – które w dniu 31 grudnia 1998 r. liczyły więcej niż 100000 mieszkańców, – które z dniem 31 grudnia 1998 r. przestały być siedzibami wojewodów, chyba że na wniosek właściwej rady miejskiej odstąpiono od nadania miastu praw powiatu, – którym nadano status miasta na prawach powiatu, przy dokonywaniu pierwszego podziału administracyjnego kraju na powiaty, – którym przywrócono status miasta na prawach powiatu. Wyjątek: Rada m.st. Warszawy, Prezydent m.st. Warszawy.

Tabela 9. Liczba radnych organów stanowiących i kontrolnych jednostek samorządu terytorialnego

OSiKJST	Liczba mieszkańców JST⁴²	Liczba radnych⁴³
rada gminy (rada miejska, rada miasta)	w gminach liczących do 20 000 mieszkańców	15
	w pierwszej kadencji – w gminach powstałych w wyniku połączenia gmin, które liczą do 20 000 mieszkańców	21
	w gminach liczących do 50 000 mieszkańców	21
	w pierwszej kadencji – w gminach powstałych w wyniku połączenia gmin, które liczą do 50 000 mieszkańców	23
	w gminach liczących do 100 000 mieszkańców	23
	w pierwszej kadencji – w gminach powstałych w wyniku połączenia gmin, które liczą do 100 000 mieszkańców	25
	w pierwszej kadencji – w gminach powstałych w wyniku połączenia gmin, które liczą powyżej 100 000 mieszkańców	25 plus po trzech na każde dalsze rozpoczęte 100 000 mieszkańców powyżej 100 000, nie więcej jednak niż 48
	w gminach liczących do 200 000 mieszkańców	25
	w gminach liczących powyżej 200 000 mieszkańców	25 plus po trzech na każde dalsze rozpoczęte 100 000 mieszkańców powyżej 200 000, nie więcej jednak niż 45
Rada m.st. Warszawy	liczba mieszkańców Warszawy nie ma wpływu na liczbę radnych, która jest wprost określona w ustawie	60
rada powiatu	w powiatach liczących do 40 000 mieszkańców	15
	w pierwszej kadencji – w powiatach powstałych w wyniku połączenia powiatów, które liczą do 40 000 mieszkańców	15
	w powiatach liczących powyżej 40 000 mieszkańców	15 plus po dwóch na każde kolejne rozpoczęte 20 000 mieszkańców powyżej 40 000, ale nie więcej niż 29
	w pierwszej kadencji – w powiatach powstałych w wyniku połączenia powiatów, które liczą powyżej 40 000 mieszkańców	15 plus po trzech na każde kolejne rozpoczęte 20 000 mieszkańców powyżej 40 000
sejmik województwa	w województwach do 200 000 mieszkańców	30
	w województwach powyżej 200 000 mieszkańców	30 plus po trzech na każde kolejne rozpoczęte 500 000 mieszkańców powyżej 200 000 mieszkańców; brak ustawowego ograniczenia, gdy idzie o maksymalną liczbę radnych ⁴⁴

⁴² Liczba ta obejmuje wszystkich mieszkańców JST, nie tylko uprawnionych do głosowania.

⁴³ Pamiętać należy, że liczbę radnych dla każdego OSiK ustala wojewoda, po porozumieniu z komisarem wyborczym.

⁴⁴ W kadencji 2018-2023 najwięcej radnych liczy Sejmik Województwa Mazowieckiego – 51.

Tabela 10. Uprawnienia i obowiązki radnego

Uprawnienia i obowiązki radnego	
Uprawnienia radnego	<ol style="list-style-type: none"> 1) kandydowanie na funkcje i stanowiska w organach JST; 2) kandydowanie do składu osobowego komisji OSiKJST; 3) przynależność klubowa; 4) aktywne uczestnictwo w pracach OSiKJST i jego komisji, a w tym zakresie prawo formułowania własnych opinii i wniosków; 5) występowanie z interwencjami w sprawach mieszkańców JST; 6) kierowanie interpelacji lub zapytania do wójta/starosty/marszałka województwa, 7) jeżeli nie narusza to dóbr osobistych innych osób, możliwość uzyskania informacji i materiałów, wstępu do pomieszczeń, w których znajdują się te informacje i materiały, oraz wglądu w działalność urzędu OJST, a także spółek z udziałem JST, spółek handlowych z udziałem samorządowych osób prawnych, samorządowych osób prawnych, oraz zakładów, przedsiębiorstw i innych samorządowych jednostek organizacyjnych, z zachowaniem przepisów o tajemnicy prawnie chronionej, 8) dostęp do: <ul style="list-style-type: none"> – dowodów księgowych i dokumentów inwentaryzacyjnych – z zachowaniem przepisów o rachunkowości oraz o ochronie danych osobowych, – informacji o wynikach przeprowadzonych kontroli gospodarki finansowej, – sprawozdania z wykonania planu audytu za rok poprzedni.
Obowiązki radnego	<ol style="list-style-type: none"> 1) składanie ślubowania; 2) udział w sesjach OSiKJST i pracach jego organów wewnętrznych, a także w innych organach JST lub samorządowych jednostkach organizacyjnych, do których został wybrany lub desygnowany, 3) utrzymywanie stałej więzi z mieszkańcami JST oraz ich organizacjami, w szczególności poprzez organizowanie z nimi spotkań oraz odbywanie regularnych dyżurów, i przyjmowanie zgłaszanych przez mieszkańców JST postulatów – radny nie jest związany instrukcjami wyborców; 4) składanie oświadczeń majątkowych; do pierwszego oświadczenia majątkowego radny jest obowiązany dołączyć informację o sposobie i terminie zaprzestania prowadzenia działalności gospodarczej z wykorzystaniem mienia JST, w której uzyskał mandat, jeżeli taką działalność prowadził przed dniem wyboru.

Tabela 11. Diety radnych organów stanowiących i kontrolnych jednostek samorządu terytorialnego oraz zwrot kosztów podróży radnym

Diety radnych OSiKJST oraz zwrot kosztów podróży radnym	
Diety radnych rady gminy	<p>1. Dieta jest formą rekompensaty/kompensacji utraconego dochodu oraz możliwości jego uzyskania, jak również poświęconego czasu przez osobę pełniącą funkcję radnego; diety są dochodem, tyle że wolnym od podatku, ale wyłącznie do kwoty 3000 zł, zatem podlegającym już opodatkowaniu powyżej tej kwoty (art. 9 ust. 1 i art. 21 ust. 1 pkt 17 ustawy z dnia 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych).</p> <p>2. Na zasadach ustalonych przez radę gminy radnemu przysługują diety (art. 25 ust. 4 u.s.g.); „W pojęciu «zasady» mieści się zarówno tryb rozliczeń diet i kosztów podróży, jak i sposób określenia ich wysokości” – wyrok NSA z dnia 17 grudnia 1999 r., III SA 1580/99, http://orzeczenia.nsa.gov.pl; w świetle treści przepisu art. 25 ust. 4 u.s.g., rada nie może uchwalić, że radni nie otrzymują diet; „[...] przyznanie radnemu – Przewodniczącemu Rady Gminy Ś. nagrody pieniężnej, czyli dodatkowego świadczenia, ponad przyznane ustawą diety i zwrot kosztów podróży, jest przekroczeniem upoważnienia udzielonego radzie gminy w cytowanym wyżej art. 25 ust. 4 ustawy, a w konsekwencji, działanie to nie ma podstawy prawnej. W tym miejscu należy odwołać się do orzecznictwa Naczelnego Sądu Administracyjnego, w którym Sąd przyjął, powołując się na regulację ww. art. 25 ust. 4 ustawy, że uprawnienie rady gminy określone w tym przepisie wyklucza możliwość przyznania radnemu bądź przewodniczącemu rady nagród pieniężnych za wkład pracy i osiągnięcia w działalności rady /por. wyroki z dnia 14 października 1997 r., II SA/Wr 698/97 i II SA/Wr 1109/97 – nie publikowane/” – wyrok NSA z dnia 21 października 1999 r., II SA/Wr 971/98, http://orzeczenia.nsa.gov.pl.</p> <p>3. Wysokość diet przysługujących radnemu nie może przekroczyć w ciągu miesiąca łącznie półtorakrotności kwoty bazowej określonej w ustawie budżetowej dla osób zajmujących kierownicze stanowiska państwowe na podstawie przepisów ustawy z dnia 23 grudnia 1999 r. o kształtowaniu wynagrodzeń w państwowej sferze budżetowej oraz o zmianie niektórych ustaw (art. 25 ust. 6 u.s.g.) – kwota bazowa wynosi 1 789,42 zł; art. 25 ust. 6 u.s.g. wprowadza maksymalną jej wysokość, ale w żaden sposób nie przesądza o kręgu radnych, którzy mogą uzyskać dietę w takiej wysokości.</p> <p>4. Maksymalną wysokość diet przysługujących radnemu w ciągu miesiąca określa – w drodze rozporządzenia – RM, uwzględniając liczbę mieszkańców gminy, przy czym kwota wymieniona w ust. 6 art. 25 u.s.g. oznacza maksymalną wysokość diet w gminach o największej liczbie mieszkańców (art. 25 ust. 7 u.s.g.); zgodnie z § 3 rozporządzenia RM z dnia 26 lipca 2000 r. w sprawie maksymalnej wysokości diet przysługujących radnemu gminy, radnemu przysługują w ciągu miesiąca diety w wysokości do:</p> <ul style="list-style-type: none"> – 100% maksymalnej wysokości diety w gminach powyżej 100 tys. mieszkańców, – 75% maksymalnej wysokości diety w gminach od 15 tys. do 100 tys. mieszkańców, – 50% maksymalnej wysokości diety w gminach poniżej 15 tys. mieszkańców. <p>5. Począwszy od miesiąca następującego po miesiącu, w którym został przyjęty program postępowania naprawczego, do dnia zakończenia postępowania naprawczego wysokość ustalonych przez organ stanowiący jednostki samorządu terytorialnego diet radnych nie może przekroczyć odpowiednich kwot wydatków z tego tytułu z roku poprzedzającego rok, w którym została podjęta uchwała w sprawie programu postępowania naprawczego (art. 240a ust. 6 u.f.p.).</p> <p>6. Rada gminy przy ustalaniu wysokości diet radnych bierze pod uwagę funkcje pełnione przez radnego (art. 25 ust. 8 u.s.g.); ustalając wysokość diet należy brać pod uwagę funkcje pełnione przez radnego, gdyż są one związane z nakładem pracy, jaki radny sprawując dane funkcje musi ponieść; „Nietrafny jest również zarzut skargi, jakoby naruszony został art. 25 ust. 8 ustawy o samorządzie gminnym [...]. Przepis ten nie ustala wymogu, aby kwoty diet faktycznie wypłaconych radnym, pełniącym dodatkowe funkcje w radzie i jej komisjach były wyższe od tych diet, jakie faktycznie zostaną wypłacone innym radnym. Przepis mówi jedynie o uwzględnianiu funkcji pełnionych przez radnego. Zaskarżona uchwała wymóg ten spełnia, zapisując w algorytmie stały dodatek funkcyjny. Nie musi to jednak skutkować końcowym zróżnicowaniem kwot diet radnych. Art. 25 ust. 8 ustawy o samorządzie gminnym nie zawiera nakazu, aby dietę konkretnego radnego w każdym przypadku obniżyć tak, aby zawsze była niższa od diety przewodniczącego rady czy przewodniczącego komisji. Wojewoda Małopolski domaga się wprowadzenia do zaskarżonej uchwały takiego postanowienia, które zapewniłoby np. przewodniczącemu rady dietę zawsze wyższą od diety każdego z pozostałych radnych nawet w przypadku, gdyby ów przewodniczący rady uczestniczył wyłącznie w pracach sesji rady inny (przykładowy) radny sumiennie uczestniczył we wszystkich sesjach rady i wszystkich posiedzeniach trzech komisji, do których został wybrany przez radę. . Taka interpretacja art. 25 ust. 8 ustawy o samorządzie gminnym [...] nie ma oparcia w ustawie, nie wiadomo też o jaką kwotę należałoby diety obniżyć, aby zachowana została hierarchia</p>

Ciąg dalszy – Tabela 11. Diety radnych organów stanowiących i kontrolnych jednostek samorządu terytorialnego oraz zwrot kosztów podróży radnym

Diety radnych OSiKJST oraz zwrot kosztów podróży radnym	
Diety	<p style="text-align: center;">radnych rady gminy</p> <p>ważności radnych. Ustawowego uwzględniania funkcji radnych Sąd nie utożsamia z hierarchią radnych, analogicznej do hierarchii stanowisk urzędniczych, gdyż ustawa nie zna pojęcia «hierarchii radnych». Dieta radnego nie jest wynagrodzeniem pracowniczym, lecz zwrotem (części) wydatków ponoszonych przez radnych w związku z wykonywaniem mandatu. Dostrzegając oczywisty fakt, że przewodniczący komisji może mieć więcej obowiązków niż pozostali członkowie tej samej komisji ustawodawca każe uwzględniać pełnienie owych funkcji przy obliczaniu diet. Brak jednak podstaw do wyciągania aż tak daleko idących wniosków, jak chce tego Wojewoda Małopolski, aby w każdym przypadku przewodniczący otrzymał dietę wyższą od pozostałych członków komisji. Art.25 ust.8 ustawy o samorządzie gminnym mówi jedynie o obowiązku wzięcia pod uwagę funkcji, ale nie nakazuje bezwzględnie, aby zawsze dieta «szeregowego» radnego była niższa od diety radnych pełniących funkcje w radzie» – wyrok WSA w Krakowie z dnia 27 stycznia 2004 r., II SA/Kr 2603/03, http://orzeczenia.nsa.gov.pl.</p>
	<p style="text-align: center;">radnych rady powiatu</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Dieta jest formą rekompensaty/kompensacji utraconego dochodu oraz możliwości jego uzyskania, jak również poświęconego czasu przez osobę pełniącą funkcję radnego; diety są dochodem, tyle że wolnym od podatku, ale wyłącznie do kwoty 3000 zł, zatem podlegającym już opodatkowaniu powyżej tej kwoty (art. 9 ust. 1 i art. 21 ust. 1 pkt 17 ustawy z dnia 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych). 2. Radny pobiera diety z tytułu członkostwa w nie więcej niż dwóch komisjach (art. 17 ust. 3 u.s.p.). Rada nie może uchwalić, że radni nie otrzymują diet. 3. Na zasadach ustalonych przez radę powiatu radnemu przysługują diety (art. 21 ust. 4 u.s.p.). 4. Rada powiatu przy ustalaniu wysokości diet radnych bierze pod uwagę funkcje pełnione przez radnego (art. 21 ust. 4 u.s.p.); rada powiatu – ustalając wysokość diet radnych – powinna wziąć pod uwagę okoliczność nieopłatnego pełnienia przez radnego funkcji członka zarządu powiatu – zob. wyrok NSA z dnia 13 grudnia 2011 r., II OSK 2211/11, http://orzeczenia.nsa.gov.pl oraz wyrok NSA z dnia 3 lutego 2012 r., II OSK 2635/11, http://orzeczenia.nsa.gov.pl; wskazać w tym miejscu trzeba, że zasady zwrotu radnym rady powiatu delegowanym do komisji bezpieczeństwa i porządku wydatków rzeczywiście poniesionych w związku z udziałem w pracach komisji, określa rada powiatu, stosując odpowiednio przepisy o zwrocie kosztów podróży służbowych dla radnych powiatu (art. 38c ust. 1 u.s.p.). 5. Dieta nie przysługuje radnemu pełniącemu odpłatnie funkcję członka zarządu w powiecie, w którym uzyskał mandat (art. 21 ust. 4a u.s.p.). 6. Wysokość diet przysługujących radnemu nie może przekroczyć w ciągu miesiąca łącznie półtora-krotności kwoty bazowej określonej w ustawie budżetowej dla osób zajmujących kierownicze stanowiska państwowe na podstawie przepisów ustawy z dnia 23 grudnia 1999 r. o kształtowaniu wynagrodzeń w państwowej sferze budżetowej oraz o zmianie niektórych ustaw (art. 21 ust. 5 u.s.p.) – kwota bazowa wynosi 1 789,42 zł; art. 21 ust. 5 u.s.p. wprowadza maksymalną jej wysokość, ale w żaden sposób nie przesądza o kręgu radnych, którzy mogą uzyskać dietę w takiej wysokości. 7. Maksymalną wysokość diet przysługujących radnemu w ciągu miesiąca określa – w drodze rozporządzenia – RM, uwzględniając liczbę mieszkańców powiatów (art. 21 ust. 5a u.s.p.); zgodnie z § 3 rozporządzenia RM z dnia 26 lipca 2000 r. w sprawie maksymalnej wysokości diet przysługujących radnemu powiatu, radnemu przysługują w ciągu miesiąca diety w wysokości do: <ul style="list-style-type: none"> – 100% maksymalnej wysokości diety w powiatach powyżej 120 tys. mieszkańców, – 85% maksymalnej wysokości diety w powiatach od 60 tys. do 120 tys. mieszkańców, – 70% maksymalnej wysokości diety w powiatach poniżej 60 tys. mieszkańców. 8. Począwszy od miesiąca następującego po miesiącu, w którym został przyjęty program postępowania naprawczego, do dnia zakończenia postępowania naprawczego wysokość ustalonych przez organ stanowiący jednostki samorządu terytorialnego diet radnych nie może przekroczyć odpowiednich kwot wydatków z tego tytułu z roku poprzedzającego rok, w którym została podjęta uchwała w sprawie programu postępowania naprawczego (art. 240a ust. 6 u.f.p.).

Ciąg dalszy – Tabela 11. Diety radnych organów stanowiących i kontrolnych jednostek samorządu terytorialnego oraz zwrot kosztów podróży radnym

Diety radnych OSiKJST oraz zwrot kosztów podróży radnym	
Diety radnych sejmiku województwa	<p>1. Dieta jest formą rekompensaty/kompensacji utraconego dochodu oraz możliwości jego uzyskania, jak również poświęconego czasu przez osobę pełniącą funkcję radnego; diety są dochodem, tyle że wolnym od podatku, ale wyłącznie do kwoty 3000 zł, zatem podlegającym już opodatkowaniu powyżej tej kwoty (art. 9 ust. 1 i art. 21 ust. 1 pkt 17 ustawy z dnia 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych).</p> <p>2. Radnemu przysługują diety (art. 24 ust. 3 u.s.w.); sejmik województwa ustala zasady, na jakich radnemu przysługują diety – „1. Sejmik województwa może określać zasady dotyczące wysokości i trybu wypłacania radnym zwrotu kosztów podróży służbowych /art. 24 ust. 3 i art. 18 pkt 1 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie województwa [...]. 2. Zwrot kosztów podróży służbowych radnego może być ustalony w formie ryczałtu” – uchwała NSA z dnia 19 czerwca 2000 r., OPS 10/00, http://orzeczenia.nsa.gov.pl; w świetle treści przepisu art. 24 ust. 3 u.s.w., sejmik nie może uchwalić, że radni nie otrzymują diet.</p> <p>3. Wysokość diet przysługujących radnemu nie może przekroczyć w ciągu miesiąca łącznie półtora-krotności kwoty bazowej określonej w ustawie budżetowej dla osób zajmujących kierownicze stanowiska państwowe na podstawie przepisów ustawy z dnia 23 grudnia 1999 r. o kształtowaniu wynagrodzeń w państwowej sferze budżetowej oraz o zmianie niektórych ustaw (art. 24 ust. 5 u.s.w.) – kwota bazowa wynosi 1 789,42 zł; art. 24 ust. 5 u.s.w. wprowadza maksymalną jej wysokość, ale w żaden sposób nie przesądza o kręgu radnych, którzy mogą uzyskać dietę w takiej wysokości.</p> <p>4. Począwszy od miesiąca następującego po miesiącu, w którym został przyjęty program postępowania naprawczego, do dnia zakończenia postępowania naprawczego wysokość ustalonych przez organ stanowiący jednostki samorządu terytorialnego diet radnych nie może przekroczyć odpowiednich kwot wydatków z tego tytułu z roku poprzedzającego rok, w którym została podjęta uchwała w sprawie programu postępowania naprawczego (art. 240a ust. 6 u.f.p.).</p> <p>5. Sejmik województwa przy ustalaniu wysokości diet radnych bierze pod uwagę funkcje pełnione przez radnego (art. 24 ust. 6 u.s.w.); sejmik województwa – ustalając wysokość diet radnych – powinien wziąć pod uwagę okoliczność nieopłatnego pełnienia przez radnego funkcji członka zarządu województwa – zob. wyrok NSA z dnia 13 grudnia 2011 r., II OSK 2211/11, http://orzeczenia.nsa.gov.pl oraz wyrok NSA z dnia 3 lutego 2012 r., II OSK 2635/11, http://orzeczenia.nsa.gov.pl.</p> <p>6. Dieta nie przysługuje radnemu pełniącemu odpłatnie funkcję członka zarządu w województwie, w którym uzyskał mandat (art. 24 ust. 7 u.s.w.).</p>
Zwrot kosztów podróży radnym	<p>1. Na zasadach ustalonych przez OSiKJST radnemu przysługuje zwrot kosztów podróży służbowych (art. 25 ust. 4 u.s.g., art. 21 ust. 4 u.s.p., art. 24 ust. 3 u.s.w.). OSiKJST nie może uchwalić, iż radnym nie przysługuje zwrot kosztów podróży służbowych.</p> <p>2. Sposób ustalania należności z tytułu zwrotu kosztów podróży służbowych radnych określa – w drodze rozporządzenia – minister właściwy do spraw administracji publicznej, uwzględniając celowość zwrotu rzeczywiście poniesionych wydatków związanych z wykonywaniem mandatu oraz ułatwienie dokonywania rozliczeń (art. 25 ust. 10 u.s.g., art. 21 ust. 5b u.s.p., art. 24 ust. 8 u.s.w.) – zob. rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 31 lipca 2000 r. w sprawie sposobu ustalania należności z tytułu zwrotu kosztów podróży służbowych radnych gminy, rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 31 lipca 2000 r. w sprawie sposobu ustalania należności z tytułu zwrotu kosztów podróży służbowych radnych powiatu, rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 31 lipca 2000 r. w sprawie sposobu ustalania należności z tytułu zwrotu kosztów podróży służbowych radnych województwa.</p> <p>3. Stosownie do § 3 ww. rozporządzeń z dnia 31 lipca 2000 r., z tytułu podróży służbowej przysługują diety oraz zwrot kosztów przejazdów z miejscowości określonej przez przewodniczącego OSiKJST w poleceniu wyjazdu służbowego do miejsca stanowiącego cel podróży i z powrotem, noclegów, dojazdów środkami komunikacji miejscowej oraz innych udokumentowanych wydatków.</p> <p>4. Zgodnie z § 8 ww. rozporządzeń z dnia 31 lipca 2000 r., do sposobu ustalania należności z tytułu zwrotu kosztów podróży służbowej radnych poza granicami kraju stosuje się odpowiednio przepisy dotyczące wysokości oraz warunków ustalania należności przysługujących pracownikowi zatrudnionemu w państwowej lub samorządowej jednostce sfery budżetowej z tytułu podróży służbowej poza granicami kraju.</p>

Tabela 12. Ograniczenia typu *incompatibilitas* dotyczące radnego w świetle przepisów samorządowych ustaw ustrojowych

Ograniczenia typu <i>incompatibilitas</i> dotyczące radnego w świetle przepisów samorządowych ustaw ustrojowych	
radny rady gminy	<ul style="list-style-type: none"> – z radnym nie może być nawiązywany stosunek pracy w urzędzie gminy, w której radny uzyskał mandat (art. 24a ust. 1 i art. 24b ust. 1 u.s.g.); – radny nie może wykonywać funkcji kierownika lub jego zastępcy w jednostce organizacyjnej gminy, w której uzyskał mandat (art. 24a ust. 2 i art. 24b ust. 1 u.s.g.); – wójt nie może powierzyć radnemu w gminie, w której radny uzyskał mandat, wykonywania pracy na podstawie umowy cywilnoprawnej (art. 24d u.s.g.); – radny nie może podejmować dodatkowych zajęć mogących podważyć zaufanie wyborców do wykonywania mandatu (art. 24e ust. 1 u.s.g.); – radny nie może prowadzić działalności gospodarczej na własny rachunek lub wspólnie z innymi osobami z wykorzystaniem mienia komunalnego gminy, w której uzyskał mandat, a także zarządzać taką działalnością lub być przedstawicielem czy pełnomocnikiem w prowadzeniu takiej działalności (art. 24f ust. 1 u.s.g.); – radny nie może być członkiem władz zarządzających lub kontrolnych i rewizyjnych ani pełnomocnikiem spółek handlowych z udziałem gminnych osób prawnych lub przedsiębiorców, w których uczestniczą takie osoby (art. 24f ust. 2 u.s.g.); – radny nie może posiadać pakietu większego niż 10% udziałów lub akcji w spółkach prawa handlowego z udziałem gminnych osób prawnych lub przedsiębiorców, w których uczestniczą takie osoby (art. 24f ust. 5 u.s.g.); – mandatu radnego gminy nie można łączyć z mandatem posła lub senatora (art. 25b pkt 1 u.s.g.); – mandatu radnego gminy nie można łączyć z wykonywaniem funkcji wojewody lub wicewojewody (art. 25b pkt 2 u.s.g.); – mandatu radnego gminy nie można łączyć z członkostwem w organie innej JST (art. 25b pkt 3 u.s.g.); – radny nie może być wójtem (art. 27 pkt 2 u.s.g.); – radny nie może być zastępcą wójta (art. 27 pkt 2 u.s.g.).
radny rady powiatu	<ul style="list-style-type: none"> – mandatu radnego powiatu nie można łączyć z mandatem posła lub senatora (art. 21 ust. 8 pkt 1 u.s.p.); – mandatu radnego powiatu nie można łączyć z wykonywaniem funkcji wojewody lub wicewojewody (art. 21 ust. 8 pkt 2 u.s.p.); – mandatu radnego powiatu nie można łączyć z członkostwem w organie innej JST (art. 21 ust. 8 pkt 3 u.s.p.); – z radnym nie może być nawiązywany stosunek pracy w starostwie powiatowym powiatu, w którym radny uzyskał mandat – nie dotyczy radnych wybranych do zarządu powiatu, z którymi stosunek pracy nawiązywany jest na podstawie wyboru (art. 23 ust. 1 i 3 u.s.p.); – radny nie może pełnić funkcji kierownika jednostki organizacyjnej powiatu, w którym uzyskał mandat oraz jego zastępcy (art. 23 ust. 2 u.s.p.); – zarząd powiatu lub starosta nie może powierzyć radnemu powiatu, w którym radny uzyskał mandat, wykonywania pracy na podstawie umowy cywilnoprawnej (art. 23 ust. 5 u.s.p.); – radny nie może podejmować dodatkowych zajęć mogących podważyć zaufanie wyborców do wykonywania mandatu (art. 25a ust. 1 u.s.p.); – radny nie może prowadzić działalności gospodarczej na własny rachunek lub wspólnie z innymi osobami z wykorzystaniem mienia powiatu, w którym uzyskał mandat, a także zarządzać taką działalnością lub być przedstawicielem czy pełnomocnikiem w prowadzeniu takiej działalności (art. 25b ust. 1 u.s.p.); – radny nie może być członkiem władz zarządzających lub kontrolnych i rewizyjnych ani pełnomocnikiem spółek handlowych z udziałem powiatowych osób prawnych lub przedsiębiorców, w których uczestniczą takie osoby (art. 25b ust. 3 u.s.p.); – radny nie może posiadać pakietu większego niż 10% udziałów lub akcji w spółkach handlowych z udziałem powiatowych osób prawnych lub przedsiębiorców, w których uczestniczą takie osoby (art. 25b ust. 5 u.s.p.); – radny nie może być wójtem, ani zastępcą wójta (art. 27 pkt 2 u.s.g.).

Ciąg dalszy – Tabela 12. Ograniczenia typu *incompatibilitas* dotyczące radnego w świetle przepisów samorządowych ustaw ustrojowych

Ograniczenia typu <i>incompatibilitas</i> dotyczące radnego w świetle przepisów samorządowych ustaw ustrojowych	
radny sejmiku województwa	<ul style="list-style-type: none"> – mandatu radnego nie można łączyć z mandatem posła lub senatora (art. 23 ust. 4 pkt 1 u.s.w.); – mandatu radnego nie można łączyć z wykonywaniem funkcji wojewody lub wicewojewody (art. 23 ust. 4 pkt 2 u.s.w.); – mandatu radnego nie można łączyć z członkostwem w organie innej JST (art. 23 ust. 4 pkt 3 u.s.w.); – radny nie może wchodzić w stosunki cywilnoprawne w sprawach majątkowych z województwem lub wojewódzkimi samorządowymi jednostkami organizacyjnymi, z wyjątkiem stosunków prawnych wynikających z korzystania z powszechnie dostępnych usług na warunkach ogólnych oraz stosunku najmu pomieszczeń do własnych celów mieszkaniowych lub własnej działalności gospodarczej oraz dzierżawy, a także innych prawnych form korzystania z nieruchomości, jeżeli najem, dzierżawa lub użytkowanie są oparte na warunkach ustalonych powszechnie dla danego typu czynności prawnych (art. 24 ust. 1 u.s.w.); – z radnym nie może być nawiązany stosunek pracy w urzędzie marszałkowskim w tym województwie, w którym radny uzyskał mandat – przepis ten nie dotyczy radnych wybranych do zarządu województwa, z którymi stosunek pracy jest nawiązywany na podstawie wyboru (art. 25 ust. 1 u.s.w.); – radny nie może pełnić funkcji kierownika wojewódzkiej samorządowej jednostki organizacyjnej w tym województwie, w którym uzyskał mandat oraz jego zastępcy (art. 25 ust. 2 u.s.w.); – zarząd województwa lub marszałek województwa nie może powierzyć radnemu województwa, w którym radny uzyskał mandat, wykonywania pracy na podstawie umowy cywilnoprawnej (art. 25 ust. 4 u.s.w.); – radny nie może prowadzić działalności gospodarczej na własny rachunek lub wspólnie z innymi osobami z wykorzystaniem mienia województwa, w którym radny uzyskał mandat, a także zarządzać taką działalnością lub być przedstawicielem czy pełnomocnikiem w prowadzeniu takiej działalności (art. 27b ust. 1 u.s.w.); – radny nie może być członkiem władz zarządzających lub kontrolnych i rewizyjnych ani pełnomocnikiem spółek handlowych z udziałem wojewódzkich osób prawnych lub przedsiębiorców, w których uczestniczą takie osoby (art. 27b ust. 3 u.s.w.); – radny nie może posiadać pakietu większego niż 10% udziałów lub akcji w spółkach handlowych z udziałem wojewódzkich osób prawnych lub przedsiębiorców, w których uczestniczą takie osoby (art. 27b ust. 5 u.s.w.); – radny nie może być wójtem, ani zastępcą wójta (art. 27 pkt 2 u.s.g.).

Tabela 13. Zakazy łączenia zatrudnienia lub funkcji z mandatem radnego wynikające z przepisów szczególnych – wyczerpujące przykładowe

Zakazy łączenia zatrudnienia lub funkcji z mandatem radnego wynikające z przepisów szczególnych	Zakazy łączenia zatrudnienia lub funkcji z mandatem radnego wynikające z przepisów szczególnych
mandatu posła do Parlamentu Europejskiego nie można łączyć ze sprawowaniem mandatu radnego (art. 334 § 2 K.wyb., w związku z art. 25b pkt 1 u.s.g./art. 21 ust. 8 pkt 1 u.s.p./art. 23 ust. 4 pkt 1 u.s.w.)	mandatu posła do Parlamentu Europejskiego nie można łączyć ze sprawowaniem mandatu radnego (art. 334 § 2 K.wyb., w związku z art. 25b pkt 1 u.s.g./art. 21 ust. 8 pkt 1 u.s.p./art. 23 ust. 4 pkt 1 u.s.w.)
sędzia Trybunału Konstytucyjnego nie może być radnym (art. 195 ust. 3 Konstytucji RP)	sędzia Trybunału Konstytucyjnego nie może być radnym (art. 195 ust. 3 Konstytucji RP)
ławnikiem nie może być radnym (art. 159 § 1 pkt 9 u.p.u.s.p.)	ławnikiem nie może być radnym (art. 159 § 1 pkt 9 u.p.u.s.p.)
w okresie zajmowania stanowiska prokurator nie może być radnym (art. 97 § 1-2 ustawy z dnia 28 stycznia 2016 r. Prawo o prokuraturze)	w okresie zajmowania stanowiska prokurator nie może być radnym (art. 97 § 1-2 ustawy z dnia 28 stycznia 2016 r. Prawo o prokuraturze)
ze stanowiskiem Prezesa Najwyższej Izby Kontroli, wiceprezesa Najwyższej Izby Kontroli, dyrektora generalnego Najwyższej Izby Kontroli oraz kontrolera nie można łączyć mandatu radnego (art. 19, art. 21 ust. 5 i art. 74 ust. 3 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli)	ze stanowiskiem Prezesa Najwyższej Izby Kontroli, wiceprezesa Najwyższej Izby Kontroli, dyrektora generalnego Najwyższej Izby Kontroli oraz kontrolera nie można łączyć mandatu radnego (art. 19, art. 21 ust. 5 i art. 74 ust. 3 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli)
Prezes Narodowego Funduszu Zdrowia i jego zastępcy, członkowie Rady Narodowego Funduszu Zdrowia, pracownicy Narodowego Funduszu Zdrowia, dyrektorzy oddziałów wojewódzkich Narodowego Funduszu Zdrowia, członkowie rad oddziałów wojewódzkich Narodowego Funduszu Zdrowia nie mogą być członkami OSiKJST (art. 99 ust. 6 pkt 5, art. 103 ust. 6 pkt 6, art. 106 ust. 7 pkt 8, art. 107 ust. 6 pkt 7 i art. 112 ust. 1 pkt 4 ustawy z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych)	Prezes Narodowego Funduszu Zdrowia i jego zastępcy, członkowie Rady Narodowego Funduszu Zdrowia, pracownicy Narodowego Funduszu Zdrowia, dyrektorzy oddziałów wojewódzkich Narodowego Funduszu Zdrowia, członkowie rad oddziałów wojewódzkich Narodowego Funduszu Zdrowia nie mogą być członkami OSiKJST (art. 99 ust. 6 pkt 5, art. 103 ust. 6 pkt 6, art. 106 ust. 7 pkt 8, art. 107 ust. 6 pkt 7 i art. 112 ust. 1 pkt 4 ustawy z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych)
funkcji członka Zarządu Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, a także funkcji członka zarządu wojewódzkiego funduszu ochrony środowiska i gospodarki wodnej nie można łączyć z mandatem radnego (art. 400i ust. 15 i art. 400j) ust. 4 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. - Prawo ochrony środowiska)	funkcji członka Zarządu Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, a także funkcji członka zarządu wojewódzkiego funduszu ochrony środowiska i gospodarki wodnej nie można łączyć z mandatem radnego (art. 400i ust. 15 i art. 400j) ust. 4 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. - Prawo ochrony środowiska)
członkostwa w Krajowej Izbie Odwoławczej nie można łączyć z mandatem radnego (art. 174 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 29 stycznia 2004 r. - Prawo zamówień publicznych)	członkostwa w Krajowej Izbie Odwoławczej nie można łączyć z mandatem radnego (art. 174 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 29 stycznia 2004 r. - Prawo zamówień publicznych)
Prezes RIO, jego zastępca i pozostali członkowie kolegium oraz pracownicy RIO nie mogą być członkami OSiKJST (art. 23 ust. 2 u.r.i.o.)	Prezes RIO, jego zastępca i pozostali członkowie kolegium oraz pracownicy RIO nie mogą być członkami OSiKJST (art. 23 ust. 2 u.r.i.o.)
członkostwa w SKO nie można łączyć z mandatem radnego (art. 9 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 12 października 1994 r. o samorządowych kolegiach odwoławczych)	członkostwa w SKO nie można łączyć z mandatem radnego (art. 9 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 12 października 1994 r. o samorządowych kolegiach odwoławczych)
stanowiska kuratora i wicekuratora oświaty nie można łączyć z mandatem radnego (art. 51 ust. 3 u.P.o.)	stanowiska kuratora i wicekuratora oświaty nie można łączyć z mandatem radnego (art. 51 ust. 3 u.P.o.)
członek korpusu służby cywilnej nie może łączyć zatrudnienia w służbie cywilnej z mandatem radnego (art. 78 ust. 4 ustawy z dnia 21 listopada 2008 r. o służbie cywilnej)	członek korpusu służby cywilnej nie może łączyć zatrudnienia w służbie cywilnej z mandatem radnego (art. 78 ust. 4 ustawy z dnia 21 listopada 2008 r. o służbie cywilnej)
radca Prokuratury Generalnej nie może wykonywać mandatu radnego (art. 63 ustawy z dnia 15 grudnia 2016 r. o Prokuraturze Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej)	radca Prokuratury Generalnej nie może wykonywać mandatu radnego (art. 63 ustawy z dnia 15 grudnia 2016 r. o Prokuraturze Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej)
funkcji Prezesa Wód Polskich i jego zastępcy, dyrektora regionalnego zarządu gospodarki wodnej i zastępcy oraz dyrektora zarządu zlewni i jego zastępcy nie można łączyć z mandatem radnego (art. 242 ust. 6, art. 246 ust. 3 i art. 247 ust. 5 ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. - Prawo wodne)	funkcji Prezesa Wód Polskich i jego zastępcy, dyrektora regionalnego zarządu gospodarki wodnej i zastępcy oraz dyrektora zarządu zlewni i jego zastępcy nie można łączyć z mandatem radnego (art. 242 ust. 6, art. 246 ust. 3 i art. 247 ust. 5 ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. - Prawo wodne)
funkcji Prezesa Krajowego Zasobu Nieruchomości nie można łączyć z mandatem radnego jednostki samorządu terytorialnego (art. 37 ust. 14 ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. o Krajowym Zasobie Nieruchomości)	funkcji Prezesa Krajowego Zasobu Nieruchomości nie można łączyć z mandatem radnego jednostki samorządu terytorialnego (art. 37 ust. 14 ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. o Krajowym Zasobie Nieruchomości)

Tabela 14. Przypadki, w których wygasa mandat radnego i wójta (burmistrza, prezydenta miasta)

Przypadki, w których wygasa mandat radnego	Przypadki, w których wygasa mandat wójta (burmistrza, prezydenta miasta)
<ul style="list-style-type: none"> – śmierć – art. 383 § 1 pkt 1 K.wyb.; – utrata prawa wybieralności lub nieposiadania go w dniu wyborów – art. 383 § 1 pkt 2 K.wyb.; – odmowa złożenia ślubowania – art. 383 § 1 pkt 3 K.wyb.; – pisemne zrzeczenie się mandatu – art. 383 § 1 pkt 4 K.wyb.; – naruszenie ustawowego zakazu łączenia mandatu radnego z wykonywaniem określonych w odrębnych przepisach funkcji lub działalności – art. 383 § 1 pkt 5 K.wyb.; – wybór na wójta, posła na Sejm, senatora albo posła do Parlamentu Europejskiego – art. 383 § 1 pkt 6 K.wyb.; – niezłożenie w terminach określonych w odrębnych przepisach oświadczenia o swoim stanie majątkowym – art. 383 § 1 pkt 7 K.wyb.; – zmiany w podziale terytorialnym, o których mowa w przepisach określających zasady i tryb zgłaszania kandydatów, przeprowadzania oraz warunki ważności wyborów do OSiKJST – art. 390 K.wyb.; – orzeczenie o nieważności wyborów lub o nieważności wyboru radnego – art. 394 § 2-3 K.wyb.; – rozwiązanie OSiKJST przez Sejm; – odwołanie OSiKJST w drodze referendum lokalnego; – zakończenie działalności rady gminy w przypadku, gdy w ważnym referendum o odwołanie wójta (burmistrza, prezydenta miasta), przeprowadzonym na wniosek rady gminy z innej przyczyny niż nieudzielenie absolutorium, przeciwko odwołaniu wójta (burmistrza, prezydenta miasta) oddano więcej niż połowę ważnych głosów; – rozwiązanie rady powiatu/sejmiku województwa z mocy prawa w sytuacji niedokonania wyboru zarządu powiatu/zarządu województwa) w ciągu 3 miesięcy od dnia ogłoszenia wyników wyborów przez właściwy organ wyborczy. 	<ul style="list-style-type: none"> – odmowa złożenia ślubowania – art. 492 § 1 pkt 1 K.wyb.; – niezłożenie w terminach określonych w odrębnych przepisach oświadczenia o swoim stanie majątkowym – art. 492 § 1 pkt 2 K.wyb.; – pisemne zrzeczenie się mandatu – art. 492 § 1 pkt 3 K.wyb.; – utrata prawa wybieralności lub braku tego prawa w dniu wyborów – art. 492 § 1 pkt 4 K.wyb.; – naruszenie ustawowych zakazów łączenia funkcji wójta z wykonywaniem funkcji lub prowadzenia działalności gospodarczej, określonych w odrębnych przepisach – art. 492 § 1 pkt 5 K.wyb.; – wybór na posła na Sejm, senatora albo posła do Parlamentu Europejskiego – art. 492 § 1 pkt 5a K.wyb.; – orzeczenie niezdolności do pracy lub niezdolności do samodzielnej egzystencji w trybie określonym w przepisach o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych na okres co najmniej do końca kadencji – art. 492 § 1 pkt 6 K.wyb.; – śmierć – art. 492 § 1 pkt 7 K.wyb.; – odwołanie w drodze referendum gminnego – art. 492 § 1 pkt 8 K.wyb.; – odwołanie w trybie art. 96 ust. 2 u.s.g. – art. 492 § 1 pkt 9 K.wyb.; – zmiany w podziale terytorialnym, o których mowa w o których mowa w art. 390 § 1 pkt 3 K.wyb. – art. 492 § 1 pkt 10 K.wyb.; – orzeczenie o nieważności wyboru wójta, burmistrza, prezydenta miasta – art. 394, w związku z art. 470 K.wyb.

Tabela 15. Statystyki wygaśnięcia mandatów wójtów, burmistrzów, prezydentów miasta – kadencja 2014-2018

Lp.	Podstawa prawna wygaśnięcia mandatu/-ów	prezydent miasta	burmistrz	wójt	ogółem
1.	pisemne zrzeczenie się mandatu – art. 492 § 1 pkt 3 K.wyb.	1	3	7	11
2.	utrata prawa wybieralności lub braku tego prawa w dniu wyborów – art. 492 § 1 pkt 4 K.wyb.	0	1	5	6
3.	naruszenie ustawowych zakazów łączenia funkcji wójta, burmistrza, prezydenta miasta z wykonywaniem funkcji lub prowadzenia działalności gospodarczej, określonych w odrębnych przepisach – art. 492 § 1 pkt 5 K.wyb.	0	1	0	1
4.	orzeczenie niezdolności do pracy lub niezdolności do samodzielnej egzystencji w trybie określonym w przepisach o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych na okres co najmniej do końca kadencji – art. 492 § 1 pkt 6 K.wyb.	0	1	1	2
5.	śmierć – art. 492 § 1 pkt 7 K.wyb.	2	7	17	26
6.	odwołanie w drodze referendum gminnego – art. 492 § 1 pkt 8 K.wyb.	0	3	1	4
7.	orzeczenie o nieważności wyboru wójta, burmistrza, prezydenta miasta – art. 394, w związku z art. 470 K.wyb.	0	2	2	4
Podsumowanie:		3	18	33	54

Źródło: <http://pkw.gov.pl> – stan na dzień 31 marca 2018 r.

Tabela 16. Zakres właściwości przewodniczącego organu stanowiącego i kontrolnego jednostki samorządu terytorialnego

Do zadań przewodniczącego OSiKJST należy organizowanie pracy OSiKJST i prowadzenie jego obrad (art. 19 ust. 2 u.s.g., art. 14 ust. 3 u.s.p., art. 20 ust. 3 u.s.w.).	
Uprawnienia należące do właściwości przewodniczącego OSiKJST	<ul style="list-style-type: none"> – co do zasady – zwoływanie sesji OSiKJST; – ustalanie porządku obrad sesji zwyczajnych; – wskazywanie kolejności zastępowania go w wykonywaniu zadań przez wiceprzewodniczących; – podpisywanie uchwał OSiKJST; – kierowanie do publikacji aktów prawa miejscowego ustanowionych przez OSiKJST; – w związku z realizacją swoich obowiązków – wydawanie poleceń służbowych pracownikom aparatu pomocniczego OJST wykonującym zadania organizacyjne, prawne oraz inne zadania związane z funkcjonowaniem OSiKJST, komisji i radnych. W tym przypadku przewodniczący OSiKJST wykonuje uprawnienia zwierzchnika służbowego w stosunku do pracowników, o których mowa w zdaniu poprzednim; – wzywanie radnego, który nie złożył oświadczenia majątkowego w terminach określonych prawem do jego niezwłocznego złożenia i wyznaczanie dodatkowego czternastodniowego terminu na złożenie; termin ten liczy się od dnia skutecznego dostarczenia wezwania; – analiza danych zawartych w oświadczeniu majątkowym radnego; – przyjmowanie, wstępna kwalifikacja i przekazywanie właściwym podmiotom skarg i wniosków dotyczących zadań lub działalności organów (podmiotów), o których mowa w art. 229 pkt 3-5 K.p.a., oraz petycji; – zawiadamianie o sposobie załatwienia przez OSiKJST skargi/wniosku dotyczącego zadań lub działalności organów (podmiotów), o których mowa w art. 229 pkt 3-5 K.p.a., oraz petycji; – wykonywanie czynności z zakresu prawa pracy wobec wójta (burmistrza, prezydenta miasta)/starosty/marszałka województwa, związanych z nawiązaniem i rozwiązaniem stosunku pracy, – określanie składu osobowego delegacji OSiKJST; – określanie terminu i miejsca wykonywania zadania oraz miejscowości rozpoczęcia i zakończenia podróży służbowej radnych; – określanie środka transportu właściwego do odbycia podróży służbowej przez radnego.
Obowiązki przewodniczącego OSiKJST	<ul style="list-style-type: none"> – niezwłoczne przekazanie złożonej przez radnego interpelacji lub zapytania odpowiednio wójtowi/staroście/marszałkowi województwa; – przekazanie egzemplarza oświadczenia majątkowego naczelnikowi urzędu skarbowego właściwemu ze względu na miejsce zamieszkania radnego; – w przypadku podejrzenia, że radny w oświadczeniu majątkowym podał nieprawdę lub zataił prawdę, wystąpienie do Centralnego Biura Antykorupcyjnego z wnioskiem o kontrolę jego oświadczenia majątkowego; – pisemne poinformowanie przez przewodniczącego rady gminy – w terminie 48 godzin od powzięcia wiadomości o zaistnieniu jednej z okoliczności, o których mowa w ust. 1 art. 28g u.s.g. – wojewody o zaistnieniu takiej okoliczności i: <ul style="list-style-type: none"> • przejęciu zadań i kompetencji wójta przez zastępcę albo pierwszego zastępcę albo • konieczności wyznaczenia osoby, o której mowa w art. 28h u.s.g. – w związku z przepisem ust. 2 art. 28g u.s.g., albo • konieczności wyznaczenia osoby, o której mowa w art. 28h u.s.g. – w związku z przepisem ust. 3 art. 28g u.s.g.

Tabela 17. Komisje organu stanowiącego i kontrolnego jednostki samorządu terytorialnego

Komisje OSiKJST
<p>1. Komisje są pomocniczymi organami wewnętrznymi OSiKJST, powoływany przez tenże organ (art. 18a ust. 1, art. 18b ust. 1 i art. 21 ust. 1 u.s.g., art. 16 ust. 1, art. 16a ust. 1 i art. 17 ust. 1 u.s.p., art. 28 ust. 1, art. 30 ust. 1 i art. 30a ust. 1 u.s.w.); aktywność komisji określić należy mianem „wewnętrzna”. Komisje podlegają OSiKJST, przedkładają jemu plan pracy oraz sprawozdania z działalności (art. 21 ust. 3 u.s.g., art. 17 ust. 2 u.s.p.) i nie mają samoistnych kompetencji – realizują zadania wyznaczone im przez OSiKJST, przedmiotem działania komisji są sprawy należące do wyłącznej właściwości OSiKJST; co jednak ważne, komisje nie mogą przejąć kompetencji OSiKJST.</p> <p>2. Komisje nie są organami administracji publicznej – „Komisja rady powiatu nie jest organem administracji, gdyż żaden przepis prawa nie przyznaje jej prawa wykonywania zwierzchniej władzy (imperium) przysługującej państwu” – postanowienie WSA w Bydgoszczy z dnia 30 czerwca 2005 r., II SAB/Bd 27/05, http://orzeczenia.nsa.gov.pl.</p> <p>3. Komisje nie reprezentują na zewnątrz JST, a nawet OSiKJST.</p> <p>4. O liczbie komisji, nazwie (wyjątki: komisja rewizyjna, komisja skarg, wniosków i petycji oraz komisja uzdrowiskowa), okresie działania, przedmiocie działania, składzie osobowym (z pewnymi zastrzeżeniami odnośnie do komisji rewizyjnej i komisji skarg, wniosków i petycji – zob. art. 18a ust. 2 i art. 18b ust. 2 u.s.g., art. 16 ust. 2 i art. 16a ust. 2 u.s.p., art. 30 ust. 2 i art. 30a ust. 2 u.s.w.) oraz zasadach i trybie ich działania decyduje OSiKJST (art. 18a ust. 5, art. 18b ust. 3, art. 21 ust. 1 i art. 22 ust. 1 u.s.g., art. 16a ust. 1, art. 17 ust. 1, art. 19 u.s.p., art. 18 pkt 21, art. 28 i 30a ust. 3 u.s.w.).</p> <p>5. Nazwa komisji powinna odzwierciedlać przedmiot działania komisji.</p> <p>6. W skład komisji wchodzi wyłącznie radni (art. 18a ust. 2, art. 18b ust. 2 i art. 21 ust. 1 u.s.g.; art. 16 ust. 2, art. 16a ust. 2 i art. 17 ust. 1 u.s.p., art. 28 ust. 1, art. 30 ust. 2 i art. 30a ust. 2 u.s.w.); OSiKJST – ustalając skład osobowy komisji – nie musi uwzględnić „żądania” radnego wybrania go do wskazanej/-ych przez niego komisji; nie może jednak odmówić radnemu wybrania go do komisji w ogóle, ani nałożyć na radnego obowiązku bycia członkiem komisji – „W świetle powyższego należy stwierdzić, że rada gminy, która na podstawie art. 21 ust. 1 i 2 ustawy o samorządzie terytorialnym powołała stałe komisje do określonych zadań [...] nie może odmówić jednemu lub kilku radnym czynnego uczestnictwa w pracach komisji w ogóle. Podjęcie zatem przez Radę Miejską w Sz. Z. uchwały, w której odmówiono powołania w skład komisji niektórych radnych pomimo wyrażonej przez nich gotowości do pracy w komisji, jest niezgodne z podstawowymi zasadami demokracji, wynikającymi z art. 72 ust. 1 Ustawy konstytucyjnej oraz art. 11 ust. 1, art. 23 i 24 w związku z art. 21 ust. 2 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie terytorialnym [...]” – wyrok NSA z dnia 5 stycznia 1995 r., SA/Wr 2460/94, http://orzeczenia.nsa.gov.pl, „Kolejny zarzut skargi Wojewody D. odnosił się do treści § 15 ust. 2 uchwały, w którym Rada Miejska J. Ś. postanowiła, że radny powinien być członkiem 2 komisji stałych. Organ nadzoru słusznie wywiódł, że powyższy zapis stanowi istotne naruszenie art. 24 u.s.g., zgodnie z którym radny obowiązany jest brać udział w pracach rady gminy i jej komisji oraz innych instytucji samorządowych do których został wybrany lub desygnowany. Oznacza to – jak trafnie wywiódł organ nadzoru – że podjęcie się funkcji radnego zobowiązuje do aktywnego prowadzenia działalności społecznej zgodnej z celem i charakterem tej funkcji oraz złożonym przez radnego ślubowaniem, a szczególności obowiązkiem udziału w pracach rady gminy i jej komisji oraz innych instytucji samorządowych, o ile został do nich uprzednio wybrany lub desygnowany. W opinii organu, którą podziela Sąd radny ma prawo ale nie obowiązek bycia członkiem komisji rady gminy i to w dowolnej liczbie komisji” – wyrok WSA we Wrocławiu z dnia 3 listopada 2009 r., III SA/Wr 476/09, http://orzeczenia.nsa.gov.pl; „Skład ilościowy komisji rewizyjnej zależy od uznania rady, nie może on jednak być odmienny od uregulowanego w statucie, a ponadto w komisji tej liczba członków musi być tak ukształtowana, aby każdy z klubów był reprezentowany przez co najmniej jednego radnego. Nie jest zatem dopuszczalne wybranie składu komisji rewizyjnej w którym pominięty zostałby przedstawiciel chociażby jednego z klubów. Rada gminy nie jest przy tym związana kandydaturą przedstawioną przez klub. Jeżeli jednak na danej sesji rady nie można podjąć uchwały w sprawie wyboru członków komisji rewizyjnej, próbę wyboru należy ponowić na kolejnej sesji, zaś organy gminy oraz kluby radnych winny dążyć do wypracowania konsensusu w sprawie wyboru konkretnego kandydata. W przeciwnym razie brak obligatoryjnego wewnętrznego organu gminy może doprowadzić do zainicjowania procedury ustanowienia zarządu komisarycznego w trybie art. 97 ustawy o samorządzie gminnym (podobnie wyrok WSA w Białymstoku z 23 sierpnia 2007 r., sygn. akt II SA/Bk 461/07)” – wyrok NSA z dnia 10 stycznia 2012 r., II OSK 2351/11, http://orzeczenia.nsa.gov.pl (zob. też wyrok NSA z dnia 14 grudnia 2011 r., II OSK 2069/11 oraz wyrok WSA w Gorzowie Wlkp. z dnia 31 października 2012 r., II SA/Go 664/12).</p>

Ciąg dalszy – Tabela 17. Komisje organu stanowiącego i kontrolnego jednostki samorządu terytorialnego

Komisje OSiKJST
<p>7. OSiKJST może – co do zasady – określić minimalną (nie powinna być mniejsza niż trzech członków) i maksymalną liczbę członków komisji, a także określić członkiem ilu maksymalnie komisji radny może być (materia statutowa), niecelowym jest ustalanie sztywnej liczby członków komisji rewizyjnej i komisji skarg, wniosków i petycji, gdyż zależy ona przede wszystkim od liczby klubów radnych funkcjonujących w dniu podjęcia uchwały w sprawie wyboru składu osobowego danej komisji; „1. Ograniczenie liczbowe składów komisji rady, ustalone uchwałą rady gminy, nie narusza prawa, jeżeli bezpośrednio nie utrudnia wykonywania przez organy gminy zadań publicznych gminy ani nie wyklucza radnym, jako reprezentantom gminy możliwości udziału w pracach rady gminy i jej organów stosownie do ich obowiązku określonego w art. 24 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie terytorialnym [...]. 2. Na zasadzie art. 21 ust. 1 i art. 24 ustawy o samorządzie terytorialnym rada gminy, dokonując wyboru składów komisji stałych, winna – przy uwzględnieniu zasad demokratycznego obradowania i głosowania – zapewnić radnym w miarę jednakowe i równe warunki pracy w komisjach rady. Działania i uchwały rady gminy, które preferują przy wyborach lub ustalaniu składów osobowych komisji rady tylko określone grupy lub niektórych radnych, pozbawiając innych możliwości aktywnego działania w komisjach w ogóle, należy ocenić jako niezgodne z zasadą równości radnych jako reprezentantów mieszkańców gminy, a w szczególności z art. 23 i art. 24 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie terytorialnym” – wyrok NSA z dnia 17 lutego 1995 r., SA/Wr 54/95, http://orzeczenia.nsa.gov.pl, „Zdaniem Sądu stanowisko Wojewody [...] w tym zakresie jest nietrafne [...] Punktem wyjścia jest kompetencja Rady Gminy do ustalenia statutu gminy oraz zasada równości radnych. Wobec wszystkich swoich radnych Rada Gminy [...] ustaliła górny pułap 2 komisji, w których radni mogą uczestniczyć. Takie ograniczenie jest nieuchronnie związane z określaniem w statucie reguł pracy Rady. Jeżeli pozbawi Radę tej kompetencji, wówczas stanowienie statutu mogłoby okazać się działaniem pozornym, pozbawionym realnego wpływu na bieg pracy Rady. Trafnie zauważył na rozprawie pełnomocnik Gminy, że byłoby to równoznaczne z zakwestionowaniem kompetencji Rady Gminy do tworzenia wielu komisji (art. 21 ustawy o samorządzie gminnym), gdyż dopuszczaloby i taką skrajność w której każdy radny byłby członkiem każdej komisji. Tymczasem ze swej istoty komisja musi być grupą tylko niektórych radnych, z definicji komisji Rada Gminy musi dysponować kompetencją do ograniczenia liczby komisji, w których czynnie może uczestniczyć radny. Ograniczenie liczbowe składów komisji rady, ustalone uchwałą rady, nie narusza prawa, jeżeli bezpośrednio nie utrudnia wykonywania przez organy gminy zadań publicznych gminy, ani nie wyklucza radnym, jako reprezentantom gminy, możliwości udziału w pracach rady gminy i jej organów stosownie do ich obowiązku, określonego w art. 24 ustawy z 8 marca 1990 r. o samorządzie terytorialnym (wyrok NSA z dnia 17 lutego 1995 r., SA/Wr 54/95 [w:] Wspólnota r. 1995, nr 31, poz. 24, LEX 25951). Ustawowe prawo radnego do udziału w pracach komisji nie oznacza ani roszczenia radnego o wybór do preferowanej przez niego komisji, ani prawo do członkostwa w nieograniczonej liczbie komisji. Właśnie w statucie powinny znaleźć się wszystkie dozwolone reguły racjonalizujące zespołową pracę radnych, a do takich elementarnych reguł musi należeć ustalenie górnej liczby komisji, w których radny ma obowiązek uczestniczyć” – wyrok WSA w Krakowie z dnia 9 marca 2004 r., II SA/Kr 3167/03, http://orzeczenia.nsa.gov.pl, „Skoro Statut Gminy nakazuje radnemu bycie członkiem, co najmniej dwóch komisji stałych, a jednocześnie brak w nim przepisów ograniczających liczbę członków poszczególnych komisji, to Rada Miejska obowiązana jest tak ustalić skład poszczególnych komisji, aby był on zgodny również z postanowieniami Statutu” – wyrok NSA z dnia 17 lutego 2005 r., OSK 1734/04, http://orzeczenia.nsa.gov.pl.</p> <p>8. Komisje dzielą się na komisje stałe (funkcjonują od momentu powołania do końca kadencji OSiKJST) oraz komisje doraźne (są powoływane do wykonania określonego zadania, moment zakończenia działania komisji doraźnej jest zazwyczaj określony w uchwale w sprawie jej powołania) – art. 21 ust. 1 u.s.g., art. 17 ust. 1 u.s.p., art. 28 ust. 1 u.s.w.</p> <p>9. Komisje stałe dzielą się na komisje obligatoryjne (OSiKJST musi powołać je do istnienia, bowiem obowiązek ten wynika z przepisów prawa; komisją, która musi zostać powołana w każdej JST jest komisja rewizyjna i komisja skarg, wniosków i petycji, ponadto – m.in. – z art. 259 ust. 2 u.f.p. wynika, że OSiKJST musi wskazać komisję właściwą do spraw budżetu, która tym samym staje się komisją obligatoryjną; natomiast w gminie uzdrowskiej oraz w gminie posiadającej status obszaru ochrony uzdrowskiej rada gminy musi powołać także komisję uzdrowskową) oraz komisje fakultatywne (OSiKJST może powołać je do istnienia, jeśli uzna, że zachodzi taka potrzeba).</p>

Ciąg dalszy – Tabela 17. Komisje organu stanowiącego i kontrolnego jednostki samorządu terytorialnego

Komisje OSiKJST
<p>10. Komisje doraźne dzielą się na komisje obligatoryjne (OSiKJST musi powołać je do istnienia, bowiem obowiązek ten wynika z przepisów prawa, np. komisja powoływana do sprawdzenia, czy wniosek mieszkańców o przeprowadzenie merytorycznego referendum lokalnego odpowiada przepisom u.r.l.; niekiedy może nosić nazwę zespół, jak np. w wyborach ławników – art. 163 § 2 u.P.u.s.p.) oraz komisje fakultatywne (OSiKJST może powołać je do istnienia, jeśli uzna, że zachodzi taka potrzeba).</p> <p>11. Wybór władz komisji może być dokonywany przez komisję albo przez OSiKJST (materia statutowa) – dopuszczalnym jest zawarcie w statucie JST przepisu, zgodnie z którym radny może być przewodniczącym tylko jednej komisji. Przewodniczącym komisji rewizyjnej sejmiku województwa jest radny największego klubu radnych, który złożył oświadczenie o odmowie udzielenia poparcia zarządowi województwa. W razie, gdy dwa lub więcej klubów radnych, o których mowa w zdaniu poprzednim, składają się z równej liczby radnych, przewodniczącym może zostać radny każdego z takich klubów (art. 30 ust. 4 u.s.w.). W przypadku, gdy żaden z klubów radnych sejmiku województwa nie złożył oświadczenia o odmowie udzielenia poparcia zarządowi województwa, wówczas wybór przewodniczącego komisji rewizyjnej sejmiku województwa dokonywany jest na podstawie przepisów statutu określających wybór przewodniczącego komisji.</p> <p>12. W ramach komisji mogą być wyodrębnione podkomisje/zespoły (materia statutowa) – twory te ulegają rozwiązaniu po upływie określonego czasu lub z chwilą wykonania wskazanego zadania.</p> <p>13. Komisje mogą współdziałać w sprawach będących przedmiotem wspólnego zainteresowania poprzez: wspólne posiedzenia komisji, udostępnienie sobie nawzajem posiadanych dokumentów, materiałów, opracowań i analiz oraz powoływanie zespołów do rozwiązywania określonych problemów (materia statutowa).</p> <p>14. Komisje działają kolegalnie i obradują na posiedzeniach, które mogą odbywać się w siedzibie OSiKJST albo poza nią (posiedzenie wyjazdowe).</p> <p>15. Statut JST może przyznawać komisji inicjatywę uchwałodawczą.</p> <p>16. Komisje – jako organy kolegalne – wyrażają swoje stanowisko (opinie, wnioski i inne) w drodze uchwały.</p> <p>17. Radny jest obowiązany brać udział w pracach komisji (art. 24 u.s.g., art. 21 ust. 2 u.s.p., art. 23 ust. 3 u.s.w.).</p> <p>18. Komisja danego OSiKJST – jako organ powoływany zasadniczo w celach opiniodawczych i kontrolnych – nie jest legitymowana do wniesienia skargi do sądu administracyjnego na uchwałę tego organu (zob. postanowienie NSA z dnia 16 października 1992 r., I SA 1533/92, http://orzeczenia.nsa.gov.pl); komisja nie może być też stroną postępowania administracyjnego.</p> <p>19. Radny rady gminy/radny rady powiatu nie może brać udziału w głosowaniu w komisji, jeżeli dotyczy ono jego interesu prawnego (art. 25a u.s.g., art. 21 ust. 7 u.s.p.); radny sejmiku województwa nie może brać udziału w głosowaniu w sprawach, o których mowa w ust. 1 art. 24 u.s.w., jeżeli dotyczy to jego interesu prawnego (art. 24 ust. 1 i 2 u.s.w.), a zgodnie z tym przepisem, radny nie może wchodzić w stosunki cywilnoprawne w sprawach majątkowych z województwem lub wojewódzkimi samorządowymi jednostkami organizacyjnymi, z wyjątkiem stosunków prawnych wynikających z korzystania z powszechnie dostępnych usług na warunkach ogólnych oraz stosunku najmu pomieszczeń do własnych celów mieszkaniowych lub własnej działalności gospodarczej oraz dzierżawy, a także innych prawnych form korzystania z nieruchomości, jeżeli najem, dzierżawa lub użytkowanie są oparte na warunkach ustalonych powszechnie dla danego typu czynności prawnych.</p> <p>20. W posiedzeniach komisji rady gminy mogą uczestniczyć radni niebędący jej członkami; mogą oni zabierać głos w dyskusji i składać wnioski bez prawa udziału w głosowaniu (art. 21 ust. 4 u.s.g.); w statucie powiatu/województwa samorządowego można zawrzeć przepis o treści identycznej co treść art. 21 ust. 4 u.s.g.</p> <p>21. Każdy ma prawo wstępu na posiedzenia komisji, ograniczenia jawności posiedzeń komisji mogą wynikać wyłącznie z ustaw (art. 11b ust. 1 i 2 u.s.g., art. 8a ust. 1 i 2 u.s.p., art. 15a ust. 1 i 2 u.s.w.); należy zapewnić lokalowe lub techniczne środki umożliwiające wykonywanie tego prawa; w miarę potrzeby zapewnia się transmisję audiowizualną lub teleinformatyczną z posiedzeń komisji. Ograniczenie dostępu do posiedzeń komisji z przyczyn lokalowych lub technicznych nie może prowadzić do nieuzasadnionego zapewnienia dostępu tylko wybranym podmiotom (art. 18 ust. 2, 3 i 4 u.d.i.p.).</p>

Tabela 18. Zakres podmiotowy kontroli sprawowanej przez organ stanowiący i kontrolny jednostki samorządu terytorialnego

Zakres podmiotowy kontroli sprawowanej przez OSiKJST	
rada gminy (art. 18a ust. 1 u.s.g.)	<ul style="list-style-type: none"> – organ wykonawczy gminy (wójt, burmistrz, prezydent miasta); – jednostki pomocnicze gminy (zob. art. 5 ust. 1 i art. 35 ust. 3 pkt 5 u.s.g.); – gminne jednostki organizacyjne (np. gminny ośrodek pomocy społecznej, szkoła podstawowa, zarząd dróg gminnych, straż gminna). Określenie „gminne jednostki organizacyjne” obejmować będzie także gminne osoby prawne tylko wówczas, gdy przepis prawa przewidywać będzie możliwość sprawowania kontroli nad taką osobą prawną przez radę gminy. Rada gminy nie ma prawa kontrolować jednoosobowych spółek prawa handlowego będących gminnymi osobami prawnymi.
rada powiatu (art. 16 ust. 1 u.s.p.)	<ul style="list-style-type: none"> – zarząd powiatu (także starosta, choć nie wynika to wprost z art. 16 ust. 1 u.s.p.); – powiatowe jednostki organizacyjne (np. powiatowe centrum pomocy rodzinie, zarząd dróg powiatowych, liceum ogólnokształcące). Określenie „powiatowe jednostki organizacyjne” obejmować będzie także powiatowe osoby prawne tylko wówczas, gdy przepis prawa przewidywać będzie możliwość sprawowania kontroli nad taką osobą prawną przez radę powiatu. Rada powiatu nie ma prawa kontrolować jednoosobowych spółek prawa handlowego będących powiatowymi osobami prawnymi.
sejmik województwa (art. 30 ust. 1 u.s.w.)	<ul style="list-style-type: none"> – zarząd województwa (także marszałek województwa, choć nie wynika to wprost z art. 30 ust. 1 u.s.w.); – wojewódzkie samorządowe jednostki organizacyjne (np. regionalny ośrodek polityki społecznej, zarząd dróg wojewódzkich). Określenie „wojewódzkie samorządowe jednostki organizacyjne” obejmować będzie także wojewódzkie osoby prawne tylko wówczas, gdy przepis prawa przewidywać będzie możliwość sprawowania kontroli nad taką osobą prawną przez sejmik województwa. Sejmik województwa nie ma prawa kontrolować jednoosobowych spółek prawa handlowego będących wojewódzkimi osobami prawnymi.

Tabela 19. Klub radnych

Klub radnych
<p>1. Klub radnych tworzą radni (art. 23 ust. 2 u.s.g., art. 18 ust. 1 u.s.p., art. 29 ust. 1 u.s.w.); przynależność do klubu radnych jest dobrowolna i nie może ograniczać uprawnień radnych wynikających z przepisów prawa powszechnie obowiązującego. „[...] prawo radnych tworzenia różnorodnych klubów w sposób istotny wzmacnia możliwości wykonywania przez radnego wolnego mandatu. Sformalizowanie porozumienia z innymi radnymi w postaci klubu wyodrębni i wzmacnia tę grupę i każdego z zaangażowanych radnych” – wyrok WSA w Krakowie z dnia 24 lipca 2007 r., III SA/Kr 342/07, http://orzeczenia.nsa.gov.pl. Klub radnych tworzy co najmniej 3 radnych (art. 23 ust. 4 u.s.g., art. 18 ust. 2 u.s.p., art. 29 ust. 2 u.s.w.). Zgodnie z art. 19 u.s.p., statut powiatu określa zasady tworzenia klubów radnych. W statucie JST nie można określać kryteriów decydujących o utworzeniu klubu radnych.</p> <p>2. Radny – w świetle ustaw ustrojowych – może być członkiem więcej niż jednego klubu radnych.</p> <p>3. Klub radnych może być utworzony w każdym momencie trwania kadencji OSiKJST. Klub radnych sejmiku województwa – niezwłocznie po jego utworzeniu i wyborze zarządu województwa samorządowego – przekazuje przewodniczącemu sejmiku województwa oświadczenie o udzieleniu albo odmowie udzielenia poparcia zarządowi województwa. Informacja o ww. oświadczeniu klubu lub o zmianie oświadczenia jest podawana do publicznej wiadomości (art. 23 ust. 3a u.s.w.; brak odpowiednika tej regulacji w u.s.g. i u.s.p.).</p> <p>4. Upływ kadencji OSiKJST jest równoznaczny z rozwiązaniem klubu radnych. Klub radnych może być także rozwiązany na mocy decyzji jego członków. Zmniejszenie liczby członków klubu radnych poniżej trzech powoduje rozwiązanie klubu.</p> <p>5. Stosownie do art. 23 ust. 4 u.s.g., 18 ust. 3 i art. 29 ust. 3 u.s.w., klub radnych działa na zasadach określonych w statucie JST. Na wniosek klubu radnych przewodniczący OSiKJST jest obowiązany wprowadzić do porządku obrad najbliższej sesji OSiKJST projekt uchwały, zgłoszony przez klub radnych, jeżeli wpłynął on do OSiKJST co najmniej 7 dni przed dniem rozpoczęcia sesji OSiKJST. W trybie, o którym mowa w zdaniu poprzednim, każdy klub radnych może zgłosić nie więcej niż jeden projekt uchwały na każdą kolejną sesję OSiKJST (art. 20 ust. 6 u.s.g., art. 15 ust. 11 u.s.p., art. 21 ust. 10 u.s.w.).</p> <p>6. Klub radnych nie jest organem wewnętrznym OSiKJST, a jedynie kolegialną, fakultatywną formą organizacyjną konstruowaną oddolnie przez radnych, niebędącą płaszczyzną specyfikacji organizacyjnej OSiKJST. Klub radnych jest tworzony według określonych – przez zainteresowanych jego utworzeniem radnych – kryteriów, najczęściej politycznych lub społecznych. Klub radnych „stanowi formę organizacji radnych, jak można przypuszczać zorientowanej przede wszystkim na strukturę polityczną” (wyrok TK z dnia 23 kwietnia 1996 r., K 29/95, „OTK ZU” 1996/2 poz. 10).</p> <p>7. Klub radnych nie działa w imieniu OSiKJST.</p> <p>8. Klub radnych formalnie nie podlega OSiKJST. Niemniej jednak NSA w wyroku z dnia 28 listopada 1996 r., II SA 910-917/96, http://orzeczenia.nsa.gov.pl, zważył: „wprowadzenie klubów radnych do ustroju gminy kształtowanego jej statutem stwarza konieczność stosownego ich podporządkowania radzie, ponieważ ich zadania i kompetencje muszą być powiązane z funkcjonowaniem samorządu terytorialnego. Temu celowi służy powierzenie radzie gminy określania zasad działania klubów, obejmujących m. in. osobowe limity ich tworzenia, sposób wpływania na treść ich regulaminów wewnętrznych oraz przekazywania radzie informacji o składzie osobowym klubów. Z drugiej strony natomiast zasady te nie mogą stwarzać przeszkód w korzystaniu przez radnych z prawa zrzeszania się w klubach na przykład według określonych kryteriów społeczno-politycznych”.</p> <p>9. Klub radnych nie ma prawa reprezentowania OSiKJST, ani JST na zewnątrz.</p> <p>10. Klub radnych nie może być adresatem decyzji administracyjnej, ani zainicjować postępowania administracyjnego, gdyż nie ma ani zdolności prawnej, ani zdolności do czynności prawnych (zob. art. 28, art. 29 i art. 30 K.p.a.). Klub radnych nie ma prawa wniesienia skargi do sądu administracyjnego. Klub radnych jest formą organizowania się radnych i jako taki nie posiada podmiotowości administracyjno-prawnej (zob. postanowienie WSA w Olsztynie z dnia 11 października 2013 r., II SA/Ol 713/13, http://orzeczenia.nsa.gov.pl).</p> <p>11. Klub radnych nie jest jednostką organizacyjną nieposiadającą osobowości prawnej, ani organizacją społeczną.</p>

Ciąg dalszy – Tabela 19. Klub radnych

Klub radnych
<p>12. W skład komisji rewizyjnej oraz komisji skarg, wniosków i petycji OSiKJST wchodzi przedstawiciele wszystkich klubów radnych (art. 18a ust. 2 i art. 18b ust. 2 u.s.g., art. 16 ust. 2 i art. 16a ust. 2 u.s.p., art. 30 ust. 2 i 30a ust. 2 u.s.w.). Przewodniczącym komisji rewizyjnej sejmiku województwa jest radny największego klubu radnych, który złożył oświadczenie o odmowie udzielenia poparcia zarządowi województwa. W razie, gdy dwa lub więcej klubów radnych składają się z równej liczby radnych, przewodniczącym może zostać radny każdego z takich klubów (art. 30 ust. 4 u.s.w.). W przypadku, gdy żaden z klubów radnych sejmiku województwa nie złożył oświadczenia o odmowie udzielenia poparcia zarządowi województwa, wówczas wybór przewodniczącego komisji rewizyjnej sejmiku województwa dokonywany jest na podstawie przepisów statutu określających wybór przewodniczącego komisji.</p> <p>„1. Prawo klubu radnych do posiadania przedstawiciela w komisji rewizyjnej ma charakter publicznego prawa podmiotowego. 2. Publicznego prawa podmiotowego nie można się zrzec, ale można z niego nie korzystać. Niekorzystanie z tego prawa nie może jednak prowadzić do skutków sprzecznych z prawem. 3. W sytuacji, gdy klub rezygnuje ze zgłoszenia kandydata na członka komisji rewizyjnej i nie widzi możliwości zmiany stanowiska, jego działanie prowadzi do realnej niemożności ukształtowania zgodnego z prawem składu tej komisji. W konsekwencji takie działanie klubu prowadzi do destabilizowania pracy organów powiatu. 4. Działanie klubu radnych, uniemożliwiające powołanie komisji rewizyjnej w ustawowo określonym składzie, musi być uznane za działanie naruszające prawo oraz, poprzez nieuzasadnioną rezygnację z przyznanego ustawą publicznego prawa podmiotowego, za nadużycie tego prawa i wykorzystywanie go do celów niezgodnych z intencjami ustawodawcy. W takich okolicznościach uchwała rady powiatu powołująca komisję rewizyjną w okrojonym składzie nie narusza prawa. [...] Wykładnia przepisu art. 16 ust. 2 u.s.p. musi uwzględniać cele jakie zakładał ustawodawca wprowadzając wymóg wybierania do składu komisji rewizyjnej przedstawicieli wszystkich klubów i nie może prowadzić, poprzez uznanie każdej uchwały niespełniającej tego wymogu za sprzeczną z prawem, do skutków przez tego ustawodawcę nieprzewidzianych i niepożądanych” – wyrok NSA z dnia 27 czerwca 2013 r., II OSK 325/13, http://orzeczenia.nsa.gov.pl. „Jeżeli klub radnych nie korzysta z zagwarantowanego mu przez art. 16 ust. 2 ustawy o samorządzie powiatowym uprawnienia i odmawia wskazania swojego przedstawiciela do komisji rewizyjnej, to komisja ta powinna zostać powołana przez radę powiatu z pominięciem przedstawiciela tego klubu. Nieskorzystanie przez klub radnych z ustawowego prawa do posiadania swojego przedstawiciela w komisji rewizyjnej nie może bowiem uniemożliwić utworzenia komisji i prowadzić do paraliżowania pracy rady powiatu” – wyrok NSA z dnia 9 maja 2013 r., II OSK 778/13, http://orzeczenia.nsa.gov.pl. „Rada gminy nie jest przy tym związana kandydaturą przedstawioną przez klub. Jeżeli jednak na danej sesji rady nie można podjąć uchwały w sprawie wyboru członków komisji rewizyjnej, próbę wyboru należy ponowić na kolejnej sesji, zaś organy gminy oraz kluby radnych winny dążyć do wypracowania konsensusu w sprawie wyboru konkretnego kandydata. W przeciwnym razie brak obligatoryjnego wewnętrznego organu gminy może doprowadzić do zainicjowania procedury ustanowienia zarządu komisarycznego w trybie art. 97 ustawy o samorządzie gminnym (podobnie wyrok WSA w Białymstoku z 23 sierpnia 2007 r., sygn. akt II SA/Bk 461/07)” – wyrok NSA z dnia 10 stycznia 2013 r., II OSK 2351/11, http://orzeczenia.nsa.gov.pl.</p>

Tabela 20. Sesja organu stanowiącego i kontrolnego jednostki samorządu terytorialnego

Sesja OSiKJST
<p>1. OSiKJST działa w trybie sesyjnym. OSiKJST obraduje na sesjach w miarę potrzeby, nie rzadziej jednak niż raz na kwartał (art. 20 ust. 1 u.s.g., art. 15 ust. 1 u.s.p., art. 21 ust. 1 u.s.w.). Obradowanie na sesjach w większych odstępach czasu niż raz na kwartał skutkować może rozwiązaniem OSiKJST albo zawieszeniem obu organów JST. Na wniosek wójta lub co najmniej 1/4 ustawowego składu rady gminy/ zarządu powiatu lub co najmniej 1/4 ustawowego składu rady powiatu/co najmniej 1/4 ustawowego składu sejmiku województwa przewodniczący obowiązany jest zwołać sesję na dzień przypadający w ciągu 7 dni od dnia złożenia wniosku (tzw. sesja nadzwyczajna). Do ww. wniosku winien być załączony porządek obrad wraz z projektami uchwał (art. 20 ust. 1 i 3 u.s.g., art. 15 ust. 1 i 7 u.s.p., art. 21 ust. 1 i 7 u.s.w.). Wniosek zawierający wady lub braki przewodniczący OSiKJST zwraca wnioskodawcom celem usunięcia wad lub uzupełnienia braków. W razie zbiegu kilku wniosków przewodniczący OSiKJST zwołuje kolejne sesje zgodnie z terminami wpływu wniosków lub – ewentualnie – podejmuje mediacje z wnioskodawcami, celem umożliwienia zwołania sesji realizującej wszystkie wnioski łącznie. „Za odbywanie sesji nie mogą być uznane spotkania radnych, które zostały zwołane przez nieuprawniony podmiot, niezależnie od tego, jakie powody zadecydowały o potrzebie zebrania się radnych” – wyrok WSA w Poznaniu z dnia 7 marca 2013 r., IV SA/Po 1081/12, http://orzeczenia.nsa.gov.pl.</p> <p>2. W czasie sesji OSiKJST podnosi się flagę państwową RP na budynkach lub przed budynkami stanowiącymi siedziby urzędowe albo miejsce obrad (art. 7 ust. 1 pkt 5 ustawy z dnia 31 stycznia 1980 r. o godle, barwach i hymnie Rzeczypospolitej Polskiej oraz o pieczęciach państwowych).</p> <p>3. Sesja może odbywać się na kilku posiedzeniach. Sesja może odbyć się w siedzibie OSiKJST, jak i poza nią (sesja wyjazdowa). Sesja może odbyć się w dniu wolnym od pracy, jak i w godzinach nocnych. Dopuszczalne jest zarządzanie przerwy w obradach (sesji).</p> <p>4. Tylko radni mają prawo głosowania w trakcie sesji. Przewodniczący organu wykonawczego jednostki pomocniczej może uczestniczyć w pracach rady gminy na zasadach określonych w statucie gminy, bez prawa udziału w głosowaniu (art. 37a u.s.g.). Poseł ma prawo uczestniczyć w sesjach OSiKJST właściwych dla okręgu wyborczego, z którego został wybrany, lub właściwych ze względu na siedzibę biura posła. Senator ma prawo uczestniczyć w sesjach sejmików województw, rad powiatów i rad gmin, właściwych dla okręgu wyborczego, z którego został wybrany. Poseł i senator – uczestnicząc w sesjach – może zgłaszać swoje uwagi i wnioski. Warunki do realizacji praw posła i senatora do uczestniczenia w sesji oraz zgłaszania uwag i wniosków zapewniają przewodniczący sejmików województw oraz przewodniczący rad powiatów i rad gmin (art. 22 ustawy z dnia 9 maja 1996 r. o wykonywaniu mandatu posła i senatora). Ustawa ta nie określa <i>expressis verbis</i> sankcji związanych z naruszeniem ww. praw posła i senatora, ani nie przydaje posłom i senatorom prawa do występowania jako pierwszy czy w każdym momencie sesji (bez zgody prowadzącego obrady), nie zabrania także ograniczania czasowego ich wystąpień. Ww. wnioski i uwagi nie mogą dotyczyć kwestii, które – w świetle przepisów prawa, w tym statutu JST – mogą być przedmiotem wniosków wyłącznie innych podmiotów (np. poseł nie może wnioskować o zmianę porządku obrad). W trakcie sesji mogą występować osoby zaproszone przez przewodniczącego OSiKJST. W debacie nad raportem o stanie JST mieszkańcy JST mogą zabierać głos (art. 28aa ust. 6-8 u.s.g., art. 30a ust. 6-8 u.s.p., art. 34a u.s.w.).</p> <p>5. Sesję zwołuje i określa porządek jej obrad – co do zasady – przewodniczący OSiKJST (art. 19 ust. 2 i art. 20 ust. 1 u.s.g., art. 14 ust. 3 i art. 15 ust. 1 u.s.p., art. 20 ust. 3 i art. 21 ust. 1 u.s.w.). Przewodniczący OSiKJST może konsultować z radnymi, komisjami i klubami radnych co powinno znaleźć się w porządku obrad. Na wniosek wójta, burmistrza, prezydenta miasta/starosty/marszałka województwa przewodniczący OSiKJST obowiązany jest wprowadzić do porządku obrad najbliższej sesji projekt uchwały, jeżeli wpłynął on do organu stanowiącego co najmniej 7 dni przed dniem rozpoczęcia sesji (art. 20 ust. 5 u.s.g., art. 15 ust. 9 u.s.p., art. 21 ust. 9 u.s.w.). Stosownie zaś do art. 20 ust. 6 u.s.g., art. 15 ust. 11 u.s.p., art. 21 ust. 10 u.s.w., przewodniczący OSiKJST – na wniosek klubu radnych – jest obowiązany wprowadzić do porządku obrad najbliższej sesji OSiKJST projekt uchwały, zgłoszony przez klub radnych, jeżeli wpłynął on do OSiKJST co najmniej 7 dni przed dniem rozpoczęcia sesji OSiKJST. W trybie, o którym mowa w zdaniu poprzednim, każdy klub radnych może zgłosić nie więcej niż jeden projekt uchwały na każdą kolejną sesję OSiKJST. Zawiadomienie o sesji powinno określać miejsce, dzień i godzinę rozpoczęcia sesji. Do zawiadomienia o zwołaniu sesji przewodniczący OSiKJST dołącza się porządek obrad wraz z projektami uchwał (art. 20 ust. 1 u.s.g., art. 15 ust. 1 u.s.p., art. 21 ust. 1 u.s.w.). Zawiadomienie należy doręczyć radnym. W statucie JST można określić na ile dni przed rozpoczęciem sesji radni powinni otrzymać zawiadomienie o sesji wraz z porządkiem obrad i projektami uchwał.</p>

Ciąg dalszy – Tabela 20. Sesja organu stanowiącego i kontrolnego jednostki samorządu terytorialnego

Sesja OSiKJST
<p>Doręczenie radnym porządku obrad wraz z projektami uchwał ma na celu umożliwienie radnym właściwe wykonywanie ich uprawnień i obowiązków oraz ochronę przed zaskakiwaniem ich koniecznością uczestniczenia w podejmowaniu uchwał, do których podjęcia nie mogli się w sposób właściwy przygotować. W tym kontekście warto powołać następujący pogląd judykatury: „Pojęcia «przedstawić na sesji» nie można w żaden sposób utożsamiać z ustnym odczytaniem na sesji. Żaden z przepisów ustawy o ustroju sądów powszechnych, a przede wszystkim ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym [...] nie stawia wymogu, żeby każda kwestia poruszana podczas obrad sesji była ustnie odczytywana. Przeciwnie, stosownie do treści art. 20 ust. 1 zdanie drugie u.s.g., do zawiadomienia o zwołaniu sesji dołącza się porządek obrad wraz z projektami uchwał. Rozwiązanie to ma gwarantować sprawne przeprowadzenie obrad i wcześniejsze zaznajomienie radnych z kwestiami będącymi przedmiotem obrad rady. Stąd też w pełni należy zaakceptować postępowanie powołanego uchwałą Rady Miejskiej w Strzelcach Opolskich z dnia 21 czerwca 2011 r. zespołu do spraw wyboru ławników, który opracowaną opinię przedstawił radnym w postaci pisemnej informacji jeszcze przed sesją Rady. Oczywistym się wydaje, że wcześniejsze przedstawienie opinii daje radnemu możliwość szczegółowego zapoznania się z jej treścią i ewentualnego wniesienia uwag podczas trwania sesji, a z pewnością forma pisemna opinii jest bardziej właściwa niż jedynie ustne jej odczytanie. Oznacza to, że zapoznanie radnych z treścią opinii poprzez załączenie jej do zawiadomienia o sesji rady, której przedmiotem ma być wybór ławników, jest równoznaczne z «przedstawieniem na sesji», bowiem stanowi element udziału radnego w danej sesji, nie ograniczonego tylko do obecności na posiedzeniu. Takie rozumienie cytowanego przepisu jest ponadto zgodne z celem regulacji art. 163 § 2 u.s.p., który gwarantować ma właściwy wybór ławników, spośród osób spełniających określone, ustawowe kryteria. Oczywiście cel ten zostałby również spełniony, gdyby opinie zostały wręczone radnym podczas sesji bądź odczytane podczas posiedzenia. Nie oznacza to jednak, że tylko w takich przypadkach można mówić o «przedstawieniu na sesji». Poza zakresem niniejszej sprawy jest czy radni rzeczywiście zapoznają się z treścią załączonych do porządku obrad materiałów i czy rzeczywiście wysłuchają wygłoszonych podczas trwania sesji opinii. Nie ulega wątpliwości, że zarówno nadzór sprawowany nad działalnością gminy przez wojewodę (art. 85 u.s.g.), jak również kontrola sądów administracyjnych [...], sprawowane są wyłącznie pod względem zgodności z prawem” – wyrok NSA z dnia 6 września 2012 r., II OSK 1844/12, http://orzeczenia.nsa.gov.pl. Przewodniczący rady gminy jest każdorazowo zobowiązany do zawiadamiania, na takich samych zasadach jak radnych, przewodniczącego organu wykonawczego jednostki pomocniczej o sesji rady gminy (art. 37a u.s.g.). Informacja o terminie, miejscu i przedmiocie sesji powinna być udostępniona na stronie podmiotowej Biuletynu Informacji Publicznej.</p> <p>6. Pierwszą sesję nowo wybranego OSiKJST (tzw. sesję inauguracyjną) zwołuje komisarz wyborczy na dzień przypadający w ciągu 7 dni po upływie kadencji OSiKJST (art. 20 ust. 2 u.s.g., art. 15 ust. 3 u.s.p., art. 21 ust. 3 u.s.w.). W celu złożenia przez wójta, burmistrza, prezydenta miasta ślubowania komisarz wyborczy zwołuje sesję rady gminy na dzień przypadający w ciągu 7 dni od dnia ogłoszenia zbiorczych wyników wyborów wójtów, burmistrzów, prezydentów miast na obszarze kraju (art. 29a ust. 2 u.s.g.). W przypadku wyborów przedterminowych, pierwszą sesję zwołuje osoba, którą Prezes RM wyznaczył do pełnienia funkcji organów JST na dzień przypadający w ciągu 7 dni po ogłoszeniu wyników wyborów OSiKJST (art. 20 ust. 2b u.s.g., art. 15 ust. 5 u.s.p., art. 21 ust. 5, w związku z art. 21 ust. 3 u.s.w.). W przypadku odwołania lub przyjęcia rezygnacji przewodniczącego i wiceprzewodniczących OSiKJST oraz niewybrania w ich miejsce osób do pełnienia tych funkcji w terminie 30 dni od dnia przyjęcia rezygnacji albo od dnia odwołania, sesję OSiKJST w celu wyboru przewodniczącego, zwołuje wojewoda. Sesja zwoływana jest na dzień przypadający w ciągu 7 dni po upływie terminu, o którym mowa w zdaniu poprzednim (art. 19 ust. 7 u.s.g., art. 14 ust. 7 u.s.p., art. 20 ust. 7 u.s.w.). Pierwszą sesję rady gminy/rady powiatu powstałej (-go) w wyniku połączenia gmin/powiatów lub rady nowo utworzonej gminy/powiatu zwołuje komisarz wyborczy na dzień przypadający w terminie 7 dni po dniu ogłoszenia wyników wyborów do rady, a w przypadku, o którym mowa w art. 390a § 2 K.wyb., na dzień przypadający w terminie 7 dni od dnia powstania gminy (art. 20 ust. 6a u.s.g., art. 15 ust. 10 u.s.p.).</p>

Ciąg dalszy – Tabela 20. Sesja organu stanowiącego i kontrolnego jednostki samorządu terytorialnego

Sesja OSiKJST
<p>7. Sesje – co do zasady – prowadzi przewodniczący OSiKJST (art. 19 ust. 2 u.s.g., art. 14 ust. 3 u.s.p., art. 20 ust. 3 u.s.w.); sprawuje tzw. „policję sesyjną” (otwiera i zamyka sesję, zarządza przerwy w obradach, otwiera i zamyka dyskusję nad poszczególnymi punktami porządku obrad, udziela i odbiera głos, przeprowadza głosowania, wzywa osoby niebędące radnymi naruszające powagę obrad i sesji do zachowania spokoju, pouczając o konsekwencjach prawnych przewidzianych w Kodeksie wykroczeń). Pierwszą sesję nowo wybranego OSiKJST, do czasu wyboru przewodniczącego, prowadzi najstarszy wiekiem radny obecny na sesji (art. 20 ust. 2c u.s.g., art. 15 ust. 6 u.s.p., art. 21 ust. 6 u.s.w.). Sesję – zwołaną przez wojewodę w celu wyboru przewodniczącego – do czasu wyboru przewodniczącego prowadzi najstarszy wiekiem radny obecny na sesji, który wyraził zgodę na prowadzenie sesji (art. 19 ust. 8 u.s.g., art. 14 ust. 8 u.s.p., art. 20 ust. 8 u.s.w.).</p> <p>8. Przewodniczący OSiKJST może wyznaczyć do wykonywania swoich zadań wiceprzewodniczącego. W przypadku nieobecności przewodniczącego i niewyznaczenia wiceprzewodniczącego, zadania przewodniczącego wykonuje wiceprzewodniczący najstarszy wiekiem (art. 19 ust. 2 u.s.g., art. 14 ust. 3 u.s.p., art. 20 ust. 3 u.s.w.). „Wyłączne prawo zwoływania sesji rady gminy ma jej przewodniczący, a w sytuacji gdy nie może on zwołać sesji rady, czynność tę może wykonać w jego zastępstwie wyznaczony przez niego wiceprzewodniczący. [...] Wykładnia zdania drugiego art. 19 ust. 2 usg nie może prowadzić do obejścia bezwzględnie obowiązujących przepisów o sposobie zwoływania sesji rady gminy wbrew woli przewodniczącego, pod jego nieobecność. Celem tej regulacji jest zapewnienie funkcjonowania przez radę gminy w sytuacjach szczególnych, gdy przewodniczący z powodów zdrowotnych, czy też innych losowych obiektywnie rzecz ujmując nie może organizować pracy rady i prowadzić jej obrad” – wyrok WSA w Poznaniu z dnia 7 marca 2013 r., IV SA/Po 1081/12.</p> <p>9. OSiKJST może wprowadzić zmiany w porządku bezwzględną większością głosów ustawowego składu OSiKJST (art. 20 ust. 1a u.s.g., art. 15 ust. 2 u.s.p., art. 21 ust. 2). Do zmiany porządku obrad sesji zwołanej na wniosek wójta lub co najmniej 1/4 ustawowego składu rady gminy/zarządu powiatu lub co najmniej 1/4 ustawowego składu rady powiatu/co najmniej 1/4 ustawowego składu sejmiku województwa wymagana jest zgoda wnioskodawcy (art. 20 ust. 4 u.s.g., art. 15 ust. 8 u.s.p., art. 21 ust. 8 u.s.w.). W sytuacji zmiany porządku obrad nie ma obowiązku doręczania radnym projektu uchwał, która ma być głosowana na skutek zmiany porządku. W statucie JST można określić podmioty, które mogą wystąpić z wnioskiem o zmianę porządku obrad. Zmiana porządku obrad jest możliwa nie tylko na początku sesji, ale także w trakcie jej trwania. Przyjęcie projektu uchwały, która nie była ujęta w projekcie obrad, bez wcześniejszego przegłosowania bezwzględną większością głosów zmian, jest istotnym uchybieniem skutkującym nieważnością uchwały. „Ustawa nie precyzuje, w którym momencie posiedzenia rada ma prawo dokonania zmiany porządku obrad, zatem można przyjąć, że uchwała taka będzie mogła być przyjęta nie tylko na początku danej sesji, ale także i w trakcie jej trwania. Istotą zmiany porządku obrad jest to, że wówczas projekty danych uchwał nie muszą być doręczane wraz z porządkiem obrad rady. Właśnie z tego powodu, że radni nie mają możliwości zapoznania się z projektem danej uchwały ustawodawca wprowadził tu wymóg uzyskania kwalifikowanej większości, aby móc taką uchwałę na danej sesji przegłosować. Oznacza to zarazem, że przegłosowanie na sesji rady uchwały, która nie została przekazana radnym w trybie przewidzianym w art. 20 ust. 1 ustawy o samorządzie gminnym, jak również nie została wprowadzona do porządku obrad rady w trybie unormowanym w art. 20 ust. 1a tej ustawy dotknięta jest wadą prawną, która skutkuje stwierdzeniem jej nieważności” – wyrok WSA w Gliwicach z dnia 30 stycznia 2007 r., IV SA/Gl 838/06, http://orzeczenia.nsa.gov.pl. „[...] przepis art. 20 ust. 1a u.s.g. stanowi z kolei, że rada gminy może wprowadzić zmiany w porządku obrad bezwzględną większością głosów ustawowego składu rady. [...] Powołany przepis art. 20 ust. 1a wprowadza odstępstwo od zasady uregulowanej w ust. 1. [...] Ustawodawca wprowadzając możliwość zmiany porządku obrad już w trakcie sesji obwarował ją wymogiem bezwzględnej większości głosów ustawowego składu rady. Nie można zatem przepisu art. 20 ust. 1a rozumieć jedynie jako dopuszczalności zmiany porządku obrad z wyłączeniem jednak możliwości zaproponowania następnie treści określonej uchwały i jej podjęcia. Jeśli radni bezwzględną większością głosów ustawowego składu rady mogą zmienić porządek obrad to mogą także – w zakresie jaki wynika z przegłosowanej zmiany porządku obrad – zgłosić projekty i podjąć określone uchwały. [...] Uzasadnienie skargi kasacyjnej słusznie również wskazuje iż oparta na powołanych przepisach argumentacja Sądu I instancji iż każdy radni powinni dysponować przed sesją</p>

Ciąg dalszy – Tabela 20. Sesja organu stanowiącego i kontrolnego jednostki samorządu terytorialnego

Sesja OSiKJST
<p>porządkiem obrad i projektami uchwał bo to gwarantuje że nie będą zaskakiwani wnioskami o zmianę porządku obrad, choć słuszna jako zasada generalna, nie może być stosowana w przypadkach gdy ustawodawca, na szczególnych warunkach, dopuścił możliwość zmiany porządku obrad. Nie jest rzeczą sądu oceniać stosowanie mechanizmów politycznych w tym możliwości budowania koalicji w sytuacji gdy Rada, zmieniając porządek obrad i podejmując – w tym zakresie – uchwały w przepisanej ustawowo trybie, działała w granicach kompetencji określonych ustawowo” – wyrok NSA z dnia 1 lipca 2008 r., II OSK 447/08, http://orzeczenia.nsa.gov.pl.</p> <p>10. Stałymi punktami sesji są zazwyczaj: zatwierdzenie protokołu poprzedniej sesji, wysłuchanie informacji i komunikatów z prac OWJST, rozpatrzenie projektów uchwał oraz wolne wnioski i oświadczenia.</p> <p>11. Z każdego posiedzenia OSiKJST sporządza się protokół będący informacją publiczną (art. 11b ust. 2 u.s.g., art. 8a ust. 2 u.s.p., art. 15a ust. 2 u.s.w.).</p> <p>12. Każdy ma prawo wstępu na sesje OSiKJST. Ograniczenia jawności mogą wynikać wyłącznie z ustaw (art. 11b ust. 2 u.s.g., art. 8a ust. 2 u.s.p., art. 15a ust. 2 u.s.w., art. 18 ust. 1 u.d.i.p.). OSiKJST obowiązany jest zapewnić lokalowe lub techniczne środki umożliwiające wstęp na sesje. Obrady OSiKJST są transmitowane i utrwalane za pomocą urządzeń rejestrujących obraz i dźwięk. Nagrania obrad są udostępniane w Biuletynie Informacji Publicznej i na stronie internetowej gminy oraz w inny sposób zwyczajowo przyjęty (art. 20 ust. 1b u.s.g., art. 15 ust. 1a u.s.p., art. 21 ust. 1a u.s.w.). „Zgodnie z § 25 ust. 6 i 7 Regulaminu – rada miejska wyraża zgodę na nagrywanie obrad przez przedstawicieli telewizji po uprzednim zgłoszeniu Przewodniczącemu Rady zamiaru nagrywania sesji, zaś filmowanie odbywa się wyłącznie w miejscach do tego wyznaczonych na sali obrad. Powyższe postanowienia naruszają przepisy art. 61 ust. 1 i 2 Konstytucji. W myśl w/w norm konstytucyjnych – obywatel ma prawo m.in. do uzyskania informacji o działalności organów władzy publicznej oraz osób pełniących funkcje publiczne (...), zaś owo uprawnienie obejmuje wstęp na posiedzenie kolegialnych organów władzy publicznej pochodzących z powszechnych wyborów, z możliwością rejestracji dźwięku lub obrazu. Ograniczenie tego uprawnienia może nastąpić wyłącznie ze względu na określoną w ustawach ochronę wolności i praw innych osób i podmiotów gospodarczych oraz ochronę porządku publicznego, bezpieczeństwa lub ważnego interesu gospodarczego państwa (art. 61 ust. 3 Konstytucji). Omawiane zapisy regulaminowe godzą również w przepis art. 18 ust. 1 ustawy z dnia 6 września 2001 r. o dostępie do informacji publicznej, zgodnie z którym – posiedzenia kolegialnych organów władzy publicznej pochodzących z powszechnych wyborów są jawne i dostępne. Organy te są wręcz zobowiązane do zapewnienia lokalowych lub technicznych środków umożliwiających urzeczywistnienie zasady jawności działania władz publicznych (art. 18 ust. 3 ustawy). Ponadto analizowany § 25 ust. 6 i 7 Regulaminu narusza przepisy art. 11b ust. 1 i 2 u.s.g.” – wyrok WSA w Lublinie z dnia 29 stycznia 2009 r., III SA/Lu 418/08, http://orzeczenia.nsa.gov.pl.</p>

Tabela 21. Organy wykonawcze jednostek samorządu terytorialnego w rozumieniu samorządowych ustaw ustrojowych – informacje podstawowe

JST (podmiot administracji w imieniu, którego organ wykonawczy wykonuje kompetencje)	gmina	powiat	województwo samorządowe
Nazwa OW ⁴⁵	wójt (burmistrz, prezydent miasta)	zarząd powiatu	zarząd województwa
Obszar działania OW ²⁸	terytorium gminy	terytorium powiatu	terytorium województwa
Liczba członków OW	jednoosobowy ⁴⁶	kolegialny; zarząd powiatu liczy od 3 do 5 członków ⁴⁷ ; w skład tego organu wchodzi starosta jako jego przewodniczący, wicestarosta i pozostali członkowie	kolegialny; w skład zarządu województwa, liczącego 5 osób, wchodzi marszałek województwa jako jego przewodniczący, wicemarszałek lub 2 wicemarszałków ⁴⁸ i pozostali członkowie
Okres urzędowania OW	kadencja wójta, burmistrza, prezydenta miasta rozpoczyna się w dniu rozpoczęcia kadencji rady gminy lub wyboru go przez radę gminy i upływa z dniem upływu kadencji rady gminy (kadencja rady gminy trwa 5 lat, licząc od dnia wyboru). Po upływie kadencji wójta, burmistrza, prezydenta miasta pełni on swoją funkcję do czasu objęcia obowiązków przez nowo wybranego wójta, burmistrza, prezydenta miasta albo osobę, którą Prezes RM wyznaczył do pełnienia funkcji wójta; objęcie obowiązków przez organ wykonawczy gminy następuje z chwilą złożenia ślubowania wobec: rady gminy albo przed właściwym terytorialnie komisarzem wyborczym; w przypadku wygaśnięcia mandatu wójta, burmistrza, prezydenta miasta przed upływem kadencji jego funkcję, do czasu objęcia obowiązków	zarząd powiatu – co do zasady – działa od dnia wyboru do dnia wyboru nowego zarządu	zarząd województwa – co do zasady – działa od dnia wyboru do dnia wyboru nowego zarządu województwa

⁴⁵ OWJST są terenowymi organami administracji publicznej.

⁴⁶ Wskazać należy, że zgodnie z art. 26a ust. 1 u.s.g., organ wykonawczy gminy, w drodze zarządzenia, powołuje oraz odwołuje swojego zastępcę lub zastępców i określa ich liczbę. Liczba zastępców organu wykonawczego gminy nie może być większa niż: 1) jeden w gminach do 20000 mieszkańców, 2) dwóch w gminach do 100000 mieszkańców, 3) trzech w gminach do 200000 mieszkańców, 4) czterech w gminach powyżej 200000 mieszkańców (art. 26a ust. 2 u.s.g.). W przypadku gdy określona przez organ wykonawczy gminy liczba jego zastępców jest większa niż jeden, w zarządzeniu, o którym mowa wyżej, organ wykonawczy gminy wskazuje imiennie pierwszego i kolejnych zastępców (art. 26a ust. 3 u.s.g.).

⁴⁷ Aktem, w którym określa się liczbę członków zarządu powiatu w danym powiecie jest statut powiatu (art. 27 ust. 1 u.s.p.).

⁴⁸ Statut województwa powinien określać liczbę wicemarszałków wybieranych w danym województwie samorządowym.

Ciąg dalszy – Tabela 21. Organy wykonawcze jednostek samorządu terytorialnego w rozumieniu samorządowych ustaw ustrojowych – informacje podstawowe

JST (podmiot administracji w imieniu, którego organ wykonawczy wykonuje kompetencje)	gmina	powiat	województwo samorządowe
	przez nowo wybranego wójta, burmistrza, prezydenta miasta, pełni osoba wyznaczona przez Prezesa RM, zaś w przypadku wygaśnięcia mandatu wójta, burmistrza, prezydenta miasta w czasie pełnienia funkcji przez osobę, o której mowa w art. 28h u.s.g., osoba ta pełni funkcję wójta do czasu objęcia obowiązków przez nowo wybranego wójta, burmistrza, prezydenta miasta		
Wybór, odwołanie, rozwiązanie, zakończenie działalności OW	zasadą wybór bezpośredni; jest wybierany w wyborach powszechnych, równych, bezpośrednich, w głosowaniu tajnym ⁴⁹ ; w określonych przypadkach ⁵⁰ wyboru organu wykonawczego gminy dokonuje organ stanowiący i kontrolny gminy (wybór pośredni)	wybór pośredni; zarząd powiatu jest wybierany i odwoływany przez radę powiatu; może być rozwiązany przez Prezesa RM w trybie nadzoru; zarząd powiatu ulega rozwiązaniu z mocy prawa w przypadku rozwiązania rady powiatu przez Sejm; zarząd powiatu kończy swoją działalność z mocy prawa w razie odwołania rady powiatu w drodze referendum powiatowego; zarząd powiatu ulega rozwiązaniu z mocy prawa również w przypadkach zmian w podziale terytorialnym określonych w przepisach określających zasady i tryb zgłaszania kandydatów, przeprowadzania oraz warunki ważności wyborów do OSiKJST;	wybór pośredni; zarząd województwa jest wybierany i odwoływany przez sejmik województwa; może być rozwiązany przez Prezesa RM w trybie nadzoru; zarząd województwa ulega rozwiązaniu z mocy prawa w przypadku rozwiązania sejmiku województwa przez Sejm; zarząd województwa kończy swoją działalność z mocy prawa w razie odwołania sejmiku województwa w drodze referendum wojewódzkiego; zarząd województwa ulega rozwiązaniu z mocy prawa również w przypadkach zmian w podziale terytorialnym określonych w przepisach określających zasady i tryb zgłaszania kandydatów, przeprowadzania oraz

⁴⁹ W przypadku gdy obaj kandydaci w ponownym głosowaniu otrzymają tę samą liczbę głosów, za wybranego uważa się tego kandydata, który w większej liczbie obwodów głosowania otrzymał więcej głosów niż drugi kandydat. Jeżeli liczby obwodów, o których mowa w zdaniu poprzednim, byłyby równe, o wyborze wójta, burmistrza, prezydenta miasta rozstrzyga losowanie przeprowadzone przez gminną komisję wyborczą. Tryb przeprowadzania losowania określa Państwowa Komisja Wyborcza (zob. art. 473 § 7 i 8 K.wyb.).

⁵⁰ Jeżeli nie zostanie zarejestrowany żaden kandydat, wyboru wójta, burmistrza, prezydenta miasta dokonuje rada gminy (miejska, miasta) bezwzględną większością głosów ustawowego składu rady w głosowaniu tajnym. Jeżeli zostanie zarejestrowany tylko jeden kandydat, wybory przeprowadza się, z tym że tego kandydata uważa się za wybranego, jeżeli w głosowaniu uzyskał więcej niż połowę ważnie oddanych głosów. W przypadku gdy kandydat, o którym mowa w zdaniu poprzednim, nie uzyskał więcej niż połowy ważnie oddanych głosów, wyboru wójta, burmistrza, prezydenta miasta dokonuje rada gminy (miejska, miasta) bezwzględną większością głosów ustawowego składu rady w głosowaniu tajnym (zob. art. 482 § 2-4 K.wyb.).

Ciąg dalszy – Tabela 21. Organy wykonawcze jednostek samorządu terytorialnego w rozumieniu samorządowych ustaw ustrojowych – informacje podstawowe

JST (podmiot administracji w imieniu, którego organ wykonawczy wykonuje kompetencje)	gmina	powiat	województwo samorządowe
		zakończenie działalności zarządu powiatu następuje też w przypadku przyjęcia rezygnacji całego zarządu powiatu	warunki ważności wyborów do OSiKJST; zakończenie działalności zarządu województwa następuje też w przypadku przyjęcia rezygnacji całego zarządu województwa
Status osoby pełniącej funkcję (będącej członkiem) OW w świetle prawa urzędniczego	pracownik samorządowy zatrudniany w urzędzie gminy (pracodawca)	starosta, wicestarosta oraz pozostali członkowie zarządu powiatu są zatrudniani jako pracownicy samorządowi w starostwie powiatowym (pracodawca), jeżeli statut powiatu tak stanowi ⁵¹	marszałek województwa, wicemarszałek oraz pozostali członkowie zarządu województwa są zatrudniani jako pracownicy samorządowi w urzędzie marszałkowskim (pracodawca), jeżeli statut województwa tak stanowi ⁵²
Aparat pomocniczy⁵³	urząd gminy (urząd miejski, urząd miasta)	starostwo powiatowe	urząd marszałkowski

⁵¹ W razie gdy statut powiatu nie stanowi, że członkowie zarządu powiatu są zatrudniani jako pracownicy samorządowi w starostwie powiatowym, osoba będąca członkiem zarządu powiatu i niebędąca jednocześnie radnym rady powiatu pełni tę funkcję nieodpłatnie (honorowo, bez wynagrodzenia).

⁵² W razie gdy statut województwa nie stanowi, że członkowie zarządu województwa są zatrudniani jako pracownicy samorządowi w urzędzie marszałkowskim, osoba będąca członkiem zarządu województwa i niebędąca jednocześnie radnym sejmiku województwa pełni tę funkcję nieodpłatnie (honorowo, bez wynagrodzenia).

⁵³ Podkreślić należy, że urząd gminy, starostwo powiatowe i urząd marszałkowski są aparatem pomocniczym zarówno OWJST, jak i OSiKJST.

Tabela 22. Postępowanie w sprawie wyboru zarządu jednostki samorządu terytorialnego po upływie kadencji rady powiatu (sejmiku województwa)

Zdarzenie/czynność/stan	OSiKJST	OWJST
1) wybory do OSiKJST kolejnej kadencji (datę wyborów wyznacza się na dzień wolny od pracy przypadający nie wcześniej niż na 30 dni i nie później niż na 7 dni przed upływem kadencji OSiKJST – art. 371 § 1 zd. 2 K.wyb.)	możliwość wykonywania zadań i kompetencji przez OSiKJST	możliwość wykonywania zadań i kompetencji przez OWJST ⁵⁴
2) upływ 5-letniej ⁵⁵ kadencji OSiKJST – art. 9 ust. 2 u.s.p./art. 16 ust. 2 u.s.w.	wygaśnięcie zdolności do działania – brak możliwości wykonywania zadań i kompetencji OSiKJST	jw. – art. 28 u.s.p./art. 42 u.s.w.
3) OWW przez WOW – art. 382 K.wyb.	brak możliwości wykonywania zadań i kompetencji OSiKJST; początek 3-miesięcznego terminu na wybranie OWJST – art. 27 ust. 1 u.s.p./art. 32 ust. 1 u.s.w.	jw.
4) ukonstytuowanie się OSiKJST wybranego na kolejną kadencję – art. 450 i art. 459 § 1, w zw. z art. 449 K.wyb. oraz art. 15 ust. 3 i 6, art. 20 i art. 14 ust. 1 u.s.p./ art. 21 ust. 3 i 6, art. 22 i art. 20 ust. 1 u.s.w.	zdolność do wykonywania zadań i kompetencji OSiKJST (z wyjątkiem odwołania dotychczasowego zarządu JST)	jw.
5) postępowanie w sprawie wyłonienia kandydata/-ów na stanowisko starosty (marszałka województwa)	według reguł statutowych lub przyjętych <i>ad hoc</i>	jw.
6) głosowanie w sprawie wyboru starosty (marszałka województwa)	bezwzględna większość ustawowego składu OSiKJST, w głosowaniu tajnym – art. 27 ust. 2 u.s.p./art. 32 ust. 2 u.s.w.	jw.
7) głosowanie w sprawie wyboru wicestarosty; głosowanie/-a w sprawie wyboru wicemarszałka/-ów województwa	tylko na wniosek uprzednio wybranego starosty (starosty – elekta)/marszałka województwa (marszałka województwa – elekta) – zwykła większość, <i>quorum</i> na poziomie ½ ustawowego składu, w głosowaniu tajnym – art. 27 ust. 3 u.s.p./art. 32 ust. 3 u.s.w.	jw.
8) głosowanie/-a w sprawie wyboru pozostałych członków OWJST	tylko na wniosek uprzednio wybranego starosty (starosty – elekta)/marszałka województwa (marszałka województwa – elekta) – zwykła większość, <i>quorum</i> na poziomie ½ ustawowego składu, w głosowaniu tajnym – art. 27 ust. 3 u.s.p. /art. 32 ust. 3 u.s.w.	jw.

⁵⁴ Dotyczy też starosty (marszałka województwa)/zadań i kompetencji tych organów.

⁵⁵ Począwszy od kadencji 2018-2023, na mocy art. 15 ustawy z dnia 11 stycznia 2018 r. o zmianie niektórych ustaw w celu zwiększenia udziału obywateli w procesie wybierania, funkcjonowania i kontrolowania niektórych organów publicznych.

Ciąg dalszy – Tabela 22. Postępowanie w sprawie wyboru zarządu jednostki samorządu terytorialnego po upływie kadencji rady powiatu (sejmiku województwa)

Zdarzenie/czynność/stan	OSiKJST	OWJST
9a) wybranie pełnego składu OWJST (przez OSiKJST wybrany na kolejną kadencję) – wybranie OWJST z zachowaniem ww. 3-miesięcznego terminu	suma pozytywnych wyników głosowań w ww. sprawach – odzyskanie pełnej zdolności do wykonywania zadań i kompetencji OSiKJST (tzn. odzyskanie zdolności odwoływania OWJST, poszczególnych jego członków, przyjmowania rezygnacji w tym zakresie)	wygaśnięcie zdolności do działania dotychczasowego OWJST ⁵⁶ – zadania i kompetencje wykonuje OWJST wybrany przez OSiKJST nowej kadencji; starosta (starosta–elekt)/ marszałek województwa (marszałek województwa–elekt) staje się starostą (marszałkiem województwa) – art. 28 u.s.p./art. 42 u.s.w.
9b) uchybienie ww. terminowi wyboru OWJST (przez OSiKJST wybrany na kolejną kadencję)	rozwiązanie z mocy prawa – art. 29 ust. 1 u.s.p./art. 33 ust. 1 u.s.w.	wygaśnięcie zdolności do działania dotychczasowego OWJST ⁵⁷ – art. 29 ust. 3a u.s.p./art. 33 ust. 4 u.s.w.
skutki prawne patrz tabela nr 23		

⁵⁶ Dotyczy też starosty (marszałka województwa)/zadań i kompetencji tych organów.

⁵⁷ Jw.

Tabela 23. Postępowanie w sprawie wyboru zarządu jednostki samorządu terytorialnego przez radę powiatu (sejmik województwa) wybraną/-y w wyborach przedterminowych przeprowadzonych z powodu uchybienia terminowi wyboru zarządu jednostki samorządu terytorialnego

Zdarzenie/czynność/stan	OSiKJST	OWJST
1) uchybienie terminowi wyboru OWJST (przez OSiKJST wybrany na kolejną kadencję)	rozwiązanie z mocy prawa – Prezes RM wyznacza osobę, która pełni funkcje organów danej JST – art. 29 ust. 1, 2 i 3a u.s.p./art. 33 ust. 1, 2 i 4 u.s.w.	wygaśnięcie zdolności do działania dotychczasowego OWJST ⁵⁸ – Prezes RM wyznacza osobę, która pełni funkcje organów danej JST ⁵⁹ – art. 29 ust. 3a u.s.p./art. 33 ust. 4 u.s.w.
2) wybory przedterminowe OSiKJST – przepisy K.wyb. (zob. w szczególności art. 372 i art. 377 ⁶⁰) oraz art. 29 ust. 3 u.s.p./art. 33 ust. 3 u.s.w.	zadania i kompetencje OSiKJST pełni osoba wyznaczona przez Prezesa RM – art. 29 ust. 3a u.s.p./art. 33 ust. 4 u.s.w.	zadania i kompetencje OWJST pełni osoba wyznaczona przez Prezesa RM ⁶¹ – art. 29 ust. 3a u.s.p./art. 33 ust. 4 u.s.w.
3) OWW przez OW – art. 382 K.wyb	jw.; początek 3-miesięcznego terminu na wybranie OWJST – art. 29 ust. 3a i 4 <i>ab initio</i> u.s.p./art. 33 ust. 4 i 5 <i>ab initio</i> u.s.w.	jw.
4) ukonstytuowanie się OSiKJST (wybranego w wyborach przedterminowych) – art. 450 i art. 459 § 1, w zw. z art. 449 K.wyb. oraz art. 15 ust. 3 i 6, art. 20 i art. 14 ust. 1 u.s.p./ art. 21 ust. 3 i 6, art. 22 i art. 20 ust. 1 u.s.w.	zadania i kompetencje OSiKJST (z wyjątkiem dotyczących wyboru OWJST oraz organizowania się OSiKJST) pełni osoba wyznaczona przez Prezesa RM – art. 29 ust. 3a u.s.p./art. 33 ust. 4 u.s.w.	jw.
5) postępowanie w sprawie wyłonienia kandydata/-ów na stanowisko starosty (marszałka województwa)	jw.; według reguł statutowych lub przyjętych <i>ad hoc</i>	jw.
7) głosowanie w sprawie wyboru wicestarosty; głosowanie/-a w sprawie wyboru wicemarszałka/-ów województwa	jw.; tylko na wniosek uprzednio wybranego starosty (starosty–elekta)/marszałka województwa (marszałka województwa–elekta) – zwykła większość, <i>quorum</i> na poziomie ½ ustawowego składu, w głosowaniu tajnym – art. 27 ust. 3 i art. 29 ust. 3a u.s.p./ art. 32 ust. 3 i art. 33 ust. 4 u.s.w.	jw.

⁵⁸ Dotyczy też starosty (marszałka województwa)/zadań i kompetencji tych organów.

⁵⁹ Jw.

⁶⁰ Zob. jeszcze art. 16 ust. 1 ustawy z dnia 11 stycznia 2018 r. o zmianie niektórych ustaw w celu zwiększenia udziału obywateli w procesie wybierania, funkcjonowania i kontrolowania niektórych organów publicznych.

⁶¹ Dotyczy też starosty (marszałka województwa)/zadań i kompetencji tych organów.

Ciąg dalszy – Tabela 23. Postępowanie w sprawie wyboru zarządu jednostki samorządu terytorialnego przez radę powiatu (sejmik województwa) wybraną/-y w wyborach przedterminowych przeprowadzonych z powodu uchybienia terminowi wyboru zarządu jednostki samorządu terytorialnego

Zdarzenie/czynność/stan	OSiKJST	OWJST
8) głosowanie/-a w sprawie wyboru pozostałych członków OWJST	jw.;	
	tylko na wniosek uprzednio wybranego starosty (starosta–elekt)/marszałka województwa (marszałek województwa–elekt) – zwykłą większością, <i>quorum</i> na poziomie ½ ustawowego składu, w głosowaniu tajnym – art. 27 ust. 3 i art. 29 ust. 3a u.s.p./art. 32 ust. 3 i art. 33 ust. 4 u.s.w.	jw.
9a) wybranie pełnego składu OWJST (przez OSiKJST wybrany w wyborach przedterminowych) – wybranie OWJST z zachowaniem ww. 3-miesięcznego terminu	suma pozytywnych wyników głosowań w ww. sprawach – wygaśnięcie zdolności do działania osoby wyznaczonej przez Prezesa RM – odzyskanie pełnej zdolności do wykonywania zadań i kompetencji (tzn. wykraczającej poza dotychczasowe ograniczenia co do konstituowania się i wybierania OWJST) – art. 29 ust. 3a u.s.p./art. 33 ust. 4 u.s.w.	wygaśnięcie zdolności do działania osoby wyznaczonej przez Prezesa RM – zadania i kompetencje wykonuje OWJST ⁶² wybrany przez OSiKJST; starosta (starosta–elekt)/ marszałek województwa (marszałek województwa–elekt) staje się starostą (marszałkiem województwa) – art. 29 ust. 3a u.s.p./art. 33 ust. 4 u.s.w.
9b) uchybienie ww. terminowi wyboru OWJST (przez OSiKJST wybrany w wyborach przedterminowych)	rozwiązanie z mocy prawa – wygaśnięcie zdolności do działania osoby wyznaczonej przez Prezesa RM – art. 29 ust. 4 i 5 zd. 2 u.s.p./art. 33 ust. 5 i 6 zd. 2 u.s.w.	wygaśnięcie zdolności do działania osoby wyznaczonej przez Prezesa RM – art. 29 ust. 5 zd. 2 u.s.p./art. 33 ust. 6 zd. 2 u.s.w.
skutki prawne patrz tabela nr 24		

⁶² Jw.

Tabela 24. Skutki niewybrania zarządu jednostki samorządu terytorialnego przez radę powiatu (sejmik województwa) wybraną/-y w wyborach przedterminowych

Zdarzenie/czynność/stan	OSiKJST	OWJST
1) uchybienie terminowi wyboru OWJST (przez OSiKJST wybrany w wyborach przedterminowych)	rozwiązanie z mocy prawa – wygaśnięcie zdolności do działania osoby wyznaczonej przez Prezesa RM – art. 29 ust. 4 i 5 zd. 2 u.s.p./art. 33 ust. 5 i 6 zd. 2 u.s.w.	wygaśnięcie zdolności do działania osoby wyznaczonej przez Prezesa RM ⁶³ – art. 29 ust. 5 zd. 2 u.s.p./art. 33 ust. 6 zd. 2 u.s.w.
2) brak wyborów przedterminowych do OSiKJST – art. 29 ust. 5 zd. 1 u.s.p./art. 33 ust. 6 zd. 1 u.s.w.	zadania i kompetencje przejmuje i wykonuje komisarz rządowy (ustanowiony przez Prezesa RM, na wniosek ministra wł. ds. administracji publicznej) – art. 29 ust. 5 zd. 2 u.s.p./art. 33 ust. 6 zd. 2 u.s.w.	zadania i kompetencje przejmuje i wykonuje komisarz rządowy ⁶⁴ (ustanowiony przez Prezesa RM, na wniosek ministra wł. ds. administracji publicznej) – art. 29 ust. 5 zd. 2 u.s.p./art. 33 ust. 6 zd. 2 u.s.w.
3) wybory do OSiKJST kolejnej kadencji (datę wyborów wyznacza się na dzień wolny od pracy przypadający nie wcześniej niż na 30 dni i nie później niż na 7 dni przed upływem kadencji OSiKJST – art. 371 § 1 zd. 2 K.wyb.)	wygaśnięcie zdolności do działania ww. komisarza rządowego – brak możliwości wykonywania zadań i kompetencji OSiKJST – art. 29 ust. 5 zd. 2 <i>ab initio</i> u.s.p./art. 33 ust. 6 zd. 2 <i>ab initio</i> u.s.w.	zadania i kompetencje wykonuje ww. komisarz rządowy ⁶⁵ – art. 29 ust. 5 zd. 2 u.s.p./art. 33 ust. 6 zd. 2 u.s.w.
4) upływ 5-letniej ⁶⁶ kadencji OSiKJST – art. 9 ust. 2 u.s.p./art. 16 ust. 2 u.s.w.	brak możliwości wykonywania zadań i kompetencji OSiKJST; początek 3-miesięcznego terminu na wybranie OWJST – art. 27 ust. 1 u.s.p./art. 32 ust. 1 u.s.w.	jw.
5) ciąg dalszy – procedura z tabeli nr 22, począwszy od poz. 4	od poz. 4 do poz. 8 – bez zmian	jw.
6a) docelowo – tabela nr 22 poz. 9a	suma pozytywnych wyników głosowań w sprawie wyboru OWJST – odzyskanie pełnej zdolności do wykonywania zadań i kompetencji OSiKJST (włącznie z możliwością odwoływania OWJST, odwoływania poszczególnych jego członków oraz przyjmowaniem rezygnacji w tym zakresie)	wygaśnięcie zdolności do działania ww. komisarza rządowego ⁶⁷ – art. 29 ust. 5 zd. 2 w związku z art. 27 u.s.p./art. 33 ust. 6 zd. 2 w związku z art. 32 u.s.w.
6b) docelowo – tabela nr 22 poz. 9b	rozwiązanie z mocy prawa – art. 29 ust. 4 u.s.p./art. 33 ust. 1 u.s.w.	wygaśnięcie zdolności do działania ww. komisarza rządowego ⁶⁸ – art. 29 ust. 5 zd. 2 w związku z art. 29 ust. 3a i 5 zd. 1 u.s.p./art. 33 ust. 6 zd. 2 w związku z art. 33 ust. 4 i 6 zd. 1 u.s.w.
	skutki prawne z tabeli nr 23	
	w razie nieskuteczności zastosowania procedury z tabeli nr 23 – powrót do tabeli nr 24 poz. 1 i 2	

⁶³ Jw.

⁶⁴ Jw.

⁶⁵ Jw.

⁶⁶ Począwszy od kadencji 2018-2023, na mocy art. 15 ustawy z dnia 11 stycznia 2018 r. o zmianie niektórych ustaw w celu zwiększenia udziału obywateli w procesie wybierania, funkcjonowania i kontrolowania niektórych organów publicznych.

⁶⁷ Dotyczy też starosty (marszałka województwa)/zadań i kompetencji tych organów.

⁶⁸ Jw.

Tabela 25. Postępowanie w sprawie wyboru zarządu jednostki samorządu terytorialnego w związku z jego odwołaniem

Zdarzenie/czynność/stan	OSiKJST	OWJST
1a) uchwała OSiKJST w sprawie odwołania zarządu JST z powodu nieudzielenia zarządowi absolutorium – art. 30 u.s.p./art. 34 u.s.w.	³ / ₅ ustawowego składu OSiKJST, w głosowaniu tajnym – początek 3-miesięcznego terminu na wybranie OWJST; pełna zdolność do wykonywania zadań i kompetencji – art. 30 ust. 2 i art. 31b ust. 1 zd. 1 u.s.p./art. 34 ust. 3 i art. 39 ust. 1 zd. 1 u.s.w.	odwołanie zarządu JST ⁶⁹ – odwołany zarząd pełni dotychczasowe obowiązki ⁷⁰ – art. 31b ust. 3 zd. 1 u.s.p./art. 39 ust. 3 zd. 1 u.s.w.
1b) uchwała OSiKJST w sprawie odwołania zarządu JST z powodu nieudzielenia zarządowi wotum zaufania – art. 30a u.s.p./art. 34a u.s.w.	³ / ₅ ustawowego składu OSiKJST, w głosowaniu jawnym ⁷¹ – początek 3-miesięcznego terminu na wybranie zarządu; pełna zdolność do wykonywania zadań i kompetencji – art. 30a ust. 11 i art. 31b ust. 1 zd. 1 u.s.p./art. 34 ust. 3 i art. 39 ust. 1 zd. 1 u.s.w.	jw.
1c) uchwała OSiKJST w sprawie odwołania starosty (marszałka województwa) z innej przyczyny niż nieudzielenie absolutorium – art. 31 ust. 1-3 u.s.p./art. 37 ust. 1-3 u.s.w.	³ / ₅ ustawowego składu OSiKJST, w głosowaniu tajnym – początek 3-miesięcznego terminu na wybranie zarządu; pełna zdolność do wykonywania zadań i kompetencji – art. 31 ust. 3 i art. 31b ust. 1 zd. 1 u.s.p./art. 37 ust. 3 i art. 39 ust. 1 zd. 1 u.s.w.	skutek w postaci odwołania zarządu JST – odwołany zarząd pełni dotychczasowe obowiązki ⁷² – art. 31 ust. 4 i art. 31b ust. 3 zd. 1 u.s.p./art. 37 ust. 4 i art. 39 ust. 3 zd. 1 u.s.w.
2) ciąg dalszy – procedura z tabeli nr 22, począwszy od poz. 5	od poz. 5 do poz. 8 – bez zmian	odwołany zarząd JST pełni dotychczasowe obowiązki ⁷³ – art. 31b ust. 3 zd. 1 u.s.p./art. 39 ust. 3 zd. 1 u.s.w. oraz art. 31 ust. 4 u.s.p. i art. 31b ust. 3 zd. 1 u.s.p./art. 37 ust. 4 u.s.w. i art. 39 ust. 3 zd. 1 u.s.w.
3a) docelowo – tabela nr 22 poz. 9a ⁷⁴ (na mocy odesłania z art. 31b ust. 1 u.s.p./art. 39 ust. 1 u.s.w.)	poz. 9a – bez zmian	wygaśnięcie zdolności do działania odwołanego zarządu JST ⁷⁵ – art. 31b ust. 3 zd. 1 <i>in fine</i> u.s.p./art. 39 ust. 3 zd. 1 <i>in fine</i> u.s.w.
3b) docelowo – tabela nr 22 poz. 9b ⁷⁶ (na mocy odesłania z art. 31b ust. 1 u.s.p./art. 39 ust. 1 u.s.w.)	poz. 9b – bez zmian	wygaśnięcie zdolności do działania odwołanego zarządu JST ⁷⁷ – art. 29 ust. 1 i 3a u.s.p./art. 33 ust. 1 i 4 u.s.w.
	skutki prawne patrz tabela nr 23	
w razie nieskuteczności zastosowania procedury z tabeli nr 23 – skutki prawne z tabeli nr 24 poz. 1 i 2		

⁶⁹ Jw.⁷⁰ Jw.⁷¹ Z tym, że w art. 34a ust. 11 u.s.w. wskazano to wprost, a w kontekście art. 30a ust. 11 u.s.p. jest to już efekt wykładni systemowej (zob. art. 13 ust. 1 *in fine* u.s.p.).⁷² Dotyczy też starosty (marszałka województwa)/zadań i kompetencji tych organów.⁷³ Jw.⁷⁴ Może też dotyczyć OSiKJST wybranego w wyborach przedterminowych.⁷⁵ Dotyczy też starosty (marszałka województwa)/zadań i kompetencji tych organów.⁷⁶ Może też dotyczyć OSiKJST wybranego w wyborach przedterminowych.⁷⁷ Dotyczy też starosty (marszałka województwa)/zadań i kompetencji tych organów.

Tabela 26. Postępowanie w sprawie wyboru zarządu jednostki samorządu terytorialnego w związku z rezygnacją starosty (marszałka województwa)

Zdarzenie/ czynność/stan	OSiKJST	OWJST
1) złożenie rezygnacji przez starostę (marszałka województwa)	obowiązek podjęcia uchwały na najbliższej sesji o przyjęciu rezygnacji całego zarządu JST; pełna zdolność do wykonywania zadań i kompetencji – art. 31a ust. 2 u.s.p./art. 38 ust. 2 u.s.w.	złożenie rezygnacji przez cały zarząd JST ⁷⁸ ; zarząd objęty złożoną rezygnacją pełni dotychczasowe obowiązki ⁷⁹ – art. 31 ust. 4 <i>in fine</i> u.s.p./art. 37 ust. 4 <i>in fine</i> u.s.w.
1a) rezygnacja całego zarządu JST	uchwała o przyjęciu rezygnacji całego zarządu JST zwykłą większością, podjęta na najbliższej sesji, <i>quorum</i> na poziomie ½ ustawowego składu, w głosowaniu jawnym (lub jawnym imiennym ⁸⁰); początek 3-miesięcznego terminu na wybranie zarządu; pełna zdolność do wykonywania zadań i kompetencji – art. 31a ust. 1-2 i art. 31b ust. 1 zd. 1 <i>in fine</i> u.s.p./art. 38 ust. 1-2 i art. 39 ust. 1 zd. 1 <i>in fine</i> u.s.w.	rezygnacja całego zarządu JST ⁸¹ ; zarząd objęty formalnie przyjętą rezygnacją pełni dotychczasowe obowiązki ⁸² – art. 31 ust. 4 i art. 31b ust. 3 zd. 1 i 4 u.s.p./art. 37 ust. 4 i art. 39 ust. 3 zd. 1 i 4 u.s.w.
1b) rezygnacja całego zarządu JST	brak uchwały o przyjęciu rezygnacji całego zarządu JST – rezygnacja wywołuje swój skutek z upływem ostatniego dnia miesiąca, w którym odbyła się sesja najbliższa złożeniu rezygnacji – art. 31a ust. 3 u.s.p./art. 38 ust. 3 u.s.w.	rezygnacja całego zarządu JST ⁸³ ; zarząd objęty rezygnacją wywołującą skutki pomimo braku jej formalnego przyjęcia, pełni dotychczasowe obowiązki ⁸⁴ – art. 31 ust. 4 i art. 31b ust. 3 zd. 1 i ust. 4 u.s.p./art. 37 ust. 4 i art. 39 ust. 3 zd. 1 i ust. 4 u.s.w.
2) ciąg dalszy – procedura z tabeli nr 22, począwszy od poz. 5	od poz. 5 do poz. 8 – bez zmian	zarząd JST objęty rezygnacją pełni dotychczasowe obowiązki ⁸⁵ – art. 31b ust. 3 zd. 1 i 4 u.s.p./art. 39 ust. 3 zd. 1 i 4 u.s.w.
3a) docelowo – tabela nr 22 poz. 9a ⁸⁶ (na mocy odesłania z art. 31b ust. 1 u.s.p./art. 39 ust. 1 u.s.w.)	poz. 9a – bez zmian	wygaśnięcie zdolności do działania zarządu JST objętego rezygnacją ⁸⁷ – art. 31b ust. 3 zd. 1 u.s.p. i 4 u.s.p./art. 39 ust. 3 zd. 1 i 4 u.s.w.
3b) docelowo – tabela nr 22 poz. 9b ⁸⁸ (na mocy odesłania z art. 31b ust. 1 u.s.p./art. 39 ust. 1 u.s.w.)	poz. 9b – bez zmian	wygaśnięcie zdolności do działania zarządu JST ⁸⁹ objętego rezygnacją ⁹⁰ – art. 29 ust. 1 i 3a u.s.p./art. 33 ust. 1 i 4 u.s.w.
	skutki prawne patrz tabela nr 23	
	w razie nieskuteczności zastosowania procedury z tabeli nr 23 skutki prawne z tabeli nr 24 poz. 1 i 2	

⁷⁸ Jw.

⁷⁹ Jw.

⁸⁰ Może znaleźć zastosowanie tylko podczas głosowania sejmiku województwa.

⁸¹ Dotyczy też starosty (marszałka województwa)/zadań i kompetencji tych organów.

⁸² Jw.

⁸³ Jw.

⁸⁴ Jw.

⁸⁵ Jw.

⁸⁶ Może też dotyczyć OSiKJST wybranego w wyborach przedterminowych.

⁸⁷ Dotyczy też starosty (marszałka województwa)/zadań i kompetencji tych organów.

⁸⁸ Może też dotyczyć OSiKJST wybranego w wyborach przedterminowych.

⁸⁹ Dotyczy też starosty (marszałka województwa)/zadań i kompetencji tych organów.

⁹⁰ Jw.

Tabela 27. Postępowanie w sprawie wyboru zarządu jednostki samorządu terytorialnego w związku z jego rozwiązaniem przez Prezesa Rady Ministrów

Zdarzenie/czynność/stan	OSiKJST	OWJST
1) rozwiązanie OWJST przez Prezesa RM – art. 83 ust. 2 zd. 1 u.s.p./art. 84 ust. 2 zd. 1 u.s.w.	pełna zdolność do wykonywania zadań i kompetencji; początek 3-miesięcznego terminu na wybranie OWJST ⁹¹	wygaśnięcie zdolności do działania zarządu JST ⁹² ; funkcje zarządu pełni osoba wyznaczona przez Prezesa RM ⁹³ – art. 83 ust. 2 zd. 2 u.s.p./art. 84 ust. 2 zd. 2 u.s.w.
2) ciąg dalszy – procedura z tabeli nr 22 ⁹⁴ , począwszy od poz. 5	od poz. 5 do poz. 8 – bez zmian	funkcje zarządu JST pełni osoba wyznaczona przez Prezesa RM ⁹⁵ – art. 83 ust. 2 zd. 2 u.s.p./art. 84 ust. 2 zd. 2 u.s.w.
3a) docelowo – tabela nr 22 poz. 9a ⁹⁶	poz. 9a – bez zmian	wygaśnięcie zdolności do działania osoby wyznaczonej przez Prezesa RM (pełniące funkcje zarządu JST) ⁹⁷ – art. 83 ust. 2 zd. 2 u.s.p./art. 84 ust. 2 zd. 2 u.s.w.
3b) docelowo – tabela nr 22 poz. 9b ⁹⁸	poz. 9b – bez zmian	wygaśnięcie zdolności do działania osoby wyznaczonej przez Prezesa RM (pełniące funkcje zarządu JST) ⁹⁹ – art. 29 ust. 1 i 3a u.s.p./art. 33 ust. 1 i 4 u.s.w.
	skutki prawne patrz tabela nr 23	
	w razie nieskuteczności zastosowania procedury z tabeli nr 23 – skutki prawne z tabeli nr 24 poz. 1 i 2	

⁹¹ Obowiązujące przepisy *expressis verbis* nie wskazują, iż w razie rozwiązania OWJST – OSiKJST podlega „normalnym” rygorom obowiązującym w postępowaniu w sprawie wyboru OWJST. Tym niemniej trudno znaleźć uzasadnienie dla braku ich obowiązywania i w tym przypadku. Dlatego w imię *ratio legis* oraz odwołując się do ustaleń możliwych do uzyskania w warunkach wykładni systemowej, opowiedziano się dopuszczalnością odesłania do ustaleń zamieszczonych w tabeli nr 22 (i następujących).

⁹² Dotyczy też starosty (marszałka województwa)/zadań i kompetencji tych organów.

⁹³ Jw.

⁹⁴ Obowiązujące przepisy *expressis verbis* nie wskazują, iż w razie rozwiązania OWJST – OSiKJST podlega „normalnym” rygorom obowiązującym w postępowaniu w sprawie wyboru OWJST. Tym niemniej trudno znaleźć uzasadnienie dla braku ich obowiązywania i w tym przypadku. Dlatego w imię *ratio legis* oraz odwołując się do ustaleń możliwych do uzyskania w warunkach wykładni systemowej, opowiedziano się dopuszczalnością odesłania do ustaleń zamieszczonych w tabeli nr 22 (i następujących).

⁹⁵ Dotyczy też starosty (marszałka województwa)/zadań i kompetencji tych organów.

⁹⁶ Może też dotyczyć OSiKJST wybranego w wyborach przedterminowych.

⁹⁷ Dotyczy też starosty (marszałka województwa)/zadań i kompetencji tych organów.

⁹⁸ Może też dotyczyć OSiKJST wybranego w wyborach przedterminowych.

⁹⁹ Dotyczy też starosty (marszałka województwa)/zadań i kompetencji tych organów.

Tabela 28. Postępowanie w sprawie wyboru zarządu jednostki samorządu terytorialnego w związku z jego rozwiązaniem stanowiącym automatyczną konsekwencję rozwiązania organu stanowiącego i kontrolnego jednostki samorządu terytorialnego

Zdarzenie/czynność/stan	OSiKJST	OWJST
1) rozwiązanie OSiKJST ¹⁰⁰ przez Sejm – art. 171 ust. 3 Konstytucji, w związku z: art. 83 ust. 1 zd. 1 u.s.p./art. 84 ust. 1 zd. 1 u.s.w.	wygaśnięcie zdolności do działania – zadania i kompetencje OSiKJST pełni osoba wyznaczona przez Prezesa RM (na wniosek ministra wł. ds. administracji publicznej) – art. 83 ust. 1 zd. 3 u.s.p./art. 84 ust. 1 zd. 3 u.s.w.	równoznaczność z rozwiązaniem zarządu JST ¹⁰¹ ; zadania i kompetencje OWJST pełni osoba wyznaczona przez Prezesa RM ¹⁰² (na wniosek ministra wł. ds. administracji publicznej) – art. 83 ust. 1 zd. 2 i 3 u.s.p./art. 84 ust. 1 zd. 2 i 3 u.s.w.
2) wybory przedterminowe OSiKJST ¹⁰³ – przepisy K.wyb. (zob. w szczególności art. 372) oraz art. 29 ust. 3 u.s.p./art. 33 ust. 3 u.s.w.	wygaśnięcie zdolności do działania osoby wyznaczonej przez Prezesa RM – art. 83 ust. 1 zd. 3 <i>in fine</i> u.s.p./art. 84 ust. 1 zd. 3 <i>in fine</i> u.s.w.	zadania i kompetencje OWJST pełni osoba wyznaczona przez Prezesa RM ¹⁰⁴ (na wniosek ministra wł. ds. administracji publicznej) – art. 83 ust. 1 zd. 3 u.s.p./art. 84 ust. 1 zd. 3 u.s.w.
3) ciąg dalszy – procedura z tabeli nr 22 ¹⁰⁵ , począwszy od poz. 3	od poz. 3 do poz. 8 - bez zmian	jw.
4a) docelowo – tabela nr 22 poz. 9a	poz. 9a – bez zmian	wygaśnięcie zdolności do działania osoby wyznaczonej przez Prezesa RM ¹⁰⁶ – art. 83 ust. 1 zd. 2 u.s.p./art. 84 ust. 1 zd. 2 u.s.w.
4b) docelowo – tabela nr 22 poz. 9b	poz. 9b – bez zmian	wygaśnięcie zdolności do działania osoby wyznaczonej przez Prezesa RM ¹⁰⁷ – art. 29 ust. 1 i 3a u.s.p./art. 33 ust. 1 i 4 u.s.w.
	skutki prawne patrz tabela nr 23	
	w razie nieskuteczności zastosowania procedury z tabeli nr 23 – skutki prawne z tabeli nr 24 poz. 1 i 2	

¹⁰⁰ Może też dotyczyć OSiKJST wybranego w wyborach przedterminowych.

¹⁰¹ Dotyczy też starosty (marszałka województwa)/zadań i kompetencji tych organów.

¹⁰² Jw.

¹⁰³ Pamiętać należy o ograniczeniach wynikających z art. 377 K.wyb. Zob. jeszcze art. 16 ust. 1 ustawy z dnia 11 stycznia 2018 r. o zmianie niektórych ustaw w celu zwiększenia udziału obywateli w procesie wybierania, funkcjonowania i kontrolowania niektórych organów publicznych

¹⁰⁴ Dotyczy też starosty (marszałka województwa)/zadań i kompetencji tych organów.

¹⁰⁵ Obowiązujące przepisy *expressis verbis* nie wskazują, iż w razie rozwiązania OWJST – OSiKJST podlega „normalnym” rygorom obowiązującym w postępowaniu w sprawie wyboru OWJST. Tym niemniej trudno znaleźć uzasadnienie dla braku ich obowiązywania i w tym przypadku. Dlatego w imię *ratio legis* oraz odwołując się do ustaleń możliwych do uzyskania w warunkach wykładni systemowej, opowiedziano się dopuszczalnością odesłania do ustaleń zamieszczonych w tabeli nr 22 (i następnych).

¹⁰⁶ Dotyczy też starosty (marszałka województwa)/zadań i kompetencji tych organów.

¹⁰⁷ Jw.

Tabela 29. Postępowanie w sprawie wyboru zarządu jednostki samorządu terytorialnego w związku z odwołaniem organu stanowiącego i kontrolnego jednostki samorządu terytorialnego w drodze referendum lokalnego

Zdarzenie/czynność/stan	OSiKJST	OWJST
1) ogłoszenie w wojewódzkim dzienniku urzędowym wyników referendum lokalnego rozstrzygających o odwołaniu OSiKJST	zakończenie działalności ¹⁰⁸ – zadania i kompetencje OSiKJST pełni osoba wyznaczona przez Prezesa RM (na wniosek ministra wł. ds. administracji publicznej) – art. 67 ust. 1 i 4 u.r.l.	zakończenie – z mocy prawa – działalności zarządu JST ¹⁰⁹ ; zadania i kompetencje OWJST pełni osoba wyznaczona przez Prezesa RM ¹¹⁰ – art. 67 ust. 1 i 4 u.r.l.
2) wybory przedterminowe OSiKJST ¹¹¹ – przepisy K.wyb. (zob. w szczególności art. 372) oraz art. 29 ust. 3 u.s.p./art. 33 ust. 3 u.s.w.	wygaśnięcie zdolności do działania osoby wyznaczonej przez Prezesa RM – art. 67 ust. 4 u.r.l.	zadania i kompetencje OWJST pełni osoba wyznaczona przez Prezesa RM ¹¹² – art. 67 ust. 4 u.r.l.
3) ciąg dalszy – procedura z tabeli nr 22, począwszy od poz. 3	od poz. 3 do poz. 8 – bez zmian	jw.
4a) docelowo – tabela nr 22 poz. 9a	poz. 9a – bez zmian	wygaśnięcie zdolności do działania osoby wyznaczonej przez Prezesa RM ¹¹³ – art. 67 ust. 4 u.r.l.
4b) docelowo – tabela nr 22 poz. 9b	poz. 9b – bez zmian	wygaśnięcie zdolności do działania osoby wyznaczonej przez Prezesa RM ¹¹⁴ – art. 29 ust. 1 i 3a u.s.p./art. 33 ust. 1 i 4 u.s.w.
	skutki prawne patrz tabela nr 23	
	w razie nieskuteczności zastosowania procedury z tabeli nr 23 – skutki prawne z tabeli nr 24 poz. 1 i 2	

¹⁰⁸ Może też dotyczyć OSiKJST wybranego w wyborach przedterminowych.

¹⁰⁹ Dotyczy też starosty (marszałka województwa)/zadań i kompetencji tych organów.

¹¹⁰ Jw.

¹¹¹ Pamiętać należy o ograniczeniach wynikających z art. 377 K.wyb. Zob. jeszcze art. 16 ust. 1 ustawy z dnia 11 stycznia 2018 r. o zmianie niektórych ustaw w celu zwiększenia udziału obywateli w procesie wybierania, funkcjonowania i kontrolowania niektórych organów publicznych

¹¹² Dotyczy też starosty (marszałka województwa)/zadań i kompetencji tych organów.

¹¹³ Jw.

¹¹⁴ Jw.

Tabela 30. Terminy ograniczające odwoływanie organów jednostek samorządu terytorialnego przez władze jednostek samorządu terytorialnego

Związane z odwoławczymi referendumi lokalnymi		Związane z odwołaniem zarządu JST	
na wniosek mieszkańców	z inicjatywy rady gminy	dotyczy podjęcia uchwały rady powiatu/sejmiku województwa z wniosku o odwołanie starosty/marszałka województwa (z innej przyczyny niż nieudzielenie absolutorium; co jest równoznaczne z odwołaniem zarządu	dotyczy podjęcia uchwały rady powiatu/sejmiku województwa z wniosku o odwołanie starosty/marszałka województwa (z innej przyczyny niż nieudzielenie absolutorium; co jest równoznaczne z odwołaniem zarządu
dotyczy złożenia wniosku mieszkańców o przeprowadzenie referendum w sprawie odwołania organu/-ów JST	dotyczy podjęcia uchwały rady gminy o przeprowadzeniu referendum w sprawie odwołania wójta, burmistrza, prezydenta miasta (z innej przyczyny niż nieudzielenie absolutorium wójtowi, burmistrzowi, prezydentowi miasta)	dotyczy podjęcia uchwały rady gminy o przeprowadzeniu referendum w sprawie odwołania wójta, burmistrza, prezydenta miasta (w razie nieudzielenia wójtowi, burmistrzowi, prezydentowi miasta absolutorium lub wotum zaufania w dwóch kolejnych latach)	dotyczy podjęcia uchwały rady powiatu/sejmiku województwa z wniosku o odwołanie starosty/marszałka województwa (z innej przyczyny niż nieudzielenie absolutorium; co jest równoznaczne z odwołaniem zarządu
najwcześniej po upływie 10 m-cy od dnia wyboru organu (art. 5 ust. 2 <i>ab initio</i> u.r.l.)	najwcześniej po upływie 9 m-cy od dnia wyboru wójta, burmistrza, prezydenta miasta (art. 28b ust. 1 u.s.g.)	na sesji zwołanej nie wcześniej niż po upływie 14 dni od dnia podjęcia uchwały o nieudzieleniu wotum zaufania (art. 28aa ust. 9 i 10, w związku z art. 28a ust. 3 u.s.g.)	na następnej sesji zwołanej nie wcześniej niż po upływie 1 miesiąca od dnia zgłoszenia wniosku (art. 31 ust. 3 zd. 2 u.s.p.; art. 37 ust. 3 zd. 2 u.s.w.)
najpóźniej na 8 m-cy przed zakończeniem kadencji organu (art. 5 ust. 2 <i>in fine</i> u.r.l.)	najpóźniej na 9 m-cy przed zakończeniem kadencji wójta, burmistrza, prezydenta miasta (art. 28b ust. 1 u.s.g.)		
kolejny wniosek może zostać zgłoszony najwcześniej po upływie 10 m-cy od ostatniego referendum w sprawie odwołania/dnia wyboru organu (art. 5 ust. 2 <i>ab initio</i> u.r.l.)	kolejny wniosek (co najmniej ¼ ustawowego składu rady) w sprawie podjęcia uchwały – na podstawie art. 28b u.s.g. – może zostać zgłoszony po upływie 12 m-cy od dnia poprzedniego głosowania (art. 28c u.s.g.) ¹⁵		kolejny wniosek w sprawie odwołania może zostać zgłoszony po upływie 6 miesięcy od dnia poprzedniego głosowania w tej sprawie ¹⁶ (art. 31 ust. 3 zd. 3 u.s.p.; art. 37 ust. 3 zd. 3 u.s.w.)

¹⁵ Ograniczenie znajduje zastosowanie w razie nieuzyskania przez wniosek, o którym mowa w art. 28b u.s.g., wymaganego prawem poparcia.

¹⁶ Ograniczenie znajduje zastosowanie w razie nieuzyskania przez wniosek, o którym mowa w art. 31 u.s.p. lub art. 37 u.s.w., wymaganego prawem poparcia.

Tabela 31. Tryby podejmowania uchwał przez organy jednostek samorządu terytorialnego, rady dzielnic m.st. Warszawy, a także organy związków międzygminnych, związków powiatowo-gminnych i związków metropolitalnego w wojództwie śląskim w świetle regulacji rangi ustawy

większość tryb głosowania	zwyczajła	bezwzględna	bezwzględna ustawowego (statutowego) składu	^{3/5} ustawowego składu	kwalifikowana ¹¹⁷
	– wszystkie uchwały OSiKJST oraz OWJST, chyba że ustawy stanowią inaczej (art. 14 ust. 1 u.s.g., art. 13 ust. 1 u.s.p., art. 31 ust. 4 i 5 u.s.w. ¹¹⁹), z wyjątkiem uchwał sejmiku województwa, gdzie dopuszczalna jest zmiana na tryb imienny (art. 19 ust. 1 u.s.w.)	– rada gminy podejmuje uchwałę w sprawie zobowiązań finansowych gminy ze wskazaniem źródeł, z których zostaną one pokryte (art. 58 ust. 2 u.s.g.)	– OSiKJST podejmuje uchwałę o zmianie porządku obrad sesji (art. 20 ust. 1 u.s.g., art. 15 ust. 2 u.s.p., art. 21 ust. 2 u.s.w. ¹²⁰) – OSiKJST podejmuje uchwałę w sprawie absolutorium (art. 28a ust. 2 u.s.g., art. 30 ust. 1a u.s.p., art. 34 ust. 1a u.s.w. ¹²¹) – OSiKJST podejmuje uchwałę w sprawie udzielenia OWJST wotum zaufania (art. 28aa ust. 9 u.s.g., art. 30a ust. 9 u.s.p., art. 34a ust. 9 u.s.w.) – rada gminy przyjmuje statut związku metropolitalnego (art. 67 ust. 1 u.s.g.) – rada powiatu przyjmuje statut związku powiatów (art. 67 ust. 1 u.s.p.) – sejmik województwa uchwała „Priorytety współpracy zagranicznej województwa” oraz inne w zakresie inicjatyw zagranicznych województwa, w tym projekty umów o współpracy regionalnej (art. 77 ust. 2 u.s.w. ¹²²)	– rada powiatu może odwołać zarząd powiatu z przyczyny nieudzielenia wotum zaufania (art. 30a ust. 11 u.s.p.) ¹²³ – sejmik województwa może odwołać zarząd województwa z przyczyny nieudzielenia wotum zaufania (art. 34a ust. 11 u.s.w.) ¹²⁴	– wszystkie uchwały zgromadzenia związku metropolitalnego, chyba że ustawa stanowi inaczej (art. 25 ust. 1 u.z.m.) – zgromadzenie związku metropolitalnego przyjmuje rezolucję przewodniczącego zarządu związku (art. 32 u.z.m. w zw. z art. 38 ust. 1 u.s.w.) – zgromadzenie związku metropolitalnego przyjmuje rezolucję całego zarządu związku w przypadku rezygnacji przewodniczącego zarządu związku (art. 32 u.z.m. w zw. z art. 38 ust. 2 u.s.w.)
Jawne ¹¹⁸	– wszystkie uchwały zarządu związku metropolitalnego, chyba że ustawy stanowią inaczej (art. 34 u.z.m.)				

¹¹⁷ Ustawa wprowadza w art. 25 ust. 1 „podwójną większość głosów”. W myśl art. 25 ust. 2 i 3 u.z.m. warunek uzyskania jest spełniony, jeżeli za przyjęciem uchwały głosuje:

1) większość ustawowego składu zgromadzenia;

2) taka liczba delegatów reprezentujących gminy, iż mieszkańcy tych gmin stanowią większość ludności zamieszkałej na obszarze metropolitalnym.

¹¹⁸ Zgodnie z treścią przepisów art. 14 ust. 2 u.s.g., art. 13 ust. 1a u.s.p. i art. 19 ust. 1a u.s.w. głosowanie jawne na sesjach OSiKJST odbywa się za pomocą urządzeń umożliwiających sporządzenie i utrwalenie imiennego wykazu głosowań radnych.

¹¹⁹ Gdy idzie o podejmowanie uchwał przez zarząd województwa, w przypadku równej liczby głosów rozstrzyga głos marszałka województwa.

¹²⁰ Sejmik województwa może zmienić tryb z jawnego na jawne imienne – art. 19 ust. 1 u.s.w.

¹²¹ Jw.

¹²² Jw.

¹²³ Tryb głosowania jawnego wynika z ogólnej zasady przyjętej w art. 13 ust. 1 u.s.p. wobec braku zastrzeżenia innego trybu.

¹²⁴ Sejmik województwa może zmienić tryb z jawnego na jawne imienne – art. 19 ust. 1 u.s.w.

Ciąg dalszy – Tabela 31. Tryby podejmowania uchwał przez organy jednostek samorządu terytorialnego, rady dzielnic m.st. Warszawy, a także organy związków międzygminnych, związków powiatowo-gminnych i związku metropolitalnego w województwie śląskim w świetle regulacji rangi ustawy

większość tryb głosowania	zwyczajna	bezwzględna	bezwzględna ustawowego (statutowego) składu	$\frac{3}{5}$ ustawowego składu	kwalifikowana ¹¹⁷
jawne			<ul style="list-style-type: none"> - OSiKJST z własnej inicjatywy¹²⁵ podejmuje uchwałę w sprawie przeprowadzenia referendum lokalnego¹²⁶ (art. 9 ust. 1 u.r.l.) - OSiKJST¹²⁷ podejmuje uchwałę w sprawie przystąpienia/współtworzenia/dalszego członkostwa do/w międzynarodowego (-ym) zrzeszenia (-u) społeczności lokalnych i regionalnych (art. 4 ust. 1, art. 8 i art. 10 ust. 1 ustawy o zasadach przystępowania JST do międzynarodowych zrzeszeń społeczno-lokalnych) - OSiKJST podejmuje uchwałę o przystąpieniu do europejskiego ugrupowania współpracy terytorialnej JST (art. 5 ust. 1 ustawy o europejskim ugrupowaniu współpracy terytorialnej) - zgromadzenie związku JST przyjmuje uchwały bezwzględną większością statutowej liczby członków zgromadzenia (art. 71 u.s.g., art. 70 ust. 1 u.s.p.) 		<ul style="list-style-type: none"> - zgromadzenie związku metropolitalnego zwołania członka zarządu z pełnienia obowiązków po jego odwołaniu do czasu wyboru nowego członka zarządu związku (art. 32 u.z.m. w zw. z art. 39 ust. 3 u.s.w.) - zgromadzenie związku metropolitalnego przyjmuje rezygnację członka zarządu związku (art. 32 u.z.m. w zw. z art. 40 ust. 1 u.s.w.)

¹²⁵ Sejmik województwa może zmienić tryb z jawnego na jawne imienne – art. 19 ust. 1 u.s.w.

¹²⁶ Z wyłączeniem referendum gminnego w sprawie odwołania wójta – art. 28a i art. 28b u.s.g.

¹²⁷ Jw.

Ciąg dalszy – Tabela 31. Tryby podejmowania uchwał przez organy jednostek samorządu terytorialnego, rady dzielnic m.st. Warszawy, a także organy związków międzygminnych, związków powiatowo-gminnych i związków metropolitalnego w województwie śląskim w świetle regulacji rangi ustawy

większość tryb głosowania	zwyczajła	bezwzględna	bezwzględna ustawowego (statutowego) składu	3/5 ustawowego składu	kwalifikowana ¹¹⁷
<p>tajne</p> <ul style="list-style-type: none"> - rada powiatu wybiera wicestarostę oraz pozostałych członków zarządu (art. 27 ust. 3 u.s.p.) - rada powiatu odwołuje członka zarządu na wniosek starosty (art. 30 ust. 5 u.s.p.) - sejmik województwa wybiera wicemarszałków oraz pozostałych członków zarządu (art. 32 ust. 3 u.s.w.) - sejmik województwa odwołuje członka zarządu na wniosek marszałka (art. 37 ust. 5 u.s.w.) - rada dzielnic m.st. Warszawy wybiera pozostałych członków zarządu dzielnic (art. 10 ust. 3 u.m.st.W) - rada dzielnic m.st. Warszawy odwołuje członków zarządu dzielnic na wniosek burmistrza (art. 10 ust. 6 u.m.st.W) - rada gminy wybiera ławników do sądów okręgowych oraz rejonowych (art. 160 §1 u.P.u.s.p.) 	<ul style="list-style-type: none"> - OSiKJST wybiera i odwołuje swojego przewodniczącego i wiceprzewodniczących (art. 19 ust. 1 i 4 u.s.g., art. 14 ust. 1 i 4 u.s.p., art. 20 ust. 1 i 4 u.s.w.) - sejmik województwa powołuje i odwołuje skarbnika województwa (art. 44 ust. 1 u.s.w.) - rada dzielnic m.st. Warszawy wybiera burmistrza dzielnic (art. 10 ust. 3 zd. pierwsze u.m.st.W) - rada dzielnic m.st. Warszawy odwołuje burmistrza dzielnic (art. 10 ust. 5 u.m.st.W) 	<ul style="list-style-type: none"> - rada gminy podejmuje uchwałę o przeprowadzeniu referendum gminnego w sprawie odwołania wójta z powodu nieudzielenie absolutorium (art. 28a ust. 3 i 5 u.s.g.) - rada gminy podejmuje uchwałę o przeprowadzeniu referendum gminnego w sprawie odwołania wójta z powodu nieudzielenie wotum zaufania w dwóch kolejnych latach (art. 28aa ust. 10 w zw. z 28a ust. 3 i 5 u.s.g.) 	<ul style="list-style-type: none"> - rada gminy podejmuje uchwałę o przeprowadzeniu referendum gminnego w sprawie odwołania wójta z innej przyczyny niż nieudzielenie absolutorium (art. 28b ust. 3 i 4 u.s.g.) 	<ul style="list-style-type: none"> - zgromadzenie związku metropolitalnego wybiera zarząd związku metropolitalnego (art. 29 u.z.m.) - zgromadzenie związku metropolitalnego odwołuje przewodniczącego zarządu związku z innej przyczyny niż nieudzielenie absolutorium lub zaufania (art. 32 u.z.m. w zw. z art. 37 ust. 1-3 u.s.w.) - zgromadzenie związku metropolitalnego odwołuje poszczególnych członków zarządu związku na wniosek przewodniczącego zarządu (art. 32 u.z.m. w zw. z art. 37 ust. 5 u.s.w.) 	
<p>imienne¹²⁸</p>	<ul style="list-style-type: none"> - sejmik województwa, jeśli zniemi tryb z jawnego na jawny imienny (art. 19 ust. 1 u.s.w.) - OWiST podejmuje uchwały dotyczące gospodarowania środkami publicznymi (art. 34 ust. 1 pkt 10 u.f.p.) 		<ul style="list-style-type: none"> - rada gminy podejmuje uchwałę o przeprowadzeniu referendum gminnego w sprawie odwołania wójta z powodu nieudzielenie absolutorium (art. 28a ust. 3 i 5 u.s.g.) - rada gminy podejmuje uchwałę o przeprowadzeniu referendum gminnego w sprawie odwołania wójta z powodu nieudzielenie wotum zaufania w dwóch kolejnych latach (art. 28aa ust. 10 w zw. z 28a ust. 3 i 5 u.s.g.) 	<ul style="list-style-type: none"> - rada gminy podejmuje uchwałę o przeprowadzeniu referendum gminnego w sprawie odwołania wójta z innej przyczyny niż nieudzielenie absolutorium (art. 28b ust. 3 i 4 u.s.g.) 	

¹²⁸ Zgodnie z treścią przepisów art. 14 ust. 3 u.s.g., art. 13 ust. 1b u.s.p. i art. 19 ust. 1b u.s.w. w przypadku, gdy głosowanie jawne przy użyciu urządzeń do głosowania, o których mowa w art. 14 ust. 1 u.s.g., art. 13 ust. 1a u.s.p. i art. 19 ust. 1a u.s.w. nie jest możliwe z przyczyn technicznych, przeprowadza się głosowanie imienne.

Tabela 32. Organy zastępcze organu/-ów jednostek samorządu terytorialnego

Organy zastępcze organu/-ów JST	Podstawa prawna wprowadzenia organu zastępczego organu/-ów JST do struktury władz JST
Komisarz rządowy	art. 97 ust. 3 i 4 u.s.g.
	art. 240a ust. 11 u.f.p., w związku z art. 97 ust. 3 i 4 u.s.g.
	art. 29 ust. 5 u.s.p.
	art. 29 ust. 7, w związku z art. 29 ust. 5 u.s.p.
	art. 31b ust. 1, w związku z art. 29 ust. 5 u.s.p.
	art. 84 ust. 3 i 4 u.s.p.
	art. 240a ust. 11 u.f.p., w związku z art. 84 ust. 3 i 4 u.s.p.
	art. 33 ust. 6 u.s.w.
	art. 33 ust. 8, w związku z art. 33 ust. 6 u.s.w.
	art. 39 ust. 1, w związku z art. 33 ust. 6 u.s.w.
	art. 85 ust. 3 i 4 u.s.w.
	art. 240a ust. 11 u.f.p., w związku z art. 85 ust. 3 i 4 u.s.w.
	art. 12 ust. 2 i 3 u.s.wyj.
	art. 14 ust. 2 i 3 u.s.woj.
Osoba wyznaczona do pełnienia funkcji organu/-ów JST	art. 67 ust. 4, w związku z art. 67 ust. 1 u.r.l.
	art. 67 ust. 4, w związku z art. 67 ust. 2 u.r.l.
	art. 67 ust. 4, w związku z art. 67 ust. 3 u.r.l.
	art. 482 § 9, w związku z art. 482 § 2 K.wyb.
	art. 482 § 9, w związku z art. 482 § 4 K.wyb.
	art. 28f u.s.g., w związku z art. 492 § 1 K.wyb.
	art. 4f u.s.g.
	art. 28h, w związku z art. 28g ust. 2 u.s.g.
	art. 28h, w związku z art. 28g ust. 3 u.s.g.
	art. 28h, w związku z art. 28g ust. 3a u.s.g.
	art. 96 ust. 1 u.s.g.
	art. 96 ust. 2 u.s.g.
	art. 29 ust. 3a u.s.p.
	art. 29 ust. 7, w związku z art. 29 ust. 3a u.s.p.
	art. 31b ust. 1, w związku z art. 29 ust. 3a u.s.p.
	art. 83 ust. 1 u.s.p.
	art. 83 ust. 2 u.s.p.
	art. 33 ust. 4 u.s.w.
	art. 33 ust. 8, w związku z art. 33 ust. 4 u.s.w.
	art. 39 ust. 1, w związku z art. 33 ust. 4 u.s.w.
Pełnomocnik do spraw utworzenia gminy	art. 4e ust. 3 u.s.g.
Pełnomocnik wyznaczany na podstawie u.s.k.ż.	art. 9 ust. 5 u.s.k.ż.
	art. 10 ust. 5 u.s.k.ż.
	art. 13 ust. 2 pkt 2 u.s.k.ż.
(Pierwszy) zastępca wójta, burmistrza, prezydenta miasta przejmujący zadania i kompetencje wójta	art. 28g ust. 1 u.s.g.

Tabela 33. Samorządowe akty prawa miejscowego

Akty prawa miejscowego		Porządkowe (określenie języka prawnego)	
– „Akt prawa miejscowego to akt normatywny w znaczeniu materialnym i formalnym (lub przynajmniej w znaczeniu materialnym), zawierający co najmniej jedną normę powszechnie obowiązującą prawa, ustanowiony przez podmiot administracji będący terenowym organem administracji publicznej” – P. Lisowski, A. Ostapski, <i>Pojęcie aktu prawa miejscowego – ustalenia podstawowe</i> , [w:] P. Lisowski, A. Ostapski, <i>Akty prawa miejscowego stanowiące przez terenowe organy administracji rządowej</i> , wyd. I, Kolonia Limited 2008, s. 19.			
Wykonawcze <i>sensu stricto</i> (określenie języka prawniczego)	Statutowe (określenie języka prawniczego)	Wykonawcze w sprawach porządkowych ¹²⁹	Wykonawcze w sprawach porządkowych
<ul style="list-style-type: none"> – wydawane w oparciu o szczegółowe upoważnienie ustawowe, – podstawa prawna do ich wydania znajduje się w przepisach prawa administracyjnego materialnego, – stanowiące, co do zasady, przez OSiKJST, – wydawane w formie uchwały lub zarządzenia, – co do zasady, wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia ich ogłoszenia w wojewódzkim dzienniku urzędowym. <p>Przykłady: uchwała rady gminy w sprawie ustalenia zasad usytuowania na terenie gminy miejsc sprzedaży i podawania napojów alkoholowych, miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego¹³⁰, gminny program misoemisyjny¹³¹, uchwała rady powiatu w sprawie ustalenia zasad udzielenia dotacji celowej na finansowanie ochrony środowiska i gospodarki wodnej, uchwała sejmiku województwa w sprawie utworzenia obszaru ograniczonego użytkowania dla lotniska.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – wydawane w oparciu o delegację ustawową wykazującą pewien „luz” decyzyjny, – podstawa prawna do ich wydania znajduje się w ustawie ustrojowej i przepisach prawa administracyjnego materialnego, – stanowiące, co do zasady, przez OSiKJST, ustrojowej, – stanowiące, co do zasady, przez OSiKJST, – wydawane celem uzupełnienia regulacji aktu upoważniającego do ich wydania, – są wydawane w formie uchwały, – w ich tytule nie musi być użyty zwrot „statut”, – co do zasady, wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia ich ogłoszenia w wojewódzkim dzienniku urzędowym. <p>Przykłady: statut gminy, statut sołectwa, uchwała rady gminy w sprawie regulaminu cmentarza komunalnego, statut związku powiatowo-gminnego.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – wydawane w oparciu o szczegółowe upoważnienie ustawowe, – podstawa prawna do ich wydania znajduje się w przepisach prawa administracyjnego materialnego, – ich stanowanie dotyczy ochrony wartości, stanów, dóbr o silnych konotacjach z materią przepisów porządkowych, – stanowiące, co do zasady, przez OSiKJST, – wydawane w formie uchwały, – wchodzi w życie w sposób właściwy dla przepisów wykonawczych <i>sensu stricto</i> (albo wskazywany stanę ich stanowania), <p>Przykład: uchwała rady powiatu w sprawie ograniczenia lub zakazu używania jednostek pływających napędzanych silnikami spalinowymi na określonych zbiornikach powierzchniowych wod stojących</p>	<ul style="list-style-type: none"> – wydawane na podstawie ogólnej normy kompetencyjnej, która jest zawarta w ustawie ustrojowej, – ich wydanie jest możliwe, gdy stan faktyczny nie został objęty regulacją ustaw szczególnych lub innych przepisów powszechnie obowiązujących i brak delegacji ustawowej do wydania regulacji w tym zakresie, a chodzi o konieczność ingerencji prawodawczej ze względu na potrzebę ochrony życia lub zdrowia obywateli oraz dla zapewnienia porządku, spokoju i bezpieczeństwa publicznego (mienie obywateli i ochrona środowiska naturalnego są wartościami, które można chronić poprzez wydanie przepisów porządkowych jedynie w powiecie), – w powiecie są wydawane tylko wtedy, gdy jest to niezbędne dla ochrony wspomnianych wyżej wartości, stanów, dóbr i o ile przyezyny ich stanowanie, co do zasady, przez OSiKJST, – wydawane w formie uchwały lub zarządzenia, – mogą przewidywać za ich naruszenie karę grzywny wymierzaną w trybie i na zasadach określonych w prawie o wykroczeniach, – ogłasza się je w drodze obwieszeń, a także w sposób zwyczajowo przyjęty na danym terenie lub w środkach masowego przekazu; ogłoszenie przepisów porządkowych we wspomniany sposób nie zwalnia z obowiązku ich ogłoszenia w wojewódzkim dzienniku urzędowym, wchodzi w życie, co do zasady, po upływie 3 dni od dnia ich ogłoszenia; za dzień ogłoszenia przepisów porządkowych uważa się dzień wskazany w obwieszeniu.

¹²⁹ Kategoria częściцей znajduje zastosowanie wśród rządowych aktów prawa miejscowego (zob. np. art. 45 i art. 46 ustawy z dnia 11 marca 2004 r. o ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt). Ze względu na takie preferencje ustawodawcy w tym zakresie – w tabeli 34 nie wyróżniono samorządowych aktów prawa miejscowego wykonawczych w sprawach porządkowych.

¹³⁰ O tym, czy dany typ planu jest aktem prawa miejscowego, przesądzają przepisy ustawy formułujące podstawy dla jego ustanowienia.

¹³¹ O tym, czy dany typ programu jest aktem prawa miejscowego, przesądzają przepisy ustawy formułujące podstawy dla jego ustanowienia.

Tabela 34. Stanowienie aktów prawa miejscowego przez organy jednostek samorządu terytorialnego i organy ich związków

Związek samorządowy	Organy	Forma	Charakter norm	Podstawa prawna
Gmina	rada gminy (miejska)	uchwała	wykonawcze <i>sensu stricto</i>	art. 40 ust. 1 u.s.g. + przepis szczególny (np. art. 12 ust. 3 ustawy z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi)
			statutowe	art. 40 ust. 2 u.s.g.
			porządkowe	art. 40 ust. 3 u.s.g.
	wójt (burmistrz, prezydent miasta)	zarządzenie	wykonawcze <i>sensu stricto</i>	art. 40 ust. 1 u.s.g. + przepis szczególny (np. art. 23 ust. 1 pkt 1 u.s.k.ż.)
porządkowe			art. 41 ust. 2 u.s.g.+ art. 40 ust. 3 u.s.g.	
Miasto na prawach powiatu	rada miasta	uchwała	wykonawcze <i>sensu stricto</i>	art. 40 ust. 1 u.s.g. lub art. 40 ust. 1 u.s.p. + przepis szczególny (np. art. 12 ust. 4 ustawy z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi)
			statutowe	co do zasady art. 40 ust. 2 u.s.g., rzadziej art. 40 ust. 2 u.s.p.
			porządkowe	co do zasady art. 40 ust. 3 u.s.g., rzadziej art. 41 ust. 1 u.s.p.
	prezydent miasta	zarządzenie	wykonawcze <i>sensu stricto</i>	art. 40 ust. 1 u.s.g. + przepis szczególny lub przepis szczególny (np. art. 23 ust. 1 pkt 1 u.s.k.ż.)
porządkowe			co do zasady art. 41 ust. 2 u.s.g. + art. 40 ust. 3 u.s.g., rzadziej art. 42 ust. 2 u.s.p. + art. 41 ust. 1 u.s.p.	
Powiat	rada powiatu	uchwała	wykonawcze <i>sensu stricto</i>	art. 40 ust. 1 u.s.p. + przepis szczególny (np. art. 40 ust. 8 ustawy z dnia 21 marca 1985 r. o drogach publicznych)
			statutowe	art. 40 ust. 2 pkt 1, 3 i 4 u.s.p.
			porządkowe	art. 41 ust. 1 u.s.p.
	zarząd powiatu	uchwała	porządkowe	art. 42 ust. 2 u.s.p. + art. art. 41 ust. 1 u.s.p.
	starosta	zarządzenie	wykonawcze <i>sensu stricto</i>	przepis szczególny (np. art. 23 ust. 1 pkt 2 u.s.k.ż.)

Ciąg dalszy – Tabela 34. Stanowienie aktów prawa miejscowego przez organy jednostek samorządu terytorialnego i organy ich związków

Związek samorządowy	Organy	Forma	Charakter norm	Podstawa prawna
Województwo samorządowe	sejmik województwa	uchwała	wykonawcze <i>sensu stricto</i>	art. 89 ust. 1 u.s.w. + przepis szczególny (np. art. 43a ust. 2a ustawy z dnia 18 lipca 2001 r. - Prawo wodne)
			statutowe	art. 89 ust. 1 u.s.w. + art. 18 pkt 1 u.s.w.
	zarząd województwa	uchwała	wykonawcze <i>sensu stricto</i>	przepis szczególny (np. art. 15 ust. 2 ustawy z dnia 18 kwietnia 1985 r. o rybactwie śródlądowym)
Związek międzygminny	zgromadzenie związku międzygminnego	uchwała	wykonawcze <i>sensu stricto</i>	art. 64 ust. 3 u.s.g. + art. 40 ust. 1 u.s.g. + przepis statutu związku międzygminnego + przepis szczególny (np. art. 19 ust. 3, w związku z art. 3 ust. 2 pkt 1 ustawy z dnia 7 czerwca 2001 r. o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków)
			statutowe	art. 67a u.s.g.
Związek powiatowo-gminny	zgromadzenie związku powiatowo-gminnego	uchwała	wykonawcze <i>sensu stricto</i>	art. 40 ust. 1 u.s.g. + przepis statutu związku powiatowo-gminnego + przepis szczególny (art. 9 ust. 1 pkt 4a i ust. 3 ustawy z dnia 16 grudnia 2010 r. o publicznym transporcie zbiorowym)
			statutowe	art. 67a u.s.p. + art. 72a ust. 2 u.s.p.
Związek powiatów	zgromadzenie związku powiatów	uchwała	wykonawcze <i>sensu stricto</i>	art. 65 ust. 3 u.s.p. + art. 40 ust. 1 u.s.p. + przepis statutu związku powiatów + przepis szczególny (art. 9 ust. 1 pkt 4 i ust. 3 ustawy z dnia 16 grudnia 2010 r. o publicznym transporcie zbiorowym)
			statutowe	art. 67a u.s.p.

Tabela 35. Materia (obligatoryjna) statutów jednostek samorządu terytorialnego i statutów związków jednostek samorządu terytorialnego

Statut gminy (miasta na prawach powiatu)
<ul style="list-style-type: none"> – ustrój gminy – art. 3 ust. 1 u.s.g., – zasady tworzenia, łączenia, podziału oraz znoszenia jednostek pomocniczych – art. 5 ust. 3 u.s.g., – zasady dostępu do dokumentów wynikających z wykonywania zadań publicznych, w tym protokołów posiedzeń organów gminy i komisji rady gminy, oraz korzystania z nich – art. 11b ust. 3 u.s.g., – zasady i tryb działania komisji rewizyjnej – art. 18a ust. 5 u.s.g., – zasady i tryb działania komisji skarg, wniosków i petycji – art. 18b ust. 3 u.s.g., – organizacja wewnętrzna oraz tryb pracy organów gminy – art. 22 ust. 1 u.s.g., – zasady działania klubów radnych – art. 23 ust. 4 u.s.g., – zasady uczestniczenia przewodniczącego organu wykonawczego jednostki pomocniczej w pracach rady gminy – art. 37a u.s.g., – uprawnienia jednostki pomocniczej do prowadzenia gospodarki finansowej w ramach budżetu gminy – art. 51 ust. 3 u.s.g. – w przypadku statutu m.st. Warszawy – wzór herbu, którym jest wizerunek Syreny – art. 1 ust. 3 u.m.st.W. – w przypadku statutu m.st. Warszawy – określenie zakresu spraw lokalnych należących do zakresu działania dzielnicy – art. 11 ust. 2 pkt 2-4 u.m.st.W.
Statut powiatu
<ul style="list-style-type: none"> – ustrój powiatu – art. 2 ust. 4 u.s.p., – zasady dostępu do dokumentów wynikających z wykonywania zadań publicznych, w tym protokołów posiedzeń organów powiatu i komisji rady powiatu, oraz korzystania z nich – art. 8a ust. 3 u.s.p., – zasady i tryb działania komisji skarg, wniosków i petycji – art. 16a u.s.p., – zasady działania klubów radnych – art. 18 ust. 3 u.s.p., – organizacja wewnętrzna oraz tryb pracy rady i komisji powoływanych przez radę powiatu – art. 19 u.s.p., – zasady tworzenia klubów radnych – art. 19 u.s.p., – liczba członków zarządu powiatu – art. 27 ust. 1 zd. drugie u.s.p., – organizacja wewnętrzna oraz tryb pracy zarządu powiatu – art. 32 ust. 4 u.s.p., – określenie, którzy członkowie zarządu powiatu są zatrudniani na podstawie wyboru w starostwie powiatowym – art. 4 ust. 1 pkt 1 lit. b u.p.s.
Statut województwa samorządowego
<ul style="list-style-type: none"> – ustrój województwa samorządowego – art. 7 ust. 1 u.s.w., – zasady dostępu do dokumentów wynikających z wykonywania zadań publicznych, w tym protokołów posiedzeń organów województwa i komisji sejmiku województwa, oraz korzystania z nich – art. 15a ust. 3 u.s.w., – określenie spraw zastrzeżonych do kompetencji sejmiku województwa – art. 18 pkt 20 u.s.w., – przedmiot działania, zakres zadań, zasady dotyczące składu, organizację wewnętrzną i tryb pracy komisji powoływanych przez sejmik województwa – art. 28 ust. 2 u.s.w., – zasady działania klubów radnych – art. 29 ust. 3 u.s.w., – zasady i tryb działania komisji skarg, wniosków i petycji – art. 30a ust. 3 u.s.w., – określenie odmiennych zasad składania oświadczeń woli w imieniu województwa niż te, które wynikają z ustawy o samorządzie województwa – art. 57 ust. 1 u.s.w. – określenie, którzy członkowie zarządu województwa są zatrudniani na podstawie wyboru w urzędzie marszałkowskim – art. 4 ust. 1 pkt 1 lit. a u.p.s.

Ciąg dalszy – Tabela 35. Materia (obligatoryjna) statutów jednostek samorządu terytorialnego i statutów związków jednostek samorządu terytorialnego

Statut związku międzygminnego¹³²
<ul style="list-style-type: none"> – nazwa i siedziba związku – art. 67 ust. 2 pkt 1 u.s.g., – uczestnicy i czas trwania związku – art. 67 ust. 2 pkt 2 u.s.g., – zadania związku – art. 67 ust. 2 pkt 3 u.s.g., – organy związku, ich struktura, zakres i tryb działania – art. 67 ust. 2 pkt 4 u.s.g., – zasady korzystania z obiektów i urzędzeń związku – art. 67 ust. 2 pkt 5 u.s.g., – zasady udziału w kosztach wspólnej działalności, zyskach i pokrywania strat związku – art. 67 ust. 2 pkt 6 u.s.g., – zasady przystępowania i występowania członków oraz zasady rozliczeń majątkowych – art. 67 ust. 2 pkt 7 u.s.g., – zasady i tryb likwidacji związku – art. 67 ust. 2 pkt 8 i art. 67b ust. 1 u.s.g., – inne zasady określające współdziałanie – art. 67 ust. 2 pkt 9 u.s.g., – przyznanie określonym gminom będącym członkami związku więcej niż jednego głosu w zgromadzeniu związku – art. 70 ust. 3 u.s.g., – dopuszczenie możliwości wyboru członków zarządu spoza członków zgromadzenia związku w liczbie nieprzekraczającej 1/3 składu zarządu związku – art. 73 ust. 3 u.s.g., – w przypadku związków międzygminnych wykraczających poza granice województwa, uprawnienia nadzorcze wojewodów i RIO mogą być przekazane Prezesowi RM – art. 99 ust. 2 u.s.g., – określenie, którzy członkowie zarządu związku są zatrudniani na podstawie wyboru – art. 4 ust. 1 pkt 1 lit. d u.p.s.
Statut związku powiatowo-gminnego¹³³
<ul style="list-style-type: none"> – nazwa i siedziba związku – art. 67 ust. 2 pkt 1, w związku z art. 72a ust. 2 u.s.p., – członkowie i czas trwania związku – art. 67 ust. 2 pkt 2, w związku z art. 72a ust. 2 u.s.p., – zadania związku – art. 67 ust. 2 pkt 3, w związku z art. 72a ust. 2 u.s.p., – organy związku, ich struktura, zakres i tryb działania – art. 67 ust. 2 pkt 4, w związku z art. 72a ust. 2 u.s.p., – zasady korzystania z obiektów i urzędzeń związku – art. 67 ust. 2 pkt 5, w związku z art. 72a ust. 2 u.s.p., – zasady udziału w kosztach wspólnej działalności, zyskach i pokrywania strat związku – art. 67 ust. 2 pkt 6, w związku z art. 72a ust. 2 u.s.p., – zasady przystępowania i występowania członków oraz zasady rozliczeń majątkowych – art. 67 ust. 2 pkt 7, w związku z art. 72a ust. 2 u.s.p., – zasady i tryb likwidacji związku – art. 67 ust. 2 pkt 8 i art. 67b ust. 1, w związku z art. 72a ust. 2 u.s.p., – inne zasady określające współdziałanie – art. 67 ust. 2 pkt 10, w związku z art. 72a ust. 2 u.s.p., – dopuszczenie możliwości wyboru członków zarządu spoza członków zgromadzenia związku w liczbie nieprzekraczającej 1/3 składu zarządu związku – art. 71 ust. 3, w związku z art. 72a ust. 2 u.s.p., – zasady reprezentacji JST w związku – art. 72a ust. 2 pkt 2 u.s.p. określenie, którzy członkowie zarządu związku są zatrudniani na podstawie wyboru – art. 4 ust. 1 pkt 1 lit. d u.p.s.

¹³² Związkiem międzygminnym jest też związek miast na prawach powiatu (zob. schemat 12).

¹³³ Związkiem powiatowo-gminnym jest też związek miasta na prawach powiatu i powiatu (zob. schemat 12).

Ciąg dalszy – Tabela 35. Materia (obligatoryjna) statutów jednostek samorządu terytorialnego i statutów związków jednostek samorządu terytorialnego

Statut związku powiatów
<ul style="list-style-type: none">
– nazwa i siedziba związku – art. 67 ust. 2 pkt 1 u.s.p.,
– członkowie i czas trwania związku – art. 67 ust. 2 pkt 2 u.s.p.,
– zadania związku – art. 67 ust. 2 pkt 3 u.s.p.,
– organy związku, ich struktura, zakres i tryb działania – art. 67 ust. 2 pkt 4 u.s.p.,
– zasady korzystania z obiektów i urządzeń związku – art. 67 ust. 2 pkt 5 u.s.p.,
– zasady udziału w kosztach wspólnej działalności, zyskach i pokrywania strat związku – art. 67 ust. 2 pkt 6 u.s.p.,
– zasady przystępowania i występowania członków oraz zasady rozliczeń majątkowych – art. 67 ust. 2 pkt 7 u.s.p.,
– zasady i tryb likwidacji związku – art. 67 ust. 2 pkt 8 i art. 67b ust. 1 u.s.p.,
– inne zasady określające współdziałanie – art. 67 ust. 2 pkt 10 u.s.p.,
– dopuszczenie możliwości wyboru członków zarządu spoza członków zgromadzenia związku w liczbie nieprzekraczającej 1/3 składu zarządu związku – art. 71 ust. 3 u.s.p.,
– określenie, którzy członkowie zarządu związku są zatrudniani na podstawie wyboru – art. 4 ust. 1 pkt 1 lit. d u.p.s.

Tabela 36. Organy jednostek pomocniczych gminy¹³⁴

Jednostka pomocnicza	Organ uchwalodawczy	Organ wykonawczy
sołectwo	zebranie wiejskie	sołtys ¹³⁵
dzielnica	rada dzielnicy ¹³⁶ (o liczbie członków: – piętnastu – w dzielnicach do 20000 mieszkańców, – dwudziestu jeden – w dzielnicach powyżej 20000 mieszkańców)	zarząd dzielnicy
osiedle	rada osiedla (o liczbie członków: – piętnastu – w osiedlach do 20000 mieszkańców, – dwudziestu jeden – w osiedlach powyżej 20000 mieszkańców) / ogólne zebranie mieszkańców	zarząd osiedla
miasto	zgromadzenie miejskie ¹³⁷	zarząd miejski ¹³⁸
inne ¹³⁹ np. Wspólnota Samorządowa „Lubiechów” ¹⁴⁰	Rada Wspólnoty Samorządowej	Zarząd Wspólnoty Samorządowej

¹³⁴ Podkreślić należy, że ustawodawca w u.s.g. raz posługuje się określeniem „organy jednostki pomocniczej” (art. 35 ust. 3 pkt 2 u.s.g.), czy „organ wykonawczy jednostki pomocniczej” (art. 39 ust. 4 u.s.g.), a innym razem „organ uchwalodawczy w sołectwie” (art. 36 ust. 1 u.s.g.), czy „organ wykonawczy w dzielnicy” (art. 37 ust. 2 u.s.g.). Zaznaczyć trzeba, że organy jednostek pomocniczych gminy nie są organami gminy. Zauważenia wymaga też, iż zgodnie z art. 35 ust. 2 u.s.g., statut jednostki pomocniczej gminy może przewidywać powołanie jednostki niższego rzędu w ramach jednostki pomocniczej [zob. np. § 48 statutu m.st. Warszawy przyjętego uchwałą Nr XXII/743/2008 Rady m.st. Warszawy z 10 stycznia 2008 r. (Dz. Urz. Woj. Mazowieckiego Nr 23, poz. 875 z późn. zm.); przykładowo jednostkami pomocniczymi niższego rzędu w Dzielnicy Wawer są osiedla].

¹³⁵ Działalność sołtysa wspomaga rada sołecka, która jest jego organem pomocniczym; **rada sołecka nie jest organem sołectwa.**

¹³⁶ Zgodnie z art. 6 u.m.st.W., rady dzielnic m.st. Warszawy są organami stanowiącymi i kontrolnymi dzielnic m.st. Warszawy.

¹³⁷ Ustawodawca nie określił, jak ma się nazywać organ uchwalodawczy jednostki pomocniczej, której terytorium obejmuje obszar miasta położonego na terenie gminy. Nazwa wskazana w tabelce jest jedynie propozycją autorów. Co istotne, nie można posłużyć się dla nazwania tego rodzaju organu nazwą zarezerwowaną przez ustawodawcę dla organu stanowiącego gminy, jak „rada miejska”.

¹³⁸ Uwaga poczyniona we wcześniejszym przypisie odnosi się także do organu wykonawczego jednostki pomocniczej, której terytorium obejmuje obszar miasta położonego na terenie gminy. Dodać jednak należy, że ustawodawca odnośnie organu wykonawczego takiej jednostki pomocniczej nie wskazał również, czy ma być to organ jednoosobowy czy kolegialny.

¹³⁹ Rady gmin mają swobodę – naturalnie na podstawie i w granicach prawa – co do określania nazw takich jednostek pomocniczych, nazw ich organów oraz czy organ wykonawczy takiej jednostki pomocniczej ma być jednoosobowy czy kolegialny.

¹⁴⁰ Zgodnie z § 1 ust. 1 Statutu Wspólnoty Samorządowej „Lubiechów” – będącego częścią uchwały Rady Miejskiej Wałbrzycha z dnia 30 grudnia 2004 r. w sprawie utworzenia jednostki pomocniczej Gminy Wałbrzych pn. Wspólnota Samorządowa „Lubiechów” i nadania Statutu tej jednostce (Dz. Urz. Woj. Dolnośląskiego z 2005 r. Nr 21, poz. 510 z późn. zm.) – „Wspólnota Samorządowa „Lubiechów” jest jednostką pomocniczą Miasta Wałbrzycha, której obszar wyznaczają granice ulic: [...]”. Negatywnie jednak trzeba ocenić użyte w tym przypadku przez prawodawcę lokalnego określenie dla nazwania jednostki pomocniczej, gdyż sformułowaniem „wspólnota samorządowa” posłużył się zarówno ustrojodawca (art. 16 ust. 1 i art. 170 zd. 1 Konstytucji RP), jak i ustawodawca – w szczególności w art. 1 ust. 1 u.s.g., który stanowi, iż mieszkańcy gminy tworzą z mocy prawa wspólnotę samorządową.

Tabela 37. Skład organów związków jednostek samorządu terytorialnego

	OSiK – zgromadzenie związku	OW – zarząd związku
<p>Związek międzygminny¹⁴¹ – art. 70 i art. 73 ust. 2-3 u.s.g.</p>	<p>W skład zgromadzenia wchodzi wójtowie gmin, burmistrzowie, prezydenci miast uczestniczących w związku. Na wniosek wójta, burmistrza, prezydenta miasta rada gminy (miejska, miasta) może powierzyć reprezentowanie gminy w zgromadzeniu zastępcy wójta, burmistrza, prezydenta miasta albo radnemu. Statut związku międzygminnego może przyznawać określonym gminom więcej niż jeden głos w zgromadzeniu. Dodatkowych przedstawicieli wyznacza zainteresowana rada gminy.</p>	<p>Członkowie zarządu są powoływani i odwoływani przez zgromadzenie związku spośród jego członków. O ile statut związku międzygminnego tak stanowi, dopuszczalny jest wybór członków zarządu spoza członków zgromadzenia w liczbie nie przekraczającej $\frac{1}{3}$ składu zarządu związku.</p>
<p>Związek powiatowo-gminny¹⁴² – art. 72a ust.2 pkt 2 u.s.p.</p>	<p>Zasady reprezentacji JST w zgromadzeniu związku określa statut związku.</p>	<p>Zasady reprezentacji JST w zarządzie związku określa statut związku.</p>
<p>Związek powiatów – art. 69 ust. 1 i art. 71 ust. 2-3 u.s.p.</p>	<p>W skład zgromadzenia wchodzi po dwóch reprezentantów powiatów uczestniczących w związku. Zasady reprezentacji powiatu w związku określa rada powiatu.</p>	<p>Członkowie zarządu są powoływani i odwoływani przez zgromadzenie związku spośród członków zgromadzenia. O ile statut związku powiatów tak stanowi, dopuszczalny jest wybór członków zarządu spoza członków zgromadzenia w liczbie nie przekraczającej $\frac{1}{3}$ składu zarządu związku.</p>

¹⁴¹ Związkiem międzygminnym jest też związek miast na prawach powiatu (zob. schemat 12).

¹⁴² Związkiem powiatowo-gminnym jest też związek miasta na prawach powiatu i powiatu (zob. schemat 12).

Tabela 38. Porozumienia z udziałem jednostek samorządu terytorialnego, ich związków oraz związku metropolitalnego w województwie śląskim znajdujące umocowanie w przepisach samorządowych ustaw ustrojowych i ustawie o związku metropolitalnym w województwie śląskim¹⁴³

Porozumienia między JST (porozumienia samorządowe – między JST)	Porozumienia służące współdziałaniu JST (porozumienia horyzontalne¹⁴⁴) (poszerzające właściwość miejscową u przyjmującego):
	<ul style="list-style-type: none"> – porozumienia międzygminne, – porozumienia powiatów, – porozumienia miast na prawach powiatu oraz miasta na prawach powiatu z powiatem¹⁴⁵, – porozumienia województw samorządowych¹⁴⁶.
	Porozumienia służące przekazywaniu zadań między JST (porozumienia wertykalne¹⁴⁷) (poszerzające właściwość rzeczową u przyjmującego):
	<ul style="list-style-type: none"> – powiat → gmina, – województwo samorządowe → gmina, – województwo samorządowe → powiat,
Porozumienia JST z organami administracji rządowej¹⁴⁸ (porozumienia rządowo-samorządowe)	Porozumienia służące przekazywaniu/powierzeniu JST zadań z zakresu administracji rządowej (porozumienia wertykalne¹⁴⁹) Stronami tych porozumień, poszerzających właściwość rzeczową u przyjmującego, są:
	<ul style="list-style-type: none"> – organ administracji rządowej → gmina, – organ administracji rządowej → powiat – organ administracji rządowej → województwo samorządowe.

¹⁴³ W konsekwencji, w tej tabeli pomija się modyfikacje wprowadzane przez przepisy niektórych ustaw szczególnych; zob. jeszcze tabela nr 39.

¹⁴⁴ Porozumienia zawierane między JST tego samego stopnia – między podmiotami administracji publicznej tego samego typu, dotyczące zadania/zadań wspólnego/wspólnych dla stron porozumienia (porozumienia zawierane w warunkach *coimperium*). Spełnienie drugiego z ww. warunków przesądza o zaliczeniu do tej grupy porozumień zawieranych przez miasta na prawach powiatu z powiatami – dotyczących zadania/zadań z zakresu działania powiatu. Celem tego rodzaju porozumień jest określenie sposobu realizacji zadania/zadań wspólnego/wspólnych dla stron porozumienia (określenie zasad i trybu współdziałania).

¹⁴⁵ Nienazwane wprost w prawie pozytywnym.

¹⁴⁶ Dopuszczalne na podstawie art. 8 ust. 2 u.s.w., mimo braku w u.s.w. rozdziału o podobnym zakresie unormowania jak rozdz. 7 u.s.g. i rozdz. 7 u.s.p.

¹⁴⁷ Porozumienia zawierane między JST różnego stopnia – między podmiotami administracji publicznej różnego typu (w tym przypadku – z tego samego typu układu organizacyjnego), nie dotyczące zadania/zadań wspólnego/wspólnych dla stron porozumienia (porozumienia niezawierane w warunkach *coimperium*). Cel tego rodzaju porozumień osiągnięty już jest na etapie przekazania/powierzenia zadania/zadań między stronami porozumienia.

¹⁴⁸ W praktyce dominują porozumienia z terenowymi organami administracji rządowej. Dopuszczalne jest jednak zawieranie porozumień o takim przeznaczeniu także z centralnymi (naczelnymi) organami administracji rządowej. Po pierwsze – ograniczenia do organów terenowych po stronie rządowej nie przewidują przepisy samorządowych ustaw ustrojowych (zob. tabela 2). Po drugie – znajduje to potwierdzenie w przepisach ustaw, *expressis verbis* regulujących zasady i tryb zawierania tego rodzaju porozumień w poszczególnych przypadkach (zob. np. art. 8 ust. 17 i 19 oraz ust. 20 u.P.o. – przewidujące powierzenie JST w drodze porozumienia prowadzenia określonych typów szkół i placówek przez właściwych ministrów).

¹⁴⁹ Porozumienia zawierane między organami/podmiotami różnego typu (w tym przypadku – z różnych układów organizacyjnych), nie dotyczące zadania/zadań wspólnego/wspólnych dla stron porozumienia (porozumienia niezawierane w warunkach *coimperium*). Cel tego rodzaju porozumień osiągnięty już jest na etapie przekazania/powierzenia zadania/zadań między stronami porozumienia.

Ciąg dalszy – Tabela 38. Porozumienia z udziałem jednostek samorządu terytorialnego, ich związków oraz związku metropolitalnego w województwie śląskim znajdujące umocowanie w przepisach samorządowych ustaw ustrojowych i ustawie o związku metropolitalnym w województwie śląskim

Porozumienia ze związkami JST i ze związkiem metropolitalnym (porozumienia samorządowe – z udziałem JST)	<p>Porozumienia służące przekazywaniu/powierzeniu przez organy administracji rządowej zadań z zakresu administracji rządowej związkowi metropolitalnemu w województwie śląskim</p> <p style="text-align: center;">(porozumienia hybrydowe¹⁵⁰)</p> <ul style="list-style-type: none"> – (poszerzające właściwość rzeczową u przyjmującego): – organ administracji rządowej → związek międzygminny, – organ administracji rządowej → związek metropolitalny.
	<p>Porozumienia służące przekazywaniu/powierzeniu zadań z zakresu działania JST</p> <p style="text-align: center;">związkowi JST, związkowi metropolitalnemu w województwie śląskim</p> <p style="text-align: center;">(porozumienia hybrydowe¹⁵¹)</p> <p style="text-align: center;">(poszerzające właściwość rzeczową u przyjmującego):</p> <ul style="list-style-type: none"> – powiat → związek międzygminny, – województwo samorządowe → związek międzygminny, – gmina → związek metropolitalny, – powiat → związek metropolitalny, – województwo samorządowe → związek metropolitalny.

¹⁵⁰ Jw.

¹⁵¹ Porozumienia zawierane między związkami samorządowymi różnego typu – między podmiotami administracji publicznej różnego typu (w tym przypadku – z tego samego typu układu organizacyjnego), nie dotyczące zadania/zadań wspólnego/wspólnych dla stron porozumienia (porozumienia niezawierane w warunkach *coimperium*). Cel tego rodzaju porozumień osiągnąć już jest na etapie przekazania/powierzenia zadania/zadań między stronami porozumienia.

Tabela 39. Przepisy szczególne dotyczące zawierania porozumień z udziałem jednostek samorządu terytorialnego i ich związków – wybrane przykłady

Przepisy szczególne umożliwiające zawieranie porozumień między JST	Przepisy szczególne dotyczące zawierania porozumień z udziałem JST i ich związków – wybrane przykłady
	<p>Art. 9³. [...] 2. Zarządy województw mogą zlecać, w drodze porozumień, jednostkom samorządu powiatowego zadania z zakresu profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych oraz przekazywać środki finansowe na ich realizację.</p> <p>(art. 9³ ust. 2 ustawy z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi)</p> <p>Art. 19. [...] 4. Zarządzanie drogami publicznymi może być przekazywane między zarządcami w trybie porozumienia, regulującego w szczególności wzajemne rozliczenia finansowe. Zarządcy dróg mogą zawierać także porozumienia w sprawie finansowania albo dofinansowania zadań z zakresu zarządzania drogami z budżetów jednostek samorządu terytorialnego.</p> <p>(art. 19 ust. 4 ustawy z dnia 21 marca 1985 r. o drogach publicznych)</p> <p>Art. 8. [...] 17. Jednostki samorządu terytorialnego mogą zakładać i prowadzić szkoły i placówki, których prowadzenie nie należy do ich zadań własnych, po zawarciu porozumienia z jednostką samorządu terytorialnego, dla której prowadzenie danego typu szkoły lub placówki jest zadaniem własnym [...].</p> <p>18. Przepis ust. 17 stosuje się również w przypadku przekazywania szkół i placówek pomiędzy jednostkami samorządu terytorialnego.</p> <p>(art. 8 ust. 17 i 18 u.P.o.)</p> <p>Art. 20. 1. Do zadań wojewódzkiej biblioteki publicznej należy: [...] 2. Biblioteka publiczna, której organizatorem jest powiat lub miasto na prawach powiatu, działająca w mieście będącym siedzibą samorządu województwa, może wykonywać zadania, o których mowa w ust. 1, na podstawie porozumienia zarządu województwa z organem wykonawczym powiatu lub miasta na prawach powiatu. Porozumienie w szczególności określa wielkość środków finansowych, które wnoszą strony porozumienia, niezbędnych do prowadzenia działalności przez bibliotekę.</p> <p>Art. 20a. 1. Powiatowa biblioteka publiczna realizuje odpowiednio zadania określone w art. 20 w ust. 1 w pkt 1, 2, 4 i 5 oraz współdziała z wojewódzką biblioteką publiczną.</p> <p>2. Biblioteka publiczna, której organizatorem jest gmina działająca w mieście będącym siedzibą samorządu powiatowego, może wykonywać zadania, o których mowa w ust. 1, na podstawie porozumienia zarządu powiatu z wójtem (burmistrzem, prezydentem miasta). Porozumienie powinno zawierać ustalenia określone w art. 20 ust. 2.</p> <p>(art. 20-art. 20a ustawy z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach)</p> <p>Art. 3. 1. Gminy sąsiadujące na obszarze jednego województwa mogą zawrzeć, po zasięgnięciu opinii właściwego terytorialnie komendanta wojewódzkiego (Stoletzkiego) Policji, porozumienie o utworzeniu wspólnej straży. W przypadku nieotrzymania opinii gminy sąsiadujące na obszarze jednego województwa mogą zawrzeć porozumienie o utworzeniu wspólnej straży po upływie 14 dni od dnia przedstawienia wniosku o wydanie opinii.</p> <p>(art. 3 ust. 1 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o strażach gminnych)</p> <p>§ 2. [...] 2. Jeżeli w przedszkolu lub szkole na naukę religii zgłosi się mniej niż siedmiu uczniów (wychowanków), organ prowadzący przedszkole lub szkołę, w porozumieniu z właściwym kościołem lub związkiem wyznaniowym, organizuje naukę religii w grupie międzyszkolnej lub w pozaszkolnym (pozaprzedszkolnym) punkcie katechetycznym.</p> <p>3. Jeżeli w grupie międzyszkolnej lub pozaszkolnym (pozaprzedszkolnym) punkcie katechetycznym uczniowie szkół (wychowankowie przedszkoli) prowadzonych przez różne organy, organy te ustalają, w drodze porozumienia, zasady prowadzenia grup lub punktów katechetycznych.</p> <p>(§ 2 ust. 3 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 14 kwietnia 1992 r. w sprawie warunków i sposobu organizowania nauki religii w publicznych przedszkolach i szkołach)¹⁵²</p>

¹⁵² Zwraca uwagę podstawowy poziom regulacji. Należy też mieć na uwadze, że w praktyce często tego rodzaju porozumienia mają też przebieg samorządowo-rządowy (przy czym nierazko bierze w nich udział więcej niż jedna jednostka samorządowa).

Ciąg dalszy – Tabela 39. Przepisy szczególne dotyczące zawierania porozumień z udziałem jednostek samorządu terytorialnego i ich związków – wybrane przykłady

Przepisy szczególne umożliwiające zawieranie porozumień JST	Przepisy szczególne dotyczące zawierania porozumień z udziałem JST i ich związków – wybrane przykłady
Przepisy szczególne umożliwiające zawieranie porozumień JST	<p>Art. 82a. Starosta nie może powierzyć gminom, w drodze porozumienia, sprawy z zakresu swojej właściwości jako organu administracji architektoniczno-budowlanej. Przepisu art. 5 ust. 2 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym [...] nie stosuje się.</p> <p>(art. 82a ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. – Prawo budowlane)</p> <p>Art. 80. Zadania i kompetencje określone w art. 73 ust. 1 i 2, art. 74 ust. 1, art. 75, art. 77 ust. 3, art. 78 ust. 3 i art. 80t ust. 2 nie mogą być powierzone w drodze porozumienia gminie. Przepis ten nie dotyczy miasta stołecznego Warszawy.</p> <p>(art. 80 ustawy z dnia 20 czerwca 1997 r. – Prawo o ruchu drogowym)</p> <p>Art. 123. Zadania starosty, o których mowa w art. 122 ust. 1 pkt 1, nie mogą być powierzone gminie w drodze porozumienia.</p> <p>(art. 123 ustawy z dnia 5 stycznia 2011 r. o kierujących pojazdami)</p> <p>Art. 6. [...] 3. Wojewoda może, w drodze porozumienia, powierzyć jednostce samorządu terytorialnego obowiązek utrzymania grobów i cmentarzy wojennych, z jednoczesnym przekazaniem odpowiednich funduszy, jeżeli jednostka samorządu terytorialnego nie przejmie tego obowiązku bezpłatnie.</p> <p>(art. 6 ust. 3 ustawy z dnia 28 marca 1933 r. o grobach i cmentarzach wojennych)</p> <p>Art. 7. Wojewódzki inspektor ochrony środowiska, za zgodą Głównego Inspektora Ochrony Środowiska, może powierzyć, w drodze porozumienia, prowadzenie spraw z zakresu właściwości wojewódzkiego inspektora ochrony środowiska, w tym wydawanie w jego imieniu decyzji administracyjnych, powiatom położonym na terenie województwa.</p> <p>(art. 7 ustawy z dnia 20 lipca 1991 r. o Inspekcji Ochrony Środowiska)</p> <p>Art. 8. [...] 17. Jednostki samorządu terytorialnego mogą zakładać i prowadzić szkoły i placówki, których prowadzenie nie należy do ich zadań własnych, po zawarciu porozumienia [...] w przypadku szkół artystycznych – z ministrem właściwym do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego. [...]</p> <p>19. Prowadzenie szkół artystycznych oraz placówek, o których mowa w art. 2 pkt 8, dla uczniów szkół artystycznych, a także placówek doskonalenia nauczycieli szkół artystycznych może być przekazywane w drodze porozumienia między ministrem właściwym do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego a jednostką samorządu terytorialnego.</p> <p>20. Prowadzenie publicznych szkół rolniczych i placówek rolniczych o znaczeniu regionalnym i ponadregionalnym, publicznych szkół leśnych oraz publicznych szkół morskich, publicznych szkół żeglugi śródlądowej i publicznych szkół rybołówstwa może być przekazywane w drodze porozumienia zawieranego między właściwym ministrem a jednostką samorządu terytorialnego.</p> <p>(art. 8 ust. 17, 19 i 20 u.P.o.)</p> <p>Art. 96. [...] 2. Wojewoda, na wniosek wojewódzkiego konserwatora zabytków, może powierzyć, w drodze porozumienia, prowadzenie niektórych spraw z zakresu swojej właściwości, w tym wydawanie decyzji administracyjnych, gminom, powiatom, związkom powiatów, związkom powiatowo-gminnym albo związkom metropolitalnym, położonym na terenie województwa.</p> <p>2a. Do prowadzenia spraw, o których mowa w ust. 2, gmina, powiat, związek powiatów, związek powiatowo-gminny albo związek metropolitalny ustanawia wyodrębnione stanowisko odpowiedzialno gminnego (miejskiego) konserwatora zabytków, powiatowo-gminnego konserwatora zabytków albo metropolitalnego konserwatora zabytków.</p> <p>(art. 96 ust. 2 i 2a u.o.z.o.z.)</p>

Ciąg dalszy – Tabela 39. Przepisy szczególne dotyczące zawierania porozumień z udziałem jednostek samorządu terytorialnego i ich związków – wybrane przykłady

Przepisy szczególne dotyczące zawierania porozumień z udziałem JST i ich związków – wybrane przykłady	
Przepisy szczególne umożliwiające zawieranie porozumień JST z innymi podmiotami	<p>Art. 5. 1. Nadzór nad gospodarką leśną sprawują: [...] 2) starosta – w lasach niestanowiących własności Skarbu Państwa. 3. Starosta może, w drodze porozumienia, powierzyć prowadzenie w jego imieniu spraw z zakresu nadzoru, o którym mowa w ust. 1 pkt 2, w tym wydawanie decyzji administracyjnych w pierwszej instancji, nadleśniczemu Lasów Państwowych, zwanemu dalej „nadleśniczym”.</p> <p>Art. 14. [...] 8. Starosta może powierzyć, w drodze porozumienia, dokonanie oceny udatności upraw nadleśniczemu. (art. 5 ust. 3 i art. 14 ust. 8 ustawy z dnia 28 września 1991 r. o lasach)¹⁵³</p>

¹⁵³ Warto podkreślić wyjątkowość tych przykładów – zawarcie porozumienia w przedmiocie określonym w tych regulacjach skutkuje przecież prowadzeniem spraw poza strukturą administracji samorządowej.

Tabela 40. Pomoc udzielana przez jednostki samorządu terytorialnego i jednostkom samorządu terytorialnego na podstawie przepisów samorządowych ustaw ustrojowych i ustawy o związku metropolitalnym w województwie śląskim

Uwagi dotyczące udzielana przez JST i JST pomocy, w tym finansowej
<p>1) Gminy, powiaty, województwa, związki międzygminne, związki powiatów, związki powiatowo-gminne, związek metropolitalny w województwie śląskim oraz stowarzyszenia JST mogą udzielać pomocy, w tym finansowej, JST (art. 10 ust. 2 u.s.g., art. 7a i art. 72a ust. 2 u.s.p., art. 8a u.s.w., art. 16 ust. 1 u.z.m., art. 220 ust. 1 u.f.p.). Udzielenie pomocy nie wymaga jednoczesnego powierzenia/przekazania zadania publicznego. „[...] treść art. 10 ust. 2 ustawy o samorządzie gminnym nie stoi na przeszkodzie, aby gmina, jako podmiot publicznoprawny odpowiedzialna za zaspokojenie zbiorowych potrzeb mieszkańców, partycypowała w kosztach budowy i remontu chodników czy też dróg będących w zarządzie powiatu, a leżących w granicach danej gminy, na zasadzie pomocy rzeczowej, jak miało to miejsce w rozpoznawanej sprawie. Instytucja pomocy udzielanej między jednostki samorządu terytorialnego w praktyce oznacza bowiem nic innego jak formę współdziałania między jednostkami samorządowymi, bez konieczności tworzenia związków, stowarzyszeń lub zawierania porozumień, można by rzec przeciwdziałaniu tworzeniu niepotrzebnych formalności. Niemniej jednak, z uwagi na wyraźny podział kompetencji między jednostkami samorządu terytorialnego, regułą powinno być ograniczenie tej pomocy do wspierania zadań jednostek samorządu terytorialnego do przypadków, gdy nie są one w stanie samodzielnie zrealizować ciężących na nich zadań publicznych” (wyrok NSA z dnia z dnia 24 listopada 2011 r., II GSK 1253/10, LEX nr 1151592).</p> <p>2) Pomoc finansowa jest udzielna w formie dotacji celowej. Ustawodawca nie określił, w jakiej formie JST udziela się pomocy rzeczowej (może – np. – przybrać formę remontu budynku). Co jednak ważne, pomoc taka musi być ujęta w budżecie JST, która jej udziela jako wydatek za zakup określonych środków rzeczowych (zob. art. 216 ust. 2 u.f.p.). Pomoc może być udzielona – np. – na: likwidację szkód wyrządzonych przez huragan, czy przebudowę drogi gminnej.</p> <p>3) Podstawą udzielenia pomocy JST przez JST, ZJST i związek metropolitalny w województwie śląskim jest umowa, której zawarcie poprzedza podjęcie uchwały przez OSiK związku samorządowego udzielającego pomocy, w której należy określić cel (zadanie) objęte pomocą, rodzaj pomocy i jej wysokość (wartość) – zob. art. 216 ust. 2 pkt 5 i 220 ust. 2 u.f.p., art. 47 u.d.j.s.t. Nie ma obowiązku ogłoszenia takiej umowy w wojewódzkim dzienniku urzędowym. Umowa taka jest zawierana w wykonaniu uchwały, o której mowa wyżej, i określa w szczególności: jej strony, datę zawarcia, jej przedmiot, sposób przekazania pomocy, czy zasady rozliczenia udzielonej pomocy (zob. art. 250 u.f.p.). Zgodnie z art. 220 ust. 3 u.f.p., spory związane ze zwrotem pomocy finansowej w formie dotacji celowej rozstrzygają sądy powszechne. Uchwała, o której mowa wyżej, nie jest aktem prawa miejscowego i podlega nadzorowi RIO. Nie jest ona ogłaszana w wojewódzkim dzienniku urzędowym.</p> <p>4) Brak wyraźnie sformułowanych w akcie rangi ustawy ograniczeń o charakterze terytorialnym (nawiązujących do kontekstu terytorialnego), gdy idzie o udzielanie pomocy.</p> <p>5) Przepisy rangi ustawy nie przesądzają o tym, czy pomoc, w szczególności finansowa, ma charakter zwrotny lub bezzwrotny. Biorąc jednak pod uwagę okoliczności uzasadniające jej udzielenie w praktyce w większości przypadków będzie to pomoc bezzwrotna.</p> <p>6) Pomoc udzielona JST jest źródłem dochodów własnych JST (art. 4-6 u.d.j.s.t.).</p>

Tabela 41. Środki nadzoru i o charakterze nadzorczym oraz środki kontroli sądowej nad działalnością jednostek samorządu terytorialnego (zarys systemu)

Środki nadzoru/środki o charakterze nadzorczym/środki kontroli sądowej					
Kryterium organu sprawującego nadzór		Kryterium momentu czasowego zastosowania środka nadzoru		Kryterium przedmiotu środka nadzoru	
organy konstytucyjne	organy pozakonstytucyjne	środki nadzoru prewencyjnego (uprzedniego, wstępnego)	środki nadzoru weryfikacyjnego (następczego)	środki <i>ad meritum</i> (skierowane na działania organu nadzorowanego)	środki <i>ad personam</i> (skierowane na organ)
województwa, RIO, Prezes RM	organy opiniujące, uzgadniające i zatwierdzające uchwały i zarządzenia organów JST lub ich projekty (art. 89 u.s.g., art. 77b u.s.p., art. 80a u.s.w.) ----- na mocy przepisów szczególnych organy wydają akty nadzoru weryfikacyjnego (zob. przykładowy ich zestaw w wykazie nr 1 do tabeli 42)	zaopiniowanie uzgodnienie zatwierdzenie	wstrzymanie wykonania uchwały lub zarządzenia (województwa, RIO), wskazanie nieprawidłowości oraz sposobu i terminu ich usunięcia (RIO), wskazanie podjęcia uchwały lub zarządzenia z naruszeniem prawa (województwa, RIO), stwierdzenie nieważności uchwały lub zarządzenia w całości lub w części (województwa), orzekanie nieważności uchwał w całości lub w części (RIO), wstrzymanie wykonania uchwały i przekazanie do ponownego rozpatrzenia ze wskazaniem zaistniałych uchybień i terminu ponownego uchwalenia (województwa), uchylenie uchwały i wydanie zarządzenia (województwa), ustalenie budżetu zastępczego (RIO), ustalenie budżetu lub jego części w miejsce uchwały budżetowej lub jej części dotkniętej nieważnością (RIO)	wstrzymanie wykonania uchwały lub zarządzenia (województwa, RIO), wskazanie nieprawidłowości oraz sposobu i terminu ich usunięcia (RIO), wskazanie podjęcia uchwały lub zarządzenia z naruszeniem prawa (województwa, RIO), stwierdzenie nieważności uchwały lub zarządzenia w całości lub w części (województwa), orzekanie nieważności uchwał w całości lub w części (RIO), wstrzymanie wykonania uchwały i przekazanie do ponownego rozpatrzenia ze wskazaniem zaistniałych uchybień i terminu ponownego uchwalenia (województwa), uchylenie uchwały i wydanie zarządzenia (województwa), ustalenie budżetu zastępczego (RIO), ustalenie budżetu lub jego części w miejsce uchwały budżetowej lub jej części dotkniętej nieważnością (RIO)	zawieszenie organów (Prezes RM), rozwiązanie lub odwołanie organu wykonawczego (Prezes RM), zawieszenie uprawnień wójta/ starosty (województwa), zawieszenie uprawnień wójta/ starosty (minister właściwy – art. 8 pkt 4 u.s.k.ż.)

Ciąg dalszy – Tabela 41. Środki nadzoru i o charakterze nadzorczym oraz środki kontroli sądowej nad działalnością jednostek samorządu terytorialnego (zarys systemu)

Środki nadzoru/środki o charakterze nadzorczym/środki kontroli sądowej					
Kryterium organu sprawującego nadzór		Kryterium momentu czasowego zastosowania środka nadzoru		Kryterium przedmiotu środka nadzoru	
			ustalenie budżetu w razie nieopracowania programu naprawczego lub braku pozytywnej opinii RIO do tego programu albo braku możliwości uchwalenia wieloletniej prognozy budżetowej lub budżetu zgodnie z przepisami ustawy (RIO), zarządzenie zastępcze (wojewoda), zawieszenie organów (Prezes RM), rozwiązanie lub odwołanie organu wykonawczego (Prezes RM), zawieszenie uprawnień wójta/starosty (wojewoda), zawieszenie uprawnień wójta/starosty (minister właściwy – art. 8 pkt 4 u.s.k.ż.)	ustalenie budżetu w razie nieopracowania programu naprawczego lub braku pozytywnej opinii RIO do tego programu albo braku możliwości uchwalenia wieloletniej prognozy budżetowej lub budżetu zgodnie z przepisami ustawy (RIO), zarządzenie zastępcze (wojewoda) ----- na mocy przepisów szczególnych organy pozakonstytucyjne wydają aktu nadzoru weryfikacyjnego (zob. wykaz nr 2 do tabeli 42)	
Środki o charakterze nadzorczym					
Sejm	–	–	rozwiązanie OSiKJST	–	rozwiązanie OSiKJST
Środki kontroli sądowej					
sąd administracyjny	–	–	wstrzymanie wykonania uchwały lub zarządzenia orzeczenie o niezgodności uchwały lub zarządzenia z prawem stwierdzenie nieważności uchwały lub zarządzenia w całości lub w części	wstrzymanie wykonania uchwały lub zarządzenia orzeczenie o niezgodności uchwały lub zarządzenia z prawem stwierdzenie nieważności uchwały lub zarządzenia w całości lub w części	–

Tabela 42. Klasyfikacja środków nadzoru, środków o charakterze nadzorczym oraz środków kontroli sądowej nad działalnością jednostek samorządu terytorialnego

Typ kontroli	Środki nadzoru				Środki o charakterze nadzorczym		Środki kontroli sądowej	
	Prezes RM	województwa	RIO	inne (art. 89 u.s.g., art. 77b u.s.p., art. 80a u.s.w., regulacje ustaw szczegółowych)	Sejm	WSA/NSA	prewencyjny	weryfikacyjny
Przedmiot ↓	prewencyjny weryfikacyjny	prewencyjny weryfikacyjny	prewencyjny weryfikacyjny	prewencyjny weryfikacyjny	prewencyjny weryfikacyjny	prewencyjny weryfikacyjny	prewencyjny weryfikacyjny	prewencyjny weryfikacyjny
<i>ad personam</i>	rozwiązanie zarządu powiatu art. 83 ust. 2 u.s.p., rozwiązanie zarządu województwa art. 84 ust. 2 u.s.w., rozwiązanie zarządu związku metropolitalnego art. 17 u.z.m. w zw. z art. 84 ust. 2 u.s.w., odwołanie wójta (burmistrza, prezydenta miasta) art. 96 ust. 2 u.s.g., zawieszenie organów art. 97 u.s.g., art. 84 u.s.p., art. 85 u.s.w. art. 17 u.z.m. w zw. z art. 85 u.s.w., art. 12 u.st. wyl., art. 14 u.st. woj.	zawieszenie wójta, burmistrza, prezydenta miasta / starosty art. 9 ust. 5 i art. 10 ust. 5 u.s.k.ż.		zawieszenie wójta, burmistrza, strza, prezydenta miasta / starosty art. 13 ust. 2 u.s.k.ż., - minister właściwy w rozumieniu art. 8 pkt 4 u.s.k.ż.	rozwiązanie OSiK/IST art. 171 ust. 3 Konstytucji RP, rozwiązanie rady gminy art. 96 ust. 1 u.s.g., rozwiązanie rady powiatu art. 83 ust. 1 u.s.p., rozwiązanie sejmiku u.s.k.ż., województiwa art. 84 ust. 1 u.s.w., zgrupadzenia związku metropolitalnego art. 17 u.z.m. w zw. z art. 84 ust. 1 u.s.w.			

Ciąg dalszy – Tabela 42. Klasyfikacja środków nadzoru, środków o charakterze nadzorczym oraz środków kontroli sądowej nad działalnością jednostek samorządu terytorialnego

Typ kontroli	Środki nadzoru						Środki o charakterze nadzorczym		Środki kontroli sądowej
	Prezes RM		województwa		RIO		Sejm		
Podmiot ⇕	prewencyjny	weryfikacyjny	prewencyjny	weryfikacyjny	prewencyjny	weryfikacyjny	prewencyjny	weryfikacyjny	prewencyjny
Przedmiot ⇕	inne (art. 89 u.s.g., art. 77b u.s.p., art. 80a u.s.w., regulacje ustaw szczełogólnych)								
	uzgadnianie projektu statutu gminy art. 3 ust. 2 u.s.g., uzgadnianie projektu statutu m.st. Warszawy i jego zmian art. 4 ust. 2-6 u.m.st.w., uzgadnianie projektu statutu województwa art. 7 ust.1 u.s.w.	weryfikacyjny	prewencyjny	weryfikacyjny	prewencyjny	weryfikacyjny	prewencyjny	weryfikacyjny	prewencyjny
		stwierdzenie nieważności uchwały lub zarządzenia art. 91 ust. 1 u.s.g., art. 79 ust. 1 u.s.p., art. 82 ust. 1 u.s.w., art. 17 u.z.m. w zw. z art. 82 ust. 1 u.s.w., wstrzymanie wykonania uchwały lub zarządzenia art. 91 ust. 2 u.s.g., art. 79 ust. 2 u.s.p., art. 82 ust. 2 u.s.w., z art. 1a ust. 1a u.s.g., uzgadnianie projektu statutu art. 67 ust. 1a u.s.g., uzgadnianie projektu statutu art. 67 ust. 1a u.s.p.	uzgadnianie projektu statutu art. 3 ust. 2 u.s.g., uzgadnianie projektu statutu m.st. Warszawy i jego zmian art. 4 ust. 2-6 u.m.st.w., uzgadnianie projektu statutu województwa art. 7 ust.1 u.s.w.	stwierdzenie nieważności uchwały lub zarządzenia art. 91 ust. 1 u.s.g., art. 79 ust. 1 u.s.p., art. 82 ust. 1 u.s.w., art. 17 u.z.m. w zw. z art. 82 ust. 1 u.s.w., wstrzymanie wykonania uchwały lub zarządzenia art. 91 ust. 2 u.s.g., art. 79 ust. 2 u.s.p., art. 82 ust. 2 u.s.w., z art. 1a ust. 1a u.s.g., uzgadnianie projektu statutu art. 67 ust. 1a u.s.g., uzgadnianie projektu statutu art. 67 ust. 1a u.s.p.	ustalenie budżetu zastępczego art. 240 ust. 3 u.f.p., art. 11 ust. 2 u.r.i.o., ustalenie budżetu art. 240b ust. 1 u.f.p., art. 11 ust. 2a u.r.i.o., wskazanie wydania uchwały lub zarządzenia z naruszeniem prawa art. 11 ust. 3 u.r.i.o., wskazanie nieprawidłowości sposobu i terminu ich usunięcia art. 12 ust. 1 u.r.i.o., orzekanie nieważności uchwał w całości lub w części art. 12 ust. 2 u.r.i.o., ustalenie budżetu lub jego części w miejsce uchwały budżetowej lub jej części dotkniętej nieważnością art. 12 ust. 3 u.r.i.o., wstrzymanie wykonania uchwały lub zarządzenia art. 91 ust. 2 u.s.g., art. 79 ust. 2 u.s.p., art. 82 ust. 2 u.s.w.	ustalenie budżetu zastępczego art. 240 ust. 3 u.f.p., art. 11 ust. 2 u.r.i.o., ustalenie budżetu art. 240b ust. 1 u.f.p., art. 11 ust. 2a u.r.i.o., wskazanie wydania uchwały lub zarządzenia z naruszeniem prawa art. 11 ust. 3 u.r.i.o., wskazanie nieprawidłowości sposobu i terminu ich usunięcia art. 12 ust. 1 u.r.i.o., orzekanie nieważności uchwał w całości lub w części art. 12 ust. 2 u.r.i.o., ustalenie budżetu lub jego części w miejsce uchwały budżetowej lub jej części dotkniętej nieważnością art. 12 ust. 3 u.r.i.o., wstrzymanie wykonania uchwały lub zarządzenia art. 91 ust. 2 u.s.g., art. 79 ust. 2 u.s.p., art. 82 ust. 2 u.s.w.	Zob. wykaz 1 poniżej tabeli	Zob. wykaz 2 poniżej tabeli	wstrzymanie wykonania uchwały lub zarządzenia art. 93 ust. 2 u.s.g., art. 81 ust. 2 u.s.p., art. 82c ust. 2 u.s.w., art. 17 u.z.m. w zw. z art. 82c ust. 2 u.s.w., orzeczenie o niezgodności uchwały lub zarządzenia z prawem art. 94 u.s.g., art. 82 u.s.p., art. 83 u.s.w., art. 17 u.z.m. w zw. z art. 83 u.s.w.

¹⁵⁴ Należy mieć na uwadze uprawnienia wojewody do wydawania zarządzeń zastępczych o charakterze okresowym: w okresie od 1 stycznia 2012 r. do 1 lipca 2013 r. wojewoda mógł wydać zarządzenie w sprawie wprowadzenia nowych rozwiązań na obszarze gminy związanych z gospodarką odpadami komunalnymi na podstawie art. 10 ust. 1 ustawy z dnia 1 lipca 2011 r. o zmianie ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminach oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr 152, poz. 897 z późn. zm.), jeżeli właściwe rady gmin po bezskutecznym upływie wyznaczonego terminu do podjęcia odpowiednich uchwał ich nie podjęły. Podobnie w okresie od 24 maja 2017 r. do 13 sierpnia 2017 r. wojewoda mógł wydać zarządzenia

Ciąg dalszy – Tabela 42. Klasyfikacja środków nadzoru, środków o charakterze nadzorczym oraz środków kontroli sądowej nad działalnością jednostek samorządu terytorialnego

Typ kontroli	Środki nadzoru						Środki o charakterze nadzorczym		Środki kontroli sądowej				
	Prezes RM		województwo		RIO		inne (art. 89 u.s.g., art. 77b u.s.p., art. 80a u.s.w., regulacje ustaw szczegółowych)		Sejm		WSA/NSA		
Przedmiot ↓	prewencyjny	weryfikacyjny	prewencyjny	weryfikacyjny	prewencyjny	weryfikacyjny	prewencyjny	weryfikacyjny	prewencyjny	weryfikacyjny	prewencyjny	weryfikacyjny	
<i>ad meritum</i>	uzgodnienie projektu statutu związku metropolitalnego i jego zmian art. 3 ust. 2 u.z.m.	X	X	art.12 ust. 3 u.p.z.p. ¹⁵⁵ art. 96 ust. 1 u.p.g.g. art. 26b ust. 4 u.P.z. art. 3 ust. 1 u.z.p.k., wstrzymanie wykonania uchwały i przekazanie do ponownego rozpatrzenia ze wskazaniem zaistniałych uchybień i terminu ponownego uchwalenia art. 80 u.w.a.rz.w. uchylenie uchwały i wydanie zarządzenia art. 80 u.w.a.rz.w.	X	art.17 u.z.m. w zw. z art. 82 ust. 2 u.s.w.	X	X	X	X	X	X	stwierdzenie nieważności uchwały lub zarządzenia w całości lub w części art. 147 § 1 P.p.p.s.a.

w sprawie nadania nowych statutów wojewódzkiemu funduszom ochrony środowiska i gospodarki wodnej na mocy art. 4 ust. 3 ustawy z dnia 7 kwietnia 2017 r. o zmianie ustawy - Prawo ochrony środowiska (Dz.U. poz. 898).

¹⁵⁵ Ustawa z dnia 24 kwietnia 2015 r. o zmianie niektórych ustaw w związku ze wzmocnieniem narzędzi ochrony krajobrazu (Dz.U. poz. 774 z późn. zm.) w art. 13 ust. 3 przewiduje, że po bezskutecznym upływie terminu 3 lat od wejścia w życie ustawy (tj. po 11 września 2018 r.), w którym sejmik województwa jest zobowiązany uchwalić audyt krajobrazowy zgodnie z art. 38a i 38b u.p.z.p., i równie bezskutecznym wezwaniu do jego uchwalenia na podstawie art. 13 ust. 2, wojewoda w drodze zarządzenia zastępczego opracowuje i przyjmuje audyt krajobrazowy.

Wykaz 1¹⁵⁶

Prezydent RP

- wyrażanie zgody na ustalenie przez OSiKJST wzoru odznaki honorowej oraz sposobu jej noszenia – art. 6 ust. 1 w zw. z art. 4 ust. 3 ustawy z dnia 21 grudnia 1978 r. o odznakach i mundurach

minister właściwy ds. administracji publicznej

- opiniowanie wzoru symboli JST – art. 3 ust. 3 i 4 ustawy z dnia 21 grudnia 1978 r. o odznakach i mundurach

minister właściwy ds. kultury i ochrony dziedzictwa narodowego

- uzgadnianie statutu muzeum – art. 6 ust. 1 ustawy z dnia 21 listopada 1996 r. o muzeach
- uzgadnianie projektu miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla obszaru Pomnika Zagłady i jego strefy ochronnej – art. 5 ust. 2 ustawy z dnia 7 maja 1999 r. o ochronie terenów byłych hitlerowskich obozów zagłady oraz 17 pkt 7 lit. c u.p.z.p.

minister właściwy ds. transportu

- uzgadnianie tworzenia przez zarząd województwa wojewódzkiego ośrodka ruchu drogowego – art. 116 ust. 1 ustawy z dnia 20 czerwca 1997 r. Prawo o ruchu drogowym

minister właściwy ds. wewnętrznych

- wydawanie zgody na utworzenie, przekształcanie lub likwidację gminnych (miejskich) i powiatowych (miejskich) zawodowych straży pożarnych, terenowych służb ratowniczych lub innych jednostek ratowniczych – art. 17 ust. 1 ustawy z dnia 24 sierpnia 1991 r. o ochronie przeciwpożarowej

minister właściwy ds. zagranicznych

- wyrażanie zgody na uchwalenie „Priorytetów współpracy zagranicznej” oraz zawieranie umów o współpracy regionalnej – art. 77 u.s.w.
- wyrażanie zgody na przystępowanie JST do międzynarodowych zrzeszeń – art. 4 ust. 5 ustawy z dnia 15 września 2000 r. o zasadach przystępowania jednostek samorządu terytorialnego do międzynarodowych zrzeszeń społeczności lokalnych i regionalnych
- wyrażanie zgody na przystępowanie JST do europejskiego ugrupowania współpracy terytorialnej – art. 6 ust. 1 ustawy z dnia 7 listopada 2008 r. o europejskich ugrupowaniach współpracy terytorialnej

minister właściwy ds. zdrowia

- wydawanie decyzji o potwierdzeniu możliwości prowadzenia lecznictwa uzdrowiskowego na obszarze, dla którego sporządzono operat uzdrowiskowy – art. 40 ust. 2 ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o lecznictwie uzdrowiskowym, uzdrowiskach i obszarach ochrony uzdrowiskowej oraz o gminach uzdrowiskowych
- występowanie do gminy o uzupełnienie danych lub informacji w części opisowej operatu uzdrowiskowego – art. 40 ust. 3 u.p.z.p.
- wydawanie decyzji odmownej o potwierdzeniu możliwości prowadzenia lecznictwa uzdrowiskowego na obszarze, dla którego sporządzono operat uzdrowiskowy – art. 40 ust. 4 u.p.z.p.
- opiniowanie projektu studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy w zakresie zagospodarowania obszarów ochrony uzdrowiskowej – art. 11 pkt 5 lit. h u.p.z.p.
- uzgadnianie projektu miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego w zakresie zagospodarowania obszarów ochrony uzdrowiskowej – art. 17 pkt 6 lit. b tiret siódme u.p.z.p.

minister właściwy ds. środowiska

- uzgadnianie projektu planu inwestycji stanowiącego załącznik do wojewódzkiego planu gospodarki odpadami – art. 35a ust. 3 ustawy z dnia 14 grudnia 2012 r. o odpadach
- opiniowanie projektu wojewódzkiego planu gospodarki odpadami w zakresie związanym z ochroną wód – art. 36 ust. 5 ustawy z dnia 14 grudnia 2012 r. o odpadach
- uzgadnianie projektu zmian planu inwestycji stanowiącego załącznik do wojewódzkiego planu gospodarki odpadami – art. 36 ust. 6b ustawy z dnia 14 grudnia 2012 r. o odpadach

minister właściwy ds. oświaty i wychowania

- wydawanie zezwolenia na utworzenie oddziału międzynarodowego w szkole publicznej prowadzonej przez JST – art. 21 ust. 2 u.P.o.

Prezes Urzędu Lotnictwa Cywilnego

- uzgadnianie projektów miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego – art. 21 ust. 2 pkt 28 ustawy z dnia 3 lipca 2002 r. Prawo lotnicze
- opiniowanie projektów studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy, projektów ramowych studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego związku metropolitalnego oraz planów zagospodarowania przestrzennego województwa – art. 21 ust. 1 pkt 28 ustawy z dnia 3 lipca 2002 r. Prawo lotnicze

¹⁵⁶ Wykaz ma charakter przykładowy.

Prezes Państwowej Agencji Atomistyki

- uzgadnianie projektu miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego lub planu zagospodarowania przestrzennego województwa w przypadku gdy obiekt jądrowy został umieszczony w planie – art. 36 ust. 2 ustawy z dnia 29 listopada 2002 r. - Prawo atomowe

Komendant Główny Straży Granicznej

- opiniowanie projektu studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy ze względu na ochronę granic – art. 3a pkt 7 ustawy z dnia 12 października 1990 r. o Straży Granicznej w zw. z art. 11 pkt 5 lit. d u.p.z.p.
- uzgadnianie projektu miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego ze względu na ochronę granic – art. 3a pkt 7 ustawy z dnia 12 października 1990 r. o Straży Granicznej w zw. z art. 17 pkt 6 lit. b tiret czwarte u.p.z.p.
- opiniowanie projektu studium metropolitalnego – art. 3a pkt 7 ustawy z dnia 12 października 1990 r. o Straży Granicznej w zw. z art. 37o ust. 8 u.p.z.p.

kurator oświaty

- opiniowanie założenia przez powiat lub gminę publicznych placówek doskonalenie nauczycieli i bibliotek pedagogicznych – art. 8 pkt 24 u.P.o.
- opiniowanie wniosku organu JST prowadzącego szkołę publiczną o zezwolenie na utworzenie oddziału międzynarodowego – art. 21 ust. 6 pkt 3 u.P.o.
- opiniowanie ustalenia przez radę gminy sieci prowadzonych przez gminę publicznych przedszkoli i oddziałów przedszkolnych w szkołach podstawowych – art. 32 ust. 4 u.P.o.
- opiniowanie ustalenia przez radę gmin i odpowiednio radę powiatu planu sieci publicznych szkół, o których mowa w ust. 5 i 7 – art. 39 ust. 8 u.P.o.
- opiniowanie odwołania nauczyciela ze stanowiska kierowniczego w szkole lub placówce przez organ JST prowadzący szkołę lub placówkę w czasie roku szkolnego bez wypowiedzenia – art. 66 ust. 1 pkt 2 u.P.o.
- opiniowanie zezwolenia właściwego organu JST, której zadaniem jest prowadzenie szkoły lub placówki publicznej odpowiednio do danego typu założenia szkoły lub placówki przez osobę prawną inną niż JST lub osobę fizyczną – art. 88 ust. 4 pkt 1 u.P.o.
- opiniowanie zamiaru organu JST likwidacji z końcem roku szkolnego szkoły publicznej prowadzonej przez ten organ – art. 89 ust. 1 i 3 u.P.o.
- opiniowanie zamiaru organu JST przeniesienia kształcenia w określonym zawodzie ze szkoły lub placówki publicznej do innej szkoły tego samego typu lub innej placówki tego samego rodzaju prowadzonej przez ten organ – art. 89 ust. 10 u.P.o.

wojewódzki konserwator zabytków

- opiniowanie uchwały rady gminy o utworzeniu parku kulturowego – art. 16 ust. 1 u.o.z.o.z.
- uzgadnianie z organem wykonawczym gminy planu ochrony parku kulturowego przed zatwierdzeniem przez radę gminy – art. 16 ust. 3 u.o.z.o.z.
- uzgadnianie projektów i zmian planów zagospodarowania przestrzennego województwa oraz miejscowego planu zagospodarowania – art. 20 u.o.z.o.z.
- opiniowanie projektu studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy – art. 11 pkt 5 lit. c u.p.z.p.
- opiniowanie projektu studium metropolitalnego – art. 37o ust. 8 u.p.z.p.
- opiniowanie projektu audytu krajobrazowego – art. 38b ust. 2 pkt 2 lit. c u.p.z.p.

komendant wojewódzki Policji

- opiniowanie tworzenia straży gminnych – art. 2 ust. 2 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o strażach gminnych
- opiniowanie zawarcia porozumienia o utworzeniu wspólnej straży – art. 3 ust. 1 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o strażach gminnych
- opiniowanie rozwiązania straży gminnych – art. 4 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o strażach gminnych
- opiniowanie powołania i odwołania komendanta straży gminnej – art. 7 ust. 1 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o strażach gminnych

szef wojewódzkiego sztabu wojskowego

- opiniowanie projektu studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin ze względu na potrzeby obronności i bezpieczeństwa państwa – art. 14 ust. 3 pkt 8 ustawy z dnia 21 listopada 1967 r. o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej w zw. z art. 11 pkt 5 lit. d u.p.z.p.
- uzgadnianie projektu miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego ze względu na potrzeby obronności i bezpieczeństwa państwa – art. 14 ust. 3 pkt 8 ustawy z dnia 21 listopada 1967 r. o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej w zw. z art. 17 pkt 6 lit. b tiret czwarte u.p.z.p.

- opiniowanie projektu studium metropolitalnego – art. 3a pkt 7 ustawy z dnia 12 października 1990 r. o Straży Granicznej w zw. z art. 37o ust. 8 u.p.z.p.

dyrektor okręgowego urzędu górniczego

- opiniowanie projektu studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy – art. 164 ust. 2 u.P.g.g. oraz art. 11 pkt. 6 lit. f u.p.z.p.
- uzgadnianie projektu miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego w zakresie zagospodarowania terenu górniczego – art. 164 ust. 2 u.P.g.g. oraz art. 17 pkt 6 lit. b tiret szóste u.p.z.p.

dyrektor regionalnego zarządu gospodarki wodnej

- uzgadnianie projektu studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy oraz strategii rozwoju województwa w zakresie dotyczącym zabudowy i zagospodarowania terenu położonego na obszarach szczególnego zagrożenia powodzią – art. 11 pkt 5 lit. i i art. 24 ust. 1 u.p.z.p. w zw. z art. 166 ust. 2 pkt 2, 4 5 ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. - Prawo wodne
- uzgadnianie projektu miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego w zakresie dotyczącym zabudowy i zagospodarowania terenu położonego na obszarach szczególnego zagrożenia powodzią – art. 17 pkt 6 lit. b tiret dziesiąte i art. 24 ust. 1 u.p.z.p. w zw. z art. 166 ust. 5 ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. - Prawo wodne
- uzgadnianie projektu planu zagospodarowania przestrzennego województwa art. 41 ust. 1 pkt 5a u.p.z.p.
- opiniowanie projektu wojewódzkiego planu gospodarki odpadami w zakresie związanym z ochroną wód – art. 36 ust. 4 ustawy z dnia 14 grudnia 2012 r. o odpadach w zw. z art. 240 ust. 3 pkt 20 ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. - Prawo wodne
- opiniowanie projektu uchwały rady gminy w sprawie określenie corocznie sezonu kąpielowego – art. 240 ust. 3 pkt 2 w zw. z art. 37 ust. 1 i 12 ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. - Prawo wodne
- opiniowanie projektu uchwały rady gminy w sprawie wyrażenia zgody na utworzenie miejsca okazjonalnie wykorzystywanego do kąpieli wraz z określeniem sezonu kąpielowego dla miejsca okazjonalnie wykorzystywanego do kąpieli – art. 240 ust. 3 pkt 2 w zw. z art. 39 ust. 1 i 7 ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. - Prawo wodne

dyrektor zarządu zlewni

- uzgadnianie projektu uchwały rady gminy w sprawie wyznaczenie aglomeracji – art. 240 ust. 4 pkt 16 w zw. z art. 87 ust. 1 i 4 ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. - Prawo wodne

dyrektor regionalny ochrony środowiska

- opiniowanie projektu studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy – art. 11 pkt 5 lit. i u.p.z.p.
- opiniowanie projektu miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego – art. 17 pkt 6 lit. a tiret trzecie u.p.z.p.
- opiniowanie projektu uchwały rady gminy w sprawie zasad i warunków sytuowania obiektów małej architektury, tablic reklamowych i urządzeń reklamowych oraz ogrodzeń, ich gabarytów, standardów jakościowych oraz rodzaju materiałów budowlanych, z jakich mają być wykonane – art. 37b ust. 2 pkt 3 u.p.z.p.
- opiniowanie projektu studium metropolitalnego – art. 37o ust. 8 u.p.z.p.
- opiniowanie projektu audytu krajobrazowego – art. 38b ust. 2 pkt 2 lit. a u.p.z.p.
- uzgadnianie projektu studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy i miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego oraz planu zagospodarowania przestrzennego województw w części dotyczącej rezerwatu przyrody i jego otuliny – art. 13 ust. 3a ustawy z dnia 16 kwietnia 2016 r. o ochronie przyrody
- uzgadnianie projektu uchwały sejmiku województwa w sprawie utworzenia, zmiany granic lub likwidacji parku krajobrazowego – art. 16 ust. 4 ustawy z dnia 16 kwietnia 2016 r. o ochronie przyrody
- uzgadnianie projektu studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy i miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego oraz planu zagospodarowania przestrzennego województw w części dotyczącej parku krajobrazowego i jego otuliny – art. 16 ust. 7 ustawy z dnia 16 kwietnia 2016 r. o ochronie przyrody
- uzgadnianie projektu uchwały sejmiku województwa w sprawie ustanowienia planu ochrony dla parku krajobrazowego – art. 19 ust. 6b ustawy z dnia 16 kwietnia 2016 r. o ochronie przyrody
- uzgadnianie projektu uchwały sejmiku województwa w sprawie wyznaczenia obszaru chronionego krajobrazu oraz wydawania aktów prawa miejscowego obowiązujących na tym obszarze – art. 23 ust. 3 i art. 23a ust. 4 ustawy z dnia 16 kwietnia 2016 r. o ochronie przyrody

wojewódzki inspektor ochrony środowiska

- opiniowanie projektu studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy w zakresie wskazanym w ustawie – art. 11 pkt 5 lit. j u.p.z.p.

- opiniowanie projektu miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego w zakresie wskazanym w ustawie – art. 17 pkt 6 lit. a tiret szóste u.p.z.p.
- opiniowanie projektu studium metropolitalnego – art. 37o ust. 8 u.p.z.p.

dyrektor urzędu morskiego

- opiniowanie projektu studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy w zakresie zagospodarowania pasa technicznego, pasa ochronnego oraz morskich portów i przystani – art. 11 pkt 5 lit. e u.p.z.p.
- uzgadnianie projektu miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego w zakresie zagospodarowania pasa technicznego, pasa ochronnego oraz morskich portów i przystani – art. 17 pkt 6 lit. b tiret piąte u.p.z.p.

państwowy wojewódzki inspektor sanitarny

- opiniowanie uchwały rady gminy w/s regulaminu utrzymania czystości i porządku na terenie gminy – art. 4 ust. 1 ustawy z dnia 13 września 1996 r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach
- opiniowanie projektu uchwały rady gminy w sprawie określenia szczegółowego sposobu i zakresu świadczenia usług w zakresie odbierania odpadów – art. 6r ust. 3c ustawy z dnia 13 września 1996 r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach
- opiniowanie projektów planów zagospodarowania przestrzennego województwa, miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy – art. 3 pkt 1 ustawy z dnia 14 marca 1985 r. o Państwowej Inspekcji Sanitarnej w zw. z art. 11 pkt 5 lit. k, art. 17 pkt 6 lit. a tiret siódme u.p.z.p.

dyrektor parku narodowego

- uzgodnienie projektu studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy, miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, planów zagospodarowania przestrzennego województw w części dotyczącej parku narodowego i jego otuliny – art. 10 ust. 6 ustawy z dnia 16 kwietnia 2016 r. o ochronie przyrody

władze statutowe związku zawodowego

- opiniowanie założeń i projektów aktów prawnych w zakresie objętym zadaniami związków zawodowych – art. 19 ust. 1-3 ustawy z dnia 23 maja 1991 r. o związkach zawodowych

zarząd powiatu/prezydent miasta na prawach powiatu/wójt (burmistrz, prezydent miasta); zarząd powiatu (stosownie do właściwości miejscowej)

- opiniowanie w stosunku do, odpowiednio, ustalenia przez właściwy OSiKJST przebiegu istniejących dróg wojewódzkich/ustalenia przebiegu istniejących dróg powiatowych/ustalenia przebiegu istniejących dróg gminnych – odpowiednio: art. 6 ust. 3; art. 6a ust. 3 i art. 7 ust. 3 ustawy z dnia 21 marca 1985 r. o drogach publicznych

marszałek sąsiedniego województwa/starosta sąsiedniego powiatu

- uzgodnienie projektu planu transportowego przygotowanego przez marszałka województwa/starostę (przedstawianego do uchwalenia właściwemu OSiKJST) – odpowiednio: art. 13 ust. 1 pkt 1, art. 13 ust. 2 pkt 1 ustawy z dnia 16 grudnia 2010 r. o publicznym transporcie drogowym

instytucja zarządzająca regionalnym programem operacyjnym

- pozytywne zaopiniowanie strategii ZIT (ustanowionej przez związek ZIT, będący odmianą związku JST lub ustanowionej w ramach porozumienia JST) w terminie 60 dni od dnia jej otrzymania: w zakresie możliwości finansowania ZIT w ramach tego programu – art. 30 ust. 5 pkt 2 lit. a ustawy z dnia 11 lipca 2014 r. o zasadach realizacji programów z zakresie polityki spójności finansowanych w perspektywie finansowej 2014-2020

minister właściwy do spraw rozwoju regionalnego wykonujący zadania państwa członkowskiego

- pozytywne zaopiniowanie strategii ZIT (ustanowionej przez związek ZIT, będący odmianą związku JST lub ustanowionej w ramach porozumienia JST) w terminie 60 dni od dnia jej otrzymania: w zakresie zgodności z umową partnerstwa oraz możliwości finansowania projektów, o których mowa w ust. 7, z krajowych programów operacyjnych, jeżeli strategia ZIT to przewiduje – art. 30 ust. 5 pkt 2 lit. b ustawy z dnia 11 lipca 2014 r. o zasadach realizacji programów z zakresie polityki spójności finansowanych w perspektywie finansowej 2014-2020

Wykaz 2¹⁵⁷

minister właściwy ds. kultury i ochrony dziedzictwa narodowego

- wydawanie decyzji o zakazie działania muzeum – art. 8 ust. 2 ustawy z dnia 21 listopada 1996 r. o muzeach

minister właściwy ds. zdrowia

- przyjmowanie i badanie operatu uzdrowiskowego gminy uzdrowiskowej celem potwierdzenia spełnienia wymagań ustawowych – art. 43 ust. 1 ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o lecznictwie uzdrowiskowym, uzdrowiskach i obszarach ochrony uzdrowiskowej oraz gminach uzdrowiskowych
- wyznaczanie okresu dostosowawczego w celu usunięcia nieprawidłowości w operacie uzdrowiskowym – art. 43 ust. 2 ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o lecznictwie uzdrowiskowym, uzdrowiskach i obszarach ochrony uzdrowiskowej oraz gminach uzdrowiskowych
- występowanie do Rady Ministrów o pozbawienie gminy statusu uzdrowiska lub obszaru ochrony uzdrowiskowej – art. 44 ust. 2 ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o lecznictwie uzdrowiskowym, uzdrowiskach i obszarach ochrony uzdrowiskowej oraz gminach uzdrowiskowych
- występowanie do gminy z wnioskiem o podjęcie działań koniecznych do przywrócenia warunków uzasadniających nadanie danemu obszarowi statusu uzdrowiska lub obszaru ochrony uzdrowiskowej – art. 44 ust. 1 ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o lecznictwie uzdrowiskowym, uzdrowiskach i obszarach ochrony uzdrowiskowej oraz gminach uzdrowiskowych

kurator oświaty

- wydawanie poleceń w formie decyzji usunięcia uchybień naruszających przepisy ustawy lub ustawy albo rozporządzeń wydanych na ich podstawie w działalności organu JST prowadzącego szkołę lub placówkę – art. 56 ust. 1 u.P.o.
- uzgadnianie z organem JST prowadzącym szkołę lub placówkę opracowania przez dyrektora szkoły lub placówki programu i harmonogramu poprawy efektywności kształcenia i wychowania w szkole lub placówce – art. 56 ust. 2 u.P.o.
- wystąpienie do organu JST prowadzącego szkołę lub placówkę z wnioskiem o odwołanie dyrektora szkoły lub placówki, jeżeli nie usunie w wyznaczonym terminie uchybień, o których mowa w ust. 1, nie opracuje lub nie wdroży w określonych w harmonogramie terminach programu poprawy efektywności kształcenia lub wychowania albo nie uwzględni zgłoszonych uwag i wniosków – art. 56 ust. 3 u.P.o.
- zawiadomienie wojewody o nieusunięciu przez JST uchybień wynikłych z naruszenia przepisów ustawy – art. 56 ust. 6 u.P.o.
- powiadomienie wojewody o naruszeniu przepisów ustawy lub ustawy albo rozporządzeń wydanych na ich podstawie w uchwale lub zarządzeniu organu JST – art. 56 ust. 7 u.P.o.
- uchylenie statutu publicznego przedszkola, publicznej szkoły lub placówki albo niektórych jego postanowień, jeżeli są sprzeczne z prawem – art. 114 u.P.o.

starosta

- wydawanie wiążących poleceń wójtom, burmistrzom, prezydentom miast (w trakcie kierowania na obszarze powiatu działaniami w czasie w czasie stanu klęski żywiołowej) – art. 10 ust. 1 i 2 u.s.k.ż.

---

¹⁵⁷ Wykaz ma charakter przykładowy.

Tabela 43. Terminy związane ze sprawowaniem nadzoru (stosowaniem środków o charakterze nadzorczym) nad działalnością jednostek samorządu terytorialnego

Terminy związane ze sprawowaniem nadzoru (stosowaniem środków o charakterze nadzorczym) nad działalnością JST¹⁵⁸
<p>I. W regulacjach samorządowych ustaw ustrojowych:</p> <p>1) w zakresie środków nadzorczych typu <i>ad meritum</i>:</p> <p><i>A) środki nadzoru prewencyjnego w formie ustrojowego zajęcia stanowiska¹⁵⁹:</i></p> <p>a) termin na zajęcie przez inny organ (niebędący OSiKJST) stanowiska uzależniającego ważność rozstrzygnięcia organu gminy – 14 dni od dnia doręczenia tego rozstrzygnięcia lub jego projektu (art. 89 ust. 1 u.s.g.);</p> <p>b) termin na zajęcie przez inny organ (będący OSiKJST) stanowiska uzależniającego ważność rozstrzygnięcia organu gminy – 30 dni od dnia doręczenia tego rozstrzygnięcia lub jego projektu (art. 89 ust. 1a u.s.g.)¹⁶⁰;</p> <p>c) termin na zajęcie przez inny organ (niebędący OSiKJST) stanowiska uzależniającego ważność rozstrzygnięcia organu powiatu – 14 dni od dnia doręczenia tego rozstrzygnięcia lub jego projektu (art. 77b ust. 1 u.s.p.);</p> <p>d) termin na zajęcie przez inny organ (będący OSiKJST) stanowiska uzależniającego ważność rozstrzygnięcia organu powiatu – 30 dni od dnia doręczenia tego rozstrzygnięcia lub jego projektu (art. 77b ust. 2 u.s.p.)¹⁶¹;</p> <p>e) termin na zajęcie przez inny organ (niebędący OSiKJST) stanowiska uzależniającego ważność rozstrzygnięcia organu samorządu województwa – 14 dni od dnia doręczenia tego rozstrzygnięcia lub jego projektu (art. 80a ust. 1 u.s.w.);</p> <p>f) termin na zajęcie przez inny organ (będący OSiKJST) stanowiska uzależniającego ważność rozstrzygnięcia organu samorządu województwa – 30 dni od dnia doręczenia tego rozstrzygnięcia lub jego projektu (art. 80a ust. 2 u.s.w.)¹⁶²;</p> <p><i>B) skutki upływu terminu na ustrojowe zajęcie stanowiska:</i></p> <p>a) milczenie jako forma działania administracji publicznej (milczenie o wymiarze merytorycznym) – rozstrzygnięcie uważa się, z upływem terminu, za przyjęte w brzmieniu przedstawionym w projekcie przedstawionym do zajęcia stanowiska;</p> <p><i>C) środki nadzoru weryfikacyjnego (w zakresie obowiązków informacyjnych względem organów nadzoru):</i></p> <p>a) termin na przedłożenie przez wójta, burmistrza, prezydenta miasta wojewodzie uchwały rady gminy – 7 dni od dnia jej podjęcia (art. 90 ust. 1 zd. 1 u.s.g.);</p> <p>b) termin na przekazanie przez wójta, burmistrza, prezydenta miasta wojewodzie przepisów porządkowych ustanowionych przez organy gminy – 2 dni od dnia ich ustanowienia (art. 90 ust. 1 zd. 2 u.s.g.);</p> <p>c) termin na przedłożenie RIO przez wójta, burmistrza, prezydenta miasta uchwały rady gminy i zarządzeń wójta, burmistrza, prezydenta miasta objętych zakresem nadzoru RIO – 7 dni od dnia jej podjęcia (art. 90 ust. 2 u.s.g.);</p> <p>d) termin na przedłożenie przez starostę wojewodzie uchwały rady powiatu – 7 dni od dnia jej podjęcia (art. 78 ust. 1 zd. 1 u.s.p.);</p> <p>e) termin na przekazanie przez starostę wojewodzie uchwał organów powiatu w sprawie wydania przepisów porządkowych – 2 dni od dnia ich ustanowienia (art. 78 ust. 1 zd. 2 u.s.p.);</p> <p>f) termin na przedłożenie RIO przez starostę uchwał organów powiatu objętych zakresem nadzoru RIO – 7 dni od dnia ich podjęcia (art. 78 ust. 1 zd. 1 i 2 u.s.p.);</p> <p>g) termin na przedstawienie przez marszałka województwa wojewodzie uchwał organów samorządu województwa – 7 dni od dnia ich podjęcia (art. 81 zd. 1 u.s.w.);</p> <p>h) termin na przedstawienie RIO przez marszałka województwa uchwał organów samorządu województwa objętych zakresem nadzoru RIO – 7 dni od dnia ich podjęcia (art. 81 zd. 2 u.s.w.);</p>

¹⁵⁸ W zakresie tzw. nadzoru ogólnego (ustrojowego) – a zatem z pominięciem kontroli instancyjnej i nadzoru poza-instancyjnego, odnoszących się do administrowania w formie decyzji w indywidualnych sprawach z zakresu administracji publicznej (wybrane przykłady).

¹⁵⁹ Należy jednak mieć na uwadze, że – w niektórych opracowaniach z zakresu nauki prawa administracyjnego – tego rodzaju relacje ustrojowe kwalifikowane są też jako przejawy innego sposobu oddziaływania niż nadzór (w tym przypadku – prewencyjny), tj. jako współdziałanie.

¹⁶⁰ W takim przypadku sprawowanie nadzoru nad działalnością gminną stanowi przejaw działalności komunalnej.

¹⁶¹ J.w. (w stosunku do działalności powiatu).

¹⁶² J.w. (w stosunku do działalności województwa).

Ciąg dalszy – Tabela 43. Terminy związane ze sprawowaniem nadzoru (stosowaniem środków o charakterze nadzorczym) nad działalnością jednostek samorządu terytorialnego

Terminy związane ze sprawowaniem nadzoru (stosowaniem środków o charakterze nadzorczym) nad działalnością JST
<p><i>D) skutki bezskutecznego upływu terminu przewidzianego na wykonanie ww. obowiązków informacyjnych:</i></p> <p>a) brak rozpoczęcia biegu terminu na orzeczenie stwierdzenia nieważności uchwały/zarządzenia organu JST (zob. poniżej – pkt I.1.E); w związku z tym, że termin wykonania przedmiotowych obowiązków informacyjnych jest terminem instrukcyjnym, jego upływ nie zwalnia z obowiązku przekazania/przedłożenia uchwały/zarządzenia właściwemu organowi nadzoru – data spóźnionego ich przekazania/przedłożenia wyznaczy początek terminu na stwierdzenie nieważności uchwały/zarządzenia organu JST;</p> <p><i>E) środki nadzoru weryfikacyjnego (w zakresie postępowania w sprawie wydania rozstrzygnięcia nadzorczego):</i></p> <p>a) termin na orzeczenie stwierdzające nieważność uchwały rady gminy – 30 dni od dnia doręczenia uchwały organowi nadzoru w trybie art. 90 ust. 1 zd.1/art. 90 ust. 2 u.s.g. (art. 91 ust. 1 zd. 2 u.s.g.);</p> <p>b) termin na orzeczenie stwierdzające nieważność zarządzenia wójta, burmistrza, prezydenta miasta (w zakresie obejmującym zarządzenia wójta, burmistrza, prezydenta miasta przekazywane/przedkładane w trybie art. 90 ust. 1 zd. 2/art. 90 ust. 2 u.s.g.) – 30 dni od dnia doręczenia zarządzenia organowi nadzoru w trybie art. 90 ust. 1 zd.1/art. 90 ust. 2 u.s.g. (art. 91 ust. 1 zd. 2 u.s.g.)¹⁶³;</p> <p>c) termin na orzeczenie stwierdzające nieważność uchwały organu powiatu – 30 dni od dnia doręczenia uchwały organowi nadzoru (art. 79 ust. 1 zd. 2 u.s.p.)¹⁶⁴;</p> <p>d) termin na orzeczenie stwierdzające nieważność uchwały organu samorządu województwa – 30 dni od dnia doręczenia uchwały organowi nadzoru w trybie art. 81 u.s.w. (art. 82 ust. 1 zd. 2 u.s.w.)¹⁶⁵;</p> <p><i>F) skutki upływu terminu na stwierdzenie przez organ nadzoru nieważności uchwały/zarządzenia organu JST:</i></p> <p>a) uchybienie terminowi prekluzyjnemu skutkuje przedawnieniem zdolności do stwierdzenia nieważności w stosunku do:</p> <ul style="list-style-type: none"> – uchwał rady gminy; – zarządzeń wójta, burmistrza, prezydenta miasta (w zakresie obejmującym zarządzenia wójta, burmistrza, prezydenta miasta przekazywane/przedkładane w trybie art. 90 ust. 1 zd. 2/art. 90 ust. 2 u.s.g.)¹⁶⁶; – uchwał organów powiatu; – uchwał organów samorządu województwa; <p>2) w zakresie środków nadzorczych (środków o charakterze nadzorczym) typu <i>ad personam</i>:</p> <p><i>A) brak terminów ograniczających dopuszczalność rozwiązania/odwołania organu JST (zob. jednak art.377 w związku z art. 372 K.wyb. – wyborów przedterminowych do OSiKJST nie przeprowadza się, jeżeli ich data przypadłaby w okresie 12 miesięcy przed zakończeniem kadencji tych organów);</i></p> <p><i>B) brak terminów ograniczających dopuszczalność zawieszenia organów JST i ustanowienia zarządu komisarycznego.</i></p>
<p>II. W regulacjach wybranych ustaw szczególnych:</p> <p>1) w zakresie środków nadzorczych typu <i>ad meritum</i>:</p> <p><i>A) środki nadzoru prewencyjnego w formie ustrojowego zajęcia stanowiska:</i></p> <p>a) termin na wyrażenie przez radę dzielnicy m.st. Warszawy opinii w sprawie projektu statutu m.st. Warszawy – 14 dni od dnia otrzymania wystąpienia (art. 4 ust. 1 zd. 1 u.m.st.W.);</p> <p>b) termin na uzgodnienie przez Prezesa RM projektu statutu m.st. Warszawy – 14 dni od dnia otrzymania wystąpienia (art. 4 ust. 2 i 3 u.m.st.W.);</p>

¹⁶³ Przepis art. 91 ust. 1 zd. 2 u.s.g. nie obejmuje więc wprost tych zarządzeń wójta, burmistrza, prezydenta miasta, których nie dotyczy obowiązek informacyjny, obligujący do ich przedłożenia organowi nadzoru.

¹⁶⁴ Niezależnie od trybu doręczenia uchwały organu powiatu (zob. art. 78 ust. 1 i 2 oraz art. 77a u.s.p.).

¹⁶⁵ Obowiązek informacyjny sformułowany w art. 81 u.s.w. nie jest ograniczany – w odniesieniu do OWJST – w sposób charakterystyczny dla postanowień art. 90 ust. 1 zd. 1 u.s.g., czy art. 78 ust. 1 zd. 1 u.s.p.

¹⁶⁶ Zob. art. 94 ust. 1 i 2 u.s.g.

Ciąg dalszy – Tabela 43. Terminy związane ze sprawowaniem nadzoru (stosowaniem środków o charakterze nadzorczym) nad działalnością jednostek samorządu terytorialnego

Terminy związane ze sprawowaniem nadzoru (stosowaniem środków o charakterze nadzorczym) nad działalnością JST
<p>c) termin na przedstawienie opinii w sprawie ustalenia przebiegu samorządowej drogi publicznej – nie krótszy niż 21 dni od dnia doręczenia propozycji opiniowania (art. 7a ust. 1 ustawy z dnia 14 marca 1985 r. o drogach publicznych);</p> <p><i>B) skutki upływu terminu na ustrojowe zajęcie stanowiska:</i></p> <p>a) milczenie jako forma działania administracji publicznej (milczenie ograniczone do skutków o charakterze formalnym) - z upływem terminu wymóg zasięgnięcia opinii uważa się za spełniony (art. 4 ust. 1 zd. 2 u.m.st.W.);</p> <p>b) milczenie jako forma działania administracji publicznej (milczenie o wymiarze merytorycznym) – jeżeli Prezes RM nie zajmie stanowiska w terminie przewidzianym na uzgodnienie projektu, statut uznaje się za uzgodniony (art. 4 ust. 4 u.m.st.W.);</p> <p>c) milczenie jako forma działania administracji publicznej (milczenie o wymiarze merytorycznym) – niezłożenie opinii w sprawie ustalenia przebiegu samorządowej drogi publicznej uznaje się za akceptację propozycji (art. 7a ust. 2 ustawy z dnia 14 marca 1985 r. o drogach publicznych);</p> <p><i>C) środki nadzoru prewencyjnego w formie nieklasycznego zajęcia stanowiska:</i></p> <p>a) opiniowanie [art. 17 pkt 6 lit. a)] lub uzgadnianie [art. 17 pkt 6 lit. b)] projektu miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego – co do zasady w terminie nie krótszym niż 14 dni i nie dłuższym niż 30 dni od dnia udostępnienia projektu takiego planu wraz z prognozą oddziaływania na środowisko (w związku z art. 24 ust. 1 i art. 25 ust. 1 u.p.z.p.);</p> <p><i>D) skutki upływu terminu na nieklasyczne zajęcia stanowiska:</i></p> <p>a) milczenie jako forma działania administracji publicznej (milczenie o wymiarze merytorycznym) – nieprzedstawienie stanowiska w terminie uważa się za równoznaczne z zaopiniowaniem/uzgodnieniem projektu miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego (art. 25 ust. 2 u.p.z.p.);</p> <p><i>E) brak terminu na uchylene statutu szkoły samorządowej przez kuratora oświaty (lub niektórych jego postanowień) – art. 114 u.P.o.;</i></p> <p>2) w zakresie środków nadzorczych typu <i>ad personam</i>:</p> <p>A) brak terminu na zawieszenie w czasie trwania stanu klęski żywiołowej, przez wojewodę, uprawnien wójta, burmistrza, prezydenta miasta (starosty) – wskazanych art. 9 ust. 2 i 3/art. 10 ust. 2 i 3 u.s.k.ż. – i wyznaczenie pełnomocnika do kierowania tymi działaniami (w razie niezdolności do kierowania lub niewłaściwego kierowania działaniami prowadzonymi w celu zapobieżenia skutkom klęski żywiołowej lub ich usunięcia); inicjatyw własnej na wniosek starosty¹⁶⁷ (art. 9 ust. 5 zd. 1/art. 10 ust. 5 zd. 1 u.s.k.ż.).</p>

¹⁶⁷ Tylko w odniesieniu do przedmiotowych uprawnień wójta, burmistrza, prezydenta miasta (por. art. 9 ust. 5 zd. 1 art. 10 ust. 5 zd. 1 u.s.k.ż.).

Tabela 44. Zarządzenia i uchwały organów jednostek samorządu terytorialnego podlegające nadzorowi regionalnych izb obrachunkowych

Zarządzenia i uchwały organów JST podlegające nadzorowi RIO
<p><u>W zakresie działalności nadzorczej właściwość rzeczowa RIO obejmuje uchwały i zarządzenia podejmowane przez organy JST w sprawach:</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1) procedury uchwalania budżetu i jego zmian – art. 11 ust. 1 pkt 1 u.r.i.o.; 2) budżetu i jego zmian – art. 11 ust. 1 pkt 2 u.r.i.o.; 3) zaciągania zobowiązań wpływających na wysokość długu publicznego JST oraz udzielania pożyczek – art. 11 ust. 1 pkt 3 u.r.i.o. (np. uchwała rady gminy w sprawie emisji obligacji oraz określenia zasad ich zbywania, nabywania i wykupu przez wójta); 4) zasad i zakresu przyznawania dotacji z budżetu JST – art. 11 ust. 1 pkt 4 u.r.i.o. [np. uchwała rady gminy w sprawie trybu i zasad udzielania dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru lub znajdującym się w gminnej ewidencji zabytków, podejmowana na podstawie u.o.z.o.z., uchwała sejmiku województwa w sprawie określenia zasad udzielania spółkom wodnym dotacji celowych z budżetu województwa na bieżące utrzymanie urządzeń melioracji wodnych, trybu postępowania w sprawie udzielania dotacji i sposobu ich rozliczania, podejmowana na podstawie art. 443 ust. 4 ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. Prawo wodne]; 5) podatków i opłat lokalnych, do których mają zastosowanie przepisy ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. Ordynacja podatkowa – art. 11 ust. 1 pkt 5 u.r.i.o. (np. uchwała rady gminy w sprawie wysokości stawek podatku od nieruchomości, uchwała rady gminy w sprawie wysokości stawek podatku od środków transportowych, uchwała rady gminy w sprawie wprowadzenia opłaty od posiadania psów, uchwała rady gminy w sprawie zarządzenia poboru opłat określonych w ustawie z dnia 12 stycznia 1991 r. o podatkach i opłatach lokalnych w drodze inkasa oraz określenia inkasentów i wysokości wynagrodzenia za inkaso, uchwała rady gminy w sprawie obniżenia średniej ceny skupu żyta do celów wymiaru podatku rolnego, uchwała rady gminy w sprawie określenia wzoru deklaracji o wysokości opłaty za gospodarowanie odpadami komunalnymi składanej przez właścicieli nieruchomości); 6) absolutorium – art. 11 ust. 1 pkt 6 u.r.i.o.; 7) wieloletniej prognozy finansowej i jej zmian – art. 11 ust. 1 pkt 7 u.r.i.o.; 8) związanych z prowadzeniem gospodarki finansowej, a nienazwanych odrębnie w art. 11 ust. 1 u.r.i.o. [np. uchwały w sprawie zobowiązań w zakresie podejmowania inwestycji i remontów o wartości przekraczającej granice ustaloną corocznie przez OSiKJST, podejmowane na podstawie, odpowiednio, art. 18 ust. 2 pkt 9 lit. e u.s.g., art. 12 pkt 8 lit. e u.s.p., art. 18 pkt 20 u.s.w., uchwały w sprawie ustalenia wykazu wydatków niewygasających z upływem roku budżetowego, określenia ostatecznego terminu dokonania każdego wydatku ujętego w tym wykazie w następnym roku budżetowym oraz planów finansowych tych wydatków, podejmowane przez OSiKJST na podstawie art. 263 ust. 2 i 5 u.f.p., uchwały w sprawie przeznaczenia wydatków na pomoc rzeczową lub finansową dla innych JST, uchwała w sprawie udzielenia pomocy finansowej dla innych JST, uchwała rady powiatu w sprawie przekazania środków finansowych dla Policji, podejmowana na podstawie z art. 13 ust. 4a ustawy z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji, uchwały w sprawie określenia warunków i trybu finansowania zadania własnego Tworzenie warunków, w tym organizacyjnych, sprzyjających rozwojowi sportu, podejmowane na podstawie z art. 27 ust. 2 ustawy z dnia 25 czerwca 2010 r. o sporcie, uchwała rady gminy w sprawie wyrażenia zgody na wyodrębnienie w budżecie gminy środków stanowiących fundusz sołecki, podejmowana przez na podstawie ustawy z dnia 21 lutego 2014 r. o funduszu sołeckim].

Tabela 45. Środki prawne kwestionowania naruszenia interesu prawnego lub uprawnienia przez uchwałę organu jednostki samorządu terytorialnego lub zarządzenie organu wykonawczego gminy

Podstawa prawna	Zakres przedmiotowy (forma działania administracji publicznej i jej zakres)	Przesłanka merytoryczna (kwalifikowane naruszenie prawa – naruszenie prawa przedmiotowego polegające na naruszeniu interesu prawnego lub uprawnienia)	Podmioty legitymowane (determinowany każdorazowo zakresem oddziaływania podjętej <i>in concreto</i> formy działania administracji publicznej)	Tryb (możliwe warianty zastosowania; ustalenia uniwersalne, w zakresie ograniczonym do postanowień analizowanych przepisów)
	<p><i>uchwała rady gminy /zarządzenie organu wykonawczego gminy, podjęte w sprawie z zakresu administracji publicznej</i></p> <p>(akty prawa miejscowego, uchwały i zarządzenia o innej kwalifikacji z punktu widzenia form działania administracji, z wyjątkiem aktów administracyjnych podejmowanych w postępowaniach indywidualnych w sprawach z zakresu administracji publicznej)</p>	<p><i>naruszenie (przez uchwałę/ zarządzenie w sprawie z zakresu ...) interesu prawnego lub uprawnienia</i></p>	<p><i>każdy adresat uchwały/ zarządzenia ..., którego sytuacja prawna podlega oddziaływaniu w randze kwalifikowanego naruszenia prawa</i></p>	
<p>art. 101 u.s.g.</p> <p>art. 87 u.s.p.</p>	<p><i>uchwała organu powiatu podjęta w sprawie z zakresu administracji publicznej</i></p> <p>(akty prawa miejscowego, uchwały i zarządzenia o innej kwalifikacji z punktu widzenia form działania administracji, z wyjątkiem aktów administracyjnych podejmowanych w postępowaniach indywidualnych w sprawach z zakresu administracji publicznej)</p>	<p><i>naruszenie (przez uchwałę w sprawie z zakresu ...) interesu prawnego lub uprawnienia</i></p>	<p><i>każdy adresat uchwały ..., którego sytuacja prawna podlega oddziaływaniu w randze kwalifikowanego naruszenia prawa</i></p>	<p>wniesienie skargi do WSA¹⁶⁸ (na odpowiednią prawną formę działania administracji) za pośrednictwem organu JST, który podjął zaskarżoną formę działania¹⁶⁹)</p>
<p>art. 90 u.s.w.</p>	<p><i>akt prawa miejscowego organu samorządu województwa wydany w sprawie z zakresu administracji publicznej (tylko formy działania administracji będące aktami prawa miejscowego)</i></p>	<p><i>naruszenie (przez akt prawa miejscowego w sprawie z zakresu ...) interesu prawnego lub uprawnienia</i></p>	<p><i>każdy adresat aktu prawa miejscowego, którego sytuacja prawna podlega oddziaływaniu w randze kwalifikowanego naruszenia prawa</i></p>	

¹⁶⁸ Należy jednak pamiętać o tym, że zgodnie z art. 17 ust. 2, w związku z art. 18 ustawy z dnia 7 kwietnia 2017 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania administracyjnego oraz niektórych innych ustaw, zmiany wprowadzone tą nowelą w stosunku do trybu stosowania art. 101 u.s.g., art. 87 u.s.p. i art. 90 u.s.w. stosuje się do ww. form działania administracji publicznej dokonanych po dniu 1 czerwca 2017 r. W konsekwencji, w stosunku do – np. – miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego uchwalonego jeszcze w dniu 1 czerwca 2017 r. – stosuje się poprzednią regulację (warunkującą dopuszczalność wniesienia tego rodzaju skargi – bezskutecznością uprzednio wniesionego wezwania do usunięcia kwalifikowanego naruszenia prawa).

¹⁶⁹ Konsekwencją zmiany trybu wnoszenia skargi, o której mowa w analizowanych w tabeli przepisach, jest brak formalnie wyznaczonego terminu na wnoszenie tego rodzaju środka prawnego (zob. jeszcze art. 53 § 2a P.p.p.s.a.: „W przypadku innych aktów, jeżeli ustawa nie przewiduje środków zaskarżenia w sprawie będącej przedmiotem skargi i nie stanowi inaczej, skargę można wnieść w każdym czasie”). W praktyce oznacza to, że pierwotnym warunkiem wnoszenia skarg z art. 101 u.s.g., art. 87 u.s.p. i art. 90 u.s.w. jest stan stosowania (obowiązywania) form działania administracji publicznej, o których mowa w tych przepisach.

Tabela 46. Powiatowa administracja zespolona

POWIATOWA ADMINISTRACJA ZESPOLONA
<p>I. Nomenklatura języka prawnego:</p> <p>1) ustawy ustrojowe:</p> <p><i>A) u.s.p.:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> a) zadania i kompetencje kierowników powiatowych służb, inspekcji i straży (art. 4 ust. 2)¹⁷⁰; b) kierownicy powiatowych służb, inspekcji i straży (art. 33a ust. 1, 2 i 4); c) starostwo powiatowe (art. 33b pkt 1); d) powiatowy urząd pracy, będący jednostką organizacyjną powiatu (art. 33b pkt 2¹⁷¹); e) jednostki organizacyjne stanowiące aparat pomocniczy kierowników powiatowych służb, inspekcji i straży (art. 33b pkt 3); f) zwierzchnik powiatowych służb, inspekcji i straży (art. 35 ust. 2 <i>in fine</i>); g) zwierzchnictwo w stosunku do powiatowych służb, inspekcji i straży (art. 35 ust. 3 <i>ab initio</i>); h) pracownicy powiatowych służb, inspekcji i straży (art. 33a ust. 4 i art. 38 ust. 2); i) zwierzchnictwo nad powiatowymi służbami, inspekcjami i strażami (art. 38a ust. 1); j) Policja i inne powiatowe służby, inspekcje i straże (art. 38a ust. 2 pkt 2 i 4 oraz art. 38b ust. 1); k) inne niż Policja powiatowe służby, inspekcje i straże (art. 38a ust. 7); <p><i>B) u.w.a.rz.w.¹⁷²:</i></p> <p>2) ustawy szczególne:</p> <p><i>A) ustawa z dnia 14 marca 1985 r. o Państwowej Inspekcji Sanitarnej:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> a) państwowy powiatowy inspektor sanitarny, jako organ rządowej administracji zespolonej w powiecie (np. art. 10 ust. 1 pkt 3); b) powiatowa stacja sanitarno-epidemiologiczna (np. art. 15 ust. 1); <p><i>B) ustawa z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> a) komendant powiatowy (miejski) Policji (np. art. 6 ust. 1 pkt 2); komendant rejonowy Policji (na obszarze m.st. Warszawy – np. art. 6 ust. 4a); b) komenda powiatowa (miejska) Policji (np. art. 6g); komenda rejonowa Policji (na obszarze m.st. Warszawy – np. art. 6 ust. 4b); <p><i>C) ustawa z dnia 24 sierpnia 1991 r. o Państwowej Straży Pożarnej:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> a) komendant powiatowy (miejski) Państwowej Straży Pożarnej (np. art. 11 ust. 1 pkt 2); b) komenda powiatowa (miejska) Państwowej Straży Pożarnej (np. art. 8 ust. 1 pkt 3 i ust. 2); <p><i>D) ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. - Prawo budowlane:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> a) powiatowy inspektor nadzoru budowlanego (np. art. 80 ust. 2 pkt 1); b) powiatowy inspektorat nadzoru budowlanego (np. art. 86 ust. 3); <p><i>E)¹⁷³:</i></p> <p><i>F) u.s.k.ż. – kierownicy powiatowych służb, inspekcji i straży (art. 10 ust. 2);</i></p>

¹⁷⁰ Od dnia 30 maja 2001 r. przepis jako zadanie powiatu uznaje zapewnienie wykonywania ww. zadań i kompetencji; pierwotnie – do zakresu działania wskazywanego w art. 4 ust. 2 zaliczał wykonywanie zadań powiatowych służb, inspekcji i straży. *Nota bene*, od dnia 30 maja 2001 r. ustawodawca odnosi to zobowiązanie powiatu do zadań i kompetencji kierowników, a nie do zadań przynależnych służbom itd.

¹⁷¹ Na mocy art. 19 ust. 4 ustawy z dnia 13 października 1998 r. - Przepisy wprowadzające ustawy reformujące administrację publiczną (zob. jeszcze art. 19g ust. 1), urzędy pracy inne niż wojewódzkie urzędy pracy wchodzące w skład urzędu marszałkowskiego, stały się – z dniem 1 stycznia 2000 r. – powiatowymi urzędami pracy wchodzącymi w skład powiatowej administracji zespolonej (zob. jeszcze art. 17 ust. 1, 2 i 4, art. 18 ust. 1, art. 24 ust. 1-4). W stosunku do tego początkowego, przejściowego jak się okazuje, okresu organizacji i funkcjonowania powiatowych urzędów pracy, warto jeszcze mieć na uwadze art. 97 pkt 8 ustawy z dnia 24 lipca 1998 r. o zmianie niektórych ustaw określających kompetencje organów administracji publicznej – w związku z reformą ustrojową państwa, w związku z art. 6b ustawy z dnia 14 grudnia 1994 r. o zatrudnieniu i przeciwdziałaniu bezrobociu.

¹⁷² Od dnia 1 kwietnia 2009 r., a więc w stanie prawnym właściwym dla u.w.a.rz.w., przepisy tej ustawy ustrojowej nie odnoszą się już w żadnym przepisie do problematyki powiatowej administracji zespolonej. Poprzednio, tzn. w ustawie z dnia 5 czerwca 1998 r. o administracji rządowej w województwie, w art. 2 pkt 5 była mowa o działających pod zwierzchnictwem starosty kierownikach powiatowych służb, inspekcji i straży.

¹⁷³ Od dnia 1 stycznia 1999 r. do dnia 27 kwietnia 2003 r. powiatowy lekarz weterynarii był kierownikiem powiatowej inspekcji weterynaryjnej wchodzącej w skład zespolonej administracji powiatowej. Od dnia 28 kwietnia 2003 r. powiatowy lekarz weterynarii jest kierownikiem powiatowej inspekcji weterynaryjnej będącym organem nies zespolonej administracji rządowej (wchodzącej w skład nies zespolonej administracji rządowej).

Ciąg dalszy – Tabela 46. Powiatowa administracja zespolona

POWIATOWA ADMINISTRACJA ZESPOLONA
<p><i>G) ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> a) starosta sprawujący zwierzchnictwo nad powiatowym urzędem pracy (art. 2 ust. 1 pkt 36); b) zadania samorządu powiatu w zakresie polityki rynku pracy są wykonywane przez powiatowe urzędy pracy wchodzące w skład powiatowej administracji zespolonej (art. 9 ust. 1 i 2); <p><i>H) ustawa z dnia 26 kwietnia 2007 r. o zarządzaniu kryzysowym:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> a) starosta zadania w sprawach zarządzania kryzysowego wykonuje przy pomocy, m.in., powiatowej administracji zespolonej (art. 17 ust. 3); b) osoby zatrudnione, m.in., w jednostkach organizacyjnych stanowiących aparat pomocniczy kierowników powiatowych służb, inspekcji i straży powiatowych (art. 17 ust. 6 pkt 1); c) pracownicy zespolonych służb, inspekcji i straży (art. 19 ust. 6 pkt 2); <p>3) ustawy procesowe:</p> <ul style="list-style-type: none"> A) <i>K.p.a.</i> – kierownicy służb, inspekcji i straży działający w imieniu wójta, burmistrza (prezydenta miasta)¹⁷⁴ – (art. 5 § 2 pkt 6; art. 22 § 1 pkt 2; art. 229 pkt 2 i 4); B) <i>ustawa z dnia 17 czerwca 1966 r. o postępowaniu egzekucyjnym w administracji</i> – kierownik powiatowej służby, inspekcji i straży (art. 20 § 1 pkt 4).
<p>II. Jednostki organizacyjne:</p> <p>1) według typów jednostek organizacyjnych w administracji publicznej:</p> <p><i>A) urzędy:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> a) starostwo powiatowe; b) powiatowy urząd pracy; c) powiatowa stacja sanitarno-epidemiologiczna¹⁷⁵; d) komenda powiatowa (miejska) Policji (w m.st. Warszawa – komenda rejonowa Policji); e) komenda powiatowa (miejska) Państwowej Straży Pożarnej; f) powiatowy inspektorat nadzoru budowlanego; <p><i>B) organy administracji publicznej¹⁷⁶:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> a) starosta; b) państwowy powiatowy inspektor sanitarny; c) komendant powiatowy (miejski) Policji (w m.st. Warszawa – komendant rejonowy Policji); d) komendant powiatowy (miejski) Państwowej Straży Pożarnej; e) powiatowy inspektor nadzoru budowlanego; <p>2) ze względu na ustrojowy typ więzi zachodzących między administrującymi, wyznaczającymi ich strukturalną przynależność:</p> <p><i>A) rządowe jednostki organizacyjne [urząd/organ; inspekcja, straż, służba]:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> a) powiatowa stacja sanitarno-epidemiologiczna/państwowy powiatowy inspektor sanitarny; Państwowa Inspekcja Sanitarna; b) komenda powiatowa (miejska) Policji (w m.st. Warszawa – komenda rejonowa Policji)/ komendant powiatowy (miejski) Policji (w m.st. Warszawa – komendant rejonowy Policji); Policja; c) komenda powiatowa (miejska) Państwowej Straży Pożarnej/ komendant powiatowy (miejski) Państwowej Straży Pożarnej; Państwowa Straż Pożarna; d) powiatowy inspektorat nadzoru budowlanego/ powiatowy inspektor nadzoru budowlanego; <p><i>B) samorządowe jednostki organizacyjne [odpowiednio: organ; urząd]:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> a) starosta; b) starostwo powiatowe; c) powiatowy urząd pracy.

¹⁷⁴ Zob. tabelę 6.

¹⁷⁵ Stacja sanitarno-epidemiologiczna jest (także/przed wszystkim) jednostką budżetową będącą podmiotem leczniczym (np. art. 15 ust. 3 ustawy z dnia 14 marca 1985 r. o Państwowej Inspekcji Sanitarnej).

¹⁷⁶ Prawo pozytywne do powiatowej administracji zespolonej zalicza urzędy (aparaty pomocnicze), a nie wspierane przez nie organy administracji publicznej (zob. art. 33b u.s.p.).

Ciąg dalszy – Tabela 46. Powiatowa administracja zespolona

POWIATOWA ADMINISTRACJA ZESPOLONA
<p>III. Kompetencje starosty względem rządowych jednostek organizacyjnych powiatowej administracji zespolonej:</p> <p>1) w płaszczyźnie <i>ad meritum</i> (u.s.p.):</p> <p><i>A) sprawowanie zwierzchnictwa w stosunku do powiatowych służb, inspekcji straży (art. 35 ust. 3 ab initio):</i></p> <ul style="list-style-type: none"> a) zatwierdzanie programów działania powiatowych służb, inspekcji i straży (art. 35 ust. 3 pkt 2); b) uzgadnianie wspólnego działania tych jednostek na obszarze powiatu (art. 35 ust. 3 pkt 3); c) kierowanie, w sytuacjach szczególnych, wspólnymi działaniami tych jednostek (art. 35 ust. 3 pkt 4); d) zlecenie, w uzasadnionych przypadkach, przeprowadzenia kontroli (art. 35 ust. 3 pkt 5); e) możliwość upoważnienia pracowników powiatowych służb, inspekcji i straży do wydawania, w imieniu starosty, decyzji w indywidualnych sprawach z zakresu administracji publicznej (art. 38 ust. 2); <p><i>B) sprawowanie zwierzchnictwa nad powiatowymi służbami, inspekcjami i strażami, poprzez komisję bezpieczeństwa i porządku¹⁷⁷ (art. 38a i art. 38b):</i></p> <ul style="list-style-type: none"> a) komisja bezpieczeństwa i porządku: opiniuje pracę Policji i innych powiatowych służb, inspekcji i straży; opiniuje projekty programów współdziałania Policji i innych powiatowych służb, inspekcji i straży (art. 38a ust. 2 pkt 2 i 4); b) przewodniczący komisji – możliwość żądania od Policji oraz innych powiatowych służb, inspekcji i straży dokumentów i informacji o ich pracy, z wyjątkiem akt personalnych pracowników i funkcjonariuszy, materiałów operacyjno-rozpoznawczych lub dochodzeniowo-śledczych oraz akt w indywidualnych sprawach administracyjnych (art. 38b ust. 1); <p>2) w płaszczyźnie <i>ad meritum</i> (ustawy szczególne^{178, 179}):</p> <p><i>A) ustawa z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> a) obowiązek udostępniania przez komendantów powiatowych (miejskich) Policji na rzecz komisji bezpieczeństwa i porządku (na żądanie jej przewodniczącego) dokumentów i informacji dotyczących pracy Policji na terenie powiatu, z przywoływanymi już wcześniej ograniczeniami (art. 10 ust. 5); b) żądanie od właściwego komendanta Policji przywrócenia stanu zgodnego z porządkiem prawnym lub podjęcia działań zapobiegających naruszeniu prawa, a także zmierzających do usunięcia zagrożenia bezpieczeństwa i porządku publicznego (art. 11 ust. 1; zob. jeszcze art. 11 ust. 2–6); <p><i>B) ustawa z dnia 24 sierpnia 1991 r. o Państwowej Straży Pożarnej:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> a) polecenie (w każdym czasie) zobowiązujące komendanta powiatowego (miejskiego) Policji do złożenia radzie powiatu informacji o stanie bezpieczeństwa powiatu w zakresie ochrony przeciwpożarowej (art. 14 ust. 1 zd. 2; zob. jeszcze art. 14 ust. 1 zd. 1, 2 i 4); b) wydanie (w przypadku bezpośredniego zagrożenia bezpieczeństwa wspólnoty samorządowej, w szczególności życia lub zdrowia) komendantowi powiatowemu (miejskiemu) Państwowej Straży Pożarnej polecenia podjęcia działań w zakresie właściwości Państwowej Straży Pożarnej, zmierzających do usunięcia tego zagrożenia (art. 14 ust. 3; zob. jeszcze art. 14 ust. 4 – 8); <p><i>C) ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. - Prawo budowlane:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> a) wydanie (w przypadku bezpośredniego zagrożenia życia lub zdrowia ludzi związanych z budową, utrzymaniem lub rozbiorą obiektów budowlanych) powiatowemu inspektorowi nadzoru budowlanego polecenia podjęcia działań zmierzających do usunięcia tego zagrożenia; w tym zakresie odpowiednie zastosowanie znajduje art. 10 ust. 2 <i>u.s.k.ż.</i> (art. 89c ust. 1; zob. jeszcze art. 89c ust. 2-5);

¹⁷⁷ Komisję tworzy się także w celu realizacji zadań starosty określonych w zakresie porządku publicznego i bezpieczeństwa obywateli (art. 38a ust. 1).

¹⁷⁸ Należy mieć przy tym na uwadze to, że przepisy ustaw szczególnych w niektórych przypadkach przysparzają tego rodzaju kompetencji także organom JST niebędącym zwierzchnikom powiatowych służb; także w zakresie wykraczającym poza powiatowy poziom powiatowych służb itd.

¹⁷⁹ Co warte zaznaczenia, w ustawie z dnia 14 marca 1985 r. o Państwowej Inspekcji Sanitarnej poprzestano na przyznaniu analizowanych tu kompetencji radzie powiatu, sejmikowi województwa i organowi wykonawczemu gminy (art. 12a).

Ciąg dalszy – Tabela 46. Powiatowa administracja zespolona

POWIATOWA ADMINISTRACJA ZESPOLONA
<p>3) w płaszczyźnie <i>ad personam</i> (u.s.p.):</p> <p>a) szczegółowe warunki lub zasady powoływania, odwoływania oraz tryb zatrudniania i zwalniania kierowników powiatowych służb, inspekcji i straży określają odrębne ustawy (art. 33a ust. 4);</p> <p>b) [zasada¹⁸⁰] sprawując zwierzchnictwo w stosunku do powiatowych służb, inspekcji i straży – powołuje i odwołuje kierowników tych jednostek, w uzgodnieniu z wojewodą¹⁸¹, a także wykonuje wobec nich czynności w sprawach z zakresu prawa pracy, jeżeli przepisy szczególne nie stanowią inaczej (art. 35 ust. 3 pkt 1);</p> <p>4) w płaszczyźnie <i>ad personam</i> (ustawy szczególne)¹⁸²:</p> <p><i>A) ustawa z dnia 14 marca 1985 r. o Państwowej Inspekcji Sanitarnej:</i></p> <p>a) powołuje i odwołuje państwowego powiatowego inspektora sanitarnego za zgodą państwowego wojewódzkiego inspektora sanitarnego (art. 11 ust. 3);</p> <p>b) na wniosek Głównego Inspektora Sanitarnego lub państwowego wojewódzkiego inspektora sanitarnego może w każdym czasie odwołać państwowego powiatowego inspektora sanitarnego, jeżeli przemawia za tym interes służby, a w szczególności, jeżeli działalność tego państwowego inspektora sanitarnego lub podległej mu jednostki może zagrozić prawidłowemu wykonywaniu zadań Państwowej Inspekcji Sanitarnej, a zwłaszcza naruszyć bezpieczeństwo sanitarne na terenie właściwości danej jednostki (art. 11 ust. 6);</p> <p><i>B) ustawa z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji:</i></p> <p>a) opiniuje powoływanie i odwoływanie, przez komendanta wojewódzkiego Policji, komendanta powiatowego (miejskiego); przepisu art. 35 ust. 3 pkt 1 u.s.p. nie stosuje się (art. 6c ust. 1);</p> <p>b) Prezydent m.st. Warszawy opiniuje powoływanie i odwoływanie, przez Komendanta Stołecznego Policji, komendanta powiatowego (miejskiego); przepisu art. 35 ust. 3 pkt 1 u.s.p. nie stosuje się (art. 6c ust. 2)¹⁸³;</p> <p><i>C) ustawa z dnia 24 sierpnia 1991 r. o Państwowej Straży Pożarnej:</i></p> <p>a) komendanta powiatowego (miejskiego) Państwowej Straży Pożarnej powołuje spośród oficerów Państwowej Straży Pożarnej komendant wojewódzki Państwowej Straży Pożarnej w porozumieniu ze starostą; przepisu art. 35 ust. 3 pkt 1 u.s.p. nie stosuje się (art. 13 ust. 1)¹⁸⁴;</p> <p>b) opiniuje odwoływanie, przez komendanta wojewódzkiego Państwowej Straży Pożarnej, komendanta powiatowego (miejskiego) Państwowej Straży Pożarnej; przepis art. 12 ust. 3 stosuje się odpowiednio (art. 13 ust. 3);</p> <p><i>D) ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. - Prawo budowlane:</i></p> <p>a) powołuje powiatowego inspektora nadzoru budowlanego spośród co najmniej trzech kandydatów wskazanych przez wojewódzkiego inspektora nadzoru budowlanego; jeżeli starosta nie powoła powiatowego inspektora nadzoru budowlanego w terminie 30 dni od dnia przedstawienia kandydatów, wojewódzki inspektor nadzoru budowlanego wskazuje spośród nich kandydata, którego starosta powołuje na stanowisko powiatowego inspektora nadzoru budowlanego (art. 86 ust. 1);</p> <p>b) odwołuje powiatowego inspektora nadzoru budowlanego w uzgodnieniu lub na wniosek z wojewódzkim inspektorem nadzoru budowlanego (art. 86 ust. 2 pkt 1 i 2);</p>

¹⁸⁰ Ustawy szczególne w każdym przypadku – w różny sposób – modyfikują tę zasadę.

¹⁸¹ Pierwotnie ten przepis kończył się w tym miejscu – poszerzenie zakresu jego normowania obowiązuje od dnia 30 maja 2001 r.

¹⁸² Pominięto ewolucję przepisów w tym zakresie.

¹⁸³ W przypadku nieotrzymania opinii, o której mowa w art. 6c ust. 1 lub ust. 2 w trakcie postępowania w sprawie powołania odpowiedniego komendanta, właściwy komendant może dokonać powołania po upływie 14 dni od dnia przedstawienia wniosku o opinię.

¹⁸⁴ Jeżeli starosta nie zajmie stanowiska lub nie zaakceptuje zgłoszonej kandydatury na stanowisko komendanta powiatowego (miejskiego) Państwowej Straży Pożarnej, w terminie 30 dni od dnia jej przedstawienia staroście, staroście przedstawia się niezwłocznie kolejną kandydaturę; brak porozumienia w stosunku do tej kandydatury w terminie 14 dni od dnia jej przedstawienia staroście sprawia, że na stanowisko komendanta powiatowego (miejskiego) Państwowej Straży Pożarnej komendant wojewódzki Państwowej Straży Pożarnej powołuje oficera Państwowej Straży Pożarnej wskazanego przez wojewodę (art. 13 ust. 2).

Ciąg dalszy – Tabela 46. Powiatowa administracja zespolona

POWIATOWA ADMINISTRACJA ZESPOLONA
<p>IV. Kompetencje starosty względem samorządowych jednostek organizacyjnych powiatowej administracji zespolonej:</p> <p>1) w płaszczyźnie <i>ad meritum</i> (u.s.p.):</p> <p><i>A) względem starostwa powiatowego:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> a) kierownik starostwa powiatowego (art. 35 ust. 2); b) zwierzchnik służbowy pracowników starostwa powiatowego (art. 35 ust. 2); c) możliwość upoważnienia pracowników starostwa powiatowego do wydawania, w imieniu starosty, decyzji w indywidualnych sprawach z zakresu administracji publicznej (art. 38 ust. 2); <p><i>B) względem jednostek organizacyjnych powiatu:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> a) zwierzchnik służbowy kierowników jednostek organizacyjnych powiatu (art. 35 ust. 2); b) możliwość upoważnienia kierowników jednostek organizacyjnych powiatu do wydawania, w imieniu starosty, decyzji w indywidualnych sprawach z zakresu administracji publicznej (art. 38 ust. 2); <p>2) w płaszczyźnie <i>ad meritum</i> (ustawy szczególne):</p> <p><i>A) względem jednostek organizacyjnych powiatu:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> a) możliwość upoważnienia dyrektora powiatowego urzędu pracy lub na jego wniosek innych pracowników tego urzędu do załatwiania w imieniu starosty spraw, w tym do wydawania decyzji, postanowień oraz zaświadczeń w trybie przepisów o postępowaniu administracyjnym (art. 9 ust. 7 ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy); <p>3) w płaszczyźnie <i>ad personam</i> (u.s.p.):</p> <p><i>A) względem starostwa powiatowego:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> a) kierownik starostwa powiatowego (art. 35 ust. 2); b) zwierzchnik służbowy pracowników starostwa powiatowego (art. 35 ust. 2); <p><i>B) względem jednostek organizacyjnych powiatu¹⁸⁵:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> a) zwierzchnik służbowy kierowników jednostek organizacyjnych powiatu (art. 35 ust. 2); <p>4) w płaszczyźnie <i>ad personam</i> (ustawy szczególne):</p> <p><i>A) względem starostwa powiatowego:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> a) wykonywanie, względem pracowników starostwa powiatowego czynności w sprawach z zakresu prawa pracy (art. 7 pkt 3 u.p.s.); <p><i>B) względem jednostek organizacyjnych powiatu:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> a) wykonywanie, względem kierowników jednostek organizacyjnych powiatu, czynności w sprawach z zakresu prawa pracy (art. 7 pkt 3 u.p.s.); b) powoływanie dyrektora powiatowego urzędu pracy wyłonionego w drodze konkursu (art. 9 ust. 5 zd. 1 ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy); c) odwoływanie dyrektora powiatowego urzędu pracy, po uzyskaniu opinii powiatowej rady zatrudnienia (art. 9 ust. 5 zd. 2 ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy opinia nie jest wymagana w przypadkach wskazywanych w art. 9 ust. 5 zd. 3 ww. ustawy). <p>V. Suplement (w zakresie ograniczonym do rządowych jednostek organizacyjnych powiatowej administracji zespolonej, w tym – do powiatowych służb, inspekcji i straży):</p> <p>1) w zakresie dotyczącym powiatowych służb, inspekcji i straży:</p> <ul style="list-style-type: none"> A) zadania powiatowych służb, inspekcji i straży są zadaniami z zakresu administracji rządowej wykonywanymi przez rządowe jednostki organizacyjne; B) jednostki organizacyjne stanowiące aparat pomocniczy kierowników powiatowych służb, inspekcji i straży, z wyjątkiem jednostek organizacyjnych Policji¹⁸⁶, są powiatowymi jednostkami budżetowymi (art. 33a ust. 3 u.s.p.);

¹⁸⁵ Zgodnie z art. 32 ust. 2 pkt 5 u.s.p. zatrudnianie i zwalnianie kierowników jednostek organizacyjnych powiatu należy do zadań zarządu powiatu.

¹⁸⁶ Zmiana obowiązująca od dnia 1 stycznia 2003 r., w związku z wejściem w życie ustawy z dnia 13 listopada 2002 r. o zmianie ustawy o Policji, ustawy o administracji rządowej w województwie i ustawy o samorządzie powiatowym (zob. art. 13 ust. 1 ustawy z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji; zob. jeszcze art. 13 ust. 3-5 ww. ustawy).

Ciąg dalszy – Tabela 46. Powiatowa administracja zespolona

POWIATOWA ADMINISTRACJA ZESPOLONA
<p>2) w zakresie dotyczącym relacji ustrojowych będących udziałem powiatowych służb, inspekcji i straży:</p> <p>A) <i>koncepcja władz administracji ogólnej</i> jako punkt wyjścia podwójnego podporządkowania kierowników powiatowych służb, inspekcji i straży – zakłada przyporządkowanie niektórym organom administracji publicznej dodatkowych kompetencji, polegających na oddziaływaniu (o charakterze kierowniczym, koordynacyjnym) na inne podmioty administrujące na danym stopniu administracji publicznej, celem zwiększenia efektywności administrowania; konsekwencją tego rodzaju przysporzenia po stronie organów administracji publicznej sprawujących władzę administracji ogólnej jest przypisywanie im odpowiedzialności za stan spraw publicznych (organy administracji publicznej pełniące władzę administracji ogólnej nie odpowiadają jednak za działania podmiotów administrujących na danym stopniu administracji, lecz ponoszą odpowiedzialność, w istocie ograniczoną do płaszczyzny politycznej, za skuteczne oddziaływanie na administrujących, poddanych ich wpływowi, znajdującym umocowanie w konstrukcji władzy administracji ogólnej);</p> <p>B) <i>podwójne podporządkowanie kierowników powiatowych służb, inspekcji i straży:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> a) pierwotne (w układzie scentralizowanym) – hierarchiczne o przebiegu wertykalnym; b) uzupełniające – o przebiegu horyzontalnym, w warunkach zakładających sprawowanie zwierzchnictwa (w związku z zespoleniem); <p>C) zwierzchnictwo starosty w stosunku do powiatowych służb, inspekcji i straży (i ich kierowników):</p> <ol style="list-style-type: none"> a) zakłada podporządkowanie o przebiegu zewnętrznym; b) musi uwzględniać fakt pierwotnego wyznaczenia sytuacji prawnej powiatowych służb, inspekcji i straży (i ich kierowników) poprzez więzi właściwe dla hierarchicznego podporządkowania, o przebiegu zamykającym się w odpowiednich strukturach administracji rządowej (w ramach właściwych służb, inspekcji i straży); c) <i>ex definitione</i> – nie powinno być utożsamiane z relacjami właściwymi dla kierownictwa czy nadzoru hierarchicznego; d) nie uzyskuje atrybutów zwierzchnictwa służbowego; e) kwestia zespolenia: niezbyt eksponowana normatywnie; nie zakłada się zespolenia kompetencyjnego i organizacyjnego; swoisty przebieg zespolenia w płaszczyźnie finansowej i osobowej.

Tabela 47. Rejestry w sprawach samorządowych

Lp.	Nazwa rejestru	Organ prowadzący	Przedmiot rejestru	Skutek prawny wpisu	Ogłoszenie	Podstawa prawna
1.	Rejestr związków międzygminnych	minister właściwy do spraw administracji publicznej	wpis związku do rejestru	nabycie osobowości prawnej związku z dniem ogłoszenia statutu	zawiadomienie na piśmie rad gmin, wojewody oraz właściwej miejscowo RIO	art. 68 u.s.g. rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 22 grudnia 2015 r. w sprawie sposobu prowadzenia rejestru związków międzygminnych oraz ogłaszania statutów i ich zmian
2.	Wykaz gmin i innych jednostek zasadniczego podziału terytorialnego państwa położonych w strefie nadgranicznej	minister właściwy do spraw wewnętrznych	włączenie obszaru gmin do strefy nadgranicznej i ustalenie zasięgu strefy nadgranicznej	nałożenie na gminy obowiązków i ograniczeń w prawie własności gruntów stanowiących gminny zasób nieruchomości położonych w pasie drogi granicznej	rozporządzenie ministra właściwego do spraw wewnętrznych	art. 12 ustawy z dnia 12 października 1990 r. o ochronie granicy państwowej; rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 29 sierpnia 2005 r. w sprawie wykazu gmin i innych jednostek zasadniczego podziału terytorialnego państwa położonych w strefie nadgranicznej oraz tablicy określającej zasięg tej strefy
3.	Szczegółowy opis granic i terenu specjalnej strefy ekonomicznej	RM	włączenie obszaru lub części obszaru gmin do strefy	nabycie uprawnień w zakresie udzielania pomocy publicznej przedsiębiorcom działającym na terenie strefy uprawnienie starosty do powierzenia zarządzającemu strefą do wydawania decyzji administracyjnych w I instancji z zakresu prawa budowlanego uprawnienie rady gminy do upoważnienia zarządzającego wydawania decyzji w sprawach ustalania warunków zabudowy i zagospodarowania terenu	rozporządzenie	art. 4 ustawy z dnia 20 października 1994 r. o specjalnych strefach ekonomicznych; rozporządzenia o utworzeniu stref

Ciąg dalszy – Tabela 47. Rejestry w sprawach samorządowych

Lp.	Nazwa rejestru	Organ prowadzący	Przedmiot rejestru	Skutek prawny wpisu	Ogłoszenie	Podstawa prawna
4.	Krajowy rejestr urzędowego podziału terytorialnego kraju	Prezes Głównego Urzędu Statystycznego	ustalenie identyfikatora i nazw jednostek podziału terytorialnego i ich aktualizacja ustalenie identyfikatora i nazwy miejscowości i ich aktualizacja nadawanie identyfikatora adresowego ulic i prowadzenie centralnego katalogu ulic	obowiązek posługiwania się ustalonymi identyfikatorami i nazwami	brak	art. 47-49 ustawy z dnia 29 czerwca 1995 r. o statystyce publicznej; rozporządzenie RM z dnia 15 grudnia 1998 r. w sprawie szczegółowych zasad prowadzenia, stosowania i udostępniania krajowego rejestru urzędowego podziału terytorialnego kraju oraz związanych z tym obowiązków organów administracji rządowej i JST
5.	Krajowy Rejestr Sądowy	sąd rejestrowy	wpis stowarzyszenia JST	nabycie osobowości prawnej przez stowarzyszenie i prawo rozporządzenia działalnością	postanowienie sądu o dokonaniu wpisu, ogłoszenie w Monitorze Sądowym i Gospodarczym, jeżeli stowarzyszenie ma status organizacji pożytku publicznego	art.12-17 ustawy z dnia 7 kwietnia 1989 r. Prawo o stowarzyszeniach rozdział 3 ustawy z dnia 20 sierpnia 1997 r. o Krajowym Rejestrze Sądowym; rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 17 listopada 2014 r. w sprawie szczegółowego sposobu prowadzenia rejestrów wchodzących w skład Krajowego Rejestru Sądowego oraz szczegółowej treści wpisów w tych rejestrach
6.	Rejestr związków powiatów	minister właściwy do spraw administracji publicznej	wpis związku do rejestru	nabycie osobowości prawnej związku z dniem ogłoszenia statutu	zawiadomienie na piśmie starostów, wojewody oraz właściwej miejscowo RIO	art. 68 u.s.p.; rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 22 grudnia 2015 r. w sprawie sposobu prowadzenia rejestru związków międzygminnych oraz ogłaszania statutów związków i ich zmian

Ciąg dalszy – Tabela 47. Rejestry w sprawach samorządowych

Lp.	Nazwa rejestru	Organ prowadzący	Przedmiot rejestru	Skutek prawny wpisu	Ogłoszenie	Podstawa prawna
7.	Wykaz JST, które w poprzednim roku kalendarzowym przystąpiły do zrzeszenia, współtworzyły zrzeszenie lub z niego wystąpiły, oraz wykaz rozwiązanych zrzeszeń, do których jednostki te należały, wraz ze wskazaniem tych zrzeszeń	minister właściwy do spraw administracji publicznej	informacja o zmianach, jakie miały miejsce w ubiegłym roku kalendarzowym	brak (czynność materialno-techniczna o charakterze informacyjnym)	obwieszczenie wykazu za rok ubiegły w Dzienniku Urzędowym „Monitor Polski”	art. 9 ustawy z dnia 15 września 2000 r. o zasadach przystępowania JST do międzynarodowych zrzeszeń społeczności lokalnych
8.	Wykaz urzędowych nazw miejscowości i ich części	minister właściwy do spraw administracji publicznej	ustalenie i zmiany nazwy urzędowej miejscowości lub jej części	brak (czynność materialno-techniczna o charakterze informacyjnym)	obwieszczenie aktualnego wykazu w Dzienniku Ustaw	art. 9 ustawy z dnia 29 sierpnia 2003 r. o urzędowych nazwach miejscowości i obiektów fizjograficznych
9.	Urzędowy Rejestr Gmin, w których używany jest język pomocniczy	minister właściwy do spraw wyznań religijnych oraz mniejszości narodowych i etnicznych	używanie języka pomocniczego	prawo używania języka pomocniczego dodatek dla pracowników samorządowych postępujących się językiem pomocniczym	brak	art. 9 i art. 10 ustawy z dnia 6 stycznia 2005 r. o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz języku regionalnym; rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 30 maja 2005 r. w sprawie Urzędowego Rejestru Gmin, w których używany jest język pomocniczy

Ciąg dalszy – Tabela 47. Rejestry w sprawach samorządowych

Lp.	Nazwa rejestru	Organ prowadzący	Przedmiot rejestru	Skutek prawny wpisu	Ogłoszenie	Podstawa prawna
10.	Rejestr gmin, na których obszarze używane są nazwy w języku mniejszości	minister właściwy do spraw wyznań religijnych oraz mniejszości narodowych i etnicznych	dodatkowa nazwa miejscowości, ulicy, obiektu fizjograficznego	prawo umieszczenia dodatkowej nazwy na znakach i tablicach obok nazwy urzędowej	brak	art. 13 ust. 7-12 ustawy z dnia 6 stycznia 2005 r. o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz języku regionalnym; rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 30 maja 2005 r. w sprawie Rejestru gmin, na których obszarze używane są nazwy w języku mniejszości, wzoru wniosków o wpisanie do tego rejestru oraz o ustalenie dodatkowej nazwy miejscowości lub obiektu fizjograficznego w języku mniejszości narodowej lub etnicznej albo w języku regionalnym
11.	Rejestr uzdrowisk i obszarów ochrony uzdrowiskowej	minister właściwy do spraw zdrowia	nadanie obszarowi gminy lub jej części statusu uzdrowiska lub obszaru ochrony uzdrowiskowej	brak (czynność materialno-techniczna o charakterze ewidencyjnym)	brak	art. 42 ust. 3 ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o lecznictwie uzdrowiskowym, uzdrowiskach i obszarach ochrony uzdrowiskowej oraz gminach uzdrowiskowych
12.	Rejestr Europejskich Ugrupowań Współpracy Terytorialnej	minister właściwy do spraw zagranicznych	wpis ugrupowania do rejestru	nabycie osobowości prawnej z dniem wpisania do rejestru	doręczenie decyzji o wpisie	art. 7-11 ustawy z dnia 7 listopada 2008 r. o europejskim ugrupowaniu współpracy terytorialnej; rozporządzenie Ministra Spraw Zagranicznych z dnia 9 lutego 2016 r. w sprawie Rejestru Europejskich Ugrupowań Współpracy Terytorialnej
13.	Rejestr JST wykonujących działalność w zakresie telekomunikacji	Prezes UKE	wpis do rejestru	prawo prowadzenia działalności określonej w art. 3 ust. 1 i art. 3a przez JST, porozumienie, związek lub stowarzyszenie JST, fundację, spółkę kapitałową lub spółdzielnię z udziałem JST	zaświadczenie o wpisie do rejestru	art. 5 ustawy z dnia 7 maja 2010 r. o wspieraniu rozwoju usług i sieci telekomunikacyjnych, w zw. z art. 10 i 11 ustawy z dnia 16 lipca 2004 r. Prawo telekomunikacyjne

Ciąg dalszy – Tabela 47. Rejestry w sprawach samorządowych

Lp.	Nazwa rejestru	Organ prowadzący	Przedmiot rejestru	Skutek prawny wpisu	Ogłoszenie	Podstawa prawna
14.	Rejestr związków powiatowo-gminnych	minister właściwy do spraw administracji publicznej	wpis związku do rejestru	nabycie osobowości prawnej związku z dniem ogłoszenia statutu	zawiadomienie na piśmie starostów, wójtów, wojewody oraz właściwej miejscowo RIO	art. 72b u.s.p. rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 21 grudnia 2015 r. w sprawie sposobu prowadzenia rejestru związków powiatowo-gminnych oraz ogłaszania statutów związków i ich zmian
15.	Wskazanie gmin wchodzących w skład związku metropolitalnego	RM	utworzenie związku metropolitalnego	nabycie osobowości prawnej związku metropolitalnego z dniem 1 lipca i rozpoczęcia realizacji zadań z dniem 1 stycznia roku następnego	rozporządzenie	art. 4 ust. 1 pkt 1 i 2 i art. 5 i art. 6 u.z.m. rozporządzenie RM z dnia 26 czerwca 2017 r. w sprawie utworzenia w województwie śląskim związku metropolitalnego pod nazwą „Górnośląsko-Zagłębiowska Metropolia”
16.	Wykaz gmin górniczych	minister właściwy do spraw gospodarki złożami kopalini	nadanie statusu gminy górniczej	objęcie szczególnymi uprawnieniami gmin górniczych	obwieszczenie	art. 3 ustawy z dnia 7 września 2007 r. o funkcjonowaniu górnictwa węgla kamiennego w latach 2008-2015 obwieszczenie Ministra Gospodarki z dnia 22 stycznia 2008 r. w sprawie wykazu gmin górniczych
17.	Wykaz przedsięwzięć EURO 2012	RM	Wykaz przedsięwzięć EURO 2012 zawartych w ofercie przyjętej przez Unię Europejskich Związków Piłkarskich (UEFA)	nabycie uprawnień do utworzenia spółek celowych oraz finansowania zadań z budżetu państwa	rozporządzenie	art. 4 i art. 7 ust. 6 ustawy z dnia 7 września 2007 r. o przygotowaniu finałowego turnieju Mistrzostw Europy w Piłce Nożnej UEFA EURO 2012 rozporządzenie RM z dnia 29 grudnia 2009 r. w sprawie wykazu przedsięwzięć EURO 2012
18.	wykaz województw	Sejm	nazwa i siedziba władz województwa samorządowego	utworzenie województwa wraz z nabyciem osobowości prawnej	ustawa	art. 2-4 ustawy z dnia 24 lipca 1998 r. o wprowadzeniu zasadniczego trójstopniowego podziału terytorialnego państwa

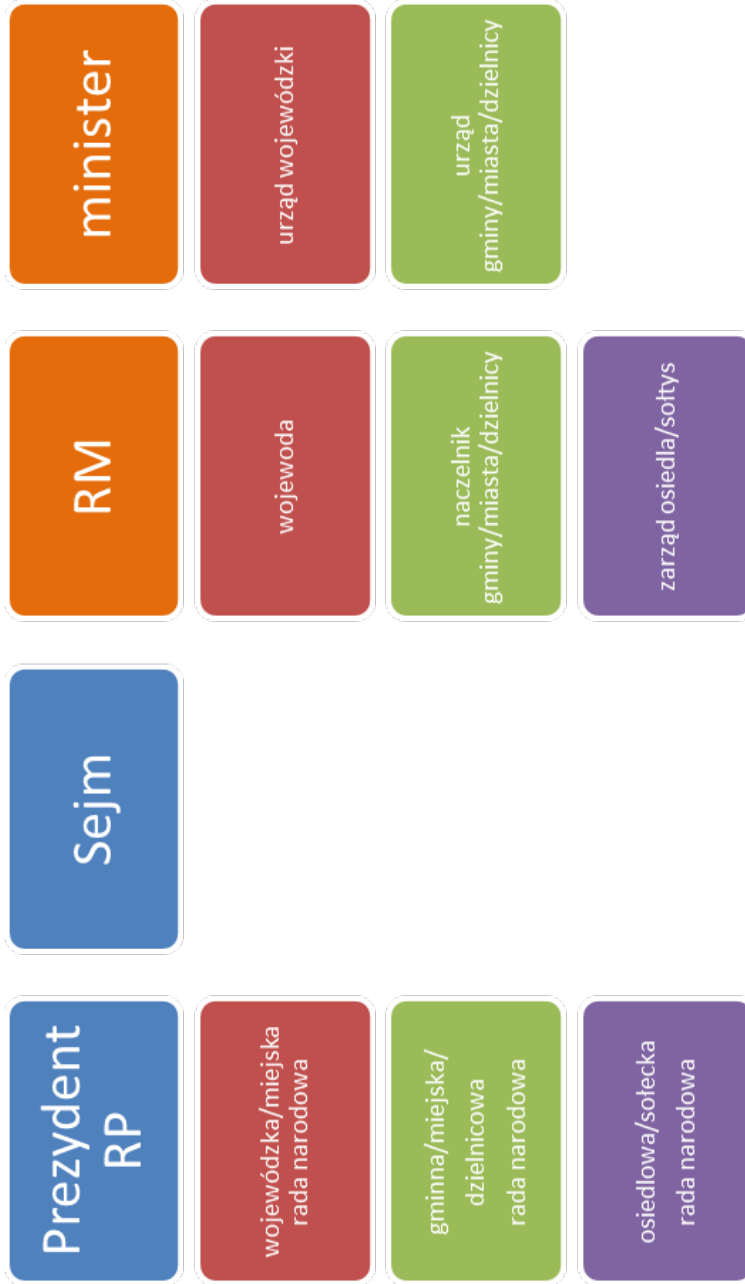

Ciąg dalszy – Tabela 47. Rejestry w sprawach samorządowych

Lp.	Nazwa rejestru	Organ prowadzący	Przedmiot rejestru	Skutek prawny wpisu	Ogłoszenie	Podstawa prawna
19	wykaz powiatów	RM/ Prezes RM	nazwa i siedziba władz powiatu	utworzenie powiatu wraz z nabyciem osobowości prawnej/ przynależność terytorialna do województwa	rozporządzenie/ obwieszczenie	art. 1 ust. 2, art. 2 ust. 3 i art. 5a ustawy z dnia 24 lipca 1998 r. o wprowadzeniu zasadniczego trójstopniowego podziału terytorialnego państwa art. 3 u.s.p. rozporządzenie RM z dnia 7 sierpnia 1998 r. w sprawie utworzenia powiatów rozporządzenie RM z dnia 31 maja 2001 r. w sprawie utworzenia, ustalenia granic i zmiany nazw powiatów oraz zmiany siedzib powiatów obwieszczenie Prezesa RM z dnia 23 sierpnia 2017 r. w sprawie wykazu gmin i powiatów wchodzących w skład województw
20	wykaz gmin	RM/ Prezes RM	nazwa i siedziba władz gminy	utworzenie gminy wraz z nabyciem osobowości prawnej/ przynależność terytorialna do powiatu i województwa	rozporządzenie/ obwieszczenie	art. 1 ust. 2, art. 2 ust. 3 i art. 5a ustawy z dnia 24 lipca 1998 r. o wprowadzeniu zasadniczego trójstopniowego podziału terytorialnego państwa art. 4 u.s.g. obwieszczenie Prezesa RM z dnia 23 sierpnia 2017 r. w sprawie wykazu gmin i powiatów wchodzących w skład województw

Schemat 1. Historia samorządu terytorialnego w latach 1990-1998

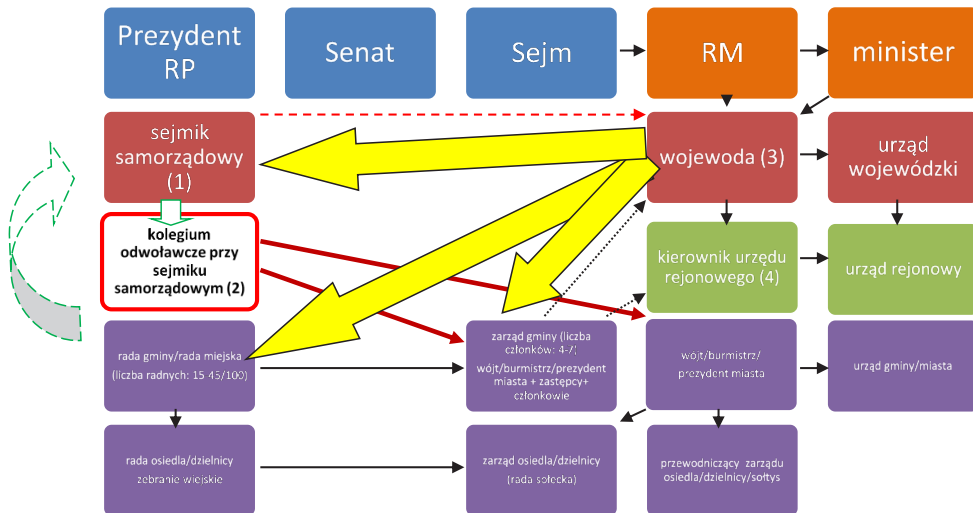
Sytuacja ustrojowa w przededniu 27 maja 1990 r. (dnia pierwszych wyborów do rad gmin) z uwzględnieniem ustawy z dnia 20 lipca 1983 r. o systemie rad narodowych i samorządu terytorialnego (Dz.U. z 1988 r. Nr 26, poz. 183 z późn. zm.) oraz zmian ustrojowych z 1989 roku

Schemat 2. Ustrój samorządu terytorialnego w latach 1990-1992

Sytuacja ustrojowa z uwzględnieniem skutków wejścia w życie przepisów prawa zawartych w:

- ustawie z dnia 8 marca 1990 r. o zmianie Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej (Dz.U. Nr 16, poz. 94 z późn. zm.) – zniesienie rad narodowych
- ustawie z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie terytorialnym (Dz.U. Nr 16, poz. 95 z późn. zm.) [rada gminy (15-45/100 radnych) + zarząd gminy [wójt/burmistrz/prezydent miasta + zastępcy + członkowie = 4-7 (liczba członków)]
- ustawie z dnia 22 marca 1990 r. o terenowych organach rządowej administracji ogólnej (Dz.U. Nr 21, poz. 123 z późn. zm.); wojewoda + kierownik urzędu rejonowego (rozporządzenie Ministra-Szefa URM z dnia 1 sierpnia 1990 r. w sprawie określenia siedzib i terytorialnego zasięgu działania urzędów rejonowych (Dz.U. Nr 54, poz. 316 z późn. zm. – pierwotnie 252 rejon; docelowo – 267 rejonów)
- ustawie z dnia 17 maja 1990 r. o podziale zadań i kompetencji określonych w ustawach szczególnych, pomiędzy organy gminy a organy administracji rządowej oraz o zmianie niektórych ustaw (Dz.U. Nr 34, poz. 198 z późn. zm.)

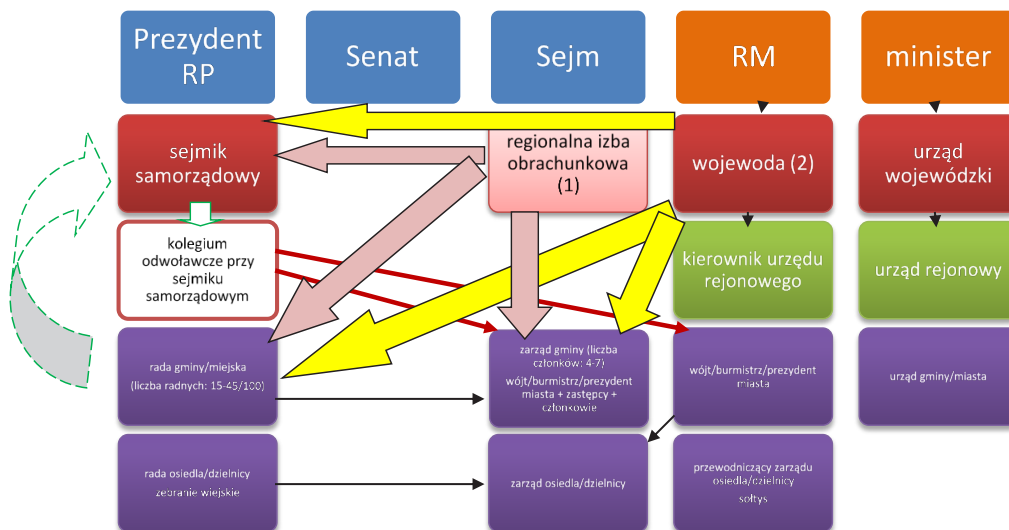

- (1) sejmik samorządowy składa się z delegatów wybieranych przez rady gmin
- (2) kolegium odwoławcze przy sejmiku samorządowym jest wybierane przez sejmik samorządowy
- (3) wojewoda jest jedynym organem nadzoru
- (4) kierownik urzędu rejonowego nie jest organem nadzoru, ani organem wyższego stopnia; gminy mogą występować o przejęcie jego zadań w drodze porozumienia

Schemat 3. Ustrój samorządu terytorialnego w latach 1992-1994

Sytuacja ustrojowa z uwzględnieniem skutków wejścia w życie przepisów prawa zawartych w:

- ustawie z dnia 6 listopada 1992 r. o zmianie ustawy o samorządzie terytorialnym (Dz.U. Nr 100, poz.499) – od 28 grudnia 1992 r.
- ustawie z dnia 7 października 1992 r. o regionalnych izbach obrachunkowych (obecnie: Dz.U. z 2019 r. poz. 2137) – od 1 stycznia 1993 r.

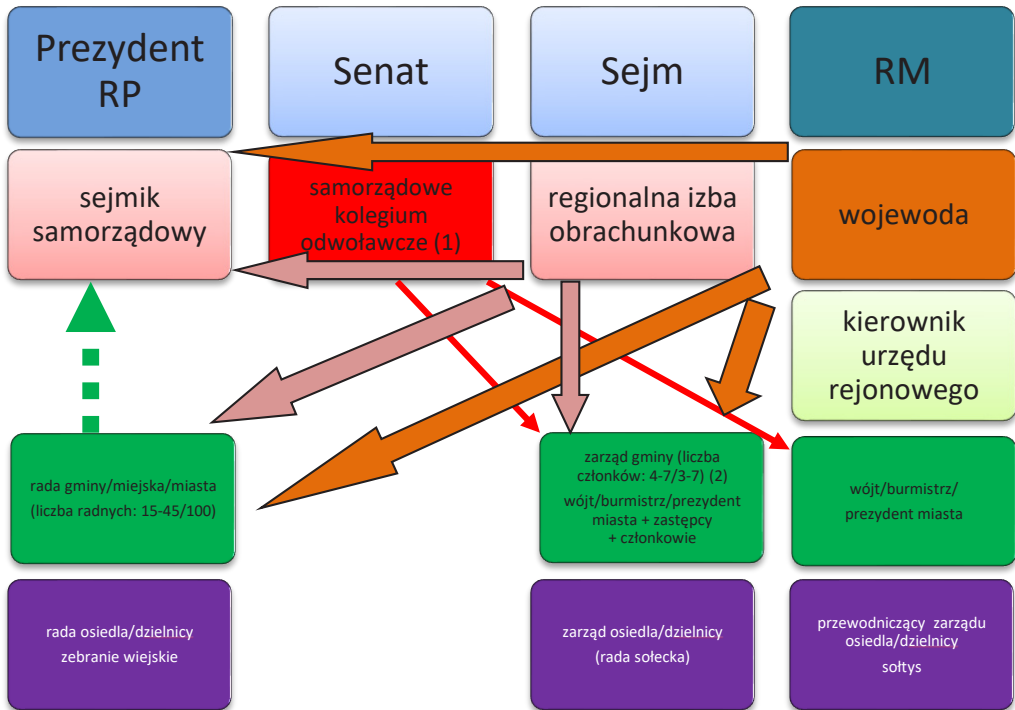

- (1) od 1 stycznia 1993 r. nadzór w sprawach budżetowych sprawują regionalne izby obrachunkowe
 (2) wojewoda sprawuje nadzór w sprawach innych niż budżetowych gminy

Schemat 4. Ustrój samorządu terytorialnego w latach 1994-1998

Sytuacja ustrojowa z uwzględnieniem skutków wejścia w życie przepisów prawa zawartych w:

- ustawie z dnia 12 października 1994 r. o samorządowych kolegiach odwoławczych (obecnie: Dz.U. z 2028 r. poz. 570) – od 6 grudnia 1994 r.
- ustawie z dnia 29 września 1995 r. o zmianie ustawy o samorządzie terytorialnym oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr 124, poz. 610 z późn. zm.) – od 18 listopada 1995 r.

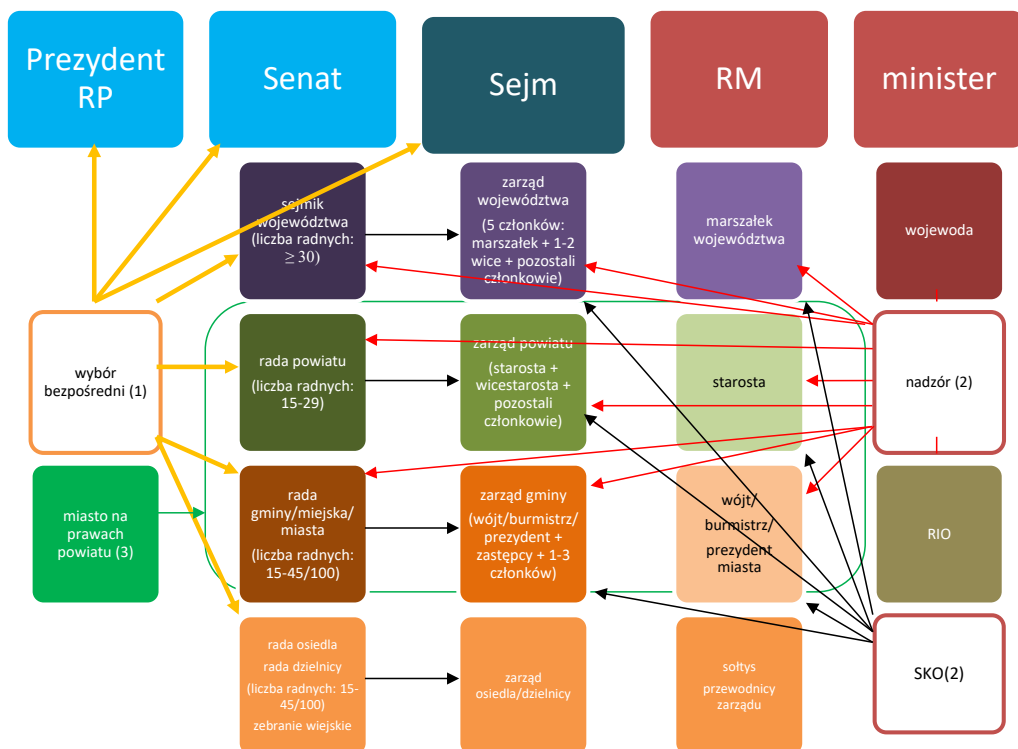

- (1) z dniem 6 grudnia 1994 r. utworzono samorządowe kolegia odwoławcze, co zapoczątkowało proces ich uniezależniania od sejmików samorządowych; do dnia 1 stycznia 1999 r. utrzymywały się jednak jeszcze zależności między sejmikiem samorządowym a SKO (zob.: art. 4 ust. 4, art. 5 ust. 2, art. 6, art. 7 ust. 2 i art. 8 ust. 3 ustawy o samorządowych kolegiach odwoławczych, w pierwotnym brzmieniu)
- (2) zmiana liczebności – od 18 listopada 1995 r.

Schemat 5. Ustrój samorządu w latach 1999-2002

Sytuacja ustrojowa z uwzględnieniem skutków wejścia w życie przepisów prawa zawartych w:

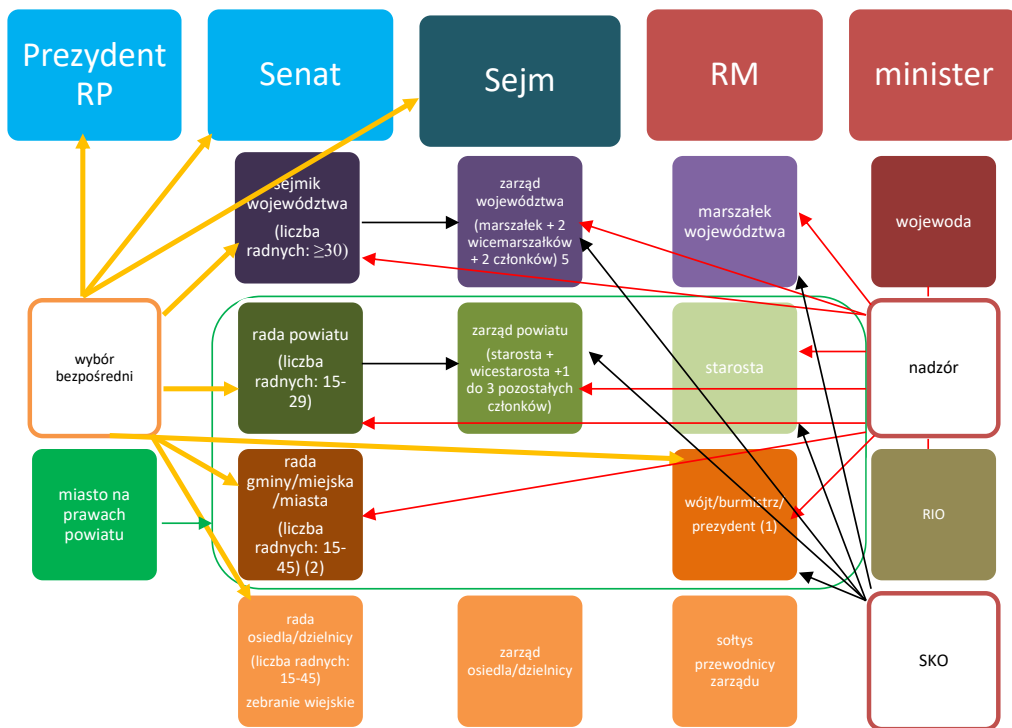
- ustawie z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie województwa (obecnie: Dz.U. z 2019 r. poz. 512 z późn. zm.); sejmik województwa oraz zarząd województwa (marszałek + 1/2 wicemarszałków + 2/3 pozostałych członków = 5)
- ustawie z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym (obecnie: Dz.U. z 2019 r. poz. 511 z późn. zm.) rada powiatu oraz zarząd powiatu (starosta + wicestarosta + 1 do 3 pozostałych członków zarządu = 3 do 5)
- ustawie z dnia 5 czerwca 1998 r. o administracji rządowej w województwie (Dz.U. z 2001 r. Nr 80. poz. 872 z późn. zm.) – aktualnie zastąpiona nową ustawą
- ustawie z dnia 24 lipca 1998 r. o wejściu w życie ustawy o samorządzie powiatowym, ustawy o samorządzie województwa oraz ustawy o administracji rządowej w województwie (Dz.U. Nr 99, poz. 631)
- ustawie z dnia 24 lipca 1998 r. o zmianie niektórych ustaw określających kompetencje organów administracji publicznej – w związku z reformą ustrojową państwa (Dz.U. Nr 106, poz. 668 z późn. zm.)
- ustawie z dnia 13 października 1998 r. – Przepisy wprowadzające ustawy reformujące administrację publiczną (Dz.U. Nr 133, poz. 872)
- ustawie z dnia 11 kwietnia 2001 r. o zmianie ustaw: o samorządzie gminnym, o samorządzie powiatowym, o samorządzie województwa, o administracji rządowej w województwie oraz o zmianie niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr 45, poz. 497 z późn. zm.)

- (1) w wyniku reformy z 1999 roku uzyskano w Polsce najwyższy w Europie stopień demokratyzacji ustroju państwowego, bowiem na każdym poziomie organizacyjnym znajdują się organy pochodzące z wyboru bezpośredniego
- (2) dla zapewnienia jednolitości państwa wprowadzono jednolity nadzór sprawowany przez wojewodę i RIO wobec wszystkich trzech typów JST (od 30 maja 2001 r. RIO sprawują nadzór w sprawach budżetowych), podobnie jak wprowadzono jednolitą kontrolę instancyjną nad decyzjami wydawanymi przez organy gmin, powiatów i województw sprawowaną przez SKO (o ile przepisy szczególne nie stanowią inaczej). W konsekwencji utrzymuje się, choć relatywnie ograniczony, udział organów administracji rządowej (w szczególności wojewody) w pełnieniu funkcji organu wyższego stopnia w stosunku do organów administracji samorządowej)
- (3) gmina miejska o statusie miasta na prawa powiatu łączy ustrojowo organy i zadania z zakresu działania gminy i powiatu

Schemat 6. Ustrój samorządu po 2002 r.

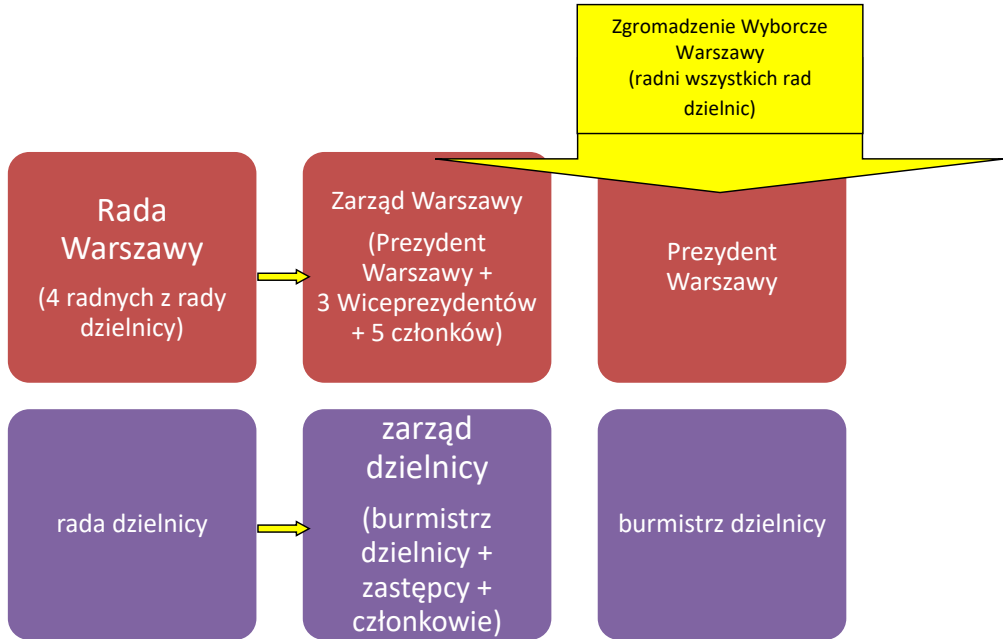
Sytuacja ustrojowa z uwzględnieniem skutków wejścia w życie przepisów prawa zawartych w ustawie z dnia 20 czerwca 2002 r. o bezpośrednim wyborze wójta, burmistrza i prezydenta miasta (Dz.U. z 2010 r. Nr 176, poz. 1191) – obecnie zastąpiona działem VIII Kodeksu wyborczego

- (1) jednoosobowy organ wykonawczy w gminie; w przypadku miasta na prawach powiatu prezydent miasta występuje równolegle w roli zarządu powiatu, starosty oraz wójta i (byłego) zarządu gminy
- (2) zob. jeszcze art. 17 ust. 2 u.s.g. (od 1 stycznia 2016 r.)

Schemat 7. Ustrój miasta stołecznego Warszawy w latach 1990-1994

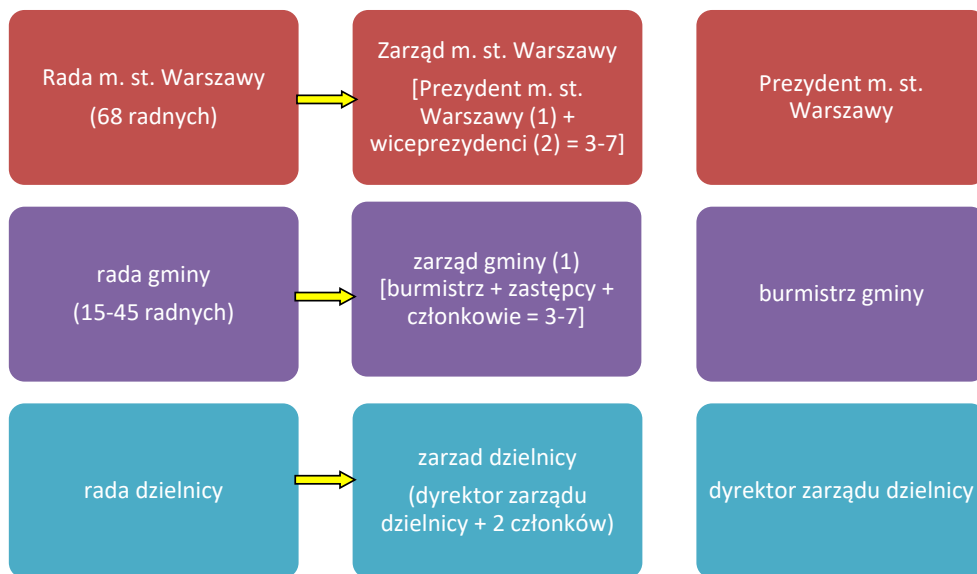
Sytuacja ustrojowa z uwzględnieniem skutków wejścia w życie przepisów prawa zawartych w ustawie z dnia 18 maja 1990 r. o ustroju samorządu miasta stołecznego Warszawy (Dz.U. Nr 34, poz. 200 z późn. zm.) z mocy prawa związek dzielnic-gmin

Schemat 8. Ustrój miasta stołecznego Warszawy w latach 1994-2002

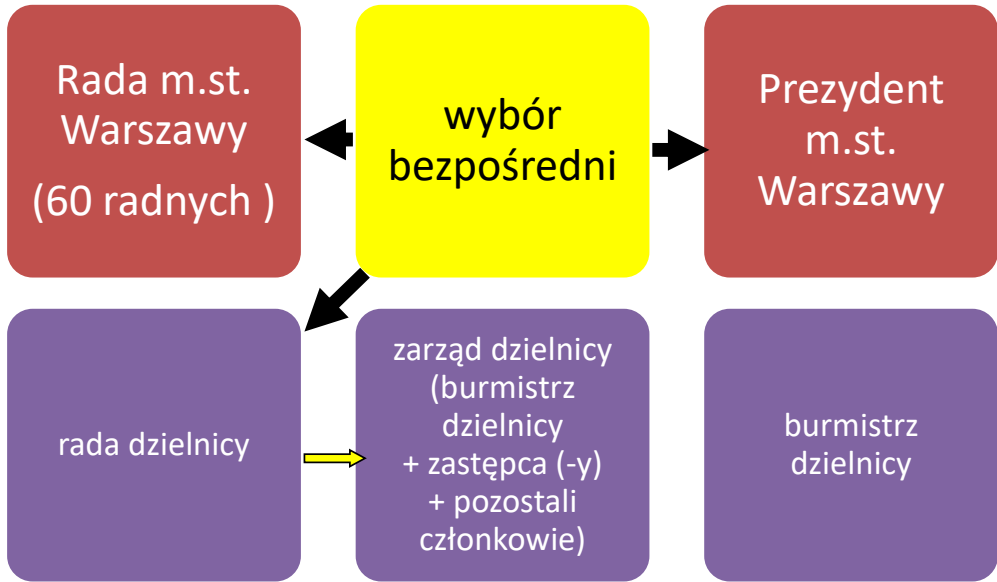
Sytuacja ustrojowa z uwzględnieniem skutków wejścia w życie przepisów prawa zawartych w ustawie z dnia 25 marca 1994 r. o ustroju miasta stołecznego Warszawy (Dz.U. Nr 48, poz. 195 z późn. zm.) z mocy prawa związek 11 gmin warszawskich

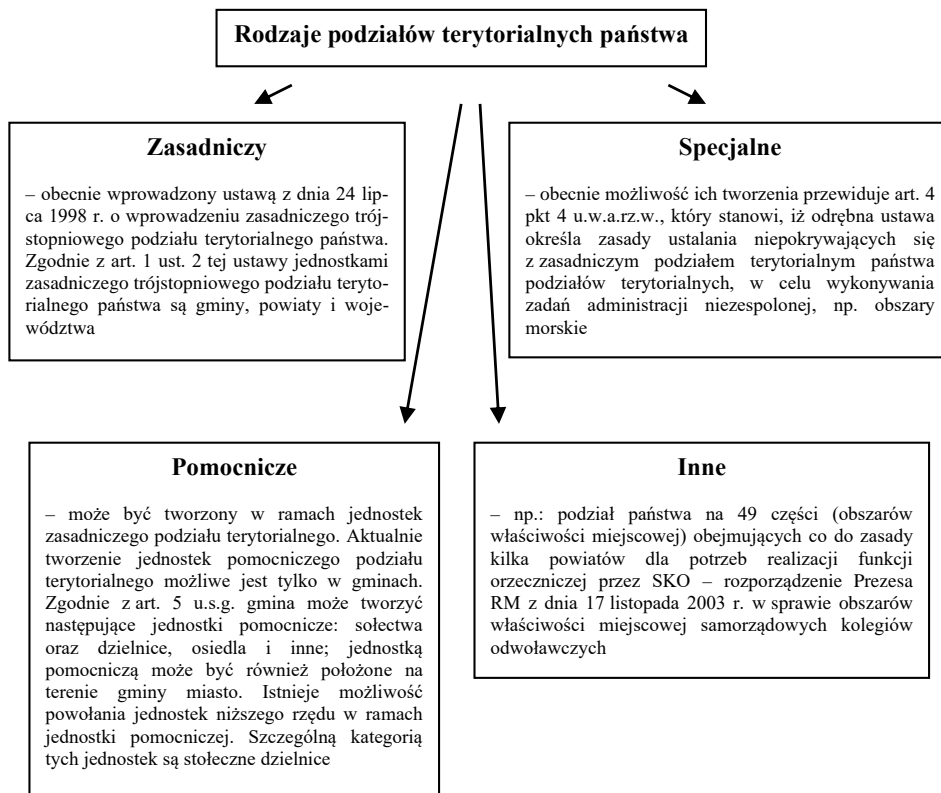
- (1) Prezydent m.st. Warszawy był równocześnie organem wykonawczym Gminy Warszawa-Centrum (jednoosobowym zarządem tej gminy). Prezydenta m.st. Warszawy wybierała Rada Gminy Warszawa-Centrum
- (2) Ustawa nie określała liczby wiceprezydentów, nie regulował jej Statut m.st. Warszawy, jeśli jednak z uwagi na brak określenia liczebności Zarządu m.st. Warszawy należało zastosować przepis art. 28 u.s.g., to łączna liczba nie mogła przekroczyć 7 osób, co pozwala przyjąć, iż liczba wiceprezydentów wynosiła 2-6. Wiceprezydentów wybierała Rada m.st. Warszawy na wniosek Prezydenta m.st. Warszawy

Schemat 9. Ustrój miasta stołecznego Warszawy po 2002 r.

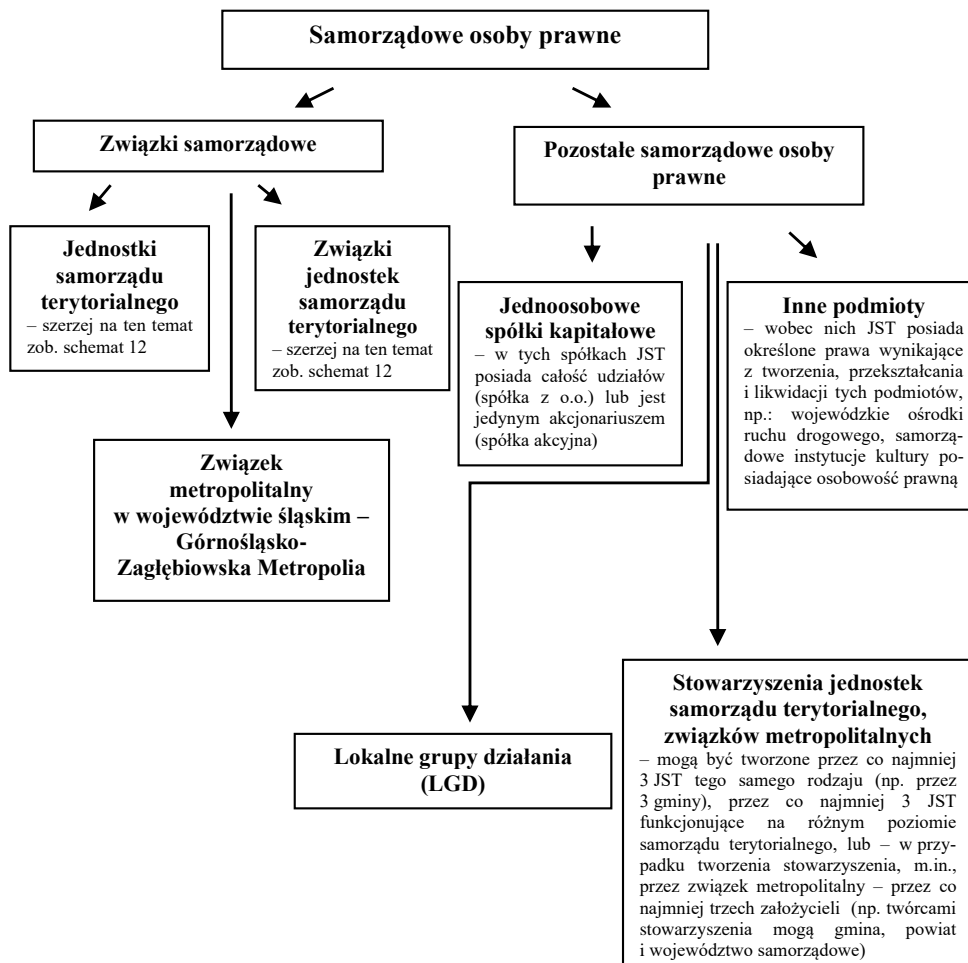
Sytuacja ustrojowa z uwzględnieniem skutków wejścia w życie przepisów prawa zawartych w ustawie z dnia 15 marca 2002 r. o ustroju miasta stołecznego Warszawy (obecnie: Dz.U. z 2015 r. poz. 1438) – z mocy ustawy miasto na prawach powiatu

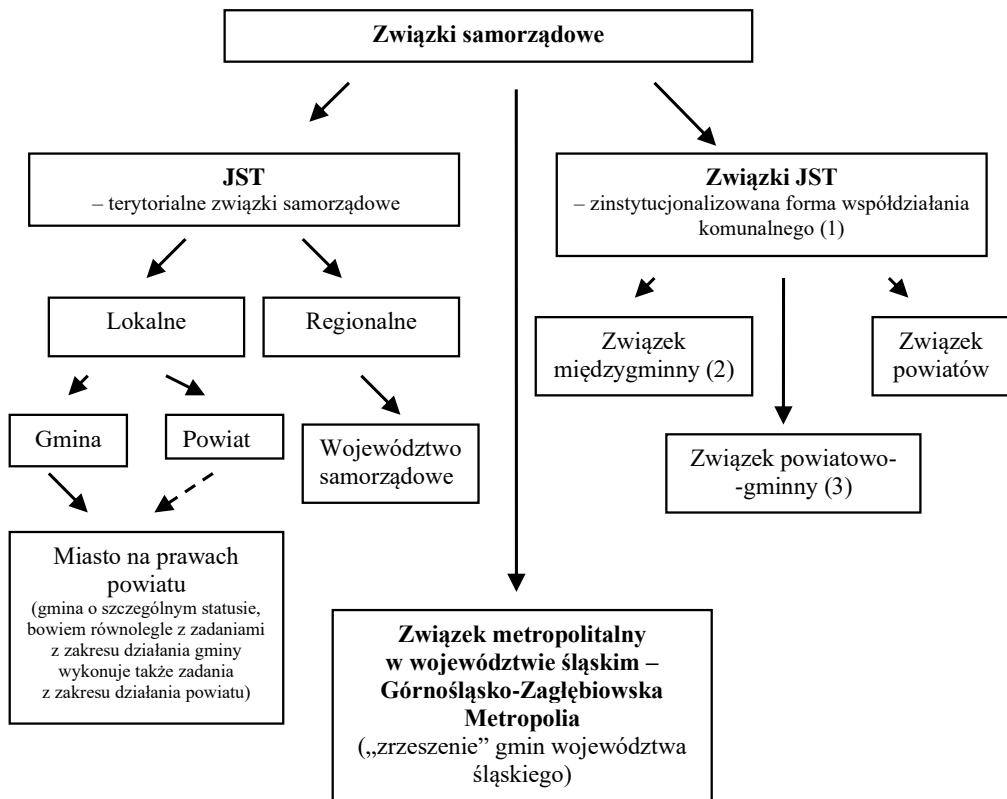
Schemat 10. Rodzaje podziałów terytorialnych państwa

Schemat 11. Samorządowe osoby prawne

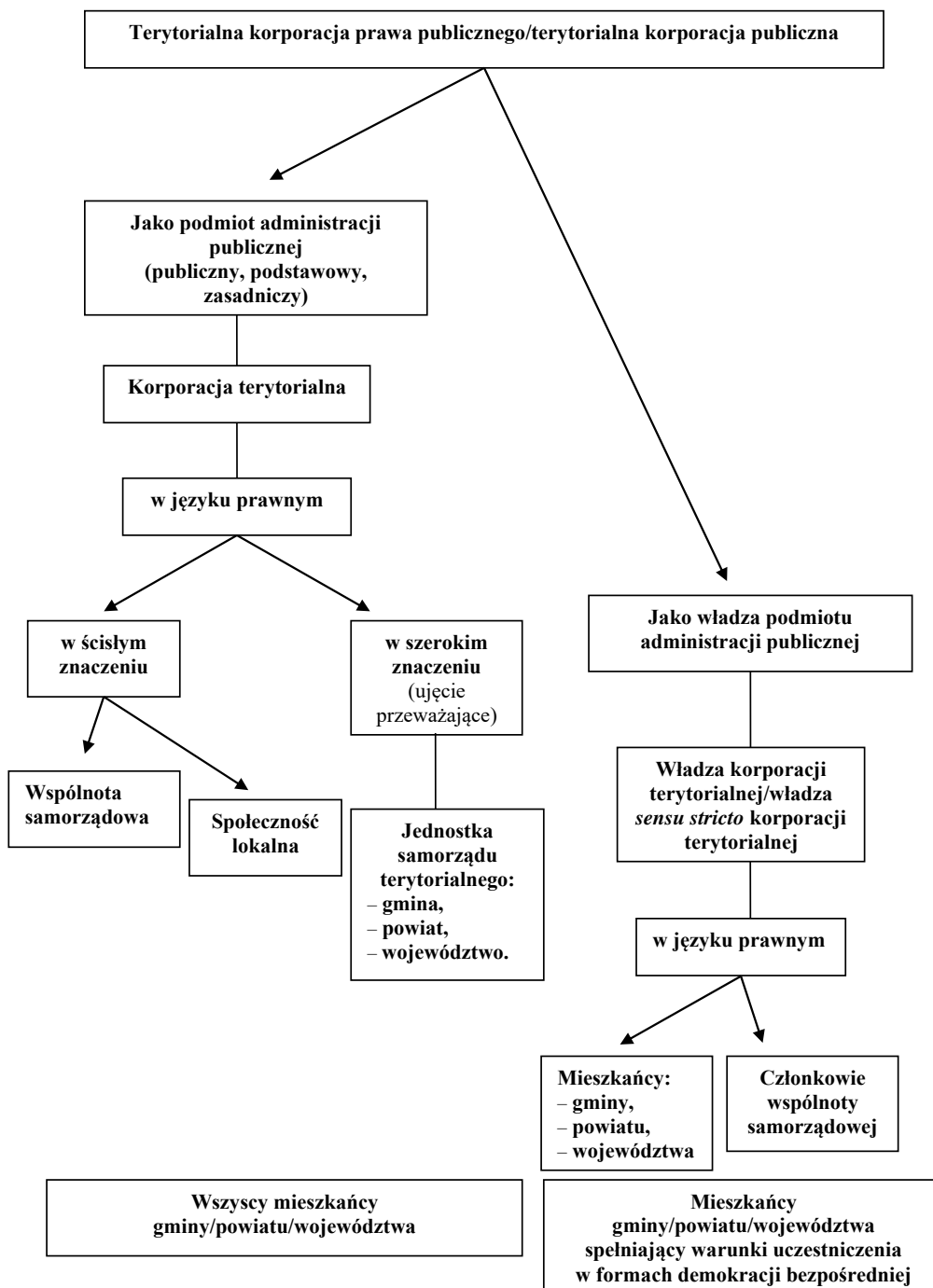
Schemat 12. Związki samorządowe

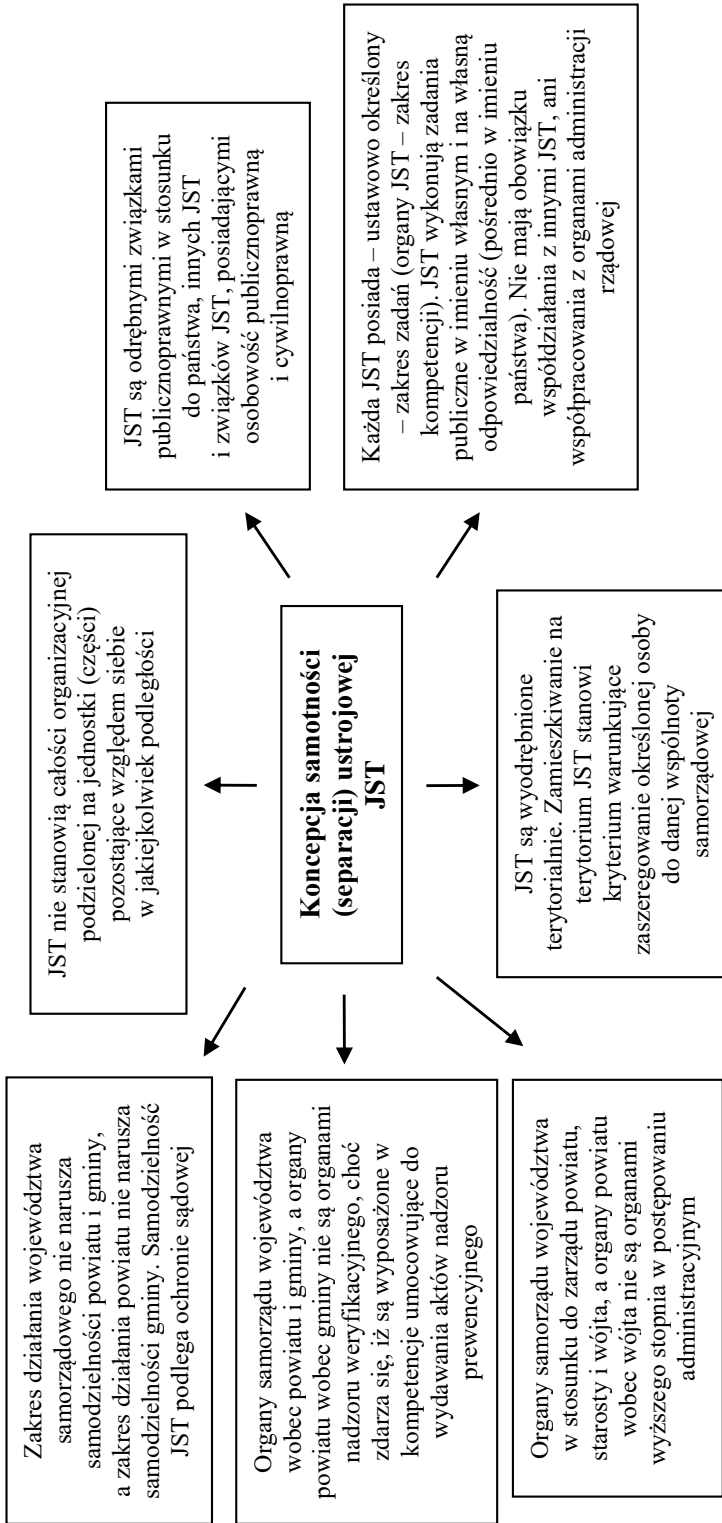
- (1) Wobec uchylecia (z dniem 1 stycznia 2016 r.) art. 74 u.s.p., brakuje już w samorządowych ustawach ustrojowych podstaw do wyodrębniania związków komunalnych (w rozumieniu zapoczątkowanym w dniu 1 stycznia 1999 r., tj. jako związków międzygminnych z udziałem co najmniej jednego miasta na prawach powiatu). Ustawodawca nie jest jednak konsekwentny (zob. art. 5 ustawy z dnia 20 grudnia 1996 r. o gospodarce komunalnej, w którym związki komunalne są synonimem związków powiatowo-gminnych – *sic!*).
- (2) W tym – związek miast na prawach powiatu (i to niezależnie od tego, czy współdziałanie dotyczy zakresu działania gmin, zakresu działania powiatu, czy też obu tych sfer). *Nota bene*, w takim przypadku ciągle mamy do czynienia z wprost nienazwanymi w języku prawnym związkami jednostek samorządu terytorialnego.
- (3) W tym – związek miasta na prawach powiatu z powiatem. Specyfika uwarunkowań determinujących współdziałanie w ramach tego rodzaju związków przesądza o tym, że i w takim przypadku wspólne wykonywanie zadań publicznych może dotyczyć zarówno zadań właściwych dla zakresu działania powiatu, jak i zakresu działania gminy).

**Schemat 13. Instytucjonalne aspekty terytorialnej korporacji prawa publicznego/
terytorialnej korporacji publicznej**

(P. Lisowski, *Relacje strukturalne w polskim samorządzie terytorialnym*, Kolonia Limited 2013)

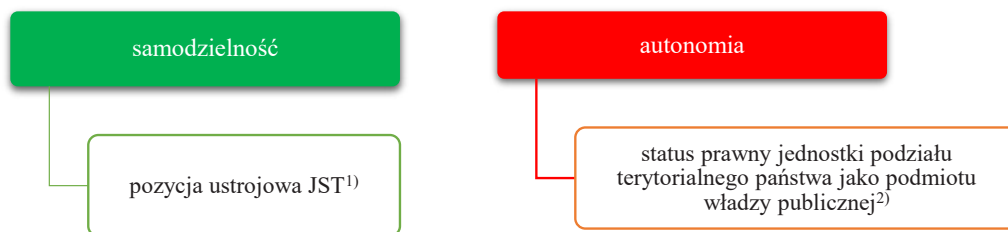

Schemat 14. Koncepcja samotności (separacji) ustrojowej jednostek samorządu terytorialnego

Schemat 15. Samodzielność i rodzaje władztwa jednostek samorządu terytorialnego

1. Samodzielność nie oznacza autonomii JST

- (1) Jako suma regulacji prawnych wyznaczających podstawy i granice samodzielności JST, w tym relacje z organami administracji rządowej oraz z innymi JST.
- (2) Status prawny terytoriów odmienny od terytorium całego państwa np. terytoria zamorskie, terytoria wydzielone z powodów politycznych, etnicznych, religijnych lub ekonomicznych. Z reguły na terytoriach takich obowiązuje częściowo lub całkowicie odrębny porządek prawny (autonomia prawodawcza). Z uwagi na to, że Rzeczpospolita Polska jest państwem jednolitym zgodnie z art. 3 Konstytucji RP (zasada unitarności), w Polsce takie terytoria nie mogą występować.

2. Fundamenty samodzielności JST

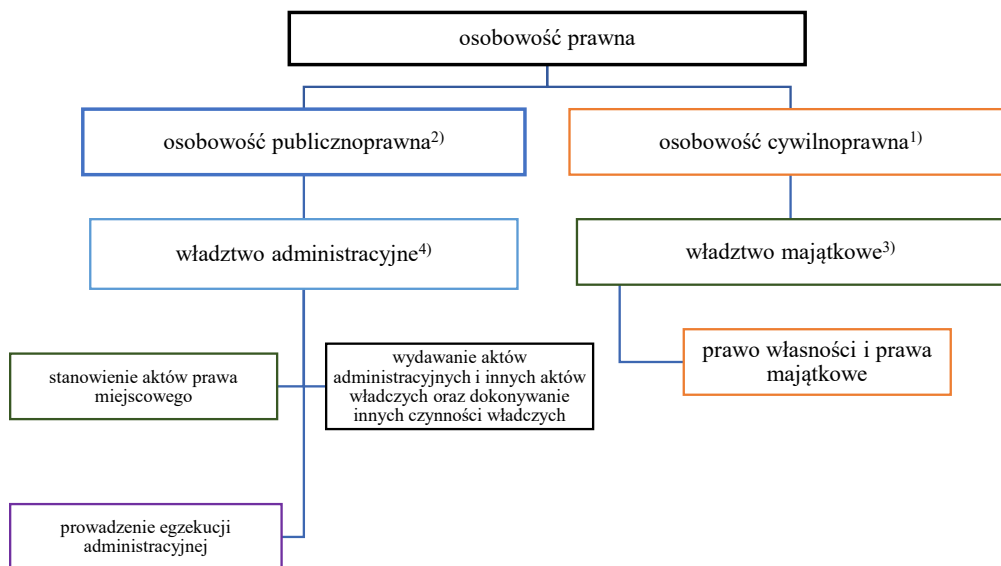

- (1) Nadanie JST osobowości prawnej warunkuje ich samodzielność wyrażoną w art. 16 ust. 2 zd. 2 Konstytucji RP w sformułowaniu „[...] istotną część zadań publicznych samorząd wykonuje w imieniu własnym i na własną odpowiedzialność” i powtórzoną w samorządowych ustawach ustrojowych: art. 2 ust. 1 u.s.g., art. 2 ust. 1 u.s.p. i art. 6 ust. 1 u.s.w. Przepisy prawa krajowego realizują zasadę działania społeczności lokalnych na własną odpowiedzialność i we własnym interesie sformułowaną w art. 2 ust. 1 EKSL.
- (2) Władztwo należy rozumieć nie tyle jako przejaw władzy w jednostronnym wiążącym określaniu sytuacji prawnej adresata działania organu władzy publicznej, ale jako zdolność JST do regulowania spraw powierzonych do wykonywania przez nie, w szczególności ustrojowych spraw własnych. Władztwo rozciąga się na wszelkie przejawy samodzielności JST, co wyraża art. 3 ust. 1 EKSL, zgodnie z którym samorząd lokalny oznacza prawo i zdolność społeczności lokalnych do kierowania i zarządzania sprawami publicznymi im powierzonymi.
- (3) Nadzór nie powinien być postrzegany jako ograniczenie samodzielności JST, ale jako jej gwarancja, pod warunkiem, że organy JST – jako organy władzy publicznej – działają zgodnie z wyrażonymi w art. 7 Konstytucji RP zasadami legalności i praworządności, czyli na podstawie i w granicach prawa, dopiero bowiem ich naruszenie uzasadnia ingerencję nadzorczą. Gwarancjami ochrony samodzielności jest ograniczenie nadzoru wyłącznie do kryterium legalności oraz ograniczenie kręgu podmiotowego organów uprawnionych do sprawowania nadzoru lub stosowania środków o charakterze nadzorczym wprost w art. 171 Konstytucji RP, co jest zgodne z art. 8 EKSL.
- (4) Sądowa ochrona samodzielności JST zagwarantowana jest *explicite* w art. 165 ust. 2 Konstytucji RP, który podlega bezpośredniemu stosowaniu na podstawie art. 8 ust. 2 Konstytucji RP, a w konsekwencji – na organach władzy sądowniczej ciąży obowiązek dokonywania takiej wykładni przepisów prawa, by zapewnić JST prawo do zaskarżenia aktu/czynności ingerującej w jej samodzielność. Powtórzona jest w ustawach ustrojowych: art. 2 ust. 3 u.s.g., art. 2 ust. 3 u.s.p. i art. 6 ust. 3 u.s.w. Przepisy prawa krajowego realizują tym samym zobowiązanie wynikające z art. 11 EKSL do określenia w prawie krajowym odwołania na drodze sądowej w celu zapewnienia swobodnego wykonywania uprawnień oraz poszanowania zasad samorządności lokalnej. Ograniczenia w jej stosowaniu muszą mieć źródło w normach, zasadach i wartościach konstytucyjnych (zob. art. 171 ust. 3

Konstytucji RP, w związku z art. 98 ust. 1 u.s.g., art. 85 ust. 1 u.s.p., art. 86 ust. 1 u.s.w.). Sądowa ochrona wymaga aktywności organów JST (wystąpienia z wnioskiem, skargą lub pozwem), nie jest uruchamiana z urzędu. Zasada ta nie gwarantuje JST prawa do zaskarżenia decyzji organu wyższego stopnia wydanej po rozpatrzeniu odwołania od decyzji podjętej w pierwszej instancji przez organ JST.

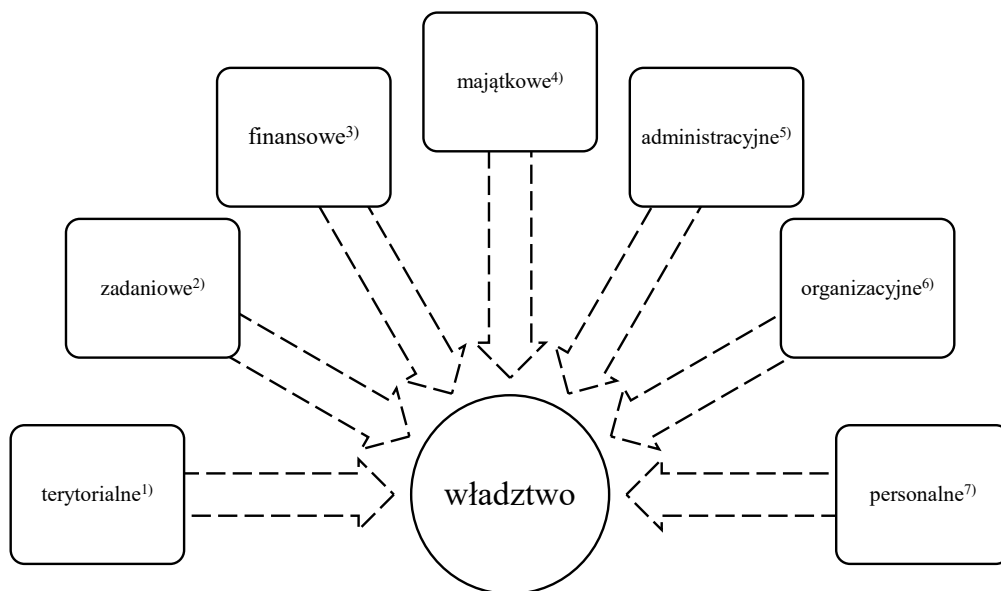
3. Dychotomiczna struktura osobowości prawnej JST

- (1) W art. 165 ust. 1 zd. 2 Konstytucji RP sformułowana jest *explicite* zasadniczo osobowość prawna w sferze prawa cywilnego, bowiem mowa jest wyłącznie o prawie własności i innych prawach majątkowych, zaś art. 33 K.c. stanowi, że obok Skarbu Państwa osobami prawnymi są jednostki organizacyjne, którym przepisy szczególne przyznają osobowość prawną. Dzięki osobowości cywilnoprawnej JST mogą wchodzić w stosunki cywilnoprawne jako osoby prawne przez czynności prawne i faktyczne swoich organy (zgodnie z art. 31 u.s.g. gminę na zewnątrz reprezentuje wójt, z art. 34 ust. 1 u.s.p. – powiat na zewnątrz reprezentuje starosta, z art. 43 ust. 1 u.s.w. – województwo na zewnątrz reprezentuje marszałek województwa), a mając zdolność sądową mogą pozywać i być pozywane w ramach zobowiązań powstałych na ich tle.
- (2) Mimo braku jednoznacznej deklaracji w tekście normatywnym, w orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego oraz sądów administracyjnych i powszechnych przyjęto interpretację art. 165 ust. 1 zd. 1 Konstytucji oraz art. 2 ust. 1 u.s.g., art. 2 ust. 1 u.s.p. i art. 6 ust. 1 w kierunku uznania, że „Podmiotowość jednostek samorządu terytorialnego na gruncie prawa publicznego i prywatnego, gwarantowana konstytucyjnie, jest podstawą regulacji ustrojowej samorządu terytorialnego” (wyrok TK z listopada 2006 r., K 31/06, OTK-A 2006, nr 10, poz. 147).
- (3) Osobowość cywilnoprawna jest podstawą władztwa majątkowego JST przejawiającego się w dysponowaniu przez nie prawem własności i prawami majątkowymi wynikającymi z posiadania mienia samorządowego. Zgodnie z art. 46 ust. 3 u.s.p. powiat w stosunkach cywilnoprawnych jest podmiotem praw i obowiązków, które dotyczą jego mienia nienależącego zarazem do innych powiatowych osób prawnych. Gmina i gminne osoby prawne, powiat i powiatowe osoby prawne oraz odpowiednio województwo i wojewódzkie osoby prawne ponoszą odpowiedzialność wyłącznie za własne zobowiązania (art. 49 ust. 1 u.s.g., art. 49 u.s.p., art. 60 u.s.w.). W koncepcji podręcznika Autorzy przyjmują konstytutywne znaczenie osobowości publicznoprawnej dla istnienia JST.
- (4) Osobowość publicznoprawna jest w szczególności podstawą władztwa administracyjnego przejawiającego się w uprawnieniu organów JST do stanowienia aktów prawa miejscowego zgodnie z art. 94 Konstytucji RP oraz art. 40 u.s.g., art. 40 i 41 u.s.p. oraz art. 89 u.s.w, a także wydawania aktów administracyjnych kształtujących sytuację prawną ich adresatów (art. 39 ust. 1 u.s.g., art. 38 ust. 1 u.s.p. i art. 46 u.s.w.) i innych aktów władczych, dokonywania czynności władczych, jak również do prowadzenia czynności egzekucyjnych względem zobowiązanych do wykonania spoczywających

na nich obowiązków wynikających z treści aktów prawa miejscowego, czy wydanych decyzji administracyjnych (art. 20 § 1 pkt 2 ustawy z dnia 17 czerwca 1966 r. o postępowaniu egzekucyjnym w administracji, Dz.U. z 2019 r. poz. 1438).

4. Pojęcie i formy władztwa JST

- (1) Władztwo terytorialne jest wskazane w art. 16 ust. 1 Konstytucji RP, art. 1 u.s.g., art. 1 u.s.p. i art. 1 u.s.w. jako terytorialna podstawa powstania wspólnoty samorządowej mieszkańców zamieszkujących odpowiednią jednostkę zasadniczego podziału terytorialnego państwa.
- (2) Władztwo zadaniowe dotyczy przedmiotu działania organów i jednostek organizacyjnych JST. Opiera się na wyłączności JST w zakresie zadań wskazanych ustawowo zgodnie z art. 16 ust. 2 zd. 1 w zw. z art. 163 Konstytucji RP. Zadania z zakresu działania JST są zadaniami publicznymi wykonywanymi na rzecz wspólnot samorządowych JST (zadania własne – art. 166 ust. 1 Konstytucji RP) oraz na rzecz państwa (zadania zlecone – art. 166 ust. 2 Konstytucji RP). Władztwo zadaniowe stanowi przedmiot analizy szczegółowej ich wykonywania w tabelach nr 2-3, 38-39 i schemacie nr 16.
- (3) Istotą władztwa finansowego jest dysponowanie swoimi dochodami i wydatkami w granicach ustalonych przepisami u.f.p., u.d.j.s.t. i u.r.
- (4) Władztwo majątkowe wyraża się w dysponowaniu mieniem samorządowym każdej z JST na podstawie osobowości cywilnoprawnej w formach prawnych ustalonych przepisami Kodeksu cywilnego, u.g.n. i ustawy o gospodarce komunalnej.
- (5) Zob. przyp. 4 w cz. 3.
- (6) Władztwo organizacyjne należy postrzegać w powiązaniu z władztwem administracyjnym (w zakresie władztwa ustrojowego) oraz z władztwem majątkowym (w zakresie organizacji zasobów mienia samorządowego).
- (7) Władztwo personalne przejawia się w samodzielny kreowaniu obsady personalnej organów i samodzielny zatrudnianiu pracowników samorządowych przy jednoczesnym braku środków nadzoru *ad personam* o charakterze prewencyjnym.

4.1. Władztwo terytorialne

- (1) Sejm w drodze ustawy tworzy województwa (art. 2 ustawy o wprowadzeniu zasadniczego trójstopniowego podziału terytorialnego państwa). RM w drodze rozporządzenia tworzy, łączy, dzieli i znosi gminy (art. 4 ust. 1 pkt u.s.g.) i powiaty (art. 3 ust. 1 pkt 1 u.s.p.).
- (2) Wyjątki: zniesienie gmin warszawskich (art. 15 u.m.st.W.) i zniesienie powiatu warszawskiego (art. 16 u.m.st.W.) oraz art. 1 ustawy z dnia 5 lipca 2018 r. o szczególnych rozwiązaniach dotyczących gminy Ostrowice w województwie zachodniopomorskim (Dz.U. poz. 1432).
- (3) RM w drodze rozporządzenia ustala granice gmin (art. 4 ust. 1 pkt 1 u.s.g.), powiatów (art. 3 ust. 1 pkt 1 u.s.p.) i województw (art. 5a ustawy o wprowadzeniu zasadniczego trójstopniowego podziału terytorialnego państwa).
- (4) Sejm w drodze ustawy ustala nazwę województwa (art. 2 ustawy o wprowadzeniu zasadniczego trójstopniowego podziału terytorialnego państwa). RM w drodze rozporządzenia ustala i zmienia nazwę gminy (art. 4 ust. 1 pkt 3 u.s.g.) i powiatu (art. 3 ust. 1 pkt 3 u.s.p.).
- (5) Sejm w drodze ustawy ustala siedziby władz województwa (art. 3 ustawy o wprowadzeniu zasadniczego trójstopniowego podziału terytorialnego państwa). RM w drodze rozporządzenia ustala siedziby władz gminy (art. 4 ust. 1 pkt 3 u.s.g.) i powiatu (art. 3 ust. 1 pkt 3 u.s.p.).

4.2. Władztwo zadaniowe

4.2.1. Struktura zadań z zakresu działania JST, ich charakter i źródło

- (1) Obie kategorie zadań są wskazane ustawowo dla określonego typu JST. Wyróżnienie w prawie materialnym zadań własnych obowiązkowych wiąże bezwzględnie JST, podobnie jak wiążące jest

wykonanie publicznego zadania państwa ustawowo zleconego danemu typowi JST. Zob. tabele nr 2-3, 38-39 i schemat nr 16.

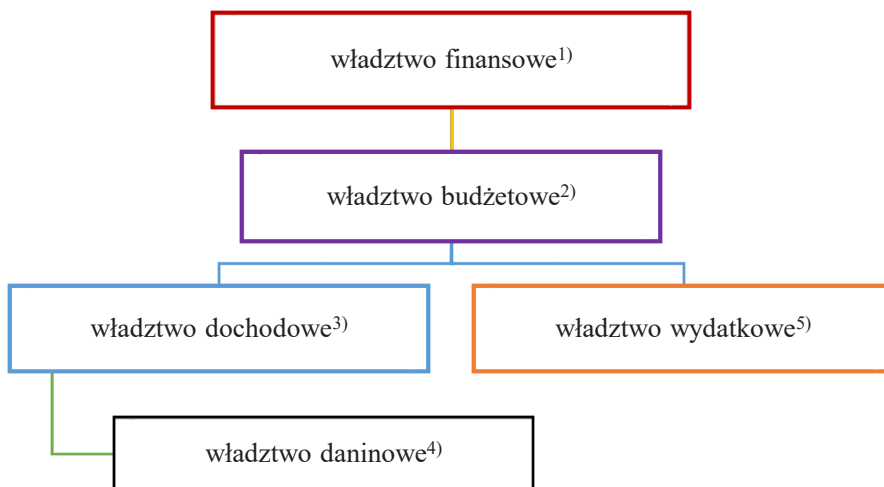
- (2) Przystępowanie JST do porozumień z organami administracji rządowej ma charakter wyłącznie dobrowolny.

4.2.2. Klauzule zadaniowe – podział zadań między JST w oparciu o kryterium specjalizacji¹⁾

- (1) Podział w oparciu o to kryterium pozwala ustalić ogólne klauzule zadaniowe JST i tym samym uniknąć kolizji w zakresie wykonywania zadań z tego samego zakresu przedmiotowego np. edukacja publiczna, czy pomoc społeczna. Klauzule zadaniowe oparte są na domniemaniu właściwości gminy z art. 164 ust. 3 Konstytucji RP oraz art. 6 i 7 u.s.g., przy jednoczesnym zapewnieniu braku kolizji między gminą a powiatem (art. 4 ust. 6 u.s.p.), a także między województwem a powiatem i gminą (art. 4 ust. 1 u.s.w.), i wyraźnym wskazaniu charakteru zadań powiatu (art. 4 ust. 1 u.s.p.) oraz zadań województwa (art. 14 ust. 1 u.s.w.).
- (2) Np. w zakresie zadań edukacji publicznej (art. 7 ust. 1 pkt 8 u.s.g.) gmina prowadzi przedszkola i szkoły podstawowe, w których realizowany jest powszechny obowiązek szkolny na jednakowych zasadach (art. 8 ust. 15 w zw. z art. 31 i art. 36 ust. 8 u.P.o.). Np. do zadań w zakresie pomocy społecznej (art. 7 ust. 1 pkt 6 u.s.g.) należy organizowanie i udzielanie świadczeń o charakterze ekonomicznym oraz opiekuńczym, tworzenie i utrzymywanie ośrodka pomocy społecznej (art. 17 i 18 ustawy o pomocy społecznej).
- (3) Np. w zakresie zadań edukacji publicznej (art. 4 ust. 1 pkt 1 u.s.p.) powiat prowadzi szkoły podstawowe specjalne, placówki, poradnie i ośrodki adresowane do określonych grup dzieci i młodzieży, a także szkoły ponadpodstawowe o zróżnicowanym profilu kształcenia, w których realizowany jest powszechny obowiązek szkolny na zróżnicowanych zasadach (art. 8 ust. 16 w zw. z art. 18 ust. 1 pkt 2 i art. 36 ust. 9 u.P.o.). Np. do zadań w zakresie pomocy społecznej (art. 4 ust. 1 pkt 3 u.s.p.) należy tworzenie i utrzymywanie domów pomocy społecznej, ośrodków interwencji kryzysowej, mieszkań chronionych, powiatowych ośrodków wsparcia, udzielanie pomocy cudzoziemcom o statusie uchodźcy (art. 19 i 20 ustawy o pomocy społecznej).
- (4) Np. w zakresie zadań edukacji publicznej (art. 14 ust. 1 pkt 1 u.s.w.) województwo prowadzi biblioteki pedagogiczne i placówki doskonalenia nauczycieli, placówki, poradnie i ośrodki adresowane do określonych grup dzieci i młodzieży szkoły ponadpodstawowe o zróżnicowanym profilu kształcenia o znaczeniu regionalnym lub ponadregionalnym, w których tylko częściowo realizowany jest powszechny obowiązek szkolny na różnych zasadach (art. 8 ust. 22 w zw. z art. 18 ust. 1 pkt lit. f i ust. 2b, oraz częściowo art. 36 ust. 9 u.P.o.). Np. do zadań w zakresie pomocy społecznej (art. 14 ust. 1 pkt 4 u.s.w.) należy organizowanie i prowadzenie regionalnych jednostek organizacyjnych pomocy społecznej (art. 19 i 20 ustawy o pomocy społecznej).

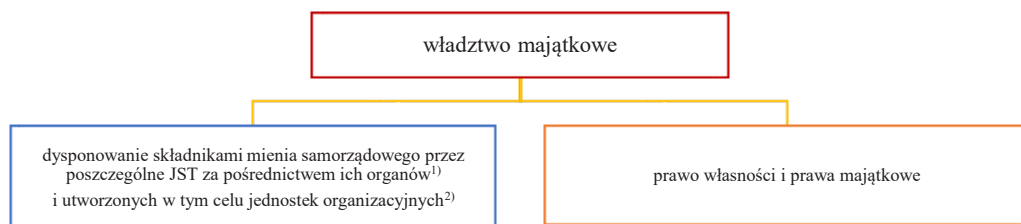
4.3. Władztwo finansowe

- (1) Podstawą władztwa finansowego jest przepis art. 167 Konstytucji RP stanowiący o udziale JST w dochodach publicznych (ust. 1 i 4) oraz dział V u.f.p. regulujący gospodarkę budżetową JST, jak również przepisy samorządowych ustaw ustrojowych: art. 51 ust. 1 u.s.g., art. 51 ust. 1 u.s.p. i art. 6 ust. 1 pkt 3 i art. 61 u.s.w.
- (2) Z uwagi na to, że wszelkie dochody i wydatki JST mogą być dokonywane wyłącznie na podstawie budżetu, czyli rocznego planu dochodów i wydatków oraz przychodów i rozchodów JST (art. 211 ust. 1 u.f.p.), można przyjąć, że władztwo finansowe wyraża się najpełniej we władztwie budżetowym, tj. w prawie uchwalania budżetu przez OSiKJST (dział V rozdział 3 u.f.p.), wykonywania budżetu przez OWJST (dział V rozdział 4 u.f.p.) oraz zatwierdzania wykonania budżetu danej JST (dział V rozdział 5 u.f.p.). Szczególną formą władztwa budżetowego jest budżet obywatelski polegający na ustaleniu w ramach corocznych konsultacji (obowiązkowych w miastach na prawach powiatu) wskazania zadań, które są umieszczane w uchwale budżetowej, a rada gminy nie może ich usunąć ani zmienić stopnia ich ważności, przy czym łączna wysokość budżetu obywatelskiego musi wynosić co najmniej 0,5% wydatków gminy wykazanych w ostatnim sprawozdaniu z wykonania budżetu (art. 5a ust. 3-7 u.s.g.). Władztwo budżetowe podlega nadzorowi sprawowanemu przez regionalne izby obrachunkowe – zob. tabela 41, 42 i 44 oraz schemat 33.
- (3) Władztwo dochodowe polega na konstytucyjnych gwarancjach dochodów JST proporcjonalnych do ich zadań (art. 167 ust. 1 i 4) wraz z ustaleniem ich źródeł (art. 167 ust. 2 i 3), które są głównie regulowane w u.d.j.s.t. JST ma prawo ustalić na podstawie przepisów prawa rodzaj i wielkość dochodów w budżecie (art. 212 ust. 1 pkt 1 i 4 u.f.p.), a także ma prawo ich poboru ze źródeł określonych w przepisach prawa i wskazanych w uchwale budżetowej. Władztwo dochodowe podlega kontroli gospodarki finansowej sprawowanej przez regionalne izby obrachunkowe w zakresie skuteczności poboru należnych dochodów oraz kontroli wewnętrznej w ramach procedury absolutoryjnej – zob. schemat 27.
- (4) Władztwo daninowe stanowiące składową władztwa dochodowego zagwarantowane jest w art. 168 Konstytucji RP wszystkim JST, jednak z uwagi na regulacje zawarte w ustawie z dnia 12 stycznia 1991 r. o podatkach i opłatach lokalnych, ustawie z dnia 30 października 2002 r. o podatku leśnym i ustawie z dnia 15 listopada 1984 r. o podatku rolnym, przysługuje wyłącznie gminie. Do podatków lokalnych należą: podatek od nieruchomości i podatek od środków transportowych, do opłat lokalnych należą: opłata targowa, opłata miejscowa, opłata uzdrowiskowa, opłata reklamowa i opłata od posiadania psów. Władztwo daninowe gminy obejmuje także prawo ustanawiania opłat o charakterze administracyjnym: renty planistycznej z art. 36 u.p.z.p., opłaty adiacenckiej z art. 98a, art. 107, art. 144-148 u.g.n., opłaty za postój w strefie płatnego parkowania i śródmiejskiej strefie płatnego parkowania z art. 13b ustawy z dnia 21 marca 1985 r. o drogach publicznych.
- (5) Władztwo wydatkowe polega na prawie wydatkowania środków stanowiących dochód JST na realizację zadań własnych, zadań z zakresu administracji rządowej i innych zadań zleconych ustawami, zadań przejętych dla realizacji umów i porozumień, zadań realizowanych wspólnie z innymi JST,

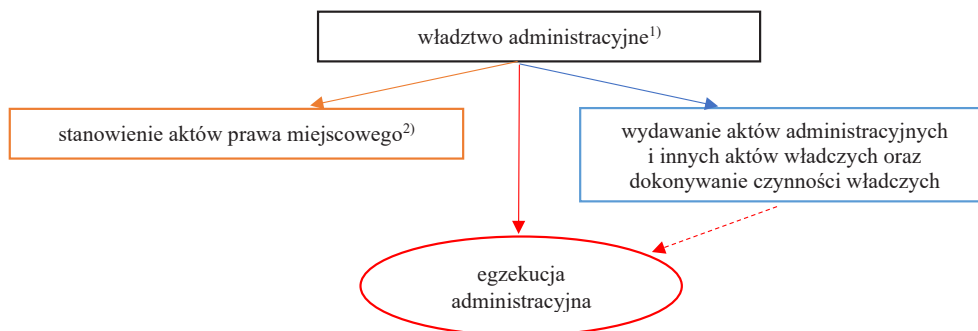
pomoc rzeczową lub finansową dla innych JST oraz programy finansowane z udziałem środków zewnętrznych z art. 5 ust. 2 i 3 u.f.p. (art. 212 ust. 1 pkt 2 i 5, art. 216 ust. 2 i 3 u.f.p.). W ramach władztwa wydatkowego znajdują się m.in. obowiązkowe wydatki na zadania wskazane w budżecie obywatelskim (zob. przyp. 2). Władztwo wydatkowe podlega kontroli gospodarki finansowej sprawowanej przez regionalne izby obrachunkowe w zakresie prawidłowości dokonywanych wydatków oraz kontroli wewnętrznej w ramach procedury absolutoryjnej – zob. schemat 27.

4.4. Władztwo majątkowe

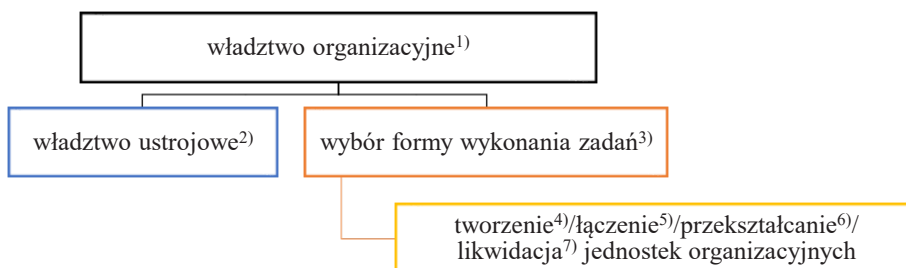
- (1) Nieruchomości jako składniki mienia JST stanowią odpowiednio zasób gminny, powiatowy i wojewódzki (art. 20 pkt 2-4 u.g.n.), którym gospodarują OWJST (art. 25 ust. 1, art. 25b i art. 25d u.g.n.). Gospodarowanie zasobem nieruchomości JST polega na szeregu czynności wymienionych w art. 23 ust. 1 oraz art. 25 ust. 2 i 2a u.g.n., w tym na zbywaniu oraz nabywaniu, wdzierżawianiu, wynajmie, użyczeniu, dokonywaniu darowizny, zamiany, a także ustanawiania użytkowania wieczystego.
- (2) Jednostki organizacyjne JST tworzone dla wykonywania ich zadań są wyposażane w nieruchomości (art. 56 u.g.n.), a także ustanawiany dla władania nimi trwałe zarząd (dział II rozdział 5 u.g.n.)

4.5. Władztwo administracyjne

- (1) Zob. komentarz 4 w cz. 3.
- (2) Szczegółowe ustalenia są przedmiotem analiz w tabelach 33-35.

4.6. Władztwo organizacyjne

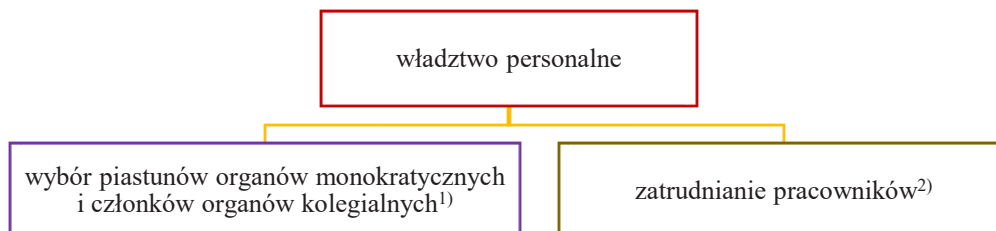
- (1) Poza prowadzoną tu analizą pozostaje wykonywanie zadań w formach współdziałania JST – zob. tabele 38-39.
- (2) Podstawą władztwa ustrojowego jako przejawu władztwa organizacyjnego jest art. 169 ust. 4 Konstytucji RP wskazujący, że OSiKJST w granicach ustaw określają ustrój wewnętrzny JST. Szczegółowe ustalenie, co do zakresu władztwa ustrojowego są przedmiotem analiz w tabeli 35, a także tabeli 6, 8.
- (3) Wybór formy wykonania zadań sprowadza się do:
- wykonywania zadań przez utworzone w tym celu samorządowe jednostki organizacyjne lub samorządowe osoby prawne albo
  - powierzenie wykonywania w drodze umowy innym podmiotom – art. 9 ust. 1 u.s.g., art. 6 ust. 1 u.s.p. i art. 8 ust. 1 u.s.w. a także art. 2 i 3 ust. 1 ustawy o gospodarce komunalnej.
- (4) Tworzenie jednostek organizacyjnych odbywa się w drodze uchwały OSiKJST (art. 18 ust. 2 pkt 9 lit f, h u.s.g.; art. 12 pkt 8 lit. g, i u.s.p., art. 18 pkt 19 lit. e i f u.s.w.) na podstawie przepisów prawa materialnego:
- a) może być nakazane przepisem prawa, łącznie ze wskazaniem formy – np.:
    - tworzenie szkoły podstawowej przez gminę jako jednostki budżetowej – art. 4 ust. 1 ustawy z dnia 27 października 2017 r. o finansowaniu zadań oświatowych (Dz.U. poz. 2203 z późn. zm.),
    - organizowanie biblioteki publicznej JST jako samorządowej instytucji kultury – art. 19 w zw. z art. 10 ustawy z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach (Dz.U. z 2019 r. poz. 1479) w zw. z art. 9 ust. 2 i art. 27 ustawy z dnia 25 października 1991 r. o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej (Dz.U. z 2018 r. poz. 1983 z późn. zm.) oraz art. 9 pkt 13 u.f.p.,
  - b) może być nakazane przepisem prawa z możliwością wyboru formy między wskazanymi przepisami,
  - c) może być pozostawione swobodzie tworzenia, jednak z wyznaczeniem formy prawnej:
    - tworzenie zarządu drogi na podstawie art. 21 ust. 1 ustawy z dnia 21 marca 1985 r. o drogach publicznych (Dz.U. z 2018 r. poz. 2068 z późn. zm.), który jest jednostką budżetową na podstawie art. 9 pkt 3 u.f.p. (w razie nieutworzenia zadania wykonuje zarządca drogi),
    - tworzenie samorządowego zakładu budżetowego dla realizacji przewozów w ramach publicznego transportu zbiorowego na podstawie art. 19 ust. 2 ustawy z dnia 16 grudnia 2010 r. o publicznym transporcie zbiorowym (Dz.U. z 2019 r. poz. 2475),
    - tworzenie podmiotu leczniczego jako spółki kapitałowej, jednostki budżetowej lub samodzielnego publicznego zakładu opieki zdrowotnej na podstawie art. 6 ust. 2 ustawy z dnia 15 kwietnia 2011 r. o działalności leczniczej (Dz.U. z 2018 r. poz. 2190 z późn. zm.),
  - d) może być pozostawione swobodzie tworzenia tak co do samego utworzenia jednostki, jak i wyboru jej formy:
    - tworzenie ogrodu zoologicznego na podstawie art. 67 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz.U. z 2018 r. poz. 1614 z późn. zm.) – brak nakazu tworzenia oraz brak określenia formy organizacyjnej, w której ogród ma być prowadzony;
  - e) przepisy prawa mogą ograniczać formę jednostki do określonego typu zadań – zgodnie z art. 14 u.f.p. samorządowy zakład budżetowy można utworzyć na podstawie art. 6 ust. 1 ustawy o gospodarce komunalnej jedynie dla wykonywania zadań własnych JST w zakresie: gospodarki mieszkaniowej i gospodarowania lokalami użytkowymi, dróg, ulic, mostów, placów oraz organizacji ruchu drogowego, wodociągów i zaopatrzenia w wodę, kanalizacji, usuwania i oczyszczania ścieków komunalnych, utrzymania czystości i porządku oraz urządzeń sanitarnych, wysypisk i unieszkodliwiania odpadów komunalnych, zaopatrzenia w energię elektryczną i ciepłą oraz gaz, lokalnego transportu zbiorowego, targowisk i hal targowych, zieleni gminnej i zadrzewień, kultury fizycznej i sportu (w tym utrzymania terenów rekreacyjnych i urządzeń sportowych), pomocy

społecznej, reintegracji zawodowej i społecznej oraz rehabilitacji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych, utrzymywania różnych gatunków egzotycznych i krajowych zwierząt, cmentarzy; samorządowy zakłada budżetowy nie może wykroczać swoją działalnością poza sferę użyteczności publicznej (art. 7 ustawy o gospodarce komunalnej).

- f) przepisy prawa mogą ograniczać formę jednostki dla określonego typu JST:
- zgodnie z art. 9 ustawy o gospodarce komunalnej wszystkie JST mogą tworzyć spółki z ograniczoną odpowiedzialnością lub spółki akcyjne w sferze użyteczności publicznej,
  - zgodnie z art. 10 ust. 1-3 ustawy o gospodarce komunalnej gmina może tworzyć poza sferą użyteczności publicznej spółki prawa handlowego, jeśli istnieją niezaspokojone potrzeby wspólnoty samorządowej na rynku lokalnym a występujące w gminie bezrobocie w znacznym stopniu wpływa ujemnie na poziom życia wspólnoty przy jednoczesnym braku skuteczności innych działań aktywizujących gospodarkę lokalną i ograniczających trwale bezrobocie lub też gdy wkładem niepieniężnym do spółki jest składnik mienia komunalnego, którego zbycie lub inne rozporządzenie spowoduje stratę majątkową, jak również wtedy, gdy spółka ma zajmować się czynnościami bankowymi, ubezpieczeniowymi, działalnością doradczą, promocyjną, edukacyjną i wydawniczą na rzecz samorządu terytorialnego, a także w zakresie innych ważnych dla rozwoju gminy (w tym działalność budownictwa mieszkaniowego na wynajem i klubów sportowych),
  - zgodnie z art. 10 ust. 4 ustawy o gospodarce komunalnej województwo może tworzyć poza sferą użyteczności publicznej spółki prawa handlowego na zasadach określonych w art. 13 ust. 3 u.s.w. tj. jeśli działalność spółek polega na wykonywaniu czynności promocyjnych, edukacyjnych i wydawniczych oraz działalności w zakresie telekomunikacji służących rozwojowi województwa,
  - z powyższego wynika, że powiat nie może tworzyć spółek prawa handlowego poza sferą użyteczności publicznej.
- (5) Łączenie lub podział jednostek organizacyjnych odbywa się w drodze uchwały OSiKJST (art. 18 ust. 2 pkt 9 lit f, h u.s.g.; art. 12 pkt 8 lit. g, i u.s.p., art. 18 pkt 19 lit. e i f u.s.w.) na podstawie przepisów prawa materialnego, przy czym przepisy prawa materialnego mogą ograniczać łączenie lub podział albo ustalać jego procedurę – np. art. 91 u.P.o. dopuszcza łączenie w zespół szkół różnych typów lub placówek prowadzonych przez tego samego organizatora; art. 13 ustawy o bibliotekach dopuszcza połączenie bibliotek prowadzonych przez tego samego organizatora, ale po podaniu na 6 miesięcy przed dniem wydania aktu o połączeniu do publicznej wiadomości informacji o tym zamiarze; art. 18 ustawy o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej dopuszcza łączenie instytucji kultury po podaniu do publicznej wiadomości informacji o zamiarze na 3 miesiące przed wydaniem aktu o połączeniu, art. 67 i 67a ustawy o działalności leczniczej przewiduje łączenie samodzielnych publicznych zakładów opieki leczniczej prowadzonego przez tę samo JST jak również przez przekazanie innej JST; art. 20 ustawy o organizowaniu i prowadzeniu instytucji kultury dopuszcza podział instytucji kultury, ale zgodnie z art. 18 ust. 3 po podaniu do publicznej wiadomości informacji o zamiarze na 3 miesiące przed wydaniem aktu o podziale.
- (6) Przekształcanie jednostek organizacyjnych odbywa się w drodze uchwały OSiKJST (art. 18 ust. 2 pkt 9 lit f, h u.s.g.; art. 12 pkt 8 lit. g, i u.s.p., art. 18 pkt 19 lit. e i f u.s.w.) na podstawie przepisów prawa materialnego, przy czym przepisy prawa materialnego mogą ograniczać przekształcenie lub ustalać jego procedurę – np. art. 6 ust. 1 ustawy o gospodarce komunalnej pozwala przekształcać samorządowe zakłady budżetowe w spółki prawa handlowego przy czym art. 22 i 23 ustawy przewiduje likwidację zakładu w celu utworzenia spółki; art. 70-82 ustawy o działalności leczniczej pozwalają przekształcić samodzielny publiczny zakład opieki zdrowotnej w spółkę kapitałową w sytuacji, gdy osiąga on wskaźnik zadłużenia przewidziany w art. 72 ust. 1 pkt 2.
- (7) Likwidacja jednostek organizacyjnych odbywa się w drodze uchwały OSiKJST (art. 18 ust. 2 pkt 9 lit f, h u.s.g.; art. 12 pkt 8 lit. g, i u.s.p., art. 18 pkt 19 lit. e i f u.s.w.) na podstawie przepisów prawa materialnego, przy czym przepisy prawa materialnego mogą ograniczać możliwość likwidacji lub ustalać jego procedurę – np. 89 u.P.o. dopuszcza likwidację szkoły publicznej wyłącznie z końcem roku szkolnego po zawiadomieniu o zamiarze likwidacji rodziców uczniów, a także pełnoletnich uczniów oraz właściwego kuratora oświaty i po uzyskaniu jego pozytywnej opinii; art. 60 ustawy o działalności leczniczej dopuszcza likwidację samodzielnego zakładu opieki zdrowotnej pod warunkiem podania do wiadomości jej zamiaru na co najmniej 3 miesiące przed jej terminem, przy czym sam okres zakończenia likwidacji nie może być dłuższy niż 12 miesięcy od jej otwarcia.

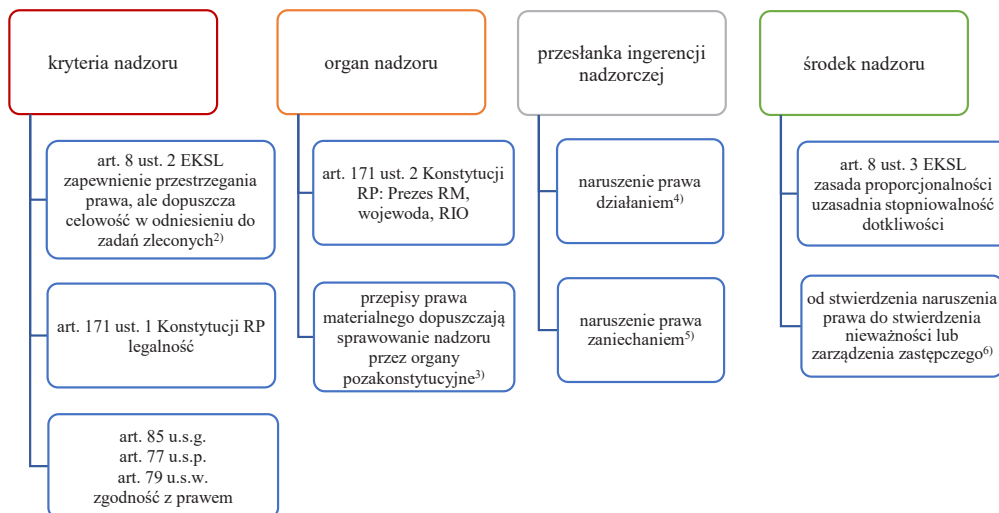

4.7. Władztwo personalne

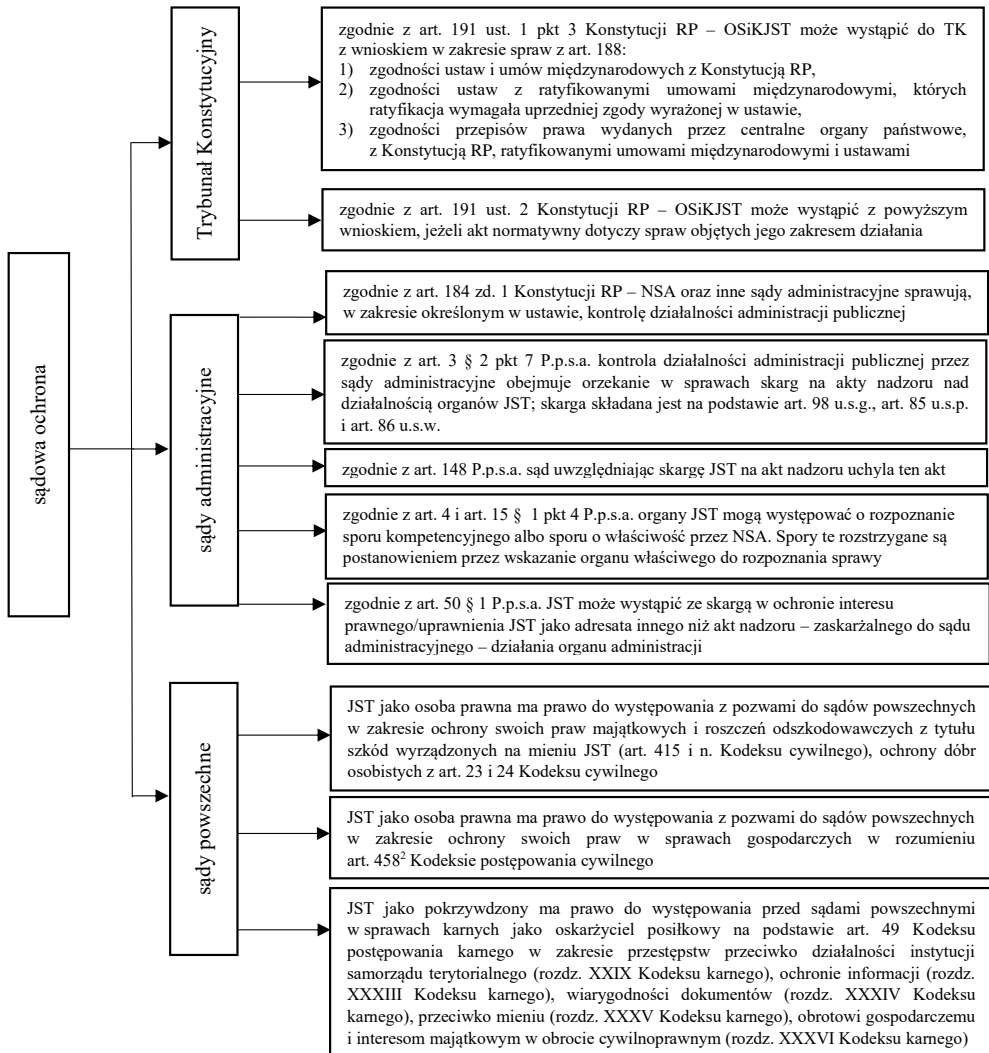
- (1) Władztwo personalne w zakresie wyboru członków organów kolegialnych zagwarantowane jest konstytucyjnie w art. 169 ust. 2 Konstytucji RP w odniesieniu do radnych OSiKJST oraz w art. 169 ust. 3 Konstytucji RP w odniesieniu do członków zarządów powiatu i województwa, a także w odniesieniu do wyboru piastunów organów monokratycznych gminy. Wybór radnych OSiKJST oraz piastunów wykonawczych organów monokratycznych w gminach (wójtów/burmistrzów/prezydentów miast) odbywa się w trybie przepisów działów VII i VIII K.wyb., które nie przewidują stwierdzenia ważności tych wyborów, a jedynie rozstrzygnięcie o ważności wyborów oraz o ważności wyboru radnego (wójta, burmistrza lub prezydenta miasta) w toku rozpoznawania protestu wyborczego (art. 394 i art. 470 K.wyb.) z ewentualnym skutkiem zarządzenia wyborów ponownych (art. 395-397 i art. 470 K.wyb.). Wybór członków zarządów powiatów i województw odbywa się w trybie uchwałodawczym (zob. tabele 22-29) i tym samym każda uchwała podlega nadzorowi wojewody, jednak postępowanie nadzorcze może dotyczyć wyłącznie terminu podjęcia uchwały (z uwagi na art. 27 ust. 1 i art. 29 u.s.p. oraz art. 32 ust. 1 i art. 33 u.s.w.), zdolności organu do podjęcia uchwały (z uwagi na art. 27 ust. 2 i 3 u.s.p. oraz art. 32 ust. 2 i 3 u.s.w.), trybu podjęcia uchwały (z uwagi na art. 27 ust. 2 i 3 u.s.p. oraz art. 32 ust. 2 i 3 u.s.w.), a także wyniku rozstrzygającego głosowania (z uwagi na art. 27 ust. 2 i 3 u.s.p. oraz art. 32 ust. 2 i 3 u.s.w.), nie może natomiast dotyczyć spełniającej wymogi ustawowe osoby wybranej do składu zarządu. Uwagi powyższe mają zastosowanie do wyboru wójta/burmistrza/prezydenta miasta w trybie art. 482 K.wyb., przez radę gminy – wojewoda może prowadzić postępowanie nadzorcze w stosunku do uchwały o wyborze wyłącznie w odniesieniu do terminu jej podjęcia (z uwagi na art. 482 § 9 K.wyb.), procedury zgłoszenia kandydatów (z uwagi na art. 482 § 7 K.wyb.), zdolności organu do podjęcia uchwały (z uwagi na art. 482 § 2 K.wyb.), trybu podjęcia uchwały (z uwagi na art. 482 § 2 K.wyb.) i uzyskania wyniku rozstrzygającego głosowania (z uwagi na art. 482 § 2 K.wyb.), nie może dotyczyć natomiast osoby kandydata spełniającego wymogi ustawowe.
- (2) Zatrudnianie pracowników samorządowych na podstawie wyboru, powołania i umowy o pracę na odpowiednich stanowiskach w tym urzędniczych, w tym kierowniczych urzędniczych, a także pomocniczych i obsługi odbywa się na podstawie przepisów ustawy z dnia 21 listopada 2008 r. o pracownikach samorządowych (Dz.U. z 2019 r. poz. 1282) i nie podlega nadzorowi w rozumieniu przepisów art. 171 Konstytucji RP oraz odpowiednich przepisów samorządowych ustaw ustrojowych. Jednak przestrzeganie przepisów tej ustawy w zakresie np. obowiązku przeprowadzania naboru na wolne stanowiska urzędnicze, w tym kierownicze urzędnicze (art. 13), spełniania wymogów kwalifikacyjnych osób zatrudnianych na poszczególnych stanowiskach (art. 6, art. 13 ust. 2 pkt 3, art. 39 ust. 1 pkt 2) a także przepisów o charakterze *incompatibilitas* (art. 30 i 31 oraz odpowiednich przepisów analizowanych w tabeli 13) może być przedmiotem oceny do zastosowania środków nadzoru *ad personam* z art. 96 ust. 2 u.s.g., art. 83 ust. 2 u.s.p. i art. 84 ust. 2 u.s.w., a także wydawania zarządzeń zastępczych z art. 98a u.s.g., art. 85a u.s.p. i art. 86a u.s.w.

5. Nadzór

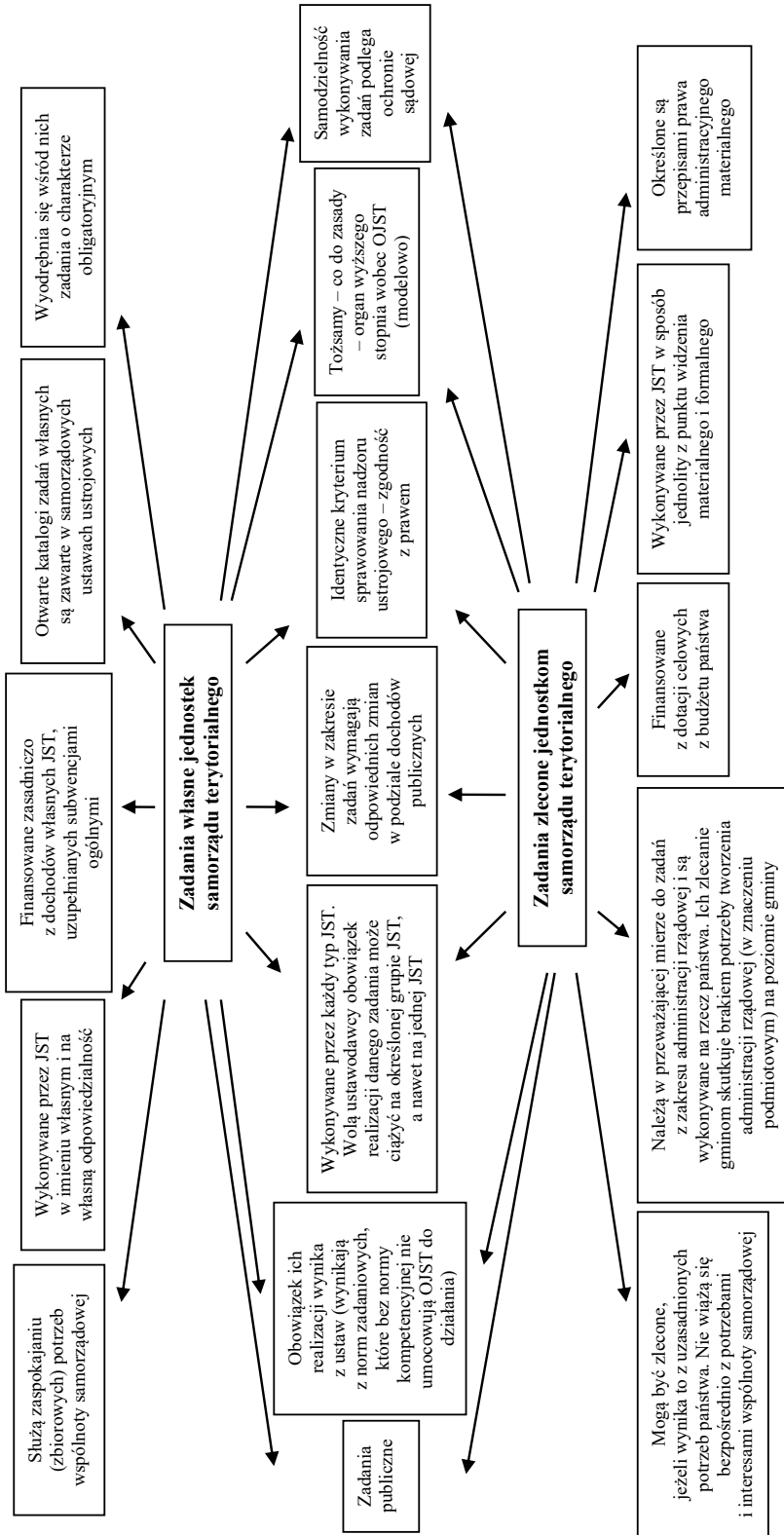
Konstrukcja nadzoru gwarantująca poszanowanie samodzielności JST¹⁾

- (1) Każdy z elementów jest wyznaczony prawem zgodnie z art. 8 ust. 1 EKSL, który stanowi „Wszelka kontrola administracyjna społeczności lokalnych może być dokonywana wyłącznie w sposób oraz w przypadkach przewidzianych w Konstytucji lub w ustawie”. Prowadzona analiza uwzględnia konsekwencje wynikające z art. 102 u.s.g., art. 89 u.s.p. i art. 88 u.s.w.
- (2) Prawodawca krajowy nie zastosował kryterium celowościowi z uwagi na charakter zadań (własnych i zleconych), jednak kryterium „braku skuteczności w wykonywaniu zadań publicznych” przez organy JST z art. 97 ust. 1 u.s.g., art. 84 ust. 1 u.s.p. i art. 85 ust. 1 u.s.w. w kontekście stwierdzenia, że stan ten cechuje nierokowanie szybkiej poprawy i przedłużanie się, trudno jest uznać za kryterium legalności. Podobnie przepisy u.z.p.k. w zakresie, w którym ingerencje wojewody uzależniają od opinii Instytutu Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu, nie noszą cech stosowania kryterium zgodności z prawem. Tego typu regulacje bliższe wydają się być kryterium celowości, dając przy tym asumpt do formułowania kryterium legalności celu.
- (3) Zob. tabele 41 i 42.
- (4) Środki nadzoru *ad meritum* o charakterze weryfikacyjnym co do zasady odnoszą się do skutku naruszenia prawa wywołanego działaniem organu JST w przepisanej formie (uchwała lub zarządzenie).
- (5) Środki nadzoru *ad meritum* weryfikacyjne odnoszą się w przypadku zarządzeń zastępczych do zaniechania organu JST, który w sytuacji zobowiązania przepisem prawa do podjęcia działania o założonym skutku (np. podjęcia uchwały stwierdzającej wygaśnięcie mandatu radnego naruszającego zakazu typu *incompatibilitas*) w wyznaczonym terminie zobowiązania tego nie realizuje, co prowadzi do braku sanacji stanu naruszenia prawa.
- (6) Przepisy art. 90 ust. 1 i 4 u.s.g. oraz art. 79 ust. 1 i 4 u.s.p. a także art. 82 ust. 1 i 4 u.s.w. różnicują środek nadzoru weryfikacyjnego *ad meritum* co do skutku prawnego stwierdzenia nieważności, co skutkuje utratą mocy prawnej uchwały lub zarządzenia i wskazania, że uchwałę lub zarządzenie wydano z naruszeniem prawa, co powoduje utraty ich mocy prawnej, w zależności od istotności naruszenia prawa tymi aktami.

6. Sądowa ochrona

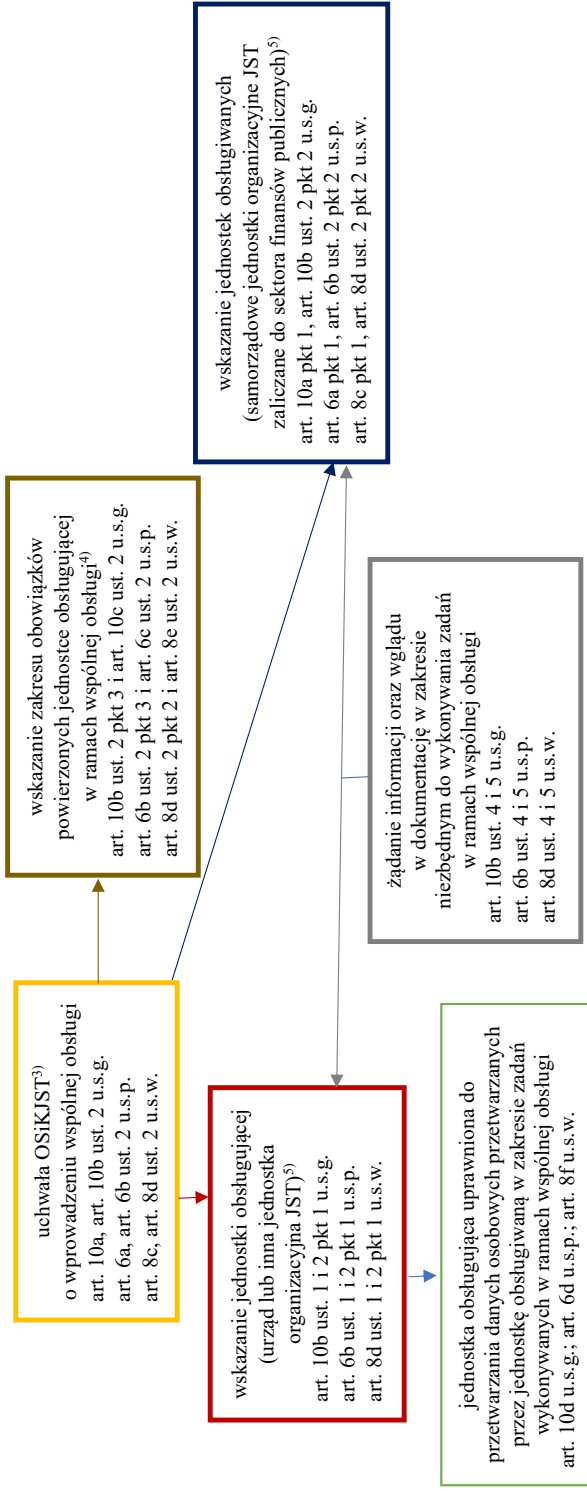

Schemat 16. Zadania własne i zadania zlecone – cechy wspólne i różnice

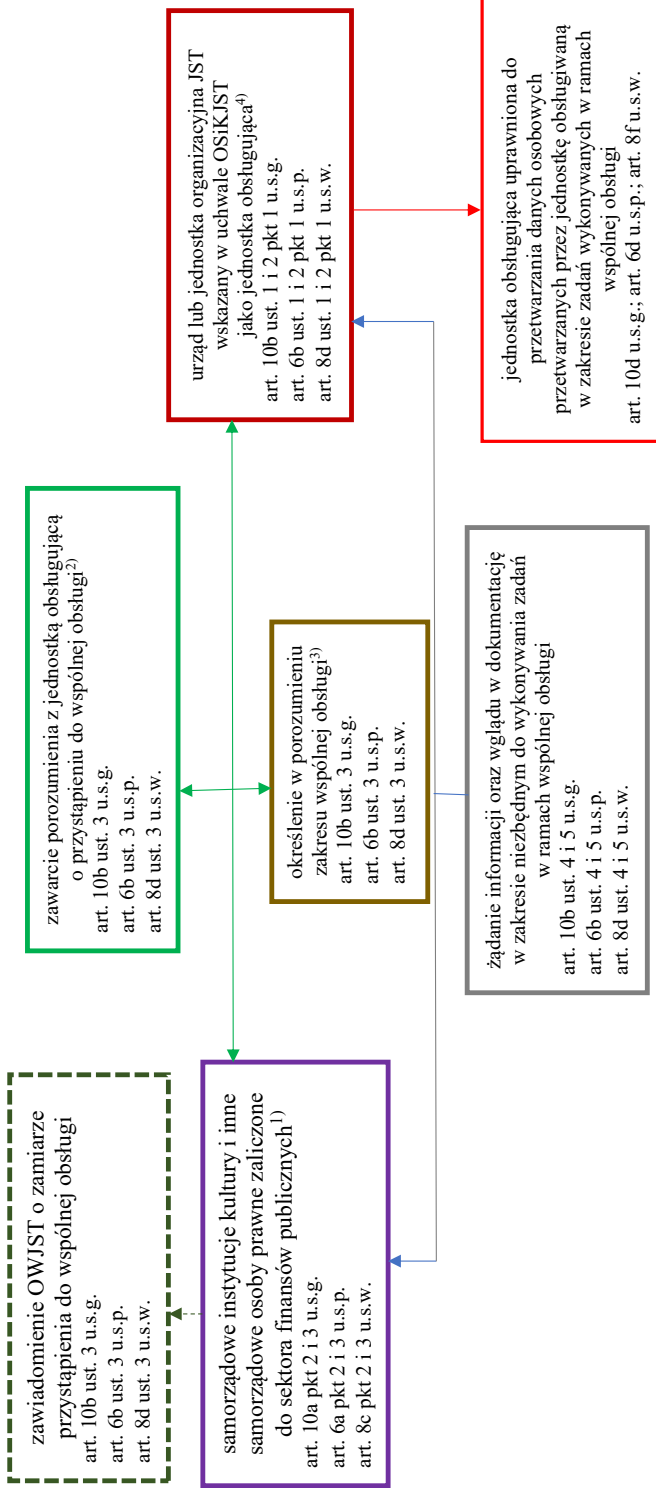
Schemat 17. Procedura wprowadzenia wspólnej obsługi administracyjnej, finansowej i organizacyjnej samorządowych jednostek organizacyjnych, w tym samorządowych osób prawnych zaliczonych do sektora finansów publicznych¹⁾

- 1) wariant – powierzenia funkcji jednostki obsługującej urzędowi JST lub innej jednostce organizacyjnej JST
a) obsługa samorządowych jednostek organizacyjnych zaliczonych do sektora finansów publicznych²⁾

- (1) Z wyłączeniem przedsiębiorstw, instytutów badawczych, banków i spółek prawa handlowego – art. 10a pkt 3 u.s.g., art. 6a pkt 3 u.s.p., art. 8c pkt 3 u.s.w.
 (2) W rozumieniu art. 9 pkt 3 i 4 u.f.p. są to jednostki budżetowe i samorządowe zakłady budżetowe.
 (3) Z racji braku szczególnych regulacji zastosowanie mają ogólne regulacje dotyczące trybu podejmowania uchwał w sprawie wprowadzenia wspólnej obsługi z art. 14 u.s.g., art. 13 ust. 1-1c u.s.p. i art. 19 ust. 1-1c u.s.w. – zwykłą większością głosów w obecności co najmniej połowy ustawowego składu rady w głosowaniu jawnym lub jawnym imiennym. Sporny jest charakter prawny uchwały, w doktrynie przyjmuje się kwalifikację uchwał rady gminy jako aktów prawa miejscowego, zaś rad powiatu i sejmiku nie, podczas gdy w orzecznictwie wszystkim uchwałam odmawia się kwalifikacji jako aktów prawa miejscowego.
 (4) Z wyłączeniami określonymi w art. 10c ust. 1 u.s.g., art. 6c ust. 1 u.s.p. i art. 8e ust. 1 u.s.w.
 (5) Wskazanie musi być konkretne: nazwy i siedziby tych jednostek. W następstwie zmiany ulegają regulaminy organizacyjne urzędów i jednostek organizacyjnych obsługujących i obsługiwanych, uwzględniające przejęcie lub pozabawienie zakresu tych zadań.

b) obsługa samorządowych instytucji kultury i innych samorządowych osób prawnych zaliczonych do sektora finansów publicznych¹⁾

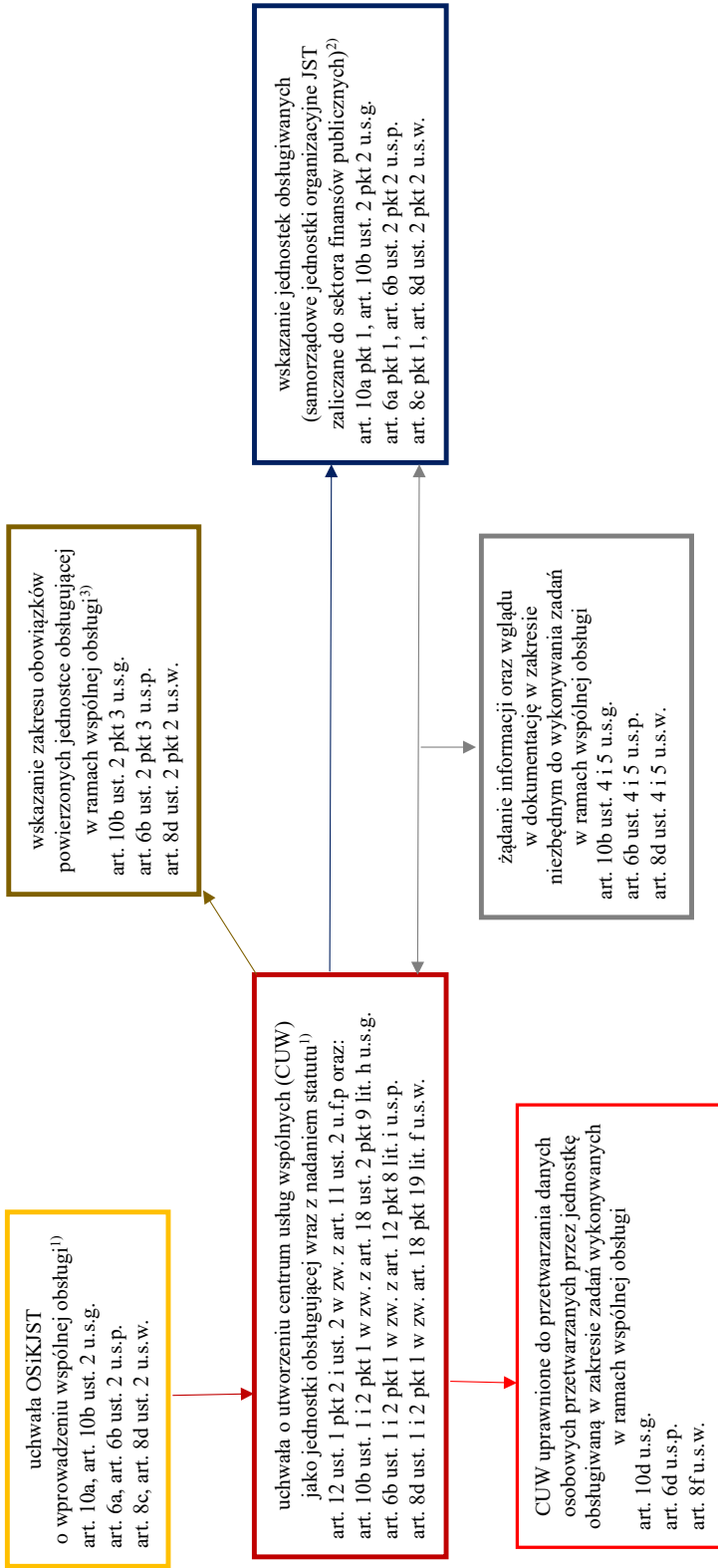
(1) Z wyłączeniem przedsiębiorstw, instytutów badawczych, banków i spółek prawa handlowego – art. 10a pkt 3 u.s.g., art. 6a pkt 3 u.s.p., art. 8c pkt 3 u.s.w.

(2) Powierzenie obsługi nie wymaga uchwały OSiKJST. Porozumienie zawierane jest między urzędem/jednostką organizacyjną jako jednostką obsługującą, a samorządową instytucją kultury lub inną samorządową osobą prawną po wcześniejszym zawiadomieniu OWJST o tym zamiarze, jednak nie rodzi to uprawnień do podejmowania przez ten organ czynności (np. wyrażania zgody itp.).

(3) W przypadku samorządowych instytucji kultury powierzenie obowiązków z zakresu rachunkowości i sprawozdawczości przekazywane jest w całości – art. 10c ust. 2 u.s.g., art. 6c ust. 2 u.s.p., art. 8e ust. 2 u.s.w. Oznacza to, że inne samorządowe osoby prawne nie mogą powierzyć obowiązków objętych wyłączeniem z art. 10c ust. 1 u.s.g., art. 6c ust. 1 u.s.p. i art. 8e ust. 1 u.s.w. oraz rachunkowości i sprawozdawczości z art. 10c ust. 2 u.s.g., art. 6c ust. 1 u.s.p.

(4) W następstwie zmiany ulegają regulaminu organizacyjne urzędów i jednostek organizacyjnych obsługujących oraz statuty samorządowych instytucji kultury i innych samorządowych osób prawnych, uwzględniające przejście lub pozabawienie zakresu tych zadań.

2) wariant – utworzenia centrum usług wspólnych (CUW)
a) obsługa samorządowych jednostek organizacyjnych zaliczonych do sektora finansów publicznych

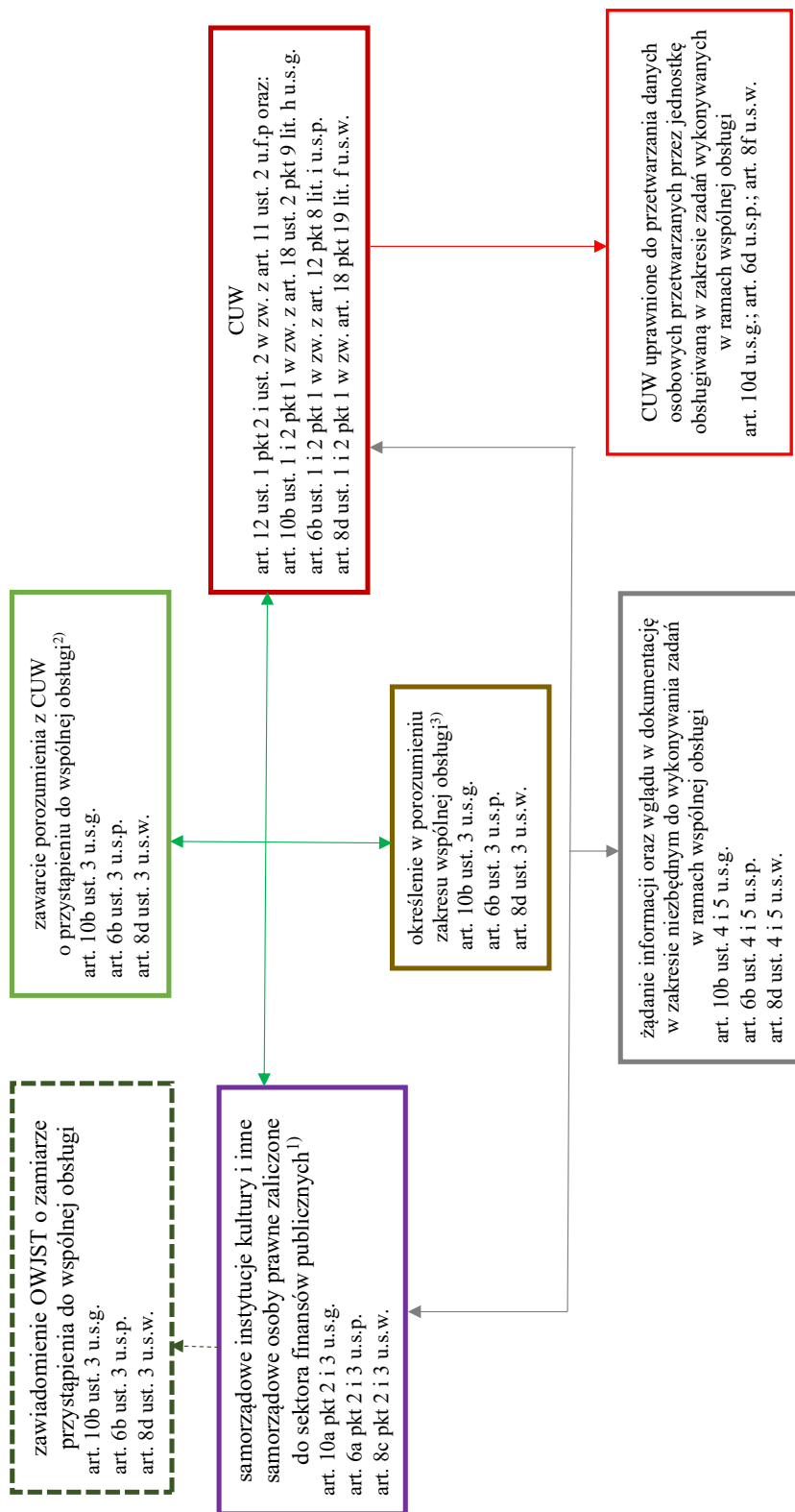

(1) Zob. uwagi w pkt. 1a przyp. 3.

(2) Zob. uwagi do pkt. 1a przyp. 5

(3) Wskazanie musi być konkretne: nazwy i siedziby tych jednostek. W następstwie zmiany ulegają regulaminy organizacyjne jednostek organizacyjnych obsługiwanych uwzględniające pozbawienie ich zakresu tych zadań.

b) obsługa samorządowych instytucji kultury i innych samorządowych osób prawnych zaliczonych do sektora finansów publicznych

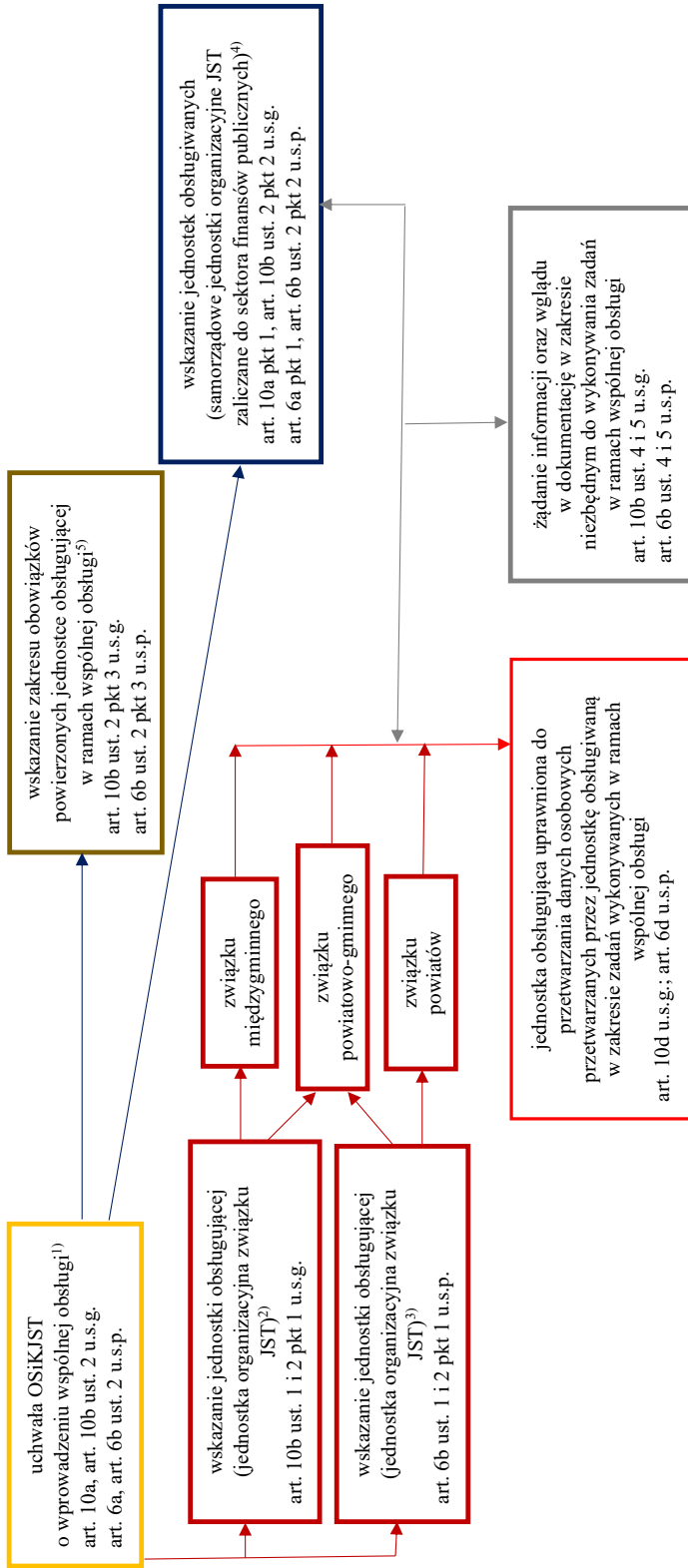
(1) Zob. uwagi w pkt. 1b przyp. 1.

(2) Zob. uwagi w pkt. 1b przyp. 2.

(3) Zob. uwagi w pkt. 1b przyp. 3.

3) wariant – powierzenie obsługi wspólnej związkom JST
 a) obsługa gminnych i powiatowych jednostek organizacyjnych zaliczonych do sektora finansów publicznych

(1) Zob. uwagi w pkt. 1a przyp. 3.

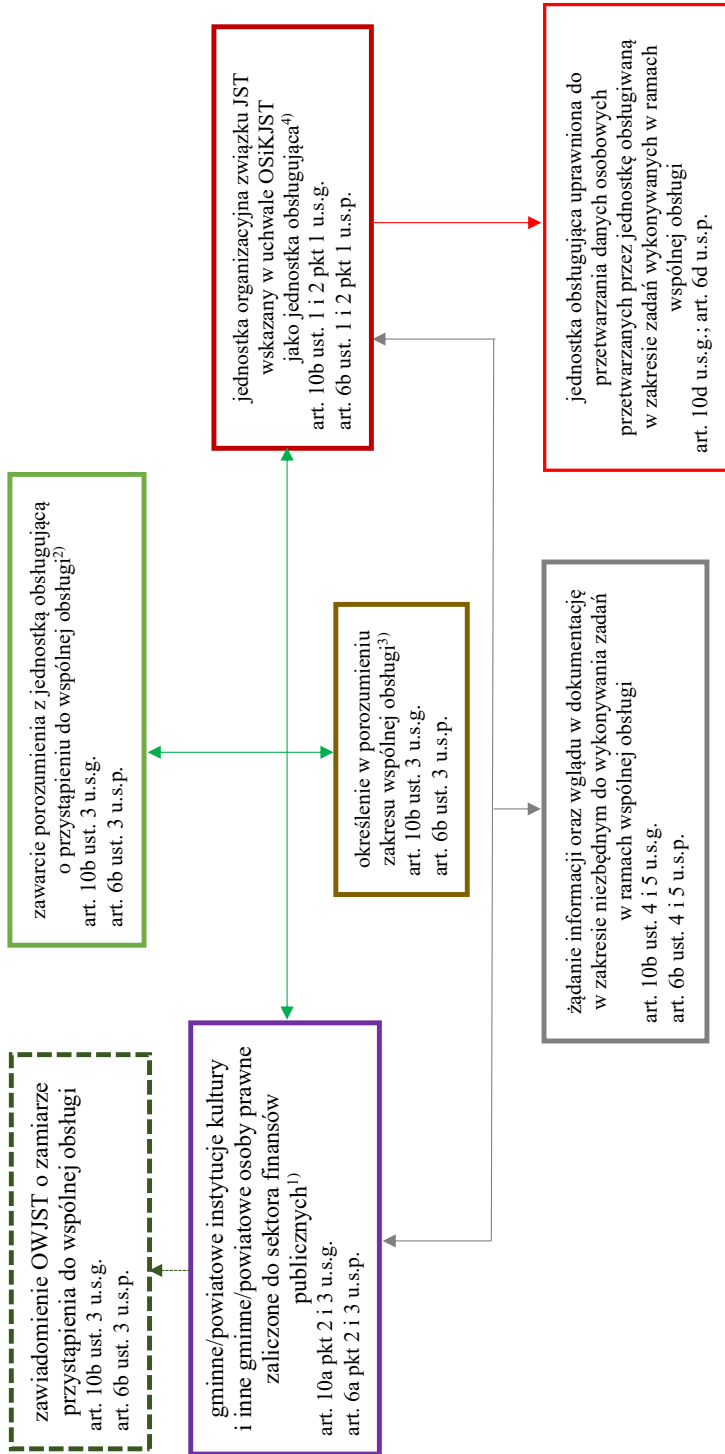
(2) Uchwała rady gminy może powierzyć obsługę wspólną jednostce organizacyjnej związku gminnego lub powiatowo-gminnego.

(3) Uchwała rady powiatu może powierzyć obsługę wspólną jednostce organizacyjnej związku powiatów lub powiatowo-gminnego.

(4) Zob. uwagi w pkt. 1a przyp. 5.

(5) Zob. uwagi w pkt. 1a przyp. 4.

b) obsługa gminnych/powiatowych instytucji kultury i innych gminnych/powiatowych osób prawnych zaliczonych do sektora finansów publicznych

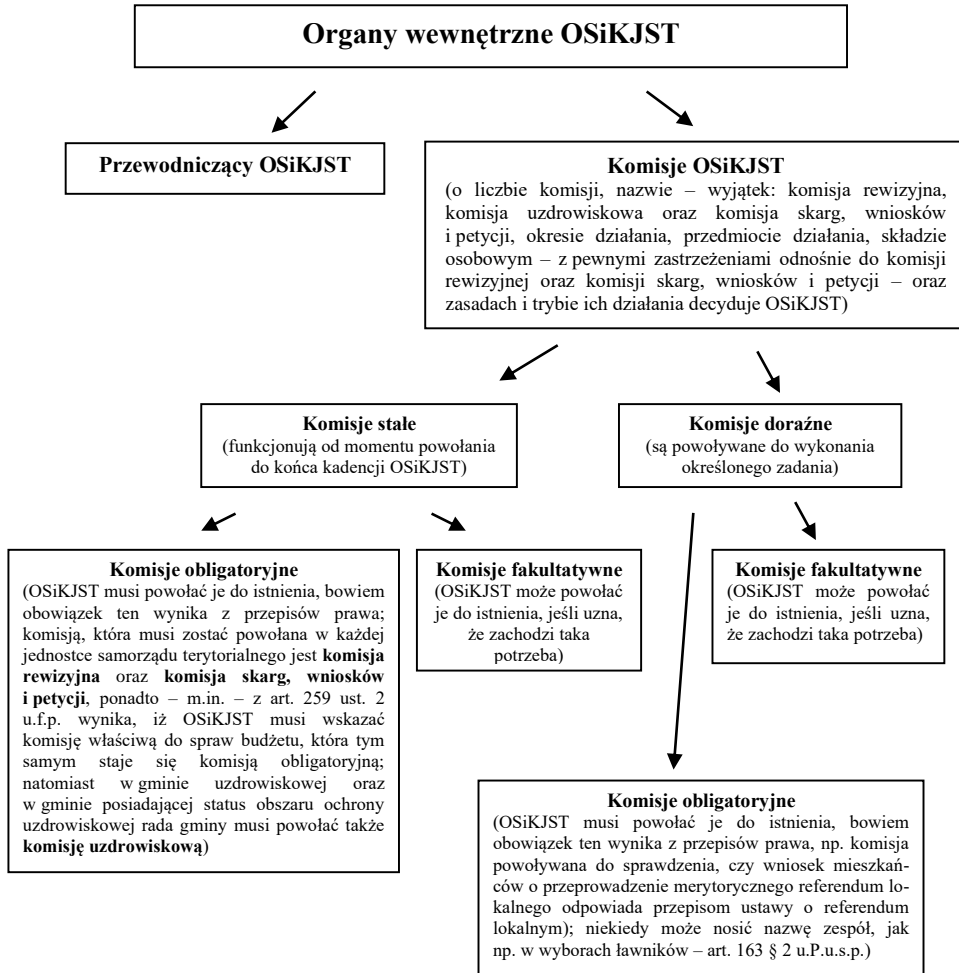
(1) Z wyłączeniem przedsiębiorstw, instytutów badawczych, banków i spółek prawa handlowego – art. 10a pkt 3 u.s.g., art. 6a pkt 3 u.s.p.

(2) Zob. uwagi w pkt. 1b przyp. 2.

(3) W przypadku gminnych/powiatowych instytucji kultury powierzenie obowiązków z zakresu rachunkowości i sprawozdawczości przekazywane jest w całości – art. 10c ust. 2 u.s.g., art. 6c ust. 2 u.s.p. Oznacza to, że inne gminne/powiatowe osoby prawne nie mogą powierzyć obowiązków objętych wyłączeniem z art. 10c ust. 1 u.s.g. i art. 6c ust. 1 u.s.p. oraz rachunkowości i sprawozdawczości z art. 10c ust. 2 u.s.g. i art. 6c ust. 1 u.s.p.

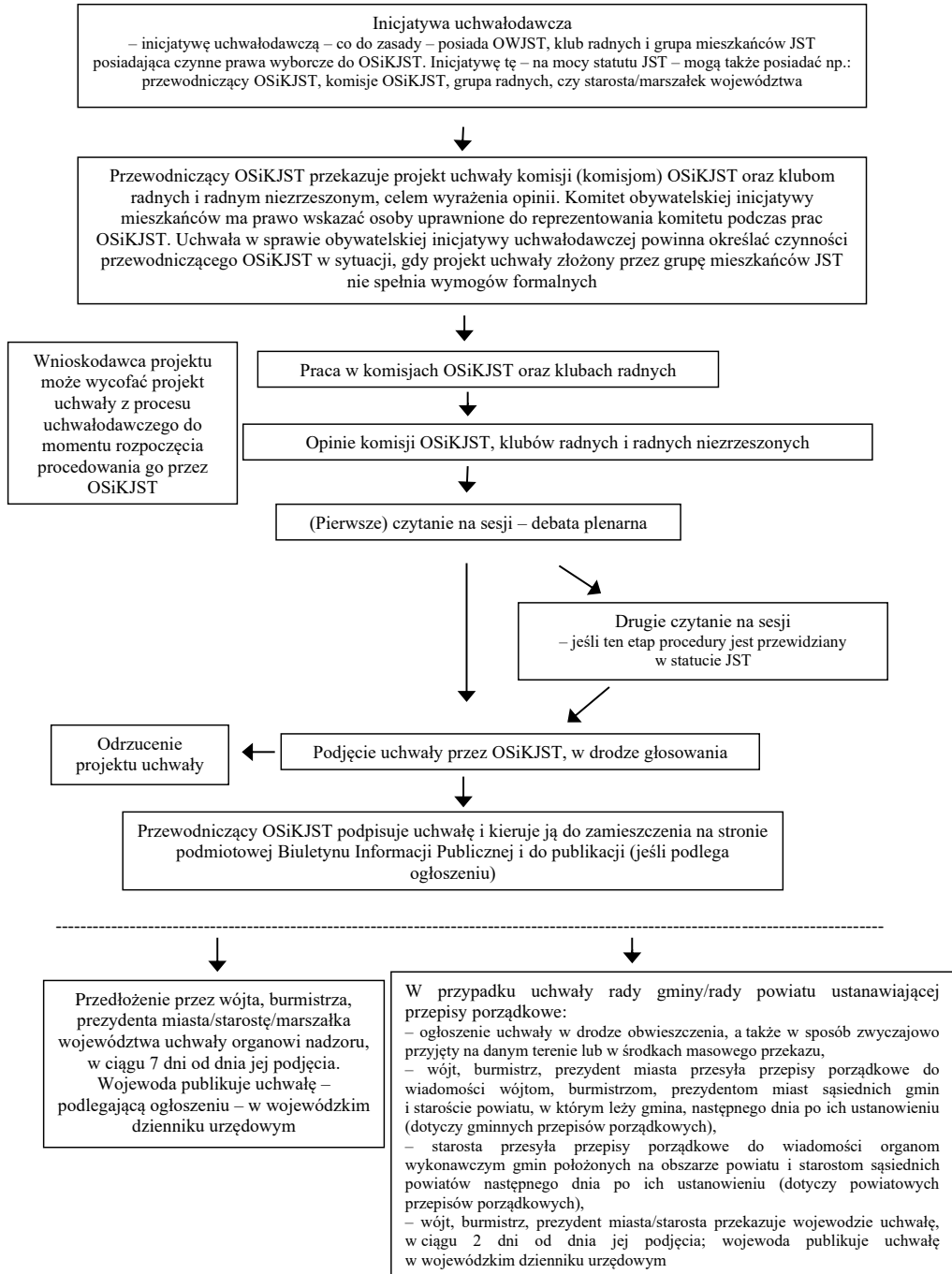
(4) Zob. uwagi w pkt. 3a przyp. 2 i 3. W następstwie zmiany ulegają regulaminu organizacyjne jednostek organizacyjnych związków JST obsługujących oraz stają się gminnych/powiatowych instytucji kultury i innych gminnych/powiatowych osób prawnych, uwzględniając przejście lub pozabawienie zakresu tych zadań.

Schemat 18. Organy wewnętrzne organów stanowiących i kontrolnych jednostek samorządu terytorialnego¹⁾

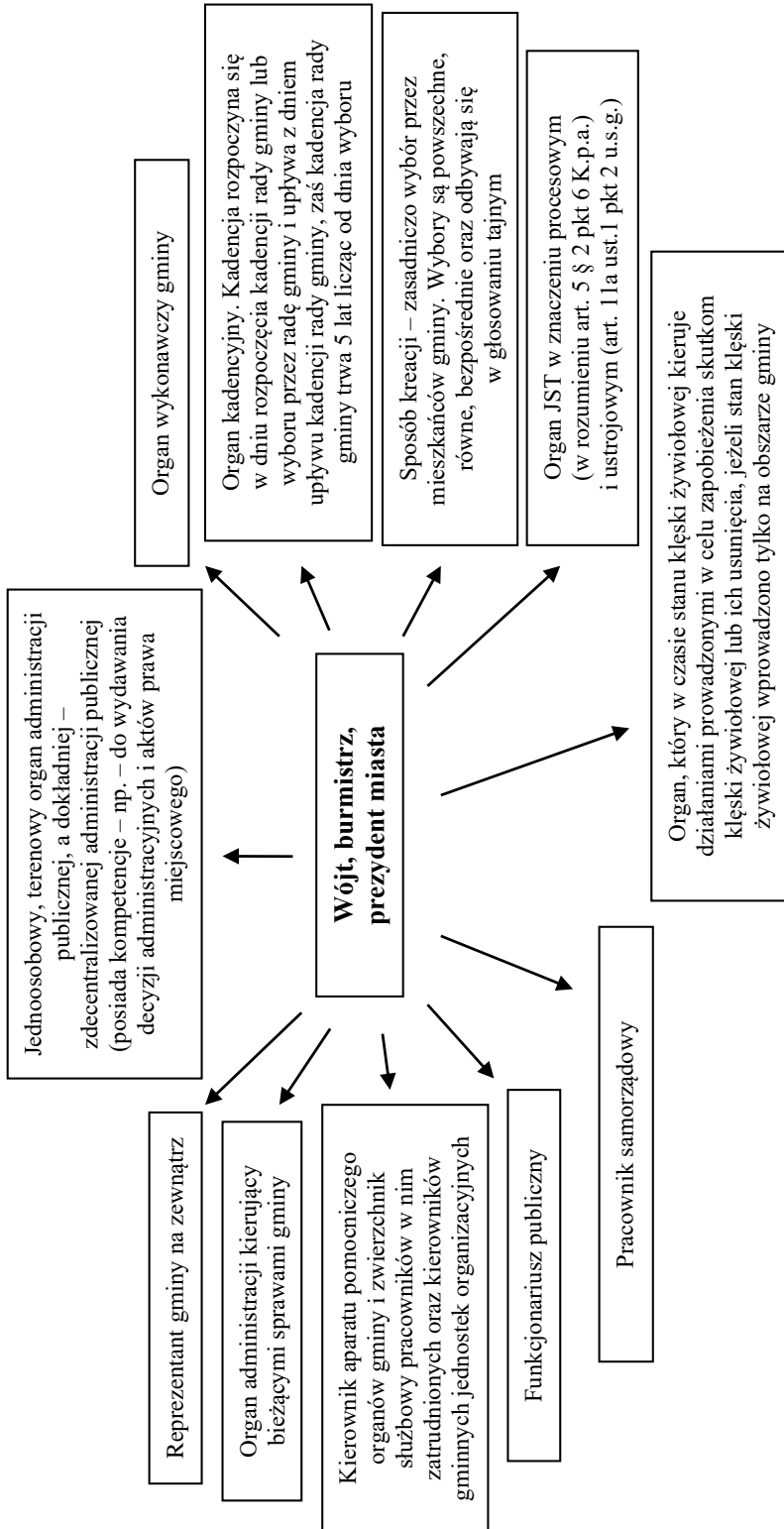

(1) Aktywność wewnętrzna OSiKJST uwzględnia też struktury określane mianem klubów radnych. Nie są to organy wewnętrzne OSiKJST, a jedynie formy organizacyjne konstruowane oddolnie przez radnych, nie będące płaszczyznami specyfikacji organizacyjnej OSiKJST; poza tym nie działają one w imieniu OSiK JST, lecz grup radnych wchodzących w skład tych klubów. Nie należy jednak o nich zapominać przy analizowaniu sfery, której dotyczy niniejszy schemat.

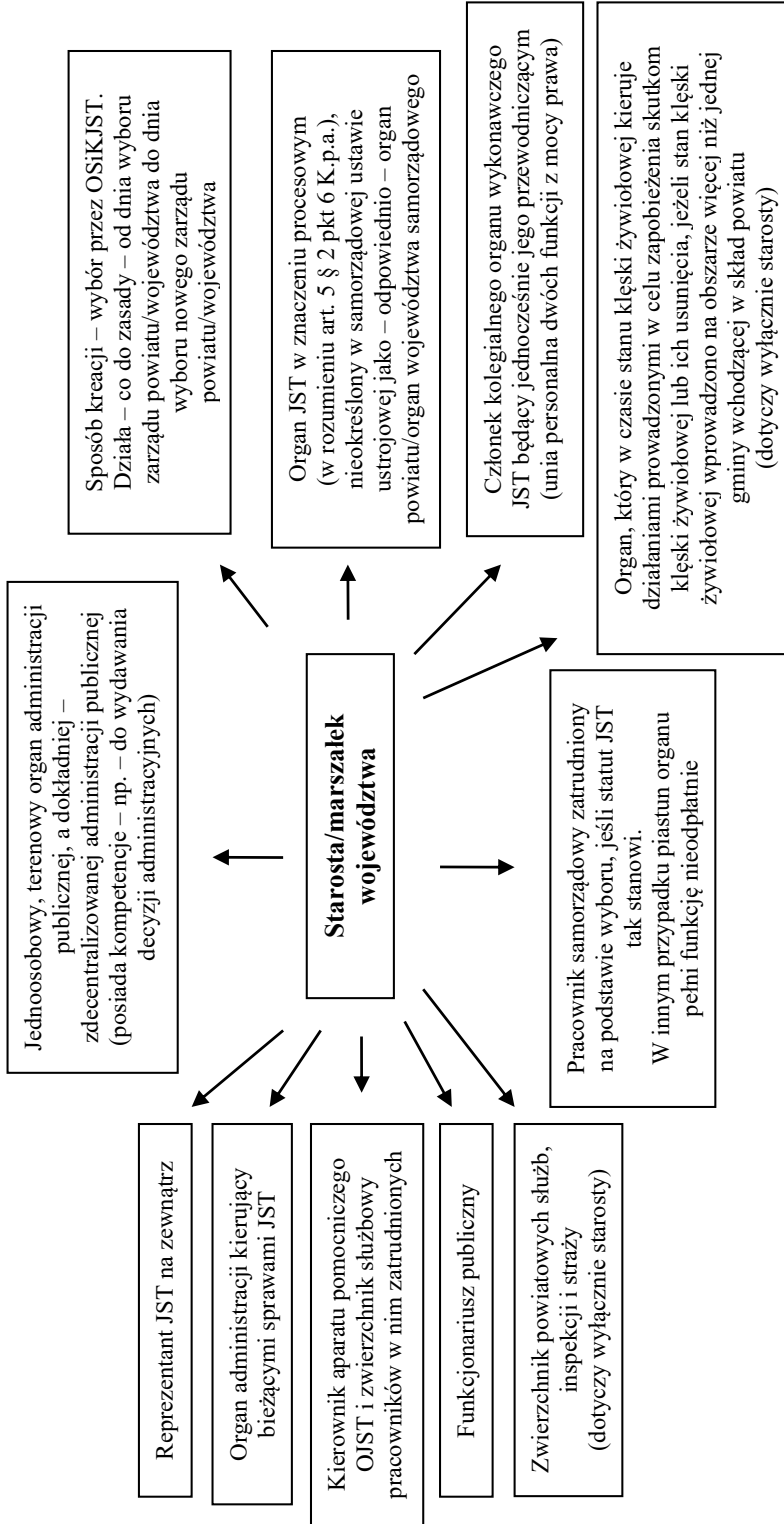
Schemat 19. Procedura uchwalodawcza organu stanowiącego i kontrolnego jednostki samorządu terytorialnego

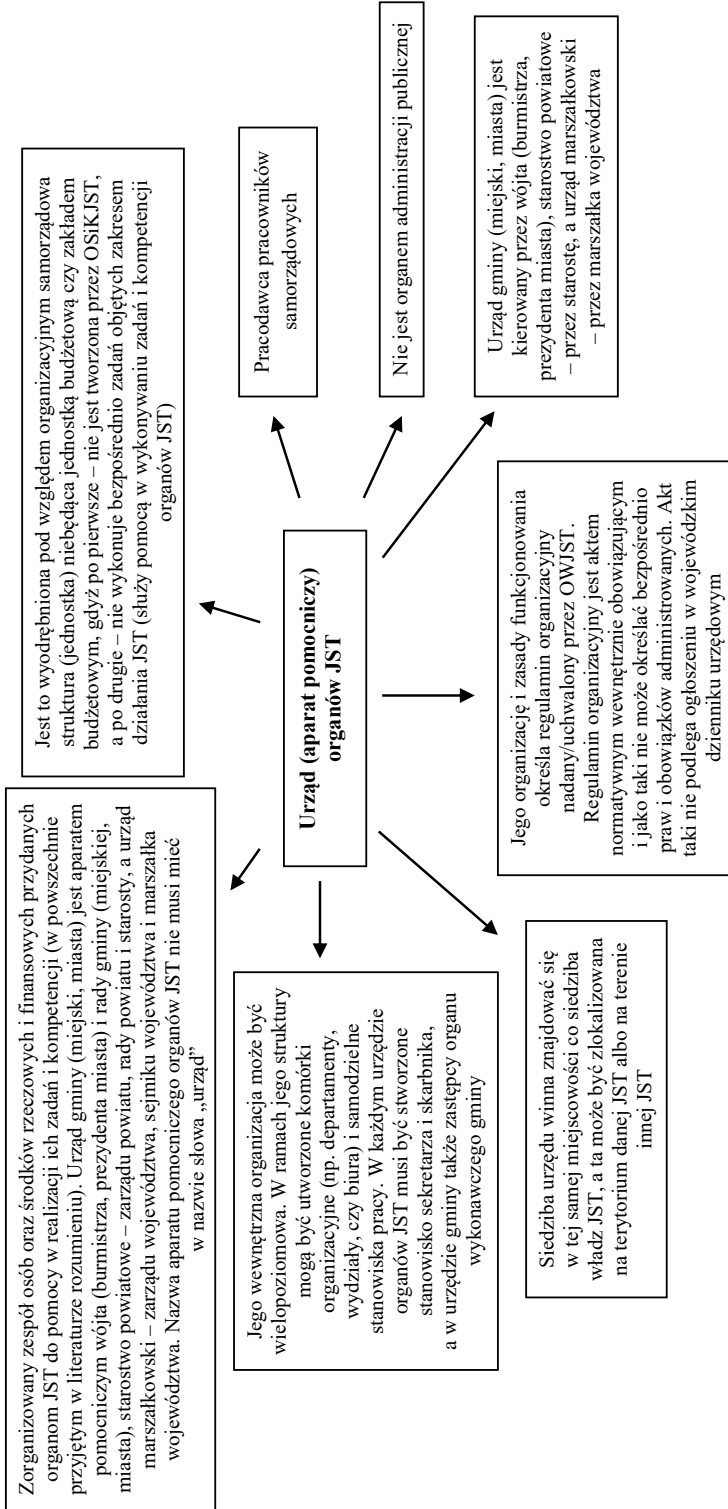
Schemat 20. Pozycja prawna wójta, burmistrza i prezydenta miasta

Schemat 21. Pozycja prawna starosty/marszałka województwa

Schemat 22. Urząd (aparatury pomocniczej) organów jednostki samorządu terytorialnego

Schemat 23. Organy wyższego stopnia w stosunku do organów jednostek samorządu terytorialnego w znaczeniu procesowym

co do zasady SKO, np. rozpatruje odwołanie od decyzji organu wykonawczego gminy w przedmiocie dodatku mieszkaniowego; **kolegium jest organem wyższego stopnia również w sytuacji, gdy rozpatruje wniosek o ponowne rozpatrzenie sprawy** (art. 17 pkt 1 K.p.a., art. 13 § 1 pkt 3 i § 3 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. Ordynacja podatkowa oraz art. 1 ust. 1 ustawy z dnia 12 października 1994 r. o samorządowych kolegiach odwoławczych, art. 39 ust. 5 u.s.g., art. 38 ust. 3 u.s.p., art. 46 ust. 3 u.s.w.). Nadmienić należy, że kolegium rozpatruje także zażalenia na postanowienia gminnej komisji rozwiązywania problemów alkoholowych, wydane na podstawie art. 18 ust. 3a ustawy z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi

wojewoda, gdy ustawa tak stanowi (zob. art. 3 pkt 7 u.w.a.rz.w.), np. w myśl art. 82 ust. 3 ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. Prawo budowlane, wojewoda jest organem administracji architektoniczno-budowlanej wyższego stopnia w stosunku do starosty.
Od decyzji starosty w sprawie pozwolenia na budowę przysługuje zatem odwołanie do wojewody

Organy wyższego stopnia w stosunku do organów JST w znaczeniu procesowym (zob. art. 5 § 2 pkt 6 K.p.a.)

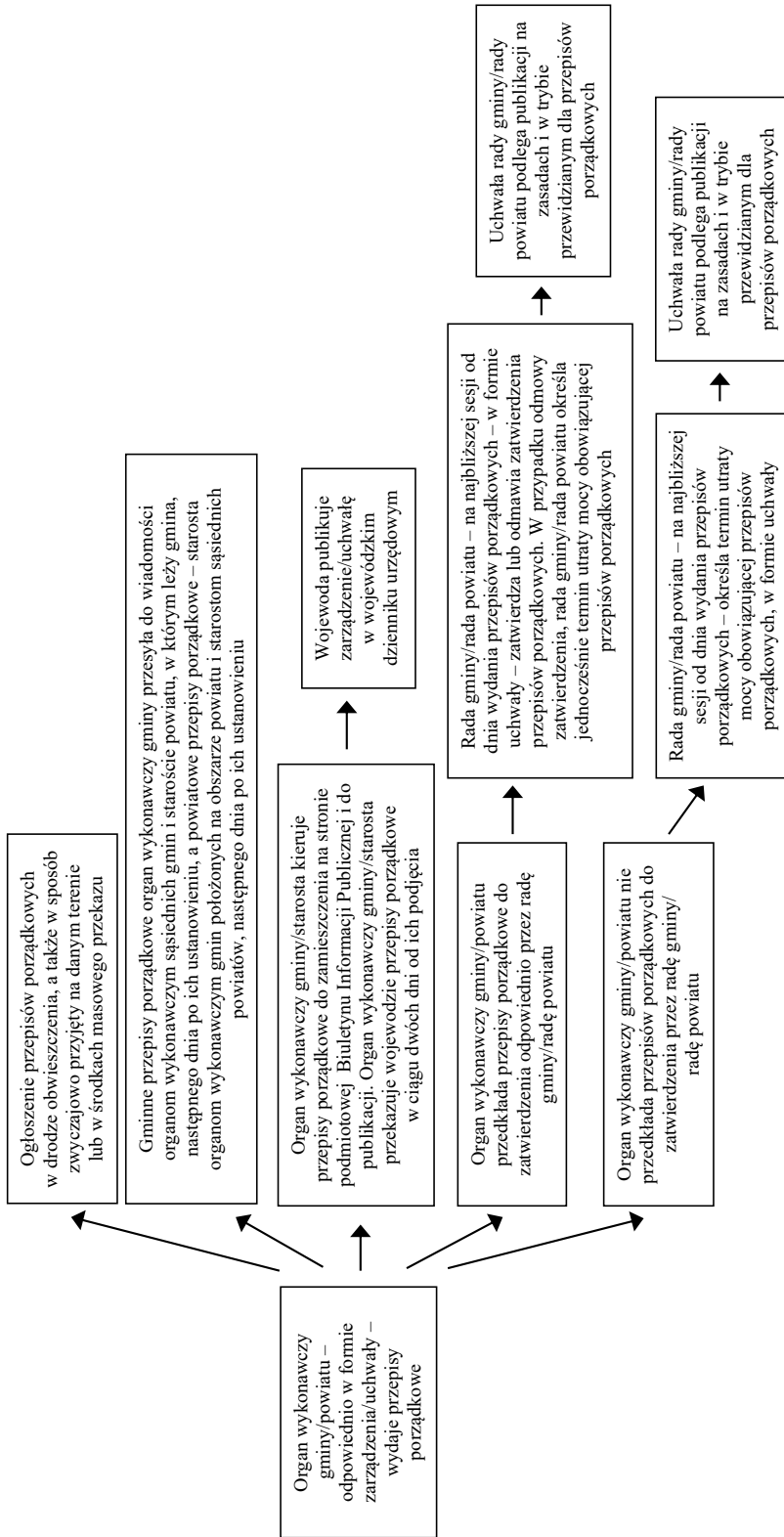
minister (w rozumieniu art. 5 § 2 pkt 4 K.p.a.), **gdy ustawa tak stanowi**, np. zgodnie z:

- art. 46 ust. 3 u.s.w., od decyzji marszałka województwa w sprawach powierzonych na podstawie porozumienia z wojewodą służy odwołanie do właściwego ministra,
- art. 2b ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o usługach hotelarskich oraz usługach pilotów wycieczek i przewodników turystycznych, minister właściwy do spraw turystyki jest organem wyższego stopnia w stosunku do marszałka województwa w sprawach, o których mowa w art. 24 ust. 1, art. 28 ust. 1, art. 39a ust. 3 oraz art. 42 ust. 1 (np. od wydanej przez marszałka województwa w pierwszej instancji decyzji w przedmiocie nadania uprawnienia przewodnika górskiego),
- art. 169 ustawy z dnia 14 grudnia 2012 r. o odpadach, minister właściwy do spraw środowiska jest organem wyższego stopnia w stosunku do marszałka województwa w sprawach, o których mowa w art. 11 ust. 4 i art. 168, z wyjątkiem spraw określonych w art. 165 ust. 1 i art. 167 ust. 2 (np. od wydanej w pierwszej instancji przez marszałka województwa decyzji o zatwierdzeniu zmiany klasyfikacji odpadów niebezpiecznych na odpady inne niż niebezpieczne)

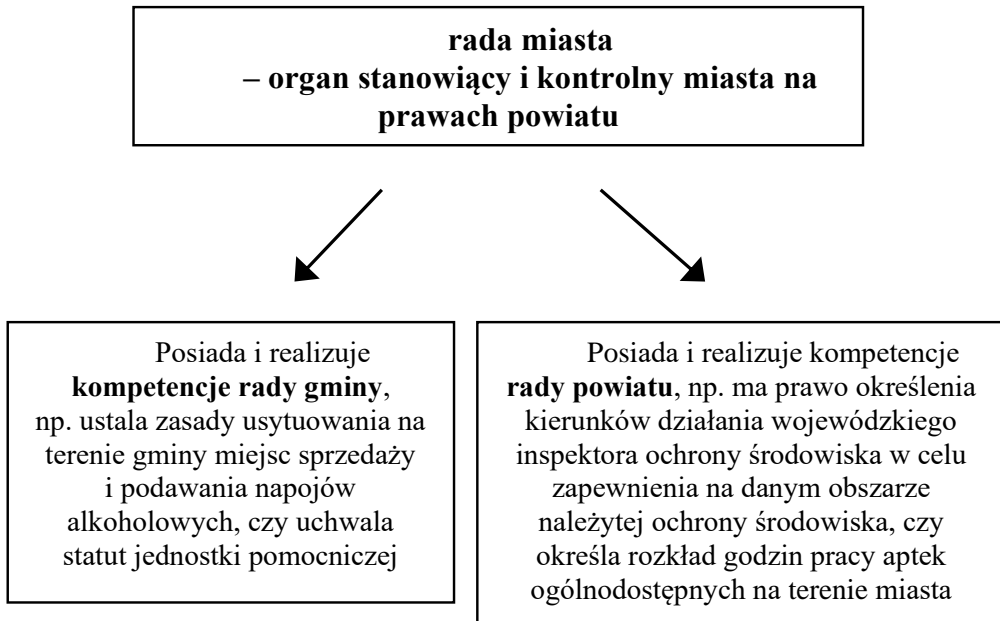
kurator oświaty – stosownie do art. 51 ust. 1 pkt 4 lit. a) u.P.o. – **wykonuje zadania organu wyższego stopnia w rozumieniu K.p.a. w stosunku do organów JST** – w sprawach publicznych szkół i placówek, zakładanych i prowadzonych przez osoby prawne i osoby fizyczne, oraz niepublicznych szkół i placówek (np. od wydanej przez wójta, burmistrza, prezydenta miasta w pierwszej instancji w przedmiocie wykreślenia wpisu z ewidencji szkół i placówek niepublicznych)

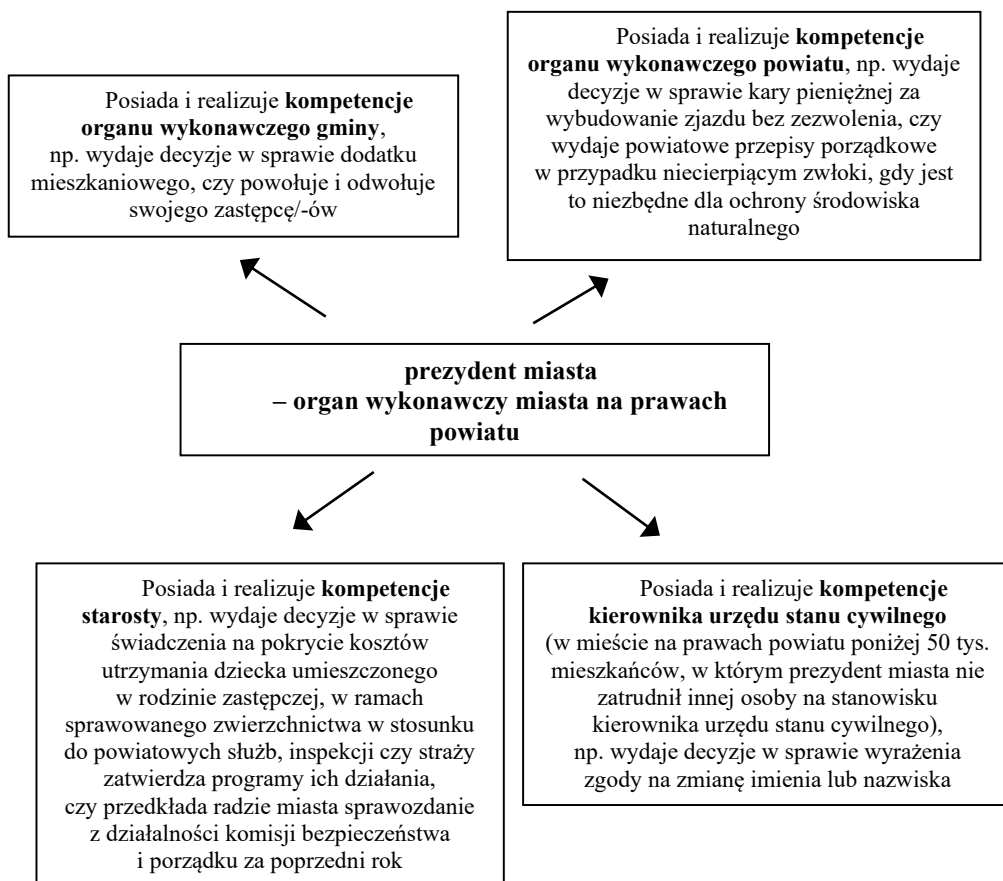
Schemat 24. Stanowienie samorządowych przepisów porządkowych w przypadku niecierpiącym zwłoki

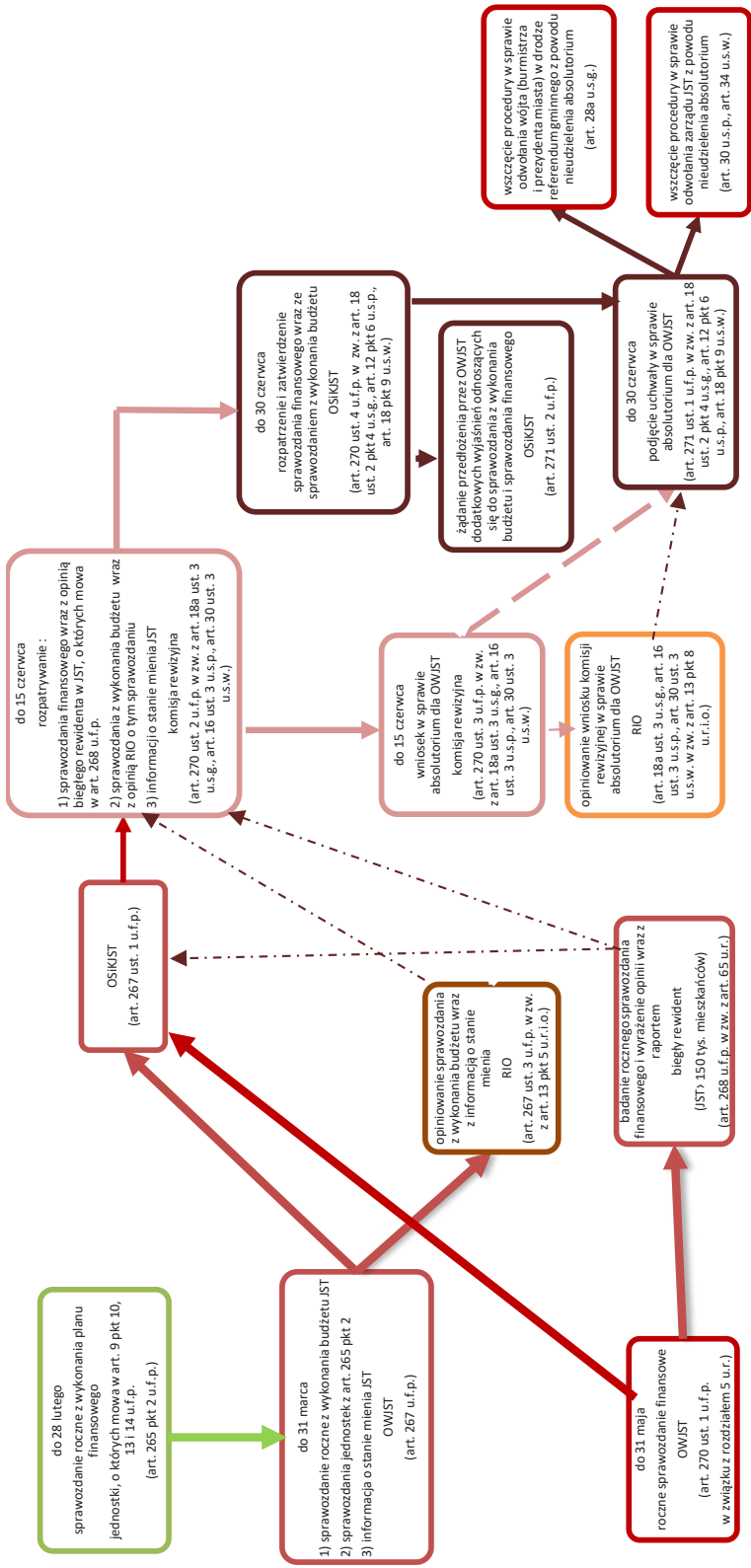
Schemat 25. Kompetencje organu stanowiącego i kontrolnego miasta na prawach powiatu

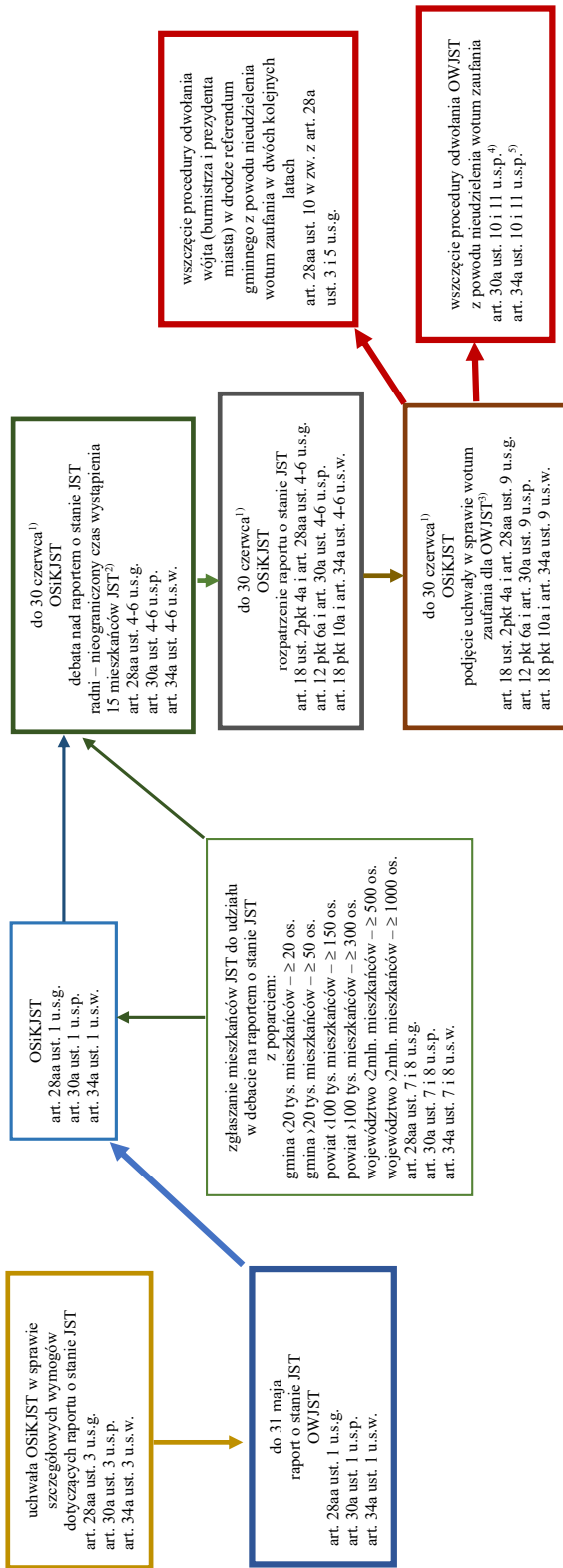
Schemat 26. Kompetencje organu wykonawczego miasta na prawach powiatu

Schemat 27. Procedura absolutoryjna w jednostkach samorządu terytorialnego

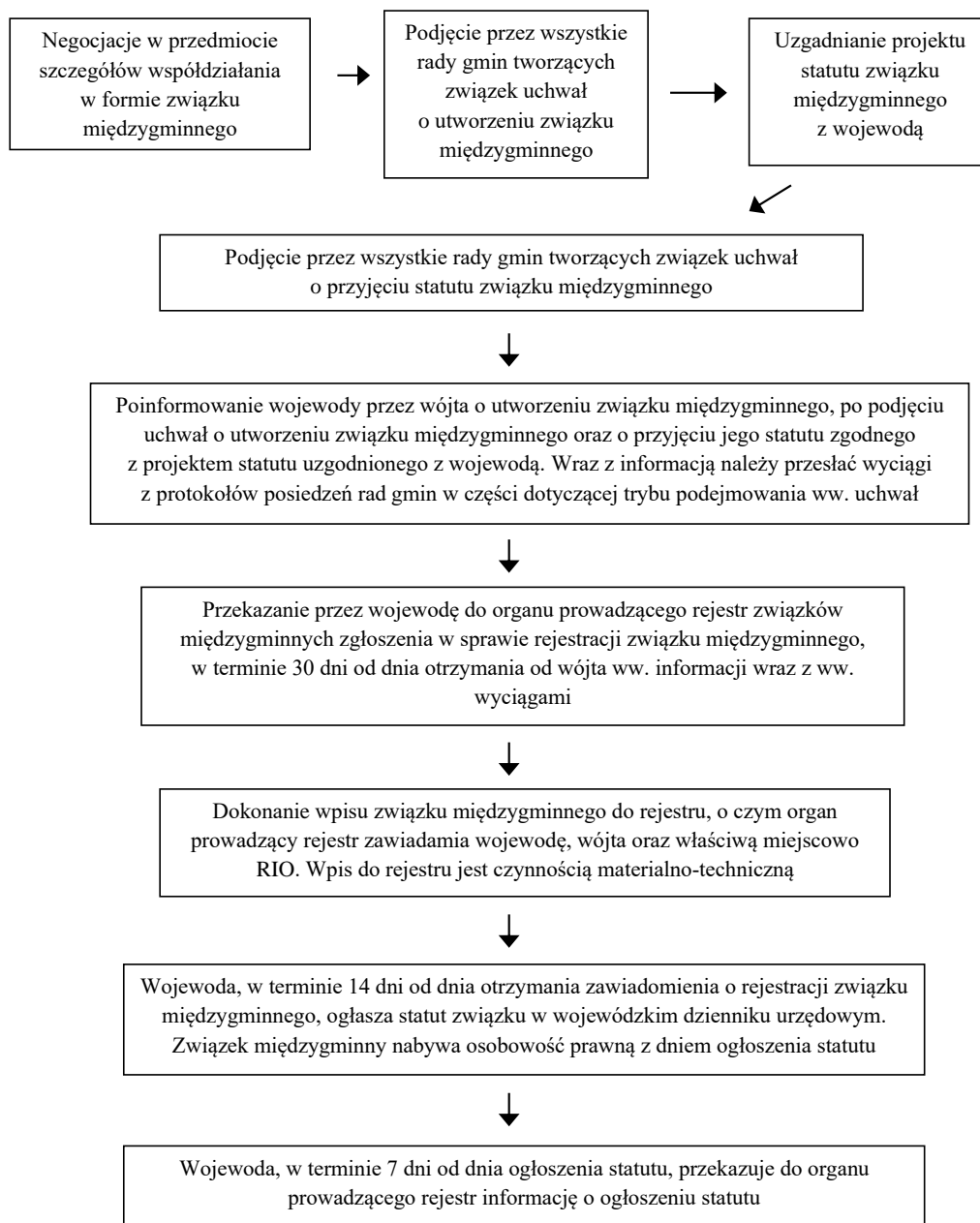

Schemat 28. Procedura w sprawie rozpatrywania raportu o stanie jednostki samorządu terytorialnego i udzielenia wotum zaufania

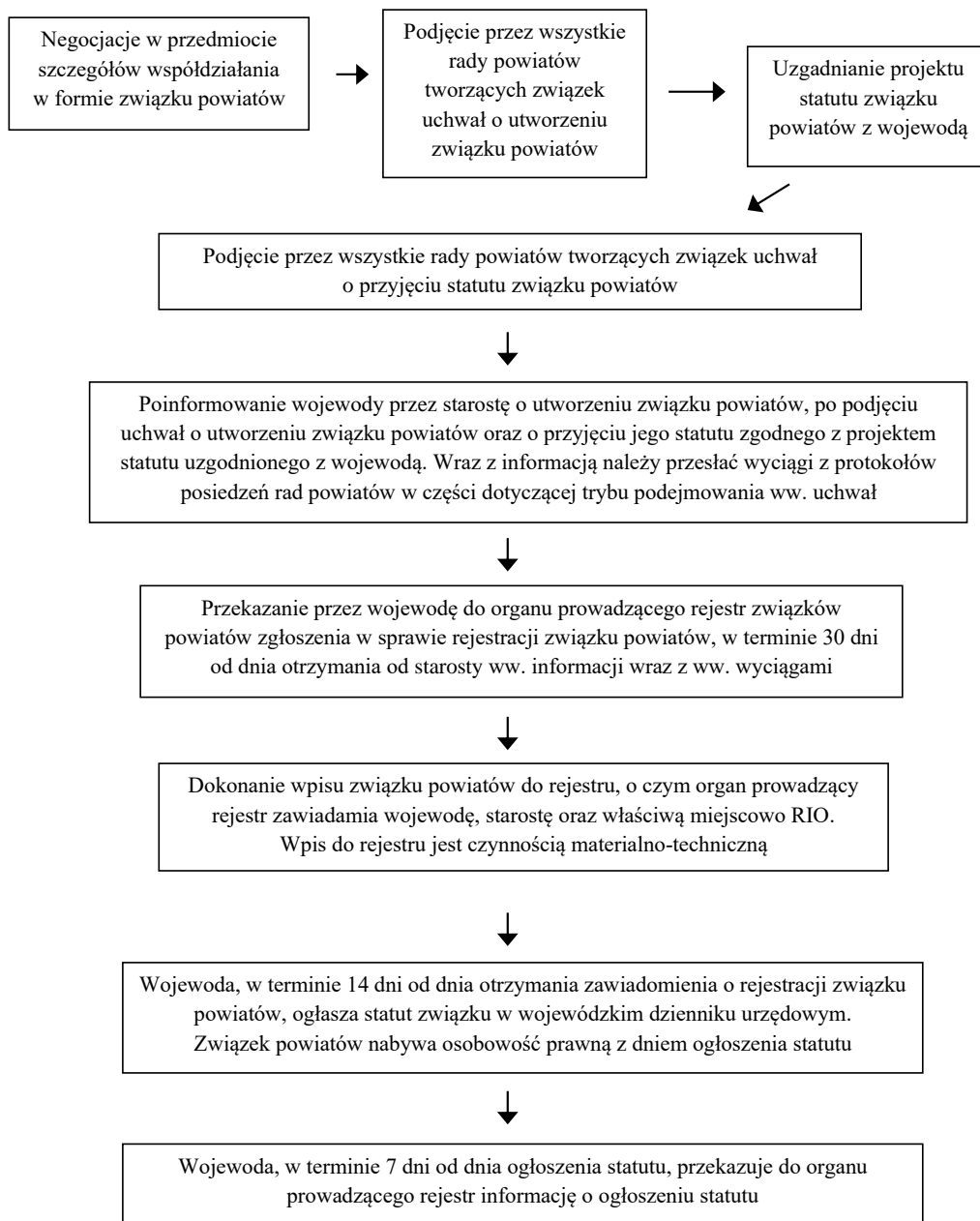

- (1) Zgodnie z art. 28aa ust. 4 u.s.g, art. 30a ust. 1 u.s.p. i art. 34a ust. 4 u.s.w. OSiKJST rozpatrują raport podczas sesji, na której podejmowana jest uchwała w sprawie udzielenia lub nieudzielenia absolutorium, ta zaś zgodnie z art. 270 ust. 4 u.f.p. podejmowana jest najpóźniej 30 czerwca, przy czym raport rozpatrywany jest w pierwszej kolejności.
- (2) Zgodnie z art. 28aa ust. 8 u.s.g, art. 30a ust. 8 u.s.p. i art. 34a ust. 8 u.s.w. OSiKJST może zwiększyć liczbę mieszkańców biorących udział w debacie. Brak wskazania co do wymogów formalnych uchwały w tym względzie. Brak wskazania terminu podjęcia uchwały w tej sprawie, jednak z uwagi na wskazany w tych przepisach termin składania zgłoszeń mieszkańców do udziału w debacie najpóźniej w przededniu sesji zwolanej w celu przedstawienia raportu. Należy przyjąć, że na podstawie zgłoszeń uchwała może być podjęta na tej sesji nie później niż przed rozpoczęciem punktu obrad poświęconego debacie nad przedstawionym raportem.
- (3) Zgodnie z art. 28aa ust. 10 u.s.g, art. 30a ust. 10 u.s.p. i art. 34a ust. 10 u.s.w. OSiKJST podejmują uchwały w sprawie udzielenia OWJST wotum zaufania bezwzględnie większością głosów ustawowego składu organu. Wobec braku zastrzeżenia trybu głosowania – odbywa się ono w trybie jawnym.
- (4) Zgodnie z art. 30a ust. 10 i 11 u.s.p. nieudzielenie zarządowi powiatu wotum zaufania jest równoznaczne ze złożeniem wniosku o jego odwołanie, który rozpatrywany jest na sesji zwolanej nie wcześniej niż po upływie 14 dni od podjęcia uchwały o nieudzieleniu wotum zaufania. Odwołanie następuje większością 3/5 głosów ustawowego składu rady. Zwraca uwagę brak zastrzeżenia trybu tajnego głosowania w odróżnieniu od art. 30 ust. 2 dotyczącego odwołania zarządu z powodu nieudzielenia zarządowi absolutorium.
- (5) Zgodnie z art. 34a ust. 10 i 11 u.s.w. nieudzielenie zarządowi województwa wotum zaufania jest równoznaczne ze złożeniem wniosku o jego odwołanie, który rozpatrywany jest na sesji zwolanej nie wcześniej niż po upływie 14 dni od podjęcia uchwały o nieudzieleniu wotum zaufania. Odwołanie następuje większością 3/5 głosów ustawowego składu sejmiku w głosowaniu jawnym. Zwraca uwagę odmienną od trybu tajnego głosowania w odróżnieniu od art. 34 ust. 3 dotyczącego odwołania zarządu z powodu nieudzielenia zarządowi absolutorium.

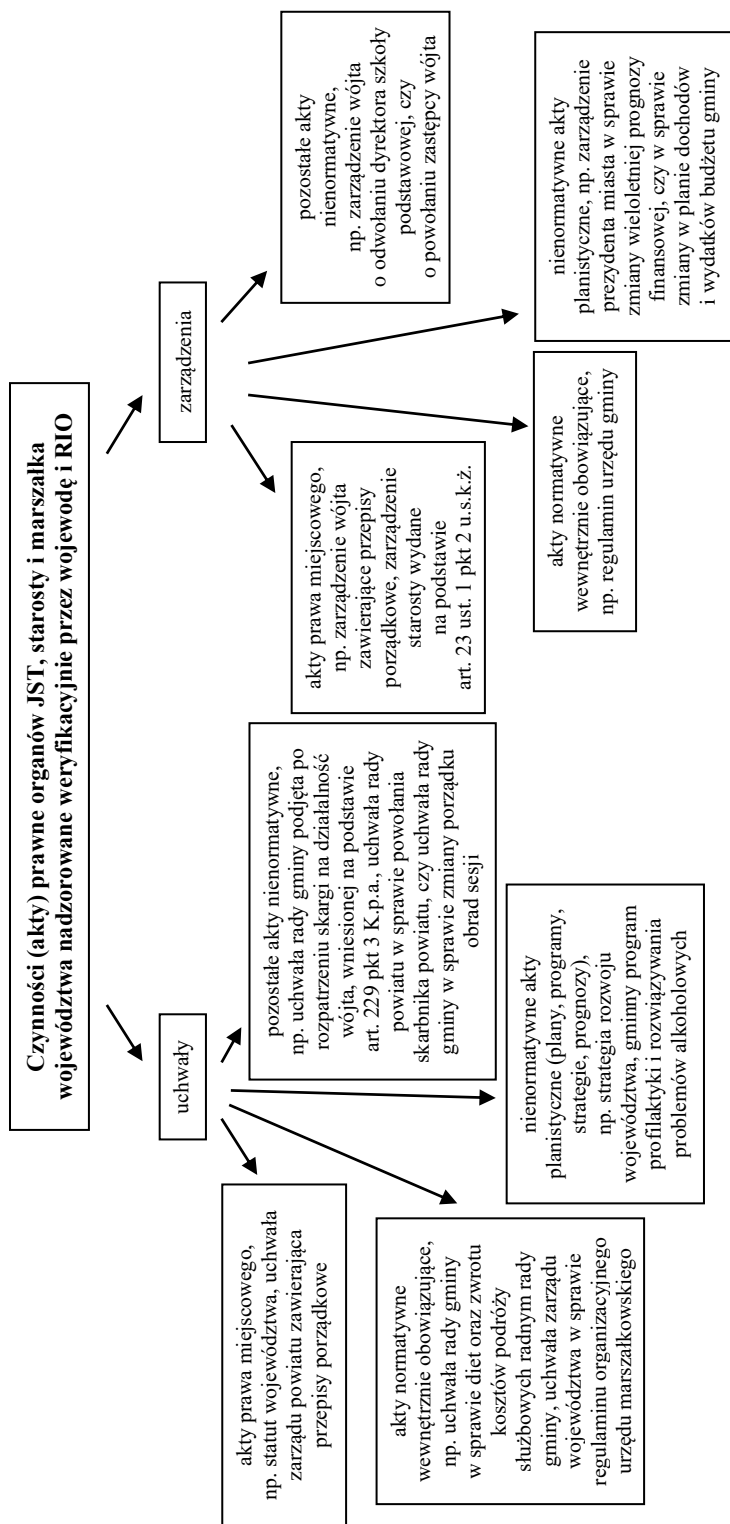
Schemat 29. Procedura utworzenia związku międzygminnego

Schemat 30. Procedura utworzenia związku powiatów

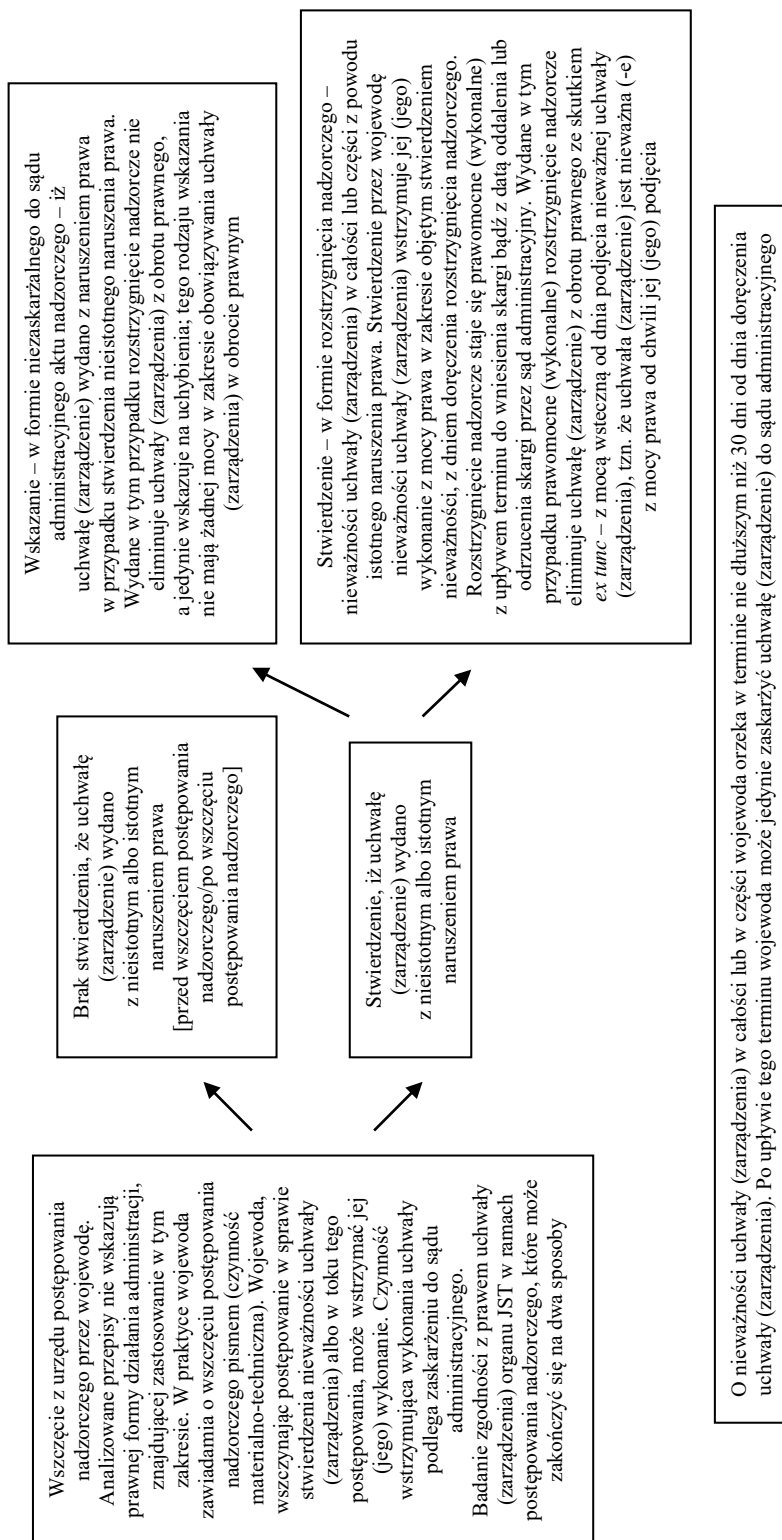
Schemat 31. Czynności (akty) prawne organów jednostek samorządu terytorialnego, starosty i marszałka województwa nadzorowane weryfikacyjnie przez wojewodę i regionalną izbę obrachunkową¹⁾

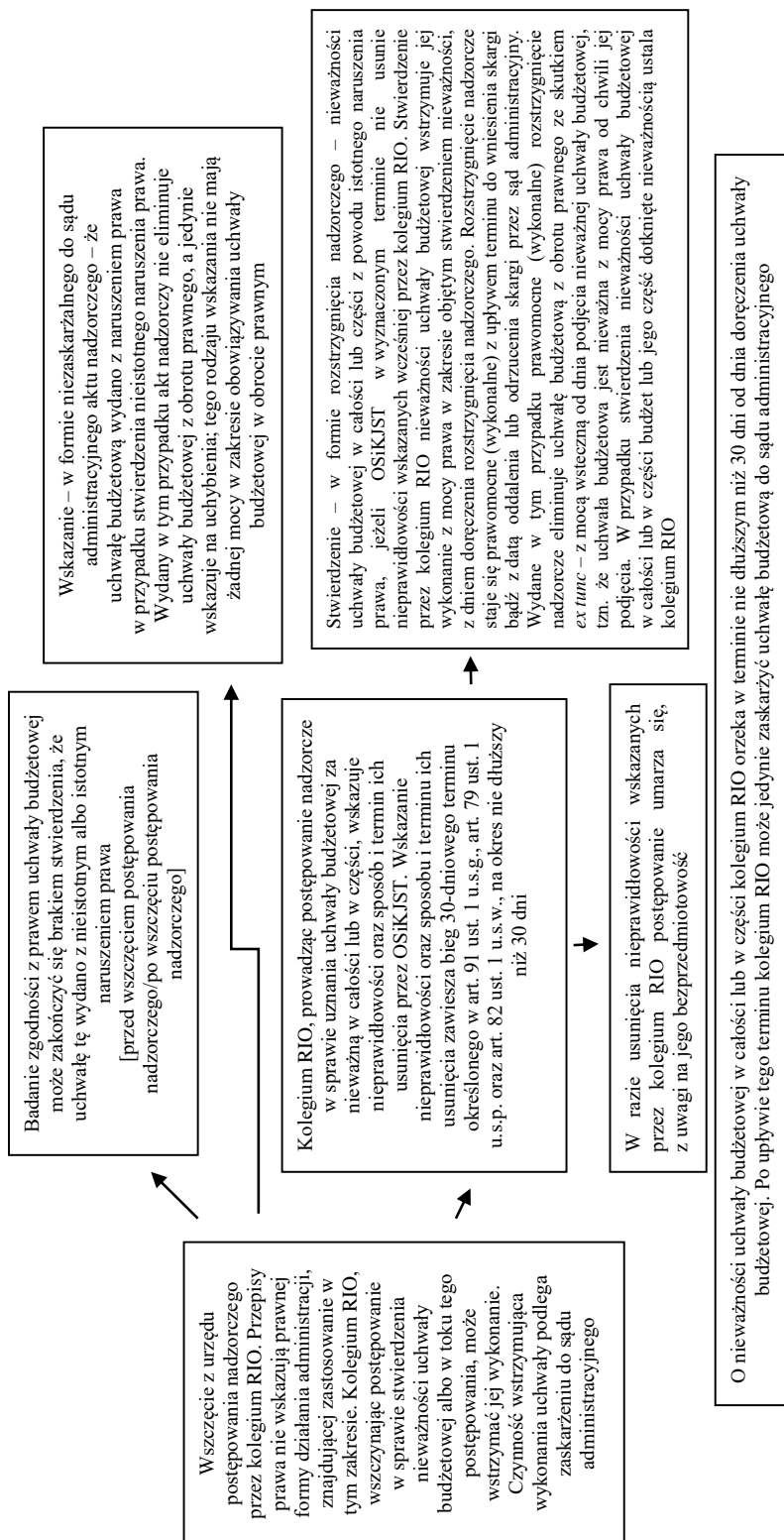
(1) NSA – w wyroku z dnia 3 czerwca 2014 r., II GSK 743/13, <http://orzeczenia.nsa.gov.pl> – dopuścić możliwość objęcia nadzorem weryfikacyjnym wojewody porozumień międzygminnych, co jest dyskusyjne.

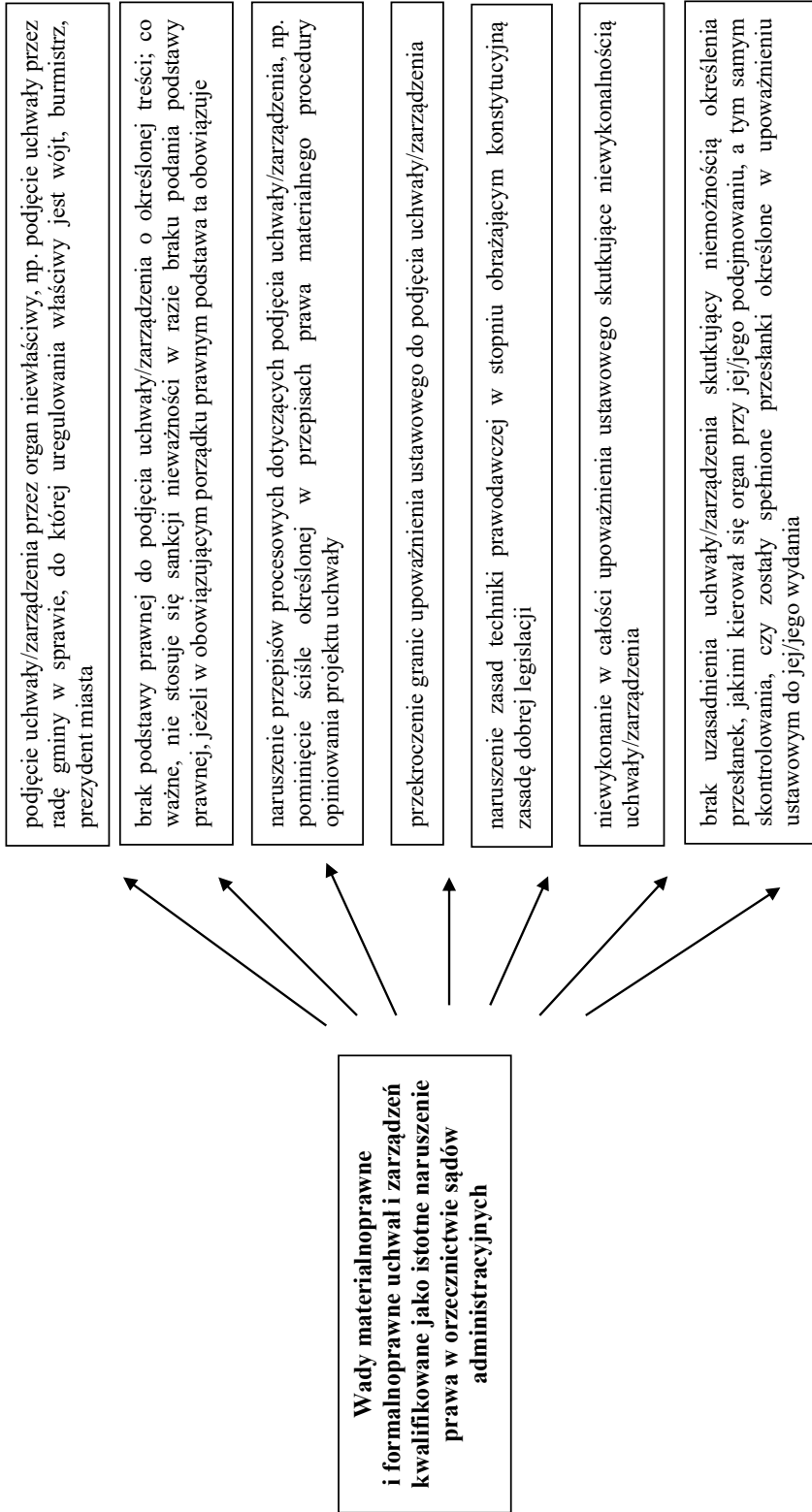
Schemat 32. Postępowanie nadzorcze przed wojewodą w sprawie stwierdzenia nieważności uchwały (zarządzenia) organu jednostki samorządu terytorialnego (prowadzone przez wojewodę na podstawie samorządowych ustaw ustrojowych)

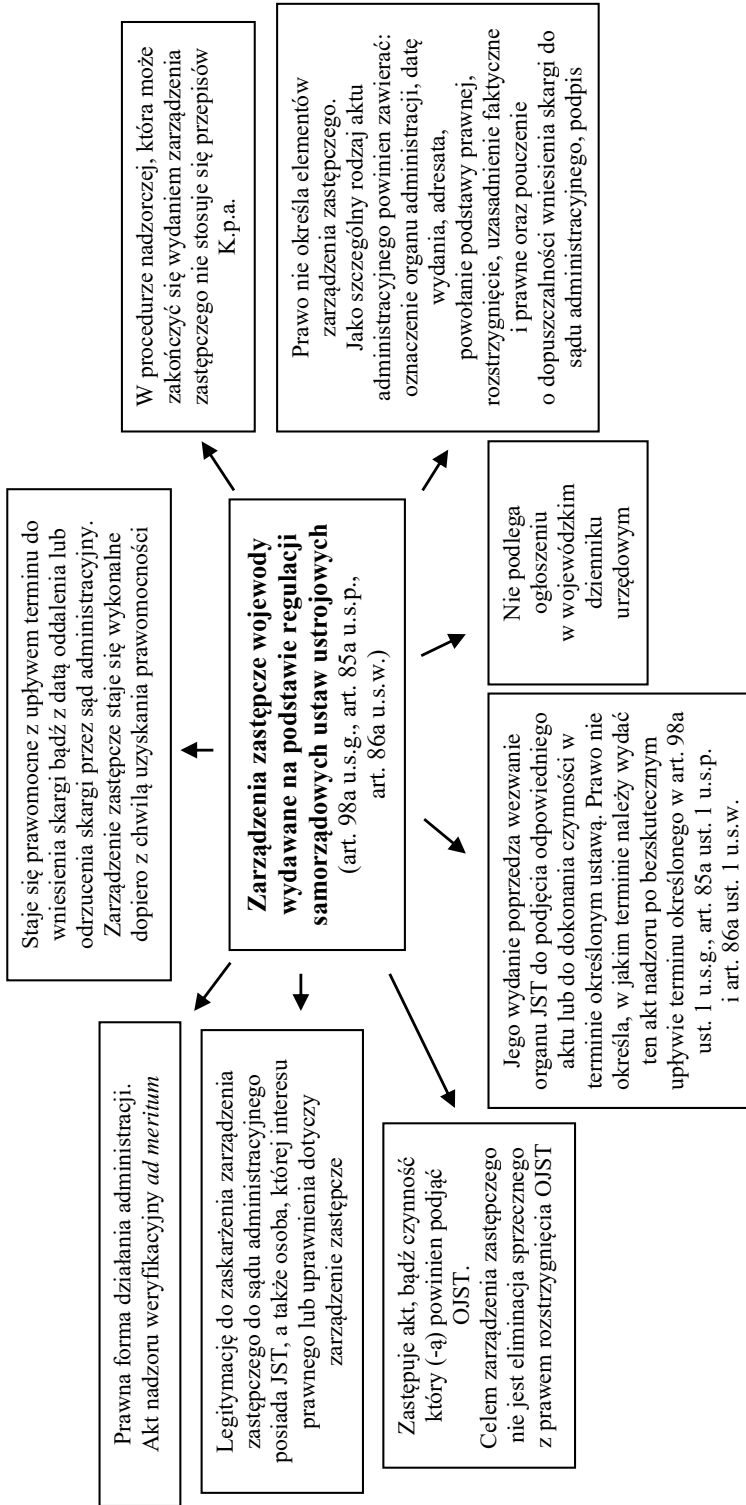
Schemat 33. Postępowanie nadzorcze w sprawie stwierdzenia nieważności uchwały budżetowej

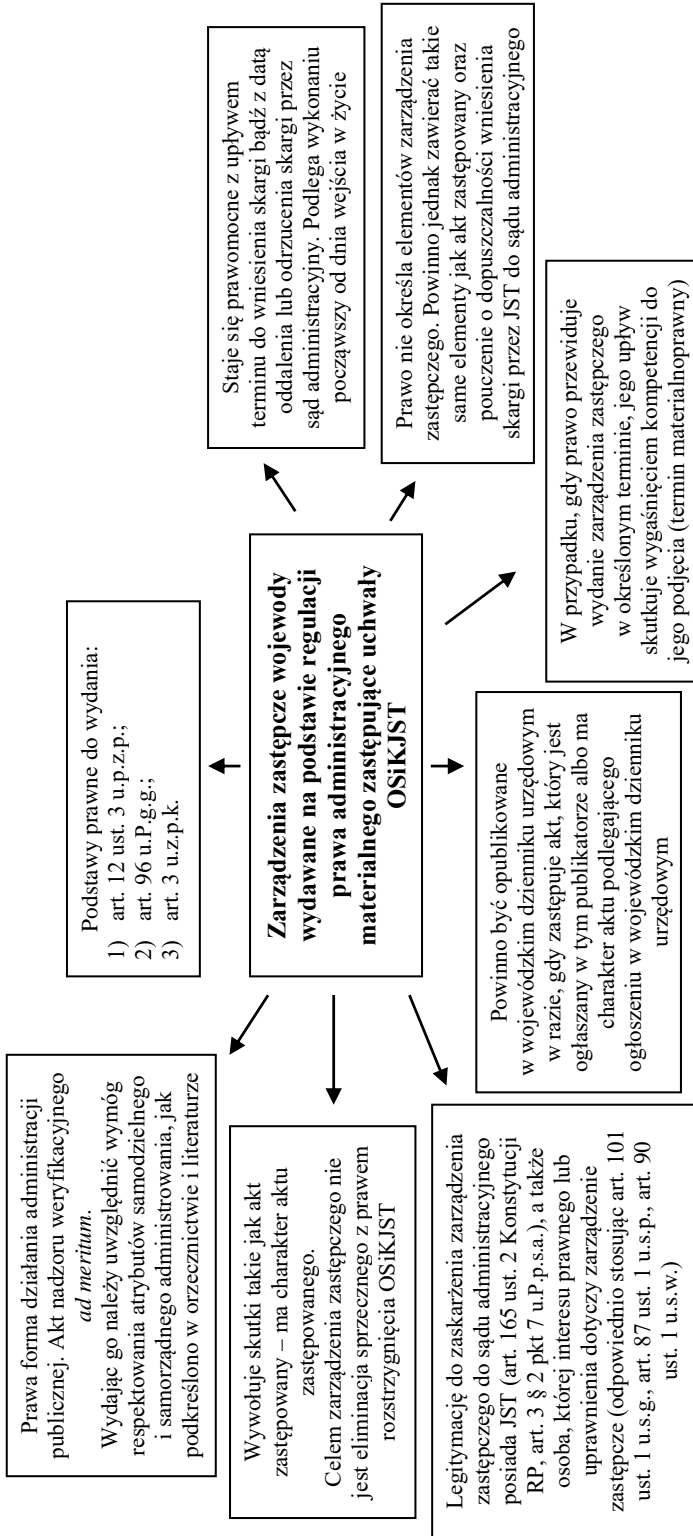
Schemat 34. Przyczyny stwierdzenia nieważności uchwały/zarządzenia organu jednostki samorządu terytorialnego w świetle orzecznictwa sądów administracyjnych

Schemat 35. Zarządzenia zastępcze wojewody wydawane na podstawie regulacji samorządowych ustaw ustrojowych

Schemat 36. Zarządzenia zastępcze wojewody wydawane na podstawie regulacji prawa administracyjnego materialnego zastępujące uchwały organów stanowiących i kontrolnych jednostek samorządu terytorialnego

Schemat 37. Zaskarżenie uchwały organu stanowiącego i kontrolnego jednostki samorządu terytorialnego na podstawie art. 101 u.s.g., art. 87 u.s.p., art. 90 u.s.w.¹⁾

Wniesienie skargi do WSA za pośrednictwem OSiKJST²⁾. Czynności tej nie poprzedza skierowanie wezwania do usunięcia naruszenia interesu prawnego lub uprawnienia (kwalifikowanego naruszenia prawa) przez OSiKJST. Skargę na uchwałę rady gminy/rady powiatu można wnieść nie tylko w imieniu własnym, ale też reprezentując grupę mieszkańców JST, którzy na to wyrażą pisemną zgodę

Wyrażenie opinii dotyczącej skargi przez właściwą komisję OSiKJST

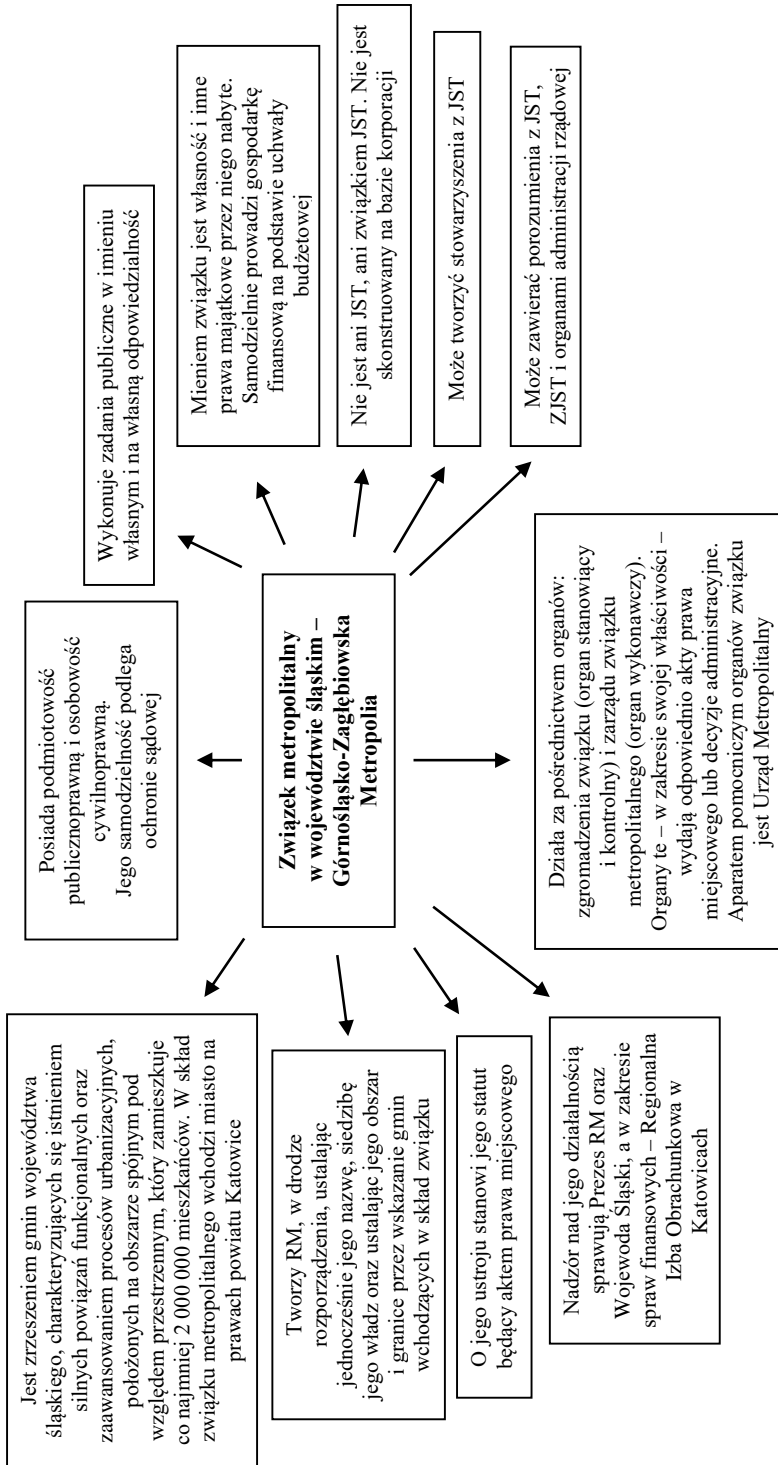
OSiKJST, na najbliższej sesji, w terminie umożliwiającym przesłanie odpowiedzi na skargę do WSA w ciągu 30 dni od dnia jej wniesienia, podejmuje uchwałę, w której: wnioskuje o przeprowadzenie postępowania mediacyjnego, wnosi o odrzucenie lub oddalenie skargi albo uwzględnia skargę w całości

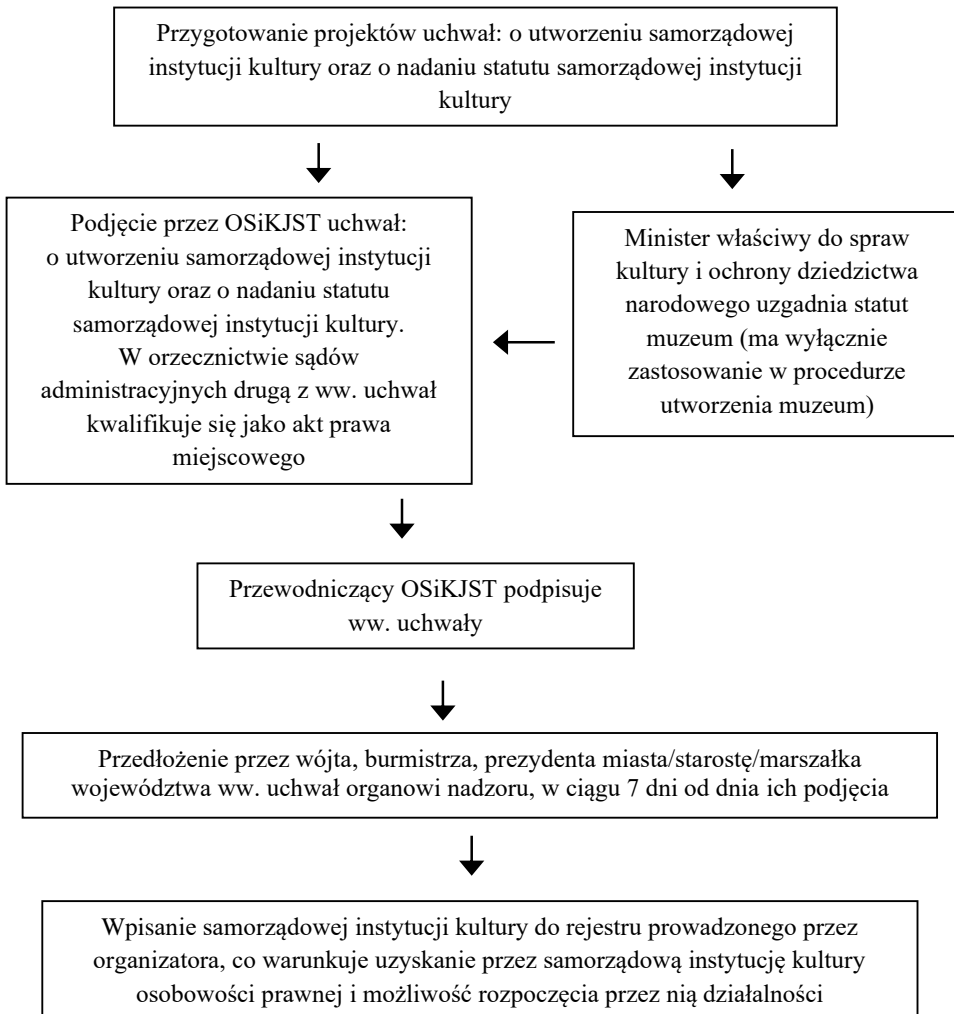
W wykonaniu uchwały, o której mowa poprzednim polu, sporządza się odpowiedź na skargę i przesyła się ją wraz z uchwałą i aktami sprawy do WSA. W przypadku uwzględnienia skargi w całości OSiKJST powinien – nie później niż na następnej sesji – podjąć uchwałę uchylającą lub zmieniającą zaskarżoną uchwałę, którą należy niezwłocznie przesłać WSA

- (1) W trybie art. 90 u.s.w. możliwe jest zaskarżenie jedynie uchwały mającej status aktu prawa miejscowego.
- (2) Należy jednak pamiętać o tym, że zgodnie z art. 17 ust. 2, w związku z art. 18 ustawy z dnia 7 kwietnia 2017 r. o zmianie ustawy - Kodeks postępowania administracyjnego oraz niektórych innych ustaw, zmiany wprowadzone tą nowelą w stosunku do trybu stosowania art. 101 u.s.g., art. 87 u.s.p. i art. 90 u.s.w. stosuje się do ww. form działania administracji publicznej dokonanych po dniu 1 czerwca 2017 r. W konsekwencji, w stosunku do – np. – miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego uchwalonego jeszcze w dniu 1 czerwca 2017 r. – stosuje się poprzednią regulację (warunkującą dopuszczalność wniesienia tego rodzaju skargi – bezskutecznością uprzednio wniesionego wezwania do usunięcia kwalifikowanego naruszenia prawa). Co równie ważne, konsekwencją zmiany trybu wnoszenia skargi na uchwałę jest brak formalnie wyznaczonego terminu na wnoszenie tego rodzaju środka prawnego (zob. jeszcze art. 53 § 2a u.P.p.s.a.: „W przypadku innych aktów, jeżeli ustawa nie przewiduje środków zaskarżenia w sprawie będącej przedmiotem skargi i nie stanowi inaczej, skargę można wnieść w każdym czasie”). W praktyce oznacza to, że pierwotnym warunkiem wnoszenia skarg z art. 101 u.s.g, art. 87 u.s.p. i art. 90 u.s.w. jest stan stosowania (obowiązywania) form działania administracji publicznej, o których mowa w tych przepisach

Schemat 38. Związek metropolitalny w województwie śląskim – informacje podstawowe

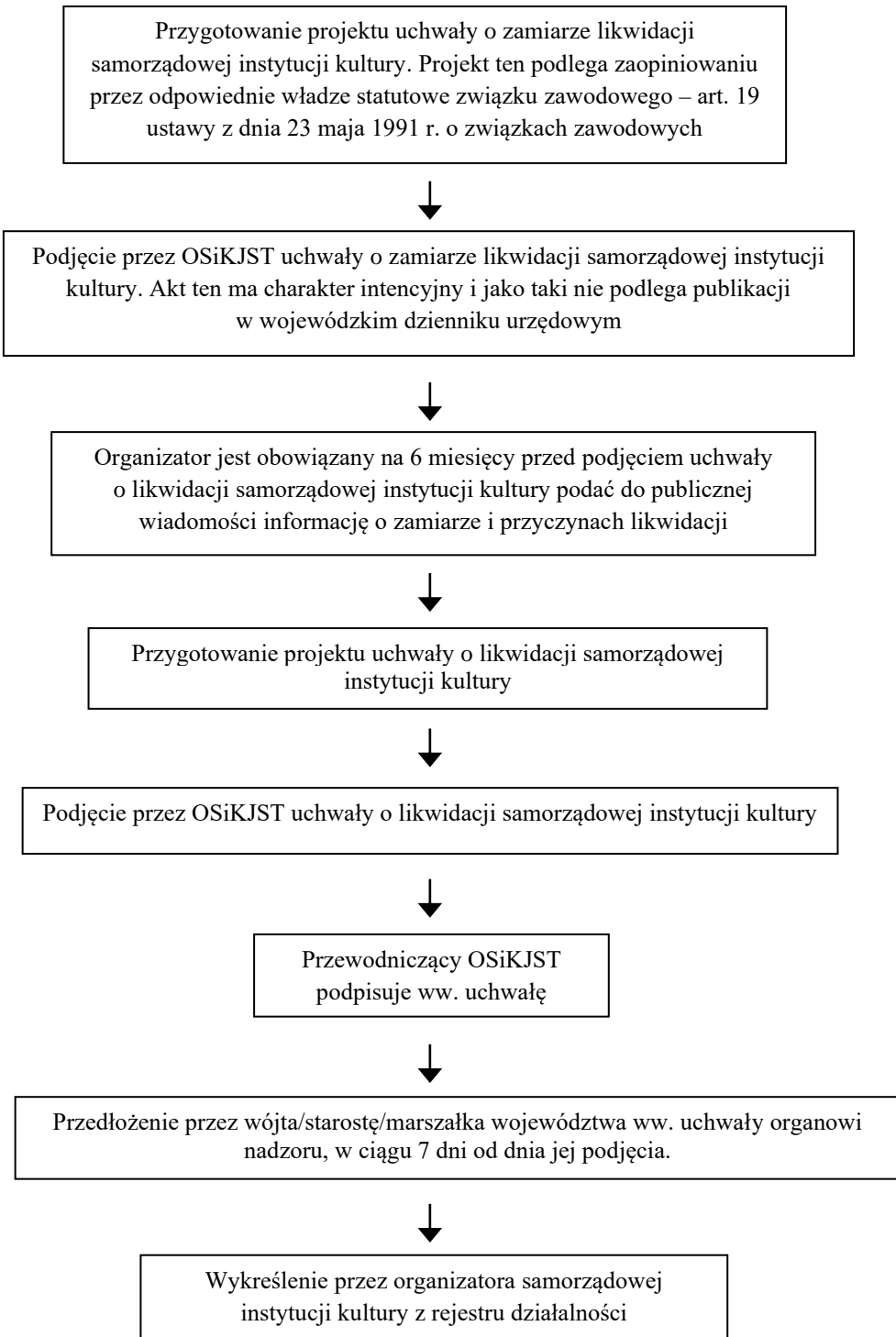

Schemat 39. Utworzenie samorządowej instytucji kultury

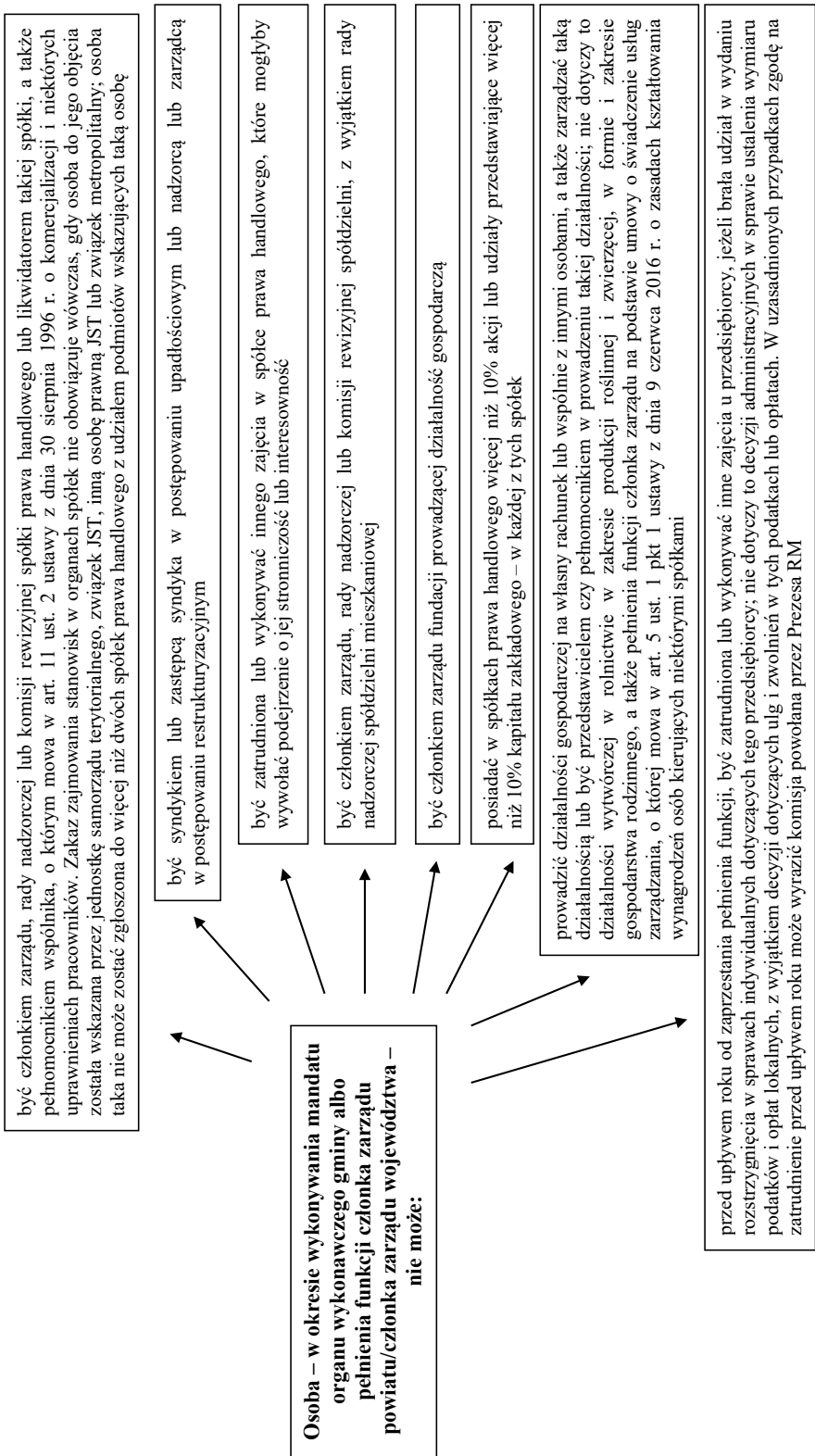

Schemat 40. Likwidacja samorządowej instytucji kultury

Schemat 41. Zakazy obowiązujące osoby będące piastunami urzędów organów wykonawczych gmin albo członkami zarządów powiatów/ zarządów województwa, o których mowa w ustawie z dnia 21 sierpnia 1997 r. o ograniczeniu prowadzenia działalności gospodarczej przez osoby pełniące funkcje publiczne

Rozdział IV

PRAWNE FORMY DZIAŁANIA

1. Uchwała Nr XLVIII.391.2014

Rady Gminy Zielona Góra

z dnia 10 kwietnia 2014 r.

w sprawie przeprowadzenia referendum gminnego w sprawie połączenia dwóch jednostek samorządu terytorialnego – Gminy Zielona Góra i Miasta Zielona Góra – na prawach powiatu, w wyniku czego powstanie jedna jednostka samorządu terytorialnego – Miasto Zielona Góra – na prawach powiatu, obejmujące swym zasięgiem granice administracyjne obu połączonych jednostek samorządu terytorialnego

(Dz. Urz. Woj. Lubuskiego poz. 895)

Wyciąg

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 15 w związku z art. 4c ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym [...] oraz art. 17 ust. 1 w związku z art. 9 ust. 2 ustawy z dnia 15 września 2000 r. o referendum lokalnym [...] Rada Gminy Zielona Góra uchwała, co następuje:

§ 1. Postanawia się przeprowadzić na terenie Gminy Zielona Góra na wniosek mieszkańców referendum gminne w sprawie połączenia dwóch jednostek samorządu terytorialnego – Gminy Zielona Góra i Miasta Zielona Góra – na prawach powiatu, w wyniku czego powstanie jedna jednostka samorządu terytorialnego – Miasto Zielona Góra – na prawach powiatu, obejmujące swym zasięgiem granice administracyjne obu połączonych jednostek samorządu terytorialnego.

§ 2. Datę przeprowadzenia referendum, o którym mowa w § 1 wyznacza się na niedzielę 18 maja 2014 r. w godzinach od 7.00-21.00.

§ 3. Ustala się następującą treść pytania referendum: „Czy jest Pan/Pani za połączeniem dwóch jednostek samorządu terytorialnego – Gminy Zielona Góra i Miasta Zielona Góra – na prawach powiatu, w wyniku czego powstanie jedna jednostka

samorządu terytorialnego – Miasto Zielona Góra – na prawach powiatu, obejmujące swym zasięgiem granice administracyjne obu połączonych jednostek samorządu terytorialnego?”

§ 4. 1. Głosowanie w referendum przeprowadza się na kartach do głosowania, drukowanych na papierze offsetowym o gramaturze 80 g/m², koloru białego w formacie A5, zadrukowanych jednostronnie, posiadających ścięty pod kątem 45 stopni prawy górny róg.

2. Wzór i treść karty do głosowania określa załącznik nr 1 do niniejszej uchwały.

§ 5. 1. Ustala się, że nakładka na kartę do głosowania sporządzona w alfabecie Braille'a w referendum gminnym o którym mowa w § 1 wykonana jest na papierze offsetowym o gramaturze 250g/m², koloru białego, w formacie A5, ponadto u góry z prawej strony znajdują się zakładki podtrzymujące kartę do głosowania o szerokości 40 mm, nakładka posiada ścięty pod kątem 45 stopni prawy górny róg.

2. Wzór nakładki na kartę do głosowania sporządzonej w alfabecie Braille'a określa załącznik nr 2 do uchwały.

§ 6. Kalendarz czynności związanych z przeprowadzeniem referendum określa załącznik nr 3 do niniejszej uchwały.

§ 7. Wykonanie uchwały powierza się Wójtowi Gminy Zielona Góra

§ 8. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia i podlega ogłoszeniu w Dz. Urz. Woj. Lubuskiego oraz podaniu do publicznej wiadomości na tablicy informacyjnej Urzędu Gminy Zielona Góra i tablicach ogłoszeń w sołectwach oraz w Biuletynie Informacji Publicznej.

ZAŁĄCZNIKI

ZAŁĄCZNIK Nr 1

Karta do głosowania

[..]

ZAŁĄCZNIK Nr 2

Wzór nakładki na kartę do głosowania w alfabecie Braille'a [..]

ZAŁĄCZNIK Nr 3

Kalendarz czynności związanych z przeprowadzeniem referendum gminnego w sprawie połączenia dwóch jednostek samorządu terytorialnego – Gminy Zielona Góra i Miasta Zielona Góra – na prawach powiatu, w wyniku czego powstanie jedna jednostka samorządu terytorialnego – Miasto Zielona Góra – na prawach powiatu, obejmujące swym zasięgiem granice administracyjne obu połączonych jednostek samorządu terytorialnego.

Prawne formy działania

Data wykonania czynności związanych z przeprowadzeniem referendum*	Treść czynności związanej z przeprowadzeniem referendum
do dnia 18 kwietnia 2014 r.	– podanie przez Wójta Gminy Zielona Góra do wiadomości publicznej informacji o numerach i granicach obwodów głosowania oraz siedzibach obwodowych komisji wyborczych do spraw referendum gminnego, w tym o siedzibach obwodowych komisji wyborczych właściwych do głosowania korespondencyjnego i o lokalach przystosowanych do potrzeb osób niepełnosprawnych
do dnia 23 kwietnia 2014 r.	– powołanie przez Radę Gminy Zielona Góra Gminnej Komisji do spraw Referendum
do dnia 27 kwietnia 2014 r.	– powołanie przez Gminną Komisję do spraw Referendum obwodowych komisji wyborczych do spraw referendum, – sporządzenie spisów osób uprawnionych do głosowania w referendum, – zgłaszanie Wójtowi Gminy Zielona Góra przez wyborców niepełnosprawnych zamiaru głosowania korespondencyjnego, w tym przy pomocy nakładek na karty do głosowania sporządzonych w alfabecie Braille'a
do dnia 4 maja 2014 r.	– składanie wniosków przez wyborców niepełnosprawnych o dopisanie ich do spisu wyborców w wybranym przez siebie obwodzie głosowania na obszarze gminy dostosowanym do ich potrzeb, – zgłaszanie Wójtowi Gminy Zielona Góra przez wyborców niepełnosprawnych zamiaru głosowania w lokalu wyborczym przy pomocy nakładek na karty do głosowania sporządzonych w alfabecie Braille'a
do dnia 8 maja 2014 r.	– składanie wniosków o sporządzenie aktu pełnomocnictwa do głosowania
do dnia 16 maja 2014 r. do godziny 24 ⁰⁰	– zakończenie kampanii referendalnej
w dniu 18 maja 2014 r. godz. 7 ⁰⁰ -21 ⁰⁰	– głosowanie

* Zgodnie z art. 9 § 2 i § 3 ustawy z dnia 5 stycznia 2011 r. Kodeks wyborczy [...] w związku z art. 1 ust. 2 ustawy z dnia 15 września 2000 r. o referendum lokalnym [...] jeżeli koniec terminu wykonania czynności określonej w Kodeksie przypada na sobotę albo na dzień ustawowo wolny od pracy, termin upływa pierwszego roboczego dnia po tym dniu. Jeżeli Kodeks nie stanowi inaczej, czynności wyborcze są dokonywane w godzinach urzędowania sądów, organów wyborczych, urzędów gmin i konsulatów.

2. Zarządzenie Nr S/46/07
Osoby pełniące funkcję organów samorządu województwa
– Sejmiku Województwa Podlaskiego
z dnia 13 kwietnia 2007 r.
o przeprowadzeniu referendum wojewódzkiego
w sprawie przebiegu obwodnicy Augustowa

(Dz. Urz. Woj. Podlaskiego Nr 85, poz. 680)

Wyciąg

Na podstawie art. 18 pkt 20 w związku z art. 33 ust. 4 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie województwa [...] i art. 17 ust. 1 ustawy z dnia 15 września 2000 r. o referendum lokalnym [...] zarządza się, co następuje:

§ 1. Postanawia się zarządzić referendum wojewódzkie w sprawie przebiegu obwodnicy Augustowa na wniosek Zarządu Okręgowego Prawo i Sprawiedliwość Okręg Nr 24 – Białystok.

§ 2. Pytanie w referendum ma następujące brzmienie:

„Czy jest Pan/Pani za utrzymaniem lokalizacji przebiegu obwodnicy Augustowa w ciągu drogi krajowej S8, określonej w Planie Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podlaskiego uchwalonym uchwałą nr IX/80/03 Sejmiku Województwa Podlaskiego z dnia 27 czerwca 2003 r., zgodnie z projektem zatwierdzonym decyzją Wojewody Podlaskiego?”.

§ 3. Termin przeprowadzenia referendum wyznacza się na dzień 20 maja 2007 r.

§ 4. Wzór karty do głosowania stanowi załącznik Nr 1 do zarządzenia.

§ 5. Kalendarz czynności związanych z przeprowadzeniem referendum określa załącznik Nr 2 do zarządzenia.

§ 6. Zarządzenie wchodzi w życie z dniem podjęcia i podlega ogłoszeniu w Dzienniku Urzędowym Województwa Podlaskiego.

Załącznik Nr 1
do zarządzenia Nr S/46/07
Osoby Pełniącej Funkcję Organów Samorządu
Województwa – Sejmiku Województwa Podlaskiego
z dnia 13 kwietnia 2007 r.

KARTA DO GŁOSOWANIA

w referendum wojewódzkim
zarządzonym przez Osobę Pełniącą Funkcję Organów Samorządu
Województwa – Sejmiku Województwa Podlaskiego
na dzień 20 maja 2007 r.

Pytanie:

Czy jest Pan/Pani za utrzymaniem lokalizacji przebiegu obwodnicy Augustowa w ciągu drogi krajowej S8, określonej w Planie Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podlaskiego uchwalonym uchwałą nr IX/80/03 Sejmiku Województwa Podlaskiego z dnia 27 czerwca 2003 r., zgodnie z projektem zatwierdzonym decyzją Wojewody Podlaskiego?

TAK

NIE

Wyjaśnienie dotyczące przedmiotu referendum:

Udzielenie odpowiedzi pozytywnej „TAK” oznacza zgodę, zaś udzielenie odpowiedzi negatywnej „NIE” oznacza brak zgody na utrzymanie lokalizacji przebiegu obwodnicy Augustowa w ciągu drogi krajowej S8, określonej w Planie Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podlaskiego uchwalonym uchwałą nr IX/80/03 Sejmiku Województwa Podlaskiego z dnia 27 czerwca 2003 r., zgodnie z projektem zatwierdzonym decyzją Wojewody Podlaskiego.

Informacja o sposobie głosowania:

Głosujący udziela odpowiedzi na postawione pytanie, stawiając znak „x” w kratce obok odpowiedzi pozytywnej „TAK” albo w kratce obok odpowiedzi negatywnej „NIE”.

Postawienie znaku „x” w obu kratkach lub niepostawienie tego znaku w żadnej z kretek spowoduje nieważność głosu.

miejsce na pieczęć
obwodowej komisji
do spraw referendum

(drukowany odcisk pieczęci
Sejmiku Województwa Podlaskiego)

Załącznik Nr 2
do zarządzenia Nr S/46/07
Osoby Pełniącej Funkcję Organów Samorządu
Województwa – Sejmiku Województwa Podlaskiego
z dnia 13 kwietnia 2007 r.

**Kalendarz czynności związanych z przeprowadzeniem
referendum wojewódzkiego**

Lp.	Termin wykonania czynności wyborczej	Treść czynności wyborczej
1.	2.	3.
1.	w dniu wejścia w życie zarządzenia	– rozpoczęcie kampanii referendalnej
2.	do 25 kwietnia 2007 r.	– powołanie Wojewódzkiej Komisji do Spraw Referendum oraz powiatowych (miejskich) komisji do spraw referendum przez właściwe miejscowo organy stanowiące jednostki samorządu terytorialnego
3.	do 30 kwietnia 2007 r.	– powołanie przez Wojewódzką Komisję do Spraw Referendum obwodowych komisji do spraw referendum, – podanie do publicznej wiadomości, w formie obwieszczenia, informacji o: a) numerach i granicach obwodów głosowania, b) wyznaczonych siedzibach obwodowych komisji do spraw referendum
4.	do 7 maja 2007 r.	– sporządzenie spisów wyborców
5.	18 maja 2007 r. – o godz. 24 ⁰⁰	– zakończenie kampanii referendalnej
6.	19 maja 2007 r.	– przekazanie przewodniczącym obwodowych komisji do spraw referendum spisów wyborców
7.	20 maja 2007 r. – godz. 6 ⁰⁰ - 20 ⁰⁰	– przeprowadzenie głosowania

3. Postanowienie Nr 32/12
Komisarza Wyborczego we Wrocławiu
z dnia 6 listopada 2012 r
o przeprowadzeniu referendum gminnego w sprawie odwołania Burmistrza
Gminy Milicz przed upływem kadencji

(Dz. Urz. Woj. Dolnośląskiego poz. 4233)

Wyciąg

Na podstawie art. 24a ust. 2, art. 25 i art. 27 ustawy z dnia 15 września 2000 r. o referendum lokalnym [...] oraz uchwały nr XXIX/132/2012 Rady Miejskiej w Miliczu z dnia 26 września 2012 r. o przeprowadzeniu referendum w sprawie odwołania Burmistrza Gminy Milicz, Komisarz Wyborczy we Wrocławiu postanawia, co następuje:

§ 1. 1. Przeprowadzić referendum gminne w sprawie odwołania Burmistrza Gminy Milicz przed upływem kadencji.

2. Datę referendum, o którym mowa w ust. 1, wyznaczyć na niedzielę 13 stycznia 2013 r.

§ 2. Ustalić treść i wzór karty do głosowania zgodnie z załącznikiem nr 1 do niniejszego postanowienia.

§ 3. Określić treść i wzór nakładki na kartę do głosowania, sporządzonej w alfabecie Braille'a, zgodnie z załącznikiem nr 2 do niniejszego postanowienia.

§ 4. Dni, w których upływają terminy wykonania czynności związanych z przeprowadzeniem referendum, określa kalendarz stanowiący załącznik nr 3 do niniejszego postanowienia.

§ 5. Szczegółowe parametry techniczne karty do głosowania oraz nakładki na kartę do głosowania, sporządzonej w alfabecie Braille'a, zostaną określone odrębnym postanowieniem Komisarza Wyborczego we Wrocławiu.

§ 6. Postanowienie wchodzi w życie z dniem podpisania i podlega ogłoszeniu w Dzienniku Urzędowym Województwa Dolnośląskiego oraz podaniu do publicznej wiadomości na terenie Gminy Milicz.

[...]

4. Obwieszczenie

Rady Miasta Krakowa

z dnia 25 września 2019 r.

w sprawie ogłoszenia tekstu jednolitego uchwały Nr XLVIII/435/96 Rady Miasta Krakowa w sprawie Statutu Miasta Krakowa

(Dz. Urz. Woj. Małopolskiego poz. 7074)

Wyciąg

[..]

STATUT MIASTA KRAKOWA

Wybrana w pierwszych po 50 latach wolnych wyborach Rada Stołecznego Królewskiego Miasta Krakowa z czcią przyjmując obowiązek zachowania i pomnożenia danego nam poprzez umiłowane miasto dziedzictwa kultury narodowej, dziedzictwa, które stanowi część tradycji europejskiej, świadoma ograniczeń prawnych uniemożliwiających pełną realizację woli i ambicji wspólnoty samorządowej, uchwaliła Statut Miasta Krakowa w dniu 24 maja 1991 r. Niniejszy Statut jest znowelizowaną wersją wówczas uchwalonego Statutu.

I. POSTANOWIENIA OGÓLNE

- § 1.** 1. Mieszkańcy Miasta Krakowa tworzą z mocy prawa wspólnotę samorządową.
2. Ustrój wspólnoty, o której mowa w ust. 1 określają ustawy oraz niniejszy Statut.

§ 2. Miasto Kraków posiadając osobowość prawną działa we własnym imieniu i na własną odpowiedzialność.

§ 3. Ilekroć w Statucie Miasta Krakowa jest mowa o:

- 1) „ustawie” należy przez to rozumieć ustawę z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym [..],
- 2) „ustawie o samorządzie powiatowym” – należy przez to rozumieć ustawę z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym [..],
- 3) „Statucie” – należy przez to rozumieć Statut Miasta Krakowa,
- 4) „Mieście” – należy przez to rozumieć gminę miejską Kraków – miasto na prawach powiatu,
- 5) „jednostce pomocniczej” – należy przez to rozumieć jednostkę pomocniczą Miasta, tj. dzielnicę, osiedle lub sołectwo,
- 6) „dzielnicy” – należy przez to rozumieć dzielnicę Miasta Krakowa,

- 7) „Radzie” – należy przez to rozumieć Radę Stołecznego Królewskiego Miasta Krakowa, zwaną też Radą Miasta Krakowa,
- 8) „komisji” – należy przez to rozumieć komisję Rady Miasta Krakowa,
- 9) „klubie” – należy przez to rozumieć klub radnych,
- 10) „Przewodniczącym” lub „Wiceprzewodniczącym” – należy przez to rozumieć odpowiednio Przewodniczącego lub Wiceprzewodniczącego Rady Miasta Krakowa,
- 11) „radnym” – należy przez to rozumieć radnego Miasta Krakowa,
- 12) „sesji” – należy przez to rozumieć sesję Rady Miasta Krakowa,
- 13) „Prezydencie” – należy przez to rozumieć Prezydenta Miasta Krakowa,
- 14) „Zastępcy Prezydenta” – należy przez to rozumieć Zastępcę Prezydenta Miasta Krakowa,
- 15) „Magistracie” – należy przez to rozumieć Urząd Miasta Krakowa,
- 16) „miejskiej jednostce organizacyjnej” – należy przez to rozumieć jednostki organizacyjne utworzone przez Miasto Kraków w celu realizacji jego zadań, nie wchodzące w skład Urzędu Miasta Krakowa i nie będące spółkami prawa handlowego.”

§ 4. 1. Miasto Kraków zgodnie z tradycją zachowuje nazwę Stołeczne Królewskie Miasto Kraków. Używa również nazwy skróconej Miasto Kraków.

2. Miasto Kraków posługuje się barwami biało-błękitnymi oraz herbem i pieczęcią według wzorów zatwierdzonych uchwałą Rady.

3. Najwyższym odznaczeniem Miasta Krakowa jest Medal „Cracoviae Merenti” przyznawany przez Radę na wniosek Komisji Medalu. Komisję Medalu ustanawia Rada.

4. Najwyższym wyróżnieniem Miasta Krakowa jest Honorowe Obywatelstwo Stołecznego Królewskiego Miasta Krakowa nadawane przez Radę na wniosek Komisji Głównej przyjęty bezwzględną większością głosów składu tej komisji.

5. Oficjalną stroną miasta jest strona: „www.krakow.pl” oraz „www.krakow.eu”.

6. Oficjalnym urzędowym publikatorem teleinformatycznym jest Biuletyn Informacji Publicznej Miasta Krakowa o adresie: www.bip.krakow.pl.

§ 5. 1. Do zakresu działania Miasta należą wszystkie sprawy publiczne o znaczeniu lokalnym, niezastrzeżone ustawami na rzecz innych podmiotów.

2. Do zakresu działania Miasta należy również zapewnienie wykonywania zadań powiatowych służb, inspekcji i straży.

§ 6. Do zadań Miasta Krakowa należą ponadto zadania z zakresu administracji rządowej:

- 1) zlecone ustawami,
- 2) wykonywane na podstawie porozumień z organami administracji rządowej.

II. WŁADZE MIASTA

§ 7. Mieszkańcy Miasta w głosowaniu powszechnym:

- 1) wybierają radnych w liczbie określonej ustawą,
- 2) wybierają Prezydenta,
- 3) podejmują rozstrzygnięcia poprzez referendum w sprawach:
  - a) samoopodatkowania się na cele publiczne,
  - b) odwołania Rady przed upływem kadencji,
  - c) odwołania Prezydenta przed upływem kadencji,
  - d) w innych sprawach, ważnych dla Miasta i jego mieszkańców.

§ 8. Organami Miasta są:

- 1) Rada Miasta Krakowa jako organ stanowiący i kontrolny,
- 2) Prezydent Miasta Krakowa jako organ wykonawczy.

§ 8.a. 1. Dokumenty zawierające informację publiczną, zgodnie z ustawą z dnia 6 września 2001 r. o dostępie do informacji publicznej [...], udostępnia:

- 1) Prezydent lub osoba przez niego wskazana – jeżeli dotyczą zadań wykonywanych na poziomie Miasta;
- 2) kierownik jednostki organizacyjnej Miasta lub osoba przez niego wskazana – jeżeli dotyczą zadań wykonywanych przez tę jednostkę;
- 3) Przewodniczący Zarządu Dzielnicy lub osoba przez niego wskazana – jeżeli dotyczą działalności dzielnicy.

2. Dokumenty do wglądu udostępnia się na miejscu, w godzinach pracy Urzędu Miasta lub jednostki organizacyjnej Miasta, w obecności pracownika właściwej komórki organizacyjnej.

3. Dokumenty do wglądu dotyczące działalności dzielnicy udostępnia się na miejscu, w godzinach pracy Biura Rady i Zarządu Dzielnicy, w obecności Przewodniczącego Zarządu Dzielnicy lub osoby przez niego wskazanej.

4. Prawo wglądu do dokumentów, o których mowa w ust. 2 i 3, obejmuje w szczególności możliwość: zapoznania się z treścią dokumentów, sporządzenia notatek, uzyskania wyciągu, odpisu bądź kopii, w tym kopii elektronicznej.

§ 9. Radny, Prezydent, Zastępca Prezydenta przy podejmowaniu decyzji w związku z pełnioną funkcją, ma obowiązek kierować się wyłącznie interesem wspólnoty samorządowej Miasta. Radny nie może brać udziału w głosowaniu w Radzie, ani w komisji, jeżeli dotyczy ono jego interesu prawnego.

1. RADA

§ 10. 1. Rada wybiera ze swego grona Przewodniczącego i 3 Wiceprzewodniczących.

2. Przewodniczący:

1) organizuje pracę Rady, w tym w szczególności:

a) ustala porządek obrad sesji w porozumieniu z Prezydentem i Komisją Główną,

b) przygotowuje i zwołuje sesje Rady,

c) koordynuje realizację zadań Rady i jej organów,

d) udziela radnym pomocy w sprawowaniu mandatów,

e) deleguje radnych zgodnie z obowiązującymi w tym zakresie przepisami prawa,

f) przewodniczy obradom Rady,

g) reprezentuje Radę na zewnątrz,

h) wykonuje inne zadania określone ustawą, Statutem oraz wskazane przez Radę,

i) organizuje i koordynuje prace komisji pomiędzy sesjami.

2) systematycznie składa na sesjach informacje o działaniach podejmowanych przez siebie między sesjami.

3. Wiceprzewodniczący wskazany przez Przewodniczącego przejmuje do wykonania obowiązki, o których mowa w ust. 2. W przypadku niewskazania w sytuacji tego wymagającej obowiązki te przejmuje najstarszy wiekiem Wiceprzewodniczący.

[...]

§ 12. Dla nadania odpowiedniego wyrazu wydarzeniom szczególnej rangi, wręczenia odznaczeń, nadawania tytułów honorowych i wyróżnień, Przewodniczący zwołuje uroczystą sesję Rady, z tym że porządek obrad tej sesji obejmuje wyłącznie realizację celu jej zwołania.

§ 13. 1. Rada obraduje na sesjach zwyczajnych i nadzwyczajnych zwoływanych przez Przewodniczącego.

2. Przewodniczący zwołuje sesję nadzwyczajną Rady w ciągu 7 dni od daty złożenia pisemnego wniosku przez:

1) Prezydenta,

2) co najmniej 1/4 ustawowego składu Rady.

3. Wniosek, o którym mowa w ust. 2 winien określać przedmiot sesji.

§ 14. 1. O terminie, miejscu i porządku obrad sesji Przewodniczący zawiadamia radnych, co najmniej 7 dni przed dniem rozpoczęcia obrad. Zawiadomienia, projekty, dokumenty i inne materiały związane z wykonywaniem mandatu radnego Miasta przekazuje się radnym drogą elektroniczną z wykorzystaniem Internetu. Uznaje się, że materiały przesłane drogą elektroniczną są dostarczone z dniem, w którym wprowadzono je do środka komunikacji elektronicznej w taki sposób, że radny mógł zapoznać się z ich treścią. Istnieje możliwość alternatywnego dostarczania zawiadomień i projektów poprzez doręczenie do wyznaczonych do tego i imiennie oznaczonych skrytek radnych, ale tylko dla tych, którzy wcześniej złożą takie oświadczenie woli.

2. O sesji nadzwyczajnej powiadamia się radnych co najmniej 3 dni przed dniem rozpoczęcia sesji.

3. Dokumenty i inne materiały przeznaczone dla radnych na sesję zwyczajną przekazuje się drogą elektroniczną w terminie 7 dni przed dniem rozpoczęcia sesji zwyczajnej, w przypadku sesji nadzwyczajnej w terminie 3 dni przed rozpoczęciem sesji nadzwyczajnej. Istnieje możliwość alternatywnego dostarczania dokumentów poprzez doręczenie do wyznaczonych do tego i imiennie oznaczonych skrytek radnych, ale tylko dla tych, którzy wcześniej złożą takie oświadczenie woli.

4. Przy obliczaniu terminów, o których mowa w niniejszym paragrafie, nie uwzględnia się dnia, w którym nastąpiło zdarzenie jeżeli jest ono początkiem terminu oznaczonego w dniach.

5. Na indywidualny wniosek radnego materiały, zawiadomienia, projekty uchwał i inne materiały związane z wykonywaniem mandatu radnego mogą być dostarczane w wersji dokumentów papierowych.

§ 14.a. Sesje zwyczajne zwoływane są na podstawie rocznego Planu Pracy Rady Miasta Krakowa i ramowego harmonogramu posiedzeń Rady Miasta Krakowa. Roczny Plan Pracy Rady uchwalany jest do 31 marca danego roku kalendarzowego na podstawie wniosków Prezydenta, komisji, radnych i rad dzielnic.

§ 15. 1. Sesję otwiera i obrady prowadzi Przewodniczący.

2. Po stwierdzeniu, wymaganej liczby obecnych radnych do podejmowania uchwał (quorum), Przewodniczący otwiera sesję lub jej kolejne posiedzenie, wypowiadając formułę: Otwieram ... sesję (... posiedzenie ... sesji) Rady Miasta Krakowa.

§ 16. 1. Quorum do podejmowania uchwał stanowi co najmniej połowa składu Rady, chyba że ustawa stanowi inaczej.

2. Radnych obecnych w sali obrad i niebiorących udziału w głosowaniu liczy się do quorum.

3. Imiona i nazwiska radnych, którzy bez usprawiedliwienia opuścili posiedzenie przyczyniając się do niezachowania quorum i doprowadzając do konieczności odroczenia sesji, odnotowuje się w protokole sesji.

§ 17. 1. Radnych obecnych na odroczonej sesji uznaje się za powiadomionych o terminie jej kontynuowania.

2. Radnych nieobecnych zawiadamia się niezwłocznie o terminie nowego posiedzenia.

§ 18. 1. Porządek obrad sesji, z zastrzeżeniem § 12, powinien zawierać co najmniej:

- 1) przedstawienie porządku obrad sesji oraz jego zmiany,
- 2) interpelacje radnych,
- 3) projekty uchwał Rady,
- 4) odpowiedzi Prezydenta na interpelacje radnych,
- 5) jako ostatni punkt każdego posiedzenia sesji „Oświadczenia i komunikaty”.

2. Porządek obrad sesji nadzwyczajnej może nie zawierać spraw, o których mowa w ust. 1 pkt 2 i 4.

3. Po otwarciu sesji Przewodniczący przedstawia Radzie porządek obrad oraz przyjmuje propozycje jego zmian.

§ 19. 1. Z wnioskiem o wprowadzenie lub zdjęcie punktu porządku obrad może wystąpić Prezydent, komisja lub co najmniej 1/10 ustawowego składu Rady z zastrzeżeniem ust. 2. Z wnioskiem o wprowadzenie do porządku obrad projektu rezolucji może wystąpić komisja, klub lub co najmniej 1/10 ustawowego składu Rady.

2. Do zmiany porządku obrad sesji nadzwyczajnej wymagana jest zgoda wnioskodawcy tej sesji.

3. Wnioski o zmianę porządku obrad zgłoszone zgodnie z ust. 1 i 2 oraz wprowadzenie dodatkowego punktu w trybie określonym w § 32 przyjmowane są przez Radę bezwzględną większością głosów ustawowego składu Rady.

4. Propozycje zmian porządku obrad mogą być zgłaszane tylko w punkcie sesji – „Przedstawienie porządku obrad sesji oraz jego zmiany” z zastrzeżeniem ust. 5 i § 32.

5. W uzasadnionych przypadkach Przewodniczący ma prawo postawić pod głosowanie wnioski o wycofanie projektu uchwały z porządku obrad w dowolnym czasie trwania sesji. Rada rozstrzyga o wycofaniu projektu uchwały z porządku obrad bezwzględną większością głosów ustawowego składu Rady.

6. Na wniosek Prezydenta oraz klubu radnych zgłoszony najpóźniej w punkcie „Przedstawienie porządku obrad sesji oraz jego zmiany” Przewodniczący wprowadza do porządku obrad sesji projekt uchwały Rady, którego wnioskodawcą jest Prezydent

lub klub radnych, jeśli wpłynął do Przewodniczącego co najmniej 7 dni przed dniem rozpoczęcia sesji.

§ 20. 1. Przewodniczący z własnej inicjatywy, bądź Rada na wniosek co najmniej 1/10 ustawowego składu Rady, może zdecydować o odroczeniu posiedzenia i o kontynuowaniu obrad w określonym przez Przewodniczącego terminie, gdy:

- 1) niemożliwe jest rozpatrzenie całości spraw porządku obrad na jednym posiedzeniu,
- 2) zaistnieją inne przeszkody uniemożliwiające Radzie rozpatrzenie spraw bądź kontynuowanie obrad.

2. Przewodniczący może w uzasadnionych przypadkach dokonywać zmian w kolejności punktów przyjętego porządku obrad oraz zarządzać przerwę w posiedzeniu informując niezwłocznie Radę o przyczynach swojej decyzji.

3. Na wniosek przedstawiciela klubu, reprezentowanego w Komisji Głównej, Przewodniczący zarządza przerwę w posiedzeniu. Przewodniczący może odmówić zarządzenia przerwy na wniosek klubu, który już skorzystał w trakcie posiedzenia z tego prawa bądź gdy wszystkie dotychczasowe przerwy trwały ponad godzinę.

4. Wniosek o przerwę w posiedzeniu nie może być złożony przed ustaleniem porządku obrad.

§ 21. 1. W przypadku, gdy w czasie i w miejscu obrad Rady forma lub treść wystąpienia mówcy w sposób oczywisty narusza powagę sesji, Przewodniczący może odebrać mu głos, odnotowując ten fakt w protokole sesji.

2. Przewodniczący nakazuje opuszczenie miejsca obrad osobie niebędącej radnym, która swoim zachowaniem zakłóca porządek lub w inny sposób uchybia powadze sesji.

3. Warunki organizacyjne niezbędne dla prawidłowej pracy Rady na sesji, w tym zwłaszcza dotyczące miejsca, w którym toczą się obrady, a także w czasie przerwy i po zakończeniu obrad, zapewnia Prezydent. Do wszystkich osób pozostających w miejscu obrad, a także w czasie przerwy i po zakończeniu sesji, mają zastosowanie ogólne przepisy porządkowe.

§ 22. 1. Radny, w trakcie sesji Rady, najpóźniej przed rozpoczęciem głosowania nad daną sprawą, może składać wnioski formalne pozostające w związku z tą sprawą. W sprawie wniosku formalnego i dla sprostowania Przewodniczący udziela głosu poza kolejnością.

2. Za wniosek formalny uznaje się wniosek o:

- 1) zmianę kolejności porządku obrad,
- 2) zamknięcie listy mówców,
- 3) przerwanie dyskusji,

- 4) ograniczenie lub wydłużenie czasu wypowiedzi,
- 5) przerwę w posiedzeniu,
- 6) zmianę w sposobie przeprowadzenia głosowania,
- 7) głosowanie bez dyskusji,
- 8) stwierdzenie quorum,
- 9) sprawdzenie listy obecności,
- 10) ponowne przeliczenie głosów,
- 11) odesłanie projektu uchwały do komisji lub projektodawcy, zawierający wskazanie adresata, cel odesłania oraz zadania do wykonania,
- 12) odrzucenie projektu uchwały w pierwszym czytaniu.

3. Wniosek o odesłanie do komisji lub do projektodawcy może być zgłoszony zarówno w pierwszym jak też drugim czytaniu lub przy rezolucjach i uchwałach Rady rozstrzyganych w jednym czytaniu.

4. O wniosku formalnym Rada rozstrzyga bez zbędnej zwłoki w głosowaniu, z wyjątkiem wniosków określonych w ust. 2 pkt 11 i 12 oraz § 34 ust. 3, po wysłuchaniu wnioskodawcy oraz jednego głosu „za” i jednego „przeciw”.

5. Wnioski wymienione w ust. 2 pkt 2, 3, 4 i 5 Przewodniczący poddaje pod głosowanie po odczytaniu listy zapisanych do głosu. Decyzja Rady nie pozbawia referenta prawa głosu do złożenia wyjaśnień lub udzielenia odpowiedzi na pytania.

6. Odrzucony w głosowaniu wniosek formalny pozostający w związku z daną sprawą nie może być zgłoszony ponownie.

§ 23. 1. Po zakończeniu lub zamknięciu dyskusji nad daną sprawą, Przewodniczący udziela głosu referentowi w celu udzielenia odpowiedzi na zagadnienia poruszane w dyskusji, a następnie:

- 1) stwierdza odbycie pierwszego lub drugiego czytania albo też ogłasza zakończenie obrad nad daną sprawą,
- 2) w razie potrzeby zarządza przystąpienie do głosowania lub określa jego termin.

2. Po głosowaniu nad danym punktem porządku obrad radny może złożyć oświadczenie „votum separatum” zawierające uzasadnienie. Czas oświadczenia nie może przekroczyć 2 minut.

3. Inne niż wymienione w ust. 2 oświadczenia radny składa w części sesji do tego przeznaczonej.

4. Czas składania oświadczenia radnego nie może przekroczyć 2 minut, a klubu – 4 minut.

5. Przewodniczący może zadecydować o przyjęciu do protokołu sesji wystąpienia lub oświadczenia radnego niewy ogłoszonego bezpośrednio w trakcie obrad, o czym zobowiązany jest powiadomić Radę.

6. Na wniosek co najmniej 1/10 ustawowego składu Rady Przewodniczący odczytuje treść złożonych oświadczeń.

§ 24. 1. Po wyczerpaniu porządku obrad Przewodniczący kończy sesję wypowiadając formułę:

„Zamykam ... sesję Rady Miasta Krakowa”.

W przypadku niewyczerpania porządku obrad, Przewodniczący kończy posiedzenie, wypowiadając formułę: „Zamykam... posiedzenie... sesji Rady Miasta Krakowa.”

2. Okres od ogłoszenia przez Przewodniczącego formuły: „Otwieram ... sesję Rady Miasta Krakowa” do wypowiedzenia przezeń formuły: „Zamykam ... sesję Rady Miasta Krakowa” jest czasem trwania sesji.

§ 25. 1. Przebieg obrad jest transmitowany i utrwalany za pomocą urządzeń rejestrujących obraz i dźwięk. Na tej podstawie sporządzany jest stenogram sesji.

2. Stenogram sesji stanowi podstawę do sporządzenia syntetycznego protokołu zawierającego następujące informacje:

- 1) numer sesji,
- 2) datę i miejsce sesji,
- 3) stwierdzenie prawomocności obrad (quorum),
- 4) imię i nazwisko przewodniczącego obradom,
- 5) porządek obrad,
- 6) podjęte uchwały Rady wraz z wynikiem głosowania,
- 7) nazwiska mówców występujących w poszczególnych punktach porządku obrad,
- 8) zgłoszone „votum separatum”, w tym imię i nazwisko zgłaszającego oraz przedmiot, którego dotyczy,
- 9) inne sprawy wskazane do odnotowania przez Przewodniczącego,
- 10) czas trwania sesji.

3. Załącznik do protokołu stanowią oryginały podjętych uchwał.

4. W terminie 14 dni po zamknięciu obrad stenogram kolejnych posiedzeń sesji wykładany jest do wglądu i podlega publikacji w Biuletynie Informacji Publicznej Miasta Krakowa.

5. Radny może zgłosić Przewodniczącemu pisemne żądanie sprostowania protokołu i stenogramu sesji. Przewodniczący dokonuje żądanego sprostowania lub przekazuje sprawę do rozstrzygnięcia przez Komisję Główną. W przypadkach spornych, na wniosek zainteresowanego radnego lub Przewodniczącego, rozstrzyga Rada.

6. Protokół sesji podpisuje każda z osób, która przewodniczyła obradom w czasie tej sesji.

§ 26. 1. Przewodniczący zapewnia dziennikarzom dostęp do dokumentów związanych z sesją.

2. Przewodniczący popularyzuje wyniki prac Rady, a w szczególności może organizować:

- 1) transmisję przebiegu obrad Rady poza miejsce obrad,
- 2) filmowanie prac Rady.

3. Przewodniczący po konsultacji z Komisją Główną ustala sposób i zakres informowania mieszkańców o sesji lub jej części, w której wyłączono jawność.

§ 27. 1. Rada i powołane przez nią komisje podejmują rozstrzygnięcia w formie uchwał.

2. Inicjatywa uchwałodawcza w Radzie przysługuje:

- 1) Prezydentowi,
- 2) Przewodniczącemu,
- 3) komisji,
- 4) klubowi – reprezentowanemu przez przewodniczącego klubu lub upoważnionego przez niego członka klubu,
- 5) co najmniej 1/10 ustawowego składu Rady,
- 6) grupie mieszkańców Miasta, posiadających czynne prawa wyborcze do Rady, w trybie i na zasadach określonych w ustawie i odrębnej uchwale Rady,
- 7) Radzie Dzielnicy w zakresie spraw bezpośrednio dotyczących danej dzielnicy, zgodnie z procedurą określoną w Statucie Dzielnicy.

3. Inicjatywa uchwałodawcza nie może dotyczyć spraw, dla których prawo zastrzega wyłączną właściwość innym podmiotów, którym przysługuje inicjatywa uchwałodawcza.

4. Uchwały Rady są odrębnymi dokumentami.

5. Uchwały Rady podpisuje odpowiednio Przewodniczący lub Wiceprzewodniczący, który obradom przewodniczy.

6. Rozstrzygnięcia w sprawach proceduralnych odnotowuje się w protokole sesji jako postanowienia.

7. W sprawach dotyczących przebiegu obrad w trakcie posiedzenia sesji rozstrzyga przewodniczący obradom.

[..]

§ 28. 1. Uchwała Rady mająca charakter deklaracji, oświadczenia lub wniosku nosi nazwę rezolucji.

2. Z inicjatywą podjęcia przez Radę rezolucji może wystąpić komisja, klub lub co najmniej 1/10 ustawowego składu Rady.

3. Tekst projektu rezolucji doręcza się radnym przed rozpoczęciem sesji. Wprowadzenie rezolucji do porządku obrad nie może nastąpić w trybie określonym w § 32.

§ 29. 1. Podmiot posiadający inicjatywę uchwałodawczą, zwany dalej projektodawcą, składa do Przewodniczącego pisemny projekt uchwały wraz z pisemnym wnioskiem o jego włączenie pod obrady sesji.

2. Wniosek, o którym mowa w ust. 1, powinien w szczególności:

1) wymieniać projektodawcę i referenta, który w jego imieniu będzie występował w toku prac nad projektem,

2) proponować termin czytania.

2a. Przewodniczący umieszcza projekt uchwały w porządku obrad sesji przypadającej w ciągu 90 dni od daty jego otrzymania.

3. W postępowaniu uchwałodawczym projektodawca przyjmuje uwagi, wnioski i poprawki do projektu uchwały oraz uwzględnia je w formie autopoprawki lub przygotowuje je do głosowania przez Radę.

4. Rada może powołać komisję wnioskową do konkretnego projektu uchwały.

§ 30. 1. Projekt uchwały Rady powinien zawierać w szczególności:

1) tytuł uchwały,

2) podstawę prawną,

3) merytoryczną regulację sprawy będącej przedmiotem uchwały,

4) termin wejścia w życie uchwały oraz ewentualnie czas jej obowiązywania,

5) rozstrzygnięcie dotyczące ogłoszenia uchwały, jeżeli nie wynika ono z przepisów prawa, a także formy jej rozpowszechnienia,

6) przepisy przejściowe i derogacyjne.

2. Do projektu uchwały projektodawca dołącza uzasadnienie zawierające także przewidywane skutki finansowe dla budżetu Miasta.

3. W toku przygotowywania projektów uchwał wszelką pomoc merytoryczną, prawną i organizacyjną świadczą uprawnionym podmiotom jednostki organizacyjne Magistratu oraz miejskie jednostki organizacyjne według zasad określonych przez Prezydenta.

4. Projekt uchwały przedkładany Radzie przed pierwszym czytaniem wymaga:

1) opinii prawnej,

2) opinii właściwej komisji – dla projektów przygotowanych przez Prezydenta,

3) opinii Prezydenta – dla projektów przygotowanych przez komisje,

4) opinii Prezydenta i właściwej komisji – dla projektów przygotowanych przez grupę radnych lub Przewodniczącego.

Przewodniczący ustala właściwą komisję i koordynuje wydawanie opinii, o których mowa.

5. Opinia prawna dotycząca projektu uchwały winna być przedstawiona w terminie 7 dni.

6. Radny referent projektu jest uprawniony do przedłożenia do dalszego procedowania projektu, poprawionego zgodnie z dotyczącą go opinią prawną, bez konieczności ponownego zbierania podpisów.

7. Projekty uchwał w sprawach personalnych nie wymagają opinii komisji.

8. Projekt uchwały Rady, której realizacja zwiększa wydatki budżetu Miasta, w tym także projekt uchwały w sprawie referendum, wymaga opinii komisji właściwej w sprawach budżetu.

9. Projekt uchwały Rady powinien być przedłożony Przewodniczącemu w terminie co najmniej 14 dni przed dniem rozpoczęcia sesji. Przepisy § 14 ust. 4 Statutu stosuje się odpowiednio.

10. Na wniosek projektodawcy poparty przez co najmniej 1/3 ustawowego składu, Rada może odstąpić od wymogu określonego w ust. 9 z wyłączeniem zakresu wymienionego w § 34 ust. 4.

11. Przepisu ust. 10 nie stosuje się do projektów uchwał, wnioskowanych przez Prezydenta w trybie § 19 ust. 6.

§ 30a. Wyznaczona przez Przewodniczącego Rady komisja po przeprowadzeniu dyskusji nad projektem uchwały wyraża swoją opinię. W posiedzeniu komisji obowiązany jest uczestniczyć upoważniony przedstawiciel wnioskodawcy projektu. Jego nieobecność nie stanowi przeszkody w zaopiniowaniu projektu przez komisję.

§ 31. 1. Prezydent i komisje zobowiązane są dostarczyć i przedstawić Radzie opinię najpóźniej w trakcie czytania pod rygorem jej pominięcia. Nie przedłożenie w terminie opinii nie wstrzymuje prac nad projektem, chyba że Rada zadecyduje inaczej.

2. Prezydent i komisja nie może powołać się na niemożność wydania opinii, jeżeli projekt uchwały został jej doręczony co najmniej 14 dni przed dniem rozpoczęcia sesji.

§ 32. W sprawie nagłej, wymagającej podjęcia przez Radę natychmiastowych rozstrzygnięć, inicjatywa podjęcia uchwały wraz z konkretnym projektem odpowiadającym wymogom § 30 ust. 1, 2 i 4 pkt 1 może zostać zgłoszona w trakcie obrad sesji przez co najmniej 2/5 ustawowego składu Rady.

§ 33. 1. Projektodawca może wprowadzić autopoprawki do projektu uchwały Rady w terminie określonym przez Przewodniczącego, a po jego upływie wyłącznie takie

autopoprawki, które wynikają z treści zgłoszonych poprawek. Projektodawca może wycofać zgłoszony projekt uchwały przed rozstrzygającym głosowaniem projektu.

2. Jeżeli grupa radnych sygnująca projekt uchwały Rady lub wniosek wynikający z przepisu ustawy, wskutek oświadczenia jej członka o wycofaniu poparcia przestaje stanowić uprawnioną grupę, projekt lub wniosek z chwilą tego wycofania nie traci ważności.

3. Autopoprawkę zgłoszoną do projektu uchwały grupy radnych podpisuje referent projektu w imieniu projektodawców.

4. Projektodawca nie może wycofać zgłoszonej autopoprawki, która staje się integralną częścią projektu uchwały.

5. Przepisu ust. 4 nie stosuje się do autopoprawek zgłoszonych do projektu budżetu Miasta.

§ 34. 1. Uchwały Rady zapadają w trybie jednego czytania, z wyjątkiem spraw, o których mowa w ust. 4.

2. Dla projektów, które zapadają w trybie jednego czytania wyznacza się termin zgłaszania autopoprawek – do rozpoczęcia czytania, a termin zgłaszania poprawek do czasu zakończenia dyskusji. Przewodniczący informuje, w trakcie dyskusji o terminach składania poprawek oraz o złożonych autopoprawkach i poprawkach do projektu uchwały.

3. Na pisemny wniosek, co najmniej 1/10 ustawowego składu Rady lub Prezydenta, zawierający uzasadnienie, złożony najpóźniej do końca dyskusji, Rada może zdecydować o rozpatrzeniu uchwały w trybie dwóch czytań.

4. Uchwały Rady zapadają w trybie dwóch czytań w sprawach dotyczących:

1) uchwalenia budżetu Gminy, zmian w budżecie (z wyłączeniem zmian dotyczących przyjęcia środków zewnętrznych), uchwalenia Wieloletniej Prognozy Finansowej, zmian w Wieloletniej Prognozie Finansowej oraz przyjęcia sprawozdania z wykonania budżetu i udzielenia lub nie udzielenia absolutorium Prezydentowi z tego tytułu,

2) uchwalenia studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego oraz miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego,

3) uchwalenia programu gospodarczego, strategii i polityk,

4) podjęcia uchwały w sprawach podatków i opłat,

5) podjęcia uchwały w sprawach majątkowych gminy, przekraczających zakres zwykłego zarządu,

6) podjęcia uchwał w sprawach współdziałania z innymi gminami oraz wydzielanie na ten cel odpowiedniego majątku,

7) ustalenia zakresu działania dzielnicy oraz zasad przekazywania jej składników mienia do korzystania,

8) podjęcia uchwały o wyborze sposobu prowadzenia i form gospodarki komunalnej,

9) podjęcia uchwały o wysokości cen i opłat albo o sposobie ustalania cen i opłat za usługi komunalne o charakterze użyteczności publicznej oraz za korzystanie z gminnych obiektów i urządzeń użyteczności publicznej.

§ 35. 1. Głos w dyskusji nie może trwać dłużej niż 4 minuty, a w razie ponownego zabrania głosu – 2 minuty. Przewodniczący może określić zwiększenie powyższego limitu czasowego przy rozstrzygnięciu problemów szczególnie istotnych.

2. Przewodniczący może nie udzielić głosu osobom zgłaszającym się po raz trzeci w tej samej sprawie.

3. Ograniczeń czasowych nie stosuje się do wystąpień:

1) przedstawicieli władz centralnych zaproszonych do udziału w sesji i innych gości,

2) przedstawicieli klubowych, radnych referujących w imieniu komisji oraz radnych referujących projekt grupy radnych,

3) Prezydenta lub jego przedstawicieli dokonujących w jego imieniu wprowadzeń do dyskusji nad tematyką sesji, udzielających wyjaśnień dotyczących projektów uchwał, których projektodawcą jest Prezydent, udzielających odpowiedzi na interpelacje oraz wnioski radnych.

§ 36. 1. Dla uchwał, które zapadają w trybie jednego czytania, procedura obejmuje:

1) wprowadzenie projektodawcy,

2) prezentację opinii właściwej komisji Rady,

3) prezentację opinii Prezydenta,

4) zgłaszanie wniosków, uwag, propozycji poprawek,

5) dyskusję nad projektem,

6) zamknięcie dyskusji, które oznacza zakończenie czytania.

2. Dla uchwał, które zapadają w trybie jednego czytania i wpłynę wniosek, o którym mowa w § 34 ust. 3, procedura obejmuje:

1) w ramach pierwszego czytania projektu uchwały:

a) wprowadzenie projektodawcy,

b) prezentację opinii właściwej komisji Rady,

c) prezentację opinii Prezydenta,

d) zgłaszanie wniosków, uwag, propozycji poprawek,

e) dyskusję nad projektem, w tym złożenie wniosku formalnego o przeprowadzenie drugiego czytania projektu uchwały, o którym mowa w § 34 ust. 3 oraz przegłosowanie tego wniosku,

- 2) w ramach drugiego czytania projektu uchwały:
  - a) przedstawienie poprawek,
  - b) dyskusję nad poprawkami.
3. Dla uchwał, które zapadają w trybie dwóch czytań procedura obejmuje:
  - 1) w ramach pierwszego czytania projektu uchwały:
    - a) wprowadzenie projektodawcy,
    - b) prezentację opinii właściwej komisji Rady,
    - c) prezentację opinii Prezydenta,
    - d) zgłaszanie wniosków, uwag, propozycji poprawek,
    - e) dyskusję nad projektem,
    - f) ustalenie terminu składania autopoprawek i późniejszego od niego terminu zgłaszania poprawek,
  - 2) w ramach drugiego czytania projektu uchwały:
    - a) przedstawienie poprawek,
    - b) dyskusję nad poprawkami.
4. Prawo zgłaszania poprawek do projektu przysługuje Prezydentowi, komisjom, klubom i radnym.
5. Zgłaszający poprawkę może wycofać swoją poprawkę najpóźniej przed jej głosowaniem.
6. Ogłaszając zakończenie pierwszego czytania, Przewodniczący określa termin wprowadzania autopoprawek, z zastrzeżeniem § 33 ust. 1 oraz późniejszy od niego termin zgłaszania poprawek do projektu uchwały Rady.
7. Przepisu ust. 6 nie stosuje się do autopoprawek i poprawek zgłoszonych do projektu budżetu Miasta.
8. W uzasadnionych przypadkach, Przewodniczący może wydłużać lub skracać terminy, określone w ust. 6. O wyznaczeniu skróconych terminów Przewodniczący zawiadamia na co najmniej dwa dni przed ich upływem Prezydenta i radnych.
9. Wszystkie poprawki i autopoprawki składa się w formie pisemnej.

§ 37. 1. Drugie czytanie obejmuje dyskusję nad poprawkami zgłoszonymi w terminie i trybie określonym w § 36. Właściwa komórka organizacyjna Magistratu obsługująca Radę ma obowiązek doręczyć radnym wszystkie poprawki w trybie określonym w § 14 ust. 1.

2. Poprawki zgłoszone do projektu uchwały Rady głosowane są przed głosowaniem nad projektem uchwały. Przewodniczący może odroczyć głosowanie nad całością projektu uchwały na czas potrzebny do stwierdzenia czy wskutek przyjętych poprawek nie zachodzi sprzeczność między poszczególnymi przepisami. W miarę możliwości głosowanie powinno odbyć się na tym samym posiedzeniu sesji.

3. Jeżeli zgłoszono dwie lub więcej poprawek, to w pierwszej kolejności poddawane są pod głosowanie poprawki najdalej idące. W przypadku równorzędnego charakteru poprawek o kolejności głosowania decyduje kolejność ich zgłoszenia.

4. Projekt uchwały, który nie uzyskał w głosowaniu wymaganej większości, uznaje się za odrzucony.

§ 38. 1. Wszystkie głosowania Rady są jawne, z wyjątkiem gdy ustawa stanowi inaczej.

2. Głosowanie jawne odbywa się przy wykorzystaniu urządzeń umożliwiających sporządzenie i utrwalenie imiennego wykazu głosowań radnych dokumentację głosowania załącza się do protokołu sesji.

3. W przypadku braku możliwości przeprowadzenia głosowania przy pomocy urządzeń umożliwiających sporządzenie i utrwalenie imiennego wykazu głosowań radnych przeprowadza się głosowanie imienne. Głosowanie imienne odbywa się w ten sposób, że radni kolejno, w porządku alfabetycznym, wyczytywani przez przewodniczącego obradom oddają swój głos, który przewodniczący obradom powtarza do stenogramu.

[...]

5. W razie gdy wynik głosowania budzi wątpliwości, na pisemny wniosek co najmniej 1/10 ustawowego składu Rady, zawierający uzasadnienie, Rada może postanowić o powtórzeniu głosowania, z tym że:

1) może być ono dokonane tylko w trakcie posiedzenia, na którym odbyło się głosowanie,

2) powtórzeniu nie podlega głosowanie imienne lub tajne.

Postanowienie o powtórzeniu głosowania oznacza równocześnie unieważnienie poprzedniego głosowania w tej sprawie.

§ 39. 1. W głosowaniu tajnym radni głosują kartami opatrzonymi pieczęcią Rady.

2. Głosowanie tajne przeprowadza Komisja Skrutacyjna powołana przez Radę spośród radnych.

3. Karty do głosowania wydawane są radnym bezpośrednio przed głosowaniem.

§ 39a. Do materiałów na sesje, odbywane w terminach wynikających z ramowego rocznego planu sesji, dołącza się w wersji elektronicznej cykliczne sprawozdanie Prezydenta z działalności w okresie od poprzedniego sprawozdania. Sprawozdanie jest dołączane do protokołu z sesji i powinno zawierać:

1) raz na kwartał:

a) informacje o czynnościach podjętych w ramach gospodarowania gminnym zasobem nieruchomości,

b) informacje dotyczące wykonania dochodów i wydatków budżetu, realizacji zadań inwestycyjnych ujętych w Wieloletniej Prognozie Finansowej,

2) raz na pół roku:

a) informacje dotyczące realizacji uchwał kierunkowych Rady.

b) informacje dotyczące sporządzania projektów miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.

§ 39b. Przedstawiciele Miasta w związkach i stowarzyszeniach jednostek samorządu terytorialnego oraz innych instytucjach, do których zostali delegowani przez Radę, są zobowiązani do składania Radzie sprawozdań z działalności oraz informacji o funkcjonowaniu instytucji co najmniej raz na pół roku, w terminach ustalonych przez Przewodniczącego Rady.

2. RADNI

§ 40. Przed przystąpieniem do wykonywania mandatu radni składają uroczyste ślubowanie.

§ 41. 1. Radny reprezentuje wyborców poprzez czynny udział w sesjach i pracach organów Rady i innych instytucji samorządowych, do których został wybrany lub powołany zgodnie z przepisami prawa.

2. Radny utrzymuje stałą więź z mieszkańcami Miasta oraz ich organizacjami, a także przyjmuje zgłoszenia, postulaty, wnioski i skargi.

3. Radny utrzymuje stałą więź z mieszkańcami m.in. poprzez utrzymywanie z nimi kontaktu w szczególny sposób w postaci spotkań w ramach wyznaczanych przez siebie regularnie dyżurów.

§ 42. 1. Radny otrzymuje dietę za pracę:

1) na sesjach,

2) w komisjach, do których został powołany,

3) w zespole kontrolnym Komisji Rewizyjnej, do którego został powołany.

2. Zasady wypłacania radnym diet określa Rada odrębną uchwałą.

§ 43. 1. Radni mogą tworzyć kluby liczące co najmniej 3 radnych.

2. Kluby radnych w swych działaniach powinny kierować się obyczajami demokratycznymi oraz wspierać radnych w ich prawach i powinnościach, wypływających z zasady mandatu wolnego, a także z zasady reprezentacji określonej ustawowymi przepisami.

3. Klub przekazuje Przewodniczącemu bez zbędnej zwłoki:

1) informację o utworzeniu klubu wraz z imienną listą członków klubu i listą przedstawicieli do Komisji Głównej podpisanymi przez wszystkich członków klubu oraz składem kierownictwa klubu,

2) informację o zmianie w składzie: klubu, przedstawicieli do Komisji Głównej lub kierownictwa klubu.

4. Klub ustala zasady swej organizacji.

5. Rada zapewnia środki na obsługę klubów lub ich koalicji, proporcjonalnie do ich liczebności.

[..]

§ 45. Radny składa oświadczenie o stanie majątkowym na podstawie obowiązujących przepisów prawa.

§ 46. 1. Radny może zrzec się mandatu przekazując Radzie pisemne oświadczenie w tej sprawie.

2. Rada stwierdza uchwałą wygaśnięcie mandatu radnego.

3. KOMISJE RADY

§ 47. 1. Rada powołuje Komisję Główną, Komisję Rewizyjną, Komisję Skarg, Wniosków i Petycji, Komisję Dyscyplinarną oraz inne komisje będące jej organami pomocniczymi.

2. Rada powołuje komisje oraz określa ich skład osobowy, przedmiot działania oraz szczegółowe postanowienia dotyczące działalności komisji, z wyłączeniem Komisji Rewizyjnej, odrębnymi uchwałami.

3. Zapisy odnoszące się do Rady stosuje się odpowiednio do komisji, jeżeli nie zostało to określone inaczej w niniejszym statucie.

4. Posiedzenia komisji zwołuje i obrady prowadzi przewodniczący komisji z własnej inicjatywy, na wniosek Przewodniczącego Rady lub 1/4 składu komisji. W przypadku niemożności pełnienia obowiązków równocześnie przez przewodniczącego komisji i jego zastępcę, Przewodniczący Rady może zwołać posiedzenie komisji i przewodniczyć jej obradom, bądź wyznaczyć członka komisji do jej przewodniczenia.

5. Komisje stałe liczą co najmniej 5 radnych.

§ 47a. 1. Komisje stałe mogą powoływać ze swego składu co najmniej trzyosobowe zespoły w celu analizy danego problemu i przygotowania merytorycznego stanowiska Komisji. Zespół powołuje komisja stała na podstawie pisemnego wniosku Przewodniczącego

komisji lub co najmniej 3 radnych. Wniosek powinien określać imiona i nazwiska członków, w tym przewodniczącego zespołu oraz czas i przedmiot jego działania.

2. Zespół wykonuje swoje obowiązki na posiedzeniach, co najmniej w składzie stanowiącym quorum.

3. Stanowisko i sprawozdanie z pracy zespołu przedstawia się na posiedzeniu komisji merytorycznej, w ramach której został powołany.

§ 48. 1. Komisja wyłania w głosowaniu jawnym spośród radnych będących jej członkami kandydatów na przewodniczącego i wiceprzewodniczącego komisji.

2. Wyboru przewodniczącego i wiceprzewodniczącego komisji spośród kandydatów, o których mowa w ust. 1, dokonuje Rada.

3. Odwołania przewodniczącego i wiceprzewodniczącego komisji dokonuje Rada na wniosek komisji.

4. Radny może pełnić funkcję przewodniczącego tylko jednej komisji stałej.

6. (skreślony).

§ 49. 1. Rada może powoływać komisje doraźne w celu wykonania określonych zadań.

2. Komisja doraźna ulega rozwiązaniu po wykonaniu zadania, dla którego została powołana lub w terminie określonym w uchwale o jej utworzeniu.

§ 50. 1. Komisje podlegają wyłącznie Radzie.

2. Komisje mają obowiązek sporządzania i przedkładania rocznych planów pracy.

§ 51. 1. Do zadań komisji stałych w zakresie spraw, do których zostały powołane należy w szczególności:

1) doradztwo i inicjowanie działań Rady,

2) występowanie z inicjatywą uchwałodawczą,

3) opiniowanie i załatwianie spraw w zakresie swej działalności,

4) opiniowanie projektów uchwał Rady,

5) rozpatrywanie i opiniowanie spraw przekazanych przez Radę, komisje Rady, Prezydenta, członków komisji i inne podmioty oraz mieszkańców Miasta,

6) kontrola wykonywania uchwał Rady i przyjętych wniosków,

7) ocena informacji i sprawozdań składanych przez Prezydenta, miejskie jednostki organizacyjne i dzielnice,

8) współpraca z innymi komisjami,

9) współpraca z organizacjami pozarządowymi,

10) składanie wniosków do Prezydenta,

11) rozpatrywanie spraw związanych z działalnością komisji i innych zleconych przez Radę.

2. Prezydent ustosunkowuje się do pisemnych wniosków komisji w terminie nie dłuższym niż 30 dni.

§ 52. 1. W skład Komisji Głównej wchodzi radni delegowani przez kluby lub ich koalicję w proporcji wynikającej z zastosowania odpowiedniego przepisu Kodeksu wyborczego, według którego Rada została wybrana, w liczbie zapewniającej reprezentację wszystkim klubom lub ich koalicjom.

2. Radni nienależący do klubu mogą tworzyć grupy przedstawiające listy delegatów traktowane na równi z listami klubów.

3. Przewodniczący i Wiceprzewodniczący wchodzi w skład Komisji Głównej obligatoryjnie, jeżeli jednocześnie wchodzi w skład parytetów klubowych określonych w ust. 1 zgodnie z deklarowaną przynależnością klubową.

4. W terminie 21 dni od pierwszej sesji w kadencji Przewodniczący i Wiceprzewodniczący ustalają projekt składu Komisji Głównej na podstawie zgłoszeń, o których mowa w ust. 1 i 2 uwzględniając kolejność, w jakiej przedstawiciele znajdują się na liście przedłożonej przez klub. Stosowny projekt uchwały wnosi na najbliższą sesję Przewodniczący.

5. W przypadku otrzymania przez Przewodniczącego zawiadomienia na piśmie o zmianie w składzie klubu lub w składzie przedstawicieli wybranych przez klub, Przewodniczący wspólnie z Wiceprzewodniczącymi dokonują w ciągu 7 dni ustalenia ewentualnych zmian w składzie Komisji Głównej.

6. Z posiedzenia zwołanego w celu ustalenia składu Komisji Głównej lub zmian w jej składzie sporządza się protokół. Protokół ten winien zawierać listy członków wszystkich klubów, listy wybranych przez klub przedstawicieli w kolejności zgłoszonej przez klub, listę członków Komisji Głównej według przynależności klubowej. Protokół podpisują Przewodniczący i Wiceprzewodniczący biorący udział w posiedzeniu. Odpis protokołu Przewodniczący niezwłocznie wywiesza na tablicy ogłoszeń.

7. W przypadku gdy lista przedstawicieli zgłoszonych przez klub liczy mniej radnych niż mogłaby liczyć zgodnie z przepisem ust. 1 Przewodniczący wzywa przewodniczącego klubu do uzupełnienia listy.

8. Jeżeli klub nie uzupełni po wezwaniu listy przedstawicieli, Komisja Główna może działać w składzie mniejszym.

9. Rada na najbliższym posiedzeniu po ogłoszeniu przez Przewodniczącego protokołu, o którym mowa w ust. 6 podejmuje uchwałę o powołaniu Komisji Głównej według powyższego trybu.

§ 53. 1. Komisja Główna współdziała z Przewodniczącym w koordynacji pracy organów Rady i radnych.

2. Do zadań Komisji Głównej należy w szczególności:

1) opracowanie i przedstawienie Radzie do uchwalenia, po zasięgnięciu opinii pozostałych komisji, planu pracy Rady na dany rok,

2) rozstrzyganie sporów między organami Rady oraz między organami Rady a radnymi, poza sprawami zlecanymi Komisji Dyscyplinarnej,

3) określanie środków finansowych na obsługę klubów radnych i kontrola ich wydatkowania, przy czym § 52 ust. 2 stosuje się odpowiednio,

4) okresowa ocena publikowanych w organie informacyjnym Rady wiadomości o Radzie, jej komisjach i klubach,

5) inne sprawy na zlecenie Rady.

§ 54. 1. W skład Komisji Rewizyjnej wchodzi radni delegowani przez wszystkie kluby lub ich koalicje w proporcji wynikającej z zastosowania odpowiedniego przepisu Kodeksu wyborczego, według którego Rada została wybrana, z zastrzeżeniem, że w skład Komisji wchodzi obligatoryjnie co najmniej jeden przedstawiciel klubu

2. W skład Komisji Rewizyjnej nie mogą wchodzić Przewodniczący oraz Wiceprzewodniczący.

3. Komisja Rewizyjna podejmuje kontrolę zgodnie z planem kontroli zatwierdzonym przez Radę oraz na jej zlecenie.

4. Komisja Rewizyjna realizuje obowiązki na posiedzeniach oraz przez zespoły kontrolne.

5. Komisja Rewizyjna zawiadamia Prezydenta o terminie planowanej kontroli, jej zakresie i składzie zespołu kontrolnego.

6. Prezydent, Zastępcy Prezydenta, a także w zakresie swojej działalności kierownicy jednostek organizacyjnych Magistratu i kierownicy miejskich jednostek organizacyjnych zobowiązani są udzielać wszelkich informacji oraz udostępniać dokumenty na żądanie Komisji Rewizyjnej lub zespołu kontrolnego tej komisji, chyba że sprzeciwia się temu przepis prawa.

7. Komisja Rewizyjna nie może ingerować w toczące się postępowanie w indywidualnej sprawie, rozstrzyganej w drodze decyzji administracyjnej lub postanowienia administracyjnego.

§ 55. Komisji Rewizyjnej powierza się:

1) kontrolę legalności, rzetelności, celowości i gospodarności działalności Prezydenta, podporządkowanych mu jednostek oraz jednostek pomocniczych gminy, a w szczególności w zakresie:

- a) wywiązywania się z zadań ustawowych i statutowych,
  - b) realizacji uchwał Rady i zarządzeń Prezydenta,
  - c) działalności finansowej i gospodarczej,
  - d) dokonywanych przekształceń w strukturze organizacyjno-prawnej,
- 2) opiniowanie wykonania budżetu Miasta i przygotowanie oraz przedstawienie Radzie wniosku w sprawie udzielenia lub nie udzielenia Prezydentowi absolutorium,
[...]
- 4) opiniowanie wniosku o przeprowadzenie referendum w sprawie odwołania Prezydenta

§ 56. 1. Komisja Rewizyjna może powoływać ze swojego składu co najmniej trzyosobowe zespoły kontrolne działające na podstawie pisemnego zlecenia przewodniczącego Komisji Rewizyjnej, określającego:

- 1) imiona i nazwiska członków zespołu oraz przewodniczącego zespołu,
- 2) podmiot kontrolowany,
- 3) przedmiot i zakres kontroli,
- 4) planowany termin rozpoczęcia i zakończenia kontroli. Czas trwania kontroli nie może być dłuższy niż 9 miesięcy. W uzasadnionych przypadkach kontrola może zostać przedłużona na następne 3 miesiące.

Zespół wykonuje swoje obowiązki co najmniej w składzie stanowiącym quorum.

2. Tryb pracy zespołu kontrolnego określa Komisja Rewizyjna, stosownie do przedmiotu i zakresu planowanej kontroli.

3. Przewodniczący na wniosek Komisji Rewizyjnej występuje do Prezydenta o zlecenie wykonania ekspertyzy, wydania opinii itp.

4. Sprawozdanie z kontroli przeprowadzonej przez zespół kontrolny zawiera:

- 1) skład zespołu kontrolnego,
- 2) podmiot kontrolowany,
- 3) miejsce, datę, przedmiot i zakres kontroli,
- 4) ustalenie stanu faktycznego stwierdzonego przez kontrolujących oraz opis stanu prawnego,
- 5) wyjaśnienia kontrolowanych na temat, ustalonego przez zespół, stanu faktycznego i prawnego,
- 6) w razie stwierdzenia nieprawidłowości, wykaz dokumentów na podstawie których stwierdzono nieprawidłowości,
- 7) wnioski dotyczące oceny struktury organizacyjnej i prawnej pod względem komplementarności zadań, kompetencji i odpowiedzialności,
- 8) propozycje wniosków i zaleceń pokontrolnych,
- 9) podpisy kontrolujących i obecnych podczas kontroli,

10) ewentualne zdanie odrębne członka zespołu.

5. Sprawozdanie z kontroli podpisane przez wszystkich członków zespołu kontrolnego sporządzane jest w czterech egzemplarzach i doręczane:

- 1) Komisji Rewizyjnej,
- 2) kontrolowanemu,
- 3) Prezydentowi,
- 4) Przewodniczącemu.

6. Kontrolowany przedstawia swoje stanowisko w terminie 10 dni od doręczenia sprawozdania z kontroli.

7. Zespół kontrolny przedstawia na posiedzeniu Komisji Rewizyjnej w obecności kontrolowanego i przedstawiciela Prezydenta w formie pisemnej wyniki i wnioski z przeprowadzonej kontroli, najpóźniej w ostatnim dniu terminu określonego w zleceniu, o którym mowa w ust. 1.

8. W oparciu o sprawozdanie z kontroli, Komisja Rewizyjna sporządza, w terminie 30 dni od otrzymania stanowiska podmiotu kontrolowanego, protokół kontroli i przedstawia go Prezydentowi i Przewodniczącemu wraz z wnioskami pokontrolnymi i ewentualnymi projektami uchwał.

9. Prezydent przedstawia Komisji Rewizyjnej swoje stanowisko do protokołu kontroli w terminie 10 dni od jego otrzymania.

10. Wnioski i zalecenia pokontrolne dotyczące jednostek podległych Prezydentowi, przyjęte do realizacji lub niezwłocznie zrealizowane, traktuje się jako osiągnięcie celu kontroli, natomiast w pozostałych sprawach, Komisja Rewizyjna w formie wniosków lub projektów uchwał wnosi o rozstrzygnięcie sprawy przez Radę.

11. Wnioski, zalecenia, opinie itp. dotyczące spraw rozpatrywanych przez Komisję w trybie innym niż poprzez zespół kontrolny kierowane są do Prezydenta i Przewodniczącego przy odpowiednim zastosowaniu zasad określonych w ust. 9 i 10.

12. Komisja Rewizyjna może delegować radnych za zgodą Prezydenta w charakterze obserwatorów do przetargu prowadzonego przez Magistrat.

§ 57. 1. W posiedzeniach Komisji Rewizyjnej, poza posiedzeniem lub częścią posiedzenia, co do którego wyłączono jawność, może uczestniczyć Prezydent lub upoważniony przez niego Zastępca Prezydenta.

2. Komisja Rewizyjna współpracuje z innymi komisjami, zapraszając ich umocowanych przedstawicieli na posiedzenia.

3. W szczególnych przypadkach wynikających z przepisów ustawowych Komisja Rewizyjna może uchwalić tajność obrad. Wtedy posiedzenia Komisji odbywają się tylko w gronie jej członków i osób, które uzyskały na to zgodę Komisji.

§ 57a. 1. W skład Komisji Skarg, Wniosków i Petycji wchodzi radni delegowani przez wszystkie kluby, w proporcji wynikającej z zastosowania odpowiedniego przepisu Kodeksu wyborczego, według którego Rada została wybrana, z zastrzeżeniem, że w skład tej Komisji wchodzi obligatoryjnie co najmniej jeden przedstawiciel klubu.

2. W skład Komisji Skarg, Wniosków i Petycji nie mogą wchodzić Przewodniczący oraz Wiceprzewodniczący.

3. Komisja Skarg, Wniosków i Petycji realizuje obowiązki na posiedzeniach.

4. Komisji Skarg, Wniosków i Petycji powierza się:

- 1) rozpatrywanie skarg na działanie Prezydenta i miejskich jednostek organizacyjnych oraz przygotowanie projektów rozstrzygnięć w sprawach skarg,
- 2) rozpatrywanie wniosków i petycji składanych przez obywateli oraz przygotowanie projektów rozstrzygnięć w tych sprawach.

§ 58. 1. Zadaniem Komisji Dyscyplinarnej jest:

- 1) rozpatrywanie zarzutów dotyczących wykonywania mandatu radnego,
- 2) definiowanie zasad etycznych postępowania radnego,
- 3) podejmowanie działań zapobiegających konfliktom.

2. Prawo skierowania sprawy do Komisji Dyscyplinarnej przysługuje każdemu radnemu. Komisja ma obowiązek rozpatrzenia sprawy skierowanej przez Przewodniczącego. Sprawy wymienione w ust. 1 pkt 2 i 3 Komisja może podejmować z własnej inicjatywy.

3. Wyniki pracy Komisji Dyscyplinarnej jej przewodniczący przedstawia Komisji Głównej, która decyduje o dalszym toku postępowania zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa.

4. PREZYDENT

§ 59. 1. Prezydent wykonuje uchwały Rady i zadania Miasta określone przepisami prawa.

2. Prezydent wykonuje swoje zadania przy pomocy Magistratu, miejskich jednostek organizacyjnych oraz powiatowych służb, inspekcji i straży.

§ 60. Do zadań Prezydenta należy w szczególności:

- 1) przygotowywanie projektów uchwał Rady,
- 2) określenie sposobu wykonywania uchwał Rady,
- 3) gospodarowanie mieniem komunalnym,
- 4) wykonywanie budżetu Miasta,
- 5) zatrudnianie i zwalnianie kierowników miejskich jednostek organizacyjnych,

6) wykonywanie zadań zleconych z zakresu administracji rządowej, o których mowa w ustawach wymienionych w § 3 pkt 1 i 2,

7) udzielanie pełnomocnictw kierownikom miejskich jednostek organizacyjnych nie posiadających osobowości prawnej,

8) udzielanie pełnomocnictw członkom Zarządu Dzielnicy do samodzielnego podejmowania czynności w rozumieniu art. 48 ust. 1 ustawy – w zakresie korzystania z mienia komunalnego udostępnionego dzielnicy.

§ 61. Prezydent pełni funkcję Zgromadzenia Wspólników lub Walnego Zgromadzenia spółek, w których Miasto jest jedynym udziałowcem lub akcjonariuszem. Prezydent składa Radzie roczne informacje o sytuacji ekonomiczno-finansowej i inwestycyjnej spółek, w których pełni funkcję Zgromadzenia Wspólników lub Walnego Zgromadzenia.

[...]

§ 63. 1. Prezydent rozstrzyga samodzielnie sprawy należące do jego kompetencji.

2. Projekty rozstrzygnięć Prezydenta przygotowują: jednostki organizacyjne Magistratu, miejskie jednostki organizacyjne oraz Zastępcy Prezydenta, Sekretarz Miasta lub Skarbnik Miasta.

3. Projekty rozstrzygnięć Prezydenta mające formę zarządzeń powinny zawierać:

1) uzasadnienie wraz z przewidywanymi skutkami finansowymi dla budżetu Gminy,

2) opinię prawną,

3) opinię Skarbnika Miasta, jeżeli wykonanie tego rozstrzygnięcia może spowodować powstanie zobowiązań finansowych Miasta.

[...]

§ 66. Zarządzenia Prezydenta będące projektami uchwał Rady wraz z uzasadnieniem i wnioskiem o włączenie pod obrady Rady, Sekretarz niezwłocznie przekazuje Przewodniczącemu.

[...]

6. DZIELNICA

§ 72. 1. Dzielnicą jest jednostką pomocniczą Miasta.

2. Dzielnicę stanowi wspólnota mieszkańców części obszaru Miasta, wyodrębniającej się ze względu na układ przestrzenny, lokalne tradycje oraz więzi społeczne i gospodarcze.

§ 72a. Do zadań dzielnicy należą sprawy publiczne o znaczeniu lokalnym przekazane jej przez Radę, służące zaspokajaniu zbiorowych potrzeb i poprawie warunków życia jej mieszkańców.

§ 72b. Organami dzielnicy są:

- 1) Rada Dzielnicy,
- 2) Zarząd Dzielnicy.

§ 73. 1. Uchwała o utworzeniu, podziale, likwidacji i łączeniu dzielnic może być podjęta przez Radę:

- 1) z inicjatywy własnej po przeprowadzeniu konsultacji z wyborcami zamieszkającymi na terenie dzielnic, których to dotyczy,
- 2) z inicjatywy mieszkańców dzielnicy.

2. W przypadku, o którym mowa w ust. 1 pkt 2, zainteresowani mieszkańcy doręczają Prezydentowi wniosek podpisany przez co najmniej 1/10 mieszkańców, którzy:

- 1) zamieszkują na stałe w tej części Miasta, której dotyczy propozycja zmiany,
- 2) posiadają czynne prawo wyborcze w wyborach do Rady.

3. Prezydent przedstawia Radzie projekt uchwały o sposobie załatwienia wniosku, o którym mowa w ust. 2, w terminie 4 miesięcy od jego otrzymania.

4. Zasady i tryb konsultacji, o których mowa w ust. 1 pkt 1 określa Rada odrębną uchwałą.

§ 74. Tworzenie, łączenie, podział i znoszenie osiedli oraz sołectw, jako jednostek pomocniczych niższego rzędu, następuje w trybie i na zasadach określonych w § 73.

§ 75. 1. Wybory do Rad Dzielnic zarządza Rada.

2. Obsługę administracyjno-biurową Rad i Zarządów Dzielnic zapewnia Prezydent.

§ 76. 1. Nadzór nad działalnością dzielnicy sprawuje Rada i Prezydent. W razie powtarzającego się lub istotnego naruszenia prawa przez organy dzielnicy Rada na wniosek Prezydenta może rozwiązać ten organ.

2. Rada Dzielnicy ma prawo występować z wnioskami do organów Miasta.

3. Przewodniczący decyduje o sposobie rozstrzygnięcia pisemnych wniosków dzielnicy skierowanych do Rady.

4. Prezydent ustosunkowuje się do pisemnych wniosków dzielnic skierowanych do niego w terminie nie dłuższym niż 30 dni.

5. Szczegółowy tryb sprawowania nadzoru określa Statut Dzielnicy.

§ 77. 1. Przewodniczący Zarządów Dzielnic mają prawo uczestniczyć, bez prawa głosowania, w sesjach Rady i posiedzeniach komisji.

2. Przewodniczący Rady zawiadamia przewodniczących Zarządów Dzielnic o każdym planowanym posiedzeniu Rady i komisji, na zasadach i trybie określonym w § 14.

§ 77a. 1. Radni mogą uczestniczyć w sesjach Rad Dzielnic i posiedzeniach ich komisji, zabierać głos w dyskusji i składać wnioski bez prawa udziału w głosowaniu.

2. Radni wybrani z obszaru Dzielnic mogą pełnić stałe dyżury w siedzibie Rady i Zarządu Dzielnic.

3. Radnemu wybranemu z obszaru Dzielnic przysługuje inicjatywa uchwałodawcza w sprawach dotyczących właściwej terytorialnie Rady Dzielnic.

4. Przewodniczący Zarządu Dzielnic dostarcza w formie elektronicznej Radnym wybranym z obszaru Dzielnic informację o miejscu, terminie sesji Rady Dzielnic wraz z proponowanym projektem porządku obrad oraz projektami uchwał.

5. Informację o której mowa w ust. 4 Przewodniczący Zarządu dostarcza Radnym co najmniej na 3 dni przed terminem sesji Rady Dzielnic.

§ 78. Statut Dzielnic uchwała Rada zgodnie z przepisami prawa.

§ 79. 1. Dzielnice nie tworzą własnych budżetów.

2. Dzielnice prowadzą gospodarkę finansową w ramach budżetu Miasta w zakresie wyodrębnionych dla nich środków.

3. Wyodrębnienie środków finansowych w budżecie miasta będących w dyspozycji Dzielnic następuje na podstawie zapisów Wieloletniej Prognozy Finansowej.

4. Dzielnice decydują samodzielnie, zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa, o wykorzystaniu środków wyodrębnionych dla nich w budżecie Miasta oraz o wyborze zadań do realizacji w sprawach przekazanych im przez Radę.

5. Przystępując do realizacji zadania dzielnic zobowiązana jest zapewnić jego pełne finansowanie zarówno w fazie projektowej jak też w fazie realizacji. W przypadku realizacji zadania w cyklu wieloletnim Rada Dzielnic podejmuje uchwałę określającą nakład środków finansowych niezbędnych do realizacji wskazanego zadania w danym roku budżetowym i w latach następnych, aż do zakończenia realizacji zadania.

6. Rada uchwała corocznie, w formie załączników do uchwały budżetowej środki wydzielone do dyspozycji Dzielnic w układzie klasyfikacji budżetowej.

7. Dla każdej z Dzielnic sporządzany jest odrębny załącznik o którym mowa w ust. 6.

8. Jednostki pomocnicze niższego rzędu nie tworzą własnych budżetów i prowadzą gospodarkę finansową w ramach budżetu Miasta w zakresie wyodrębnionych dla nich środków, w formie załączników do uchwały budżetowej Miasta.

§ 80. 1. Zarząd Dzielnic w imieniu Miasta zarządza składnikami mienia komunalnego przekazanymi dzielnic przez Prezydenta.

2. Rada określa zasady przekazywania mienia dzielnicy.
3. Szczegółowe zasady korzystania przez dzielnicę z przekazanej jej części mienia komunalnego określa jej statut.
4. Mienie komunalne zakupione ze środków wyodrębnionych dla dzielnicy lub przekazanych na jej rzecz pozostaje pod zarządem dzielnicy.

III. AKTY PRAWA MIEJSCOWEGO

§ 81. 1. Akty prawa miejscowego ogłasza się zgodnie z obowiązującymi przepisami ustawowymi.

2. Akty prawa miejscowego mogą być ponadto:

- 1) rozplakatowane w miejscach publicznych, a w szczególności na tablicach ogłoszeń w budynkach Magistratu,
- 2) publikowane w prasie lokalnej,
- 3) publikowane w Gazecie Urzędowej Miasta Krakowa.

IV. MIENIE KOMUNALNE MIASTA

§ 82. 1. Miasto posiada osobowość prawną.

2. Oświadczenia woli w imieniu Miasta w zakresie zarządu mieniem składają:

- 1) Prezydent,
- 2) upoważniony przez Prezydenta – Zastępca Prezydenta – samodzielnie lub z inną upoważnioną osobą.

3. Jeżeli czynność prawna może spowodować powstanie zobowiązań pieniężnych, do jej skuteczności potrzebna jest kontrasygnata Skarbnika Miasta lub osoby przez niego upoważnionej.

4. Skarbnik Miasta, który odmówił wystawienia kontrasygnaty, dokona jej jednak na pisemne polecenie Prezydenta z równoczesnym powiadomieniem o tym fakcie Rady i Regionalnej Izby Obrachunkowej w Krakowie.

5. Ilekroć wymaga tego interes Miasta, organy i pełnomocnicy Miasta dochodzą jego praw przed sądem.

V. KOMUNALNA GOSPODARKA FINANSOWA

§ 83. 1. Miasto samodzielnie prowadzi gospodarkę finansową na podstawie budżetu Miasta, zwanego dalej „budżetem”.

2. Prezydent:

- 1) opracowuje projekt budżetu na następny rok budżetowy,
- 2) zapewnia komisji właściwej w sprawach budżetu pełny dostęp do informacji o stanie prac nad budżetem.

3. Komisja właściwa w sprawach budżetu:

1) gromadzi opinie pozostałych komisji, rad dzielnic i radnych na temat przygotowywanego budżetu,

2) przedstawia Radzie i Prezydentowi swoje opinie na temat projektu budżetu.

4. Prezydent zapewnia wszystkim zainteresowanym dostęp do projektu budżetu oraz budżetu po jego uchwaleniu przez Radę.

§ 84. Środkami pieniężnymi dysponują, na podstawie pełnomocnictwa udzielonego przez Prezydenta:

1) kierownicy jednostek organizacyjnych Magistratu,

2) kierownicy miejskich jednostek organizacyjnych nieposiadających osobowości prawnej,

3) przewodniczący Zarządów Dzielnic.

VI. POSTANOWIENIA KOŃCOWE

§ 85. Zmiany Statutu mogą nastąpić uchwałą Rady, w uzgodnieniu z Prezesem Rady Ministrów.

5. Uchwała Nr XI/41/11

Rady Miejskiej w Miliczu

z dnia 14 lipca 2011 r.

w sprawie zasad i trybu przeprowadzania konsultacji z mieszkańcami Gminy Milicz

(Dz. Urz. Woj. Dolnośląskiego Nr 172, poz. 2986)

Wyciąg

Na podstawie art. 5a ust. 2 ustawy z dnia 8 marca 1990 roku o samorządzie gminnym [...] uchwała się, co następuje:

Rozdział 1.

Przepisy ogólne

§ 1. 1. Konsultacje z mieszkańcami gminy Milicz, zwane dalej konsultacjami, mogą być przeprowadzane w przypadkach przewidzianych ustawą oraz w innych sprawach ważnych dla gminy.

2. Za inne sprawy ważne dla gminy uznaje się w szczególności sprawy dotyczące:

1) Strategii Rozwoju Gminy;

- 2) Wieloletniego Planu Inwestycyjnego;
  - 3) gminnych programów rozwoju;
  - 4) strategii rozwiązywania problemów społecznych;
  - 5) innych planów i programów strategicznych.
3. Uprawnionymi do udziału w konsultacjach są mieszkańcy gminy Milicz.
4. Każdemu mieszkańcowi biorącemu udział w konsultacjach przysługuje jednokrotna możliwość wyrażenia opinii.
5. Wynik konsultacji ma charakter opiniodawczy i nie jest wiążący dla organów Gminy, chyba że ustawa stanowi inaczej.
6. Konsultacje uważa się za ważne bez względu na ilość uczestniczących w nich mieszkańców.

§ 2. 1. Rozstrzygnięcie o formie i terminie przeprowadzenia konsultacji podejmuje Burmistrz Gminy Milicz w drodze zarządzenia, w którym określa:

- 1) przedmiot i cel konsultacji;
- 2) datę rozpoczęcia i zakończenia konsultacji;
- 3) zasięg terytorialny;
- 4) formę przeprowadzenia konsultacji;
- 5) osobę odpowiedzialną za przeprowadzenie konsultacji.

2. Informację o przeprowadzeniu konsultacji publikuje się na stronie BIP Urzędu Miejskiego w Miliczu, tablicy ogłoszeń Urzędu Miejskiego w Miliczu, słupach ogłoszeniowych na terenie miasta Milicza oraz w lokalnej prasie.

Rozdział 2.

Zasady i tryb przeprowadzania konsultacji

§ 3. 1. Z wnioskiem o przeprowadzenie konsultacji może wystąpić:

- 1) Rada Miejska w Miliczu;
- 2) grupa co najmniej 50 mieszkańców posiadających czynne prawo wyborcze do Rady Miejskiej w Miliczu;
- 3) grupa co najmniej 3 stowarzyszeń działających na terenie Gminy Milicz;
- 4) organ wykonawczy jednostki pomocniczej Gminy Milicz, działający wspólnie z radą sołecką.

2. Burmistrz Gminy Milicz może przeprowadzić konsultacje z własnej inicjatywy.

3. Wniosek Rady Miejskiej w Miliczu stanowi stosowna uchwała.

4. Wniosek, o którym mowa w ust. 1 pkt 2 powinien zawierać:

- 1) termin i zakres terytorialny konsultacji,
- 2) uzasadnienie z wykazaniem wagi przedmiotu konsultacji dla Gminy Milicz,

3) listę osób popierających wniosek, ze wskazaniem imienia i nazwiska, miejsca zamieszkania, numeru PESEL, oświadczeniem o posiadaniu czynnego prawa wyborczego do Rady Miejskiej w Miliczu oraz własnoręcznym podpisem,

4) wskazanie osoby, z którą należy się kontaktować w sprawie złożonego wniosku.

5. Wniosek, o którym mowa w ust. 1 pkt 3 powinien zawierać:

1) termin i zakres terytorialny konsultacji,

2) uzasadnienie z wykazaniem wagi przedmiotu konsultacji dla Gminy Milicz,

3) wskazanie osoby, z którą należy się kontaktować w sprawie złożonego wniosku,

4) listę stowarzyszeń popierających wniosek, ze wskazaniem ich nazwy i siedziby wraz z podpisanymi osobami upoważnionymi do ich reprezentowania.

6. Wniosek, o którym mowa w ust. 1 pkt 4 powinien zawierać:

1) termin i zakres terytorialny konsultacji,

2) uzasadnienie z wykazaniem wagi przedmiotu konsultacji dla Gminy Milicz,

3) wskazanie osoby, z którą należy się kontaktować w sprawie złożonego wniosku,

4) uchwałę rady sołeckiej.

7. Wniosek niespełniający wymogów zawartych odpowiednio w ust. 3-6 nie podlega rozpatrzeniu. W tym przypadku ust. 8 i 9 nie stosuje się.

8. O przeprowadzeniu lub odmowie przeprowadzenia konsultacji decyduje Burmistrz Gminy Milicz, informując o tym wnioskodawcę w terminie nie dłuższym niż 14 dni od daty otrzymania wniosku.

9. Wnioskodawcy przysługuje odwołanie do Rady Miejskiej w Miliczu w terminie 14 dni od dnia otrzymania stanowiska Burmistrza o odmowie przeprowadzenia konsultacji.

10. Burmistrz Gminy Milicz nie może odmówić przeprowadzenia konsultacji, gdy z wnioskiem wystąpiła Rada Miejska w Miliczu.

§ 4. 1. Konsultacje przeprowadza się w formie:

1) ankiet skierowanych do mieszkańców gminy,

2) bezpośrednich spotkań z mieszkańcami, zebrań z lokalnymi grupami społeczno-zawodowymi lub innymi podmiotami,

3) wyłożenia do publicznego wglądu na stronie BIP Urzędu Miejskiego w Miliczu na 30 dni projektu dokumentów z określeniem terminu na składanie uwag, opinii i wniosków mieszkańców,

4) warsztatów projektowych,

5) komunikacji na płaszczyźnie elektronicznej.

2. Burmistrz Gminy Milicz dokonuje wyboru form konsultacji w zależności od potrzeb i zaistniałych okoliczności mając na uwadze zapewnienie możliwości wypowiedzenia się wszystkim osobom, z którymi przeprowadzane są konsultacje. Dopuszcza się

łączenie kilku form prowadzenia konsultacji, z zastrzeżeniem obligatoryjnego wymogu łączenia formy konsultacji, o której mowa w ust. 1 pkt 3 z inną formą konsultacji.

§ 5. 1. Konsultacje w formie ankiety prowadzone są poprzez:

1) udostępnienie aktywnego formularza ankiety na stronie BIP Urzędu Miejskiego w Miliczu;

2) udostępnienie formularza ankiety w Urzędzie Miejskim w Miliczu.

2. Treść ankiety powinna zawierać w szczególności:

1) informację o przeprowadzającym ankietę i wnioskodawcy,

2) zwięzłą informację o celu, jakiemu ma służyć ankieta,

3) pytania,

4) instrukcje dotyczące sposobu udzielenia odpowiedzi na pytania.

3. Wyniki ankiety podawane są do publicznej wiadomości na stronie BIP Urzędu Miejskiego w Miliczu w terminie 14 dni od daty jej zakończenia.

§ 6. 1. Przez bezpośrednie spotkanie z mieszkańcami rozumie się spotkanie w wyznaczonym miejscu i czasie, na którym zostanie przedstawiony przedmiot konsultacji oraz zapewniona zostanie możliwość zajęcia przez mieszkańców stanowiska na jego temat.

2. Spotkanie prowadzi Burmistrz Gminy Milicz lub osoba przez niego upoważniona.

3. Przebieg spotkania zapisuje się i utrwała na nośniku elektronicznym w formie audiowizualnej.

4. Dostęp do informacji, o której mowa w ust. 3 następuje poprzez stronę BIP Urzędu Miejskiego w Miliczu w terminie 14 dni od daty odbycia spotkania.

§ 7. 1. Uwagi, opinie i wnioski mieszkańców złożone w wyniku konsultacji w formie wyłożenia do publicznego wglądu na stronie BIP Urzędu Miejskiego w Miliczu na 30 dni projektu dokumentu, przesyła się w formie elektronicznej na właściwy adres email Urzędu Miejskiego w Miliczu.

2. Dostęp do informacji o złożonych uwagach, opiniach i wnioskach następuje poprzez stronę BIP Urzędu Miejskiego w Miliczu w terminie 14 dni od daty zakończenia terminu wyłożenia projektu dokumentu.

§ 8. 1. Przez warsztaty projektowe rozumie się spotkanie umożliwiające zdobycie i pogłębienie wiedzy w zakresie konsultowanego tematu.

2. Z przeprowadzonych warsztatów sporządza się protokół, który podawany jest do publicznej wiadomości na stronie BIP Urzędu Miejskiego w Miliczu w terminie 14 dni od daty przeprowadzenia warsztatów.

§ 9. Przez komunikację na płaszczyźnie elektronicznej rozumie się interaktywny kontakt z mieszkańcami, za pomocą dostępnych w Urzędzie Miejskim w Miliczu środków komunikacji elektronicznej.

§ 10. 1. Burmistrz Gminy Milicz przeprowadza konsultacje przy pomocy Urzędu Miejskiego w Miliczu, innych gminnych jednostek organizacyjnych lub wyspecjalizowanych podmiotów gospodarczych.

2. Koszty związane z przygotowaniem i przeprowadzeniem konsultacji pokrywane są z budżetu Gminy Milicz.

Rozdział 3. Przepisy końcowe

§ 11. Wykonanie uchwały powierza się Burmistrzowi Gminy Milicz.

§ 12. Uchwała wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia w Dzienniku Urzędowym Województwa Dolnośląskiego.

6. Porozumienie Nr 42 pomiędzy Wojewodą Dolnośląskim a Gminą Oleśnica

zawarte w dniu 5 maja 2009 r.

**w sprawie powierzenia Gminie Oleśnica obowiązku utrzymania grobu wojennego,
położonego na terenie Gminy Oleśnica**

(Dz. Urz. Woj. Dolnośląskiego Nr 92, poz. 1989 oraz z 2014 r. poz. 5417)

Wyciąg

Na podstawie art. 2 ust. 4 w zw. z art. 20 ustawy z dnia 23 stycznia 2009 r. o wojewodzie i administracji rządowej w województwie [...] oraz art. 8 ust. 2 i 4 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym [...] w związku z art. 6 ust. 3 ustawy z dnia 28 marca 1933 r. o grobach i cmentarzach wojennych [...] oraz uchwałą nr XXXV/158/09 Rady Gminy Oleśnica z dnia 28 kwietnia 2009 r. w sprawie wyrażenia zgody na zawarcie porozumienia pomiędzy Wojewodą Dolnośląskim a Gminą Oleśnica,

zostało zawarte porozumienie pomiędzy:

Wojewodą Dolnośląskim, Panem Rafałem Jurkowińcem, zwanym dalej „Wojewodą”,

a

Gminą Oleśnica, reprezentowaną przez Pana Marcina Kasinę – Wójta Gminy Oleśnica, zwaną dalej „Gminą”,

następującej treści:

§ 1

1. Wojewoda powierza, a Gmina przyjmuje obowiązek wynikający z art. 6 ust. 3 ustawy z dnia 28 marca 1933 r. o grobach i cmentarzach wojennych [...], polegający na utrzymaniu grobów i cmentarzy wojennych, o których mowa w art. 1 ustawy o grobach i cmentarzach wojennych, znajdujących się na terenie Gminy.

2. Do zakresu zadań, o których mowa w § 1 ust. 1, należy w szczególności:

1) dbanie o estetyczny wygląd obiektu i jego otoczenia w ciągu całego roku, w tym: utrzymanie w czystości i porządku, konserwacja elementów małej architektury oraz dbałość o czytelność napisów,

2) zapewnienie estetycznego wyglądu zespołu roślinności znajdującej się na cmentarzach, kwaterach i grobach wojennych poprzez;

a) nasadzenia roślinności dostosowanej do otoczenia,

b) wykonywanie bieżących zabiegów pielęgnacyjnych zieleni, w tym usuwanie drzew i krzewów obumarłych lub zagrażających bezpieczeństwu ludzi lub mogących spowodować uszkodzenie grobu lub innych urządzeń cmentarnych,

3) przygotowanie uroczystego wyglądu obiektów na:

– 8 maja – rocznica zakończenia II wojny światowej w Europie (groby osób: poległych lub zmarłych z powodu działań wojennych II wojny światowej, w tym jeńców wojennych i ofiar terroru hitlerowskiego),

– 15 sierpnia – Święto Wojska Polskiego (groby żołnierzy Wojska Polskiego),

– 1 września – rocznica wybuchu II wojny światowej (groby osób narodowości polskiej: poległych lub zmarłych z powodu działań wojennych II wojny światowej, w tym jeńców wojennych i ofiar terroru hitlerowskiego),

– 1 listopada – Wszystkich Świętych (wszystkie groby),

– 11 listopada – Narodowe Święto Niepodległości (groby osób narodowości polskiej),

– w innych przypadkach – wg bieżących potrzeb,

4) planowanie i wykonywanie remontów pomników, nagrobków i elementów małej architektury obiektów, wg odrębnie zaopiniowanego zakresu prac remontowych przez Wojewodę,

5) prowadzenie ksiąg pochowanych oraz dokonywanie wpisu do imiennej ewidencji, przy współpracy z Wojewodą,

6) wykonywanie innych zadań z zakresu wynikającego z bieżących potrzeb.

§ 2

1. W celu realizacji obowiązków wynikających z § 1 Wojewoda będzie przekazywał Gminie środki finansowe w formie dotacji celowej.

2. Wysokość przekazanej Gminie dotacji uzależniona będzie od wysokości środków finansowych, otrzymywanych corocznie z budżetu państwa.

3. Dotacja będzie przekazywana Gminie w dwóch równych transzach. Pierwsza transza przekazana zostanie do dnia 31 marca, druga do dnia 31 lipca, danego roku budżetowego.

4. W uzasadnionych przypadkach, w trakcie danego roku budżetowego, Wojewoda może przekazać Gminie dodatkowe środki na realizację zadań, o których mowa w § 1, w terminie wynikającym z przedłożonego harmonogramu.

5. Dotacja stanowi podstawę do zwiększenia budżetu Gminy po stronie dochodów.

§ 3

Zadania, o których mowa w § 1 ust. 2, mogą być również realizowane przez Gminę ze środków własnych oraz innych źródeł.

§ 4

1. O możliwości niewykorzystania w całości lub w części środków określonych w dotacji, Gmina zobowiązana jest niezwłocznie powiadomić o tym fakcie Wojewodę, najpóźniej do dnia 31 października danego roku budżetowego i do tego dnia zwrócić niewykorzystane środki.

2. Termin wykorzystania dotacji ustala się na dzień 31 grudnia danego roku budżetowego.

3. Niewykorzystana część dotacji podlega zwrotowi do dnia 15 stycznia następnego roku budżetowego. W przypadku zwrotu niewykorzystanej dotacji po tym terminie Gmina zobowiązana jest do zwrotu dotacji wraz z odsetkami liczonymi jak dla zaległości podatkowych, począwszy od dnia następującego po dniu, w którym upłynął termin zwrotu dotacji.

4. Zwrot niewykorzystanej dotacji należy przekazać:

a) do dnia 31 grudnia danego roku budżetowego na rachunek bankowy Dolnośląskiego Urzędu Wojewódzkiego – Wydziału Finansów i Budżetu nr 17 1010 1674 0000 5522 3000 0000

b) po dniu 31 grudnia danego roku budżetowego do dnia 31 stycznia roku następnego na rachunek bankowy Dolnośląskiego Urzędu Wojewódzkiego – Wydziału Finansów i Budżetu nr 94 1010 1674 0000 5513 9135 0000,

c) po dniu 31 stycznia roku następnego po roku budżetowym na rachunek bankowy Dolnośląskiego Urzędu Wojewódzkiego – Wydziału Finansów i Budżetu nr 64 1010 1674 0000 5522 3100 0000.

5. Należne odsetki winny być przekazane na rachunek bankowy Dolnośląskiego Urzędu Wojewódzkiego – Wydziału Finansów i Budżetu nr 64 1010 1674 0000 5522 3100 0000.

6. Wykorzystanie dotacji nastąpi poprzez zapłatę za zrealizowane zadanie, na które dotacja była udzielona.

7. Dotacja wykorzystana niezgodnie z przeznaczeniem, nienależnie pobrana lub pobrana w nadmiernej wysokości podlega zwrotowi wraz z odsetkami na zasadach określonych w art. 169 ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych [...].

8. W tytule przelewu dotyczącego zwrotu dotacji należy wskazać: rok, którego dotyczy zwrot, klasyfikację budżetową, zwrot w układzie zadaniowym (funkcję, zadanie, podzadanie, działanie), nazwę zadania w skrócie.

§ 5

1. Gmina zobowiązuje się do oszczędnego i racjonalnego gospodarowania przyjętymi środkami oraz przeznaczenia ich na cele określone w § 1 niniejszego porozumienia zgodnie z przepisami prawa.

2. Zobowiązania zaciągnięte niezgodnie z obowiązującymi przepisami prawa lub w wysokości wyższej niż określone w porozumieniu nie podlegają finansowaniu w ramach dotacji, o której mowa w § 2 ust. 1.

§ 6

1. Końcowe rozliczenie roczne, pod względem rzeczowym i finansowym z wykonanych zadań w danym roku budżetowym, Gmina zobowiązuje się przedłożyć do dnia 15 stycznia roku następnego, wg wzoru stanowiącego załącznik Nr 1 do niniejszego porozumienia.

2. Do rozliczenia, o którym mowa w ust. 1, należy dołączyć:

a) potwierdzone za zgodność z oryginałem przez uprawnione osoby kopie faktur (wystawionych na Gminę) lub innych dokumentów księgowych o równoważnej wartości dowodowej, które w opisie powinny zawierać: nr umowy z wykonawcą, typ procedury udzielenia zamówienia publicznego, zapis o sfinansowaniu/dofinansowaniu ze środków dotacji w wysokości ..... zł na podstawie porozumienia nr ..... zawartego z Wojewodą Dolnośląskim, akceptacja pod względem merytorycznym, akceptacja pod względem formalnym i rachunkowym, zatwierdzenie do wypłaty, adnotacja o terminie dokonanej zapłaty;

b) potwierdzone za zgodność z oryginałem dowody zapłaty;

c) rozliczenie z zakupionych i wbudowanych materiałów przy pracach realizowanych systemem gospodarczym, zawierające w szczególności informacje o zakresie prac, ich wykonawcy, terminie wykonania, wykorzystanych materiałach.

§ 7

W terminie do końca sierpnia każdego roku, a w roku 2014 w terminie 30 dni od daty zawarcia niniejszego aneksu, Gmina przedstawi Wojewodzie:

a) opis aktualnego stanu technicznego poszczególnych obiektów wraz z dokumentacją fotograficzną (w formie elektronicznej) ilustrującą ten stan,

b) zapotrzebowanie na środki finansowe, na rok następny, wg wzoru stanowiącego załącznik Nr 2 do niniejszego porozumienia.

§ 8

Na prace remontowe obiektów cmentarnictwa wojennego należy uzyskać zgodę Wojewody. Zgoda może być wydana po przedłożeniu:

a) ustalonego zakresu prac z określeniem obiektu, którego prace dotyczą oraz szacunkowej wartości,

b) stanowiska organu ochrony konserwatorskiej w przypadku objęcia obiektu tą formą ochrony.

§ 9

1. Wojewodzie przysługuje prawo kontroli realizacji zadania, o którym mowa w § 1 ust. 1 porozumienia, prowadzonej na zasadach i w trybie określonym przepisami ustawy z dnia 15 lipca 2011 r. o kontroli w administracji rządowej [...].

2. Gmina:

a) przedstawi na żądanie Wojewody, dokumenty dotyczące sposobu wykorzystania dotacji oraz rozliczenia finansowe,

b) bezpośrednio czuwa nad stanem grobów i cmentarzy wojennych,

c) w razie uszkodzenia grobu lub jakichkolwiek urządzeń na cmentarzu wojennym obowiązana jest o tym zawiadomić Wojewodę.

§ 10

1. Porozumienie zawarte zostaje na czas nieokreślony.

2. Wszelkie zmiany treści porozumienia wymagają – pod rygorem nieważności – formy pisemnego aneksu podpisanego przez strony.

3. Każda ze stron może je rozwiązać za uprzednim trzymiesięcznym wypowiedzeniem, ze skutkiem na dzień 31 grudnia danego roku budżetowego.

4. Wojewoda może rozwiązać porozumienie ze skutkiem natychmiastowym, w razie rażących uchybień w realizacji powierzonych zadań, gdy wezwanie Gminy do usunięcia

tych uchybień w określonym terminie nie odniosło skutku, przy czym rozliczenie, o którym mowa w § 6, obejmuje środki wydane do dnia rozwiązania porozumienia i dokonane będzie w terminie 30 dni od tegoż dnia.

§ 11

Do spraw nieuregulowanych porozumieniem zastosowanie mają przepisy ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych [...] oraz inne przepisy dotyczące spraw objętych porozumieniem.

§ 12

1. Porozumienie wchodzi w życie z dniem podpisania.
2. Porozumienie podlega ogłoszeniu w Dzienniku Urzędowym Województwa Dolnośląskiego.
3. Porozumienie zostało sporządzone w czterech jednobrzmiących egzemplarzach, po dwa dla każdej ze stron.
[...]

7. Porozumienie Nr 1 Powiatu Mrągowskiego z dnia 30 września 2016 r. w sprawie powierzenia Gminie Miasto Mrągowo zadań w zakresie prowadzenia powiatowej biblioteki publicznej

(Dz. Urz. Woj. Warmińsko-Mazurskiego poz. 4077)

Wyciąg

Na podstawie art. 5 ust. 2 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym [...], art. 8 ust. 2a ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym [...], art. 46 ustawy z dnia 13 listopada 2003 r. o dochodach jednostek samorządu terytorialnego [...] oraz art. 20a ust. 2 ustawy z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach [...], uchwały Nr XXIV/122/2016 Rady Powiatu Mrągowskiego z dnia 29 sierpnia 2016 r. w sprawie powierzenia Gminie Miasto Mrągowo zadań w zakresie prowadzenia powiatowej biblioteki publicznej i uchwały Rady Miejskiej Mrągowo nr XXIV/4/2016 z dnia 22 września 2016 r. w sprawie przyjęcia od Powiatu Mrągowskiego zadań w zakresie prowadzenia powiatowej biblioteki publicznej pomiędzy:

Powiatem Mrągowskim, zwanym dalej „Powiatem” reprezentowanym przez Zarząd Powiatu Mrągowskiego w osobach:

1. [...] – **Starosty Mrągowskiego**
  2. [...] – **Wicestarosty Mrągowskiego przy kontrasygnacie Skarbnika Powiatu**
- [...]

a

Gminą Miasto Mrągowo, zwaną dalej „Gminą” reprezentowaną przez [...] – **Burmistrza Mrągowa przy kontrasygnacie Skarbnika Gminy** – [...]

zostaje zawarte porozumienia o następującej treści:

§ 1. 1. Powiat powierza, a **Gmina** przejmuje do wykonywania zadania Powiatu w zakresie prowadzenia powiatowej biblioteki publicznej, o których mowa w ustawie z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach [...] i w innych przepisach, w szczególności:

1) gromadzenie, opracowywanie i udostępnienie materiałów bibliotecznych służących obsłudze potrzeb informacyjnych, edukacyjnych i samokształceniowych, a także dotyczących wiedzy o własnym regionie oraz dokumentujących jego dorobek kulturalny, naukowy i gospodarczy,

2) pełnienie funkcji ośrodka informacji biblioteczno-bibliograficznej, organizowanie obiegu wypożyczeń międzybibliotecznych, opracowanie i publikowanie bibliografii regionalnych, a także innych materiałów informacyjnych o charakterze regionalnym,

3) udzielania bibliotekom gminnym pomocy instrukcyjno-metodycznej i szkoleniowej,

4) sprawowanie nadzoru merytorycznego w zakresie realizacji przez gminne biblioteki publiczne zadań określonych w art. 27 ust. 5 o bibliotekach.

2. Przyjęte niniejszym porozumieniem zadania Gmina będzie wykonywała za pośrednictwem Biblioteki Miejskiej w Mrągowie.

3. Zadania, o których mowa w ustępie 1 oraz ich zakres podlegają corocznym uzgodnieniom ze względu na wysokość dotacji przekazywanej w danym roku budżetowym przez Zarząd Powiatu.

§ 2. 1. Na realizację zadań objętych porozumieniem Powiat będzie przekazywał Gminie dotację.

2. Dotacja w pierwszym roku kalendarzowym obowiązywania porozumienia (od 1 października 2016 r. do 31 grudnia 2016 r.) wynosi 3.250 zł (słownie: trzy tysiące dwieście pięćdziesiąt złotych).

3. Wysokość dotacji na kolejne lata kalendarzowe ustala się w wysokości 13.000 zł (słownie: trzynaście tysięcy złotych). Zmiana tej kwoty wymagać będzie aneksu.

4. Dotacja będzie przekazywana przez Powiat przelewem na rachunek bankowy Gminy jednorazowo do końca pierwszego kwartału.

5. Dotacja, o której mowa w ust. 2 zostanie przekazana przez Powiat w terminie do 14 dni od dnia podpisania porozumienia.

6. Środki finansowe niewykorzystane do końca roku kalendarzowego podlegają zwrotowi na konto Powiatu, najpóźniej do 31 stycznia następnego roku.

7. Dotacja za niepełny rok ulega proporcjonalnemu zmniejszeniu w stosunku do liczby dni obowiązywania porozumienia.

8. Kierownik Biblioteki składa Zarządowi Powiatu roczne sprawozdanie rzeczowe i finansowe z realizacji powierzonych zadań zgodnie z zasadami i terminami określonymi w ustawie o finansach publicznych.

§ 3. 1. Zadania powiatowej biblioteki publicznej wykonywane są przez pracowników Miejskiej Biblioteki Publicznej w Mrągowie, którym rozszerza się zakres obowiązków o zadania związane z opieką nad powiatową siecią bibliotek publicznych, bądź przez pracowników specjalnie w tym celu zatrudnionych.

2. Za realizację zadań biblioteki powiatowej odpowiedzialny jest Kierownik Biblioteki.

3. Gmina jako organizator jest odpowiedzialna za organizację i funkcjonowanie Biblioteki.

§ 4. Zarząd Powiatu ma prawo wglądu w dokumentację Biblioteki w części dotyczącej jej działalności jako powiatowej biblioteki publicznej.

§ 5. 1. Porozumienie zostaje zawarte na czas nieoznaczony.

2. Porozumienie może zostać rozwiązane po upływie trzymiesięcznego okresu wypowiedzenia dokonanego przez jedną ze stron ze skutkiem na koniec roku kalendarzowego.

3. W razie rażącego naruszenia przez jedną ze stron postanowień Porozumienia lub nienależytego wykonania obowiązków, druga strona ma prawo rozwiązać Porozumienie bez zachowania terminu wypowiedzenia przez oświadczenie złożone na piśmie.

4. O zawarciu porozumienia bądź jego rozwiązaniu Zarząd Powiatu zawiadomi Wojewódzką Bibliotekę Publiczną w Olsztynie, w ciągu 14 dni od zawarcia bądź rozwiązania porozumienia.

§ 6. Porozumienie sporządzone zostało w czterech jednobrzmiących egzemplarzach, po dwa dla każdej ze strony.

§ 7. Porozumienie wchodzi w życie z dniem 1 października 2016 r. i podlega ogłoszeniu w Dz. Urz. Woj. Warmińsko-Mazurskiego.

8. Uchwała Nr XXV/575/19

Rady Miasta Krakowa

z dnia 25 września 2019 r.

**w sprawie ustalenia kierunków działania dla Prezydenta Miasta Krakowa
dotyczących stworzenia pilotażowego programu udzielania wsparcia
dla tworzenia zielonych dachów na terenie Krakowa**

(źródło: *www.bip.krakow.pl*)

Wyciąg

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 2 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym [...] Rada Miasta Krakowa uchwala co następuje:

§ 1. Ustala się kierunki działania dla Prezydenta Miasta Krakowa polegające na podjęciu wszelkich możliwych i prawem dopuszczalnych działań, mających na celu stworzenie programu pilotażowego, którego celem będzie udzielanie wsparcia podmiotom zainteresowanym tworzeniem oraz utrzymywaniem zielonych dachów na terenie Krakowa.

§ 2. Ustala się kierunki działania dla Prezydenta, który będą polegały w szczególności na określeniu:

- wskazanie zadań objętych programem,
- rodzaj podmiotów, które mogą ubiegać się o wsparcie,
- sposób udzielenia wsparcia (np. dofinansowanie zakupu czy usługi, ulga w podatku od nieruchomości),
- termin i sposób składania wniosków.

§ 3. Proponuje się zarezerwowanie środków finansowych na realizację programu, o którym mowa w § 1, w budżecie miasta na rok 2020.

§ 4. Ustala się termin przedstawienia informacji z realizacji uchwały do dnia 31 grudnia 2019 roku.

§ 5. Wykonanie uchwały powierza się Prezydentowi Miasta Krakowa.

§ 6. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

9. Uchwała Nr XXXI/1063/09
Rady Miejskiej Wrocławia
z dnia 19 lutego 2009 r.
w sprawie nadania nazwy ulicy na terenie Wrocławia

(Dz. Urz. Woj. Dolnośląskiego Nr 52, poz. 1101)

Wyciąg

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 13 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym [...] Rada Miejska Wrocławia uchwala, co następuje:

§ 1

Nowej ulicy w obrębie Maślic, której położenie określa załącznik do niniejszej uchwały, nadaje się nazwę **Suwalska**.

§ 2

Wykonanie uchwały powierza się Prezydentowi Wrocławia.

§ 3

Uchwała wchodzi w życie po upływie 14 dni od daty ogłoszenia w Dzienniku Urzędowym Województwa Dolnośląskiego.

[...]

10. Uchwała Nr XXXV/413/17
Rady Miejskiej Orzesze
z dnia 4 lipca 2017 r.
w sprawie nazwy ulicy 22 Lipca

(Dz. Urz. Woj. Śląskiego poz. 4234)

Wyciąg

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 13 i art. 40 ust. 1 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym [...] w związku z art. 6 ust. 1 ustawy z dnia 1 kwietnia 2016 r. o zakazie propagowania komunizmu lub innego ustroju totalitarnego przez nazwy budowli, obiektów i urządzeń użyteczności publicznej [...]:

§ 1

Nadać istniejącej ulicy 22 Lipca, położonej na terenie Gminy Orzesze w obrębie Jaśkowice nazwę „22 Lipca” w celu upamiętnienia nadania Konstytucji Księstwu Warszawskiemu przez Napoleona Bonapartego w 1807 r.

§ 2

Przebieg ulicy, o której mowa w § 1 przedstawia załącznik do niniejszej uchwały.

§ 3

Wykonanie uchwały powierza się Burmistrzowi Miasta Orzesze.

§ 4

Uchwała wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia w Dz. Urz. Woj. Śląskiego.

[...]

11. Uchwała Nr I/1/18

Rady Miejskiej Wrocławia

z dnia 19 listopada 2018 r.

w sprawie wyboru Przewodniczącego Rady Miejskiej Wrocławia

(źródło: <http://bip.um.wroc.pl>)

Wyciąg

Na podstawie art. 19 ust. 1 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym [...] oraz § 8 ust. 1 Statutu Wrocławia stanowiącego załącznik do uchwały nr XXVI/276/96 Rady Miejskiej Wrocławia z dnia 17 maja 1996 r. w sprawie przyjęcia Statutu Wrocławia w brzmieniu uzgodnionym z Prezesem Rady Ministrów [...] Rada Miejska Wrocławia uchwala, co następuje:

§ 1. Wybiera się radnego [...] na Przewodniczącego Rady Miejskiej Wrocławia.

§ 2. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

12. Uchwała Nr XX/581/08

Rady Miejskiej Wrocławia

z dnia 17 kwietnia 2008 r.

**w sprawie ustalenia zasad przyznawania oraz wysokości diet dla radnych Rady
Miejskiej Wrocławia**

(źródło: *uchwały.um.wroc.pl*)

Wyciąg

Na podstawie art. 25 ust. 4, 6 i 8 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym [...] oraz § 3 pkt 1 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 26 lipca 2000 r. w sprawie maksymalnej wysokości diet przysługujących radnemu gminy [...] Rada Miejska Wrocławia uchwała, co następuje:

§ 1

1. Wprowadza się miesięczny ryczałtowy system naliczania diet.
2. Dieta przysługuje Radnym Rady Miejskiej z tytułu sprawowania mandatu.

§ 2

1. 100% ryczałtu stanowi 1,5-krotność kwoty bazowej określonej w ustawie budżetowej dla osób zajmujących kierownicze stanowiska państwowe na podstawie przepisów ustawy z dnia 23 grudnia 1999 r. o kształtowaniu wynagrodzeń w państwowej sferze budżetowej oraz o zmianie niektórych ustaw [...].

2. Wysokość ryczałtu jest zróżnicowana w zależności od funkcji pełnionych w Radzie Miejskiej oraz liczby komisji stałych, których Radny jest członkiem. Ustalając liczbę komisji stałych, których radny jest członkiem oraz obliczając zmniejszenia diet, nie bierze się pod uwagę Komisji Głównej oraz Komisji Nominacyjnej.

§ 3

1. Ustala się następujące wysokości miesięcznych ryczałtowych diet w procentowym stosunku do ryczałtu ustalonego w § 2 ust. 1:

- 1) Przewodniczący Rady Miejskiej – 100% ryczałtu;
- 2) Wiceprzewodniczący Rady Miejskiej, Przewodniczący Klubu Radnych – 90% ryczałtu;
- 3) Przewodniczący komisji stałej – 85% ryczałtu;
- 4) Wiceprzewodniczący komisji stałej – 75% ryczałtu;
- 5) Radny będący członkiem co najmniej jednej komisji – 65% ryczałtu;
- 6) Radny nie będący członkiem żadnej komisji stałej – 32,5% ryczałtu.

2. Na początku kadencji Rady Miejskiej, do momentu ukonstytuowania się komisji stałych Rady Miejskiej, radnemu przysługuje dieta w wysokości określonej w ust. 1 pkt 5.

[...]

3a. W przypadku pełnienia kilku funkcji, o których mowa w ust. 1, radnemu przysługuje jedna dieta – w wysokości równej najwyższej z diet przysługujących mu za pełnienie poszczególnych funkcji.

4. Dietę radnego oblicza się proporcjonalnie do rzeczywistego okresu sprawowania mandatu w następujących przypadkach:

- 1) na początku oraz na koniec kadencji;
- 2) wstąpienia na mandat w trakcie kadencji;
- 3) stwierdzenia wygaśnięcia mandatu radnego.

5. W przypadku rozpoczęcia pełnienia funkcji wiążącej się z podwyższeniem diety, odwołania radnego z funkcji oraz rozpoczęcia lub zakończenia pracy w komisji stałej, dietę radnego oblicza się proporcjonalnie do rzeczywistego okresu sprawowania funkcji oraz pracy w komisji stałej.

6. Sposób obliczania diety, o którym mowa w ust. 4 stosuje się odpowiednio w przypadku radnego niebędącego członkiem żadnej Komisji.

§ 4

1. Diety podlegają zmniejszeniu w następujących przypadkach:

- 1) nieobecności na sesji Rady Miejskiej Wrocławia;
- 2) nieobecności na posiedzeniu Komisji Stałej.

2. Zmniejszenia diety wynoszą:

1) w ust. 1 pkt 1 – 20% diety, o której mowa w § 3 ust. 1 pkt 5, za każdą sesję Rady;

2) w ust. 1 pkt 2 – 10% diety, o której mowa w § 3 ust. 1 pkt 5, za każde posiedzenie Komisji;

[...]

3. Radnemu obecnemu na sesji Rady, który nie uczestniczył w co najmniej 50% głosowań zmniejsza się dietę o 10% diety, o której mowa w § 3 ust. 1 pkt 5.

3a. Radnemu nieobecnemu w danym miesiącu na wszystkich sesjach oraz posiedzeniach Komisji Stałych, których jest członkiem, przysługuje dieta w wysokości 10% ryczałtu o którym mowa w § 2 ust. 1. Przepis ust. 6 stosuje się odpowiednio.

[...]

6. Zmniejszenie diety nie następuje w przypadku nieobecności na sesji Rady lub posiedzeniu komisji albo nieuczestniczenia w co najmniej 50% głosowań na sesji Rady:

1) w związku z delegowaniem Radnego w sprawach służbowych przez Przewodniczącego Rady;

2) gdy Radny jest nieobecny na sesji Rady nieuwzględnionej w harmonogramie sesji przedstawionym Radnym przez Przewodniczącego Rady, lub na posiedzeniu komisji stałej odbywającym się w związku z tą sesją;

3) gdy Radny jest nieobecny na sesji uroczystej, podczas której nie odbywają się głosowania;

4) w związku z wykonywaniem mandatu Radnego w inny sposób.

6a. Usprawiedliwienia nieobecności Radnego na sesji Rady albo nieuczestniczenia w co najmniej 50% głosowań na sesji Rady dokonuje Przewodniczący Rady, zaś usprawiedliwienia nieobecności Radnego na posiedzeniu komisji – przewodniczący tej komisji.

6b. Usprawiedliwienia okoliczności, o których mowa w ust. 6a, dokonuje się:

1) w przypadkach określonych w ust. 6 pkt 1-3 – poprzez odnotowanie przez Przewodniczącego Rady albo przewodniczącego właściwej komisji na liście obecności faktu usprawiedliwienia Radnemu nieobecności lub nieuczestniczenia w głosowaniach;

2) w przypadku określonym w ust. 6 pkt 4 – w sposób wskazany w pkt 1, po przedstawieniu przez Radnego pisemnego wyjaśnienia i po jego zaakceptowaniu przez Przewodniczącego Rady albo przewodniczącego właściwej komisji.

[...]

8. Przepisów ust. 1, ust. 3 i ust. 3a nie stosuje się do Przewodniczącego Rady.

§ 5

1. Wyплаты diet za dany miesiąc dokonuje się do drugiego dnia następnego miesiąca.

2. Diety oblicza się na podstawie list obecności na sesjach Rady Miejskiej i posiedzeniach Komisji oraz zestawienia liczby oddanych głosów podczas sesji.

3. Przewodniczący Rady Miejskiej informuje o zmianach przepisów, o których mowa w § 2 ust. 1, na najbliższej sesji Rady Miejskiej.

§ 6

Wykonanie uchwały powierza się Prezydentowi Wrocławia.

§ 7

Traci moc uchwała Rady Miejskiej Wrocławia Nr XXIV/807/00 Rady Miejskiej Wrocławia z dnia 21września 2000 r. w sprawie diet dla radnych [...].

§ 8

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

13. Uchwała Nr XVII/339/2011
Rady Miasta Stołecznego Warszawy
z dnia 16 czerwca 2011 r.
w sprawie diet oraz kosztów podróży radnych m.st. Warszawy
(źródło: *bip.warszawa.pl*)

Wyciąg

Na podstawie art. 25 ust. 4 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym [...] w związku z art. 1 ust. 1 ustawy z dnia 15 marca 2002 r. o ustroju miasta stołecznego Warszawy [...] uchwala się, co następuje:

§ 1. Ustala się:

- 1) zasady przyznawania diet radnym Rady m.st. Warszawy;
- 2) zasady zwrotu kosztów podróży służbowej radnym Rady m.st. Warszawy.

§ 2. 1. Radnemu m.st. Warszawy, zwanemu dalej „radnym” przysługuje dieta miesięczna.

2. Dieta miesięczna wypłacana jest radnemu z dołu, niezwłocznie po ustaleniu łącznej jej wysokości, nie później jednak niż w ciągu pierwszych 15 dni następnego miesiąca kalendarzowego na wskazany przez radnego numer rachunku bankowego.

3. Podstawę ustalenia wysokości diety miesięcznej radnego stanowi półtorakrotność kwoty bazowej określonej w ustawie budżetowej dla osób zajmujących kierownicze stanowiska państwowe na podstawie przepisów ustawy z dnia 23 grudnia 1999 r. o kształtowaniu wynagrodzeń w państwowej sferze budżetowej oraz o zmianie niektórych ustaw [...].

§ 3. 1. Maksymalna wysokość diety miesięcznej radnego – ze względu na pełnioną przez radnego funkcję – wynosi:

- 1) 100% podstawy określonej w § 2 ust. 3 – dla radnego pełniącego funkcję przewodniczącego Rady m.st. Warszawy;
- 2) 99% podstawy określonej w § 2 ust. 3 – dla radnego pełniącego funkcję wiceprzewodniczącego Rady m.st. Warszawy;
- 3) 98% podstawy określonej w § 2 ust. 3 – dla radnego pełniącego funkcję przewodniczącego komisji Rady m.st. Warszawy;
- 4) 97% podstawy określonej w § 2 ust. 3 – dla radnego pełniącego funkcję wiceprzewodniczącego komisji Rady m.st. Warszawy;
- 5) 95% podstawy określonej w § 2 ust. 3 – dla pozostałych radnych Rady m.st. Warszawy.

2. Jeżeli radny pełni jednocześnie kilka funkcji, o których mowa w ust.1, przy ustalaniu maksymalnej wysokości diety miesięcznej tego radnego bierze się pod uwagę tylko tę funkcję, do której przypisana jest najwyższa wartość maksymalnej wysokości diety miesięcznej określonej w ust. 1.

§ 4. Dieta miesięczna radnego składa się z trzech części.

§ 5. 1. Pierwsza część diety miesięcznej przysługuje radnemu, jeśli w danym miesiącu weźmie on udział przynajmniej w jednej sesji Rady m.st. Warszawy lub w jednym posiedzeniu komisji Rady m.st. Warszawy.

2. Pierwsza część diety miesięcznej wynosi 30% maksymalnej wysokości diety miesięcznej radnego.

3. Podstawą obliczenia pierwszej części diety miesięcznej są podpisy radnego na liściach obecności na sesjach Rady m.st. Warszawy i komisjach Rady m.st. Warszawy, z uwzględnieniem postanowień § 24 ust. 8 Statutu m.st. Warszawy stanowiącego załącznik do uchwały Rady m.st. Warszawy nr XXII/743/2008 z dnia 10 stycznia 2008 r. [...], zwanego dalej „Statutem”.

§ 6. 1. Druga część diety miesięcznej przysługuje radnemu za udział w głosowaniach odbytych na sesjach Rady m.st. Warszawy zwołanych zgodnie z harmonogramem, przy czym sesje zwołane zgodnie z harmonogramem to sesje zwołane przez Przewodniczącego Rady m.st. Warszawy zgodnie z § 27 ust. 1 Statutu, które odbyły się w terminach podanych do wiadomości radnych z co najmniej trzymiesięcznym wyprzedzeniem, z zastrzeżeniem ust. 8.

2. Druga część diety miesięcznej nie może przekroczyć 35% maksymalnej wysokości diety miesięcznej radnego.

3. Druga część diety miesięcznej określana jest proporcjonalnie na podstawie liczby głosowań, w których radny wziął udział, w stosunku do liczby wszystkich głosowań odbytych na sesjach Rady m.st. Warszawy zwoływanych zgodnie z harmonogramem w danym miesiącu.

4. Jeżeli liczba głosowań, w których radny wziął udział wynosi co najmniej 90% ogólnej liczby głosowań odbytych na sesjach Rady m.st. Warszawy zwołanych zgodnie z harmonogramem w danym miesiącu, druga część diety miesięcznej nie ulega proporcjonalnemu zmniejszeniu zgodnie z postanowieniami ust. 3.

5. Druga część diety miesięcznej nie przysługuje za dany miesiąc, jeżeli liczba głosowań, w których radny wziął udział jest mniejsza niż 25% ogólnej liczby głosowań odbytych na sesjach Rady m.st. Warszawy zwołanych zgodnie z harmonogramem w danym miesiącu.

6. Przy ustalaniu drugiej części diety miesięcznej nie bierze się pod uwagę następujących głosowań:

- 1) głosowania tajnego;
- 2) głosowania, dla którego nie da się ustalić, którzy radni brali udział w głosowaniu;
- 3) głosowania, w którym radny nie brał udziału z powodu posiadania interesu prawnego w sprawie lub wystąpienia innego rodzaju konfliktu interesów, co zostało odnotowane w protokole z sesji Rady m.st. Warszawy.

7. Podstawą obliczenia drugiej części diety miesięcznej są wyniki głosowań, przeprowadzanych za pomocą przeznaczonego do tego celu systemu elektronicznego oraz pobrane z tego systemu, a także głosowań imiennych przeprowadzanych zgodnie z § 32 ust. 9 Statutu.

8. Za sesje zwołane zgodnie z harmonogramem uważa się także wszystkie sesje zwołane przez Przewodniczącego Rady m.st. Warszawy zgodnie z § 27 ust. 1 Statutu, które odbyły się w przeciągu pierwszych 4 miesięcy od rozpoczęcia nowej kadencji Rady m.st. Warszawy.

§ 7. 1. Trzecia część diety miesięcznej przysługuje radnemu za udział w danym miesiącu w sesjach Rady m.st. Warszawy zwołanych poza harmonogramem, sesjach uroczystych Rady m.st. Warszawy lub w posiedzeniach komisji Rady m.st. Warszawy.

2. Trzecia część diety miesięcznej nie może przekroczyć 35% maksymalnej wysokości diety miesięcznej radnego.

3. Trzecia część diety miesięcznej określana jest proporcjonalnie na podstawie liczby sesji Rady m.st. Warszawy zwołanych poza harmonogramem, sesji uroczystych Rady m.st. Warszawy lub posiedzeń komisji Rady m.st. Warszawy, w których radny uczestniczył w stosunku do liczby odbytych sesji Rady m.st. Warszawy zwołanych poza harmonogramem, sesji uroczystych Rady m.st. Warszawy lub posiedzeń komisji Rady m.st. Warszawy, w których radny miał obowiązek uczestniczyć w danym miesiącu.

4. Podstawą obliczenia trzeciej części diety miesięcznej są podpisy radnego na listach obecności na sesjach Rady m.st. Warszawy zwołanych poza harmonogramem, sesjach uroczystych Rady m.st. Warszawy lub komisjach Rady m.st. Warszawy, z uwzględnieniem postanowień § 24 ust. 8 Statutu.

§ 8. 1. Części diety miesięcznej radnego określone w § 5-7 nie przysługują, jeżeli w danym miesiącu nie zwołano ani jednej sesji Rady m.st. Warszawy lub ani jednego posiedzenia komisji Rady m.st. Warszawy.

2. W przypadku, gdy zwołano sesję Rady m.st. Warszawy, lecz jej obrady nie rozpoczęły się z powodu braku quorum, sesji tej nie bierze się pod uwagę przy ustalaniu wysokości części diety miesięcznej radnego określonych w § 5-7.

3. W przypadku, gdy przerwa w sesji Rady m.st. Warszawy lub przerwa w posiedzeniu komisji Rady m.st. Warszawy, lub przedłużenie obrad sesji Rady m.st. Warszawy, lub przedłużenie obrad komisji Rady m.st. Warszawy, skutkuje dokończeniem odpowiednio obrad sesji lub obrad komisji innego dnia – dla potrzeb obliczania części diety miesięcznej radnego określonych w § 5-7 – każdy z tych dni, w których odbywa się sesja Rady m.st. Warszawy lub odbywają się obrady komisji Rady m.st. Warszawy traktuje się jak odrębną sesję Rady m.st. Warszawy lub osobne posiedzenie komisji Rady m.st. Warszawy.

§ 9. 1. W przypadku, gdy – za wiedzą Przewodniczącego Rady m.st. Warszawy w czasie trwania sesji Rady m.st. Warszawy lub w czasie trwania posiedzenia komisji Rady m.st. Warszawy – radny przebywa w podróży służbowej w związku ze sprawowanym mandatem lub reprezentuje Radę m.st. Warszawy w miejscu lub w okolicznościach innych niż podróż służbowa, jego nieobecność uznaje się za usprawiedliwioną.

2. W przypadku usprawiedliwionej nieobecności radnego na sesji Rady m.st. Warszawy zwoływanej zgodnie z harmonogramem, przy obliczaniu wysokości drugiej części diety miesięcznej bierze się pod uwagę liczbę głosowań stanowiącą różnicę liczby wszystkich głosowań odbytych na sesjach Rady m.st. Warszawy zwołanych zgodnie z harmonogramem w danym miesiącu i liczbę głosowań, w których radny nie wziął udziału z powodu usprawiedliwionej nieobecności.

3. W przypadku usprawiedliwionej nieobecności radnego na sesji Rady m.st. Warszawy zwołanej poza harmonogramem, uroczystej sesji Rady m.st. Warszawy lub na posiedzeniu komisji Rady m.st. Warszawy, trzecia część diety miesięcznej obliczana jest w taki sposób, jakby radny był obecny na tej sesji Rady m.st. Warszawy lub na tym posiedzeniu komisji Rady m.st. Warszawy, którego dotyczy usprawiedliwiona nieobecność radnego.

4. Podstawą dla stwierdzenia nieobecności usprawiedliwionej radnego jest zestawienie sporządzane przez właściwą jednostkę organizacyjną Urzędu m.st. Warszawy na podstawie dokumentów dotyczących nieobecności radnego, zatwierdzone przez Przewodniczącego Rady m.st. Warszawy.

§ 10. Do zwrotu kosztów podróży służbowej radnego stosuje się rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 31 lipca 2000 r. w sprawie sposobu ustalania należności z tytułu zwrotu kosztów podróży służbowych radnych gminy [...].

§ 11. Traci moc uchwała nr II/19/2002 Rady m.st. Warszawy z dnia 9 grudnia 2002 roku w sprawie zasad przyznawania i wysokości diet dla radnych Rady m.st. Warszawy.

§ 12. Uchwała wchodzi w życie z dniem 1 września 2011 r.

14. Zarządzenie Nr 1812/2018
Prezydenta Miasta Stołecznego Warszawy
z dnia 23 listopada 2018 r.
w sprawie określenia liczby i powołania zastępców Prezydenta m.st. Warszawy
(źródło: *bip.warszawa.pl*)

Wyciąg

Na podstawie art. 26a ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym [...] zarządza się, co następuje:

§ 1. Określa się liczbę czterech zastępców Prezydenta m.st. Warszawy.

§ 2. 1. Z dniem 23 listopada 2018 r. powołuje się na stanowiska zastępców Prezydenta m.st. Warszawy:

- 1) Panią [...];
- 2) Pana [...];
- 3) Pana [...].

2. Z dniem 1 grudnia 2018 r. powołuje się na stanowisko zastępcy Prezydenta m.st. Warszawy Pana [...].

3. Wysokość wynagrodzenia oraz inne warunki pracy zostaną określone odrębnie.

§ 3. Wskazuje się Pana [...] na pierwszego zastępcę Prezydenta m.st. Warszawy, natomiast kolejnymi zastępcami Prezydenta m.st. Warszawy są:

- 1) Pan [...];
- 2) Pani [...];
- 3) Pan [...].

§ 4. Traci moc zarządzenie Nr 6907/2014 Prezydenta m.st. Warszawy z dnia 4 grudnia 2014 r. w sprawie określenia liczby i powołania zastępców Prezydenta m.st. Warszawy zmienione zarządzeniem Nr 1393/2016 Prezydenta m.st. Warszawy z dnia 13 września 2016 r. oraz zarządzeniem Nr 1415/2016 Prezydenta m.st. Warszawy z dnia 20 września 2016 r.

§ 5. 1. Zarządzenie podlega publikacji w Biuletynie Informacji Publicznej m.st. Warszawy.

2. Zarządzenie wchodzi w życie z dniem podpisania.

15. Uchwała Nr XXV/198/2016
Rady Miasta i Gminy Wiązów
z dnia 8 czerwca 2016 r.
w sprawie nadania Statutu Sołectwa Janowo

(Dz. Urz. Woj. Dolnośląskiego poz. 5346)

Wyciąg

Na podstawie art. 35 ust. 1 i art. 40 ust. 2 pkt 1 ustawy z dnia 08 marca 1990 r. o samorządzie gminnym [...] oraz § 8 ust. 1 pkt 5 Statutu Miasta i Gminy Wiązów (uchwała nr XXII/180/08 Rady Miasta i Gminy Wiązów z dnia 30 września 2008 r.) Rada Miasta i Gminy Wiązów uchwala, co następuje:

§ 1. Nadaje się Sołectwu Janowo Statut stanowiący załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Burmistrzowi Miasta i Gminy Wiązów.

§ 3. Traci moc uchwała nr 225/XXIV/96 Rady Miasta i Gminy Wiązów z dnia 30 grudnia 1996 r. w sprawie nadania Statutu Sołectwa.

§ 4. Uchwała wchodzi w życie 14 dni po ogłoszeniu w Dzienniku Województwa Dolnośląskiego i podlega podaniu do publicznej wiadomości przez wywieszenie na tablicy ogłoszeń Urzędu Miasta i Gminy w Wiązowie.

ZALĄCZNIK

STATUT SOŁECTWA JANOWO

I. Postanowienia ogólne

§ 1. 1. Sołectwo Janowo, zwane dalej „Sołectwem”, jest jednostką pomocniczą Gminy Wiązów.

2. Sołectwo Janowo obejmuje obszar o powierzchni 411.1924 ha, w tym miejscowość Janowo. Przebieg granic ukazuje mapa stanowiąca załącznik do Statutu.

II. Zakres zadań przekazywanych Sołectwu przez Gminę oraz sposób ich realizacji

§ 3. 1. Do zadań Sołectwa należy:

- a) kultywowanie tradycji kulturowych na terenie Sołectwa;
- b) zarządzanie mieniem komunalnym oraz rozporządzanie dochodami w odniesieniu do mienia przekazanego Sołectwu do korzystania;
- c) inicjowanie i organizowanie imprez o charakterze kulturalno-oświatowym, sportowym i wypoczynkowym;
- d) inicjowanie przedsięwzięć lokalnych mających na celu poprawę warunków życia społeczności Sołectwa;
- e) tworzenie warunków do pełnego udziału w życiu publicznym Sołectwa wszystkich uczestników jego społeczności;
- f) reprezentowanie interesów społeczności sołeckiej i jej uczestników względem organów gminnych i innych jednostek pomocniczych;
- g) organizowanie samopomocy mieszkańców i wspólnych przedsięwzięć na rzecz miejsca zamieszkania;
- h) kształtowanie i upowszechnianie odpowiedzialności obywatelskiej za dobro wspólne;
- i) współdziałanie z innymi organizacjami i stowarzyszeniami działającymi na rzecz mieszkańców Sołectwa.

2. Zadania określone w § 2 ust. 1 Statutu Sołectwo realizuje poprzez:

- a) podejmowanie uchwał w sprawach Sołectwa przez Zebranie Wiejskie,
- b) opiniowanie i konsultowanie spraw należących do zakresu działania Sołectwa,
- c) występowanie z wnioskami i postulatami do organów Gminy w sprawach istotnych dla Sołectwa,
- d) współpracę z organami Gminy,
- e) podejmowanie inicjatyw i przedsięwzięć społecznych
- f) współpracę z organizacjami pozarządowymi.

3. O wyodrębnieniu w budżecie Gminy funduszu sołeckiego przesądza corocznie Rada Miasta i Gminy Wiązów (dalej jako „Rada Miasta i Gminy”) odrębną uchwałą. Wysokość funduszu sołeckiego oraz zasady gospodarowania tym funduszem określa odrębna ustawa.

III. Organizacja i zadania organów Sołectwa

§ 3. 1. Organami Sołectwa są:

- a) Zebranie Wiejskie – organ uchwałodawczy;
- b) Sołtys – organ wykonawczy.

2. Działalność Sołtysa wspomaga Rada Sołecka.

3. Kadencja Sołtysa i Rady Sołeckiej trwa 4 lata i kończy się z momentem wyboru nowych organów. Wybory na nową kadencję zarządza się nie później niż w ciągu 6 miesięcy od dnia wyboru nowej Rady Gminy.

4. Po upływie kadencji Sołtys i Rada Sołecka pełnią swoje funkcje do czasu objęcia funkcji przez nowo wybranego Sołtysa i Radę Sołecką.

5. Mandat Sołtysa i członków Rady Sołeckiej wygasa w przypadku śmierci, odwołania oraz rezygnacji.

§ 4. 1. Prawo do udziału w Zebraniu Wiejskim mają wszyscy stali mieszkańcy Sołectwa uprawnieni do głosowania.

2. Zebranie Wiejskie podejmuje uchwały we wszystkich sprawach należących do jego właściwości.

3. Do wyłącznej właściwości Zebrania Wiejskiego należy:

a) podejmowanie uchwał we wszystkich sprawach pozostających w zakresie działania Sołectwa niezastrzeżonych dla Sołtysa lub Rady Sołeckiej;

b) wydawanie opinii w sprawach istotnych dla Sołectwa i jego mieszkańców;

c) występowanie do organów Gminy z wnioskami i opiniami dotyczącymi realizacji i wypełniania usług publicznych na terenie jednostki pomocniczej;

d) podejmowanie uchwał w sprawach zarządzania mieniem komunalnym oraz rozporządzania dochodami z tego źródła w odniesieniu do mienia przekazanego przez Radę Gminy Sołectwu do korzystania;

e) podejmowanie uchwał w sprawie inicjatyw lokalnych i innych przedsięwzięć dotyczących funkcjonowania Sołectwa;

f) podejmowanie wspólnych przedsięwzięć z organami Gminy i innymi Sołectwami.

§ 5. 1. Sołtys i Rada Sołecka wybierani są przez stałych mieszkańców Sołectwa uprawnionych do głosowania.

2. Wybór na nową kadencję zarządza Rada Miasta i Gminy w drodze uchwały.

3. Zebranie mieszkańców, na którym ma być dokonany wybór Sołtysa lub członków Rady Sołeckiej, zwołuje Burmistrz Miasta i Gminy Wiązów (zwany dalej „Burmistrzem”). W tym celu Burmistrz określa miejsce, godzinę i dzień zebrania.

4. Zarządzenie Burmistrza o zwołaniu zebrania dla wyboru Sołtysa i Rady Sołeckiej podaje się do publicznej wiadomości mieszkańców co najmniej na 7 dni przed wyznaczoną datą zebrania.

5. Porządek obrad zebrania w sprawie wyborów powinien zawierać w szczególności:

a) powołanie komisji skrutacyjnej;

- b) zgłoszenie kandydatów na Sołtysa i członków Rady Sołeckiej;
- c) autoprezentacja kandydatów;
- d) przeprowadzenie tajnego głosowania;
- e) ogłoszenie wyników.

§ 6. 1. Dla dokonania ważnego wyboru Sołtysa i Rady Sołeckiej na zebraniu wymagana jest obecność co najmniej 1/4 stałych mieszkańców Sołectwa uprawnionych do głosowania.

2. O ile w wyznaczonym terminie na zebraniu nie uzyska się obecności co najmniej 1/4 stałych mieszkańców Sołectwa uprawnionych do głosowania, wybory przeprowadza się na następnym zebraniu w tym samym dniu, po upływie 15 minut od pierwszego terminu zebrania, bez względu na liczbę osób uczestniczących.

§ 7. 1. Wybory przeprowadza komisja skrutacyjna w składzie co najmniej 3-osobowym, wybrana spośród uprawnionych uczestników zebrania. Członkiem komisji skrutacyjnej nie może być osoba kandydująca na Sołtysa lub członka Rady Sołeckiej.

2. Do zadań komisji skrutacyjnej należy:

- a) przeprowadzenie głosowania,
- b) ustalenie wyników wyborów,
- c) ogłoszenie wyników wyborów,
- d) sporządzenie protokołu o wynikach wyborów.

§ 8. 1. Warunkiem przyjęcia każdej kandydatury jest zgoda kandydatów wyrażona ustnie w czasie zebrania.

2. W pierwszej kolejności należy przeprowadzić wybór Sołtysa, w drugiej kolejności przeprowadza się wybory członków Rady Sołeckiej.

3. Wybór Sołtysa i członków Rady Sołeckiej dokonuje się w głosowaniu tajnym, bezpośrednim, spośród nieograniczonej liczby kandydatów, przez stałych mieszkańców Sołectwa uprawnionych do głosowania.

§ 9. 1. Uprawnieni do głosowania mieszkańcy Sołectwa oddają głosy na kartach do głosowania opatrzonych pieczętą Rady Miasta i Gminy. Karty do głosowania przygotowuje komisja skrutacyjna.

2. Za nieważne uznaje się karty:

- a) inne niż wydane przez komisję skrutacyjną;
- b) w których liczba znaków „X” przekracza liczbę miejsc w danym organie.

3. Za wybranych uważa się kandydatów, którzy uzyskali kolejno największą liczbę ważnych głosów.

4. W przypadku, gdy kilku kandydatów otrzymało tyle samo głosów, a liczba tych kandydatów przekracza pozostałe do obsadzenia mandaty komisja skrutacyjna przeprowadza powtórne głosowanie.

5. W powtórny głosowaniu biorą udział tylko kandydaci, o których mowa w ust. 4, ubiegający się o pozostałą do obsadzenia liczbę miejsc w danym organie.

6. Jeżeli wyniki powtórnego głosowania nie umożliwiają jednoznacznego wskazania, którzy kandydaci zostali wybrani komisja skrutacyjna przeprowadza losowanie spośród tych kandydatów, którzy otrzymali równą liczbę głosów tak by możliwe było obsadzenie wylosowanymi kandydatami wszystkich pozostałych wolnych mandatów.

§ 10. 1. Sołtys i członkowie rady mogą być odwołani przez Zebranie Wiejskie. Odwołanie tych osób z zajmowanych funkcji winno być podjęte po umożliwieniu im złożenia wyjaśnień.

2. Głosowanie w sprawie odwołania przeprowadza się, stosując odpowiednie postanowienia niniejszego Statutu dotyczące wyborów.

§ 11. 1. W wypadku wygaśnięcia mandatu Sołtysa lub członka Rady Sołeckiej w trakcie kadencji, przeprowadza się wybory uzupełniające. Wyboru dokonuje się na okres do końca trwania kadencji.

2. Zebranie w celu uzupełnienia składu Rady Sołeckiej zwołuje Sołtys w terminie 1 miesiąca od dnia wygaśnięcia mandatu.

3. Zebranie w celu wyboru nowego Sołtysa w trakcie kadencji zwołuje się w sposób określony w § 5.

§ 12. 1. Sołtys realizuje swoje zadania przez współpracę z organami Gminy oraz stowarzyszeniami i organizacjami działającymi na rzecz Sołectwa, a także poprzez wykonywanie uchwał Zebrania Wiejskiego.

2. Do zadań Sołtysa należy:

- a) zwoływanie Zebrań Wiejskich, w tym przygotowywanie porządku obrad;
- b) zwoływanie posiedzeń Rady Sołeckiej;
- c) podejmowanie działań organizatorsko-wykonawczych mających istotne znaczenie dla mieszkańców Sołectwa;
- d) reprezentowanie Sołectwa wobec organów Gminy i innych jednostek pomocniczych;
- e) współpraca z radnymi oraz innymi jednostkami pomocniczymi Gminy;
- f) wykonywanie innych zadań wynikających z przepisów prawa.

3. Na Zebraniach Wiejskich Sołtys i Rada Sołecka przedkładają informacje ze swojej działalności.

§ 13. 1. Wykonując swoje obowiązki, Sołtys trwale współpracuje z Radą Sołecką. Rada Sołecka liczy 3-5 osób. O liczbie członków Rady Sołeckiej decyduje Zebranie Wiejskie.

2. Do obowiązków Rady Sołeckiej należy wspomaganie działalności Sołtysa. Rada Sołecka ma charakter opiniodawczy i doradczy.

3. Posiedzenia Rady Sołeckiej odbywają się nie rzadziej niż raz na kwartał.

4. Uchwały Rady Sołeckiej zapadają zwykłą większością głosów, przy obecności przynajmniej połowy jej składu.

5. Do zadań Rady Sołeckiej należy:

a) inicjowanie działań społecznie użytecznych dla Sołectwa i jego mieszkańców;
b) opracowywanie i przedkładanie Zebraniu Wiejskiemu programów pracy Sołectwa;

c) występowanie z inicjatywami dotyczącymi rozwiązywania problemów Sołectwa i realizacji jego zadań;

d) organizowanie wykonania uchwał Zebrania Wiejskiego;

e) współpraca z właściwymi organizacjami społecznymi;

f) inicjowanie i pomoc w organizacji imprez wiejskich (sołeckich), w szczególności w dziedzinie kultury, sportu, rekreacji i wypoczynku;

g) konsultowanie spraw przedstawionych przez Sołtysa.

IV. Zasady i tryb zwoływania Zebrań Wiejskich

§ 14. 1. Zebranie Wiejskie zwołuje Sołtys:

a) z własnej inicjatywy;

b) na wniosek co najmniej 15 osób uprawnionych do głosowania,

c) na wniosek Rady Miasta i Gminy lub Burmistrza.

2. W razie nieobecności Sołtysa bądź niemożliwości zwołania przezeń Zebrania z przyczyn obiektywnych (takich jak choroba), Zebranie zwołuje Burmistrz.

3. Zebranie Wiejskie odbywa się w miarę potrzeb, nie rzadziej jednak niż raz w roku.

4. Termin i miejsce Zebrania Wiejskiego podaje się do wiadomości publicznej w sposób zwyczajowo przyjęty w Sołectwie na co najmniej 7 dni przed terminem zebrania. Informacja/obwieszczenie o zwołaniu Zebrania Wiejskiego powinno zawierać także projekt porządku obrad.

§ 15. 1. Zebranie Wiejskie jest ważne, gdy mieszkańcy Sołectwa zostali o nim powiadomieni zgodnie z wymogami Statutu i bierze w nim udział co najmniej 1/10 stałych mieszkańców Sołectwa uprawnionych do głosowania.

2. Jeżeli w wyznaczonym terminie w Zebraniu Wiejskim nie uczestniczy wymagana liczba osób, zarządza się odbycie następnego zebrania po upływie 15 minut.

W drugim terminie ważne kworum dla rozpoczęcia Zebrania Wiejskiego stanowi dana liczba uczestniczących w Zebraniu osób.

3. Zebrania Wiejskie otwiera Sołtys i przewodniczy jego obradom. Zebranie może w razie potrzeby wyznaczyć inną osobę spośród obecnych do prowadzenia Zebrania Wiejskiego.

4. Porządek Obrad zatwierdza Zebranie Wiejskie, na podstawie przedłożonego projektu.

5. Obsługę Zebrania Wiejskiego zapewniają Sołtys i Rada Sołecka.

§ 16. 1. Uchwały Zebrania Wiejskiego podejmowane są w głosowaniu jawnym.

2. Uchwały Zebrania zapadają zwykłą większością głosów, to jest liczba głosów oddanych „za” uchwałą musi być większa od liczby głosów oddanych „przeciw”.

3. Obrady Zebrania są protokołowane. Protokół i uchwały podpisuje prowadzący Zebranie i protokolant.

4. Oryginał protokołu wraz z listą obecności własnoręcznie podpisaną przez biorących udział w Zebraniu Wiejskim przekazuje się Burmistrzowi w terminie 7 dni od dnia odbycia Zebrania.

V. Zasady i tryb zwolywania Zebrań Wiejskich

§ 17. 1. Kontrolę nad Sołectwem sprawuje Rada Miasta i Gminy oraz Burmistrz.

2. Kontrola jest sprawowana pod względem legalności, celowości, rzetelności i gospodarności podejmowanych działań.

§ 18. 1. Burmistrz zobowiązany jest do czuwania, aby mienie gminne powierzone Sołectwu nie było narażone na szkody i uszczuplenie.

2. Burmistrz lub upoważniony przez niego Sekretarz Miasta i Gminy mają prawo żądania niezbędnych informacji i danych dotyczących funkcjonowania Sołectwa. Mogą ponadto uczestniczyć w posiedzeniach organów Sołectwa.

[...]

16. Uchwała Nr LV/323/2010

Rady Miasta Lubań

z dnia 26 października 2010 r.

w sprawie określenia przepisów porządkowych związanych z przewozem osób i bagażu taksówkami osobowymi

(Dz. Urz. Woj. Dolnośląskiego z 2011 r. Nr 6, poz. 67)

Wyciąg

Na podstawie art. 40 ust. 1 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym [...] i art. 15 ust. 5 ustawy z dnia 15 listopada 1984 r. Prawo przewozowe [...] Rada Miasta Lubań uchwała, co następuje:

§ 1.

Określa się przepisy porządkowe związane z przewozem osób i bagażu taksówkami osobowymi na terenie miasta Lubań.

§ 2.

Przepisy porządkowe mają obowiązek stosować właściciele taksówek, kierujący taksówkami i pasażerowie.

§ 3.

Wprowadza się następujące zasady funkcjonowania taksówek na postoju:

1) Kierowcy taksówek mogą oczekiwać na pasażerów w miejscu do tego celu wyznaczonym i oznakowanym zwanym dalej postojem TAXI.

2) Kierowcy taksówek są zobowiązani:

a) oczekiwać na pasażerów według kolejności przyjazdu taksówki na postój,

b) znajdować się w swoim pojeździe lub bezpośrednio przy nim.

3) Taksówka może być zatrzymana i zajęta poza postojem, jeżeli nie jest to zabronione przepisami o ruchu drogowym.

4) Kierowca taksówki powinien uwzględnić pierwszeństwo przewozu osób wymagających natychmiastowej pomocy.

5) Pasażer zamierzający skorzystać z taksówki ma prawo swobodnego jej wyboru spośród stojących na postoju.

§ 4.

Kierowca taksówki obowiązany jest wykonać zamówiony przewóz najkrótszą drogą, chyba że pasażer godzi się na przewóz inną drogą lub gdy tego żąda.

§ 5.

Kierowca taksówki może odmówić wykonania przewozu osób lub przerwać wykonywaną usługę w przypadku sytuacji zagrażającej bezpieczeństwu lub porządkowi.

§ 6.

1. Zawarcie umowy przewozu następuje w chwili zajęcia miejsca w taksówce przez pasażera bądź w chwili telefonicznego lub ustnego przyjęcia zamówienia na przejazd.

2. W przypadku zgłoszenia telefonicznego, kierowca, który dokonuje przyjęcia zgłoszenia zobowiązany jest podać informację, że dojazd taksówki do punktu wskazanego przez pasażera jest płatny zgodnie ze wskazaniem kasy rejestrującej spełniającej warunki określone w rozporządzeniu Ministra Finansów z dnia 28.11.2008 r. w sprawie kryteriów i warunków technicznych, którym muszą odpowiadać kasy rejestrujące oraz warunków ich stosowania [...].

§ 7.

1. Kierowca taksówki może przewozić pasażerów tylko po uprzednim włączeniu sprawnie działających urządzeń, składających się z zalegalizowanego taksometru i współpracującego z nim kasą rejestrującą niezwłocznie po zajęciu przez pasażera miejsca w taksówce i przyjęciu zamówienia.

2. Taksometr powinien być zainstalowany w miejscu umożliwiającym swobodne odczytanie jego wskazań przez pasażera, zajmującego dowolne miejsce w taksówce.

3. Po zakończeniu przewozu kierowca jest obowiązany niezwłocznie przełączyć taksometr na pozycję „kasa”.

4. Po wykonanej usłudze przewozowej kierowca jest obowiązany wydać pasażerowi paragon fiskalny wydrukowany przez kasę rejestrującą, współpracującą z taksometrem, określający należność do zapłacenia.

5. Na żądanie pasażera kierowca taksówki jest obowiązany wydać rachunek za przejazd. Rachunek powinien zawierać w szczególności: datę wystawienia, oznaczenie odbiorcy rachunku, kwotę należności za przejazd, trasę przejazdu oraz dane identyfikacyjne wystawcy rachunku (imię i nazwisko, adres, numer boczny taksówki).

6. Pasażer jest obowiązany uiścić należność za przejazd taksówką nie później niż w chwili zwolnienia pojazdu.

§ 8.

1. Kierowca może żądać zapłaty należności przed wykonaniem usługi w przypadku, gdy pasażer czasowo opuszcza taksówkę. Kierowca pobiera wówczas należność wskazaną przez taksometr oraz za przewidywany czas postoju.

2. Jeżeli do końca umówionego czasu postoju pasażer nie wróci do taksówki, kierowca może uznać, że pasażer zrezygnował z dalszego przewozu i w związku z tym ma prawo odjechać z miejsca oczekiwania.

§ 9.

1. Pasażer ma prawo zabrać ze sobą do pojazdu, z którego korzysta inne osoby na wolne miejsca, bez uiszczenia za to dodatkowych należności.

2. Kierowca bez zgody pasażera nie może dysponować wolnymi miejscami w taksówce.

3. Należność za przejazd taksówką reguluje tylko jeden pasażer, nie później niż po zakończeniu przewozu.

§ 10.

W czasie jazdy pasażer powinien zachowywać się kulturalnie i stosować się do zaleceń kierowcy, mających na celu bezpieczeństwo ruchu.

§ 11.

Kierowca może wydawać polecenia pasażerowi związane z zachowaniem bezpieczeństwa ruchu drogowego.

§ 12.

Po zakończeniu przewozu kierowca jest obowiązany przypomnieć pasażerom o zabranii bagażu, a w razie znalezienia rzeczy pozostawionych przez pasażera, kierowca taksówki postępuje z nimi zgodnie z przepisami dotyczącymi rzeczy znalezionych.

§ 13.

1. Kierowca taksówki może odmówić wykonania przewozu lub rozpoczęty przewóz przerwać, jeżeli pasażer:

1) swoim zachowaniem zdradza objawy odurzenia alkoholem lub innymi środkami odurzającymi,

2) spożywa alkohol w taksówce,

3) swoim zachowaniem uzasadnia obawę zanieczyszczenia lub uszkodzenia pojazdu,

4) swoim zachowaniem uzasadnia obawę o bezpieczeństwo kierowcy.

2. Odmowa wykonania przewozu następuje także w sytuacji, gdy z taksówki ma zamiar skorzystać liczba osób przekraczająca liczbę miejsc określoną w dowodzie rejestracyjnym pojazdu.

3. Pasażer jest odpowiedzialny za powstałe z jego winy uszkodzenia lub zanieczyszczenia pojazdu na zasadach określonych w przepisach Kodeksu Cywilnego.

§ 14.

1. Pasażer ma prawo zabrać ze sobą do pojazdu bez uiszczenia dodatkowej należności, bagaż podręczny.

2. Do bagażu podręcznego zalicza się w szczególności walizki, plecaki, torby podróżne oraz inne przedmioty, które swoją wielkością, jak i sposobem opakowania nie spowodują uszkodzenia lub zanieczyszczenia pojazdu oraz nie ograniczają pola widzenia kierowcy i nie utrudnią prowadzenia pojazdu.

3. Z zachowaniem warunków określonych w ust. 1 i 2 dopuszcza się przewóz wózków dzieciennych, inwalidzkich składanych, a także innych przedmiotów na ryzyko pasażera po uzgodnieniu z kierowcą taksówki.

§ 15.

1. Bagaż podręczny pasażera można przewozić w bagażniku znajdującym się wewnątrz lub na dachu taksówki.

2. Dopuszcza się przewóz bagażu podręcznego wewnątrz taksówki z zachowaniem warunków, o których mowa w § 14 ust. 2.

3. Zabrania się przewozu taksówkami materiałów i przedmiotów niebezpiecznych w szczególności broni, materiałów łatwopalnych, wybuchowych żrących, radioaktywnych i trujących.

§ 16.

1. Kierowca taksówki obowiązany jest na żądanie pasażera udostępnić do wglądu egzemplarz przepisów porządkowych związanych z przewozem osób i bagażu taksówkami osobowymi.

2. W każdej taksówce powinna być zamieszczona informacja dotycząca:

1) Posiadania przez kierowcę egzemplarza przepisów porządkowych, o których mowa w ust. 1,

2) Możliwości kierowania do Powiatowego Rzecznika Konsumentów w Lubaniu skarg w zakresie świadczonych usług przewozowych,

3) Możliwości kierowania do Urzędu Miasta Lubań wniosków w zakresie świadczonych usług przewozowych.

3. Podstawę do rozpatrzenia skargi stanowi rachunek za przejazd lub paragon fiskalny.

§ 17.

1. Kierowca taksówki jest obowiązany do umieszczania wewnątrz taksówki w miejscu widocznym dla pasażera czytelnej informacji o stosowanych cenach za przejazd obejmujących:

- 1) opłatę początkową dla wszystkich taryf,
- 2) opłatę za przejazd jednego kilometra z uwzględnieniem wszystkich taryf,
- 3) opłatę za jedną godzinę postoj u dla wszystkich taryf.

2. Jeżeli w czasie trwania przewozu następuje zmiana taryfy dziennej na nocną i odwrotnie, kierowca jest obowiązany przełączyć taksometr na odpowiednią taryfę i powiadomić o tym pasażera.

§ 18.

Kierowca taksówki może umieścić wywieszkę o zakazie palenia tytoniu.

§ 19.

Podróżnemu zabrania się:

- 1) zakłócania spokoju w taksówce,
- 2) zanieczyszczania lub zaśmiecania taksówki,
- 3) posługiwania się w taksówce przedmiotami mogącymi spowodować uszkodzenia pojazdu lub zagrożenie życia albo zdrowia osób znajdujących się w taksówce,
- 4) zabierania ze sobą do taksówki zwierząt bez zgody kierowcy,
- 5) samowolnego używania urządzeń stanowiących wyposażenie taksówki.

§ 20.

Kontrola przedsiębiorców wykonujących zarobkowy przewóz osób w zakresie przestrzegania przepisów porządkowych wynikających z niniejszej uchwały dokonywana jest przez osoby upoważnione przez Burmistrza Miasta Lubań.

§ 21.

Wykonanie uchwały powierza się Burmistrzowi Miasta Lubań.

§ 22.

Uchwała wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia jej ogłoszenia w Dzienniku Urzędowym Województwa Dolnośląskiego.

17. Uchwała Nr LIV/3242/06

Rady Miejskiej Wrocławia

z dnia 6 lipca 2006 r.

w sprawie przyjęcia zasad i trybu udzielania dotacji celowej na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków położonym na terenie Gminy Wrocław

(Dz. Urz. Woj. Dolnośląskiego z 2008 r. Nr 137, poz. 1650 oraz z 2010 r. Nr 210, poz. 3257)

Wyciąg

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym [...] w związku z art. 81 ust. 1 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami [...] i art. 174 ust. 2 ustawy z dnia 30 czerwca 2005 r. o finansach publicznych [...] Rada Miejska Wrocławia uchwała, co następuje:

§ 1. 1. Z budżetu Wrocławia mogą być udzielane dotacje celowe na dofinansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków, zwanych dalej „dotacją”, jeżeli spełnione są łącznie następujące warunki:

1) obiekt znajduje się w złym stanie technicznym;

2) obiekt posiada dla Wrocławia istotne znaczenie historyczne, artystyczne lub naukowe, w szczególności dla promowania kultury oraz historii miasta i wzbogaca jego ofertę turystyczną i kulturalną;

3) obiekt położony jest w zwartej pierzejeowej zabudowie pierwotnie mieszkaniowej.

2. Dotacja może być udzielona wyłącznie podmiotom, które posiadają tytuł prawny do obiektu wpisanego do rejestru zabytków wynikający z prawa własności, użytkowania wieczystego, trwałego zarządu, ograniczonego prawa rzeczowego lub stosunku zobowiązaniowego i nie są zaliczone do sektora finansów publicznych, tj. osobom fizycznym, osobom prawnym oraz jednostkom organizacyjnym nieposiadającym osobowości prawnej, finansującym prowadzenie prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy tym zabytku.

3. Dotacja może być udzielona na dofinansowanie nakładów koniecznych na:

1) zabezpieczenie, zachowanie i utrwalenie substancji zabytku;

2) stabilizację konstrukcyjnej części składowych zabytku lub ich odtworzenie w zakresie niezbędnym dla zachowania zabytku;

3) odnowienie lub uzupełnienia tynków i okładzin architektonicznych albo ich całkowite odtworzenie, z uwzględnieniem charakterystycznej dla tego zabytku kolorystyki;

4) odnowienie lub całkowite odtworzenie okien, w tym ościeżnic i okiennic, zewnętrznych drzwi, więźby dachowej, pokrycia dachowego, rynien i rur spustowych;

5) wykonanie izolacji przeciwwilgotnościowej;

6) zakup materiałów konserwatorskich i budowlanych niezbędnych do wykonania prac i robót przy zabytku wpisanym do rejestru.

§ 2. 1. Dotacja może być udzielona w wysokości do 70% nakładów koniecznych, o których mowa w § 1 ust. 3, na wykonanie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku, o którym mowa w § 1 ust. 1, ustalonych na podstawie kosztorysu inwestorskiego.

2. Jeżeli zabytek, o którym mowa w § 1 ust. 1, posiada wyjątkową wartość historyczną, artystyczną lub naukową albo wymaga przeprowadzenia złożonych pod względem technologicznym prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych, dotacja może być udzielona w wysokości do 100% nakładów koniecznych, o których mowa w § 1 ust. 3, na wykonanie tych prac lub robót.

3. W przypadku, jeżeli stan zachowania zabytku, o którym mowa w § 1 ust. 1, wymaga niezwłocznego podjęcia prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku, dotacja może być również udzielona do wysokości 100% nakładów koniecznych, o których mowa w § 1 ust. 3, na wykonanie tych prac lub robót.

4. W sytuacjach szczególnych dotacja może być udzielona w 2 częściach – pierwszej przed podjęciem prac, w wysokości nie większej jednak niż 70% dotacji w oparciu o kosztorys inwestorski, drugiej – po zakończeniu wszystkich prac, na wykonanie których została przyznana dotacja, na podstawie sprawozdania, o którym mowa w § 6 ust. 2 niniejszej uchwały.

5. Dotacja na dofinansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku, o którym mowa w § 1 ust. 1, nie może zostać udzielona:

1) jeżeli nakłady konieczne na te prace lub roboty w 100% są finansowane z dotacji pochodzących z innych źródeł;

2) jeżeli łączna kwota dotacji udzielonych przez Gminę i inne uprawnione organy przekroczyła wysokość 100% nakładów koniecznych na te prace lub roboty.

§ 3. 1. Podmioty ubiegające się o udzielenie dotacji składają wnioski o dotację do Prezydenta Wrocławia za pośrednictwem Miejskiego Konserwatora Zabytków do 31 października każdego roku wraz z następującymi załącznikami:

1) decyzją o wpisie do rejestru zabytków obiektu, którego dotyczą prace lub roboty;

2) dokumentem potwierdzającym tytuł władania zabytkiem;

3) harmonogramem oraz kosztorysem inwestorskim przewidywanych lub wykonywanych prac lub robót ze wskazaniem źródeł ich finansowania;

4) decyzją właściwego organu ochrony zabytków zezwalającą na przeprowadzenie prac lub robót oraz projektem, gdy wniosek dotyczy prac lub robót przy zabytku nieruchomym lub programem prac, gdy wniosek dotyczy prac przy zabytku ruchomym;

5) informacją o wnioskach o udzielenie dotacji skierowanych do innych organów. Wzór wniosku o udzielenie dotacji określi Prezydent Wrocławia.

2. Termin, o którym mowa w ust. 1, nie ma zastosowania w przypadku ubiegania się o dotację na prace interwencyjne wynikające z zagrożenia zabytku.

§ 4. 1. Dotacje przyznaje Rada Miejska Wrocławia na wniosek Prezydenta.

2. W uchwale Rady Miejskiej Wrocławia w sprawie udzielenia dotacji określa się nazwę otrzymującego dotację, prace lub roboty, na wykonanie których przyznano dotację, oraz kwotę przyznanej dotacji.

§ 5. 1. Przekazanie dotacji następuje na podstawie umowy określającej w szczególności:

1) opis prac lub robót i termin ich wykonania;
2) kwotę dotacji i tryb jej płatności;
3) sposób i termin rozliczenia udzielonej dotacji oraz zasady zwrotu niewykorzystanej kwoty dotacji;

4) pouczenie o odpowiedzialności za naruszenie dyscypliny finansów publicznych przy wydatkowaniu otrzymanej dotacji;

5) zobowiązanie ubiegającego się o dotację do poddania się pełnej kontroli w zakresie należytego wykonania prac lub robót;

6) zasady zwrotu niewykorzystanej części dotacji lub dotacji wykorzystanej niezgodnie z umową o udzielenie dotacji.

2. Podpisanie umowy udzielającej dotacji może nastąpić po przedłożeniu pozwolenia na budowę.

3. Otrzymujący dotację ma obowiązek zapewnić dostępność obiektu dla społeczności lokalnej i turystów. Zasady udostępnienia określa umowa o udzielenie dotacji.

§ 6. 1. Podstawą rozliczenia dotacji jest komisyjny odbiór wykonywanych prac lub robót z udziałem co najmniej jednego przedstawiciela otrzymującego dotację i Miejskiego Konserwatora zabytków.

2. W celu rozliczenia dotacji w terminie nie dłuższym niż 30 dni od dnia zakończenia prac lub robót podmiot otrzymujący dotację składa Prezydentowi Wrocławia sprawozdanie z wykonania prac lub robót. Wzór sprawozdania określi Prezydent Wrocławia.

3. Podmiot przyjmujący dotację zobowiązany jest przechowywać przez okres nie krótszy niż trzy lata dokumentację związaną z realizacją umowy o udzielenie dotacji.

§ 7. W przypadku stwierdzenia wykorzystania dotacji niezgodnie z umową, w tym nieprzedstawienia rozliczenia w terminie określonym w umowie, nieterminowego zwrotu niewykorzystanej części dotacji, podania nieprawidłowych lub niepełnych informacji, o których mowa w § 3 ust. 1, podmiot, który otrzymał dotację obowiązany jest ją zwrócić wraz z odsetkami określonymi w umowie o udzielenie dotacji oraz traci prawo do ubiegania się o dotację z budżetu Wrocławia przez kolejne trzy lata.

§ 8. Prezydent Wrocławia prowadzi wykaz udzielonych dotacji oraz informuje inne organy uprawnione do udzielania dotacji o dotacjach przyznanych przez Radę Miejską Wrocławia.

[...]

18. Uchwała Nr XXXIX/199/2013

Rady Miejskiej w Miliczu

z dnia 29 kwietnia 2013 r.

w sprawie regulaminu korzystania z placów zabaw zlokalizowanych na terenie

Gminy Milicz

(Dz. Urz. Woj. Dolnośląskiego poz. 3201)

Wyciąg

Na podstawie art. 40 ust. 2 pkt 4 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym [...] Rada Miejska w Miliczu uchwała, co następuje:

§ 1. Wprowadza się Regulamin korzystania z placów zabaw zlokalizowanych na terenie Gminy Milicz, stanowiący załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Burmistrzowi Gminy Milicz.

§ 3. Regulamin, o którym stanowi § 1, podlega ogłoszeniu na tablicach informacyjnych zlokalizowanych na terenach placów zabaw.

§ 4. Uchwała wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia w Dzienniku Urzędowym Województwa Dolnośląskiego.

[...]

ZALĄCZNIK

SOŁECTWO .....

Soltys .....-tel. ....

Regulamin korzystania z placów zabaw zlokalizowanych na terenie Gminy Milicz

1. Plac zabaw jest ogólnodostępnym terenem gminnym służącym zabawie, rekreacji i wypoczynkowi dzieci.

2. Urządzenia zabawowe placu zabaw przeznaczone są dla dzieci do lat 14.

3. Dzieci poniżej 7 roku życia mogą przebywać na terenie placu zabaw wyłącznie pod opieką osób dorosłych (pełnoletnich opiekunów).

4. Korzystanie z poszczególnych urządzeń zabawowych winno być przez opiekuna dostosowane do rozwoju psychofizycznego dziecka.

5. Z urządzeń zabawowych należy korzystać zgodnie z ich przeznaczeniem, a ponadto z uwagi na bezpieczeństwo użytkowników należy przestrzegać następujących reguł:

a) zabrania się wchodzenia na górne elementy konstrukcji urządzeń zabawowych, w szczególności huśtawek, przelotni, drabinek, dachów domków itp.;

b) zabrania się jednoczesnego korzystania z huśtawek, karuzel i zjeżdżalni przez więcej niż jedno dziecko na jednym miejscu;

c) zabrania się stawiania na ruchomych częściach urządzeń zabawowych;

d) z urządzeń wspinaczkowych można korzystać wyłącznie pod nadzorem opiekunów;

e) na terenie placu zabaw zabrania się jazdy na rowerze lub motorowerze, rolkach, deskorolkach, wrotkach itp., za wyjątkiem miejsc do tego wyznaczonych;

6. Na terenie placu zabaw obowiązuje bezwzględny zakaz spożywania napojów alkoholowych lub innych środków odurzających oraz zakaz przebywania osób będących pod ich wpływem.

7. Zabrania się:

a) niszczenia wyposażenia placu zabaw;

b) zanieczyszczania terenu placu zabaw i niszczenia zieleni;

c) wprowadzania na teren placu zabaw zwierząt;

d) gry w piłkę, za wyjątkiem miejsc do tego wyznaczonych;

e) palenia tytoniu;

f) palenia ognisk, za wyjątkiem miejsc do tego wyznaczonych oraz wnoszenia lub używania materiałów pirotechnicznych i szkodliwych substancji chemicznych;

g) wnoszenia i pozostawiania na terenie placu zabaw przedmiotów potencjalnie niebezpiecznych, bądź takich, które stanowią przeszkodę dla innych użytkowników placu.

8. Wszelkie zauważone uszkodzenia urządzeń zabawowych należy zgłaszać do sołtysa sołectwa, na którego terenie zlokalizowany jest plac zabaw lub do Urzędu Miejskiego w Miliczu – tel. 71 3804301.

9. W sytuacjach alarmowych należy kontaktować się telefonicznie z właściwymi służbami:

- a) Policja – tel. 997 albo 112;
- b) Pogotowie Ratunkowe – tel. 999;
- c) Straż Pożarna – tel. 998.

19. Uchwała Nr XXI/196/05
Rady Miejskiej w Witkowie
z dnia 29 kwietnia 2005 r.
w sprawie zakazu biwakowania

(Dz. Urz. Woj. Wielkopolskiego Nr 84, poz. 2420, z 2006 r. Nr 96, poz. 2361 oraz z 2011 r. Nr 161, poz. 2637)

Wyciąg

Na podstawie art. 40 ust. 3 i 4 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym [...], Rada Miejska w Witkowie uchwała, co następuje:

§ 1. 1. Na terenie Gminy Witkowo w pasie 100 metrów od linii brzegowej jezior: Niedzięgiel, Ostrowickie, Białe, Kordos, Piłka wprowadza się zakaz biwakowania poza miejscami do tego wyznaczonymi, z wyłączeniem działek oznaczonych w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego tego terenu symbolem R/ZP, przy czym teren zajęty pod biwak nie może przekroczyć 2 % powierzchni działki, a biwakowanie może odbywać się nie mniej niż 50m od linii brzegowej jeziora.

2. Zakaz, o którym mowa w ust. 1 obowiązuje w okresie od dnia 15 czerwca do dnia 15 października każdego roku.

§ 2. Dla celów niniejszej uchwały pod pojęciem:

- 1) linii brzegowej rozumie się krawędź brzegu lub linię stałego porostu traw,
- 2) biwakowania rozumie się – postawienie przyczepy campingowej lub rozbicie namiotu.

§ 3. Kto narusza zakaz biwakowania określony w § 1 podlega karze grzywny wymierzanej w trybie i na zasadach określonych w prawie o wykroczeniach.

§ 4. Wykonanie uchwały powierza się Burmistrzowi Gminy i Miasta.

§ 5. 1. Uchwała podlega ogłoszeniu w Dzienniku Urzędowym Województwa Wielkopolskiego.

2. Uchwała wchodzi w życie po upływie 3 dni od dnia ogłoszenia.

3. Uchwałę podaje się do wiadomości publicznej poprzez rozplakatowanie.

20. Uchwała Nr L/458/2005

Rady Miejskiej w Żywcu

z dnia 1 lipca 2005 r.

w sprawie: ograniczeń w używaniu i handlu materiałami pirotechnicznymi na terenie miasta Żywca

(Dz. Urz. Woj. Śląskiego Nr 99, poz. 2707)

Wyciąg

Na podstawie art. 40 ust. 3 i 4 oraz art. 42 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym [...] mając na względzie stworzenie warunków niezbędnych do ochrony życia i zdrowia mieszkańców oraz dla zapewnienia porządku, spokoju i bezpieczeństwa publicznego

Rada Miasta w Żywcu

uchwała co następuje:

§ 1. 1. Zakazuje się używania materiałów pirotechnicznych w miejscach publicznych na terenie miasta.

2. Zakaz określony w ust. 1 nie dotyczy używania materiałów pirotechnicznych w dniach:

- a) Wigilia Bożego Narodzenia
- b) Święta Bożego Narodzenia
- c) 31 grudnia i 1 stycznia
- d) Święta Wielkanocne
- e) Święto Niepodległości – 11 Listopada
- f) 3 Maja
- g) innych niż wymienione na podstawie zgody Burmistrza Miasta Żywca.

3. Wprowadza się ograniczenie sprzedaży materiałów pirotechnicznych polegające na zakazie sprzedaży tych materiałów osobom, które nie ukończyły 18 roku życia.

4. Materiały pirotechniczne mogą być używane w miejscach publicznych w dniach określonych w ust. 2 przez osoby, które ukończyły 18 lat z zachowaniem wszelkich wymagań bezpieczeństwa dla życia, zdrowia i mienia osób trzecich.

5. Sprzedaż artykułów pirotechnicznych może odbywać się wyłącznie w pomieszczeniach sklepowych po spełnieniu wymogów określonych w przepisach szczególnych.

§ 2. 1. Kto dokonuje sprzedaży albo używa materiałów pirotechnicznych wbrew zakazowi określonemu § 1 ust. 1 i 3 lub wbrew warunkom określonym w § 1 ust. 4 i 5 w szczególności używa ich w sposób powodujący zagrożenie życia, zdrowia lub mienia innej osoby podlega karze nagany lub karze grzywny wymierzonej w trybie i na zasadach określonych w prawie o wykroczeniach.

2. Takiej samej karze podlega osoba, która nakłania lub udziela pomocy do używania materiałów pirotechnicznych wbrew zakazowi określonemu w § 1 ust. 1 i 3 lub wbrew warunkom określonym w § 1. ust. 4 a także osoba dopuszczająca do używania materiałów pirotechnicznych przez osobę, która nie ukończyła 18 lat pozostająca pod jej władzą rodzicielską bądź opieką.

§ 3. Wykonanie uchwały powierza się Burmistrzowi Miasta Żywca.

§ 4. 1. Uchwała podlega ogłoszeniu w drodze obwieszczenia i wchodzi w życie po upływie trzech dni od dnia jej ogłoszenia.

2. Uchwała podlega ogłoszeniu w Dzienniku Urzędowym Województwa Śląskiego.

21. Zarządzenie porządkowe Nr 5/2006

Wójta Gminy Gdów

z dnia 30 stycznia 2006 r.

w sprawie nakazu usuwania śniegu i lodu z dachów obiektów budowlanych

(Dz. Urz. Woj. Małopolskiego Nr 70, poz. 424)

Wyciąg

Na podstawie art. 41 ust. 2 i 5 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym [...], oraz art. 4 ust. 3 i art. 14 ust. 1 ustawy z dnia 20 listopada 2000 r. o ogłaszaniu aktów normatywnych i niektórych aktów prawnych [...] zarządzam, co następuje:

§ 1. 1. Nakazuje się właścicielom, posiadaczom, zarządcom i administratorom obiektów budowlanych usytuowanych na terenie Gminy Gdów niezwłocznie i bieżące usuwanie z dachów tych obiektów śniegu i lodu.

2. Czynności, o których mowa w ustępie 1 winny być wykonane w terminach zapewniających stałe bezpieczeństwo obiektów budowlanych oraz stałe bezpieczeństwo ludzi i mienia.

§ 2. Kto nie wykonuje nakazu opisanego w § 1 podlega karze grzywny wymierzonej w trybie i na zasadach określonych w prawie o wykroczeniach.

§ 3. 1. Zarządzenie podlega przesłaniu do wiadomości wójtom gmin: Bochnia, Wieliczka, Biskupice, Dobczyce, Kłaj, Łapanów, Niepołomice, Raciechowice oraz Staroście Wielickiemu.

2. Zarządzenie podlega ogłoszeniu w drodze obwieszczenia oraz na tablicy ogłoszeń Urzędu Gminy Gdów i tablicach ogłoszeń w sołectwach, środkach masowego przekazu, a także w Dzienniku Urzędowym Województwa Małopolskiego.

§ 4. Zarządzenie wchodzi w życie z dniem 30 stycznia 2006 r.

22. Rozporządzenie Porządkowe Nr 6/06

Wojewody Małopolskiego

z dnia 29 stycznia 2006 r.

w sprawie nakazu usuwania śniegu i lodu z dachów obiektów budowlanych

(Dz. Urz. Woj. Małopolskiego Nr 54, poz. 316. Utraciło moc w dniu 1 kwietnia 2009 r.)

Wyciąg

Na podstawie art. 40 ust. 1 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o administracji rządowej w województwie [...] zarządza się, co następuje:

§ 1. 1. Nakazuje się właścicielom, posiadaczom, zarządcom i administratorom obiektów budowlanych usytuowanych na terenie województwa małopolskiego bieżące usuwanie z dachów tych obiektów śniegu i lodu.

2. Czynności, o których mowa w ustępie 1, winny być wykonywane w terminach zapewniających stałe bezpieczeństwo obiektów budowlanych oraz stałe bezpieczeństwo ludzi i mienia.

§ 2. Kto nie wykonuje nakazu opisanego w § 1 podlega karze grzywny wymierzonej w trybie i na zasadach określonych w prawie o wykroczeniach.

§ 3. Rozporządzenie podlega ogłoszeniu w drodze obwieszczenia oraz w środkach masowego przekazu, a także w Dzienniku Urzędowym Województwa Małopolskiego.

§ 4. Rozporządzenie wchodzi w życie z dniem 30 stycznia 2006 r.

23. Uchwała

Rady Miasta Oleśnicy

z dnia 30 czerwca 2005 r.

**w sprawie zatwierdzenia zarządzenia nr 121/IV/2005 Burmistrza Miasta Oleśnicy
z dnia 31 maja 2005 r. w sprawie zakazu wstępu do parków położonych
na terenie miasta Oleśnicy**

(Dz. Urz. Woj. Dolnośląskiego Nr 144, poz. 2860)

Wyciąg

Na podstawie art. 41 ust. 3 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym [...] Rada Miasta uchwała, co następuje:

§ 1. Zatwierdza zarządzenie nr 121/IV/2005 Burmistrza Miasta Oleśnicy z dnia 31 maja 2005 r. w sprawie zakazu wstępu do parków położonych na terenie miasta Oleśnicy, stanowiące załącznik nr 1 do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Burmistrzowi Oleśnicy.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia w Dzienniku Urzędowym Województwa Dolnośląskiego.

ZAŁĄCZNIK Nr 1

ZARZĄDZENIE NR 121/IV/2005

BURMISTRZA MIASTA OLEŚNICY

z dnia 31 maja 2005 r.

w sprawie zakazu wstępu do parków położonych na terenie miasta Oleśnicy

Na podstawie art. 41 ust. 2 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym [...] zarządzam, co następuje:

§ 1. Wprowadzam zakaz wchodzenia i przebywania w obrębie parków położonych na terenie miasta Oleśnicy, w związku ze zniszczeniami drzewostanu spowodowanymi wichurą.

§ 2. Zakaz obowiązuje w następujących parkach:

- 1) park przy ul. Klonowej – Cmentarnej,
- 2) park przy ul. Mickiewicza,
- 3) park przy ul. Wałowej – Wały Jagiellońskie,

- 4) park przy ul. Kopernika,
- 5) park przy ul. Daszyńskiego – Poniatowskiego,
- 6) park nad stawami.

§ 3. Zakaz obowiązuje do czasu uporządkowania parków.

§ 4. Zarządzenie wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

24. Uchwała Nr XVII/75/13

Zgromadzenia Związku Gmin Zagłębia Miedziowego

z dnia 6 czerwca 2013 r.

w sprawie dokonania wyboru metody ustalenia opłaty za gospodarowanie odpadami komunalnymi oraz ustalenia stawki takiej opłaty

(Dz. Urz. Woj. Dolnośląskiego poz. 3596, z 2015 r. poz. 4105 oraz z 2019 r. poz. 5353)

Wyciąg

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 15, art. 40 ust. 1 i art. 41 ust. 1, w zw. z art. 69 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym [...], § 7 ust. 1 pkt 12 i ust. 2 pkt 1 Statutu Związku Gmin Zagłębia Miedziowego [...], art. 6k ust. 1 pkt 1 i ust. 4 w zw. z art. 3 ust. 2a ustawy z dnia 13 września 1996 r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach [...], Zgromadzenie Związku Gmin Zagłębia Miedziowego uchwala, co następuje:

§ 1. Dokonuje się wyboru metody ustalenia opłaty za gospodarowanie odpadami komunalnymi dla nieruchomości, na których zamieszkują mieszkańcy, zgodnie z którą opłata będzie pobierana od gospodarstwa domowego.

§ 2. 1. Ustala się miesięczną stawkę opłaty za gospodarowanie odpadami komunalnymi, jeżeli odpady są zbierane i odbierane w sposób selektywny, w następujących wysokościach:

- 1) 33,00 zł od gospodarstwa domowego jednoosobowego,
- 2) 66,00 zł od gospodarstwa domowego wieloosobowego.

2. Ustala się miesięczną stawkę opłaty podwyższonej za gospodarowanie odpadami komunalnymi, jeżeli właściciel nieruchomości nie wypełnia obowiązku zbierania odpadów komunalnych w sposób selektywny, w następujących wysokościach:

- 1) 99,00 zł od gospodarstwa domowego jednoosobowego,
- 2) 198,00 zł od gospodarstwa domowego wieloosobowego.

§ 3. Wykonanie uchwały powierza się Zarządowi Związku Gmin Zagłębia Miedziowego.

§ 4. Traci moc uchwała Nr XIV/54/12 Zgromadzenia Związku Gmin Zagłębia Miedziowego z dnia 7 listopada 2012 r. w sprawie dokonania wyboru metody ustalenia opłaty za gospodarowanie odpadami komunalnymi, ustalenia stawki takiej opłaty oraz ustalenia opłaty za pojemnik o określonej pojemności oraz uchwała Nr XV/60/12 Zgromadzenia Związku Gmin Zagłębia Miedziowego z dnia 21 grudnia 2012 r. w sprawie zmiany uchwały Nr XIV/54/12.

§ 5. Uchwała wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia w Dzienniku Urzędowym Województwa Dolnośląskiego.

25. Uchwała Nr LXII/1464/18

Rady Miejskiej Wrocławia

z dnia 13 września 2018 r.

w sprawie szczegółowych zasad wnoszenia inicjatyw obywatelskich, tworzenia komitetów tych inicjatyw, wymogów formalnych, jakim muszą odpowiadać składane projekty oraz zasad ich promocji

(Dz. Urz. Woj. Dolnośląskiego poz. 4612)

Wyciąg

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 15 oraz art. 41a ust. 5 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym [...], Rada Miejska Wrocławia uchwala, co następuje:

Rozdział 1.

Przepisy ogólne

§ 1. Uchwała określa szczegółowe zasady wnoszenia inicjatyw obywatelskich, zasady tworzenia komitetów inicjatyw uchwałodawczych, zasady promocji obywatelskich inicjatyw uchwałodawczych oraz formalne wymogi, jakim muszą odpowiadać składane projekty.

2. W rozumieniu niniejszej uchwały, inicjatywą obywatelską jest wniosek o podjęcie uchwały przez Radę Miejską Wrocławia, zwaną dalej „Radą”.

§ 2. Wniosek o podjęcie uchwały może dotyczyć projektu uchwały pozostającej w zakresie właściwości Rady.

§ 3. Z wnioskiem o podjęcie uchwały przez Radę może wystąpić grupa co najmniej 300 mieszkańców Wrocławia posiadających czynne prawo wyborcze w wyborach do Rady i wpisanych do stałego rejestru wyborców na dzień złożenia wniosku, o którym mowa w § 10 ust. 1.

Rozdział 2.

Zasady tworzenia komitetów inicjatyw uchwałodawczych

§ 4. 1. Obywatelski projekt uchwały, zwany dalej projektem, przygotowuje grupa co najmniej 7 mieszkańców Wrocławia, stanowiąca Komitet Obywatelskiej Inicjatywy Uchwałodawczej, zwany dalej komitetem.

2. Komitet może się posługiwać nazwą.

§ 5. 1. Komitet wybiera ze swojego grona Przedstawiciela oraz jego zastępcę.

2. Zarówno Przedstawiciel, jak i jego zastępca, jest uprawniony do złożenia wniosku o podjęcie uchwały, a także do reprezentowania Komitetu podczas pracy Rady, w tym do prezentowania projektu uchwały.

Rozdział 3.

Zasady promocji obywatelskich inicjatyw uchwałodawczych

§ 6. Komitet może promować projekt w każdy prawnie dopuszczalny sposób, w szczególności zbierając podpisy osób popierających projekt.

§ 7. W miejscu zbierania podpisów wyklada się projekt i dane członków komitetu obejmujące i ich imiona i nazwiska do wglądu mieszkańców Wrocławia.

§ 8. 1. Podpisy zbiera się na liście, która zawiera na każdej stronie tytuł projektu oraz tabelę z następującymi danymi: liczba porządkowa, imię (imiona), nazwisko, adres zamieszkania i własnoręczny podpis.

2. Wycofanie poparcia udzielonego projektowi uchwały jest nieskuteczne.

Rozdział 4.

Wymogi formalne, jakim muszą odpowiadać składane projekty

§ 9. Projekt uchwały sporządza się zgodnie z podstawowym wzorem stanowiącym załącznik do niniejszej uchwały.

2. Projekt powinien być zredagowany w sposób zgodny z rozporządzeniem Prezesa Rady Ministrów z dnia 20 czerwca 2002 r. w sprawie „Zasad techniki prawodawczej” [...].

3. Projekt uchwały powinien zawierać:

- 1) wyraz „projekt” w prawym górnym rogu na pierwszej stronie projektu;
- 2) miejsce na numer i datę zgodne z załącznikiem do niniejszej uchwały;

- 3) przedmiot (tytuł) uchwały;
- 4) podstawę prawną;
- 5) właściwą treść uchwały, wyrażoną w następujących po sobie przepisach;
- 6) przepisy przejściowe lub uchylające (w razie potrzeby);
- 7) przepis o wejściu w życie określający proponowany dzień wejścia w życie uchwały.

4. Numery poszczególnych przepisów projektu uchwały powinny znajdować się po lewej stronie tekstu.

5. Do projektu uchwały wnioskodawca dołącza uzasadnienie, które powinno zawierać:

- 1) wyjaśnienie celu i przewidywanych skutków podjęcia uchwały;
- 2) przedstawienie aktualnego stanu faktycznego i prawnego w dziedzinie, której ma dotyczyć uchwała;
- 3) wskazanie różnicy pomiędzy dotychczasowym a projektowanym stanem prawnym;
- 4) wskazanie źródła finansowania, jeżeli projektowana uchwała pociąga za sobą obciążenia budżetu gminy.

Rozdział 5.

Szczegółowe zasady wnoszenia inicjatyw obywatelskich

§ 10. 1. Przedstawiciel lub jego zastępca składa wniosek o podjęcie uchwały u Przewodniczącemu Rady.

2. Do wniosku o podjęcie uchwały dołącza się:

- 1) projekt uchwały wraz z uzasadnieniem;
- 2) listę co najmniej 300 mieszkańców Wrocławia popierających projekt, zawierającą przedmiot (tytuł) projektu uchwały, do którego odnoszą się podpisy na liście, a także imię, nazwisko, adres zamieszkania i podpis każdego mieszkańców Wrocławia popierających projekt;
- 3) listę członków komitetu, ze wskazaniem Przedstawiciela i jego zastępcy, zawierającą imiona, nazwiska, numery telefonów i adresy e-mail (o ile posiadają) adresy zamieszkania oraz własnoręczne podpisy wszystkich osób znajdujących się na liście.

3. Członkowie komitetu, niezależnie od wyszczególnienia na liście, o której mowa w ust. 2 pkt 3, mogą figurować na liście mieszkańców Wrocławia popierających projekt.

4. Przewodniczący Rady dokonuje rejestracji projektu. Informację o zarejestrowanym projekcie zamieszcza się w Biuletynie Informacji Publicznej Urzędu Miejskiego Wrocławia.

5. Przewodniczący Rady weryfikuje, czy złożony wniosek zawiera załączniki, o których mowa w ust. 2.

6. Przewodniczący Rady kieruje projekt do Prezydenta w celu:

- 1) przeprowadzenia weryfikacji list, o których mowa w ust. 2 pkt 2 i 3, pod względem zgodności z rejestrem wyborców;
- 2) poddania projektu uchwały analizie prawnej;
- 3) korekty projektu pod względem legislacyjnym, w przypadku stwierdzenia braku zgodności projektu z wymogami formalnymi.

7. Jeżeli analiza wniosku wykaże, że do wniosku nie załączono wymaganej liczby podpisów, lub że liczba podpisów osób figurujących w rejestrze wyborców jest mniejsza niż 300, Przewodniczący Rady wyznacza komitetowi 7-dniowy termin na przedłożenie uzupełniającej listy podpisów. Do uzupełniającej listy podpisów przepisy Rozdziału 3 oraz ust. 2 pkt 2, ust. 3 i ust. 6 pkt 1 stosuje się odpowiednio.

8. Termin, o którym mowa w ust. 7, może być wyznaczony tylko raz, a jeśli kolejna weryfikacja wykaże, że do wniosku nadal nie załączono wymaganej liczby podpisów, lub że liczba podpisów osób figurujących w rejestrze wyborców jest mniejsza niż 300, Przewodniczący Rady nie nadaje biegu takiemu projektowi, o czym zawiadamia Przedstawiciela komitetu.

9. Jeżeli analiza projektu wykaże, że projekt uchwały nie pozostaje w kompetencji Rady, nie spełnia wymogów formalnych, przynajmniej w części nie jest zgodny z prawem, lub też nie zawiera uzasadnienia, przewodniczący Rady wstrzymuje bieg takiego projektu, o czym niezwłocznie zawiadamia Przedstawiciela komitetu.

10. W przypadku, o którym mowa w ust. 9, komitet inicjatywy uchwałodawczej może uzupełnić wniosek o podjęcie uchwały, dołączając do niego prawidłowe dokumenty, o których mowa w ust. 2 pkt 1-3. Wniosek może zostać skierowany na sesję Rady dopiero po jego uzupełnieniu.

§ 11. Przewodniczący Rady informuje Komitet o miejscu i terminie sesji Rady i jej komisji, poświęconych rozpatrywaniu projektu uchwały zgłoszonego przez ten komitet.

§ 12. Przedstawiciel Komitetu lub jego zastępca ma prawo uczestniczyć, z prawem zabierania głosu, w tym prezentowania projektu, we wszystkich tych sesjach Rady Miejskiej Wrocławia i posiedzeniach jej komisji, których przedmiotem jest zgłaszany projekt.

Rozdział 6. Przepisy końcowe

§ 13. Wykonanie uchwały powierza się Przewodniczącemu Rady Miejskiej Wrocławia oraz Prezydentowi Wrocławia.

§ 14. Przepisy uchwały stosuje się do kadencji organów Gminy Wrocław następujących po kadencji, w czasie której niniejsza uchwała weszła w życie.

§ 15. Uchwała wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia w Dzienniku Urzędowym Województwa Dolnośląskiego.

[...]

26. Porozumienie Nr OKS.4424.14.4.2016.VI

z dnia 16 września 2016 r.

w sprawie organizowania, prowadzenia i finansowania nauki religii dla uczniów w pozaszkolnym punkcie katechetycznym przy Parafii Prawosławnej Zmartwychwstania Pańskiego w Legnicy

(Dz. Urz. Dolnośląskiego poz. 4910)

Wyciąg

Działając na podstawie art. 7 ust. 1 pkt 8, art. 74 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym [...], art. 46 ustawy z dnia 13 listopada 2003 r. o dochodach jednostek samorządu terytorialnego [...], § 2 ust. 3 Rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 14 kwietnia 1992 r. w sprawie warunków i sposobu organizowania nauki religii w publicznych przedszkolach i szkołach [...] oraz w wykonywaniu uchwał organów stanowiących Stron porozumienia, zawarte zostało porozumienie w sprawie organizowania, prowadzenia i finansowania nauki religii dla uczniów w pozaszkolnym punkcie katechetycznym przy Parafii Prawosławnej Zmartwychwstania Pańskiego w Legnicy.

pomiędzy

Gminą Legnica którą reprezentuje: [...] Prezydent Miasta Legnicy przy kontrasygnacie Skarbnika Miasta [...]

a **Gminą Miejską Złotoryja** którą reprezentuje: [...] Burmistrz Miasta Złotoryja przy kontrasygnacie Skarbnika Miasta [...]

§ 1. 1. Przedmiotem Porozumienia jest powierzenie Gminie Legnica od dnia 1 września 2016 r. organizacji nauki religii w pozaszkolnym punkcie katechetycznym działającym przy Parafii Prawosławnej Zmartwychwstania Pańskiego w Legnicy dla uczniów uczęszczających do szkół prowadzonych przez Gminę Miejską Złotoryja.

2. Gmina Miejska Złotoryja oświadcza, że powierza realizację zadania określonego w ust. 1 Gminie Legnica, która przyjmuje powierzone jej zadanie publiczne.

3. Gmina Legnica oświadcza, że realizacja zadania wskazanego w ust. 1 będzie wykonywana przez nauczycieli posiadających określone kwalifikacje zgodnie z Kartą Nauczyciela.

4. W sytuacji wyrażenia przez rodziców pisemnej zgody na uczęszczanie i pokrywanie kosztów dowozu dziecka na naukę religii w Legnicy przedmiot porozumienia nie obejmuje obowiązków związanych z kosztami transportu i opieki w czasie przewozu dzieci do pozaszkolnego punktu katechetycznego w Legnicy.

5. W przypadku braku zgody, o której mowa w ust. 4, obowiązki związane z kosztami transportu i opieki w czasie przewozu dzieci do pozaszkolnego punktu katechetycznego w Legnicy wykonuje Gmina Miejska Złotoryja.

§ 2. 1. Zatrudnienie nauczycieli religii ze wszystkimi skutkami wynikającymi ze stosunku pracy i przepisów związanych z warunkami oraz sposobem organizowania nauczania religii, w tym także dotyczącymi sprawowania nadzoru, przyjmuje Gmina Miejska Legnica i realizować będzie za pośrednictwem Szkoły Podstawowej Nr 10 im. Zofii Kossak w Legnicy.

2. Nauczyciele religii, o których mowa w ust. 1, zostaną zatrudnieni przez Szkołę Podstawową Nr 10 im. Zofii Kossak w Legnicy, zgodnie z Kartą Nauczyciela.

§ 3. 1. Za realizację zadania, o którym mowa w § 1 Strony Porozumienia będą ponosić koszty w wysokości proporcjonalnej do ilości dzieci objętych nauczaniem religii z terenu tych gmin, wyliczane zaliczkowo i obejmujące wydatki § 4010 (wynagrodzenia osobowe), § 4040 (dodatkowe wynagrodzenie roczne), § 4110 (składki na ubezpieczenia społeczne), § 4120 (składki na Fundusz Pracy), § 4440 (odpisy na zakładowy fundusz świadczeń socjalnych).

2. Zwrot kosztów zatrudnienia nauczycieli, o których mowa w § 2, będzie następował zaliczkowo, na podstawie pisemnej informacji przekazanej przez Gminę Legnica, zawierającej planowane koszty nauki religii, w następujących terminach:

- do 20 grudnia I transza-za okres od 1 września do 31 grudnia danego roku
- do 20 czerwca II transza-za okres od 1 stycznia do 31 sierpnia danego roku

3. Gmina Miejska Złotoryja zobowiązuje się przekazać kwoty określone w informacji, o której mowa w ust. 2, na rachunek bankowy Gminy Miejskiej Legnica nr 40 1240 1473 1111 0000 2521 2040 w Pekao S.A. O/Legnica.

4. W przypadku braku wymienionej w ust. 2 wpłaty kwoty, Gmina Legnica ma prawo obciążyć Gminę Miejską Złotoryja odsetkami w wysokości określonej, jak dla zaległości podatkowych.

5. Gmina Legnica przekaze Gminie Miejskiej Złotoryja roczne rozliczenie środków za rok poprzedni, o których mowa w ust. 1, nie później niż do 25 stycznia roku następnego.

6. W przypadku, gdy kwota należnej dotacji wynikająca z rozliczenia, o którym mowa w ust. 5, będzie wyższa od kwoty dotacji, jaką otrzymała Gmina Legnica, to Gmina Miejska Złotoryja dokona wpłaty należnej kwoty w terminie 15 dni od daty otrzymania rozliczenia. W przypadku nie uregulowania płatności w powyższym terminie Gmina Miejska Złotoryja zobowiązuje się zapłacić odsetki w wysokości określonej jak dla zaległości podatkowych.

7. W przypadku, gdy kwota należnej dotacji wynikająca z rozliczenia, o którym mowa w ust. 5, będzie niższa od kwoty dotacji, jaką otrzymała Gmina Legnica, to Gmina Legnica dokona zwrotu niewykorzystanej części dotacji do końca lutego roku następnego. W przypadku nie uregulowania płatności w powyższym terminie Gmina Legnica zobowiązuje się zapłacić odsetki w wysokości określonej jak dla zaległości podatkowych.

§ 4. Porozumienie zawiera się na czas nieokreślony i może zostać wypowiedziane przez każdą ze stron z zachowaniem 3-miesięcznego okresu wypowiedzenia ze skutkiem na koniec roku szkolnego.

§ 5. Wszystkie zmiany niniejszego Porozumienia wymagają zgody stron i zachowania formy pisemnej pod rygorem nieważności.

§ 6. Spory wynikłe na tle realizacji niniejszego Porozumienia strony będą rozstrzygać polubownie. W przypadku braku możliwości rozwiązania sporu przez okres trzech miesięcy spór będzie podlegał rozpoznaniu przez właściwy sąd powszechny.

§ 7. Porozumienie wchodzi w życie z dniem podpisania z mocą obowiązującą od dnia 1 września 2016 r. i podlega ogłoszeniu w Dz. Urz. Woj. Dolnośląskiego.

§ 8. Porozumienie sporządzono w czterech jednobrzmiących egzemplarzach, po dwa dla każdej ze stron.

27. Rozstrzygnięcie nadzorcze

Wojewody Dolnośląskiego

z dnia 15 maja 2012 r.

(Dz. Urz. Woj. Dolnośląskiego poz. 1844)

Wyciąg

WOJEWODA DOLNOŚLĄSKI

Wrocław, dnia 15 maja 2012 r.

NK-N 11.4131.447.2012.AS2

Rozstrzygnięcie nadzorcze

Na podstawie 91 ust. 1 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym [...]

stwierdzam nieważność

§ 17 ust. 1 załącznika we fragmencie „przy czym w uzasadnionych przypadkach za zgodą rady może dokonać zmian w kolejności realizacji poszczególnych jego punktów,” uchwały nr XV/209/2012 Rady Miejskiej w Świdnicy z dnia 12 kwietnia 2012 r. w sprawie uchwalenia Statutu Gminy Miasto Świdnica.

Uzasadnienie

Na sesji z dnia 12 kwietnia 2012 r. Rada Miejska w Świdnicy podjęła uchwałę nr XV/109/2012. w sprawie uchwalenia Statutu Gminy Miasto Świdnica. Uchwała ta wpłynęła do organu nadzoru dnia 19 kwietnia 2012 r.

W trakcie postępowania nadzorczego dotyczącego przedmiotowej uchwały organ nadzoru stwierdził podjęcie: § 17 ust. 1 załącznika we fragmencie „przy czym w uzasadnionych przypadkach za zgodą rady może dokonać zmian w kolejności realizacji poszczególnych jego punktów” z istotnym naruszeniem art. 20 ust. 1a oraz art. 20 ust. 4 w związku z ust. 3 ustawy o samorządzie gminnym, a także § 118 w związku z § 143 rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów z dnia 20 czerwca 2002 r. w sprawie zasad techniki prawodawczej [...]

W świetle art. 18 ust. 2 pkt 1 ustawy: „Do wyłącznej właściwości rady gminy należy uchwalanie statutu gmin”. Zgodnie zaś z art. 3 ust. 1 ustawy: „O ustroju gminy stanowi jej statut”. Udzielona Radzie norma kompetencyjna ma dość szeroki zakres. Nie oznacza to jednak dowolności w zakresie ustalania statutu gminy. Zgodnie z art. 7 Konstytucji RP organy władzy publicznej działają w granicach i na podstawie prawa. Oznacza to, iż każda norma kompetencyjna musi być tak realizowana, aby nie naruszała innych przepisów ustawy. Zakres upoważnienia musi być zawsze ustalany przez pryzmat zasad

demokratycznego państwa prawnego, działania w granicach i na podstawie prawa oraz innych przepisów regulujących daną dziedzinę. Podkreślenia wymaga tu także brzmienie art. 94 Konstytucji RP: „Organy samorządu terytorialnego oraz terenowe organy administracji rządowej, na podstawie i w granicach upoważnień zawartych w ustawie, ustanawiają akty prawa miejscowego obowiązujące na obszarze działania tych organów. Zasady i tryb wydawania aktów prawa miejscowego określa ustawa.”

W § 17 ust. 1 załącznika Rada wskazała, że „Przewodniczący prowadzi obrady według ustalonego porządku: przy czym w uzasadnionych przypadkach może za zgodą rady dokonać zmian w kolejności realizacji poszczególnych jego punktów.”

Treść regulacji § 17 ust. 1 załącznika oznacza, że Rada dopuściła możliwość zmiany kolejności realizacji poszczególnych punktów porządku obrad wyłącznie w uzasadnionych przypadkach i za jej zgodą.

Tymczasem, jak stanowi art. 20 ust. 1a ustawy o samorządzie gminnym, rada gminy może wprowadzić zmiany w porządku bezwzględną większością głosów ustawowego składu rady. Powyższe oznacza, że dokonanie zmiany porządku obrad dopuszczalne jest w każdym przypadku, pod warunkiem, że nastąpi to w trybie określonym w art. 20 ust. 1a ustawy o samorządzie gminnym, mianowicie rada wyrazi zgodę na zmianę porządku obrad bezwzględną większością głosów swego ustawowego składu. Do zmiany porządku obrad nie jest zatem wymagane wystąpienie tzw. uzasadnionego przypadku, na który wskazuje Rada.

Należy przy tym mieć na uwadze również art. 20 ust. 4 w związku z ust. 3 ustawy o samorządzie gminnym, dotyczące zmiany porządku obrad w przypadku zwołania sesji na wniosek wójta lub co najmniej 1/4 ustawowego składu rady gminy, które to regulacje wprowadzają dodatkowy wymóg uzyskania zgody na zmianę porządku obrad w sytuacji, kiedy to zwołanie sesji nastąpiło nie z inicjatywy Przewodniczącego Rady, ale na wniosek wójta lub co najmniej 1/4 ustawowego składu rady.

Tym samym zawierając w § 17 ust. 1 załącznika nr 1 zapis we fragmencie „przy czym w uzasadnionych przypadkach za zgodą rady może dokonać zmian w kolejności realizacji poszczególnych jego punktów.” Rada dokonała modyfikacji art. 20 ust. 1a oraz art. 20 ust. 4 w związku z ust. 3 ustawy o samorządzie gminnym, co zdaniem organu nadzoru uzasadnia stwierdzenie nieważności wskazanego fragmentu tej regulacji.

Podkreślenia wymaga, że ustawodawca, formułując określoną delegację do wydania aktu wykonawczego, przekazuje upoważnienie do uregulowania wyłącznie kwestii nieobjętych dotąd żadną normą o charakterze powszechnie obowiązującym w celu ukształtowania stanu prawnego uwzględniającego m.in. specyfikę, możliwości i potrzeby środowiska, do którego właściwy akt wykonawczy jest skierowany. Wynika stąd niedopuszczalność takiego działania organu realizującego delegację ustawową, które

polega na modyfikacji wiążących norm o charakterze powszechnie obowiązującym. Przedstawione stanowisko znajduje odzwierciedlenie w utrwalonej linii orzeczniczej, uznającej za niedopuszczalne powtórzenie regulacji ustawowych bądź ich modyfikację (por. wyrok NSA z dnia 30 stycznia 2003 r., sygn. II SA/Ka 1831/02, niepubl. wyrok NSA z dnia 19 sierpnia 2002 r., sygn. II SA/Ka 508/02, niepubl.).

Dodatkowo należy zauważyć, że § 17 ust. 1 narusza zasady techniki prawodawczej. Zgodnie z § 143 załącznika do rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów z dnia 20 czerwca 2002 r. w sprawie zasad techniki prawodawczej, do aktów prawa miejscowego stosuje się odpowiednio zasady wyrażone w dziale VI, z wyjątkiem § 141, w dziale V, z wyjątkiem § 132, w dziale II oraz w dziale I rozdziały 2-7, a do przepisów porządkowych – również w dziale I rozdział 9, chyba że odrębne przepisy stanowią inaczej. Na podstawie powyższego odesłania do przedmiotowej uchwały znajduje zastosowanie § 118 załącznika do rozporządzenia, zamieszczony w dziale V tego załącznika, zgodnie z którym w rozporządzeniu nie powtarza się przepisów ustawy upoważniającej oraz przepisów innych aktów normatywnych. Tym bardziej więc nie jest dopuszczalna modyfikacja tych przepisów.

Biorąc powyższe pod uwagę orzeczono, jak w sentencji.

Od niniejszego rozstrzygnięcia przysługuje skarga do Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego we Wrocławiu za pośrednictwem organu nadzoru – Wojewody Dolnośląskiego w terminie 30 dni od dnia jego doręczenia. Zgodnie z art. 92 ustawy o samorządzie gminnym, stwierdzenie przez organ nadzoru nieważności uchwały organu gminy wstrzymuje jej wykonanie z mocy prawa w zakresie objętym stwierdzeniem nieważności, z dniem doręczenia rozstrzygnięcia nadzorczego.

28. Rozstrzygnięcie nadzorcze

Wojewody Dolnośląskiego

z dnia 8 listopada 2001 r.

(źródło: Dolnośląski Urząd Wojewódzki)

Wyciąg

WOJEWODA DOLNOŚLĄSKI

Wrocław, dnia 8 listopada 2001 r.

PN.II.0911-3/[...]/01

Rozstrzygnięcie nadzorcze

Na podstawie art. 91 ust. 1 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym [...] uchylam rozstrzygnięcie nadzorcze z dnia 15 czerwca 2001 r. nr PN.II.0911-3/15/01 w zakresie dotyczącym stwierdzenia nieważności § 3 uchwały Rady Miejskiej Wrocławia nr XXXIII/1030/01 z dnia 31 maja 2001 r. w sprawie nazw ulic na terenie Wrocławia oraz rozstrzygnięcie nadzorcze z dnia 2 lipca 2001 r. nr PN.II.0911-3/18/01 w całości.

Uzasadnienie

Rozstrzygnięciem nadzorczym z dnia 15 czerwca 2001 r. nr PN.II.0911-3/15/01 organ nadzoru orzekł nieważność m.in. § 3 uchwały Rady Miejskiej Wrocławia nr XXXIII/1030/01 z dnia 31 maja 2001 r. w sprawie nazw ulic na terenie Wrocławia.

Rozstrzygnięciem nadzorczym z dnia 2 lipca 2001 r. nr PN.II.0911-3/18/01 organ nadzoru orzekł nieważność § 3 uchwały Rady Miejskiej Wrocławia nr XXXIV/1125/01 z dnia 21 czerwca 2001 r. w sprawie nazw ulic na terenie Wrocławia.

W obydwu przypadkach organ nadzoru wskazał na istotne naruszenie art. 13 ustawy z dnia 20 lipca 2000 r. o ogłaszaniu aktów normatywnych i niektórych innych aktów prawnych (Dz.U. nr 62, poz. 718) w zw. z art. 18 ust. 2 pkt 13 i art. 42 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz.U. z 1996 r., nr 113, poz. 74 z późn. zm.).

Wyrokiem z dnia 2 października 2001 r. Naczelny Sad Administracyjny Oddział Zamiejscowy we Wrocławiu uchylił rozstrzygnięcie nadzorcze Wojewody Dolnośląskiego wydane w analogicznej sprawie stwierdzając, iż uchwała rady gminy podjęta w sprawie nadania nazw ulic na terenie gminy jest aktem prawa miejscowego i podlega na mocy art. 13 pkt 2 ustawy o ogłaszaniu aktów normatywnych i niektórych innych aktów prawnych publikacji w wojewódzkim dzienniku urzędowym (II SA/Wr 2093/2001).

Tym samym uchylenie powyższych rozstrzygnięć stało się konieczne.

Biorąc powyższe pod uwagę orzeczono jak w sentencji.

Od niniejszego rozstrzygnięcia przysługuje skarga do Naczelnego Sadu Administracyjnego Ośrodek Zamiejscowy we Wrocławiu w terminie 30 dni od jego otrzymania.

29. Uchwała Nr 7.93.2014

Kolegium Regionalnej Izby Obrachunkowej w Warszawie

z dnia 25 lutego 2014 roku

dotycząca wszczęcia postępowania w sprawie uznania za nieważną w części uchwały Nr XL/5/2014 Rady Gminy w Gielniowie z dnia 31 stycznia 2014 roku w sprawie uchwały budżetowej na rok 2014

(źródło: *bip.warszawa.rio.gov.pl*)

Wyciąg

Na podstawie art. 12 ust. 1 ustawy z dnia 7 października 1992 roku o regionalnych izbach obrachunkowych [...], Kolegium Regionalnej Izby Obrachunkowej w Warszawie uchwała, co następuje:

§ 1

Wszczyła postępowanie nadzorcze w sprawie uznania za nieważną w części uchwałę Nr XL/5/2014 Rady Gminy w Gielniowie z dnia 31 stycznia 2014 roku w sprawie uchwały budżetowej na rok 2014 a mianowicie w zakresie § 3 ust. 2 oraz części Załącznika Nr 2 do Uchwały w dziale 758 Różne rozliczenia, rozdziale 75818 Rezerwy ogólne i celowe, § 4810 Rezerwy, gdzie zaplanowano rezerwę celową na zarządzanie kryzysowe w wysokości niezgodnej z przepisem prawa, tj. z powodu istotnego naruszenia przepisu art. 26 ust. 4 ustawy z dnia 26 kwietnia 2007 r. o zarządzaniu kryzysowym [...].

§ 2

Kolegium wzywa Radę Gminy Gielniów do naprawy uchwały we własnym zakresie w terminie do dnia 25 marca 2014 roku, poprzez odpowiednie zwiększenie planowanej kwoty rezerwy celowej na zarządzanie kryzysowe stosownie do wskazanego przepisu ustawy o zarządzaniu kryzysowym.

§ 3

W przypadku nie usunięcia przez Radę Gminy Gielniów nieprawidłowości, o których mowa w § 1 niniejszej uchwały w terminie określonym w § 2, Kolegium Regionalnej Izby Obrachunkowej w Warszawie na posiedzeniu w dniu 1 kwietnia 2014 roku podejmie rozstrzygnięcie nadzorcze w trybie art. 12 ust. 2-3 ustawy o regionalnych izbach obrachunkowych.

Uzasadnienie

W dniu 13 lutego 2014 roku została doręczona do Zespołu Zamiejscowego w Radomiu Regionalnej Izby Obrachunkowej w Warszawie uchwała Nr XL/5/2014 Rady Gminy

w Gielniowie z dnia 31 stycznia 2014 roku w sprawie uchwały budżetowej na rok 2014. W przedmiotowej uchwale Rada Gminy Gielniów ustaliła w § 3 ust. 2 rezerwę celową w wysokości 21.645 zł na realizację zadań własnych z zarządzania kryzysowego.

Stosownie do tego zapisu i zgodnie z rozporządzeniem Ministra Finansów z dnia 2 marca 2010 roku w sprawie szczegółowej klasyfikacji dochodów, wydatków, przychodów i rozchodów oraz środków pochodzących ze źródeł zagranicznych [...] powyższą rezerwę zaplanowano w planie wydatków w Załączniku Nr 2 do Uchwały w dziale 758 Różne rozliczenia, rozdziale 75818 Rezerwy ogólne i celowe, § 4810 Rezerwy, gdzie na ogólną kwotę rezerw: 59162 zł rezerwa ogólna zgodnie z § 3 ust. 1 Uchwały stanowi 37.517 zł a rezerwa celowa na zarządzanie kryzysowe 21.645 zł.

Kolegium ustaliło, że wymieniona kwota rezerwy celowej na zarządzanie kryzysowe stanowi 0,43% zaplanowanych na 2014 rok wydatków budżetu Gminy Gielniów, pomniejszonych o wydatki inwestycyjne, wydatki na wynagrodzenia i pochodne oraz wydatki na obsługę długu.

Stanowi to naruszenie art. 26 ust. 4 ustawy o zarządzaniu kryzysowym, który określa, że wysokość rezerwy kryzysowej nie może stanowić mniej niż 0,5% wskazanych wyżej wydatków.

Biorąc pod uwagę ustalony stan faktyczny i prawny Kolegium Regionalnej Izby Obrachunkowej w Warszawie uznało, że badana uchwała została wydana z istotnym naruszeniem art. 26 ust. 4 ww. ustawy o zarządzaniu kryzysowym i postanowiło jak w sentencji uchwały.

30. Uchwała Nr 23.281.2012
Kolegium Regionalnej Izby Obrachunkowej w Warszawie
z dnia 13 listopada 2012 roku
w sprawie umorzenia postępowania nadzorczego wszczętego uchwałą
Nr 21.260.2012 Kolegium Regionalnej Izby Obrachunkowej w Warszawie
z dnia 16 października 2012 roku w sprawie uznania za nieważną uchwały
Nr XXV/189/12 Rady Miasta Błonie z dnia 17 września 2012 roku zmieniającej
uchwałę budżetową Gminy Błonie na 2012 rok

(źródło: *bip.warszawa.rio.gov.pl*)

Wyciąg

Na podstawie art. 105 § 1 ustawy z dnia 14 czerwca 1960 roku Kodeks postępowania administracyjnego [...] w związku z art. 91 ust. 5 ustawy z dnia 8 marca 1990 roku

o samorządzie gminnym [...] – **Kolegium Regionalnej Izby Obrachunkowej w Warszawie** uchwała, co następuje:

§ 1

Umarza, wszczęte uchwałą Nr 21.260.2012 Kolegium Regionalnej Izby Obrachunkowej w Warszawie z dnia 16 października 2012 roku, postępowanie nadzorcze w sprawie uznania za nieważną uchwały Nr XXV/189/12 Rady Miasta Błonie z dnia 17 września 2012 roku zmieniającej uchwałę budżetową Gminy Błonie na 2012 rok.

Uzasadnienie

Uchwałą Nr 21.260.2012 z dnia 16 października 2012 roku Kolegium Regionalnej Izby Obrachunkowej w Warszawie wszczęło postępowanie nadzorcze dotyczące uchwały Nr XXV/189/12 Rady Miasta Błonie z dnia 17 września 2012 roku zmieniającej uchwałę budżetową Gminy Błonie na 2012 rok, wskazując nieprawidłowości i naruszone przepisy prawa. Kolegium Izby wskazało sposób i termin usunięcia stwierdzonych nieprawidłowości.

W dniu 24 października 2012 r. uchwałą Nr XXVI/197/12 Rada Miasta Błonie dokonała zmiany uchwały budżetowej Gminy Błonie na 2012 rok.

Uchwałą tą w terminie i w zakresie zgodnym z dyspozycją uchwały Kolegium Izby w sprawie wszczęcia postępowania nadzorczego Rada Gminy dokonała zmian w uchwale budżetowej Gminy Błonie na rok 2012 i usunęła wskazane nieprawidłowości.

Mając powyższe na uwadze, Kolegium Regionalnej Izby Obrachunkowej w Warszawie dalsze postępowanie w sprawie uznało za bezprzedmiotowe i postanowiło jak w sentencji.

31. Uchwała Nr 76/2012
Kolegium Regionalnej Izby Obrachunkowej we Wrocławiu
z dnia 5 grudnia 2012 r.
w sprawie stwierdzenia nieważności części uchwały Rady Miejskiej Wąsosz
nr XX/126/12
z dnia 9 listopada 2012 r. zmieniającej uchwałę nr III/9/02
z dnia 13 grudnia 2002 r.
w sprawie zwolnienia z podatku od nieruchomości

(źródło: www.wroclaw.rio.gov.pl)

Wyciąg

Na podstawie art. 18 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 7 października 1992 r. o regionalnych izbach obrachunkowych [...] oraz art. 91 ust. 1 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym [...], Kolegium Regionalnej Izby Obrachunkowej we Wrocławiu

s t w i e r d z a   n i e w a ż n o ś ć

następujących postanowień uchwały Rady Miejskiej Wąsosz nr XX/126/12 z dnia 9 listopada 2012 r. zmieniającej uchwałę nr III/9/02 z dnia 13 grudnia 2002 r. w sprawie zwolnienia z podatku od nieruchomości:

- 1) § 1 pkt 1,
- 2) § 1 pkt 2 w zakresie zawartych w § 2 ust. 1 zmienianej uchwały słów: „i § 1a”,
- 3) § 1 pkt 3 w zakresie § 3 ust. 2 zmienianej uchwały
– z powodu braku podstawy prawnej do ich wprowadzenia.

Uzasadnienie

Uchwała Rady Miejskiej Wąsosz nr XX/126/12 z dnia 9 listopada 2012 r. zmieniająca uchwałę nr III/9/02 z dnia 13 grudnia 2002 r. w sprawie zwolnienia z podatku od nieruchomości wpłynęła do Regionalnej Izby Obrachunkowej we Wrocławiu 16 listopada 2012 roku.

Przedmiotową uchwałą (§ 1 pkt 1) Rada Miejska wprowadziła zmiany w uchwale nr III/9/02 z dnia 13 grudnia 2002 r. w sprawie zwolnienia z podatku od nieruchomości, polegające m.in. na dodaniu do jej treści § 1a regulującego zwolnienia z podatku od nieruchomości nowo zagospodarowanych gruntów, nowo wybudowanych budynków lub ich części i budowli związanych z prowadzeniem działalności gospodarczej przez podmioty spełniające warunki szczegółowo określone w uchwale. W ust. 4 dodanego § 1a postanowiono, że „Zwolnienie, o którym mowa w ust. 1 i 3 ustala się na poziomie 60% stawki przypisanego podatku od nieruchomości”.

Kolegium Regionalnej Izby Obrachunkowej we Wrocławiu badając przedmiotową uchwałę stwierdziło, co następuje:

Rada postanawiając o wprowadzeniu „zwolnienia” z podatku od nieruchomości „na poziomie 60% stawki przypisanego podatku od nieruchomości” ustaliła ulgę podatkową bez podstawy prawnej. Rada Gminy zgodnie z art. 7 ust. 3 ustawy z dnia 12 stycznia 1991 r. o podatkach i opłatach lokalnych [...] – zwanej dalej „upol” – może wprowadzić inne zwolnienia przedmiotowe niż określone w art. 7 ust. 1 upol oraz w art. 10 ust. 1 ustawy z dnia 2 października 2003 r. o zmianie ustawy o specjalnych strefach ekonomicznych i niektórych ustaw. Z przepisu art. 217 Konstytucji RP wynika, że wyłączną domeną ustawy jest wprowadzanie zwolnień podmiotowych i ulg podatkowych. Władztwo podatkowe jednostek samorządu terytorialnego w sprawach podatkowych jest zatem ustawowo ograniczone do zwolnień przedmiotowych.

W doktrynie polskiego prawa podatkowego i w orzecznictwie sądowym (por. np. wyroki WSA Poznaniu z 12 grudnia 2008 r., I SA/Po 965/08, Lex nr 487391 i z 5 czerwca 2004 r., I SA/Po 153/04, OSS 2005, nr 2, poz. 60; wyrok NSA w Rzeszowie z 25 czerwca 2003 r., SA/Rz 235/03, Lex nr 82545) od dawna jest ugruntowane stanowisko, że niedopuszczalne jest utożsamianie kategorii zwolnienia podatkowego z kategorią ulgi podatkowej. W przypadku ulgi podatkowej prawodawca nie rezygnuje z opodatkowania, gdyż jego zamiarem jest tylko i wyłącznie redukcja obciążenia podatkowego, zmniejszenie rozmiarów płaconego podatku. Ulga podatkowa występuje w formie odliczenia od podstawy opodatkowania lub podatku oraz obniżki stawki podatkowej, natomiast zwolnienie przedmiotowe jest całkowitym wyłączeniem określonego przedmiotu opodatkowania z obowiązku zapłacenia podatku. Zwolnienie przedmiotowe oznacza natomiast definitywne, ostateczne wyłączenie określonej kategorii przedmiotu opodatkowania spod obowiązku podatkowego. Zwolnienie przedmiotowe zatem, w odróżnieniu od ulgi podatkowej, nie może odnosić się do wysokości należnego podatku i stawki podatku. Rozróżnienie tych dwóch pojęć prowadzi do stwierdzenia, że rada gminy jest uprawniona do wprowadzenia ulg podatkowych tylko wówczas, gdy w danym przepisie ustawowym stanowiącym delegację dla rady gminy do podjęcia uchwały jest użyte pojęcie „ulga”. Z powyższego wynika, że z mocy art. 7 ust. 3 upol rada gminy jest uprawniona wyłącznie do wprowadzania zwolnień przedmiotowych od podatku od nieruchomości.

Wobec powyższego, Kolegium Regionalnej Izby Obrachunkowej we Wrocławiu orzekło jak w sentencji.

Na niniejszą uchwałę Radzie Miejskiej Wąsosza przysługuje skarga, którą wnosi się do Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego we Wrocławiu, ul. Świętego Mikołaja 78/79, za pośrednictwem Kolegium Regionalnej Izby Obrachunkowej we Wrocławiu w terminie 30 dni od daty doręczenia niniejszej uchwały.

**32. Zarządzenie zastępcze
Wojewody Zachodniopomorskiego
z dnia 30 października 2018 r.**

(źródło: Dz. Urz. Woj. Zachodniopomorskiego poz. 5104)

Wyciąg

[...]

**WOJEWODA
ZACHODNIOPOMORSKI**

Szczecin, 30 października 2018 r.

**ZARZĄDZENIE ZASTĘPCZE Nr 9/2018 Wojewody Zachodniopomorskiego
z dnia 30 października 2018 r. w sprawie stwierdzenia wygaśnięcia mandatu Pana
Marcina Kaliszana radnego Rady Gminy Karnice**

Działając na podstawie art. 98a ust. 2 ustawy o samorządzie gminnym, po powiadomieniu Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji, zarządza się, co następuje:

§ 1. Stwierdza się wygaśnięcie mandatu Pana [...] radnego Rady Gminy Karnice w związku z naruszeniem zakazu wynikającego z art. 24f ust. 1 ustawy o samorządzie gminnym.

§ 2. Zarządzenie zastępcze wchodzi w życie z dniem wydania.

Uzasadnienie

W dniu 20 sierpnia 2014 r. Prezes Rady Ministrów wydał rozporządzenie w sprawie zarządzenia wyborów do rad gmin, rad powiatów, sejmików województw i rad dzielnic m.st. Warszawy oraz wyborów wójtów, burmistrzów i prezydentów miast, wyznaczając datę wyborów na niedzielę 16 listopada 2014 r. W wyniku tychże wyborów Pan [...] na okres kadencji 2014-2018 uzyskał mandat radnego Rady Gminy Karnice. Na inauguracyjnej sesji Rady, która odbyła się w dniu 28 listopada 2014 r. radny złożył ślubowanie, a tym samym rozpoczął wykonywanie mandatu. Zgodnie z art. 24 f ust. 1 ustawy o samorządzie gminnym radni nie mogą prowadzić działalności gospodarczej na własny rachunek lub wspólnie z innymi osobami z wykorzystaniem mienia komunalnego gminy, w której radny uzyskał mandat, a także zarządzać taką działalnością lub być przedstawicielem czy pełnomocnikiem w prowadzeniu takiej działalności. Pojęcie „działalności gospodarczej” nie zostało zdefiniowane w ustawie o samorządzie gminnym, zatem należy odnieść się do jego definicji zawartej w art. 3 ustawy Prawo przedsiębiorców, w myśl której działalnością gospodarczą jest zorganizowana działalność zarobkowa,

wykonywana we własnym imieniu i w sposób ciągły. Do dnia 29 kwietnia 2018 r. znaczenie „działalności gospodarczej” definiował zaś art. 2 ustawy o swobodzie działalności gospodarczej, zgodnie z którym działalnością gospodarczą jest zarobkowa działalność wytwórcza, budowlana, handlowa, usługowa oraz poszukiwanie, rozpoznawanie i wydobywanie kopalin ze złóż, a także działalność zawodowa, wykonywana w sposób zorganizowany i ciągły.

Z posiadanych przez organ nadzoru informacji wynika, że Pan [...] prowadzi działalność gospodarczą pod firmą Auto Naprawa [...] i w jej ramach świadczy usługi na rzecz gminy Karnice. W związku z powyższym, organ nadzoru pismem z dnia 27 sierpnia 2018 r., znak: P-1.4130.832.2018.AB, wystąpił do Rady Gminy Karnice z prośbą o przeanalizowanie ww. okoliczności pod kątem zaistnienia przesłanek do stwierdzenia wygaśnięcia mandatu radnego z przyczyn określonych w art. 383 § 1 pkt 5 ustawy Kodeks wyborczy w terminie do dnia 10 września 2018 r. Na podstawie powołanych regulacji wygaśnięcie mandatu radnego następuje w przypadku naruszenia ustawowego zakazu łączenia mandatu radnego z wykonywaniem określonych w odrębnych przepisach funkcji lub działalności. W myśl zaś art. 383 § 2 cyt. ustawy wygaśnięcie mandatu radnego z przyczyn, o których mowa w § 1 pkt 5 stwierdza rada gminy, w drodze uchwały, w terminie miesiąca od dnia wystąpienia przyczyny wygaśnięcia mandatu. W ustalonym terminie Rada nie zajęła stanowiska w przedmiotowej sprawie. Zgodnie z orzecnictwem sądowym nie budzi wątpliwości, że w przepisie art. 24f ust. 1 ustawy o samorządzie gminnym, ustawodawca wprowadził generalny zakaz używania przez radnego mienia komunalnego gminy w prowadzonej przez niego działalności gospodarczej bez względu na jej przedmiot, rodzaj majątku komunalnego i tytuł prawny. Zakaz ten ma charakter bezwzględny. Przepis ten nie ogranicza zakazu do „własności” ani do „zarządzania” mieniem komunalnym gminy, a używa znacznie szerszego określenia „wykorzystanie mienia”. Ratio legis zakazu wynikającego z przedmiotowego przepisu, opiera się na założeniu, że należy dążyć do wykluczenia sytuacji, w której radny, wykonując mandat w gminie, będąc członkiem organu stanowiącego i podejmującego m.in. decyzje dotyczące mienia tej gminy, mógłby wpływać na rozporządzanie tym mieniem w sposób korzystniejszy dla niego, bliskich lub innych podmiotów, w imieniu których działa, niż to, jakie mogliby uzyskać inni, którzy nie posiadają statusu radnego. Zakaz prowadzenia działalności gospodarczej z wykorzystaniem mienia komunalnego, ma na celu zapobieżenie ewentualnemu wykorzystaniu mandatu w celu ułatwienia dostępu do tego mienia. Wypełnienie dyspozycji tego przepisu nie jest uzależnione od tego, czy z prowadzenia, zarządzania bądź bycia przedstawicielem lub pełnomocnikiem w prowadzeniu takiej działalności radny uzyskuje dochód, czy inne osobiste korzyści. Radny, zarządzając działalnością gospodarczą lub prowadząc taką działalność lub będąc przedstawicielem

lub pełnomocnikiem w jej prowadzeniu, narusza powyższy zakaz bez względu na to, czy czyni to na własny rachunek lub czy też odnosi z tego korzyści. Osoby pełniące funkcje publiczne muszą się bowiem liczyć z pewnymi ograniczeniami aktywności gospodarczej, co ma prowadzić do unikania angażowania się w sytuacje mogące nie tylko poddawać w wątpliwość ich osobistą bezstronność czy uczciwość, ale także podważać autorytet konstytucyjnych organów państwa oraz osłabiać zaufanie wyborców i opinii publicznej do ich prawidłowego funkcjonowania (podobnie w wyrokach NSA: z dnia 26 kwietnia 2018 r., sygn. akt II OSK 339/18, z dnia 3 sierpnia 2017 r., sygn. akt II OSK 765/17 i z dnia 1 lipca 2010 r., sygn. akt II OSK 921/10). Będąca przedmiotem niniejszego postępowania działalność gospodarcza prowadzona przez radnego Pana [...] w Karnicach przy ul. [...] – zgodnie z danymi zawartymi w Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej – polega w przeważającej części na konserwacji i naprawie pojazdów samochodowych. Organ nadzoru w toku postępowania wyjaśniającego ustalił, że radny Pan [...] wykonywał dla Urzędu Gminy Karnice usługi, polegające na naprawie pojazdów mechanicznych oraz dokonywaniu różnego rodzaju czynności konserwacyjnych (np. wymiana płynów, opon, oświetlenia). Z tego tytułu – co wynika z pisma Wójta Gminy Karnice z dnia 11 września 2018 r., znak: FN.3221.15.2018. MB, Pan [...] wystawiał na rzecz Urzędu faktury w okresie od dnia 8 kwietnia 2016 r. do dnia 14 kwietnia 2017 r. Łącznie we wskazanym okresie wystawiono 8 faktur opiewających na kwoty od 60,00 zł do 700,00 zł. W tym miejscu zaakcentowania wymaga, że pojęcie „mienia komunalnego” odpowiada definicji mienia zawartej w art. 44 ustawy Kodeks cywilny, zgodnie z którym mieniem jest własność i inne prawa majątkowe. Mienie jako instytucja prawa cywilnego to pojęcie zbiorcze określające ogół podmiotowych praw majątkowych. Mieniem są zatem prawa majątkowe, których wartość może być wyrażona w pieniądzu. Nie chodzi zatem o nieruchomości gminne, ale o cały zespół jej praw majątkowych, w tym środki pieniężne.

Wyplacone za usługę wynagrodzenie jest ekwiwalentem świadczenia wykonanego na rzecz gminy, a zatem jest realizacją należności pochodzącej z praw majątkowych gminy wyrażonej w pieniądzu. Inaczej mówiąc, usługodawca realizujący świadczenie w ramach działalności gospodarczej, przez sam fakt pobrania wynagrodzenia ze środków budżetowych gminy – korzysta z mienia gminnego. Taki pogląd wyrażony jest w orzecznictwie sądownoadministracyjnym, w którym sądy przyjmują, że wynagrodzenie za usługi wykonywane na rzecz gminy (tu: jednostki organizacyjnej gminy) i wypłacone usługodawcy z budżetu gminy mieści się w pojęciu prowadzenia działalności gospodarczej z wykorzystaniem mienia komunalnego gminy. Jak argumentuje Naczelny Sąd Administracyjny w wyroku z dnia 6 czerwca 2018 r., sygn. akt II OSK 757/18, Sformułowanie: „wykorzystywanie” odnosi się do wszystkich przypadków korzystania z mienia

komunalnego gminy w ramach prowadzonej działalności gospodarczej, bez względu na to, czy wykorzystanie to ma podstawę prawną czy jest stałe bądź jednorazowe, wreszcie czy jest odpłatne czy też nieodpłatne. Radny, który świadczy za wynagrodzeniem usługi na rzecz gminy, nie jest w pełni niezależny od wójta lub kierownika tej jednostki organizacyjnej. Uzasadnia to wykładnię art. 24f ust. 1 u.s.g., polegającą na szerokim rozumieniu użytego w tym przepisie pojęcia „mienie komunalne gminy” i objęcie nim także środków pieniężnych. Nie jest w związku z tym istotne, że radny wykonując zawartą w ramach prowadzonej działalności gospodarczej umowę nie korzystał z żadnych nieruchomości i ruchomości stanowiących własność gminy. Korzystanie przez niego z mienia komunalnego gminy przy prowadzonej przez niego działalności gospodarczej polegało na tym, że otrzymywał wynagrodzenie za świadczone usługi z budżetu gminy (wyroki NSA z 8 listopada 2017 r., II OSK 2147/17, LEX nr 2443055; z 26 kwietnia 2017 r., II OSK 550/17, LEX nr 2328829). W omawianym stanie faktycznym, radny Pan [...] prowadzi indywidualną działalność gospodarczą, odnosząc tym samym osobiste korzyści majątkowe z tytułu świadczenia usług na rzecz Gminy Karnice oraz Zakładu Gospodarki Komunalnej. Tym samym, w świetle ww. wyroku, zgodzić się należy z twierdzeniem, że nie jest zupełnie niezależny od Wójta Gminy Karnice, ani od kierownika Zakładu Gospodarki Komunalnej w Karnicach. W podobnym duchu wypowiedział się Naczelny Sąd Administracyjny w wyroku z dnia 20 marca 2018 r., sygn. akt II OSK 425/18, w którym Sąd stwierdza „Prawidłowa wykładnia art. 24f ust. 1 Usg prowadzi do stwierdzenia, że naruszenie wprowadzonego przez ustawodawcę w tym przepisie zakazu nie jest uwarunkowane także rodzajem czy przedmiotem działalności gospodarczej, prowadzonej z wykorzystaniem mienia komunalnego gminy, ani też doniosłością środków uzyskanych z takiej działalności w kontekście całokształtu sytuacji finansowej przedsiębiorcy (por. wyrok NSA z dnia 4 października 2017 r., II OSK 2020/17, CBOSA). W orzecznictwie nie budzi wątpliwości, że w sytuacji, gdy radny zarządza działalnością spółki, która realizuje określone świadczenie w ramach swej działalności gospodarczej, przez sam fakt pobrania wynagrodzenia ze środków budżetowych gminy za tę usługę w sposób oczywisty dochodzi do korzystania z mienia gminnego. W świetle tak poczynionych ustaleń, zdaniem organu nadzoru, radny Rady Gminy Karnice Pan [...], prowadząc indywidualną działalność gospodarczą i wykonując usługi w zakresie naprawy pojazdów mechanicznych należących do Gminy Karnice oraz Zakładu Gospodarki Komunalnej w Karnicach, dopuścił się tym samym naruszenia przepisu art. 24f ust. 1 ustawy o samorządzie gminnym. Dlatego też, w trybie art. 98a ustawy o samorządzie gminnym wezwano organ stanowiący Gminy Karnice do podjęcia uchwały stwierdzającej wygaśnięcie mandatu radnego Rady Gminy Karnice Pana [...] w terminie 30 dni od dnia otrzymania niniejszego wezwania, pouczając jednocześnie o skutkach

bezczywności Rady. Pismo w tej sprawie zostało doręczone Radzie Gminy Karnice w dniu 21 września 2018 r. Zgodnie z art. 98a ust. 1 ustawy o samorządzie gminnym jeżeli właściwy organ gminy, wbrew obowiązkowi wynikającemu z przepisów art. 383 § 2 i 6 oraz art. 492 § 2 i 5 ustawy, o której mowa w art. 24b ust. 6, oraz art. 5 ust. 2 i 3 ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. o ograniczeniu prowadzenia działalności gospodarczej przez osoby pełniące funkcje publiczne, w zakresie dotyczącym odpowiednio wygaśnięcia mandatu radnego, wygaśnięcia mandatu wójta, odwołania ze stanowiska albo rozwiązania umowy o pracę z zastępcą wójta, sekretarzem gminy, skarbnikiem gminy, kierownikiem jednostki organizacyjnej gminy i osobą zarządzającą lub członkiem organu zarządzającego gminną osobą prawną, nie podejmuje uchwały, nie odwołuje ze stanowiska lub nie rozwiązuje umowy o pracę, wojewoda wzywa organ gminy do podjęcia odpowiedniego aktu w terminie 30 dni.

Mając na względzie fakt, iż Rada Gminy Karnice w wyznaczonym terminie, tj. do dnia 22 września 2018 r., nie podjęła stosowanej uchwały, wydanie zarządzenia zastępczego w tej sprawie jest konieczne i w pełni uzasadnione. Niniejsze zarządzenie zastępcze może być zaskarżone do Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Szczecinie. Skargę wnosi się w terminie 30 dni od dnia doręczenia zarządzenia zastępczego, za pośrednictwem Wojewody Zachodniopomorskiego.

33. Zarządzenie zastępcze Nr 63/2013 Wojewody Kujawsko-Pomorskiego

z dnia 29 maja 2013 r.

w sprawie wzoru deklaracji o wysokości opłat za gospodarowanie odpadami komunalnymi na obszarze Gminy Miejskiej Nieszawa

(Dz. Urz. Woj. Kujawsko-Pomorskiego poz. 2055)

Wyciąg

Na podstawie art. 10 ust. 1 zdanie trzecie i czwarte ustawy z dnia 1 lipca 2011 r. o zmianie ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminach oraz niektórych innych ustaw [...], art. 6n ust. 1 ustawy z dnia 13 września 1996 r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach [...] zarządza się, co następuje:

§ 1. Określa się wzór deklaracji o wysokości opłaty za gospodarowanie odpadami komunalnymi stanowiącej załącznik do zarządzenia zastępczego.

§ 2. Określa się termin składania pierwszej deklaracji o wysokości opłaty, za gospodarowanie odpadami komunalnymi do 21 czerwca 2013 r.

§ 3. Wykonanie zarządzenia zastępczego powierza się Burmistrzowi Nieszawy.

§ 4. Zarządzenie zastępcze wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia w Dzienniku Urzędowym Województwa Kujawsko-Pomorskiego.

ZAŁĄCZNIK

DEKLARACJA DGO-1 O WYSOKOŚCI OPŁATY ZA GOSPODAROWANIE ODPADAMI KOMUNALNYMI.

[...]

34. Uchwała Nr XI/93/2011 Rady Powiatu Głogowskiego

z dnia 8 listopada 2011 r.

w sprawie zasad używania herbu, flagi, bannera i pieczęci Powiatu Głogowskiego

(Dz. Urz. Woj. Dolnośląskiego Nr 252, poz. 4511)

Wyciąg

Na podstawie art. 12 pkt. 10 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym [...] Rada Powiatu Głogowskiego uchwała co następuje:

§ 1. 1. Herb, flaga, banner i pieczęć Powiatu Głogowskiego zostały ustanowione uchwałą Nr XIX/169/2008 Rady Powiatu Głogowskiego z dnia 17 czerwca 2008 r. w sprawie ustanowienia herbu, flagi, bannera i pieczęci Powiatu Głogowskiego.

2. Herb, flaga, banner i pieczęć Powiatu Głogowskiego są jego własnością, są znakiem prawnie chronionym i podlegają ochronie prawnej. Mogą być używane i wykorzystywane w sposób zapewniający im należyta cześć i szacunek oraz prestiż i powagę, nie godzący w dobre obyczaje i interes Powiatu.

3. Herb, flaga, banner i pieczęć Powiatu Głogowskiego mogą być używane tylko w kształtach, proporcjach i barwach zgodnych ze wzorami określonymi w uchwale Rady Powiatu w sprawie ich ustanowienia.

§ 2. 1. Wizerunek herbu Powiatu Głogowskiego może być używany bez ograniczeń przez podmioty wskazane w § 1 ust. 4 uchwały Nr XIX/169/08 Rady Powiatu Głogowskiego z dnia 17 czerwca 2008 r.

2. Wizerunek herbu może być używany przez inne podmioty niż wymienione w § 1 ust. 1 przywołanej powyżej uchwały pod warunkiem uzyskania zgody Zarządu Powiatu Głogowskiego

§ 3. 1. Zarząd Powiatu udziela zgody na używanie wizerunku herbu wyłącznie na pisemny wniosek zainteresowanego podmiotu.

2. Zarząd Powiatu przed udzieleniem zgody może zażądać uzupełnienia wniosku o projekt graficzny przedmiotu, na którym ma być umieszczony herb lub podanie innych szczegółowych informacji. Brak uzupełnienia wniosku w określonym przez Zarząd Powiatu terminie skutkuje nieudzieleniem zgody.

3. Podmiotom, o których mowa w § 2 ust. 2 Zarząd może udzielić prawa do używania herbu w celach komercyjnych, w szczególności do umieszczenia herbu na przedmiotach przeznaczonych do obrotu handlowego bądź przedmiotach mających charakter reklamowo – promocyjny i do zamieszczania herbu w znaku towarowym.

§ 4. 1. Wyrażenie zgody na używanie wizerunku herbu Powiatu Głogowskiego w celach komercyjnych następuje odpłatnie.

2. Szczegółowe warunki używania herbu w celach komercyjnych określa zawarta w formie pisemnej umowa z podmiotem, któremu udziela się to prawo. Umowa określa prawa i obowiązki podmiotu uprawnionego, czas jej trwania, termin i warunki jej wypowiedzenia oraz zasady odpłatności.

3. Zarząd Powiatu może wyrazić zgodę na nieodpłatne wykorzystanie wizerunku herbu w celach komercyjnych w przypadku umieszczenia herbu na publikacjach i materiałach promujących Powiat.

§ 5. 1. Udzielona zgoda wygasa wskutek:

- 1) upływu okresu, na który została udzielona;
- 2) zrzeczenia się uprawnionego do korzystania z wizerunku herbu;
- 3) zaprzestania przez uprawnionego działalności, z którą zgoda była związana.

2. Zarząd Powiatu odbiera prawo używania herbu jeżeli podmiot używający nie zachowuje warunków określonych w § 1 uchwały, gdy innymi działaniami narusza honor i dobre imię Powiatu lub działa na jego szkodę, a także narusza warunki umowy, o której mowa w § 4 ust. 2 uchwały.

§ 6. Starosta Głogowski prowadzi rejestr wniosków o wydanie zgody na używanie wizerunku herbu Powiatu Głogowskiego.

§ 7. Wykonanie uchwały powierza się Zarządowi Powiatu Głogowskiego.

§ 8. Uchwała wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia w Dzienniku Urzędowym Województwa Dolnośląskiego.

35. Uchwała Nr XII/84/2011
Rady Powiatu Golubsko-Dobrzyńskiego
z dnia 29 września 2011 r.
w sprawie zasad reprezentacji Powiatu Golubsko-Dobrzyńskiego w Związku
Powiatów Województwa Kujawsko-Pomorskiego

(źródło: www.bip.golub-dobrzyn.com.pl)

Wyciąg

Na podstawie art. 69 ust. 2 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym [...] oraz § 11 Statutu Związku Powiatów Województwa Kujawsko-Pomorskiego, stanowiącego załącznik do uchwały Nr XI/77/2011 Rady Powiatu Golubsko-Dobrzyńskiego dnia 3 sierpnia 2011 roku w sprawie przyjęcia statutu Związku Powiatów Województwa Kujawsko-Pomorskiego uchwała się, co następuje:

§ 1. Ustala się jako reprezentantów Powiatu Golubsko-Dobrzyńskiego w Związku Powiatów Województwa Kujawsko-Pomorskiego osoby pełniące następujące funkcje:

1. Starostę Golubsko-Dobrzyńskiego.
2. Kierownika Wydziału Geodezji, Kartografii i Gospodarki Nieruchomościami.

§ 2. Zarząd Powiatu w odrębnej uchwale wskaże imiennie reprezentantów Powiatu Golubsko-Dobrzyńskiego w Związku.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

36. Rozstrzygnięcie nadzorcze
Wojewody Dolnośląskiego
z dnia 4 stycznia 2019 r.

(Dz. Urz. Woj. Dolnośląskiego poz. 150)

Wyciąg

ROZSTRZYGNĘCIE NADZORCZE NR NK-N.4131.185.3.2018.JW1
WOJEWODY DOLNOŚLĄSKIEGO

Działając na podstawie art. 79 ust. 1 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym [...], **stwierdzam nieważność załącznika do uchwały nr II/32/2018 Rady Powiatu Polkowickiego z dnia 13 grudnia 2018 r. zmieniającej uchwałę w sprawie rozkładu godzin pracy aptek ogólnodostępnych na terenie powiatu polkowickiego**

w zakresie określającym dyżury w dniach: 4 listopada 2018 r., 18 listopada 2018 r., 25 listopada 2018 r., 2 grudnia 2018 r., 9 grudnia 2018 r., 16 grudnia 2018 r., 23 grudnia 2018 r., 25 grudnia 2018 r. i 26 grudnia 2018 r.

Uzasadnienie

Rada Powiatu Polkowickiego, powołując się na art. 94 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 6 września 2001 r. – Prawo farmaceutyczne [...] podjęła na sesji w dniu 13 grudnia 2018 r. uchwałę zmieniającą uchwałę w sprawie rozkładu godzin pracy aptek ogólnodostępnych na terenie powiatu polkowickiego – dalej jako: „uchwała”.

Przedmiotowa uchwała – na podstawie art. 78 ust. 1 ustawy o samorządzie powiatowym – wpłynęła do Organu Nadzoru w dniu 17 grudnia 2018 r.

W toku badania legalności uchwały Organ Nadzoru stwierdził, że została ona podjęta z istotnym naruszeniem art. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. [...], w związku z art. 5 w związku z art. 4 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 20 lipca 2000 r. o ogłaszaniu aktów normatywnych i niektórych innych aktów prawnych [...] – dalej jako: ustawa, polegającym na zawarciu w akcie prawa miejscowego norm o wstecznej mocy obowiązującej.

Zgodnie z art. 94 ust. 1 i 2 Prawa farmaceutycznego, rozkład godzin pracy aptek ogólnodostępnych powinien być dostosowany do potrzeb ludności i zapewniać dostępność świadczeń również w porze nocnej, w niedzielę, święta i inne dni wolne od pracy. Rozkład godzin pracy aptek ogólnodostępnych na danym terenie określa, w drodze uchwały, rada powiatu, po zasięgnięciu opinii wójtów (burmistrzów, prezydentów miast) gmin z terenu powiatu i samorządu aptekarskiego.

Określenie rozkładu godzin pracy aptek ogólnodostępnych polega na wyznaczeniu godzin otwarcia poszczególnych aptek. Uchwała ustalająca ten rozkład jest aktem powszechnie obowiązującym zawierającym normy generalne i abstrakcyjne (aktem prawa miejscowego). Należy zauważyć, że adresatami omawianej regulacji są nie tylko apteki (czy też ich właściciele). Akt prawa miejscowego zawierający rozkład godzin pracy aptek ogólnodostępnych jest także – a może przede wszystkim – adresowany do potencjalnych klientów apteki, a zatem do każdego. Regulacja ta konkretyzuje prawo dostępu do usług farmaceutycznych w sposób generalny i abstrakcyjny nawet jeżeli „imiennie” wskazuje aptekę zobowiązaną do dostosowania się do ustalonego dla niej rozkładu godzin pracy. Rada powiatu ma zatem stworzyć harmonogram, według którego pracować będą apteki.

Regulacja aktu prawa miejscowego to w istocie nakaz, zgodnie z którym apteka ma być otwarta w oznaczonym czasie. Oznacza to jednocześnie, że ustalony rozkład nie zakazuje otwierania aptek poza wyznaczonymi godzinami. Nie sprzeciwia się to – co oczywiste – ani potrzebom ludności, ani dostępności świadczeń, a więc ratio legis ustawy (porównaj: wyrok WSA z dnia 8 marca 2012 r., VI SA/Wa 2235/11, CBOSA;

W.L. Olszewski, Komentarz do art. 94 ustawy - Prawo farmaceutyczne, [w:] Prawo farmaceutyczne. Komentarz, W.L. Olszewski (red.), Wolters Kluwer Polska 2016). Akcentować należy natomiast ustawowy obowiązek pracy apteki w wyznaczonym czasie, który wynika z prawa każdego człowieka stałego dostępu do usług aptecznych.

Powyższe ustalenia są istotne z punktu widzenia oceny legalności uchwały, ponieważ dokonuje ona ustalenia obowiązku otwarcia apteki z mocą wsteczną. Uchwała została ogłoszona w Dzienniku Urzędowym Województwa Dolnośląskiego dzień po jej uchwaleniu, tj. w dniu 14 grudnia 2018 r. Zgodnie z jej § 2, weszła w życie po upływie 14 dni od tej publikacji, tj. w dniu 29 grudnia 2018 r. Niemniej jednak uchwała zawiera regulacje obejmujące okres od dnia 1 listopada 2018 r. do dnia 27 października 2019 r. Oznacza to, że wiąże skutki prawne wynikające z zawartych w niej norm ze zdarzeniami, które miały miejsce przed jej wejściem w życie, a tym samym normy te zostały wprowadzone do obrotu prawnego z mocą wsteczną.

Mając powyższe na względzie należy skonfrontować treść uchwały z regulacjami odnoszącymi się do wprowadzania aktów prawa miejscowego do obrotu prawnego.

Zgodnie z art. 4 ust. 1 i 2 ustawy o ogłaszaniu aktów normatywnych i niektórych innych aktów prawnych, akty normatywne, zawierające przepisy powszechnie obowiązujące, ogłaszane w dziennikach urzędowych wchodzi w życie po upływie czternastu dni od dnia ich ogłoszenia, chyba że dany akt normatywny określi termin dłuższy. W uzasadnionych przypadkach akty normatywne, z zastrzeżeniem ust. 3, mogą wchodzić w życie w terminie krótszym niż czternaście dni, a jeżeli ważny interes państwa wymaga natychmiastowego wejścia w życie aktu normatywnego i zasady demokratycznego państwa prawnego nie stoją temu na przeszkodzie, dniem wejścia w życie może być dzień ogłoszenia tego aktu w dzienniku urzędowym. Jednocześnie art. 5 ustawy przewiduje, że przepisy art. 4 nie wyłączają możliwości nadania aktowi normatywnemu wstecznej mocy obowiązującej, jeżeli zasady demokratycznego państwa prawnego nie stoją temu na przeszkodzie.

Wskazanymi przepisami ustanowiona została zasada obliwiająca do ogłaszania aktów normatywnych z co najmniej 14 dniowym *vacatio legis*. Wskazano również wyjątki pozwalające na: 1) skrócenie *vacatio legis* poniżej 14 dni, 2) pominięcie *vacatio legis*, 3) nadanie aktowi wstecznej mocy obowiązującej.

Wymogiem jaki stawia się prawodawcy chcącemu skrócić *vacatio legis* jest „uzasadniony przypadek”. Oznacza to, że taki zabieg nie leży w swobodzie działania organu prawodawczego. Nie może on podjąć arbitralnej decyzji o ustaleniu *vacatio legis* krótszego niż nakazuje ustawa. Może to uczynić jedynie, gdy przemawiają za tym szczególne okoliczności uzasadniające skrócenie terminu pomiędzy ogłoszeniem aktu a jego wejściem w życie. Organ prawodawczy, skracający *vacatio legis* stanowionego przez

siebie aktu, zobowiązany jest do wykazania tego uzasadnienia. Właściwym do tego miejscem jest uzasadnienie samego aktu normatywnego.

Decyzja o pominięciu *vacatio legis* wymaga spełnienia dalszych warunków. Możliwe jest to tylko wtedy, gdy ważny interes państwa wymaga natychmiastowego wejścia w życie aktu normatywnego i jednocześnie zasady demokratycznego państwa prawnego nie stoją temu na przeszkodzie. Dla urzeczywistnienia takiego wejścia w życie aktu należy zatem wykazać jaki ważny interes państwa wymaga pominięcia *vacatio legis* oraz przedstawić argumenty wskazujące na to, że zasady demokratycznego państwa nie stoją temu zabiegowi na przeszkodzie. Są to dalsze warunki w tym znaczeniu, że także w tym przypadku konieczne jest, aby istniał „uzasadniony przypadek” (choć ta przesłanka zawiera się już w przesłance ważnego interesu państwa). Niemniej, od prawodawcy należy dalej wymagać by przedstawił uzasadnienie dla danego przypadku i wykazał w nim argumenty popierające jego działania. Także w tej sytuacji właściwym dla tego miejscem jest uzasadnienie aktu.

Ostatni przewidziany wyjątek – nadanie aktowi wstecznej mocy obowiązującej – obwarowany jest przesłanką wymagającą, by zasady demokratycznego państwa prawnego nie stały temu na przeszkodzie. Oznacza to, że mogą istnieć takie zasady demokratycznego państwa prawnego, które w danej sytuacji nie sprzeciwiałyby się pominięciu *vacatio legis*, ale nie pozwalałyby na retroakcję prawa. Chodzi bowiem o inne, dalsze zasady niż mogące się sprzeciwiać pominięciu *vacatio legis*. Nadanie aktowi wstecznej mocy obowiązującej wymaga bowiem spełnienia także przesłanek wskazanych dla skrócenia oraz dla pominięcia *vacatio legis*: uzasadnienia przypadku, ważnego interesu państwa, niesprzeczności z zasadami demokratycznego państwa prawnego.

Gradacja wskazanych wyjątków – związana z faktem, że w coraz intensywniejszy sposób godzą one w zasadę ogłaszania prawa z zachowaniem odpowiedniego *vacatio legis* (która zawarta jest w ustawie o ogłaszaniu aktów normatywnych i niektórych innych aktów prawnych, ale także w art. 2 Konstytucji RP stanowiącym: „Rzeczpospolita Polska jest demokratycznym państwem prawnym, urzeczywistniającym zasady sprawiedliwości społecznej”) – sprawia, że wymogi dotyczące wprowadzania odstępstw muszą być rozpatrywane ściśle i łącznie dochowane. Takie stanowisko zajął również Wojewódzki Sąd Administracyjny we Wrocławiu wskazując, że „art. 5 ustawy o ogłaszaniu aktów normatywnych i niektórych innych aktów prawnych przewiduje możliwość [...] wcześniejszego wejścia w życie aktu prawa miejscowego [...] z mocą wsteczną. Uzależnia taką sytuację od ważnego interesu państwa i tego, czy nie sprzeciwiają się temu zasady demokratycznego państwa prawnego” (wyrok WSA z dnia 4 sierpnia 2009 r., IV SA/Wr 2/09, LEX nr 553520).

Odnosząc te ustalenia do kwestionowanej uchwały wskazać należy, że Rada Powiatu Polkowickiego, nadając uchwale wsteczną moc obowiązującą, powinna: 1) uzasadnić przypadek, 2) wykazać ważny interes państwa, 3) uargumentować niesprzeczność z zasadami demokratycznego państwa prawnego.

Jak wskazuje judykatura, „skoro art. 5 powołanej ustawy dopuszcza nadanie aktowi normatywnemu «mocy wstecznej», ale tylko «jeżeli zasady demokratycznego państwa prawnego nie stoją temu na przeszkodzie» to obowiązkiem organów w przypadku korzystania z tej instytucji prawnej jest podanie faktycznego i prawnego uzasadnienia, że pomimo działania wstecz aktu normatywnego będzie on realizował zasady demokratycznego państwa prawa” (wyrok WSA z dnia 19 kwietnia 2012 r., I SA/Ke 109/12, LEX nr 1143501). Przyjmuje się też, że „w demokratycznym państwie prawa nie może być akceptowana samowolna, arbitralna decyzja organów publicznych, niepodporządkowana celom tego porządku i wartościom, którym ma służyć władza publiczna. Reguła ta należy do samej istoty zasady praworządności (art. 7 Konstytucji RP)” (wyrok NSA z dnia 6 maja 2003 r., II SA/Kr 251/03, LEX nr 453765; porównaj także: wyrok WSA z dnia 28 stycznia 2005 r., II SA/Wa 716/04, LEX nr 824926). Brak uzasadnienia przyjętego rozwiązania może natomiast potwierdzać zarzut arbitralności prawodawcy (porównaj: wyrok TK z dnia 16 stycznia 2007 r., U 5/06, LEX nr 232289).

Dla oceny regulacji nadającej uchwale moc wsteczną istotne jest to, że uchwała jest aktem prawa miejscowego, a zatem aktem o lokalnym – ze swej istoty – charakterze. Stanowienie prawa „pod rządami tzw. ewenementu lokalnego” (P. Lisowski, *Lokalne źródła prawa*, [w:] *Prawo administracyjne*, red. J. Boć, Kolonia Limited 2010, s. 86) służy uwzględnianiu warunków miejscowych i pozwala na kierowanie się lokalnym (ewentualnie regionalnym) interesem. Stanowisko to znajduje potwierdzenie w orzecznictwie Naczelnego Sądu Administracyjnego wskazującego, że akty prawa miejscowego „ze swej istoty [...] mają charakter lokalny i wydawane są w interesie lokalnym. Zatem ważny interes państwa [...] nie może stanowić przesłanki, która uzasadniałaby wprowadzenie uchwały z dniem ogłoszenia w wojewódzkim dzienniku urzędowym. Innymi słowy brak ustanowienia [...] *vacatio legis* narusza prawo i stanowi przejaw nieprawidłowej legislacji” (wyrok NSA z dnia 14 czerwca 2011 r., II GSK 632/10, LEX nr 1083328; porównaj: wyrok WSA z dnia 12 lutego 2010 r., I SA/Lu 23/10, LEX nr 591517). Stanowisko to jest tym bardziej aktualne w odniesieniu do działania polegającego na nadaniu aktowi prawa miejscowego wstecznej mocy obowiązującej (porównaj: wyrok NSA z dnia 4 listopada 2015 r., II FSK 2362/13, CBOSA; wyrok WSA z dnia 22 czerwca 2016 r., I SA/Lu 49/16, CBOSA; wyrok WSA z dnia 20 września 2016 r., I SA/Lu 133/16, LEX nr 2186819; wyrok WSA z dnia 9 listopada 2016 r., I SA/Lu 310/16, LEX nr 2199316; wyrok WSA z dnia 24 marca 2017 r., I SA/Lu 75/17, CBOSA). Dochodząc do ustaleń

tożsamy z dokonany przez Naczelną Sąd Administracyjny należy zatem poddać w wątpliwość możliwość pomijania *vacatio legis*, a tym bardziej ustalanie retroaktywnego działania w odniesieniu do aktów prawa miejscowego.

Nawet jednak, jeżeli przyjąć, że w uzasadnionych przypadkach, gdy nie będą się temu sprzeciwiać zasady demokratycznego państwa prawnego, możliwe jest nadanie aktowi prawa miejscowego wstecznej mocy obowiązującej, to nie ulega wątpliwości, że takie działanie nie może prowadzić do dokonywania regulacji, która miałaby zapełnić „próżnię” prawną, będącą efektem nieuwzględnienia określonych praw i obowiązków w uchwale, która wcześniej normowała tę samą materię, w tym korygowania błędów prawodawczych. W sposób istotny narusza to bowiem zasadę przyzwoitej legislacji wynikającą z, ustanowionej w art. 2 Konstytucji RP, zasady demokratycznego państwa prawnego. Konieczność ochrony tej zasady stanowi fundamentalną przesłankę do wydania niniejszego rozstrzygnięcia nadzorczego.

Należy zaznaczyć, że zgodnie z treścią uchwały nr XXIX/267/2018, którą kwestionowana uchwała nowelizuje, na dni 4 listopada 2018 r., 18 listopada 2018 r., 25 listopada 2018 r., 2 grudnia 2018 r., 9 grudnia 2018 r., 16 grudnia 2018 r. oraz 23 grudnia 2018 r., nie wyznaczono w Chocianowie „dyżurów”, tj. nie nałożono na żadną z aptek obowiązku otwarcia w godzinach od 10:00 do 12:00. Tymczasem poprzez podjęcie uchwały zmieniającej takie dyżuru zostały wyznaczone. Z kolei obowiązek pełnienia „dyżuru” w dniach 25 grudnia 2018 r. i 26 grudnia 2018 r. został nałożony na inne apteki niż wskazane w uchwale zmienianej.

Nie ulega wątpliwości że nowelizacja nie mogła w tym zakresie przełożyć się na skutki w rzeczywistości. „Z tego, że człowiek nie ma możliwości cofania się w czasie, wynika, iż również tworzone przez niego prawo nie jest w stanie działać wstecz. Od takiego stwierdzenia nie ma wyjątków. [...] za każdym razem kiedy prawodawca stosuje przepis, zgodnie z którym dany akt wchodzi w życie z mocą wsteczną, wprowadza on swoistą fikcję prawną, gdyż w rzeczywistości akt taki wchodzi w życie z dniem ogłoszenia (albo nawet po upływie jakiegoś *vacatio legis*). Natomiast od dnia jego wejścia w życie, w obowiązującym stanie prawnym, obowiązuje norma intertemporalna, która nakazuje oceniać stany faktyczne, które wystąpiły wcześniej według norm prawnych wyrażonych w tym nowym akcie” (G. Wierczyński, Głosa do wyroku WSA z 17 września 2012 r. (II SA/Kr 734/10), Samorząd Terytorialny 2011, nr 7/8, s. 176). Mimo formalnego wskazania, że uchwała wchodzi w życie po upływie 14 dni od ogłoszenia, jej postanowienia szczegółowe powodują, że moc części zawartych w niej norm jest wsteczna.

Skoro zaś uchwała weszła w życie w dniu 29 grudnia 2018 r., to nie mogła spowodować, by – na jej mocy – podmioty zobowiązane do wykonania obowiązku w dniach sprzed jej wejścia w życie (*nota bene*, w dniach sprzed jej uchwalenia) obowiązek ten

zrealizowały (ewentualne zachowanie zgodne z nieobowiązującą – jeszcze – uchwałą nie jest bowiem realizacją obowiązku ustawowego). Jej skutkiem jest jednak odpowiedzialność podmiotów w niej wskazanych za realizację rozkładu godzin pracy aptek, a zatem także za konsekwencje niewywiązania się z tego obowiązku i niezadośćuczynienie prawom każdego potencjalnego klienta apteki. Nakładanie takiej odpowiedzialności post factum, tj. wtedy gdy podmiot odpowiedzialny nie może już zachować się zgodnie z wyznaczonymi normami, jest niedopuszczalne w państwie prawa.

Ponadto, w okresie *vacatio legis* uchwały, podmioty – których zakres obowiązków był modyfikowany – mogły mieć istotną wątpliwość, co do konieczności realizacji tych obowiązków, które nadal wynikały z obowiązującego prawa, a jednocześnie – w formie aktu prawnego – wskazywano, że ich treść *ex post* zostanie zmieniona.

Jako, że żaden z podmiotów zobowiązanych na mocy kwestionowanej uchwały do dyżurów w dniach 4 listopada 2018 r., 18 listopada 2018 r., 25 listopada 2018 r., 2 grudnia 2018 r., 9 grudnia 2018 r., 16 grudnia 2018 r., 23 grudnia 2018 r., 25 grudnia 2018 r. i 26 grudnia 2018 r. nie mógł – nawet przy uwzględnieniu fikcji powszechnej znajomości prawa – zrealizować obowiązku, który został na niego nałożony dopiero po dniu, w którym miał on zostać wykonany, stwierdzić należy, że uchwała zobowiązywała do niemożliwego. Zgodnie z łacińską premią *impossibilium nulla obligatio est*, tym niemniej – biorąc pod uwagę wskazywane wyżej konsekwencje wprowadzenia kwestionowanej regulacji – konieczne jest jednoznaczne wskazanie, że przepis zobowiązujący do niemożliwego w sposób istotny narusza prawo.

Mając powyższe na uwadze, stwierdzam jak na wstępie.

Od niniejszego rozstrzygnięcia przysługuje skarga do Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego we Wrocławiu w terminie 30 dni od daty jego doręczenia, którą należy wnieść za pośrednictwem organu nadzoru – Wojewody Dolnośląskiego.

Zgodnie z art. 80 ust. 1 ustawy o samorządzie powiatowym stwierdzenie przez organ nadzoru nieważności uchwały organu powiatu wstrzymuje jej wykonanie z mocy prawa w zakresie objętym stwierdzeniem nieważności, z dniem doręczenia rozstrzygnięcia nadzorczego.

37. Uchwała
Sejmiku Województwa Dolnośląskiego
z dnia 18 lutego 2010 r.
w sprawie przyjęcia Statutu Województwa Dolnośląskiego
(Dz. Urz. Woj. Dolnośląskiego Nr 47, poz. 693)

Wyciąg

Na podstawie art. 7 ust. 1 oraz art. 18 pkt 1 lit. a ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie województwa [...] Sejmik Województwa Dolnośląskiego przyjmuje Statut Województwa Dolnośląskiego w brzmieniu uzgodnionym z Prezesem Rady Ministrów:

TYTUŁ

I PRZEPISY OGÓLNE

§ 1. Statut Województwa Dolnośląskiego określa ustrój regionalnej jednostki samorządu terytorialnej, a w tym zwłaszcza organizację wewnętrzną jej organów i podział ich zadań oraz prawa członków regionalnej wspólnoty samorządowej w zakresie nieokreślonym ustawami.

§ 2. Użyte w Statucie Województwa Dolnośląskiego określenia oznaczają:

- 1) BIP – Biuletyn Informacji Publicznej w rozumieniu art.8 ustawy z dnia 6 września 2001r. o dostępie do informacji publicznej [...];
- 2) członek zarządu – członek Zarządu Województwa Dolnośląskiego;
- 3) klub – klub radnych Sejmiku Województwa Dolnośląskiego;
- 4) Kodeks – ustawa z dnia 14 czerwca 1960r. – Kodeks postępowania administracyjnego [...];
- 5) komisja – komisja Sejmiku Województwa Dolnośląskiego;
- 6) Marszałek – Marszałek Województwa Dolnośląskiego;
- 7) Przewodniczący Sejmiku – Przewodniczący Sejmiku Województwa Dolnośląskiego;
- 8) Przewodniczący komisji – Przewodniczący komisji Sejmiku Województwa Dolnośląskiego;
- 9) radny – radny Województwa Dolnośląskiego;
- 10) Sejmik – Sejmik Województwa Dolnośląskiego;
- 11) Statut – Statut Województwa Dolnośląskiego;
- 12) Urząd – Urząd Marszałkowski Województwa Dolnośląskiego;
- 13) ustawa – ustawa z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie województwa [...];

14) Wiceprzewodniczący Sejmiku – Wiceprzewodniczący Sejmiku Województwa Dolnośląskiego;

15) Wicemarszałek – Wicemarszałek Województwa Dolnośląskiego;

16) Województwo – Samorządowe Województwo Dolnośląskie;

17) Zarząd – Zarząd Województwa Dolnośląskiego.

§ 3. 1. Mieszkańcy Województwa tworzą z mocy prawa regionalną wspólnotę samorządową obejmującą obszar w granicach terytorium przedstawionych na mapie stanowiącej załącznik nr 1 do Statutu.

2. Członkowie wspólnoty biorą udział w sprawowaniu władzy bezpośrednio przez wybory i referenda wojewódzkie oraz konsultacje z mieszkańcami Województwa. W pozostałych przypadkach sprawowanie władzy przez wspólnotę odbywa się za pośrednictwem organów Województwa.

§ 4. 1. Województwo posiada insygnia władzy samorządowej: herb i flagę ustanowione odrębnymi uchwałami Sejmiku.

2. Zasady używania herbu oraz wywieszania flag określają odrębne uchwały.

3. Pieczęci urzędowej z wizerunkiem herbu Województwa używają organy Województwa w sprawach własnych Województwa.

§ 5. 1. Przedmiotem działania Województwa jest wykonywanie zadań o charakterze wojewódzkim określonych ustawami a także tworzenie warunków dla racjonalnego, harmonijnego rozwoju gospodarczego i społecznego Województwa oraz dla pełnego uczestnictwa w życiu wspólnoty.

2. Województwo wykonuje zadania własne i zlecone na mocy ustaw oraz porozumień zawartych z organami administracji rządowej i jednostkami samorządu terytorialnego.

3. Województwo może zawierać z innymi województwami, jednostkami lokalnego samorządu terytorialnego – z obszaru Województwa – porozumienia w sprawie powierzenia wykonania własnych zadań publicznych przez organy tych jednostek.

4. Województwo może tworzyć i przystępować do stowarzyszeń z udziałem innych jednostek samorządu terytorialnego na zasadach określonych w ustawach.

5. Województwo może podejmować współpracę ze społecznościami regionalnymi innych państw oraz międzynarodowymi instytucjami i zrzeszeniami regionalnymi, zwłaszcza z regionami państw sąsiednich na zasadach określonych w ustawach i umowach międzynarodowych.

§ 6. Siedzibą organów Województwa i Urzędu jest miasto Wrocław.

TYTUŁ II SEJMIK

DZIAŁ I Przepisy ogólne

§ 7. 1. Sejmik jest organem stanowiącym i kontrolnym Województwa.

2. W skład Sejmiku wchodzi radni wybrani w wyborach bezpośrednich. Liczbę radnych oraz zasady i tryb przeprowadzania wyborów do Sejmiku określają odrębne przepisy.

§ 8. Do wyłącznych kompetencji stanowiących Sejmiku poza wskazanymi w ustawie należą:

1) rozpatrywanie informacji, raportów i sprawozdań przedkładanych przez podmioty przewidziane przepisami prawa,

2) opiniowanie projektów rozporządzeń lub uchwał i zarządzeń organów władzy publicznej w przypadkach przewidzianych przepisami prawa,

3) wybór, powoływanie i odwoływanie przedstawicieli Województwa jako członków podmiotów przewidzianych przepisami prawa,

4) wybór, powoływanie i odwoływanie przedstawicieli innych instytucji do ciał kolegialnych przewidzianych przepisami prawa,

5) uchwalanie lub przyjmowanie programów przewidzianych przepisami prawa,

6) występowanie z wnioskami w sprawach określonych przepisami prawa.

§ 9. Do kompetencji kontrolnych Sejmiku należy kontrolowanie działalności Zarządu i samorządowych jednostek organizacyjnych oraz rozpatrywanie skarg i wniosków dotyczących działalności Zarządu i Marszałka z wyłączeniem spraw należących do zadań zleconych z zakresu administracji rządowej.

§ 10. 1. Sejmik jest organem kadencyjnym. Okres kadencji określa ustawa.

2. Działalność Sejmiku i jego organów wewnętrznych ulega zakończeniu:

1) z upływem kadencji,

2) z dniem rozwiązania z mocy prawa lub w drodze uchwały Sejmu,

3) z dniem ogłoszenia wyników referendum wojewódzkiego rozstrzygających o odwołaniu Sejmiku.

§ 11. Obsługę administracyjną Sejmiku i jego organów wewnętrznych zapewnia właściwa komórka organizacyjna Urzędu wskazana w regulaminie organizacyjnym przez Zarząd.

DZIAŁ II
Ustrój wewnętrzny Sejmiku

Rozdział 1

Przewodniczący i Wiceprzewodniczący Sejmiku

§ 12. 1. Sejmik wybiera ze swego grona Przewodniczącego i Wiceprzewodniczących.

2. Prawo zgłaszania kandydatów na funkcję Przewodniczącego i Wiceprzewodniczących przysługuje każdemu radnemu. Zgłoszenie kandydatury wymaga uzasadnienia i zgody kandydata, który musi być obecny podczas wyborów.

3. Na każdą funkcję Wiceprzewodniczącego przeprowadza się odrębne głosowanie.

4. Wybór, odwołanie oraz przyjmowanie rezygnacji z funkcji Przewodniczącego lub Wiceprzewodniczącego następuje w trybie określonym ustawą.

§ 13. 1. Do zadań Przewodniczącego należy organizowanie pracy Sejmiku i prowadzenie jego obrad.

2. Do wyłącznej właściwości Przewodniczącego należy:

- 1) zwoływanie sesji Sejmiku;
- 2) ustalanie porządku obrad sesji;
- 3) przyjmowanie, wstępna kwalifikacja i przekazywanie właściwym podmiotom skarg i wniosków składanych na działalność Zarządu i Marszałka;
- 4) zawiadamianie skarżących o sposobie załatwienia skargi;
- 5) określanie składu osobowego delegacji Sejmiku;
- 6) określanie terminu i miejsca wykonywania zadania oraz miejscowość rozpoczęcia i zakończenia podróży służbowej radnych;
- 7) określanie środka transportu właściwego do odbycia podróży służbowej przez radnego;
- 8) zgłaszanie wniosków do projektu budżetu w części odnoszącej się do wydatków Sejmiku.

§ 14. Przewodniczący wskazuje kolejność zastępowania go w wykonywaniu zadań przez Wiceprzewodniczących przez pisemne wyznaczenie do wykonywania określonych czynności w określonym czasie, wydawane jednorazowo na okres sprawowania funkcji.

Rozdział 2

Komisje

§ 15. 1. Sejmik powołuje ze swego grona stałe komisje określone w Statucie.

2. Sejmik może, w drodze uchwały, powołać doraźne komisje problemowe do wykonania określonych zadań. Przepisy dotyczące komisji stałych stosuje się odpowiednio do komisji doraźnych.

3. Przedmiotem działania komisji są wszystkie sprawy należące do wyłącznej właściwości Sejmiku.

4. Komisje pełnią funkcję pomocniczą dla Sejmiku i nie mogą przejąć uprawnień Sejmiku.

5. Projekt uchwały ustalającej skład komisji przedkłada Sejmikowi Przewodniczący Sejmiku na podstawie pisemnych wniosków zainteresowanych radnych i klubów.

6. Sejmik wybiera skład osobowy komisji spośród kandydatów zgłoszonych przez kluby, chyba że z prawa tego kluby zrezygnują, nie przedstawiając kandydatów do tej komisji. Sejmik winien również uwzględnić kandydatury radnych niezrzeszonych.

7. Pierwsze posiedzenie komisji zwołuje i prowadzi Przewodniczący Sejmiku.

8. Wyboru przewodniczącego komisji i wiceprzewodniczącego lub wiceprzewodniczących dokonują członkowie komisji na posiedzeniu, o którym mowa w ust.7.

9. Wybór i odwołanie przewodniczącego komisji wymaga zatwierdzenia przez Sejmik. W przypadku niezatwierdzenia wyboru przewodniczącego komisji ust.7 stosuje się odpowiednio.

§ 16. 1. Do podstawowych zadań komisji, w zakresie ich właściwości, należy:

- 1) przygotowywanie i opiniowanie projektów uchwał Sejmiku,
- 2) występowanie z inicjatywą uchwałodawczą,
- 3) ocena wykonywania przez Zarząd uchwał Sejmiku,
- 4) opiniowanie i rozpatrywanie spraw przekazanych komisji przez Sejmik lub Przewodniczącego Sejmiku,
- 5) analiza i opiniowanie skarg dotyczących działalności Sejmiku i Zarządu.

2. Komisja jest obowiązana przedstawić Sejmikowi plan pracy i sprawozdanie ze swej działalności raz w roku oraz w każdym czasie – na żądanie Sejmiku.

§ 17. 1. Komisja może wyodrębnić podkomisje. Komisja dokonuje wyboru przewodniczącego podkomisji spośród jej członków.

2. Sprawy sporne między komisjami rozstrzyga Sejmik na wniosek Przewodniczącego Sejmiku.

§ 18. W celu realizacji wspólnych zadań i kompetencji komisje współdziałają przez:

- 1) wspólne posiedzenia komisji,
- 2) udostępnianie posiadanych opracowań, analiz i opinii,
- 3) powoływanie zespołów do rozwiązywania określonych problemów.

§ 19. 1. Do zadań przewodniczącego komisji należy:

- 1) organizowanie jej pracy,
- 2) przewodniczenie jej posiedzeniom,
- 3) reprezentowanie komisji.

2. W ramach udzielonego upoważnienia lub pod nieobecność przewodniczącego komisji funkcje wskazane w ust. 1 pełni wiceprzewodniczący wskazany przez przewodniczącego, a w razie braku wskazania, wiceprzewodniczący starszy wiekiem.

§ 20. Sejmik powołuje następujące komisje stałe:

- 1) Rewizyjną,
- 2) Uchwałodawczą, Przestrzegania Prawa i Bezpieczeństwa,
- 3) Polityki Rozwoju Regionalnego i Gospodarki,
- 4) Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej,
- 5) Współpracy Zagranicznej,
- 6) Rolnictwa i Rozwoju Obszarów Wiejskich,
- 7) Kultury, Nauki i Edukacji,
- 8) Rozwoju Turystyki, Rekreacji i Sportu,
- 9) Budżetu i Finansów,
- 10) Polityki Społecznej, Zdrowia i Rodziny.

§ 21. 1. W celu kontroli działalności Zarządu oraz wojewódzkich samorządowych jednostek organizacyjnych Sejmik powołuje Komisję Rewizyjną.

2. W skład Komisji Rewizyjnej wchodzi Radni, w tym przedstawiciele wszystkich klubów. Członkostwa w Komisji Rewizyjnej nie można łączyć z funkcjami Przewodniczącego i Wiceprzewodniczącego Sejmiku oraz członkostwem w Zarządzie.

3. Do zadań Komisji Rewizyjnej należy w szczególności:

- 1) opiniowanie sprawozdań z wykonania budżetu i występowanie z wnioskiem do Sejmiku w sprawie udzielenia lub nieudzielenia absolutorium Zarządowi;
- 2) przygotowanie corocznej oceny pracy Zarządu przed rozpatrzeniem przez Sejmik sprawozdań z jego działalności poza wykonaniem budżetu;
- 3) sporządzanie opinii do wniosku o odwołanie Zarządu lub poszczególnych jego członków z innej przyczyny niż nieudzielenie absolutorium;
- 4) sprawowanie kontroli nad wykonywaniem uchwał Sejmiku;

5) przeprowadzanie kontroli Zarządu oraz wojewódzkich samorządowych jednostek organizacyjnych;

6) opiniowanie, w tym wspólnie z innymi komisjami, skarg na Zarząd oraz przygotowywanie projektów rozstrzygnięć Sejmiku w tej materii.

4. Coroczną ocenę pracy Zarządu i wojewódzkich samorządowych jednostek organizacyjnych Komisja Rewizyjna przygotowuje w szczególności na podstawie:

1) rocznych sprawozdań z działalności Zarządu, w tym w szczególności z działalności finansowej,

2) rocznych sprawozdań Zarządu z wykonania zadań własnych Województwa, zadań zleconych oraz z wykonania uchwał Sejmiku,

3) własnej opinii o wykonaniu przez Zarząd zaleceń Sejmiku w sprawach wynikających z wnoszonych skarg i wniosków oraz interpelacji i wniosków radnych,

4) wyników kontroli zewnętrznej.

§ 22. Do właściwości działania komisji, o których mowa w § 20 pkt 2-10, poza zakresem działań z § 16, należy w szczególności:

1) Uchwałodawcza, Przestrzegania Prawa i Bezpieczeństwa – opiniowanie pod względem formalnoprawnym wszystkich zgłoszonych projektów uchwał; analiza stanu bezpieczeństwa i porządku publicznego; inicjowanie i wypracowywanie aktywnych form w tym zakresie we współpracy z samorządami i właściwymi jednostkami,

2) Polityki Rozwoju Regionalnego i Gospodarki – współudział w tworzeniu strategii rozwoju Województwa, programów wojewódzkich i planu zagospodarowania przestrzennego; rozwój przemysłu, handlu i usług; przekształcenia własnościowe; zapobieganie bezrobociu; infrastruktura komunikacyjna,

3) Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej – współudział w tworzeniu polityki rozwoju regionu z uwzględnieniem zagadnień ochrony środowiska i gospodarki wodnej; wspieranie aktywności społecznych w zakresie ochrony środowiska oraz poszanowania energii,

4) Współpracy Zagranicznej – udział w określaniu priorytetów współpracy zagranicznej; inspirowanie i wspieranie działań w zakresie promocji regionu za granicą oraz współpracy ze społecznościami regionalnymi innych państw oraz międzynarodowymi instytucjami i zrzeszeniami regionalnymi,

5) Rolnictwa i Rozwoju Obszarów Wiejskich – współudział w tworzeniu programów rozwoju rolnictwa i modernizacji obszarów wiejskich,

6) Kultury, Nauki i Edukacji – współudział w zachowywaniu wartości środowiska kulturowego i racjonalnego wykorzystania dziedzictwa kulturowego; wspieranie rozwoju kultury, nauki i współpraca między sferą nauki i gospodarki; inicjowanie działań na

rzecz rozwoju i wspieranie edukacji publicznej; promowanie regionalnych osiągnięć naukowych,

7) Rozwoju Turystyki, Rekreacji i Sportu – współudział w tworzeniu wojewódzkiego programu rozwoju bazy sportowej, strategii rozwoju turystyki i sportu dolnośląskiego,

8) Budżetu i Finansów – współudział w opracowywaniu trybu prac nad projektem uchwały budżetowej; opiniowanie projektu budżetu i jego wykonania; określanie zasad udzielania dotacji przedmiotowych i podmiotowych z budżetu,

9) Polityki Społecznej, Zdrowia i Rodziny – współudział w tworzeniu celowych programów realizujących zadania polityki społecznej, promocji i ochrony zdrowia, polityki regionalnej w zakresie przeciwdziałania bezrobociu oraz problematyki funkcjonowania rodziny i ochrony praw konsumentów.

Rozdział 3

Radni

§ 23. Radni obejmują mandat, składając ślubowanie. Ślubowanie składa radny wyczytany z listy radnych przez prowadzącego obrady odczytując rotę przewidzianą w ustawie.

§ 24. 1. Radny reprezentuje swoich wyborców i w tym zakresie:

1) do uprawnień radnego należy:

- a) kandydowanie na funkcje i stanowiska w organach Województwa,
- b) kandydowanie do składu osobowego komisji Sejmiku,
- c) przynależność klubowa,
- d) aktywne uczestnictwo w pracach Sejmiku i komisji i w tym zakresie prawo formułowania własnych opinii i wniosków oraz udział w przygotowywaniu materiałów i projektów uchwał,
- e) zasięganie opinii w sprawach rozstrzyganych przez organy Województwa,
- f) występowaniu z interwencjami w sprawach mieszkańców Województwa,
- g) składanie zapytań i interpelacji,
- h) dostęp do informacji prawnej znajdującej się w dyspozycji Urzędu w zakresie przepisów prawa powszechnie obowiązującego i aktów prawa miejscowego oraz ich interpretacji sądowej i doktrynalnej, dotyczących zadań Województwa;

2) do obowiązków radnego należy:

- a) udział w sesjach Sejmiku i pracach jego organów wewnętrznych, a także w innych organach samorządu lub wojewódzkich samorządowych jednostkach organizacyjnych, do których został wybrany lub desygnowany,

b) utrzymywanie więzi z wyborcami przez organizowanie z nimi spotkań oraz odbywanie regularnych dyżurów w siedzibie Sejmiku; w zakresie tego obowiązku radny może odbywać także dyżury w miejscu zamieszkania poza siedzibą organów Województwa.

2. Radny w zakresie wykonywania uprawnień i obowiązków może występować do Przewodniczącego Sejmiku o udzielanie mu stosownej pomocy.

§ 25. 1. Obecność radnego na sesji Sejmiku oraz posiedzeniu komisji potwierdzana jest na liście obecności wykładanej każdego dnia posiedzenia. Dodatkowo radny dla potwierdzenia swojej obecności ma obowiązek uczestniczyć, w co najmniej 3/5 głosowań przeprowadzanych w czasie sesji lub posiedzenia komisji.

2. W przypadku niemożności wzięcia udziału w sesji lub posiedzeniu komisji, której jest członkiem, radny usprawiedliwia swoją nieobecność Przewodniczącemu Sejmiku lub przewodniczącemu komisji.

§ 26. 1. Radny otrzymuje dietę oraz zwrot kosztów podróży służbowych na zasadach określonych przepisami prawa i odrębną uchwałą Sejmiku.

2. Radnemu przysługuje prawo zwolnienia od obowiązku świadczenia pracy na czas umożliwiający mu branie udziału w pracach Sejmiku, jego organów wewnętrznych oraz Zarządu. Podstawą zwolnienia jest zawiadomienie o zwołanej sesji Sejmiku lub posiedzeniu komisji oraz Zarządu, względnie wystawione przez Przewodniczącego Sejmiku polecenie wyjazdu służbowego.

§ 27. 1. Radny ma prawo w każdym momencie obrad zgłaszać wnioski formalne, których treść określa § 52 ust.2.

2. Radny ma prawo kierować do Przewodniczącego Sejmiku pisemne wnioski o podjęcie działania lub poprawę stanu funkcjonowania Sejmiku i jego organów.

§ 28. 1. Wykonując mandat radnego w ramach funkcji kontrolnych Sejmiku, radny lub grupa radnych mogą składać interpelacje lub zapytania.

2. Adresatem interpelacji i zapytania jest Zarząd.

3. Przewodniczący Sejmiku prowadzi wykaz zgłoszonych interpelacji i zapytań, w którym powinny być zawarte informacje o sposobie i terminach ich załatwienia.

§ 29. 1. Interpelacje składa się w sprawach o zasadniczym znaczeniu, należących do kompetencji organów samorządu Województwa.

2. Interpelacje składa się na piśmie Przewodniczącemu Sejmiku. Powinna ona zawierać przedstawienie stanu faktycznego będącego jej przedmiotem oraz wynikające z pytania skierowane do adresata. Przewodniczący Sejmiku niezwłocznie przekazuje interpelację adresatowi.

3. Adresat interpelacji zobowiązany jest do udzielenia odpowiedzi na piśmie w ciągu 14 dni od jej otrzymania. Odpowiedź przekazuje się zgłaszającemu interpelację i Przewodniczącemu Sejmiku, który w punkcie porządku obrad „interpelacje i zapytania” informuje Sejmik o zgłoszonych między sesjami interpelacjach i otrzymanych odpowiedziach.

4. Radny ma prawo poinformowania Sejmiku, czy uznaje odpowiedź za wystarczającą, i wnieść o jej odczytanie. Adresat interpelacji zobowiązany jest do uzasadnienia swojej odpowiedzi.

5. W przypadku stwierdzenia przez składającego interpelację, że nie zadawała go odpowiedź pisemna i dodatkowe wyjaśnienia ustne na sesji, Sejmik na jego wniosek może zażądać dodatkowych wyjaśnień na piśmie.

§ 30. 1. Zapytania składa się w sprawach mniej złożonych, w szczególności w celu uzyskania informacji o faktach.

2. Zapytanie składa się na piśmie Przewodniczącemu Sejmiku nie później niż przed realizacją punktu porządku obrad „interpelacje i zapytania”.

3. Odpowiedź na zapytanie powinna być udzielona na sesji, na której zadano pytanie. W wyjątkowych sytuacjach, w razie braku możliwości udzielenia odpowiedzi na zapytanie w trakcie sesji, odpowiedzi udziela się zgłaszającemu na piśmie w ciągu 7 dni.

Rozdział 4

Kluby radnych

§ 31. 1. Radni mogą tworzyć kluby radnych.

2. Przynależność radnych do klubów jest dobrowolna.

3. Przynależność do klubu nie może ograniczać uprawnień radnych wynikających z ustawy i Statutu.

§ 32. 1. Warunkiem utworzenia klubu jest pisemne zadeklarowanie w nim udziału, przez co najmniej pięciu radnych.

2. Członkowie klubu wybierają spośród siebie przewodniczącego klubu, który reprezentuje klub na zewnątrz i organizuje jego prace.

3. Fakt powstania klubu musi być zgłoszony Przewodniczącemu Sejmiku. W zgłoszeniu tym podaje się nazwę klubu, imię i nazwisko przewodniczącego klubu oraz członków klubu. W przypadku zmiany tych danych informuje się o tym Przewodniczącego Sejmiku.

§ 33. 1. Upływ kadencji Sejmiku jest równoznaczny z rozwiązaniem klubów.

2. Klub ulega rozwiązaniu z chwilą, gdy liczba jego członków spadnie poniżej pięciu.

3. Klub może ulec rozwiązaniu na mocy decyzji jego członków.

§ 34. 1. Kluby powinny mieć zagwarantowaną reprezentację w poszczególnych komisjach Sejmiku i w tym celu przedstawiają kandydatury członków komisji w trakcie procedury ustalania składów osobowych komisji oraz dokonywania ich zmiany przez Sejmik.

2. W skład komisji powinni wchodzić przedstawiciele więcej niż jednego klubu.

3. Uprawnienia klubów nie ograniczają kompetencji Sejmiku w ustalaniu składu osobowego komisji.

§ 35. Kluby mogą przedstawiać swoje stanowiska na sesji Sejmiku wyłącznie przez swych przedstawicieli.

§ 36. Kluby mogą organizować spotkania z wyborcami w poszczególnych okręgach wyborczych celem przedstawienia programu swojej działalności na forum Sejmiku, podejmowanych inicjatyw uchwałodawczych i wysłuchiwanie opinii mieszkańców Województwa o tych działaniach.

DZIAŁ III

Sesje Sejmiku i posiedzenia komisji

Rozdział 1

Zwoływanie sesji i posiedzeń komisji

§ 37. 1. Sejmik obraduje na sesjach zwoływanych przez Przewodniczącego Sejmiku, za wyjątkiem pierwszej sesji po wyborach, którą zwołuje podmiot wskazany w ustawie.

2. Komisje obradują na posiedzeniach zwoływanych przez przewodniczących komisji, za wyjątkiem pierwszego posiedzenia po wyborach, które zwołuje Przewodniczący Sejmiku.

§ 38. 1. Sesje zwołuje Przewodniczący Sejmiku zgodnie z harmonogramem rocznym ustalonym przez Przewodniczącego Sejmiku.

2. Przewodniczący Sejmiku zwołuje sesje poza terminami wynikającymi z harmonogramu w miarę potrzeb, których zaistnienie stwierdza; w tym zakresie może brać pod uwagę także wnioski Zarządu.

§ 39. 1. Przewodniczący Sejmiku jest zobowiązany zwołać sesję Sejmiku na wniosek grupy radnych na zasadach określonych w ustawie.

2. Wniosek radnych podpisany przez wnioskodawców musi zawierać porządek obrad, a do niego muszą być dołączone projekty uchwał przewidziane w porządku.

3. Wniosek zawierający wady lub braki Przewodniczący Sejmiku zwraca wnioskodawcom celem usunięcia wad lub uzupełnienia braków.

4. W razie zbiegu kilku wniosków Przewodniczący Sejmiku zwołuje kolejne sesje zgodnie z terminami wpływu wniosków lub podejmuje mediacje z wnioskodawcami celem umożliwienia zwołania sesji realizującej wszystkie wnioski łącznie.

§ 40. 1. Posiedzenia komisji zwoływane są zgodnie z planem pracy komisji w roku kalendarzowym. Poza terminami ustalonymi w planie posiedzenia komisji zwoływane są w miarę potrzeby.

2. Posiedzenia komisji zwołuje jej przewodniczący z własnej inicjatywy lub na wniosek co najmniej 1/2 składu komisji albo na wniosek Przewodniczącego Sejmiku.

3. Zwołanie posiedzenia komisji powinno być połączone z podaniem porządku dziennego. W przypadku zwołania posiedzenia na wniosek Przewodniczącego Sejmiku lub co najmniej 1/2 składu komisji, przedmiot posiedzenia określa wnioskodawca.

4. Materiały będące przedmiotem pracy komisji członkowie komisji powinni otrzymać na 3 dni przed posiedzeniem.

5. Jeżeli porządek posiedzenia komisji przewiduje rozpatrywanie spraw związanych bezpośrednio z zakresem przedmiotowym działania innej komisji, przewodniczący zawiadamia o posiedzeniu przewodniczącego właściwej komisji.

6. O terminach posiedzeń komisji, podczas których opiniowane są projekty uchwał, powiadamia się wnioskodawców. W przypadku zwołania posiedzenia komisji w trybie pilnym, powiadamia się wnioskodawców równocześnie z członkami komisji.

§ 41. 1. Przewodniczący Sejmiku zwołuje posiedzenia wspólne wszystkich komisji Sejmiku i przewodniczy jego obradom.

2. Posiedzenia wspólne, co najmniej dwóch komisji oraz zespołów, o których mowa w § 18 pkt 3 zwołują ich przewodniczący, działając w porozumieniu z Przewodniczącym Sejmiku, który wyznacza osobę prowadzącą obrady.

Rozdział 2

Porządek obrad

§ 42. 1. Porządek obrad sesji ustala Przewodniczący Sejmiku, uwzględniając wniosek Marszałka w sprawie projektów uchwał przygotowanych przez Zarząd.

2. W przypadku sesji zwoływanej na wniosek radnych porządek dołączany jest do wniosku, o którym mowa w art.21 ust.7 ustawy.

3. Radni i komisje oraz kluby mogą wskazać Przewodniczącemu Sejmiku sprawy, które powinny znaleźć się w porządku zwoływanej sesji.

4. Przewodniczący Sejmiku, przygotowując porządek obrad, może w tym zakresie korzystać z opinii wiceprzewodniczących Sejmiku i przewodniczących klubów.

§ 43. 1. Przewodniczący Sejmiku ustala: porządek obrad, miejsce, dzień i godzinę rozpoczęcia sesji. Przy podejmowaniu decyzji o zwołaniu sesji powinny być gotowe projekty uchwał, które będą przedmiotem obrad, a także materiały niezbędne radnym do czynnego uczestnictwa w obradach.

2. Zawiadomienie o zwołaniu sesji wraz z porządkiem obrad i projektami uchwał winno być doręczone radnym na 5 dni przed dniem rozpoczęcia obrad. W sytuacjach wymagających niezwłocznego zwołania sesji, termin zawiadomienia dostosowany jest do tej okoliczności.

3. Zawiadomienia oraz materiały niezbędne do udziału w sesji doręczane są drogą elektroniczną. Na uzasadniony wniosek radnego zawiadomienia i materiały mogą być doręczane w wersji nieelektronicznej.

§ 44. Porządek sesji Sejmiku zawiera w szczególności:

- 1) rozpatrzenie wniosków o zmianę porządku obrad;
- 2) informacje i komunikaty Przewodniczącego Sejmiku i Marszałka;
- 3) uchwały zawierające rozstrzygnięcia, rezolucje, apele i stanowiska;
- 4) interpelacje i zapytania;
- 5) przyjęcie protokołu z poprzedniej sesji;
- 6) wolne wnioski i oświadczenia.

§ 45. 1. Porządek pierwszej sesji w kadencji zawiera:

- 1) ślubowanie radnych;
- 2) wybór Przewodniczącego Sejmiku.

2. Po przejściu prowadzenia obrad przez nowo wybranego Przewodniczącego Sejmiku dopuszcza się zgłoszenie wniosków o rozszerzenie porządku obrad o wybór Wiceprzewodniczących Sejmiku, Marszałka i w miarę możliwości pozostałych członków Zarządu.

§ 46. 1. Do składania wniosków w sprawie zmiany porządku obrad uprawnieni są: Przewodniczący Sejmiku i Wiceprzewodniczący Sejmiku, komisje, kluby, Marszałek lub reprezentujący go członek Zarządu.

2. Wnioski złożone przez Marszałka nie później niż 7 dni przed rozpoczęciem sesji w sprawie wprowadzenia do porządku obrad projektów uchwał, których wnioskodawcą jest Zarząd, nie podlegają głosowaniu. Przewodniczący Sejmiku po otwarciu sesji przed rozpoczęciem punktu w sprawie zmian porządku obrad informuje Sejmik o wprowadzonych z mocy prawa punktach porządku obrad, o których mowa w zdaniu pierwszym.

§ 47. 1. Z każdego posiedzenia Sejmiku sporządza się protokół, który powinien zawierać:

- 1) numer, datę i miejsce posiedzenia oraz numery uchwał,
- 2) stwierdzenie prawomocności uchwał,
- 3) nazwiska nieobecnych radnych i członków Zarządu oraz nazwiska osób delegowanych na posiedzenie z Urzędu,
- 4) ustalany porządek obrad,
- 5) przebieg obrad, streszczenie przemówień i dyskusji oraz teksty zgłoszonych i uchwalonych wniosków,
- 6) stwierdzenie przyjęcia protokołu z poprzedniego posiedzenia,
- 7) czas trwania posiedzenia,
- 8) podpisy Przewodniczącego Sejmiku albo upoważnionego Wiceprzewodniczącego Sejmiku prowadzącego obrady i protokolanta.

2. Protokół przyjmuje się na sesji w ten sposób, że jeżeli nie wniesiono do niego zastrzeżeń lub poprawek, protokół uważa się za przyjęty. O przyjęciu lub odrzuceniu poprawek decyduje Sejmik bez dyskusji. Radni powinni mieć możliwość zapoznania się z tekstem protokołu na 7 dni przed sesją, na której protokół będzie przyjmowany.

3. Protokoły z obrad przechowuje się w komórce organizacyjnej, o której mowa w § 11.

4. Kopie przyjętych protokołów powinny być niezwłocznie przesłane do Zarządu.

5. Wyciągi z protokołu Zarząd przekazuje zainteresowanym wojewódzkim samorządowym jednostkom organizacyjnym.

§ 48. Do porządku posiedzeń komisji stosuje się odpowiednio przepisy odnoszące się do porządku obrad sesji Sejmiku.

§ 49. 1. Posiedzenia komisji są protokołowane. Protokół, po podpisaniu przez przewodniczącego komisji albo upoważnionego wiceprzewodniczącego prowadzącego obrady i protokolanta, przyjmowany jest przez komisję na następnym posiedzeniu.

2. Przepisy § 47 ust. 2 i 3 stosuje się odpowiednio.

Rozdział 3

Porządek i dyscyplina obrad

§ 50. Prowadzący obrady rozpoczyna sesję formułą „Otwieram sesję Sejmiku Województwa Dolnośląskiego Nr ..” (podając kolejny numer sesji w obrębie kadencji).

§ 51. 1. Obrady prowadzi Przewodniczący Sejmiku lub wyznaczony Wiceprzewodniczący Sejmiku według ustalonego porządku.

2. Prowadzący obrady udziela głosu w debacie przedstawicielom komisji (zaczynając od komisji właściwej dla danego punktu porządku obrad, a w dalszej kolejności według wyliczenia z § 20) i klubów (w kolejności od klubu najliczniejszego), a następnie radnym według kolejności wpisu na listę mówców. Przewodniczący komisji właściwych dla przedmiotu obrad, Marszałek lub osoba przez niego upoważniona otrzymują prawo głosu poza kolejnością.

3. Jeżeli Sejmik nie postanowi inaczej, łączny czas wystąpienia radnego nie powinien przekraczać 10 minut, a czas wystąpienia innych osób, o których mowa w ust. 2, nie powinien przekraczać 15 minut.

4. Wnioski merytoryczne radny może składać tylko w odniesieniu do problematyki będącej aktualnie przedmiotem obrad. Wnioski takie winny być przedłożone na piśmie prowadzącemu obrady, który niezwłocznie przekazuje je Zarządowi, komisji właściwej dla przedmiotu obrad oraz wnioskodawcy celem wydania opinii przed ich przegłosowaniem na sesji.

5. Po zabraniu głosu, radny w tym samym punkcie obrad, ma prawo do jednej repliki oraz gdy okoliczności repliki będą tego wymagały, do sprostowania własnej wypowiedzi. Czas repliki nie powinien przekraczać 3 minut, a sprostowania 1 minuty.

6. Prowadzący obrady za zgodą Sejmiku może udzielić głosu osobom spośród publiczności, jeżeli przed rozpoczęciem sesji zgłoszono pisemnie taki wniosek. W tym przypadku stosuje się ograniczenie czasu wystąpienia jak dla radnych, o którym mowa w ust. 3.

7. Po stwierdzeniu, że lista mówców została wyczerpana, Prowadzący obrady udziela głosu wnioskodawcy, a po jego wystąpieniu tylko w sprawach wniosków formalnych dotyczących trybu głosowania.

8. Punkt porządku obrad już wyczerpany nie może być ponownie przedmiotem obrad podczas tej samej sesji.

§ 52. 1. Poza porządkiem obrad radnym, klubom i komisjom służy prawo zgłaszania wniosków formalnych.

2. Przedmiotem wniosku formalnego może być wyłącznie:

- 1) sprawdzenie quorum,
- 2) zarządzenie przerwy,
- 3) ograniczenie czasu wystąpień dyskutantów,
- 4) głosowanie nad projektem bez dyskusji,
- 5) zakończenie dyskusji bez wyczerpania listy zgłoszonych radnych,
- 6) odesłanie projektu do komisji bez głosowania nad nim w porządku obrad,
- 7) reasumpcji głosowania,
- 8) głosowanie jawne imienne.

3. Sejmik rozstrzyga o sposobie rozpatrzenia wniosku po wysłuchaniu wnioskodawcy oraz głosów przeciwnych.

4. Odrzucony w głosowaniu wniosek formalny nie może być zgłoszony ponownie w tym samym punkcie porządku obrad.

§ 53. 1. Wnioski zgłaszane w punkcie porządku obrad „Wolne wnioski” winny być uzasadnione i przedłożone prowadzącemu obrady na piśmie najpóźniej przed rozpoczęciem tego punktu obrad.

2. Wnioski poddaje się głosowaniu i odnotowuje w protokole sesji.

§ 54. 1. Prowadzący obrady Sejmiku sprawuje kontrolę nad wystąpieniami mówców w dyskusji dbając o powagę obrad i sesji.

2. Prowadzący obrady jest zobowiązany do zwrócenia uwagi radnemu w przypadku wypowiedzi niezwiązanej z przedmiotem obrad, dopuszczania się pomówień lub naruszania dobrych obyczajów, przekraczania limitu czasowego wypowiedzi.

3. Jeżeli mimo zwróconej uwagi radny dopuszcza się nadal naruszania zasad wypowiedzi, prowadzący obrady zarządza odebranie głosu radnemu polecając zaprotokołować zarządzenie w protokole sesji.

§ 55. 1. W przypadku zachowania osób niebędących radnymi naruszającego powagę obrad i sesji prowadzący obrady wzywa je do zachowania spokoju pouczając o konsekwencjach prawnych przewidzianych w kodeksie wykroczeń. W razie niezastosowania się do wezwania prowadzący zarządza przerwę w obradach i nakazuje opuszczenie sali obrad przez osoby, które dopuściły się naruszenia porządku.

2. W przypadku zachowania osób będących radnymi naruszającego powagę obrad i sesji prowadzący obrady wzywa je do zachowania spokoju. W razie niezastosowania się do wezwania prowadzący zarządza przerwę w obradach i podejmuje mediacje z radnymi, którzy dopuścili się naruszenia porządku, celem umożliwienia kontynuacji obrad.

3. Obrady po przerwie zarządzonej w przypadku określonym w ust.1 i 2 wznawia się wyłącznie po zapewnieniu dalszego prowadzenia obrad z zachowaniem powagi sesji.

§ 56. 1. W trakcie sesji prowadzący obrady może zarządzać przerwy w obradach z inicjatywy własnej, na wniosek komisji lub klubu albo Zarządu.

2. Każdy z uprawnionych podmiotów może zgłosić wniosek o zarządzenie przerwy nie więcej niż dwa razy w ciągu sesji.

3. Ogłaszając przerwę w obradach, prowadzący podaje termin wznowienia obrad.

4. W wyniku zarządzonych przerw sesja Sejmiku może odbywać się na kilku posiedzeniach.

5. Zarządzenie przerwy powodujące wydłużenie obrad na więcej niż jedno posiedzenie wymaga zgody Sejmiku.

§ 57. Po wyczerpaniu porządku obrad prowadzący kończy sesję formułą „Zamykam ... sesję Sejmiku Województwa Dolnośląskiego”.

§ 58. Zasady określone w §50-57 stosuje się odpowiednio do prowadzenia obrad komisji.

§ 59. 1. W posiedzeniu komisji mogą uczestniczyć, bez prawa udziału w głosowaniu, z zachowaniem zasady jawności działania organów Województwa:

1) Przewodniczący Sejmiku, radni niebędący członkami komisji oraz członkowie Zarządu;

2) osoby zaproszone przez przewodniczącego komisji, a w szczególności kierownicy właściwych komórek organizacyjnych Urzędu, kierownicy wojewódzkich jednostek organizacyjnych właściwych ze względu na przedmiot działania i obrad komisji, po uzgodnieniu z Marszałkiem lub właściwym członkiem Zarządu.

2. Przewodniczący komisji, z własnej inicjatywy lub na wniosek komisji, może zaprosić na jej posiedzenie inne osoby, których obecność jest uzasadniona ze względu na przedmiot rozpatrywanej sprawy.

DZIAŁ VI

Uchwały Sejmiku i komisji

Rozdział 1

Postanowienia ogólne

§ 60. 1. Sejmik, rozpatrując sprawy na sesjach, podejmuje uchwały. W uchwałach Sejmik ustala sposoby rozwiązania zagadnień lub odnosi się do spraw będących przedmiotem obrad.

2. Treścią uchwały mogą być:

1) rozstrzygnięcia;

2) opinie, uzgodnienia, zatwierdzenia i wnioski przewidziane przepisami prawa;

3) apele, rezolucje i stanowiska;

4) postanowienia porządkowe.

3. Rozstrzygnięcia Sejmiku są odrębnymi aktami zawierającymi w szczególności:

1) tytuł, numer, datę i określenie przedmiotu rozstrzygnięcia zaczynające się od słów „w sprawie”;

2) podstawę prawną;

3) przepisy merytoryczne rozstrzygnięcia;
4) przepisy końcowe wskazujące organy odpowiedzialne za jego wykonanie oraz termin wejścia w życie.

4. W sprawach ogólnospołecznych Sejmik podejmuje rezolucje lub apele oraz zajmuje stanowiska.

5. W sprawach porządkowych Sejmik podejmuje postanowienia, których treść odnotowuje się w protokole z posiedzenia wraz z wynikiem głosowania.

§ 61. 1. Rozstrzygnięcia, opinie i stanowiska komisji podejmowane są w formie uchwał. Wraz z opinią lub stanowiskiem komisji, prezentowanym na sesjach, podaje się, jakim stosunkiem głosów zostały one przez komisję podjęte.

2. Jeżeli podstawą dla podjęcia uchwały przez Sejmik jest uchwała komisji, przewodniczący komisji lub upoważniona przez niego osoba przedstawia wraz z uchwałą także głosy mniejszości w komisji.

Rozdział 2

Procedura uchwałodawcza

§ 62. 1. Inicjatywa uchwałodawcza przysługuje:

- 1) co najmniej 3 radnym,
- 2) Przewodniczącemu Sejmiku,
- 3) komisji,
- 4) klubowi,
- 5) Zarządowi,
- 6) Marszałkowi.

2. Występując z wnioskiem, grupa radnych, komisja oraz klub wskazują jednocześnie przedstawiciela upoważnionego do reprezentowania wnioskodawcy w pracach nad tym projektem.

3. Projekty uchwał złożone przed terminem określonym w § 43 ust. 2, a nieumieszczone w porządku obrad wnioskodawca może zgłosić w trybie § 46 ust. 1.

4. Projekty uchwał powinny być przekazane na piśmie do komórki, o której mowa w § 11, z dołączonym uzasadnieniem prawnym i faktycznym określającym potrzebę ich podjęcia.

5. Uchwała powinna być sformułowana w sposób zrozumiały, zwięzły i logiczny oraz poprawny pod względem językowym.

6. Po wniesieniu projektu wnioskodawcom służy prawo zgłoszenia na sesji poprawek autorskich, jeżeli w okresie między zakończeniem prac nad projektem a dniem sesji zachodzą okoliczności uzasadniające zmianę ostatecznej jego wersji.

7. Wnioskodawca projektu uchwały może wycofać projekt z procesu uchwałodawczego, którego był inicjatorem, do momentu rozpoczęcia procedowania go przez Sejmik. Wniosek, o którym mowa w zdaniu pierwszym, jest wnioskiem formalnym i rozpatrywany jest przez Sejmik jako wniosek o zmianę porządku obrad.

§ 63. Przewodniczący Sejmiku zwraca wnioskodawcy projekt uchwały niespełniający wymogów określonych w § 62 ust. 2, 4 i 5 celem usunięcia wskazanych uchybień.

§ 64. 1. Projekt uchwały, niezakwestionowany w trybie § 63, Przewodniczący Sejmiku przekazuje Zarządowi, klubom, właściwym komisjom oraz radnym niezrzeszonym, wyznaczając przy tym komisję odpowiedzialną za przygotowanie merytorycznej opinii do projektu.

2. W wypadku uzupełnienia porządku obrad o projekty uchwał zgłoszone w trybie innym aniżeli określony w § 46 ust. 2, projekt powinien być niezwłocznie przekazany klubom, właściwym komisjom, radnym niezrzeszonym, a także Zarządowi celem uzyskania opinii przed debatą plenarną nad nim.

3. Opinię formalnoprawną do projektu sporządza komisja właściwa w zakresie prac uchwałodawczych, a do projektów pochodzących od Zarządu również radca prawny Urzędu Marszałkowskiego.

4. Opinie, o których mowa w ust. 1-3, przedstawia się na sesji po zapoznaniu Sejmiku z projektem uchwały.

§ 65. Projekty uchwał przewidziane w porządku obrad zamieszczane są w Biuletynie Informacji Publicznej.

§ 66. Projekt uchwały przyjęty w trybie § 46 ust. 2, rozpatrywany jest przez Sejmik po niezwłocznym zaopiniowaniu pod względem formalnoprawnym, przez komisję właściwą w zakresie prac uchwałodawczych oraz komisję odpowiedzialną za jego ocenę merytoryczną.

§ 67. 1. Po zakończeniu debaty plenarnej nad projektem uchwały, jednak nie później niż do końca sesji, Sejmik może przyjąć uchwałę.

2. Sejmik może skierować projekt każdej uchwały do drugiego czytania, określając jednocześnie termin zgłaszania dalszych wniosków merytorycznych do projektu.

3. Procedury drugiego czytania wymagają projekty uchwał dotyczących:

- 1) Statutu Województwa;
- 2) strategii rozwoju Województwa;
- 3) Priorytetów współpracy zagranicznej Województwa;
- 4) planów zagospodarowania przestrzennego Województwa.

4. Wnioski, o których mowa w ust. 2, składane są na piśmie Przewodniczącemu.

5. Sejmik, w trakcie drugiego czytania, rozpatruje wnioski zgłoszone w trakcie pierwszego czytania oraz w terminie, o którym mowa w ust. 2, po wysłuchaniu opinii właściwej komisji. W trakcie drugiego czytania nie przeprowadza się dyskusji.

§ 68. Sejmik podejmuje uchwały w głosowaniu jawnym lub jawnym imiennym zwykłą większością głosów w obecności co najmniej połowy ustawowego składu Sejmiku, jeżeli ustawy nie stanowią inaczej.

§ 69. Kolejność głosowania wniosków dotyczących projektów uchwał Sejmiku, o których mowa w § 60 ust. 2, jest następująca:

- 1) głosowanie za odrzuceniem projektu w całości;
- 2) głosowanie za przyjęciem projektu bez poprawek;
- 3) głosowanie za odesłaniem projektu do drugiego czytania;
- 4) głosowanie poprawek ujętych w opinii klubu, komisji, Zarządu lub zgłoszonych na sesji przez radnych, przy czym w pierwszej kolejności głosuje się wnioski, których przyjęcie lub odrzucenie rozstrzyga o innych wnioskach;
- 5) głosowanie projektu w całości z przyjętymi poprawkami.

§ 70. 1. Zwykła większość głosów jest to taka liczba głosów „za”, która przewyższa co najmniej o jeden głos liczbę głosów „przeciw”.

2. Bezwzględna większość głosów oznacza, iż wymagana jest liczba głosów „za” przewyższająca, co najmniej o jeden głos sumę pozostałych ważnie oddanych głosów („przeciw” i „wstrzymujący”).

3. Bezwzględna większość głosów ustawowego składu Sejmiku oznacza liczbę całkowitą ważnych głosów oddanych „za”, przewyższającą połowę ustawowego składu Sejmiku, a zarazem tej połowie najbliższą.

§ 71. 1. W głosowaniu jawnym radni głosują przez podniesienie ręki oraz potwierdzenie tego faktu przez przyciśnięcie odpowiedniego przycisku w przypadku wykorzystywania elektronicznego urządzenia do obliczania głosów.

2. Głosowanie jawne imienne odbywa się przez użycie kart do głosowania podpisanych imieniem i nazwiskiem. Przy użyciu elektronicznego urządzenia do obliczania głosów w głosowaniu jawnym imiennym obok nazwiska i imienia radnego zostaje uwidoczniony sposób oddania głosu. Prowadzący obrady informuje radnych o sposobie głosowania. Lista osób głosujących „za”, „przeciw” i „wstrzymujących się” stanowi załącznik do protokołu sesji (z zaznaczeniem, do którego punktu obrad się odnosi).

3. W głosowaniu tajnym radni głosują na kartach, przy czym za głosy ważne uznaje się oddane na urzędowej karcie do głosowania i zgodnie z ustalonymi zasadami.

4. Karty, o których mowa w ust. 2 i 3, przechowywane są we właściwej komórce organizacyjnej Urzędu.

§ 72. 1. Głosowanie jawne przeprowadza prowadzący obrady przy pomocy wyznaczonych pracowników właściwej komórki organizacyjnej Urzędu.

2. Głosowanie jawne imienne i tajne przeprowadza komisja skrutacyjna, powołana na sesji spośród radnych. W przypadku użycia elektronicznego urządzenia do obliczania głosów do przeprowadzenia głosowania jawnego imiennego komisji skrutacyjnej nie powołuje się.

3. Komisja skrutacyjna składa się z co najmniej trzech członków.

§ 73. Przesłankami uzasadniającymi możliwość przeprowadzenia reasumpcji głosowania jawnego na tej samej sesji mogą być wątpliwości:

- 1) co do przebiegu głosowania;
- 2) co do obliczenia jego wyników;
- 3) co do przedmiotu głosowania.

Rozdział 3

Ogłaszanie uchwał

§ 74. 1. Przewodniczący Sejmiku podpisuje uchwały niezwłocznie po ich uchwaleniu.

2. Uchwały Sejmiku podlegają publikacji w Biuletynie Informacji Publicznej, a akty prawa miejscowego również w Dzienniku Urzędowym Województwa Dolnośląskiego. Publikacji w Dzienniku Urzędowym Województwa Dolnośląskiego podlegają inne uchwały, jeżeli taki obowiązek wynika z odrębnych ustaw.

3. Uchwały Sejmiku Marszałek przedstawia właściwym organom nadzoru w terminie 7 dni od dnia ich podjęcia.

4. Uchwała może być uchylona i znowelizowana w tym samym trybie, w jakim została uchwalona, o ile przepisy prawa nie stanowią inaczej.

5. Podanie treści uchwały do publicznej wiadomości przez obwieszczenie lub w inny zwyczajowo przyjęty sposób należy do Przewodniczącego Sejmiku. W przypadku, gdy wymagają tego odrębne przepisy, Przewodniczący Sejmiku przekazuje uchwałę do opublikowania w Dzienniku Urzędowym Województwa Dolnośląskiego.

6. Uchwały wchodzi w życie z dniem podjęcia, a akty prawa miejscowego po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia, jeżeli postanowienia uchwały, odrębne przepisy lub akty prawa miejscowego nie stanowią inaczej.

§ 75. 1. Przewodniczący Sejmiku prostuje w drodze obwieszczenia, z zastrzeżeniem ust. 2, oczywiste błędy językowe i rachunkowe w tekstach uchwał Sejmiku.

2. Sprostowanie błędów, o których mowa w ust. 1, w tekstach aktów Sejmiku ogłoszonych w Dzienniku Urzędowym Województwa Dolnośląskiego następuje na wniosek Przewodniczącego Sejmiku w drodze obwieszczenia Wojewody, ogłoszonego w Dzienniku Urzędowym Województwa Dolnośląskiego.

3. Sejmik może zobowiązać Przewodniczącego Sejmiku do opracowania i ogłoszenia jednolitego tekstu uchwały. Przepis ust.2 stosuje się odpowiednio.

DZIAŁ V

Kontrola sprawowana przez Sejmik

Rozdział 1

Procedura kontrolna Komisji Rewizyjnej i pozostałych komisji

§ 76. 1. Komisja Rewizyjna przeprowadza kontrolę w oparciu o plan kontroli przyjęty uchwałą Sejmiku oraz w sprawach zleconych przez Sejmik.

2. Uchwała Sejmiku w sprawie przeprowadzenia kontroli przez Komisję Rewizyjną określa przedmiot, zakres i czas jej trwania.

3. Kontrole przeprowadzają zespoły kontrolne, w składzie, co najmniej 3-osobowym, wyznaczone przez Komisję Rewizyjną.

4. Przewodniczącego zespołu kontrolnego wyznacza Komisja Rewizyjna.

5. Marszałek, na wniosek przewodniczącego Komisji Rewizyjnej, może w razie potrzeby powołać specjalistów z dziedziny odpowiadającej przedmiotowi kontroli.

6. Wniosek o powołanie specjalistów, o których mowa w ust. 5, przewodniczący Komisji Rewizyjnej przedkłada Marszałkowi, za pośrednictwem Przewodniczącego Sejmiku, na co najmniej 2 tygodnie przed planowanym posiedzeniem Komisji Rewizyjnej.

§ 77. Zespół kontrolny ma prawo:

- 1) wstępu do pomieszczeń jednostki kontrolowanej;
- 2) wglądu w dokumenty związane z prowadzoną kontrolą;
- 3) wezwania do złożenia wyjaśnień pracowników jednostki kontrolowanej, przy czym na żądanie pracownika wyjaśnienia są protokołowane.

§ 78. Kierownik kontrolowanej jednostki zobowiązany jest do:

- 1) zapewnienia zespołowi kontrolnemu warunków lokalowych i technicznych oraz udostępnienia niezbędnych dokumentów;
- 2) wyjaśnienia w formie pisemnej przyczyn nie udostępnienia zespołowi kontrolnemu niezbędnych dokumentów.

§ 79. 1. Po przeprowadzeniu kontroli, zespół kontrolny sporządza protokół kontroli.

2. Protokół, o którym mowa w ust. 1, podpisują członkowie zespołu kontrolnego, a następnie niezwłocznie przedstawiają Komisji Rewizyjnej.

§ 80. 1. Komisja Rewizyjna akceptuje protokół kontroli, a następnie przekazuje kierownikowi jednostki kontrolowanej.

2. Protokół kontroli podpisuje kierownik jednostki kontrolowanej lub osoba przez niego upoważniona.

§ 81. 1. Kierownikowi jednostki kontrolowanej lub osobie przez niego upoważnionej przysługuje, przed podpisaniem protokołu kontroli, prawo zgłoszenia do Komisji Rewizyjnej umotywowanych zastrzeżeń, co do ustaleń zawartych w protokole kontroli.

2. Zastrzeżenia należy zgłosić na piśmie w terminie 14 dni od dnia otrzymania protokołu kontroli.

3. W razie zgłoszenia umotywowanych zastrzeżeń, co do ustaleń zawartych w protokole kontroli, Komisja Rewizyjna jest obowiązana zlecić zespołowi kontrolnemu dokonanie ich analizy i w miarę potrzeby podjęcie dodatkowych czynności kontrolnych, a w przypadku stwierdzenia zasadności zastrzeżeń zmienić lub uzupełnić odpowiednią część protokołu kontroli.

4. W razie nieuwzględnienia zastrzeżeń w całości lub w części, Komisja Rewizyjna podejmuje uchwałę i przekazuje kierownikowi jednostki kontrolowanej lub osobie przez niego upoważnionej.

5. Jeżeli kierownik jednostki kontrolowanej lub osoba przez niego upoważniona nadal podtrzymuje zastrzeżenia, Komisja Rewizyjna przedkłada całość sprawy do rozpatrzenia przez Sejmik.

6. W przypadku odmowy podpisania protokołu kontroli, przepisy ust. 3-5 stosuje się odpowiednio.

§ 82. 1. Po upływie terminu, o którym mowa w § 81 ust. 2, zespół kontrolny sporządza wystąpienie pokontrolne, które następnie przekazuje Komisji Rewizyjnej do zaakceptowania.

2. Wystąpienie pokontrolne zawiera oceny kontrolowanej działalności, wynikające z ustaleń opisanych w protokole kontroli, a w przypadku stwierdzenia nieprawidłowości – także uwagi i wnioski w sprawie ich usunięcia.

3. Zaakceptowane wystąpienie pokontrolne Komisja Rewizyjna przekazuje kierownikowi jednostki kontrolowanej.

4. Termin na rozpatrzenie przez kierownika jednostki kontrolowanej wniosków i uwag, o których mowa w ust. 2, nie może być krótszy niż 14 dni.

§ 83. 1. Kierownik jednostki kontrolowanej może, w terminie 7 dni od dnia otrzymania wystąpienia pokontrolnego, zgłosić do Komisji Rewizyjnej umotywowane zastrzeżenia w sprawie zawartych w nim ocen, uwag i wniosków. Do zgłaszania i rozpatrywania tych zastrzeżeń przepisy § 81 ust. 3-5 stosuje się odpowiednio.

2. Kierownik jednostki kontrolowanej jest zobowiązany, w terminie określonym w wystąpieniu pokontrolnym, poinformować Komisję Rewizyjną o sposobie wykorzystania uwag i wykonania wniosków oraz podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

3. W przypadku wniesienia zastrzeżeń w sprawie ocen, uwag i wniosków zawartych w wystąpieniu pokontrolnym termin, o którym mowa w ust. 2, liczy się od dnia otrzymania uchwały, o której mowa w § 81 ust. 4.

§ 84. Komisja Rewizyjna przedstawia Sejmikowi sprawozdanie z przeprowadzonych kontroli raz na 6 miesięcy lub po zakończeniu kontroli wyznaczonych przez Sejmik. Sprawozdanie powinno zawierać w szczególności: zwięzły opis wyników kontroli ze wskazaniem źródeł i przyczyn ujawnionych nieprawidłowości i osób odpowiedzialnych za ich powstanie oraz sprawozdanie z realizacji wniosków i zaleceń pokontrolnych.

§ 85. Przepisy powyższe stosuje się do kontroli przeprowadzanej przez komisje Sejmiku w zakresie ich właściwości przedmiotowej podejmowanych na podstawie planu pracy zatwierdzonego przez Sejmik lub zleczanych doraźnie w uchwale Sejmiku.

Rozdział 2

Procedura rozpatrywania skarg na działalność Zarządu i Marszałka

§ 86. 1. W zakresie rozpatrywania skarg na działalność Zarządu i Marszałka stosuje się przepisy Kodeksu oraz niniejszego Statutu.

2. Postanowienia dotyczące skarg w dalszej części Statutu odnoszą się do wniosków, jeśli przepisy Kodeksu nie stanowią inaczej.

3. Przyjmowanie i koordynowanie procedury rozpatrywania i załatwiania skarg i wniosków spoczywa na Przewodniczącym Sejmiku.

4. Skargi i wnioski mogą być wnoszone pisemnie, telegraficznie lub za pomocą dalekopisu, telefaksu, poczty elektronicznej, a także ustnie do protokołu.

§ 87. 1. Skargi i wnioski przyjmują:

1) Przewodniczący Sejmiku i Wiceprzewodniczący Sejmiku w wyznaczonych dniach i godzinach pełnienia dyżurów w siedzibie Sejmiku

2) radni w trakcie dyżurów według ustalonego przez nich harmonogramu w siedzibie Sejmiku

3) pracownicy komórki Urzędu Marszałkowskiego obsługującej Sejmik wyznaczeni przez Przewodniczącego Sejmiku w czasie, kiedy żaden radny ani Przewodniczący lub Wiceprzewodniczący nie pełnią dyżuru, a także obsługujący urządzenia łączności.

2. W celu zapewniania możliwości złożenia skargi Przewodniczący Sejmiku lub wyznaczony przez niego Wiceprzewodniczący, co najmniej raz w tygodniu przyjmuje w sprawach skarg, w miejscu, dniach i godzinach wyznaczonych przez Przewodniczącego Sejmiku i podanych do publicznej wiadomości na tablicy informacyjnej siedziby Sejmiku i na stronie internetowej BIP.

3. Do przyjmowania skarg i wniosków przez radnych przepis ust.2 stosuje się odpowiednio.

4. Pracownicy komórki Urzędu Marszałkowskiego obsługującej Sejmik, o których mowa w ust.1 pkt.3 przyjmują skargi i wnioski w godzinach pracy Urzędu Marszałkowskiego.

§ 88. W razie zgłoszenia skargi lub wniosku ustnie przyjmujący jest zobowiązany sporządzić protokół, który podpisują wnoszący i przyjmujący.

§ 89. Wszystkie skargi i wnioski są rejestrowane w centralnym rejestrze skarg i wniosków Urzędu. Pracownik Urzędu prowadzący rejestr informuje Przewodniczącego Sejmiku o toku rozpatrywania i załatwiania skargi i upływie terminów przewidzianych Kodeksem oraz uchwałą.

§ 90. 1. Wiceprzewodniczący Sejmiku, radni i pracownicy komórki Urzędu Marszałkowskiego obsługującej Sejmik niezwłocznie przekazują Przewodniczącemu Sejmiku przyjęte skargi lub wnioski.

2. Przewodniczący Sejmiku dokonuje wstępnej kwalifikacji skargi lub wniosku w zakresie ustalenia kwalifikacji prawnej zgłoszenia, właściwości podmiotowej Sejmiku w sprawie i niezwłocznie nadaje wniesionej skardze dalszy bieg.

3. W razie wątpliwości, co do kwalifikacji skargi lub braków zgłoszenia uniemożliwiających jej rozpatrzenie, Przewodniczący Sejmiku zwraca się do skarżącego o uściślenie zarzutów lub uzupełnienie braków.

4. Skargi nieopatrzone imieniem, nazwiskiem i adresem skarżącego (skargi anonimowe) pozostawiane są bez rozpatrzenia.

§ 91. 1. W terminie do 7 dni skarga niepodlegająca rozpatrzeniu przez Sejmik, przekazywana jest organowi właściwemu do jej rozpatrzenia z powiadomieniem wnoszącego o adresacie i terminie przekazania.

2. Jeżeli skarga:

- 1) powoduje wszczęcie postępowania administracyjnego w trybie art. 233 Kodeksu
- 2) stanowi dokument lub materiał w toczącym się postępowaniu administracyjnym w trybie art.234 Kodeksu
- 3) stanowi żądanie wznowienia postępowania w trybie art. 235 Kodeksu
- 4) stanowi żądanie stwierdzenia nieważności decyzji albo jej uchylenia lub zmiany w trybie art. 235 Kodeksu zostaje przekazana organowi właściwemu w rozumieniu art. 236 Kodeksu. Przepis ust. 1 stosuje się odpowiednio.

§ 92. 1. Skarga, której rozpatrzenie należy do właściwości Sejmiku, kierowana jest do:

- 1) Komisji Rewizyjnej – celem merytorycznego rozpatrzenia skargi, w terminie wyznaczonym przez Przewodniczącego Sejmiku w sposób umożliwiający przedstawienie skargi, wraz z projektem stanowiska Sejmiku, na sesji wypadającej w okresie jednego miesiąca od dnia złożenia skargi,
- 2) odpowiedniej przedmiotowo komisji – do wiadomości,
- 3) Marszałka lub Zarządu – dla umożliwienia złożenia wyjaśnień w sprawach stanowiących treść skargi, w terminie wyznaczonym przez Przewodniczącego Sejmiku nie dłuższym jednak niż 7 dni.

2. Przewodniczący Sejmiku zawiadamia składającego skargę o podjętych czynnościach z ust. 1.

§ 93. 1. Komisja Rewizyjna rozpatrująca skargę może:

- 1) wystąpić do Marszałka lub Zarządu o złożenie wyjaśnień w zakresie zarzutów skargi oraz o udostępnienie dokumentacji sprawy, której dotyczy skarga,
- 2) przeprowadzić w niezbędnym zakresie postępowanie wyjaśniające, w tym dowodowe, według reguł określonych w kodeksie.

2. Komisja Rewizyjna rozpatrując skargę, przygotowuje projekt stanowiska Sejmiku w sprawie skargi, w formie projektu uchwały wraz z uzasadnieniem.

§ 94. Sejmik na sesji podejmuje uchwałę w sprawie załatwienia skargi, w której:

- 1) uwzględnia skargę uzasadnioną, z ewentualnym zaleceniem Marszałkowi lub Zarządowi sposobu postępowania w sprawie będącej przedmiotem skargi,
- 2) nie uwzględnia skargi, jeżeli zarzuty skargi nie znajdują potwierdzenia w toku jej rozpatrywania,
- 3) nie uwzględnia skargi, jeżeli zachodzą przesłanki art.239 Kodeksu.

§ 95. Przewodniczący Sejmiku zawiadamia skarżącego o:

- 1) rozpatrzeniu skargi po terminie przewidzianym prawem, z podaniem przyczyn zwłoki i z wyznaczeniem innego terminu,

- 2) terminie sesji, na której skarga będzie załatwiana,
- 3) sposobie załatwienia skargi przez Sejmik, przy czym w przypadku nieuwzględnienia skargi, zawiadomienie musi zawierać uzasadnienie uchwały w tej sprawie.

TYTUŁ III

ZARZĄD I WOJEWÓDZKA SAMORZĄDOWA ADMINISTRACJA ZESPOŁONA

DZIAŁ I Zarząd

Rozdział 1

Ustrój wewnętrzny Zarządu i wybór składu osobowego

§ 96. 1. Organem wykonawczym Województwa jest Zarząd.

2. Zarząd działa z zachowaniem zasady kolegialności i wykonuje swoje zadania przy pomocy Urzędu, wojewódzkich samorządowych jednostek organizacyjnych lub wojewódzkich osób prawnych.

§ 97. Do zadań Zarządu należą sprawy określone w ustawie i innych przepisach prawa, a w szczególności:

1) podejmowanie uchwał w sprawach zwykłego zarządu mieniem samorządu Województwa, a zwłaszcza:

a) zaciąganie zobowiązań w zakresie podejmowanych inwestycji i remontów o wartości nieprzekraczającej sumy ustalonej corocznie przez Sejmik,

b) zaciąganie pożyczek i kredytów krótkoterminowych o łącznej wartości nieprzekraczającej wielkości ustalonej przez Sejmik na dany rok budżetowy,

c) decydowanie o wydatkach koniecznych nieujętych w budżecie,

d) występowanie z wnioskiem o przekazanie mienia Skarbu Państwa będącego we władaniu państwowych osób prawnych, służącego wykonywaniu zadań gospodarczych przekraczających zakres użyteczności publicznej,

e) wykonywanie praw majątkowych nienależących do innych wojewódzkich osób prawnych,

f) udzielanie zgody na zbycie, na zmianę przeznaczenia składników mienia wojewódzkich osób prawnych, a służących do powszechnego użytku lub bezpośredniego zaspokojenia potrzeb publicznych i przedmiotów posiadających szczególną wartość naukową, historyczną, kulturalną lub przyrodniczą, na zasadach ustalonych uchwałą Sejmiku,

g) udzielanie pracownikom Urzędu upoważnienia do składania oświadczeń woli związanych z prowadzeniem bieżącej działalności Województwa;

2) wnoszenie, cofanie i zbywanie udziałów oraz zbywanie, nabywanie i wykup obligacji na zasadach określonych przez Sejmik;

3) decydowanie o wszczęciu i rezygnacji ze sporu sądowego oraz o zawarciu ugody w sprawach prywatnoprawnych;

4) udzielanie kierownikom wojewódzkich jednostek organizacyjnych nieposiadającym osobowości prawnej pełnomocnictwa do zarządzania mieniem w tych jednostkach oraz udzielanie zgody na czynności przekraczające zakres pełnomocnictwa;

5) informowanie mieszkańców o założeniach budżetu, kierunkach polityki społeczno-gospodarczej i wykorzystaniu środków budżetowych;

6) uchwalanie, zatwierdzanie regulaminów organizacyjnych oraz porządkowych jednostek organizacyjnych pozostających w strukturach samorządu Województwa.

§ 98. Zarząd odpowiada za prawidłowe wykonywanie budżetu.

§ 99. 1. W skład Zarządu wchodzi:

- 1) Marszałek jako Przewodniczący Zarządu,
- 2) dwóch Wicemarszałków,
- 3) dwóch pozostałych członków Zarządu.

2. Z członkami Zarządu wymienionymi w ust. 1 pkt 1-3 nawiązuje się stosunek pracy na podstawie wyboru.

§ 100. Członków Zarządu wybiera Sejmik w odrębnych głosowaniach.

§ 101. 1. Kandydata na Marszałka może zgłosić, co najmniej $\frac{1}{4}$ ustawowego składu Sejmiku.

2. Kandydat musi być obecny na sali obrad i wyrazić zgodę na wybór.

3. Po zakończeniu zgłaszania kandydatów odbywa się publiczne przesłuchanie w zakresie koncepcji realizacji zadań Województwa.

4. Wybór Marszałka odbywa się na karcie do głosowania, na której umieszczeni są wszyscy zgłoszeni kandydaci, a za głos ważny uznaje się kartę, na której dokonano niezbędnych skreśleń, pozostawiając, nie więcej niż jednego kandydata lub skreślając wszystkich kandydatów (głos przeciw).

§ 102. 1. Wybrany Marszałek zgłasza kandydatów na Wicemarszałków oraz pozostałych członków Zarządu.

2. W stosunku do kandydatów § 101 ust. 2 i 3 stosuje się odpowiednio.

3. Głosowanie nad każdym z kandydatów odbywa się osobno.

4. W razie odrzucenia zgłoszonego kandydata procedurę wyboru z ust. 1-3 powtarza się ponownie, zgłaszając innych kandydatów.

Rozdział 2

Marszałek i Wicemarszałkowie

§ 103. Marszałek przewodniczy Zarządowi, organizując jego pracę i w tym zakresie:

- 1) zwołuje posiedzenia Zarządu,
- 2) ustala porządek obrad Zarządu i przewodniczy jego obradom,
- 3) nadzoruje wykonanie uchwał Zarządu.

§ 104. Poza przewodniczeniem Zarządowi do zadań Marszałka należy:

- 1) kierowanie pracą Urzędu;
- 2) sprawowanie funkcji zwierzchnika służbowego pracowników Urzędu i kierowników wojewódzkich samorządowych jednostek organizacyjnych;
- 3) dokonywanie czynności w sprawach z zakresu prawa pracy w stosunku do członków Zarządu i pracowników Urzędu oraz kierowników wojewódzkich samorządowych jednostek organizacyjnych;
- 4) reprezentowanie Województwa na zewnątrz;
- 5) podpisywanie decyzji wydanych przez Zarząd w sprawach z zakresu administracji publicznej;
- 6) wydawanie decyzji administracyjnych w zakresie przewidzianym przepisami prawa;
- 7) przedstawianie organom nadzoru uchwał Sejmiku i Zarządu, podlegających nadzorowi w terminie 7 dni od dnia ich podjęcia;
- 8) wnioskowanie w sprawie wyboru i odwołania członków Zarządu;
- 9) wnioskowanie w sprawie powołania i odwołania Skarbnika Województwa.

§ 105. 1. Marszałek wyznacza pisemnie spośród Wicemarszałków swego zastępcę na czas nieobecności.

2. Zastępca przejmuje zadania określone w § 103 w przypadku nieobecności Marszałka.

3. Zarząd, w drodze odrębnej uchwały, dokonuje rzeczowego podziału zadań przypisanych poszczególnym członkom zarządu.

Rozdział 3

Posiedzenia Zarządu

§ 106. Zarząd obraduje i podejmuje uchwały na posiedzeniach zwoływanych nie rzadziej niż raz w tygodniu, w dniu wyznaczonym przez Marszałka. Postanowienia § 105 ust. 1 i 2 stosuje się odpowiednio.

§ 107. 1. Członkowie Zarządu oraz Skarbnik zobowiązani są do brania udziału w pracach Zarządu.

2. W posiedzeniach Zarządu mogą uczestniczyć Przewodniczący Sejmiku i Wiceprzewodniczący Sejmiku, przewodniczący właściwej komisji, a także inne zaproszone przez Marszałka osoby.

§ 108. 1. Obsługę administracyjno-biurową posiedzeń Zarządu zapewnia właściwa komórka organizacyjna Urzędu, która ponadto prowadzi rejestr i zbiór uchwał, decyzji oraz protokołów z posiedzeń Zarządu.

2. Na wniosek radnego jednostka, o której mowa w ust. 1, udostępnia mu rejestr oraz zbiór uchwał i decyzji Zarządu.

§ 109. 1. Z każdego posiedzenia Zarządu sporządza się protokół, będący urzędowym zapisem przebiegu obrad oraz ustaleń i rozstrzygnięć podjętych przez Zarząd.

2. Protokół zawiera w szczególności:

- 1) datę oraz numer kolejny posiedzenia,
- 2) określenie osoby prowadzącej obrady i uczestników posiedzenia,
- 3) ustalony porządek obrad,
- 4) informację o ewentualnej zmianie przewodniczącego posiedzenia w toku obrad,
- 5) przebieg dyskusji oraz głosowań nad poszczególnymi punktami porządku obrad,
- 6) treść podjętych uchwał,
- 7) określenie terminu realizacji podjętych uchwał,
- 8) określenie jednostki organizacyjnej odpowiedzialnej za realizację podjętych uchwał,
- 9) zajęte w sprawach stanowiska i wyrażone opinie,
- 10) zdania odrębne zgłoszone przez członków Zarządu w trakcie posiedzenia.

3. Protokół z posiedzenia Zarządu podpisuje prowadzący obrady oraz osoba protokolująca.

4. Załącznikami do protokołu są:

- 1) podjęte uchwały,
- 2) inne dokumenty, których treść jest istotna w związku z przebiegiem posiedzenia.

5. Protokół spełniający wymogi ust. 1-4 otrzymują członkowie Zarządu do wglądu przed kolejnym posiedzeniem.

6. Protokół jest zatwierdzany na kolejnym posiedzeniu Zarządu.

Rozdział 4

Uchwały Zarządu

§ 110. 1. Za przygotowanie projektów uchwał Zarządu odpowiedzialni są właściwi rzeczowo członkowie Zarządu.

2. Projekty uchwał, które wywołują skutki finansowe, wymagają uzgodnienia ze Skarbnikiem Województwa.

§ 111. Szczegółowy tryb składania materiałów, będących przedmiotem posiedzenia Zarządu określa zarządzenie Marszałka.

§ 112. Treścią uchwały mogą być w szczególności:

- 1) uchwały w sprawach zarządu mieniem Województwa,
- 2) powoływanie i odwoływanie kierowników wojewódzkich jednostek organizacyjnych,
- 3) decyzje administracyjne podejmowane przez Zarząd na mocy przepisów szczególnych,
- 4) załatwianie skarg i wniosków rozpatrywanych przez Zarząd na podstawie przepisów Kodeksu,
- 5) regulaminy organizacyjne przewidziane przepisami prawa,
- 6) stanowiska, wnioski i opinie Zarządu wymagane przepisami prawa,
- 7) projekty uchwał, sprawozdania i inne wystąpienia przedkładane Sejmikowi na mocy przepisów prawa lub z inicjatywy własnej Zarządu,
- 8) postanowienia porządkowe dotyczące spraw organizacyjnych przebiegu posiedzenia.

§ 113. Uchwały Zarządu zapadają zwykłą większością głosów w głosowaniu jawnym, w obecności, co najmniej połowy ustawowego składu Zarządu, chyba że przepisy ustawy stanowią inaczej.

§ 114. 1. Zarząd rozpatruje skargi i wnioski na kierowników wojewódzkich samorządowych jednostek organizacyjnych.

2. Do procedury przyjmowania, rozpatrywania i załatwiania skarg i wniosków przepisy § 86-95 stosuje się odpowiednio.

Rozdział 5

Współdziałanie Zarządu z Sejmikiem i komisjami

§ 115. 1. Zarząd przy pomocy Urzędu zapewnia niezbędne materiały oraz informacje związane z działalnością Sejmiku, jego Przewodniczącego i komisji.

2. Zarząd udziela pomocy organizacyjno-technicznej radnym w ich działalności.

§ 116. 1. Zarząd na wniosek Sejmiku lub z własnej inicjatywy składa na sesji informację o swojej działalności.

2. Zarząd przedstawia informacje o realizacji uchwał Sejmiku na wniosek i w terminie ustalonym przez Sejmik.

§ 117. 1. Członek zarządu lub Skarbnik Województwa przedstawiają na sesjach Sejmiku zgodnie z podziałem kompetencji:

- 1) projekty uchwał wnoszone przez Zarząd pod obrady Sejmiku,
- 2) stanowiska Zarządu do projektów uchwał, których Zarząd nie był projektodawcą,
- 3) informacje i sprawozdania na temat uchwał Sejmiku powierzonych do wykonania Zarządowi,
- 4) okresowe sprawozdania z działalności Zarządu,
- 5) odpowiedzi na zapytania i interpelacje Radnych.

2. Zarząd odpowiedzialny jest wobec Sejmiku za merytoryczne przygotowanie projektów uchwał Sejmiku i innych opracowań pisemnych kierowanych pod obrady Sejmiku, w tym odpowiedzi na interpelacje i zapytania radnych.

3. Zgodnie z uchwałą, o której mowa w § 105 ust. 3, właściwi członkowie Zarządu odpowiedzialni są za przedkładanie na posiedzeniach Zarządu projektów dokumentów, o których mowa w ust. 2.

§ 118. 1. Członkowie Zarządu oraz Skarbnik Województwa współpracują z komisjami zapewniając bieżące informowanie komisji o stanowisku oraz o działaniach Zarządu podejmowanych w sprawach dotyczących problemów stanowiących przedmiot prac komisji.

2. Wnioski komisji kierowane do Zarządu lub Marszałka podlegają rozstrzygnięciu zgodnie z podziałem zadań, o którym mowa w § 105 ust. 3.

§ 119. Radny ma prawo zapoznania się z treścią protokołu z posiedzenia Zarządu.

DZIAŁ II

Skarbnik Województwa

§ 120. 1. Skarbnik Województwa, który jest głównym księgowym budżetu Województwa, kieruje gospodarką finansową.

2. Skarbnik Województwa bierze udział w pracach oraz w posiedzeniach Zarządu i Sejmiku z głosem doradczym.

3. Skarbnik Województwa informuje niezwłocznie Sejmik i Regionalną Izbę Obračunkową o dokonaniu kontrasygnaty na pisemne polecenie Marszałka.

§ 121. Skarbnik ponosi odpowiedzialność za naruszenie dyscypliny finansów publicznych na zasadach określonych przepisami szczególnymi.

DZIAŁ III

Jednostki organizacyjne

Rozdział 1

Urząd Marszałkowski

§ 122. 1. Zarząd wykonuje swoje zadania przy pomocy Urzędu.
2. Kierownikiem Urzędu jest Marszałek.
3. Organizację oraz zasady funkcjonowania Urzędu określa Regulamin organizacyjny Urzędu uchwalany przez Zarząd.

§ 123. 1. Samorząd Województwa realizuje zadania przy pomocy:
1) administracji samorządowej zespolonej w Urzędzie Marszałkowskim pod zwierzchnictwem Marszałka,
2) wojewódzkich samorządowych jednostek organizacyjnych.

Rozdział 2

Wojewódzkie samorządowe jednostki organizacyjne

§ 124. 1. W celu wykonywania swoich zadań Województwo tworzy wojewódzkie samorządowe jednostki organizacyjne.

2. Tworzenie, likwidacja, łączenie i reorganizacja jednostek, o których mowa w ust. 1, oraz nadawanie lub zatwierdzanie ich statutów i wyposażenie ich w majątek następuje w drodze uchwały Sejmiku, o ile ustawy nie stanowią inaczej.

3. Regulaminy organizacyjne oraz porządkowe jednostek, o których mowa w ust. 1, uchwała Zarząd, chyba że przepis szczególny stanowi inaczej.

4. Kierownicy jednostek organizacyjnych, o których mowa w ust. 1, działają jednoosobowo na podstawie pełnomocnictwa do zarządzania mieniem tych jednostek, udzielonego im przez Zarząd.

§ 125. Wykaz wojewódzkich samorządowych jednostek organizacyjnych prowadzi Marszałek.

Rozdział 3

Wojewódzkie osoby prawne

§ 126. 1. W celu wykonywania swoich zadań Województwo tworzy wojewódzkie samorządowe jednostki organizacyjne mające status prawny wojewódzkich osób prawnych.

2. Wojewódzkimi osobami prawnymi są samorządowe jednostki organizacyjne, którym ustawy przyznają wprost taki status, oraz te osoby prawne, które mogą być tworzone na podstawie odrębnych ustaw wyłącznie przez województwo.

§ 127. Do wojewódzkich osób prawnych należą:

- 1) wojewódzkie ośrodki ruchu drogowego,
- 2) samodzielne publiczne zakłady opieki zdrowotnej,
- 3) samorządowe instytucje kultury,
- 4) jednoosobowe spółki prawa handlowego.

DZIAŁ VI

Pracownicy samorządowi

§ 128. Członkowie zarządu, pracownicy Urzędu oraz pracownicy wojewódzkich samorządowych jednostek organizacyjnych są pracownikami samorządowymi w rozumieniu przepisów ustawy o pracownikach samorządowych, o ile ich status prawny nie określają odrębne przepisy.

§ 129. 1. Pracownikami samorządowymi zatrudnionymi na podstawie wyboru są członkowie Zarządu.

2. Pracownikiem samorządowym zatrudnionym na podstawie powołania jest Skarbnik Województwa.

3. Na podstawie umowy o pracę zatrudniani są pozostali pracownicy samorządowi.

§ 130. Uchwała o odwołaniu pracowników, o których mowa w ust.1 i 2, winna określać datę, z którą stosunek pracy ustaje.

TYTUŁ VI

MIENIE I FINANSE WOJEWÓDZKIE

DZIAŁ I Mienie samorządu Województwa

§ 131. 1. Mieniem Województwa jest własność i inne prawa majątkowe nabyte przez Województwo lub inne wojewódzkie osoby prawne.

2. Województwo jest w stosunkach cywilnoprawnych podmiotem praw i obowiązków, które dotyczą mienia Województwa nienależącego do innych wojewódzkich osób prawnych.

3. Województwo nie ponosi odpowiedzialności za zobowiązania innych wojewódzkich osób prawnych, chyba że przepis szczególny stanowi inaczej, a te nie ponoszą odpowiedzialności za zobowiązania Województwa.

§ 132. Obowiązkiem osób uczestniczących w zarządzaniu mieniem wojewódzkim jest zachowanie szczególnej staranności przy wykonywaniu uprawnień związanych z zarządzaniem, zgodnie z przeznaczeniem tego mienia i jego ochrona.

§ 133. 1. Oświadczenia woli w imieniu Województwa składa dwóch członków Zarządu lub członek Zarządu wraz z osobą upoważnioną przez Zarząd.

2. Sejmik może odrębną uchwałą upoważnić Marszałka do składania oświadczeń woli jednoosobowo dla dokonania czynności jednorazowej lub stałego dokonywania czynności określonych rodzajowo.

3. Upoważnienie, o którym mowa w ust. 2, wygasa po dokonaniu czynności, dla której dokonania było udzielone lub z chwilą jego cofnięcia przez Sejmik w drodze uchwały.

4. Czynność prawna, z której wynika zobowiązanie pieniężne, wymaga do jej skuteczności kontrasygnaty Skarbnika Województwa lub osoby przez niego upoważnionej.

DZIAŁ II

Finanse samorządu Województwa

§ 134. 1. Województwo prowadzi samodzielnie gospodarkę finansową na podstawie uchwały budżetowej Województwa.

2. Za prawidłową gospodarkę finansową Województwa odpowiada Zarząd.

§ 135. 1. Projekt uchwały budżetowej przygotowuje Zarząd, uwzględniając odrębne przepisy i uchwały Sejmiku w sprawie ustalenia trybu prac nad projektem uchwały budżetowej.

2. Projekt uchwały budżetowej jest przedkładany Sejmikowi przez Zarząd w terminie do 15 listopada roku poprzedzającego rok budżetowy i przesyłany, celem zaopiniowania, Regionalnej Izby Obrachunkowej.

§ 136. 1. Uchwała budżetowa uchwalana jest na rok budżetowy.

2. Rok budżetowy obejmuje rok kalendarzowy.

§ 137. W terminie określonym odrębnymi przepisami, Zarząd powinien złożyć Sejmikowi sprawozdanie z wykonania budżetu zawierające zestawienie dochodów i wydatków wynikające z zamknięć rachunków budżetu.

TYTUŁ V AKTY PRAWA MIEJSCOWEGO

§ 138. 1. Na podstawie upoważnień ustawowych Sejmik jest uprawniony do wydawania aktów prawa miejscowego obowiązujących na obszarze Województwa lub jego części.

2. Akty prawa miejscowego wydaje Sejmik w formie uchwały.

§ 139. 1. Akty prawa miejscowego, o których mowa w § 138, podlegają obowiązkowi ogłoszenia w Dzienniku Urzędowym Województwa Dolnośląskiego.

2. Przewodniczący podpisuje niezwłocznie akty prawa miejscowego przyjęte przez Sejmik i kieruje je do publikacji.

3. Akty prawa miejscowego wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia, chyba że ustawy lub sam akt prawa miejscowego stanowią inaczej.

TYTUŁ VI TRYB ROZPATRYWANIA I WNOŠZENIA SKARG DO WOJEWÓDZKIEGO SĄDU ADMINISTRACYJNEGO, TRYB ROZPATRYWANIA WEZWAŃ DO USUNIĘCIA NARUSZENIA INTERESU PRAWNEGO LUB UPRAWNIENIA UCHWAŁĄ SEJMIKU LUB NIEWYKONANIEM CZYNNOŚCI NAKAZANYCH PRAWEM PRZEZ SEJMIK, TRYBU ROZPATRYWANIA WEZWAŃ DO USUNIĘCIA NARUSZEŃ PRAW OSÓB TRZECICH POWSTAŁYCH NA SKUTEK CZYNNOŚCI PRAWNYCH LUB FAKTYCZNYCH PODJĘTYCH PRZEZ SEJMIK ORAZ TRYBU WNOŠZENIA SKARGI KASACYJNEJ DO NACZELNEGO SĄDU ADMINISTRACYJNEGO

§ 140. 1. Rozstrzygnięcia nadzorcze organu nadzoru stwierdzające nieważność uchwały Sejmiku w całości lub części, Przewodniczący Sejmiku niezwłocznie przekazuje Zarządowi celem:

1) zajęcia stanowiska przez Zarząd co do zasadności zaskarżenia rozstrzygnięcia nadzorczego do wojewódzkiego sądu administracyjnego oraz

2) przygotowania projektu uchwały w sprawie zaskarżenia rozstrzygnięcia nadzorczego do wojewódzkiego sądu administracyjnego.

2. Sejmik z własnej inicjatywy lub Zarządu podejmuje uchwałę o zaskarżeniu do wojewódzkiego sądu administracyjnego rozstrzygnięcia nadzorczego organu nadzoru, stwierdzającego nieważność uchwały Sejmiku w całości lub w części, w terminie umożliwiającym wniesienie skargi w ciągu 30 dni od dnia doręczenia rozstrzygnięcia nadzorczego. W uchwale tej Sejmik może także wnioskować o przeprowadzenie postępowania mediacyjnego.

3. W razie braku inicjatywy Zarządu w ciągu 7 dni od dnia doręczenia rozstrzygnięcia nadzorczego, Przewodniczący Sejmiku, przed podjęciem uchwały przez Sejmik, o której mowa w ust. 2, przekazuje rozstrzygnięcie nadzorcze właściwej komisji, celem wyrażenia opinii i przygotowania projektu uchwały w sprawie wniesienia skargi do wojewódzkiego sądu administracyjnego na rozstrzygnięcie nadzorcze.

4. W wykonaniu uchwały o zaskarżeniu do wojewódzkiego sądu administracyjnego rozstrzygnięcia nadzorczego Marszałek sporządza skargę do wojewódzkiego sądu administracyjnego i przesyła ją wraz z uchwałą do wojewódzkiego sądu administracyjnego za pośrednictwem organu nadzoru.

§ 141. Przepisy § 140 stosuje się odpowiednio do postępowania w sprawie zaskarżenia innych aktów nadzoru nad działalnością Sejmiku, jeżeli przepisy szczególne nie stanowią inaczej.

§ 142. 1. Skargę organu nadzoru do wojewódzkiego sądu administracyjnego na uchwałę Sejmiku, Przewodniczący Sejmiku niezwłocznie przekazuje właściwej komisji oraz Zarządowi, celem:

- 1) wyrażenia opinii i przygotowania projektu uchwały w sprawie rozpatrzenia skargi organu nadzoru do wojewódzkiego sądu administracyjnego przez komisję oraz
- 2) zajęcia stanowiska przez Zarząd.

2. Na najbliższej sesji, nie później jednak niż w ciągu 21 dni od dnia wniesienia skargi, Sejmik podejmuje uchwałę, w której:

- 1) wnioskuje o przeprowadzenie postępowania mediacyjnego;
- 2) wnosi o odrzucenie lub oddalenie skargi organu nadzoru;
- 3) uwzględnia skargę organu nadzoru w całości.

3. W wykonaniu uchwały, o której mowa w ust. 2, Marszałek – nie później niż w ciągu 30 dni od dnia wniesienia skargi – sporządza odpowiedź na skargę i przesyła ją wraz z uchwałą i aktami sprawy do wojewódzkiego sądu administracyjnego.

4. W przypadku uwzględnienia skargi organu nadzoru w całości Sejmik nie później niż na następnej sesji podejmuje uchwałę uchylającą lub zmieniającą zaskarżoną uchwałę.

§ 143. 1. Wezwanie do usunięcia naruszenia interesu prawnego lub uprawnienia uchwałą podjętą przez Sejmik, Przewodniczący Sejmiku niezwłocznie przekazuje właściwej komisji i Zarządowi, celem:

1) wyrażenia opinii i przygotowania projektu uchwały w sprawie rozpatrzenia wezwania przez komisję oraz

2) zajęcia stanowiska przez Zarząd.

2. Sejmik, na najbliższej sesji przypadającej nie później niż w ciągu miesiąca od dnia wniesienia wezwania, zajmuje w formie uchwały stanowisko w sprawie wezwania, w którym:

1) uwzględnia wezwanie;

2) nie uwzględnia wezwania.

3. W przypadku spraw szczególnie skomplikowanych Sejmik może zająć stanowisko, o którym mowa w ust. 2, w formie uchwały, w ciągu dwóch miesięcy od dnia wniesienia wezwania.

4. O zajętych przez Sejmik stanowiskach Przewodniczący Sejmiku zawiadamia wzywającego.

5. W przypadku uwzględnienia wezwania Sejmik nie później niż na następnej sesji podejmuje uchwałę uchylającą lub zmieniającą uchwałę zakwestionowaną wezwaniem.

6. Przepisy ust. 1-5 stosuje się odpowiednio do rozpatrywania wezwania do usunięcia naruszenia interesu prawnego lub uprawnienia niewykonaniem czynności nakazanych prawem przez Sejmik albo usunięcia naruszeń praw osób trzecich powstałych na skutek czynności prawnych lub faktycznych podjętych przez Sejmik.

7. W przypadku uwzględnienia wezwania, o którym mowa w ust. 6, Sejmik nie później niż na następnej sesji podejmuje czynności nakazane prawem albo usuwa naruszenia praw osób trzecich powstałe na skutek podjętych wcześniej przez Sejmik czynności prawnych lub faktycznych.

§ 144. 1. Skargę do wojewódzkiego sądu administracyjnego, wniesioną po nieuwzględnieniu wezwania, o którym mowa w § 143 ust. 1, Przewodniczący Sejmiku niezwłocznie przekazuje właściwej komisji oraz Zarządowi, celem:

1) wyrażenia opinii i przygotowania projektu uchwały w sprawie rozpatrzenia skargi do wojewódzkiego sądu administracyjnego przez komisję oraz

2) zajęcia stanowiska przez Zarząd.

2. Na najbliższej sesji, w terminie umożliwiającym przesłanie odpowiedzi na skargę w ciągu 30 dni od dnia jej wniesienia, Sejmik podejmuje uchwałę, w której:

1) wnioskuje o przeprowadzenie postępowania mediacyjnego;

2) wnosi o odrzucenie lub oddalenie skargi;

3) uwzględnia skargę w całości.

3. W wykonaniu uchwały, o której mowa w ust. 2, Marszałek sporządza odpowiedź na skargę i przesyła ją wraz z uchwałą i aktami sprawy do wojewódzkiego sądu administracyjnego.

4. Sejmik może z inicjatywy własnej lub na wniosek skarżącego wstrzymać wykonanie zaskarżonej uchwały w całości lub w części, z wyjątkiem przepisów aktów prawa miejscowego, które weszły w życie.

5. W przypadku uwzględnienia skargi w całości Sejmik nie później niż na następnej sesji podejmuje uchwałę uchylającą lub zmieniającą zaskarżoną uchwałę.

6. Przepisy ust. 1-5 stosuje się odpowiednio do skarg do wojewódzkiego sądu administracyjnego, wniesionych po nieuwzględnieniu wezwania, o którym mowa w § 143 ust. 6.

§ 145. 1. Skargę prokuratora lub Rzecznika Praw Obywatelskich do wojewódzkiego sądu administracyjnego na uchwałę Sejmiku, Przewodniczący Sejmiku niezwłocznie przekazuje właściwej komisji oraz Zarządowi, celem:

1) wyrażenia opinii i przygotowania projektu uchwały w sprawie rozpatrzenia skargi prokuratora lub Rzecznika Praw Obywatelskich do wojewódzkiego sądu administracyjnego przez komisję oraz

2) zajęcia stanowiska przez Zarząd.

2. Na najbliższej sesji, w terminie umożliwiającym przesłanie odpowiedzi na skargę w ciągu 30 dni od dnia jej wniesienia, Sejmik podejmuje uchwałę, w której:

1) wnioskuje o przeprowadzanie postępowania mediacyjnego;

2) wnosi o odrzucenie lub oddalenie skargi;

3) uwzględnia skargę w całości.

3. W wykonaniu uchwały, o której mowa w ust. 2, Marszałek sporządza odpowiedź na skargę i przesyła ją wraz z uchwałą i aktami sprawy do wojewódzkiego sądu administracyjnego.

4. Sejmik może z inicjatywy własnej lub na wniosek prokuratora lub Rzecznika Praw Obywatelskich wstrzymać wykonanie zaskarżonej uchwały w całości lub w części, z wyjątkiem przepisów aktów prawa miejscowego, które weszły w życie.

5. W przypadku uwzględnienia skargi prokuratora lub Rzecznika Praw Obywatelskich w całości Sejmik nie później niż na następnej sesji podejmuje uchwałę uchylającą lub zmieniającą zaskarżoną uchwałę.

§ 146. 1. Sejmik z własnej inicjatywy lub Zarządu podejmuje uchwałę o wniesieniu skargi kasacyjnej do Naczelnego Sądu Administracyjnego od wydanego przez wojewódzki sąd administracyjny:

1) wyroku lub

2) postanowienia kończącego postępowanie, w sprawie skargi, o której mowa w § 140 ust. 4, § 141, § 142 ust. 1, § 144 ust. 1 i § 145 ust. 1, w terminie umożliwiającym wniesienie skargi kasacyjnej w ciągu 30 dni od dnia doręczenia odpisu orzeczenia z uzasadnieniem, jeżeli przepisy szczególne nie stanowią inaczej.

2. W razie braku inicjatywy Zarządu w ciągu 7 dni od dnia doręczenia odpisu orzeczenia z uzasadnieniem, Przewodniczący Sejmiku, przed podjęciem uchwały przez Sejmik, o której mowa w ust. 1, przekazuje orzeczenie wojewódzkiego sądu administracyjnego właściwej komisji, celem wyrażenia opinii i przygotowania projektu uchwały w sprawie wniesienia skargi kasacyjnej do Naczelnego Sądu Administracyjnego. W przypadku, gdy uchwała jest podejmowana przez Sejmik z własnej inicjatywy, Przewodniczący Sejmiku – przed jej podjęciem – przekazuje orzeczenie dodatkowo Zarządowi celem zajęcia stanowiska.

3. W wykonaniu uchwały o wniesieniu skargi kasacyjnej do Naczelnego Sądu Administracyjnego Marszałek upoważni osobę, o której mowa w art. 175 ustawy z dnia 30 sierpnia 2002 r. Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnym, do sporządzenia skargi kasacyjnej, którą następnie wraz z uchwałą prześle Naczelnemu Sądowi Administracyjnemu za pośrednictwem wojewódzkiego sądu administracyjnego, który wydał zaskarżone orzeczenie.

TYTUŁ VII JAWNOŚĆ DZIAŁANIA ORGANÓW WOJEWÓDZTWA

§ 147. 1. Działalność organów Województwa jest jawna. Ograniczenia jawności mogą wynikać wyłącznie z ustaw.

2. Jawność działania organów Województwa obejmuje w szczególności prawo obywateli do uzyskiwania informacji, wstępu na sesje Sejmiku i posiedzenia jego komisji, a także dostępu do dokumentów wynikających z wykonywania zadań publicznych, w tym z protokołów posiedzeń organów Województwa i komisji Sejmiku.

3. Dokumenty wynikające z wykonywania zadań publicznych w formie uchwał i zarządzeń, jak również wszelkie informacje o działalności przewidziane przepisami prawa zamieszczane są w BIP.

§ 148. 1. Przewodniczący Sejmiku podaje do publicznej wiadomości, w drodze ogłoszenia na tablicy ogłoszeń w budynku siedziby Sejmiku oraz w formie elektronicznej w BIP, termin, miejsce i przedmiot obrad, co najmniej na 3 dni przed sesją. W ogłoszeniu o porządku obrad zaznacza się sprawy, co, do których istnieją ustawowe ograniczenia jawności.

2. O terminie, miejscu i porządku obrad Przewodniczący Sejmiku zawiadamia na dwa dni przed sesją prasę, radio i telewizję działającą na terenie Województwa.

3. Procedurę określoną w ust. 1 stosuje się odpowiednio do posiedzeń komisji Sejmiku.

4. Publiczność oraz przedstawiciele prasy, radia i telewizji mają prawo przebywać tylko w miejscu do tego wyznaczonym.

5. Przed przystąpieniem do punktu obrad Sejmiku lub komisji, obejmującego sprawę zawierającą informację objętą ustawowym ograniczeniem jawności, Przewodniczący Sejmiku lub odpowiednio komisji informuje o tym zebranych, zarządzając jednocześnie opuszczenie pomieszczenia, w którym odbywa się sesja lub posiedzenie przez osoby niespełniające wymogów określonych w ustawie z dnia 22 stycznia 1999 r. o ochronie informacji niejawnych [...].

§ 149. 1. Każdy ma prawo dostępu do dokumentów wynikających z wykonywania przez Województwo zadań publicznych, w tym protokołów z posiedzeń organów Województwa i komisji.

2. Dokumenty nieudostępnione w BIP lub przez wywieszenie na tablicy ogłoszeń udostępniane są na pisemny wniosek osoby zainteresowanej z zastrzeżeniem ust. 3. We wniosku określa się rodzaj dokumentu lub zakres spraw, które są przedmiotem jej zainteresowania. Wnioski rozpatruje kierownik jednostki organizacyjnej Urzędu Marszałkowskiego, w której dokumenty są przechowywane. Dokumenty udostępniane są w miejscu przechowywania, w godzinach pracy Urzędu, w obecności pracownika tej jednostki.

3. W przypadku informacji, która może być udostępniana niezwłocznie w formie ustnej lub pisemnej, nie wymaga się formy pisemnej wniosku, o którym mowa w ust.2.

TYTUŁ VIII PRZEPISY KOŃCOWE

§ 150. 1. Projekt Statutu podlega uzgodnieniu z Prezesem Rady Ministrów.

2. W procedurze uzgadniania Województwo reprezentuje Marszałek, który przedstawia Sejmikowi stanowisko Prezesa Rady Ministrów wraz z propozycjami ich uwzględnienia w projekcie Statutu.

3. Projekt uzgodniony podlega przyjęciu przez Sejmik w odrębnej uchwale.

§ 151. 1. Statut przyjęty przez Sejmik podlega ogłoszeniu w Dzienniku Urzędowym Województwa Dolnośląskiego i wchodzi w życie zgodnie z obowiązującymi przepisami.

2. Z chwilą wejścia w życie Statutu traci moc obowiązującą Statut Województwa Dolnośląskiego przyjęty uchwałą Sejmiku Województwa Dolnośląskiego z dnia 29 marca 2002 r. [...].

3. Uchwały Sejmiku i Zarządu podjęte na podstawie Statutu, o którym mowa w ust. 2 zachowują moc obowiązującą w zakresie niesprzecznym z postanowieniami niniejszego Statutu.

§ 152. Do dokonywania zmian w Statucie stosuje się odpowiednio postanowienia § 150.

[...]

38. Uchwała Nr XXV/787/16

Sejmiku Województwa Dolnośląskiego

z dnia 29 września 2016 r.

**w sprawie zawarcia porozumienia z Województwem Opolskim dotyczącego
powierzenia zadania publicznego w zakresie planowania gospodarki odpadami
komunalnymi oraz przyjęcia od Województwa Opolskiego powierzonego zadania
publicznego w zakresie planowania gospodarki odpadami komunalnymi**

(źródło: *bip.umwd.dolnyslask.pl*)

Wyciąg

Na podstawie art. 8 ust. 2 i art. 18 pkt 12 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie województwa [...], art. 35 ust. 5a ustawy z dnia 14 grudnia 2012 r. o odpadach [...] uchwała się, co następuje:

§ 1. Województwo Dolnośląskie powierza Województwu Opolskiemu zadanie publiczne w zakresie planowania gospodarki odpadami komunalnymi w czterech gminach województwa dolnośląskiego: Kamieniec Ząbkowicki, Lądek-Zdrój, Stronie Śląskie, Złoty Stok.

§ 2. Województwo Dolnośląskie przejmuje od Województwa Opolskiego zadania publiczne w zakresie planowania gospodarki odpadami komunalnymi dla trzech gmin województwa opolskiego: Brzeg (m.), Lubsza, Skarbimierz.

§ 3. Szczegółowy zakres powierzonych zadań, o których mowa w § 1 i § 2 zostanie określony w drodze porozumienia zawartego pomiędzy Województwem Dolnośląskim a Województwem Opolskim.

§ 4. Wykonanie niniejszej uchwały powierza się Zarządowi Województwa Dolnośląskiego.

§ 5. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

39. Uchwała Nr IX/216/19

Sejmiku Województwa Dolnośląskiego

z dnia 19 czerwca 2019 r.

w sprawie udzielenia z budżetu Województwa Dolnośląskiego w 2019 roku pomocy finansowej w formie dotacji celowej gminom na realizację projektów wyłonionych w ramach konkursu pn. „Poprawa bezpieczeństwa w Województwie Dolnośląskim w roku 2019”

(źródło: *bip.umwd.dolnyslask.pl*)

Wyciąg

Na podstawie art. 8a i art. 18 pkt 20 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie województwa [...], art. 47 ustawy z dnia 13 listopada 2003 r. o dochodach jednostek samorządu terytorialnego [...] oraz art. 216 ust. 2 pkt 5 i art. 220 ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych [...] uchwała się, co następuje:

§ 1. Udziela się z budżetu Województwa Dolnośląskiego w 2019 roku pomoc finansową w formie dotacji celowej w łącznej kwocie 1500000 zł (słownie: jeden milion pięćset tysięcy złotych) gminom wymienionym w załączniku do uchwały, na realizację projektów wyłonionych w ramach konkursu pn. „Poprawa bezpieczeństwa w Województwie Dolnośląskim w roku 2019”.

§ 2. Szczegółowe warunki udzielenia pomocy finansowej zostaną określone w drodze umów zawartych pomiędzy Województwem Dolnośląskim a gminami wymienionymi w załączniku.

§ 3. Wykonanie niniejszej uchwały powierza się Zarządowi Województwa Dolnośląskiego.

§ 4. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

[...]

**Załącznik do uchwały nr IX/216/19
Sejmiku Województwa Dolnośląskiego
z dnia 19 czerwca 2019 r.**

Wykaz gmin, którym udziela się pomocy finansowej na realizację projektów wylonionych w ramach konkursu pn. „Poprawa bezpieczeństwa w Województwie Dolnośląskim w roku 2019”

Lp.	Gmina	Nazwa zadania	Maksymalna kwota pomocy finansowej (w złotych)
[...]	[...]	[...]	[...]
4	Boguszów-Gorce	Dotacja na Dofinansowanie zakupu Samochodu lekkiego dla OSP Boguszów	100000 zł
[...]	[...]	[...]	[...]
43	Węgliniec	Doposażenie Jednostki Ochotniczej Straży Pożarnej w sprzęt ratownictwa drogowego	90000
[...]	[...]	[...]	[...]
51	Żórawina	Doposażenie jednostki OSP Żórawina w sprzęt do cięcia i wywarzania drzwi	10000 zł
Łącznie:	1500000 zł		

**40. Uchwała Nr I/11/18
Sejmiku Województwa Dolnośląskiego
z dnia 19 listopada 2018 r.
w sprawie ustalenia wynagrodzenia dla Marszałka Województwa Dolnośląskiego**

(źródło: bip.umwd.dolnyslask.pl)

Wyciąg

Na podstawie art. 18 pkt 15 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie województwa [...] i art. 10 ust. 2, art. 36 ust. 1-4, art. 37 ust. 1 pkt 4 i ust. 3 oraz art. 38 ust. 1 ustawy z dnia 21 listopada 2008 r. o pracownikach samorządowych [...] w zw. z § 3 pkt 1 i § 6 i załącznikiem Nr 1 I Tabela poz. 5 części B rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 15 maja 2018 r. w sprawie wynagradzania pracowników samorządowych [...] uchwała się, co następuje:

§ 1. Ustala się wynagrodzenie Marszałka Województwa Dolnośląskiego, na które składa się:

- 1) wynagrodzenie zasadnicze w wysokości 5.200 zł;
- 2) dodatek funkcyjny w wysokości 2.500 zł;
- 3) dodatek specjalny w wysokości 3.080 zł;
- 4) dodatek za wieloletnią pracę stanowiący 20% wynagrodzenia zasadniczego, tj. 1.040 zł.

§ 2. Wykonanie niniejszej uchwały powierza się Przewodniczącemu Sejmiku Województwa Dolnośląskiego.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

41. Porozumienie Nr DS-E/1794/12

z dnia 21 czerwca 2012 r.

(Dz. Urz. Woj. Dolnośląskiego poz. 2432)

Wyciąg

zawarte pomiędzy:

Województwem Dolnośląskim z siedzibą we Wrocławiu przy ul. Wyb. Słowackiego 12-14, reprezentowanym przez:

1. Radosława Mołonia – Wicemarszałka Województwa Dolnośląskiego
  2. Jerzego Łuźniaka – Wicemarszałka Województwa Dolnośląskiego
- a

Powiatem Lubińskim z siedzibą w Lubinie przy ul. Jana Kilińskiego 12, reprezentowanym przez:

1. Tadeusza Kielana – Starostę Lubińskiego
2. Ryszarda Zubko – Wicestarostę

w sprawie założenia i prowadzenia przez Samorząd Województwa Dolnośląskiego na terenie Powiatu Lubińskiego typu szkoły ponadgimnazjalnej, której prowadzenie należy do zadań własnych powiatu.

Działając na podstawie art. 18 pkt 19f ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie województwa [...], art. 5 ust. 2 i art. 12 pkt 8a ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym [...] w związku z art. 5 ust. 5b ustawy z dnia 7 września

1991 r. o systemie oświaty [...] oraz uchwały nr XXIV/182/2012 Rady Powiatu w Lubinie z dnia 29 marca 2012 r. w sprawie wyrażenia zgody na podpisanie porozumienia z Samorządem Województwa Dolnośląskiego na powierzenie zadania publicznego należącego do zadań własnych powiatu, strony porozumienia ustalają co następuje:

§ 1. 1. Województwo Dolnośląskie wyraża wolę założenia i prowadzenia z dniem 1 września 2012 r., szkoły ponadgimnazjalnej typu technikum.

2. Technikum, o którym mowa w ust. 1 prowadzone będzie na terenie Powiatu Lubińskiego w Lubinie, ul. Marii Skłodowskiej-Curie 72, w nieruchomości stanowiącej majątek Województwa Dolnośląskiego.

3. Województwo Dolnośląskie będące organem prowadzącym Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych w Lubinie, włączy, z dniem 1 września 2012 r., Technikum w strukturę organizacyjną tego Zespołu.

§ 2. Powiat Lubiński, na podstawie przekazanego przez Województwo Dolnośląskie aktu założycielskiego szkoły, o której mowa w § 1 ust. 2 uwzględni tą szkołę, w planie sieci publicznych szkół ponadgimnazjalnych, mających siedzibę na terenie powiatu.

§ 3. Porozumienie wchodzi w życie z dniem podpisania i obowiązuje na czas nieokreślony.

§ 4. Porozumienie sporządzono w pięciu jednobrzmiących egzemplarzach, z których po dwa otrzymuje każda ze stron oraz jeden Dolnośląski Urząd Wojewódzki we Wrocławiu w celu opublikowania w Dzienniku Urzędowym Województwa Dolnośląskiego.

42. Uchwała Nr XVIII/387/11

Sejmiku Województwa Dolnośląskiego

z dnia 28 grudnia 2011 r.

w sprawie przyjęcia Regulaminu używania insygniów

Województwa Dolnośląskiego

(Dz. Urz. Woj. Dolnośląskiego z 2012 r. poz. 100)

Wyciąg

Na podstawie art. 18 pkt 20 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie województwa [...] oraz art. 3 ust. 1 ustawy z dnia 21 grudnia 1978 o odznakach i mundurach [...] uchwała się, co następuje:

§ 1. 1. Przyjmuje się Regulamin używania insygniów Województwa Dolnośląskiego, którymi są: laska i łańcuch Przewodniczącego Sejmiku Województwa Dolnośląskiego, łańcuch Marszałka Województwa Dolnośląskiego, pieczęcie Przewodniczącego i Marszałka oraz odznaka Radnego Województwa Dolnośląskiego.

2. Wzory graficzne oraz opis insygniów województwa zawiera odrębna uchwała Sejmiku.

§ 2. 1. Insygnia województwa są materialnymi atrybutami władzy oraz sprawowanej funkcji: Przewodniczącego Sejmiku, Marszałka Województwa oraz radnego województwa.

2. Przekazanie insygniów następuje w momencie objęcia funkcji przewodniczącego, marszałka lub zaprzysiężenia jako radnego województwa.

1) laskę i łańcuch Przewodniczącego Sejmiku przekazuje osobie wybranej na tę funkcję najstarszy wiekiem radny, obecny na sesji, na której dokonano wyboru Przewodniczącego Sejmiku;

2) łańcuch Marszałka Województwa przekazuje osobie wybranej na tę funkcję przewodniczący prowadzący sesję Sejmiku, na której dokonano wyboru Marszałka;

3) odznakę radnego województwa przekazuje radnym na pierwszej sesji w nowej kadencji Sejmiku, po ich zaprzysiężeniu, radny najstarszy wiekiem, prowadzący sesję;

4) odznakę radnego województwa osobom obejmującym mandat radnego w trakcie trwania kadencji Sejmiku wręcza przewodniczący lub wice przewodniczący prowadzący obrady Sejmiku, podczas których następuje zaprzysiężenie nowych radnych.

3. Insygnia województwa używane są w szczególności podczas:

1) uroczystych sesji Sejmiku;

2) świąt państwowych i samorządowych;

3) uroczystości związanych z przyznawaniem nagród i tytułów ustanowionych przez samorząd województwa;

4) przyjmowania i odbywania oficjalnych wizyt krajowych i zagranicznych.

4. Insygnia województwa, oprócz Pieczęci Marszałka Województwa, przechowuje komórka Urzędu Marszałkowskiego wyznaczona do obsługi Sejmiku.

5. Pieczęć Marszałka Województwa przechowywana jest w komórce organizacyjnej Urzędu Marszałkowskiego wskazanej przez Marszałka.

6. Udostępnianie insygniów województwa do wglądu oraz ich eksponowanie wymaga każdorazowo zgody ich dysponentów – Przewodniczącego Sejmiku lub Marszałka Województwa.

§ 3. 1. Przewodniczący Sejmiku otwiera i zamyka uroczyste sesje Sejmiku wykonując trzykrotne uderzenie laską o podłogę oraz wygłaszając określoną w Statucie Województwa Dolnośląskiego formułkę.

2. Przewodniczący Sejmiku może uderzeniem laską o podłogę przywoływać uczestników sesji do porządku.

3. Przewodniczący Sejmiku podczas uroczystych sesji, poprzez pojedyncze uderzenie laską o podłogę, oznajmia podjęcie przez Sejmik rozstrzygnięcia.

§ 4. 1. Odznaka Radny Województwa Dolnośląskiego ma dwa stopnie:

1) I stopień – Odznaka Radny Województwa Dolnośląskiego z rozetą – prawo jej noszenia mają radni województwa, którzy czynnie pełnią funkcję radnego;

2) II stopień – Odznaka Radny Województwa Dolnośląskiego bez rozety – prawo jej noszenia mają radni, którzy zakończyli pełnienie funkcji radnego województwa.

2. Odznakę nosi się na lewej piersi, po orderach i odznaczeniach państwowych.

3. Każdy radny województwa posiadający Odznakę z rozetą, po zakończeniu pełnienia funkcji radnego zobowiązany jest do zwrócenia rozety do właściwej komórki organizacyjnej Urzędu Marszałkowskiego, obsługującej Sejmik.

4. Koszty związane z nadaniem Odznaki są pokrywane z budżetu Województwa Dolnośląskiego.

5. W razie zgubienia lub zniszczenia Odznaki lub rozety, wydaje się wtórny egzemplarz za zwrotem kosztów.

§ 5. 1. Pieczęcie Przewodniczącego Sejmiku i Marszałka Województwa z herbem Województwa Dolnośląskiego zajmują szczególne miejsce w systemie pieczęci władz samorządowych Województwa Dolnośląskiego.

2. Dysponentem pieczęci Przewodniczącego jest Przewodniczący Sejmiku Województwa Dolnośląskiego.

3. Dysponentem pieczęci Marszałka jest Marszałek Województwa Dolnośląskiego.

4. Pieczęcie Przewodniczącego Sejmiku i Marszałka Województwa Dolnośląskiego są symbolami województwa używanymi do oznaczania dokumentów o charakterze uroczystym i symbolicznym, nieposiadających charakteru urzędowego, m.in.:

1) dyplomów nadania złotej i srebrnej Honorowej Odznaki Zasłużony dla Dolnego Śląska;

2) dyplomów nadania tytułu „CIVI HONORARIO”;

3) dyplomów przyznania Kulturalnej Nagrody Dolnego Śląska „SILESIA”;

4) dyplomów przyznania nagród Marszałka Województwa Dolnośląskiego;

5) listów gratulacyjnych;

6) druków okolicznościowych.

§ 6. Wykonanie uchwały powierza się Przewodniczącemu Sejmiku Województwa Dolnośląskiego.

§ 7. Uchwała wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia w Dzienniku Urzędowym Województwa Dolnośląskiego.

43. Uchwała Nr XLVII/811/09
Sejmiku Województwa Dolnośląskiego
z dnia 17 grudnia 2009 r.
w sprawie podjęcia rezolucji o ustanowieniu Święta Województwa Dolnośląskiego
(źródło: *bip.umwd.dolnyslask.pl*)

Wyciąg

Na podstawie art. 18 pkt 20 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie województwa [...] oraz § 36 ust. 4 Statutu Województwa Dolnośląskiego [...] uchwała się, co następuje:

§ 1. Podejmuje się rezolucję o ustanowieniu Święta Województwa Dolnośląskiego, która stanowi załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2. Rezolucję, o której mowa w § 1 przekazuje się:

- 1) posłom i senatorom województwa dolnośląskiego;
- 2) Wojewodzie Dolnośląskiemu;
- 3) przewodniczącym rad powiatów, miast i gmin województwa dolnośląskiego;
- 4) starostom powiatów województwa dolnośląskiego;
- 5) prezydentom, burmistrzom i wójtom gmin województwa dolnośląskiego;
- 6) mieszkańcom województwa dolnośląskiego, za pośrednictwem środków masowego przekazu.

§ 3. Wykonanie uchwały powierza się Zarządowi Województwa Dolnośląskiego.

§ 4. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

**Załącznik do uchwały nr XLVII/810/09 Sejmiku Województwa Dolnośląskiego
z dnia 17 grudnia 2009 r.**

**REZOLUCJA SEJMIKU WOJEWÓDZTWA DOLNOŚLĄSKIEGO
w sprawie ustanowienia Święta Województwa Dolnośląskiego**

Po dziesięciu latach od powstania samorządowego Województwa Dolnośląskiego i uzyskania przez Dolnoślązaków podmiotowości prawnej Sejmik Województwa Dolnośląskiego, w trosce o tożsamość regionalną, świadomość obywatelską, kulturową i narodową mieszkańców tworzących Wspólnotę Regionalną, a także mając na celu umacnianie łączących tę Wspólnotę więzów, promowanie walorów Województwa i jego rozwój społeczno-kulturalny ustanawia dzień 16 października „Świętem Województwa Dolnośląskiego”.

44. Uchwała Nr XLVI/1529/14

Sejmiku Województwa Dolnośląskiego

z dnia 12 lutego 2014 r.

w sprawie wyrażenia opinii w przedmiocie zmiany granic gminy Węgliniec

(źródło: bip.umwd.dolnyslask.pl)

Wyciąg

Na podstawie art. 18 pkt 20 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie województwa [...], w zw. z art. 4b ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym [...] uchwała się, co następuje:

§ 1. Opiniuje się pozytywnie zmianę granic gminy Węgliniec, polegającą na wyłączeniu przysiółka Dębówek z obrębu ewidencyjnego Ruszów w gminie Węgliniec w województwie dolnośląskim i włączenia go do obrębu ewidencyjnego miasta Gozdnicza w województwie lubuskim.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Zarządowi Województwa Dolnośląskiego.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

45. Uchwała Nr XLVI/1612/14
Sejmiku Województwa Dolnośląskiego
z dnia 12 lutego 2014 r.
w sprawie przyjęcia rezygnacji [...] z funkcji Marszałka
Województwa Dolnośląskiego

(źródło: *bip.umwd.dolnyslask.pl*)

Wyciąg

Na podstawie 38 ust. 1 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie województwa [...] uchwała się, co następuje:

§ 1. Przyjmuje się rezygnację [...] z funkcji Marszałka Województwa Dolnośląskiego.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Przewodniczącemu Sejmiku Województwa Dolnośląskiego.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

46. Uchwała Nr XLVII/1615/14
Sejmiku Województwa Dolnośląskiego
z dnia 13 lutego 2014 r.
w sprawie przyjęcia rezygnacji Zarządu Województwa Dolnośląskiego

(źródło: *bip.umwd.dolnyslask.pl*)

Wyciąg

Na podstawie 38 ust. 2 w związku z art. 37 ust. 4 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie województwa [...] uchwała się, co następuje:

§ 1. W związku z przyjętą rezygnacją Marszałka Województwa Dolnośląskiego [...] przyjmuje się rezygnację kierowanego przez niego Zarządu Województwa Dolnośląskiego w składzie:

- 1) [...] – Marszałek Województwa Dolnośląskiego;
- 2) [...] – Wicemarszałek Województwa Dolnośląskiego;
- 3) [...] – Wicemarszałek Województwa Dolnośląskiego;
- 4) [...] – Członek Zarządu Województwa Dolnośląskiego;
- 5) [...] – Członek Zarządu Województwa Dolnośląskiego.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Przewodniczącemu Sejmiku Województwa Dolnośląskiego.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

47. Uchwała Nr LII/1872/18

Sejmiku Województwa Dolnośląskiego

z dnia 25 października 2018 r.

w sprawie sposobu konsultowania projektów aktów prawa miejscowego dotyczących działalności pożytku publicznego i wolontariatu

(Dz. Urz. Woj. Dolnośląskiego poz. 5560)

Wyciąg

Na podstawie art. 18 pkt 20 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie województwa [...] oraz art. 5 ust. 5 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i wolontariacie [...] uchwała się, co następuje:

§ 1. Uchwała określa szczegółowy sposób konsultowania z Radą Działalności Pożytku Publicznego Województwa Dolnośląskiego, zwaną dalej „Radą”, lub z organizacjami pozarządowymi i podmiotami wymienionymi w art. 3 ust. 3 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, zwanymi dalej „organizacjami”, projektów aktów prawa miejscowego w dziedzinach dotyczących działalności statutowej organizacji.

§ 2. Projekty aktów prawa miejscowego kierowane są do konsultacji z organizacjami przez Zarząd Województwa Dolnośląskiego, zwany dalej „Zarządem”, w drodze uchwały, która określa w szczególności:

- 1) przedmiot konsultacji;
- 2) podmioty konsultacji;
- 3) czas trwania konsultacji, z tym że termin na wyrażenie opinii nie może być krótszy niż 14 dni;
- 4) formę konsultacji;
- 5) komórkę organizacyjną Urzędu Marszałkowskiego Województwa Dolnośląskiego odpowiedzialną za przeprowadzenie konsultacji;
- 6) inne niezbędne informacje, o ile wymaga tego forma konsultacji.

§ 3. 1. Konsultacje z organizacjami przeprowadza się w sposób zapewniający szeroki dostęp organizacji do uczestnictwa w konsultacjach.

2. Konsultacje z organizacjami przeprowadza się przez:

- 1) konferencje;
- 2) spotkania;
- 3) spaceracje badawcze;
- 4) koła przypadków (technika study circle);
- 5) kawiarenki obywatelskie (technika word cafe);
- 6) otwartą przestrzeń (technika open space);
- 7) debaty;
- 8) badania sondażowe;
- 9) spotkania w grupach roboczych;
- 10) przyjmowanie pisemnych opinii składanych w siedzibie Urzędu, drogą pocztową lub za pośrednictwem poczty elektronicznej;
- 11) prowadzenie konsultacji internetowych przy pomocy formularza elektronicznego, w tym również konsultacji on-line;
- 12) powołanie zespołów opiniodawczo-konsultacyjnych.

3. Konsultacje uznaje się za ważne bez względu na liczbę podmiotów biorących w nich udział, jeżeli zostały przeprowadzone w sposób przewidziany w uchwale.

4. Nieprzedłożenie przez organizację stanowisk w terminie wskazanym zgodnie z § 2 pkt 3 uchwały, oznacza rezygnację z prawa do ich wyrażenia w konsultowanej sprawie.

5. Stanowiska anonimowe nie będą rozpatrywane.

§ 4. 1. Konsultacje z Radą przeprowadza się poprzez przedłożenie Radzie projektu prawa miejscowego do zaopiniowania.

2. Nieprzedłożenie przez Radę stanowiska w terminie 30 dni oznacza rezygnację z prawa do jego wyrażenia w konsultowanej sprawie.

§ 5. Traci moc uchwała nr IX/134/11 Sejmiku Województwa Dolnośląskiego z dnia 20 kwietnia 2011 r. w sprawie sposobu konsultowania projektów aktów prawa miejscowego dotyczących działalności pożytku publicznego i wolontariatu [...].

§ 6. Uchwała wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia jej ogłoszenia w Dzienniku Urzędowym Województwa Dolnośląskiego.

48. Akt Prezesa Rady Ministrów
z dnia 21 lutego 2007 r.
w sprawie wyznaczenia osoby pełniącej funkcje organów województwa
samorządowego

Wyciąg

Warszawa, dnia 21 lutego 2007 r.

[...]

RZECZPOSPOLITA POLSKA
PREZES RADY MINISTRÓW

[...]

Pan

[...]

Na podstawie art. 33 ust. 4 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie województwa [...]

wyznaczam

Pana z dniem 22 lutego 2007 r. do pełnienia funkcji organów samorządu Województwa Podlaskiego, do czasu wyboru zarządu przez nowy sejmik.

Rozdział V

WYKAZY

1. Wykaz źródeł prawa

1. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz.U. Nr 78, poz. 483 z późn. zm.).
2. Umowa międzynarodowa Europejska konwencja ramowa o współpracy transgranicznej między wspólnotami i władzami terytorialnymi sporządzona w Madrycie dnia 21 maja 1980 r. (Dz.U. z 1993 r. Nr 61, poz. 287).
3. Umowa międzynarodowa Europejska Karta Samorządu Lokalnego sporządzona w Strasburgu dnia 15 października 1985 r. (Dz.U. z 1994 r. Nr 124, poz. 607 z późn. zm.).
4. Rozporządzenie (WE) nr 1082/2006 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 5 lipca 2006 r. w sprawie europejskiego ugrupowania współpracy terytorialnej (EUWT) (Dz.U. L 210 z 31.7.2006, s. 19), zmienione przez rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1302/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r.
5. Dyrektywa Rady 94/80/WE z dnia 19 grudnia 1994 r. ustanawiająca szczegółowe warunki wykonywania prawa głosowania i kandydowania w wyborach lokalnych przez obywateli Unii mających miejsce zamieszkania w Państwie Członkowskim, którego nie są obywatelami (Dz.U. Unii Europejskiej – wydanie specjalne 2004, tom 1, rozdział 20, s. 12); zmieniona przez: dyrektywę Rady 96/30/WE z dnia 13 maja 1996 r., akt dotyczący warunków przystąpienia Republiki Czeskiej, Republiki Estońskiej, Republiki Cypryjskiej, Republiki Łotewskiej, Republiki Litewskiej, Republiki Węgierskiej, Republiki Malty, Rzeczypospolitej Polskiej, Republiki Słowenii i Republiki Słowackiej oraz dostosowań w Traktatach stanowiących podstawę Unii Europejskiej, dyrektywę Rady 2006/106/WE z dnia 20 listopada 2006 r., decyzję wykonawczą Komisji 2012/412/UE z dnia 19 lipca 2012 r. oraz dyrektywę Rady 2013/19/UE z dnia 13 maja 2013 r.
6. Ustawa z dnia 14 czerwca 1960 r. – Kodeks postępowania administracyjnego (Dz.U. z 2018 r. poz. 2096 z późn. zm.).

7. Ustawa z dnia 17 czerwca 1966 r. o postępowaniu egzekucyjnym w administracji (Dz. U. z 2019 r. poz. 1438 z późn. zm.).
8. Ustawa z dnia 21 grudnia 1978 r. o odznakach i mundurach (Dz.U. z 2016 r. poz. 38).
9. Ustawa z dnia 31 stycznia 1980 r. o godle, barwach i hymnie Rzeczypospolitej Polskiej oraz o pieczęciach państwowych (Dz.U. z 2019 r. poz. 1509).
10. Ustawa z dnia 14 marca 1985 r. o Państwowej Inspekcji Sanitarnej (Dz. U. z 2019 r. poz. 59).
11. Ustawa z dnia 28 stycznia 2016 r. – Prawo o prokuraturze (Dz.U. z 2019 r. poz. 740).
12. Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz.U. z 2019 r. poz. 506 z późn. zm.).
13. Ustawa z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji (Dz.U. z 2019 r. poz. 161 z późn. zm.).
14. Ustawa z dnia 10 maja 1990 r. – Przepisy wprowadzające ustawę o samorządzie terytorialnym i ustawę o pracownikach samorządowych (Dz.U. Nr 32, poz. 191 z późn. zm.).
15. Ustawa z dnia 17 maja 1990 r. o podziale zadań i kompetencji określonych w ustawach szczególnych pomiędzy organy gminy a organy administracji rządowej oraz zmianie niektórych ustaw (Dz.U. Nr 34, poz. 198 z późn. zm.).
16. Ustawa z dnia 20 lipca 1991 r. o Inspekcji Ochrony Środowiska (Dz.U. z 2019 r. poz. 1355 z późn. zm.).
17. Ustawa z dnia 24 sierpnia 1991 r. o Państwowej Straży Pożarnej (Dz.U. z 2019 r. poz. 1499 z późn. zm.).
18. Ustawa z dnia 7 października 1992 r. o regionalnych izbach obrachunkowych (Dz.U. z 2019 r. poz. 2137).
19. Ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. – Prawo budowlane (Dz. U. z 2019 r. poz. 1186 z późn. zm.).
20. Ustawa z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości (Dz.U. z 2019 r. poz. 351).
21. Ustawa z dnia 12 października 1994 r. o samorządowych kolegiach odwoławczych (Dz.U. z 2018 r. poz. 570).
22. Ustawa z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli (Dz.U. z 2019 r. poz. 489 z późn. zm.).
23. Ustawa z dnia 9 maja 1996 r. o wykonywaniu mandatu posła i senatora (Dz.U. z 2018 r. poz. 1799).
24. Ustawa z dnia 20 grudnia 1996 r. o gospodarce komunalnej (Dz.U. z 2019 r. poz. 712 z późn. zm.).
25. Ustawa z dnia 20 grudnia 1996 r. o portach i przystaniach morskich (Dz.U. z 2017 r. poz. 1933).
26. Ustawa z dnia 27 czerwca 1997 r. o partiach politycznych (Dz.U. z 2018 r. poz. 580).

27. Ustawa z dnia 21 sierpnia 1997 r. o ograniczeniu prowadzenia działalności gospodarczej przez osoby pełniące funkcje publiczne (Dz.U. z 2017 r. poz. 1393 z późn. zm.).
28. Ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Ordynacja podatkowa (Dz.U. z 2019 r. poz. 900 z późn. zm.).
29. Ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. o strażach gminnych (Dz.U. z 2019 r. poz. 1795).
30. Ustawa z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym (Dz.U. z 2019 r. poz. 511 z późn. zm.).
31. Ustawa z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie województwa (Dz.U. z 2019 r. poz. 512 z późn. zm.).
32. Ustawa z dnia 24 lipca 1998 r. o wprowadzeniu zasadniczego trójstopniowego podziału terytorialnego państwa (Dz.U. Nr 96, poz. 603 z późn. zm.).
33. Ustawa z dnia 24 lipca 1998 r. o wejściu w życie ustawy o samorządzie powiatowym, ustawy o samorządzie województwa oraz ustawy o administracji rządowej w województwie (Dz.U. Nr 99, poz. 631).
34. Ustawa z dnia 24 lipca 1998 r. o zmianie niektórych ustaw określających kompetencje organów administracji publicznej – w związku z reformą ustrojową państwa (Dz.U. Nr 106, poz. 668 z późn. zm.).
35. Ustawa z dnia 13 października 1998 r. – Przepisy wprowadzające ustawy reformujące administrację publiczną (Dz.U. Nr 133, poz. 872 z późn. zm.).
36. Ustawa z dnia 17 grudnia 1998 r. o zmianie ustawy o samorządzie województwa oraz ustawy – Ordynacja wyborcza do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw (Dz.U. Nr 160, poz. 1060).
37. Ustawa z dnia 29 grudnia 1998 r. o zmianie niektórych ustaw w związku z wdrożeniem reformy ustrojowej państwa (Dz.U. Nr 162, poz. 1126 z późn. zm.).
38. Ustawa z dnia 21 stycznia 2000 r. o zmianie niektórych ustaw związanych z funkcjonowaniem administracji publicznej (Dz.U. Nr 12, poz. 136 z późn. zm.).
39. Ustawa z dnia 20 lipca 2000 r. o ogłaszaniu aktów normatywnych i niektórych innych aktów prawnych (Dz.U. z 2019 r. poz. 1461).
40. Ustawa z dnia 15 września 2000 r. o referendum lokalnym (Dz.U. z 2019 r. poz. 741).
41. Ustawa z dnia 15 września 2000 r. o zasadach przystępowania jednostek samorządu terytorialnego do międzynarodowych zrzeszeń społeczności lokalnych i regionalnych (Dz.U. Nr 91, poz. 1009 z późn. zm.).
42. Ustawa z dnia 27 lipca 2001 r. – Prawo o ustroju sądów powszechnych (Dz.U. z 2019 r. poz. 52 z późn. zm.).
43. Ustawa z dnia 6 września 2001 r. o dostępie do informacji publicznej (Dz.U. z 2019 r. poz. 1429).

44. Ustawa z dnia 15 marca 2002 r. o ustroju miasta stołecznego Warszawy (Dz.U. z 2018 r. poz. 1817).
45. Ustawa z dnia 18 kwietnia 2002 r. o stanie klęski żywiołowej (Dz.U. z 2017 r. poz. 1897).
46. Ustawa z dnia 21 czerwca 2002 r. o stanie wyjątkowym (Dz.U. z 2017 r. poz. 1928).
47. Ustawa z dnia 29 sierpnia 2002 r. o stanie wojennym oraz o kompetencjach Naczelnego Dowódcy Sił Zbrojnych i zasadach jego podległości konstytucyjnym organom Rzeczypospolitej Polskiej (Dz.U. z 2017 r. poz. 1932).
48. Ustawa z dnia 30 sierpnia 2002 r. – Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi (Dz.U. z 2019 r. poz. 2325).
49. Ustawa z dnia 13 marca 2003 r. o szczególnych zasadach rozwiązywania z pracownikami stosunków pracy z przyczyn niedotyczących pracowników (Dz.U. z 2018 r. poz. 1969).
50. Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz.U. z 2019 r. poz. 688 z późn. zm.).
51. Ustawa z dnia 29 sierpnia 2003 r. o urzędowych nazwach miejscowości i obiektów fizjograficznych (Dz.U. z 2019 r. poz. 1443).
52. Ustawa z dnia 13 listopada 2003 r. o dochodach jednostek samorządu terytorialnego (Dz.U. z 2018 r. poz. 1530 z późn. zm.).
53. Ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o Narodowym Planie Rozwoju (Dz.U. z 2019 r. poz. 1465 z późn. zm.).
54. Ustawa z dnia 6 stycznia 2005 r. o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz o języku regionalnym (Dz.U. z 2017 r. poz. 823).
55. Ustawa z dnia 17 lutego 2005 r. o informatyzacji działalności podmiotów realizujących zadania publiczne (Dz.U. z 2019 r. poz. 700 z późn. zm.).
56. Ustawa z dnia 6 maja 2005 r. o Komisji Wspólnej Rządu i Samorządu Terytorialnego oraz o przedstawicielach Rzeczypospolitej Polskiej w Komitecie Rady Regionów Unii Europejskiej (Dz.U. Nr 90, poz. 759).
57. Ustawa z dnia 28 lipca 2005 r. o lecznictwie uzdrowiskowym, uzdrowiskach i obszarach ochrony uzdrowiskowej oraz o gminach uzdrowiskowych (Dz.U. z 2017 r. poz. 1056 z późn. zm.).
58. Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o zmianie niektórych ustaw w związku ze zmianami w podziale zadań i kompetencji administracji terenowej (Dz.U. Nr 175, poz. 1462 z późn. zm.).
59. Ustawa z dnia 18 października 2006 r. o ujawnianiu informacji o dokumentach organów bezpieczeństwa państwa z lat 1944-1990 oraz treści tych dokumentów (Dz.U. z 2019 r. poz. 430 z późn. zm.).

60. Ustawa z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (Dz.U. z 2019 r. poz. 1295 z późn. zm.).
61. Ustawa z dnia 16 lutego 2007 r. o ochronie konkurencji i konsumentów (Dz.U. z 2019 r. poz. 369 z późn. zm.).
62. Ustawa z dnia 26 kwietnia 2007 r. o zarządzaniu kryzysowym (Dz.U. z 2019 r. poz. 1398).
63. Ustawa z dnia 7 września 2007 r. o funkcjonowaniu górnictwa węgla kamiennego (Dz.U. z 2019 r. poz. 1821).
64. Ustawa z dnia 7 listopada 2008 r. o europejskim ugrupowaniu współpracy terytorialnej (Dz.U. Nr 218, poz. 1390 z późn. zm.).
65. Ustawa z dnia 21 listopada 2008 r. o pracownikach samorządowych (Dz.U. z 2019 r. poz. 1282).
66. Ustawa z dnia 19 grudnia 2008 r. o partnerstwie publiczno-prywatnym (Dz.U. z 2019 r. poz. 1445 z późn. zm.).
67. Ustawa z dnia 23 stycznia 2009 r. o wojewodzie i administracji rządowej w województwie (Dz.U. z 2019 r. poz. 1464).
68. Ustawa z dnia 23 stycznia 2009 r. o zmianie niektórych ustaw w związku ze zmianami w organizacji i podziale zadań administracji publicznej w województwie (Dz.U. Nr 92, poz. 753 z późn. zm.).
69. Ustawa z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych (Dz.U. z 2019 r. poz. 869 z późn. zm.).
70. Ustawa z dnia 5 stycznia 2011 r. – Kodeks wyborczy (Dz.U. z 2019 r. poz. 684 z późn. zm.).
71. Ustawa z dnia 5 stycznia 2011 r. – Przepisy wprowadzające ustawę – Kodeks wyborczy (Dz.U. Nr 21, poz. 113 z późn. zm.).
72. Ustawa z dnia 15 lipca 2011 r. o kontroli w administracji rządowej (Dz.U. Nr 185, poz. 1092 z późn. zm.).
73. Ustawa z dnia 21 lutego 2014 r. o funduszu sołeckim (Dz.U. z 2014 r., poz. 301).
74. Ustawa z dnia 11 lipca 2014 r. o zasadach realizacji programów w zakresie polityki spójności finansowych w perspektywie finansowej 2014-2020 (Dz.U. z 2018 r. poz. 1431 z późn. zm.).
75. Ustawa z dnia 20 lutego 2015 r. o rozwoju lokalnym z udziałem lokalnej społeczności (Dz.U. z 2019 r. poz. 1167).
76. Ustawa z dnia 9 marca 2017 r. o związku metropolitalnym w województwie śląskim (Dz.U. poz. 730).
77. Ustawa z dnia 10 maja 2018 r. o ochronie danych osobowych (Dz.U. z 2019 r. poz. 1781).

78. Ustawa z dnia 5 lipca 2018 r. o szczególnych rozwiązaniach dotyczących gminy Ostrowice w województwie zachodniopomorskim (Dz.U. poz. 1432).
79. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 7 sierpnia 1998 r. w sprawie utworzenia powiatów (Dz.U. Nr 103, poz. 652).
80. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 26 lipca 2000 r. w sprawie maksymalnej wysokości diet przysługujących radnemu powiatu (Dz.U. Nr 61, poz. 709).
81. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 26 lipca 2000 r. w sprawie maksymalnej wysokości diet przysługujących radnemu gminy (Dz.U. Nr 61, poz. 710).
82. Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 31 lipca 2000 r. w sprawie sposobu ustalania należności z tytułu zwrotu kosztów podróży służbowych radnych województwa (Dz.U. Nr 66, poz. 798 z późn. zm.).
83. Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 31 lipca 2000 r. w sprawie sposobu ustalania należności z tytułu zwrotu kosztów podróży służbowych radnych powiatu (Dz.U. Nr 66, poz. 799 z późn. zm.).
84. Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 31 lipca 2000 r. w sprawie sposobu ustalania należności z tytułu zwrotu kosztów podróży służbowych radnych gminy (Dz.U. Nr 66, poz. 800 z późn. zm.).
85. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 9 sierpnia 2001 r. w sprawie trybu postępowania przy składaniu wniosków dotyczących tworzenia, łączenia, dzielenia, znoszenia i ustalania granic gmin, nadawania gminie lub miejscowości statusu miasta, ustalania i zmiany nazw gmin i siedzib ich władz oraz dokumentów wymaganych w tych sprawach (Dz.U. z 2014 r. poz. 310).
86. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 9 sierpnia 2001 r. w sprawie trybu postępowania przy składaniu wniosków dotyczących tworzenia, łączenia, dzielenia, znoszenia i ustalania granic powiatów oraz ustalania i zmiany nazw powiatów i siedzib ich władz oraz dokumentów wymaganych w tych sprawach (Dz.U. z 2013 r. poz. 1208).
87. Rozporządzenie Prezesa Rady Ministrów z dnia 17 listopada 2003 r. w sprawie obszarów właściwości miejscowej samorządowych kolegiów odwoławczych (Dz.U. Nr 198, poz. 1925).
88. Rozporządzenie Prezesa Rady Ministrów z dnia 26 lutego 2003 r. w sprawie określenia wzorów formularzy oświadczeń majątkowych radnego gminy, wójta, zastępcy wójta, sekretarza gminy, skarbnika gminy, kierownika jednostki organizacyjnej gminy, osoby zarządzającej i członka organu zarządzającego gminną osobą prawną oraz osoby wydającej decyzje administracyjne w imieniu wójta (Dz.U. z 2017 r. poz. 2020).

89. Rozporządzenie Prezesa Rady Ministrów z dnia 26 lutego 2003 r. w sprawie określenia wzorów formularzy oświadczeń majątkowych radnego powiatu, członka zarządu powiatu, sekretarza powiatu, skarbnika powiatu, kierownika jednostki organizacyjnej powiatu, osoby zarządzającej i członka organu zarządzającego powiatową osobą prawną oraz osoby wydającej decyzje administracyjne w imieniu starosty (Dz.U. z 2017 r. poz. 2019).
90. Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 30 maja 2005 r. w sprawie Urzędowego Rejestru Gmin, w których jest używany język pomocniczy (Dz.U. Nr 102, poz. 856).
91. Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 30 maja 2005 r. w sprawie Rejestru gmin, na których obszarze są używane nazwy w języku mniejszości, wzorów wniosków o wpisanie do tego Rejestru oraz o ustalenie dodatkowej nazwy miejscowości lub obiektu fizjograficznego w języku mniejszości narodowej lub etnicznej albo w języku regionalnym (Dz.U. z 2014 r. poz. 1486).
92. Rozporządzenie Prezesa Rady Ministrów z dnia 9 kwietnia 2009 r. w sprawie określenia wzorów formularzy oświadczeń majątkowych radnego województwa, członka zarządu województwa, skarbnika województwa, sekretarza województwa, kierownika wojewódzkiej samorządowej jednostki organizacyjnej, osoby zarządzającej i członka organu zarządzającego wojewódzką osobą prawną oraz osoby wydającej decyzje administracyjne w imieniu marszałka województwa (Dz.U. z 2017 r. poz. 2015).
93. Rozporządzenie Prezesa Rady Ministrów z dnia 18 stycznia 2011 r. w sprawie instrukcji kancelaryjnej, jednolitych rzeczowych wykazów akt oraz instrukcji w sprawie organizacji i zakresu działania archiwów zakładowych (Dz.U. Nr 14, poz. 67 z późn. zm.).
94. Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 7 kwietnia 2016 r. Regulamin wewnętrznego urzędowania powszechnych jednostek organizacyjnych prokuratury (Dz.U. z 2017 r. poz. 1206 z późn. zm.).
95. Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 21 grudnia 2015 r. w sprawie rejestru związków powiatowo-gminnych oraz ogłaszania statutów związków i ich zmian (Dz.U. poz. 2282).
96. Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 22 grudnia 2015 r. w sprawie rejestru związków powiatów oraz ogłaszania statutów związków i ich zmian (Dz.U. poz. 2327).
97. Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 22 grudnia 2015 r. w sprawie rejestru związków międzygminnych oraz ogłaszania statutów związków i ich zmian (Dz.U. poz. 2334).

98. Rozporządzenie Ministra Spraw Zagranicznych z dnia 17 czerwca 2009 r. w sprawie Rejestru Europejskich Ugrupowań Współpracy Terytorialnej (Dz.U. poz. 199).
99. Oświadczenie rządowe w sprawie ratyfikacji przez Rzeczpospolitą Polską Europejskiej konwencji ramowej o współpracy transgranicznej między wspólnotami i władzami terytorialnymi, sporządzonej w Madrycie dnia 21 maja 1980 r. (Dz.U. Nr 61, poz. 288).
100. Obwieszczenie Prezesa Rady Ministrów z dnia 23 sierpnia 2017 r. w sprawie wykazu gmin i powiatów wchodzących w skład województw (M.P. poz. 835).

2. Wybrana literatura przedmiotu

- A. Agopszowicz, Z. Gilowska, *Ustawa o gminnym samorządzie terytorialnym. Komentarz*, wyd. 2, Warszawa 1999.
- M. Augustyniak, *Jednostki pomocnicze gminy*, Warszawa 2010.
- K. Bandarzewski, R. Budzisz, P. Chmielnicki, D. Dąbek, P. Dobosz, B. Jaworska-Dębska, W. Kisiel, P. Kryczko, M. Mączyński, I. Skrzydło-Niżnik, S. Płażek, K. Włażlak, *Ustawa o samorządzie gminnym. Komentarz*, wyd. 1, LexisNexis 2013.
- K. Bandarzewski, P. Chmielnicki, D. Dąbek, P. Dobosz, W. Kisiel, M. Kotulski, P. Kryczko, M. Mączyński, S. Płażek, I. Skrzydło-Niżnik, *Komentarz do ustawy o samorządzie powiatowym*, Warszawa 2005.
- K. Bandarzewski, P. Chmielnicki, D. Dąbek, P. Dobosz, W. Kisiel, M. Kotulski, P. Kryczko, S. Płażek, I. Skrzydło-Niżnik, *Komentarz do ustawy o samorządzie województwa*, pod red. Pawła Chmielnickiego, Warszawa 2005.
- K. Bandarzewski, P. Chmielnicki, W. Kisiel, *Prawo samorządu terytorialnego w Polsce*, Warszawa 2006.
- K. Bandarzewski, P. Chmielnicki, M. Mączyński, S. Płażek, *Jednostki pomocnicze gminy*, Kraków 2002.
- T. Bąkowski, *Realizacja zadań publicznych przez związek metropolitalny w kontekście zasady pomocniczości*, [w:] *Sposoby realizacji zadań publicznych*, redakcja naukowa B. Dolnicki, Warszawa 2017.
- T. Bigo, *Związki publiczno-prawne w świetle ustawodawstwa polskiego*, Wydawnictwo Kasy im. Mianowskiego, Warszawa 1928; reprint – Wydawnictwo „Przemiany”, Warszawa 1990.
- A. Błaś, *Konstrukcja prawna samodzielności jednostki samorządu terytorialnego*, [w:] *Granice samodzielności wspólnot samorządowych*, Międzynarodowa Konferencja Naukowa Baranów Sandomierski, 22-25 maja 2005, red. E. Ura, Rzeszów 2005.
- A. Błaś (red.), *Studia nad samorządem terytorialnym*, Kolonia Limited 2002.

- J. Boć (red.), *Administracja publiczna*, wyd. IV, Kolonia Limited 2004.
- J. Boć (red.), *Nauka administracji*, Kolonia Limited 2013.
- J. Boć (red.), *Prawo administracyjne*, wyd. XIII, Kolonia Limited 2010.
- A. Bodnar, A. Płoszka, *Rozszerzenie czynnego i biernego prawa wyborczego w wyborach samorządowych na osoby nieposiadające obywatelstwa Unii Europejskiej*, „Samorząd Terytorialny” 2013, nr 9.
- E. Bojanowski, *Samodzielność jako cecha ustrojowa samorządu terytorialnego*, [w:], *Samorząd terytorialny w Polsce i w Europie. Doświadczenia i dylematy dalszego rozwoju*, red. J. Sługocki, Bydgoszcz 2009.
- K. Borówka, *Zarządzenie zastępcze wojewody*, Wolters Kluwer Polska 2018.
- P. Chmielnicki, *Akty nadzoru nad działalnością samorządu terytorialnego w Polsce*, Warszawa 2006.
- K.W. Czaplicki, B. Dauter, S. J. Jaworski, A. Kisielewicz, F. Rymarz, *Kodeks wyborczy. Komentarz*, Wolters Kluwer Polska – LEX 2014.
- K.W. Czaplicki, B. Dauter, A. Kisielewicz, F. Rymarz, *Ustawa o referendum lokalnym. Komentarz*, Warszawa 2007.
- K. Darowska, *Budżet partycypacyjny jako sposób wspierania i upowszechniania idei samorządowej*, [w:] *Sposoby realizacji zadań publicznych*, redakcja naukowa B. Dolnicki, Warszawa 2017.
- D. Dąbek, *Prawo miejscowe samorządu terytorialnego*, Bydgoszcz-Kraków 2003.
- D. Dąbek, *Prawo miejscowe*, wydanie 2, Warszawa 2015.
- A. Doliwa, *Osobowość prawna jednostek samorządu terytorialnego*, C.H. Beck 2012.
- B. Dolnicki, *Koncepcje powiatu metropolitalnego*, „Samorząd Terytorialny” 2014, nr 7-8
- B. Dolnicki, *Nadzór nad samorządem terytorialnym*, Katowice 1993.
- B. Dolnicki, *Samorząd terytorialny*, Warszawa 2019.
- B. Dolnicki, *Skarga organu nadzoru do sądu administracyjnego*, [w:] pod redakcją J. Supernata, *Między tradycją a przyszłością w nauce prawa administracyjnego. Księga jubileuszowa dedykowana Profesorowi Janowi Bociowi*, Wrocław 2009.
- B. Dolnicki (red.), *Ustawa o samorządzie gminnym. Komentarz*, wydanie drugie, Wolters Kluwer Polska 2018.
- B. Dolnicki, R. Cybulska, J. Glumińska-Pawlic, J. Jagoda, C. Martysz, M. Taniewska-Banacka, A. Wierzbiца, *Ustawa o samorządzie powiatowym. Komentarz*, pod redakcją Bogdana Dolnickiego, 2. wydanie, Wolters Kluwer Polska – ABC 2007.
- B. Dolnicki, R. Cybulska, J. Glumińska-Pawlic, J. Jagoda, C. Martysz, A. Wierzbiца, A. Faruga, A. Marekwia, *Ustawa o samorządzie województwa. Komentarz*, pod redakcją Bogdana Dolnickiego, Wolters Kluwer Polska – LEX 2012.

- B. Dolnicki, M. Małecka-Łyszczek, M. Mączyński, *Kontrola zarządcza w jednostkach samorządu terytorialnego*, pod red. naukową Bogdana Dolnickiego, Wolters Kluwer Polska 2019.
- B. Dolnicki, E. Ruśkowski, *Władza i finanse lokalne w Polsce i krajach ościennych*, Warszawa 2007.
- Formy współdziałania jednostek samorządu terytorialnego*, pod redakcją Bogdana Dolnickiego, Wolters Kluwer Polska – LEX 2012.
- S. Fundowicz, *Decentralizacja administracji publicznej w Polsce*, Lublin 2005.
- H. Izdebski, *Jednostki pomocnicze gminy – pomiędzy organami gminy a obywatelami jako podmiotem władzy lokalnej*, „Samorząd Terytorialny” 2011, nr 12.
- H. Izdebski, *Samorząd terytorialny. Podstawy ustroju i działalności*, wydanie 3, LexisNexis 2014.
- H. Izdebski, M. Kulesza, *Administracja publiczna. Zagadnienia ogólne*, wyd. 3 rozsz., Warszawa 2004.
- J. Jagielski, „*Ustawa warszawska*” – *prawo niedoskonałe (uwagi na marginesie wdrażania ustawy z 15 marca 2002 r. o ustroju m. st. Warszawy)*, „Samorząd Terytorialny” 2002, nr 12.
- J. Jagoda, *Rozstrzygnięcie sporów jako instrument prawnej ochrony kompetencji jednostek samorządu terytorialnego*, [w:] *Jednostka wobec działań administracji publicznej*, redakcja naukowa E. Ura, E. Feret, S. Pieprzny, Rzeszów 2016.
- J. Jagoda, *Sądowa ochrona samodzielności jednostki samorządu terytorialnego*, Warszawa 2011.
- M. Jaroszyński, *Rozważania ideologiczne i programowe na temat samorządu*, Warszawa 1936; reprint – Wydawnictwo „Przemiany”, Warszawa 1990.
- B. Jaworska-Dębska, *Powiaty w systemie samorządu terytorialnego*, [w:] pod redakcją J. Supernata, *Między tradycją a przyszłością w nauce prawa administracyjnego. Księga jubileuszowa dedykowana Profesorowi Janowi Bociowi*, Wrocław 2009.
- J. Jeżewski, *Dekoncentracja terytorialna administracji jako zasada prawa administracyjnego we Francji*, Kolonia Limited 2004.
- G. Jyż, Z. Pławewski, A. Szewc, *Ustawa o samorządzie gminnym. Komentarz*, Warszawa 2012.
- T. Kaczmarek, Ł. Mikula, *Ustroje terytorialno-administracyjne obszarów metropolitalnych w Europie*, Poznań 2007.
- L. Kieres, *Ustrój i zadania celowych związków gmin*, „Samorząd Terytorialny” 1994, nr 3.
- L. Kieres, *Związki i porozumienia komunalne*, „Samorząd Terytorialny” 1991, nr 10.

- D. Kijowski, M. Kulesza, W. Misiąg, S. Prutis, M. Stec, J. Szlachta, J. Zalewski, *Bariery prawne efektywnego i skutecznego funkcjonowania lokalnej i regionalnej administracji publicznej oraz propozycje ich likwidacji lub ograniczenia*, „Samorząd Terytorialny” 2005, nr 1-2.
- W. Kisiel, *Ustrój samorządu terytorialnego w Polsce*, Warszawa 2007.
- E. Klat-Górska, A. Ostapski, *Dobra osobiste jednostek samorządu terytorialnego*, [w:] *Public relations w sferze publicznej. Wizerunek i komunikacja*, redakcja naukowa, M. Tabernačka, A. Szadok-Bratuń, Warszawa 2012.
- Z. Kmiecik, *Ustawa o samorządowych kolegiach odwoławczych z komentarzem oraz akty wykonawcze*, Warszawa 1995.
- E. Knosala, R. Stasikowski, *Typologia zadań publicznych (szkic z nauki administracji i prawa administracyjnego)*, pod redakcją J. Supernata, *Między tradycją a przyszłością w nauce prawa administracyjnego. Księga jubileuszowa dedykowana Profesorowi Janowi Bociowi*, Wrocław 2009.
- J. Korczak, *Europejskie wpływy na funkcjonowanie samorządu terytorialnego w Polsce*, [w:] K. Kiczka, T. Kocowski, W. Małecki (red.), *Praworządność, decentralizacja, przedsiębiorczość. Księga jubileuszowa Profesora Leona Kieresa*, AUW „Przegląd Prawa i Administracji” 2018, Tom CXIV.
- J. Korczak, *Ewolucyjność prawa samorządowego a prawo do dobrej administracji*, [w:] Z. Niewiadomski, Z. Cieślak (red.), *Prawo do dobrej administracji. Materiały ze Zjazdu Katedr Prawa i Postępowania Administracyjnego, Warszawa-Dębe 23-25 września 2002 r.*, Warszawa 2003.
- J. Korczak, *Gmina uzdrowiskowa w prawodawstwie polskim*, „Opolskie Studia Administracyjno-Prawne”, 2018 nr 16/1(1).
- J. Korczak, *Konstytucyjne podstawy i gwarancje samodzielności jednostek samorządu terytorialnego na tle dokonań legislacji i praktyki nadzorczej* [w:] M. Stec, K. Małysa-Sulińska (red.), *Konstytucyjne umocowanie samorządu terytorialnego*, Warszawa 2018.
- J. Korczak, *Konstytucyjne podstawy struktury i funkcji samorządu terytorialnego*, [w:] R. Hauser, Z. Niewiadomski, A. Wróbel (red.), *System Prawa Administracyjnego. Konstytucyjne podstawy funkcjonowania administracji publicznej*, tom 2, C.H. Beck, Instytut Nauk Prawnych PAN, Warszawa 2012.
- J. Korczak, *Materiałnoprawne ograniczenia inicjatywy obywatelskiej w stanowieniu aktów prawa miejscowego* [w:] J. Jagielski, D. Kijowski, M. Grzywacz (red.), *Prawo administracyjne wobec współczesnych wyzwań. Księga jubileuszowa dedykowana Profesorowi Markowi Wierzbowskiemu*, Warszawa 2018.

- J. Korczak, *O nieporozumieniach wokół porozumień w administracji publicznej*, „Samorząd Terytorialny” 2009, nr 6.
- J. Korczak, *Prawa podmiotowe członków wspólnot samorządowych wobec środków nadzoru ad personam*, [w:] E. Ura (red.), *Jednostka wobec działań administracji publicznej. Międzynarodowa Konferencja Naukowa, Olszanica 21-23 maja 2001 r.*, Rzeszów 2001.
- J. Korczak, *Przepisy antykorupcyjne w prawie samorządowym w świetle orzecznictwa Trybunału Konstytucyjnego*, [w:] A. Błaś, K. Nowacki (red.), *Współczesne europejskie problemy prawa administracyjnego i administracji publicznej. W 35. rocznicę utworzenia Instytutu Nauk Administracyjnych Uniwersytetu Wrocławskiego*, Acta Universitatis Wratislaviensis No 2770, „Prawo” CCXCV, Wrocław 2005.
- J. Korczak, *Rejestry w sprawach samorządowych*, [w:] *Jawność w samorządzie terytorialnym*, redakcja naukowa B. Dolnicki, Warszawa 2015.
- J. Korczak (red.), *Samorząd terytorialny III Rzeczypospolitej Polskiej*, Materiały z konferencji z okazji 15-lecia samorządu terytorialnego w III Rzeczypospolitej Polskiej – Wrocław 7-8 marca 2005, Wrocław 2005.
- J. Korczak, *Samorząd terytorialny w stanach nadzwyczajnych*, [w:] *Bezpieczeństwo wewnętrzne we współczesnym państwie*, praca zbiorowa pod redakcją E. Ury, K. Rajchela, M. Pomykały, S. Pieprznego, Politechnika Rzeszowska im. I. Łukasiewicza, Uniwersytet Rzeszowski, Rzeszów 2008.
- J. Korczak, *Statuty jednostek samorządu terytorialnego i jednostek pomocniczych gmin*, [w:] E. Ura (red.), *Granice samodzielności wspólnot samorządowych. Międzynarodowa Konferencja Naukowa, Baranów Sandomierski 22-25 maja 2005 r.*, Rzeszów 2005.
- J. Korczak, *Sytuacja prawna podmiotów zastępujących organy jednostek samorządu terytorialnego*, [w:] J. Łukasiewicz (red.), *Nauka administracji wobec wyzwań współczesnego państwa prawa*, TNOiK Oddział w Rzeszowie 2002.
- J. Korczak, *Sytuacja prawna pracowników samorządowych w II i III RP*, [w:] Jerzy Korczak (red.), *20 lat samorządu terytorialnego w II i III Rzeczypospolitej*, Wrocław 2010.
- J. Korczak, *Układ kompetencyjny organów i jednostek organizacyjnych gmin, miast na prawach powiatów, powiatów i województw samorządowych*, Wrocław–Poznań 2002.
- J. Korczak, *Wdrażanie reformy administracji publicznej – próba oceny*, [w:] *Prawne i finansowe aspekty funkcjonowania samorządu terytorialnego*, t. I: *Prawo samorządowe i administracyjne*, pod red. Stanisława Dolaty, Opole 2000.

- J. Korczak, *Wojewoda – marszałek – zadania w systemie bezpieczeństwa*, [w:] pod redakcją A. Chajbowicza i T. Kocowskiego, *Bezpieczeństwo wewnętrzne w działaniach terenowej administracji publicznej*, Kolonia Limited 2009.
- J. Korczak, *Zadania jednostek samorządu terytorialnego w świetle nowych przepisów o ochronie zabytków*, „Nowe Zeszyty Samorządowe – Opinie Prawne” 2004, nr 1, poz. 1.
- J. Korczak, *Zastępstwo organu wykonawczego gminy*, „Nowe Zeszyty Samorządowe – Opinie Prawne” 2005, nr 3, poz. 24.
- J. Korczak, P. Lisowski, A. Ostapski, *Ustrój samorządu terytorialnego. Materiały dydaktyczne*, wyd. trzecie, zaktualizowane i rozszerzone, Wrocław 2017, e-podręcznik.
- A. Kroński, *Teoria samorządu terytorjalnego*, Warszawa 1932; reprint – Wydawnictwo „Przemiany”, Warszawa 1990.
- M. Kulesza, *Niektóre zagadnienia prawne definicji samorządu terytorialnego*, „Państwo i Prawo” 1990, nr 1.
- M. Kulesza, *O tym, ile jest decentralizacji w centralizacji, a także o osobliwych nawykach uczonych administratywistów*, [w:] pod redakcją J. Supernata, *Między tradycją a przyszłością w nauce prawa administracyjnego. Księga jubileuszowa dedykowana Profesorowi Janowi Bociowi*, Wrocław 2009.
- M. Kumela-Romańska, *Administracyjnoprawny status cudzoziemca-członka wspólnoty samorządowej*, „Samorząd Terytorialny” 2007, nr 6.
- R. Kusiak-Winter, *Współpraca ze społecznościami lokalnymi i regionalnymi innych państw jako zadanie jednostek samorządu terytorialnego w Polsce*, [w:] pod redakcją J. Supernata, *Między tradycją a przyszłością w nauce prawa administracyjnego. Księga jubileuszowa dedykowana Profesorowi Janowi Bociowi*, Wrocław 2009.
- M. Lackowska, *Zarządzanie metropolitalne – spojrzenie teoretyczne*, „Samorząd Terytorialny” 2008, nr 9.
- Z. Leoński, *Samorząd terytorialny w RP*, wyd. V, C.H. Beck Warszawa 2006.
- I. Lipowicz, *Samorząd terytorialny XXI wieku*, Warszawa 2019.
- I. Lipowicz, *Tradycje i przyszłość samorządu terytorialnego w świetle nauki prawa administracyjnego*, [w:] pod redakcją J. Supernata, *Między tradycją a przyszłością w nauce prawa administracyjnego. Księga jubileuszowa dedykowana Profesorowi Janowi Bociowi*, Wrocław 2009.
- P. Lisowski, *Bezpośrednia sądowa kontrola aktów normatywnych jako sfera sądowej ochrony samodzielności jednostek samorządu terytorialnego*, [w:] pod redakcją J. Bocia i A. Chajbowicza, *Nowe problemy badawcze w teorii prawa administracyjnego*, Kolonia Limited 2009.

- P. Lisowski, *Europeizacyjne konotacje instytucji wspólnoty samorządowej w Polsce*, [w:] *Dziesięć lat polskich doświadczeń w Unii Europejskiej: problemy prawnoadministracyjne*, T. 2, pod red. J. Sługockiego, Uniwersytet Szczeciński – Wrocław 2014.
- P. Lisowski, *Jawność w oświacie samorządowej*, [w:] *Jawność w samorządzie terytorialnym*, redakcja naukowa B. Dolnicki, Warszawa 2015.
- P. Lisowski, *Jednostki podziału terytorialnego w regulacjach ustawy o samorządzie powiatowym*, [w:] J. Korczak (red.), *Samorząd terytorialny III Rzeczypospolitej Polskiej. Materiały z konferencji z okazji 15-lecia samorządu terytorialnego w III Rzeczypospolitej Polskiej – Wrocław 7-8 marca 2005 r.*, Wrocław 2005.
- P. Lisowski, *Jednostki pomocnicze gmin – wybrane problemy*, [w:] *Sprawność działania administracji samorządowej. Sandomierz 21-23 maja 2006 r.*, E. Ura (red. naukowa), Rzeszów 2006.
- P. Lisowski, *Jednostki samorządu terytorialnego jako strona postępowania administracyjnego prowadzonego przez jej organ – kilka uwag na kanwie orzecznictwa sądów administracyjnych*, [w:] *Prawna działalność instytucji społeczeństwa obywatelskiego*, pod redakcją J. Bocia i J. Blicharz, Kolonia Limited 2009.
- P. Lisowski, *Miasto na prawach powiatu jako jednostka samorządu terytorialnego w regulacji ustawy o samorządzie powiatowym*, [w:] A. Błaś, K. Nowacki (red.), *Współczesne europejskie problemy prawa administracyjnego i administracji publicznej. W 35 rocznicę utworzenia Instytutu Nauk Administracyjnych Uniwersytetu Wrocławskiego*, Acta Universitatis Wratislaviensis No 2770, „Prawo” CCXCV, Wrocław 2005.
- P. Lisowski, *Nowe typy związków samorządowych w Polsce na przykładzie związków powiatowo-gminnych*, [w:] *Sposoby realizacji zadań publicznych*, redakcja naukowa B. Dolnicki, Warszawa 2017.
- P. Lisowski, *Organizacja administracji publicznej wobec zadań oświatowych*, [w:] *Organizacja administracji publicznej z perspektywy powierzanych jej zadań*, redakcja naukowa T. Bąkowski, Warszawa 2015.
- P. Lisowski, *Relacje samorządowe w postępowaniu administracyjnym*, [w:] *Procesy kierowania w systemie administracji publicznej*, pod red. nauk. J. Łukasiewicza, Rzeszów 2014.
- P. Lisowski, *Relacje strukturalne w polskim samorządzie terytorialnym*, Kolonia Limited 2013.
- P. Lisowski, *Samodzielność jednostek samorządu terytorialnego (kluczowe aspekty terminologiczno-pojęciowe)*, [w:] *Prawne problemy samorządu terytorialnego z per-*

- spektywy 25-lecia jego funkcjonowania*, redakcja B. Jaworska-Dębska, R. Budzisz, Warszawa 2016.
- P. Lisowski, *Samodzielność jednostek samorządu terytorialnego w postępowaniu administracyjnym*, „Casus”, wiosna 2015, nr 76.
- P. Lisowski, *Status związku metropolitalnego*, [w:] B. Dolnicki (red.), *Organizacja i funkcjonowanie aglomeracji miejskich*, Warszawa 2018.
- P. Lisowski, *Stołeczne dzielnice – szczególny przypadek jednostek pomocniczych gminy jako subpodstawowych podmiotów administracji publicznej*, „Samorząd Terytorialny” 2014, nr 1-2.
- P. Lisowski, *Z problematyki postępowania administracyjnego na forum szkoły samorządowej*, [w:] J. Łukasiewicz (red.), *Nauka administracji wobec wyzwań współczesnego państwa prawa*, TNOiK Oddział w Rzeszowie 2002.
- P. Lisowski, *Zadania powiatu w zakresie bezpieczeństwa*, [w:] pod redakcją A. Chajbówicza i T. Kocowskiego, *Bezpieczeństwo wewnętrzne w działaniach terenowej administracji publicznej*, Kolonia Limited 2009.
- P. Lisowski, A. Ostapski, *Kilka refleksji na temat wydawania decyzji administracyjnych na forum związku jednostek samorządu terytorialnego*, [w:] *Administracja publiczna pod rządami prawa. Księga pamiątkowa z okazji 70-lecia urodzin prof. zw. dra hab. Adama Błasia*, pod redakcją Jerzego Korczaka, Wrocław 2016.
- P. Lisowski, A. Ostapski, *Pojęcie aktu prawa miejscowego – ustalenia podstawowe*, [w:] P. Lisowski, A. Ostapski, *Akty prawa miejscowego stanowione przez terenowe organy administracji rządowej*, wyd. I, Kolonia Limited 2008.
- R. Marchaj, *Samorządowe konsultacje społeczne*, Warszawa 2016.
- M. Miemiec, *Gmina w systemie administracji publicznej Republiki Federalnej Niemiec*, Kolonia Limited 2007.
- M. Miemiec, W. Miemiec, *Podmiotowość publicznoprawna gminy*, „Samorząd Terytorialny” 1996, nr 11-12.
- A.K. Modrzejewski, *Porozumienia i związki międzygminne w systemie gospodarowania odpadami komunalnymi*, [w:] *Prawne problemy samorządu terytorialnego z perspektywy 25-lecia jego funkcjonowania*, redakcja B. Jaworska-Dębska, R. Budzisz, Warszawa 2016.
- T. Moll, *Język mniejszości a jawność działania samorządu terytorialnego*, [w:] *Jawność w samorządzie terytorialnym*, redakcja naukowa B. Dolnicki, Warszawa 2015.
- J. Niczyporuk, *Dekoncentracja administracji publicznej*, Lublin 2006.
- M. Niziołek, *Problemy ustroju aglomeracji miejskich*, Warszawa 2008.

- I. Niżnik-Dobosz, *Partycypacja jako pojęcie i instytucja demokratycznego państwa prawnego i prawa administracyjnego*, [w:] *Partycypacja społeczna w samorządzie terytorialnym*, pod red. B. Dolnickiego, Warszawa 2014.
- I. Niżnik-Dobosz, *Ustrojowe i materialne ujęcie wspólnoty samorządowej*, „Casus” 2010, nr 54.
- M.J. Nowak, *Polskie obszary metropolitalne – problemy definicyjne*, „Samorząd Terytorialny” 2010, nr 3.
- M. Ofiarska, *Formy publicznoprawne współdziałania jednostek samorządu terytorialnego*, C.H. Beck 2008.
- M. Ofiarska, Z. Ofiarski, *Porozumienia komunalne w świetle przepisów ustawy o finansach publicznych i innych wybranych ustaw*, „Finanse Komunalne” 2012, nr 1-2.
- E. Olejniczak-Szałowska, *Referendum lokalne w świetle ustawodawstwa polskiego*, Difin 2002.
- J. Oniszczyk, *Samorząd terytorialny w orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego*, Warszawa 2002.
- A. Ostapski, *Decentralizacja i recentralizacja – zadania województwa samorządowego na tle zmian przepisów prawa*, [w:] *Samorząd z perspektywy dwudziestolecia reformy administracyjnej i terytorialnej*, pod red. J. Korczaka, A. Łysonia, R. Nowakowskiego, G. Straucholda, Wrocław 2018.
- A. Ostapski, *Status ustrojowoprawnego organu zastępczego organu (organów) jednostki samorządu terytorialnego*, „Samorząd Terytorialny” 2017, nr 7-8.
- A. Ostapski, *Zadania gminy w zakresie bezpieczeństwa*, [w:] pod redakcją A. Chajbowicza i T. Kocowskiego, *Bezpieczeństwo wewnętrzne w działaniach terenowej administracji publicznej*, Kolonia Limited 2009.
- A. Ostapski, *Zaskarżalność do sądu administracyjnego uchwał rady gminy podjętych w wyniku rozpatrzenia skargi powszechnej*, „Nowe Zeszyty Samorządowe – Opinie Prawne” 2008, nr 5.
- A. Pakuła, *Interes publiczny i użyteczność publiczna jako kryterium zadań samorządu terytorialnego*, [w:] *Administracja i prawo administracyjne u progu trzeciego tysiąclecia. Materiały Konferencji Naukowej Katedr Prawa i Postępowania Administracyjnego*, Łódź 2000.
- J. Panejko, *Geneza i podstawy samorządu europejskiego*, Paryż 1934; reprint – Wydawnictwo „Przemiany”, Warszawa 1990.
- Powiat*, pod redakcją J. Bocia, Kolonia Limited 2001.

- J. Pierzchała, *Kolizja interesu publicznego i prywatnego przedsiębiorcy na tle prywatyzacji zadania oświatowego gminy*, [w:] *Sposoby realizacji zadań publicznych*, redakcja naukowa B. Dolnicki, Warszawa 2017.
- T. Rabska, *Pozycja samorządu terytorialnego w konstytucji*, „Samorząd Terytorialny” 1995, nr 5.
- I. Skrzydło-Niżnik, *Model ustroju samorządu terytorialnego w Polsce na tle zagadnień ustrojowego prawa administracyjnego*, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego 2007.
- I. Skrzydło-Niżnik, *Znaczenie pojęcia wspólnoty samorządowej dla tworzenia i stosowania prawa administracyjnego*, [w:] *Prawo administracyjne w okresie transformacji ustrojowej*, pod. red. Ernesta Knosali, Andrzeja Matana, Grzegorza Łaszczycy, Kraków 1999.
- R. Stasikowski, *Gwarancje samorządności gminnej w systemie prawnym Republiki Federalnej Niemiec i Rzeczypospolitej Polskiej*, Bydgoszcz 2005.
- Statuty jednostek samorządu terytorialnego. Regulacje europejskie i amerykańskie*, pod red. Wiesława Kisiela, Zakamycze 2005.
- D. Sypniewski, *Uwarunkowania i perspektywy rozwoju powiatowej administracji zespolonej*, [w:] *Prawne problemy samorządu terytorialnego z perspektywy 25-lecia jego funkcjonowania*, redakcja B. Jaworska-Dębska, R. Budzisz, Warszawa 2016.
- A. Szewc, *Ustawa o samorządzie województwa. Komentarz*, Wolters Kluwer Polska – ABC 2008.
- M. Szewczyk, *Przestrzeń obowiązywania aktów prawa administracyjnego*, [w:] *Koncepcja systemu prawa administracyjnego. Zjazd Katedr Prawa Administracyjnego i Postępowania Administracyjnego, Zakopane 24-27 września 2006 r.*, pod red. Jana Zimmermanna, Wolters Kluwer Polska – Oficyna 2007.
- M. Szydło, *Ustawa o gospodarce komunalnej. Komentarz*, Warszawa 2008.
- J.P. Tarno, M. Sieniuc, J. Sulimierski, I. Wyporowska, *Samorząd terytorialny w Polsce*, pod red. Jana Pawła Tarny, wyd. II, Warszawa 2004.
- Ustawa o samorządzie gminnym. Komentarz z odniesieniami do ustaw o samorządzie powiatowym i samorządzie województwa*, pod redakcją R. Hausera i Z. Niewiadomskiego, Warszawa 2011.
- A. Wierzbica, *Miasto na prawach powiatu. Zagadnienia ustrojowe*, Warszawa 2006.
- A. Wierzbica, *Referendum i wybory oraz zarządzenia i uchwały jednostek samorządu terytorialnego*, LexisNexis, Warszawa 2014.
- A. Wiktorowska, *Prawne determinanty samodzielności gminy. Zagadnienia administracyjnoprawne*, Warszawa 2002.
- J. Zimmermann, *Prawo administracyjne*, Warszawa 2018.

3. Wykaz czasopism specjalizujących się w tematyce samorządu terytorialnego

- „Casus” – kwartalnik, wydawany przez Krajową Reprezentację Samorządowych Kolegiów Odwoławczych.
- „Finanse komunalne” – miesięcznik Regionalnych Izb Obrachunkowych wydawany od maja 1994 r., wydawnictwo Wolters Kluwer Polska.
- „Orzecznictwo w Sprawach Samorządowych” – kwartalnik, wydawnictwo Wolters Kluwer Polska.
- „Samorząd Terytorialny” – miesięcznik, wydawnictwo Wolters Kluwer Polska.
- „Pismo Samorządu Terytorialnego. Wspólnota” – miesięcznik, wydawnictwo MUNICIPIUM Spółka Akcyjna.

4. Adresy wybranych stron internetowych

Adresy stron internetowych funkcjonujących w ramach Biuletynu Informacji Publicznej

- www.bip.gov.pl** – strona główna Biuletynu Informacji Publicznej
- bip.nik.gov.pl** – strona Biuletynu Informacji Publicznej Najwyższej Izby Kontroli
- bip.kprm.gov.pl** – strona Biuletynu Informacji Publicznej Rady Ministrów i Kancelarii Prezesa Rady Ministrów
- bip.warszawa.rio.gov.pl** – strona Biuletynu Informacji Publicznej Regionalnej Izby Obrachunkowej w Warszawie
- bip.wroclaw.rio.gov.pl** – strona Biuletynu Informacji Publicznej Regionalnej Izby Obrachunkowej we Wrocławiu
- www.bip.warszawa.sko.gov.pl** – strona Biuletynu Informacji Publicznej Samorządowego Kolegium Odwoławczego w Warszawie
- www.sko-wroc.org** – strona Biuletynu Informacji Publicznej Samorządowego Kolegium Odwoławczego we Wrocławiu
- www.bip.krakow.pl** – strona Biuletynu Informacji Publicznej Miasta Krakowa
- www.bip.warszawa.pl** – strona Biuletynu Informacji Publicznej m.st. Warszawy

Pozostałe adresy stron internetowych

- europa.eu** – oficjalny portal Unii Europejskiej
- curia.europa.eu** – strona Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej
- www.sejm.gov.pl** – strona Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej
- www.senat.gov.pl** – strona Senatu Rzeczypospolitej Polskiej
- www.prezydent.pl** – strona Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej

www.trybunal.gov.pl – strona Trybunału Konstytucyjnego
www.nsa.gov.pl – strona Naczelnego Sądu Administracyjnego
orzeczenia.nsa.gov.pl – „Centralna Baza Orzeczeń Sądów Administracyjnych”
www.sn.pl – strona Sądu Najwyższego
orzeczenia.ms.gov.pl – portal orzeczeń sądów powszechnych
www.rpo.gov.pl – strona Rzecznika Praw Obywatelskich
brpd.gov.pl – strona Rzecznika Praw Dziecka
www.pkw.gov.pl – strona Państwowej Komisji Wyborczej
www.rcl.gov.pl – strona Rządowego Centrum Legislacyjnego
www.stat.gov.pl – strona Głównego Urzędu Statystycznego
administracja.mswia.gov.pl – strona poświęcona administracji
kwrist.mswia.gov.pl – strona Komisji Wspólnej Rządu i Samorządu Terytorialnego
radalegisacyjna.gov.pl – strona Rady Legislacyjnej przy Prezesie Rady Ministrów
www.rio.gov.pl – strona Regionalnych Izb Obrachunkowych
www.duw.pl – strona Dolnośląskiego Urzędu Wojewódzkiego
www.zwrp.pl – strona Związku Województw Rzeczypospolitej Polskiej
www.zpp.pl – strona jednostek samorządu terytorialnego, Związek Powiatów Polskich
www.metropolie.pl – strona Unii Metropolii Polskich
www.miasta.pl – strona Związku Miast Polskich
ump.home.pl/ump/index.php – strona Unii Miasteczek Polskich
www.zgwrp.pl – strona Związku Gmin Wiejskich Rzeczypospolitej Polskiej
www.umwd.pl – strona Urzędu Marszałkowskiego Województwa Dolnośląskiego
www.wroclaw.pl – strona Miasta Wrocław
dziennikiurzedowe.rcl.gov.pl – strona zawierająca dzienniki urzędowe
ekrs.ms.gov.pl – Krajowy Rejestr Sądowy
ekw.ms.gov.pl – Elektroniczne Księgi Wieczyste
samorzad.pap.com.pl – strona serwisu samorządowego Polskiej Agencji Prasowej

5. Propozycje tematów prac dyplomowych dotyczących zagadnień z zakresu samorządu terytorialnego

1. Bezpośrednie formy sprawowania władzy publicznej przez wspólnoty samorządowe.
2. Diety radnych oraz zwrot kosztów podróży.
3. Dostosowanie polskiego prawa samorządowego do regulacji Europejskiej Karty Samorządu Lokalnego.
4. Europejskie ugrupowania współpracy terytorialnej.
5. Gminna rada seniorów.

6. Inicjatywa uchwałodawcza w odniesieniu do aktów prawa miejscowego stanowiących przez terytorialne i celowe związki samorządowe.
7. Jawność działania administracji samorządowej.
8. Jednostka samorządu terytorialnego jako osoba prawa prywatnego.
9. Jednostka samorządu terytorialnego wobec stanów nadzwyczajnych.
10. Jednostki pomocnicze miast na prawach powiatu.
11. Klub radnych.
12. Konstrukcja prawna mandatu radnego organu stanowiącego jednostki samorządu terytorialnego.
13. Konstytucyjne podstawy funkcjonowania samorządu terytorialnego.
14. Kontrola i nadzór nad organami jednostek pomocniczych gmin.
15. Kontrola wewnętrzna w jednostkach samorządu terytorialnego.
16. Kreowanie organu wykonawczego jednostki samorządu terytorialnego.
17. Miasto na prawach powiatu jako członek związku jednostek samorządu terytorialnego.
18. Młodzieżowa rada gminy.
19. Nabór i systemy oceniania pracowników samorządowych.
20. Nadzór nad działalnością jednostek samorządu terytorialnego.
21. Odpowiedzialność jednostki samorządu terytorialnego za wykonywanie zadań publicznych.
22. Ogólnopolskie organizacje jednostek samorządu terytorialnego.
23. Organy wewnętrzne organów stanowiących i kontrolnych jednostek samorządu terytorialnego.
24. *Outsourcing* komunalny.
25. Planowanie jako działanie administracji samorządowej.
26. Powiat w systemie administracji publicznej.
27. Powiatowy urząd pracy.
28. Pozycja prawna zastępcy wójta.
29. Rejestry w sprawach samorządowych.
30. Samodzielność jednostek samorządu terytorialnego w świetle orzecznictwa Trybunału Konstytucyjnego.
31. Sądowa kontrola działania jednostek samorządu terytorialnego.
32. Skarga do sądu administracyjnego na podstawie art. 101 i art. 101a ustawy o samorządzie gminnym/art. 87 i art. 88 ustawy o samorządzie powiatowym/art. 90 i art. 91 ustawy o samorządzie województwa.
33. Sekretarz gminy.
34. Sesja organu stanowiącego i kontrolnego jednostki samorządu terytorialnego.
35. Status prawny jednostek pomocniczych m.st. Warszawy.

36. Status prawny powiatowego (miejskiego) rzecznika konsumentów.
37. Status prawny starosty/marszałka województwa.
38. Strategia rozwoju gminy/powiatu na przykładzie ....
39. Ustrój m.st. Warszawy.
40. Wpływ prawa wspólnotowego na stanowienie i stosowanie prawa w jednostkach samorządu terytorialnego.
41. Wspólna obsługa samorządowych jednostek organizacyjnych w jednostkach samorządu terytorialnego na przykładzie ...
42. Zadania jednostek samorządu terytorialnego w zakresie ... (np. ochrony zwierząt).
43. Zarządzenia zastępcze wojewody.
44. Zarządzanie kryzysowe organów jednostek samorządu terytorialnego.
45. Zarządzanie zasobem nieruchomości i zasobem mieszkaniowym gminy.
46. Zasada zespolenia w województwie samorządowym.
47. Zasady techniki prawodawczej a proces tworzenia aktów prawa miejscowego przez terytorialne i celowe związki samorządowe.
48. Związek metropolitalny w województwie śląskim.

Na podkreślenie zasługuje nowatorskie podejście do kwestii przygotowania materiałów do nauki przedmiotu *Prawo samorządu terytorialnego*. Nie jest to tradycyjny podręcznik, w którym byłyby zamieszczone mniej lub bardziej pogłębione analizy tekstów prawnych odnoszących się do problematyki wskazanej w tytule opracowania. Autorzy zaproponowali niezwykle ciekawy zbiór tabel i schematów obrazujących przedmiotową materię, poprzedzony wykazem treści merytorycznych wykładu i ćwiczeń, pytań egzaminacyjnych oraz podstawowych pojęć (w znaczeniu doktrynalnym, normatywnym i jurydycznym), a uzupełniony obszernym wykazem przykładowych aktów prawa miejscowego, rozstrzygnięć nadzorczych i innych prawnych form działania organów administracji.

z recenzji wydawniczej dr hab. Joanny Jagody, prof. UŚ

Przede wszystkim na podkreślenie zasługuje oryginalność w skali Polski zastosowanej koncepcji recenzowanego podręcznika. To jest koncepcji, która nie ma odpowiednika wśród podręczników akademickich dotyczących tej problematyki, ani także podręczników z zakresu prawa administracyjnego.

W podręczniku można wyróżnić dwie zasadnicze części opracowania, jedną adresowaną głównie do uczestników procesu dydaktycznego, a więc do studentów, oraz – także w pewnym zakresie – do osób prowadzących zajęcia dydaktyczne (wykłady, ćwiczenia, seminaria licencjackie i magisterskie). Natomiast druga część opracowania ma szerszego adresata. Kierowana jest przede wszystkim do studentów, ale też do każdego, kto poszukuje wiedzy z zakresu ustroju samorządu terytorialnego w Polsce. [...]

Przy użyciu tej techniki przedstawiono w ujęciu graficznym, niezmiernie jasno, czytelnie i zarazem syntetycznie, wszystkie najważniejsze zagadnienia ustrojowe samorządu terytorialnego uwzględniające również ostatnie zmiany normatywne (procedura w sprawie rozpatrywania raportu o stanie jednostki samorządu terytorialnego i udzielenia wotum zaufania). Technika ta daje podstawowe informacje na dany temat zawarty w tabeli czy schemacie, w wielu przypadkach pozwala też na własne głębsze poszukiwania.

z recenzji wydawniczej dr hab. Barbary Jaworskiej-Dębskiej, prof. UŁ

ISBN 978-83-66066-98-4 (druk)

ISBN 978-83-66066-99-1 (online)